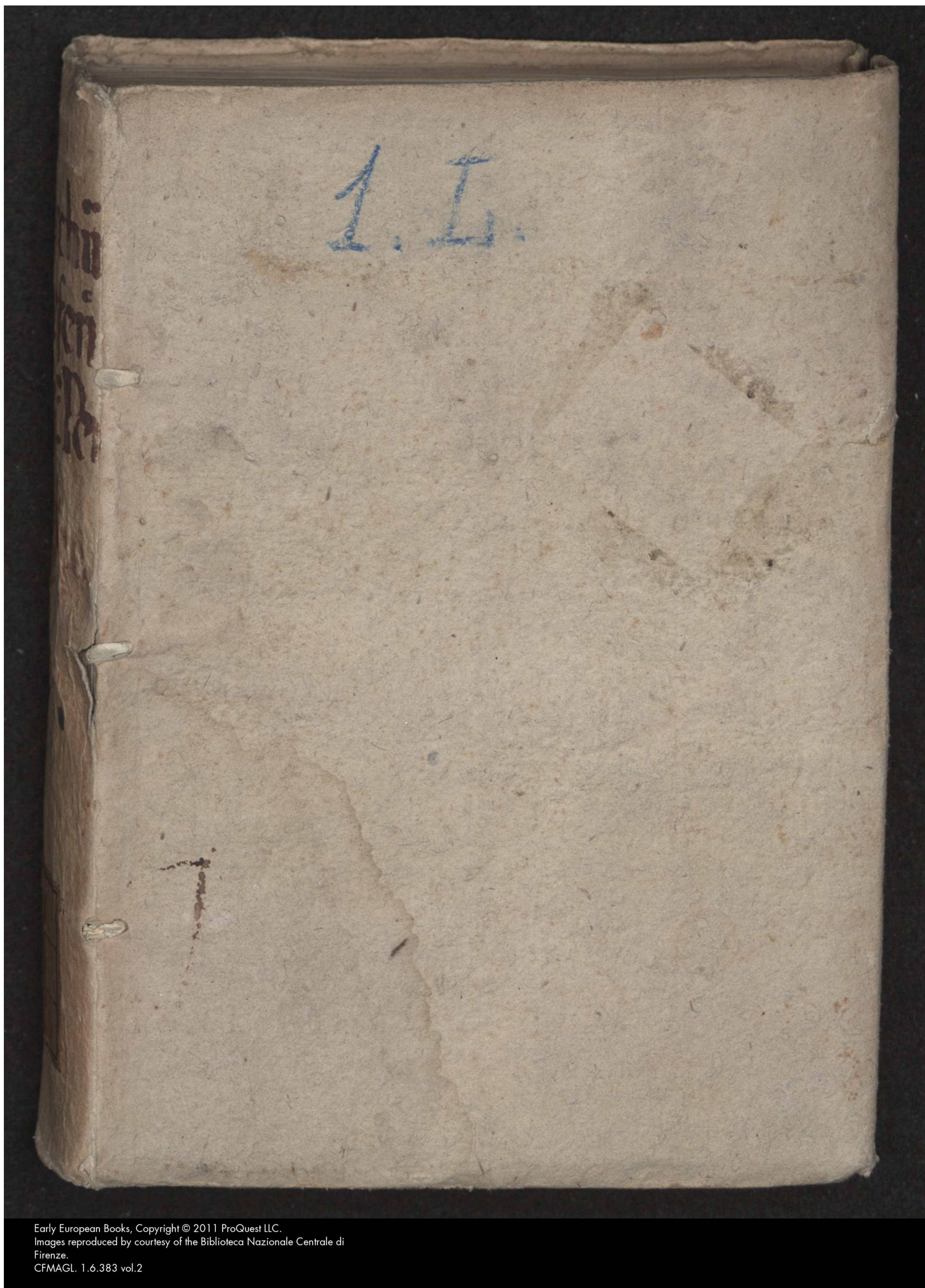
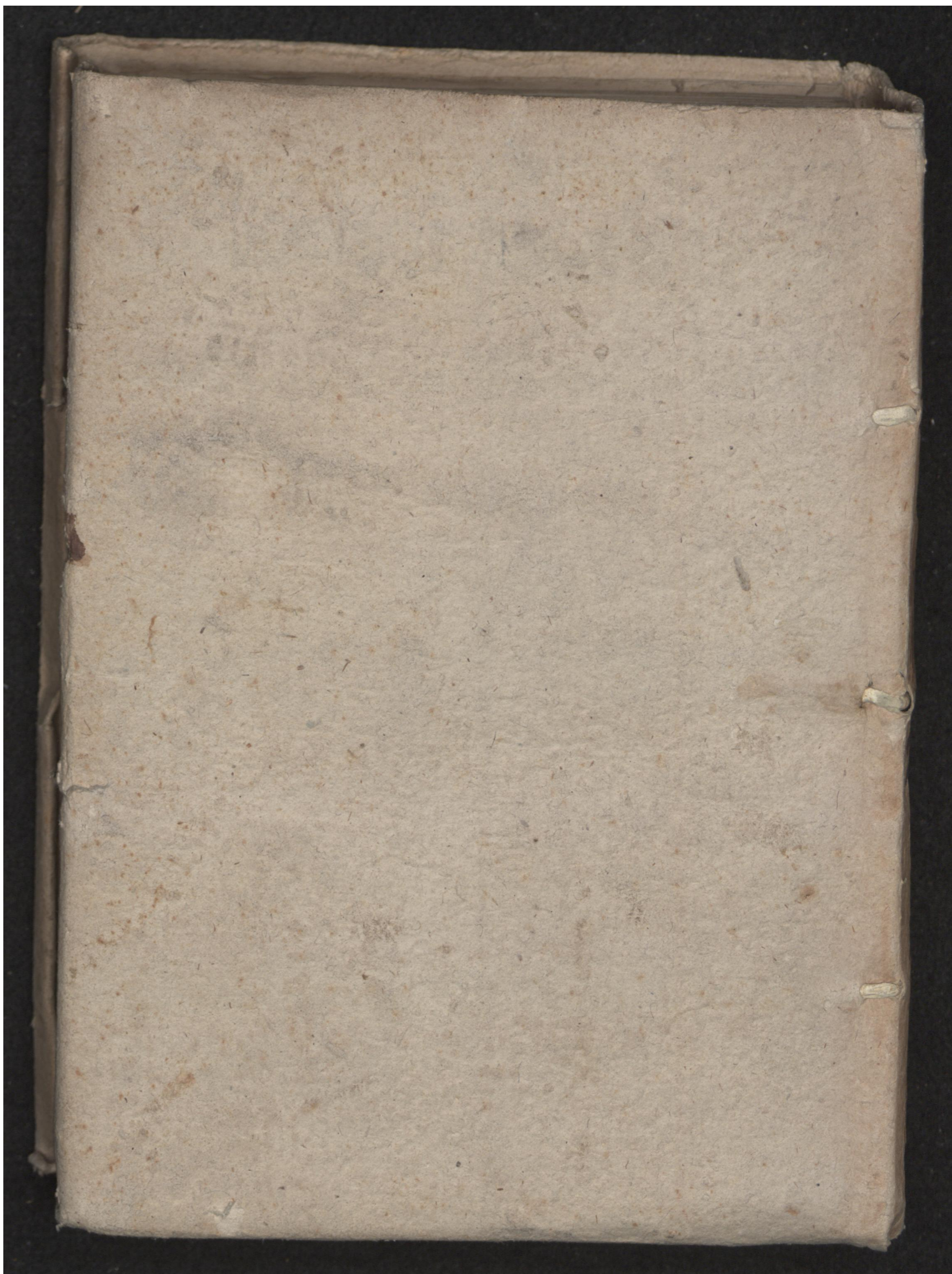
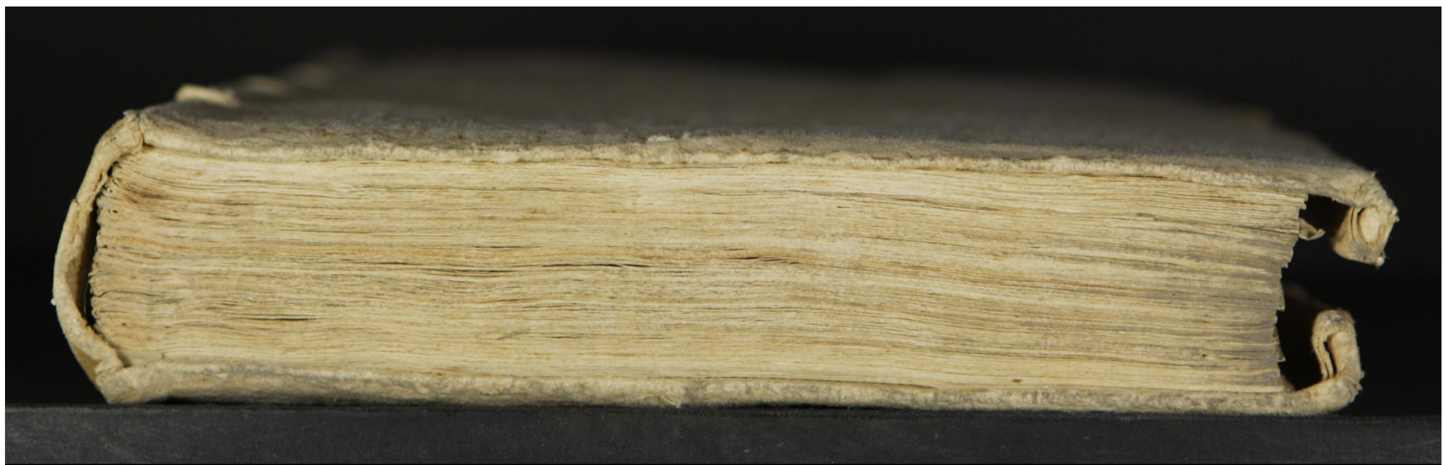

1. L.

1
6
383

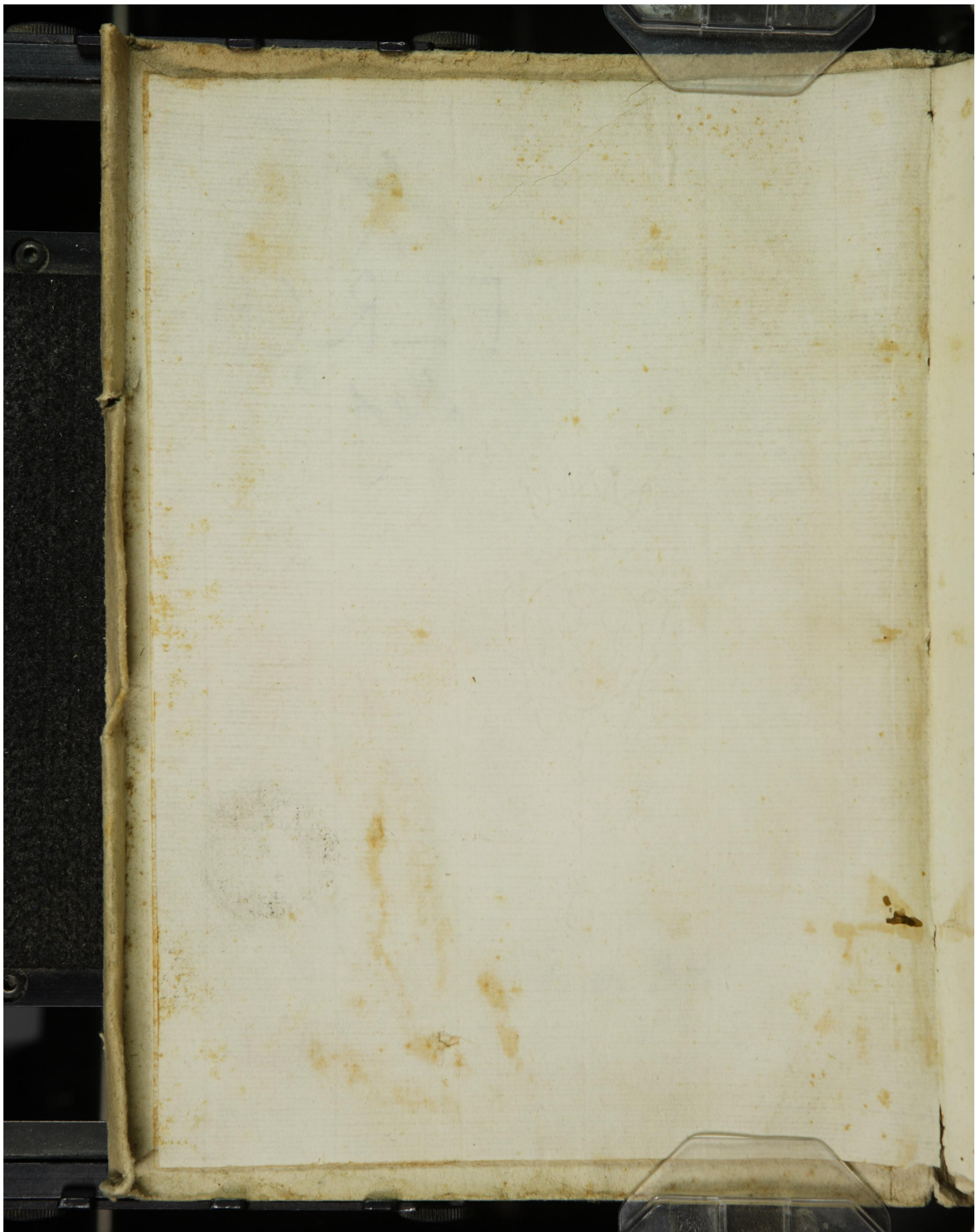

XIII

FERCH

Deg.°

DEFENSIO VESTIGATIONVM PERIPATETICARVM MATTHÆI FERCHII VEGLENSIS

Theologi in Vniuersitate Patauina

AB OFFENSIONIBVS.

BELLVTI, ET MASTRII.

PATAVII, M.DC.XLVI.

Typis Io: Baptistæ Pasquati. Sup. Permissu.

Admodum Reuerendo Patri Magistro

PETRO MARTYRI RVSCA

Min. Con. Generali Vicario Sanctissimæ Inquisitionis in Patauina Diœcesi, Domino meo Colendissimo.

IACOBVS GEORGIVS S. P. D.

VM in meis valdè vrgentibus angustijs, Admodum Reuerende, atq; Admodũ Benigne Pater, suppetias tuleris: æquum est, vt pro magnitudine tuorum erga me meritorum & gratias quàm maximas possum habeam, & oblata occasione referam. Igitur præclara nunc mihi oportunitas est id, quod debeo reddendi. Defensiones vestigationũ Peripateticarum Adm. Reu. Pat. Magistri Matthæi Ferchij Veglensis in vniuersitate Patauina Theologi, chariq; præceptoris, mea cura impressas: opus magnum, tibi magno viro nuncupandum æquissimo iure existimaui. Etenim dum RVSCA cognatio fulgentissimis enitescit splendoribus, ex ea tu fęcundissimus surculus & illustraris, & illustras. Antiquissima nobilitas RVSCARVM à Cicerone laudata, à Cæsare illustrata, Ducibus bellicosissimis, illustrissimis Equitibus, Doctoribus excellentissimis, Principibus generosissimis, grauissimis Prȩlatis, multisque sanctissimis enitescit Heroibus, & gloriosè ferax exuberat. De duobus tamen specialis memoria mihi facienda est. Etenim Sebastianus Rusca eques illustris, animi, & corporis dotibus admirabilis, ob insignia opera erga Serenissimam Rempublicam Venetam à Serenissimo Principe Hieronymo Priulo, *De Republica optimè meritus* est declaratus, atq; tùm ipse, tùm Laurentius frater ciuis Venetus est creatus. Succedit Antonius Rusca summȩ prudentiæ, & probitatis in religione Franci-

ſcana, Diuo Bernardino in primis operante, electus miniſter generalis, ad ſodalitij diſſidia pacanda: quod dexteritate, exemplis, præceptis feliciter præſtitit. Ex his tu natus Venetus, renatus Franciſcanus, ſpirans in Venetos Dominos amorem, in Frãciſcanos charitatem, præcelſos addis eiſdem in dies fulgores illibatæ vitæ, egregiæ doctrinæ: ob quas Eminentiſſimus Cardinalis Cecchinus Sanctiſſimi D. N. INNOCENTII DECIMI Prodatarius, te ſui Theologi decorauit officio: & Sacroſancta Generalis Inquiſitio, S. Petri martyris tutelaris ſui cernens te et eodem nomine, & ſimili zelo fidei ardentem, Vicarium generalem ſancti officij Patauini conſtituit. Vitam tibi proroget Deus, nàm cum hiſce primis viridis iuuentæ floribus, fructus vberrimos in Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, Franciſcani ordinis, Ruſcanæ domus amplificationem produces.

Scitè Horatius.

Fortes creantur fortibus: & bonis
Eſt in iuuencis, eſt in equis patrum
Virtus; nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.

Interea quũ pietate erga omnes, patrocinio verſus clientes, affabilitate, atq; munificientia in amicos ſplendeas; opus Patris Veglenſis tibi dico, cui & authorem ipſum magnoperè addictum agnoſco propter tuas magnas, multaſque erga ſe honeſtiſſimas actiones. Tuum erit me ſuſcipere defendendum, & munus, quod offero, amplificandum, qua ſoles in omnibus prudentia, grauitate, benignitate. Vale.

AD

AD LECTOREM ÆQVVM.

IACOBVS GEORGIVS S.

CIENTIAE *desiderium omnes trahit homines: & me quoque Patauium adduxit Philosophiæ percipiendæ causa. Quam solicitè dum quærerem, sancto Paulo hortante, etiam, quæ sursum sunt, discere constitui, cauens illud Persianum.*

O curuæ in terris animæ, & cælestium inanes.

Igitur ad rem tantam fama ductus, delegi institutorem Adm. Reu. Pat. Magist. Matthæum Ferchium Veglensem Theologiam Patauij publicè profitentem. Quo piè, sanctéq; docente, pia, & sancta necessitudine illi adeò obstrictus mansi, vt non cum Socrate, vel Platone: sed cum eo loquens (absit verbo hyperboles) colloqui viderer cum Hieronymo, vel Augustino. Contigit fortè me in bibliotheca quadam & legere, & audire legentes patrum Bartholomæi Mastrij, & Bonauenturæ Belluti de generatione librum, in quo ferociter impugnatur præceptoris mei vestigatio de factione ex nihilo. Multa & legebantur, & dicebantur cum offensione decoris fulgentis in prælectore publico pridem metaphysicæ, subinde Theologiæ. Non potui non commoueri ardentissimè ex zelo honoris, quem debeo exercere erga præceptorem. Memor ergo Aristotelici dicti in 9. Nicomac. cap. 1. Non posse honorem æquiparabilem doctoribus philosophiæ exhiberi: sed satis esse, sicut etiam erga Deos & parentes id, quod fieri potest: *rumorem illum caliginosum, ex alijs etiam & personis, & locis crebrescentem, quo præclarissimi Peripatetici scripta, & nomen obscurabantur, ad ipsum detuli primo quoque tempore. Pater Veglensis respondit; se ad sapientes deferre iudicium de scriptis proprijs, & scriptis Belluti, ac Mastrij. Quòd si viri docti iudicassent à se non verè scriptum: æquo animo se eorum censuram recepturum. Sed tamen & ab alijs pluribus, & sæpè postea de obmurmurationibus eisdem certior factus, librum aduersariorum multis discipulis præsentibus me legere iussit, vt perspiceret, an vestigatio Peripatetica ex Peripatetici principis doctrina impugnaretur, an ex proprio capite Belluti, & Mastrij. Apparuit nihil ex Aristotele fuisse allatum ab*

Offen-

Offensoribus ad Aristotelis mentem aperiendam. Quamobrem decernebat Pat. Ferchius, nihil obijcientibus, nihil respondere. Hortantibus verò & amicis, & me in primis dicente, satius esse respondere, quàm silendo maiorem ignominiam incurrere. Arripuit calamum, ac respondit. Verùm à duobus annis cum ægritudine lethifera colluctantem præceptorem, nouus, grauisq; impetus morbi inuasit. Tunc mihi accersito, atque defensionum quasi authori, libros defensionum dedit, vt vel doctis legendos, vel, si possem, imprimendos curarem: quòd ipse vel morbo, vel morte impediretur. Ego libro accepto, nil moratus typis tradidi, vniuerso legendum: quòd non modò defensiones fortes, sed & eruditiones varias, atque arcana Peripatetica continerет. Librum quartum, in quo cum Patre Ferchio defenditur Illustriss. & excellentiss. D.D. Ioan. Baptista Contarenus, Dominici Filius primum posui honoris ergò. Argumentum primo, ac tertio libro claritatis caussa præposui. Conualuit tandem Pat. Theologus, & conualescentiam cum publicis laboribus iungens potius ægritudine intermissa, quàm sanitate recuperata frui cœpit; noluitq; contradicere impressioni à me factæ, ne quod donauerat, repeteret: neuè meæ gratitudini videretur ingratus obsistere. Accipe Lector, vt æquus iudex librum, offensionesq;, atq; defensiones legito; quæ si Offensoribus non sufficiant, offensiones expectato.

Noi Reformatori dello Studio di Padoa.

HAuendo veduto per fede del R. P. Inquisitor di Padoua, che nel libro intitolato Defensio Vestigationum Peripateticarum Matthæi Ferchij Veglensis Theologi in Vniuersitate Patauina; non si troua cosa alcuna conta la santa fede catolica;& parimenti non vi si troua cosa alcuna contra Prencipi, & buoni costumi; concedemo licenza, che sia stampato;douendosi osseruar quanto in proposito di stampa; con conditione, che non sia cominciato à vender, se Prima non vien portato vn libro legato per la libraria publica, & vn'altro per quella di Padoua, giusta le leggi in questa materia. *In quorum fidem, & c.*

Data à 10. di Ottobre 1645.

{ PIETRO FOSCARINI Reformator.
{
{

Aluise Querini Segret.

DEFENSIO VESTIGATIONVM MATTHÆI FERCHII Ab oppugnationibus Belluti, & Mastrij.

PROLOGVS.

VICVNQVE in studio veritatis aliquid scribere audet, is debet sine dubio expectare contradictores: semper enim sunt, qui aut amore veritatis moti, aliquem re vera errorem scribentis reijciant: aut qui prætextu veritatis contecti, veram scribentis doctrinam, vel euertere, vel obscurare nitantur. Eleganter hoc Cicero in 2. Tusc. expressit. *Quanquam non sumus*, inquit, *ignari*, *multos studiosè contradicturos: quod vitare non potuimus*, *nisi nihil omnino scriberemus*. Qui igitur contradictores non vult, nihil scribat. Sed tamen propter hoc ineuitabile malum non debet homo veritatis studiosus desistere à scribendo: ne sit desertor potius, quàm amator veritatis; cum ne agricola quidem à laborando deterreatur propter ingruentes algores, & æstus, quos nullatenus potest euitare. Quin potius itá quilibet scriptor sese comparare debet, vt primùm sit assertor veritatis: postea verò, cum opus fuerit, etiam sit veritatis propugnator. Iniustum quippè esset, si agricola videretur solicitior pro cibo ventris, quàm animi cultor pro pastu mentis.

Itaque cum Vestigationes meas Peripateticas superioribus annis in lucem ederem, itá mecum decreueram; vt si quis in Aristotele exercitatus, contra me Aristotelicæ mentis Vestigato-

rem ſcriberet, eum aduerſus me dicentem cum laude complecterer. Qui ſi me aberrantem oſtendiſſet, eidem duplicatas ingerem gratias, nempè de benefico animo, & de beneficio ingenti in me collato. Si verò ille aberraret (homines enim ſumus ad errorem procliues) illius dicta relinquerem, dicenti tamen pro beneuolentia erga me demonſtrata gratias meritò redderem. Tantum autem abeſt, vt contra me ſcribi noluerim, vt id etiam maximè optauerim. Nunquam etenim tanta gloria Platonis, & Ariſtotelis in philoſophia, Aquinatis, atque Scoti in Theologia effulſiſſet: niſi Doctiſſimorum hominum creberrimis viguiſſet contentionibus, atque diſſenſionibus. Neq; odoramenta ſpirant ſuauitatem odoris; neque muſicorum organa reſonant armoniæ pulchritudinem, niſi illa igne ſuccenſa, hæc manu ſint percuſſa. Profectò ſiquis aduerſus me oportunis armis decertaſſet, talem reprehenſorem amarem non minus, quàm laudatorem. Nam reprehenſor probus illuminat mentem, laudator facilè obſcurat.

Verumtamen delectus eſt habendus inter contradicentes. Ariſtoteles quippè in primo Top. cap. 9. prudenter monet. *De quouis contraria opinionibus proferente ſolicitum eſſe, ſtultum eſt.* Quidam nanque in philoſophia familiares, & exercitati ſunt. Hi, ſi ſcribant, cum fundamento loquuntur, & ad veritatem: & ſunt audiendi. Quidam ad contentionem, ad inanem gloriam, ad obſcurationem aliorum ſcribunt; neq; admittendi ſunt in diſputationem. Quemadmodum & Ariſtoteles Athenodoro, atque Cornuto ſcripto reſpondit: quia cum ratione ſcripſerant aduerſus Ariſtotelis prædicamenta. Antiſthenem verò, & ſimiles contradicentes refutare neglexit, ne ſcilicet cum contentioſis hominibus, atque litigioſis contenderet. Sapientiſſimè Salomon Prouerb. 20. inclamat. *Honor eſt homini, qui ſeparat ſe à contentionibus.*

Porphy. in prædicam. cap. 43.

Hinc factum eſt, vt cum audierim Excellentiſſimum Virum, atque in Ariſtotelis doctrina exercitatiſſimum, Dominum Fortunium Licetum velle nonnulla contra me ſcribere, vehementer ſim exhilaratus: atque narranti hæc, ſim pollicitus, me ſtatim, atque clariſſimi hominis ſcripta in publicum exirent, ea

eſſe

esse lecturum, & responsione data cum honore, & laude tanti Viri responsurum; quòd me, vel in viam Aristotelicæ sententiæ reduxisset, vel saltem reducere voluisset. Sciebam quippè ex Viri sapientissimi, & elegantissimi scriptione tùm mihi, tùm lectoribus meorum, atque suorum operum plurimum vtilitatis nasciturum. Cum autem ex alia parte Patres Bellutum, & Mastrium scripsisse aduersus meas Vestigationes intellexissem, illicò statui nihil illis respondere (quos quales essent, cognoscebam) neque me fraternis miscere contentionibus. Cuius rei familiare exemplum habebam, Admodum Reuerendum Patrem Magistrum Philippum Fabrum Fauentinum, in Sacra Theologia meum prædecessorem recolendæ memoriæ: qui alienis impugnatoribus defensiones obiecit: nostratibus autem vrgentibus, impugnantibus, atq; prouocantibus iugiter, nunquam scripto per se, vel per alium voluit respondere.

Rem, vt gesta est, narro. Admodum Reuerendus Pater Magister Franciscus Maria Vaccarius publicus in Patauino Gymnasio Metaphysicus ad me retulit, ab istis Offensoribus scriptum fuisse in meam vestigationem de diuisione scientiarum aduersus illam partem, qua ostendo cum Aristotele non dari scientiam practicam communem ad practicam, & poeticam scientiam, siuè, quod idem est, ad actiuam, & factiuam. Rogaui, librum ad me ferret, vt illa simul legeremus. Post lectionem decreui nihil prorsus scribere, atq; dixi. Animaduerto istos ab Aristotele extorres esse, nihil quippè, vt vides ad me docendum, vel dedocendum ex Aristotele producunt: qui solùm ex Aristotele procedo ad sententiam Aristotelis vestigandam. Quin etiam appellant, quæ dixi ex Aristotele, disputationē de vocibus: quasi diuisio Aristotelica intellectuū, scientiarum, intellectionum, intelligibilium tripartita, sit verbalis, non realis. Dicunt se nolle rixam de vocibus, dum maximè rixam de vocibus nutriunt; nam placitum proprium in vocibus contra placitum Aristotelis perpetuò tenent. Dicunt in scientiæ diuisione se accipere præcisè contradictoria, nempè affirmationem, & negationem, *extendi*, & *non extendi*; cum Aristoteles à me allatus, expressè reprobet diuisionem, quæ per negationem

gationem datur: quam Aristotelis auctoritatem recipere non dignantur, immò contemptim, ne verbo ad illam dicto, reijciunt. Nec animaduertunt vnam speciem, sola negatione alterius speciei, vel differentiæ, minimè constitui. Dicunt se præcisè accipere contradictoria, cum non accipiant præcisè, sed statim applicent negationem ad actiuam, & factiuam nam commune nihil est his duobus. Dicunt scientiam illis, videlicet actiuæ, & factiuæ, communem reperiri; & cum Aristoteles hoc neget, aiunt illam scientiam Aristotelis tempore non fuisse inuentam; nec eos pudet ignorantiam illius communis Aristoteli impingere, sibi verò cognitionem ascribere. Sed tamen ex eorum concessu apparet, me rectè Aristotelis mentem deprehendisse. Nam si in mente Aristotelis non erat illa practica communis, illam inuenire non poteram: erant autem actiua, & factiua & has inueni. Quis enim inueniret, quod non est? Quid obsecro, Pater Metaphysice, responderem in Aristotelis via ijs, qui nihil ex Aristotele afferunt? Non est conueniens, vt leuibus istis captantibus laudem ex me impugnato, respondeam: sunt nanquè ab Aristotele alieni, non familiares. De familiaribus secundum philosophiam haberi curam Aristoteles tradidit in primo Top. de cæteris non haberi. Cum Pater Vaccarius fateretur, id quod res erat, nihil vel ex Aristotelis auctoritate, vel ratione ex natura rei prompta, esse dictum; subiunxi. Memento (Pater Metaphysice) quando tu publicè in disputatione adduxisti cum Aristotele quatuor tantùm esse oppositionum modos; Bellutum Aristotelis authoritate neglecta, & negata, abs te probationem postulauisse. Cum in alia disputatione aduersus Mastrium adduxisses summi Philosophi authoritatem, Mastrium, cum se exsoluere non posset, dixisse pro responsione. Vos estis multæ authoritatis, nos multæ rationis: Rationem adducito. Equidem si ex rei natura quærerem, fortè istos audirem. Nunc autem cum in Vestigationibus nihil, nisi Aristotelis sensum inquiram: & isti publicè confessi sunt, se Aristotelis authoritatē non sequi (propriam enim authoritatem summi Philosophi authoritate potiorem ducunt) nolo tempus terere in eis refutandis. Hæc tum statuta sunt inter Patrem Metaphysicum,

& me,

& me, atque in posterum obseruata.

Verùm Offensores id animaduertentes, tumidi gloria sapientiæ, cœperunt, quæ contra me scripserant, ostentare: quibuscunquè ex nostro ordine doctis possent, illa legere, mordacibus probris inspergere; immò & adniti, quò ea, quæ dixerant, scripserant, fecerant, ad meam notitiam peruenirent, vt vel sic tandem obtinerent gloriam, quòd vnus publicus Theologus vniuersitatis Patauinæ ab eis coactus fuisset ad se defendendum. Ego in sententia mansi: multisquè hæc monentibus dixi. Sinerent istos scribere, quæ vellent; scripta eorum eis esse curæ, non mihi. Recordabar, vt est apud Laertium, dicacem quendam multo tempore Aristotelis aures probris, atque iniurijs onerasse; atquè in fine insultando dixisse. Num te satis obtudi? respondit maximus Philosophus, non vtique animaduerti. At Offensores contentionis auidi non cessarunt, immò per quosdam familiares mihi, sæpè, ac sæpius me ad pugnam prouocare, responsionem petere, impugnationes offerre. Ego aure surda, tacere volui. Tandem cum Bellutus, & Mastrius Patauio recessissent, vnus, nescio an explorator pro illis, an mihi familiaris, asseruit Bellutum literis ad se datis iussisse, vt postularet à me, quidnam ad eorum obiectiones responderem. Tum ego adiunxi illos fuisse Patauij, & potuisse mecum colloqui. Meam præsentiam fugitasse, & me absente, sua proposuisse. Nunc per cuniculos agere, sincerè nunquam. Cum verò ille mihi molestus esset, tandem dictaui schedam ad eos transmittendam Italicè, hæc dicens. Pater Metaphysicus mihi legit, quæ contra me scripsistis de scientia practica: tumque iudicaui non esse conueniens vobis respondere. Cætera, quæ scripsistis, ne legere quidem volui. Calamus vester liber est, quemadmodum & calamus meus. Scribite, quæ vultis. Vtri nostrum melius, ac verius senserint, Viri docti, auditis partibus, iudicabunt. Hoc responso dato, quid Bellutus consilij cœperit, nescio: ipse in Siciliam, Mastrius in Meldulam abijt.

Apophthegma lib. 7. cap. 607.

Interea furere cœpit Mastrius, videns se frustrà sperasse de me pugnam, victoriam, triumphum. Itaque lingua nimium

libera

libera obloqui plura, lacerare personam, denigrare nomen, acta perstringere, quæ non sunt huius loci. Et ecce anno 1644. grauis, & pestilens sonus excitauit me, duorum annorum languore, & sexaginta duorum ætate deficientem, atque laboribus publicis, & priuatis lectionum insudantem. Rumor erat. Mastrium non contentum per prouincias Flaminiæ, & Insubriæ disseminare, quòd ego victus, ipsi victores essent de me. Me non scribere, non quia nolim, sed quia non sciam, quid dicere: nec possim à me male scripta defendere. Ex ignorantia, non ex electione silentium nasci: atque adeò ab se iam impositum mihi silentium esse; me tacere etiam ad iniurias, hasq; tolerare, quia scripta mea tueri non possem. Cognouisse me tandem, quòd falsò, quòd iniustè, quòd malè scripserim: se esse à parte veritatis, Ferchium à parte falsitatis. His non contentum Mastrium, audio etiam Patauium quosdam ex Meldula delegasse, & eos similia dictitare, libros Offensorum in bibliopolarum apothecis contra me legi; iactari dicta, dicteriaque eorum per compita, per circulos eruditorum, per conducta studentium, grandi cum ignominia, & personæ, & nominis mei. Hæc ad me per amicos, & per auditores aliquos Sacræ Theologiæ perlata, vehementer animum commouerunt; nam ex hoc iniquo facto, & veritas per me tradita labefactatur, conculcaturq;: & nomen meum pessundatur, de quo diuinè moneor.
Eccl. 41. *Curam habe de bono nomine. Hoc enim tibi magis permanebit, quàm mille thesauri pretiosi, & magni. Melius est nomen bonum,*
Et prouerb. 22. *quàm diuitiæ multæ.*

Dolui vtilitatem studiosorum his actis impediri. Quis enim, vel legere, vel audire dignetur Lectorem, tanta cum ignominia traductum, atque deiectum. Iuuentus in primis externa opinione ad Lectorem allicitur, & bonæ famæ venustate adducitur. Simplicius in prædicamenta. "Nam affici solemus opinione personarum, & non absurdè: quia non sumus ita præparati, vt valeamus verùm discernere; sed potius vt amemus quosdã meliores sequi,,. Vnde, etsi famã meam (præterit mundi gloria cum mundo: ad cælestia, etiam sine fama est aspirandum) negligerem: aliorum emolumentum negligere non possum. Cor-

datè

datè Sanctus Augustinus in lib. de bono Viduitatis cap. 22. *Nobis necessaria est vita nostra, alijs fama nostra.*

Dolui iudicium Serenissimæ Reip. in me promouendo damnari; quem ad cathedræ Metaphysicæ, atque Theologicæ dignitatem euexit, atque euectum diù in eodem officio conseruauit. Dignus est, quem Princeps dignum facit, dum is non se reddat indignum. At munus Principis contemnendum non est, quoniam doni contemptus in donatorem redundat.

Dolui gymnasij Patauini decus, quòd ad meum locum attinet, in dedecus commutatum, & calamis, atque linguis nocentibus, veluti gladijs acutissimis publicè, & priuatè eius honorem, ac meum esse violatum; famæ enim, ac fidei damna maiora sunt, quàm vt æstimari possint. Commotus itaque tetro hoc rumore, mense decembri, vacationibus concessis à legendo, vnum ex meis auditoribus ingenio viuacem, in Aristotele cum laude versatum, nobilibus sacris Theologiæ auspicijs candidatum, qui & cum alijs mei amans de rumore infami sparso certiorem me fecerat, vocaui. Atque librum Belluti, & Mastrij de gener. & corrupr. mutuò acceptum, legere iussi contra meam Vestigationem primam de factione ex nihilo pluribus præsentibus. Ante lectionem admonui, duo esse attendenda: primum an offensores loquerentur ad propositū, vel scilicet probando suam conclusionem *ex nihilo nihil fit* esse Aristotelicam, vel improbando meam *Ex nihilo aliquid fit*, secundum Aristotelem. Secundum an ex Aristotelis auctoritate, aut ex ratione in Aristotele fundata scriberent. Quoniam in Aristotelis sententia quærenda, Aristotelis verba sunt necessaria. Legere cœpit, & quinq; columnas percurrit. Inde conclusimus, nihil ad propositum, nihil ex Aristotele. In quinta columna incipiunt Offensores impetere conclusionem annexam istam, *forma substantialis fit ex nihilo*; atque promittunt se acturos ex Aristotele. Textum primi phys. 58. à me relatum referunt, dicente Aristotele *ex immusico fit musicum*: interpretantur, forma fit ex subiecto priuato, ergo non fit ex nihilo. Quæro ipse à lectore illo studioso, an sibi videretur Aristoteles in illo textu accipere *immusicum* pro simplici priuatione, an pro subiecto priuato,

nempè

nempè pro composito ex subiecto, & priuatione. Ille, re considerata tantisper, respondit, profectò *immusicum* est signum simplicis priuationis apud Aristotelem, sicut *homo immusicus* nota est subiecti musica priuati. Ergo, intuli, textus Aristotelis peruertitur, & est contra illos, sicut ego attuli, non vt ipsi perperam exponunt; sed perge ad reliqua. Perlegit vsque ad finem nonæ columnæ, vbi desinit impugnatio. Interrogaui num ex Aristotele aliquid contra me? Nihil, ille respondit. Num contra conclusionem principalem à me propositam? Nihil vtique animaduerti. Tùm ego; igitur mea vestigatio nulla eget defensione, quæ nullo cum fundamento offenditur. Et Offensores non sunt digni responsione, qui multum verborum mordacium, nihil virium habent. Interea studentes sodales tuos de his, quæ nunc acta sunt, cõscios reddito. Fecit ille, quod, & alij tunc astãtes fecerunt. Hoc facto conticuit aliqua ex parte rumor: cæperuntq; accuratius considerari dicta aduersariorum, & qualia essent, denudari. Cæterùm acta Patauij non perferuntur per omnes partes: cum exemplaria Belluti, & Mastrij passim intrudantur. Arripui calamum, & propositis illorum offensionibus ad verbum, meas defensiones apposui, eodem vacationis Natalitiæ tempore; sperans fore clariora, & firmiora quæ ex Aristotele dixi: sperans linguam obloquentium, ne peccent, refrænare, Peripateticos ad meos labores allicere, benè mereri de publico gymnasio, tueri dignitatem mihi concessam, atque Offensoribus quam, & iure, & iniuria, vt aiunt, responsionem postulant, concedere. Tardè opus prodit, quoniam tempore lectionum, & ægritudinum, & dictationum, atque examinis ad librum edendum requisiti, sum impeditus. Lector sincerus legat, cui, & precor, & opto cum salute ex mea hac scriptione vtilitatem.

LIBER

LIBER PRIMVS

Defensionis Vestigationum Peripateticarum. Defenditur.

Seminarium formarum positum ab Illustrissimo
IOANNE BAPTISTA CONTARENO:
Et factio formarum ex nihilo
A'
MATTHAEO FERCHIO Inducta.

Argumentum Primi Libri.

Llustrissimus Dominus, D. Ioannes Baptista Contarenus, Dominici filius, Patritius Venetus, & Senator prudentissimus, in tomo 2. quaestionum Peripateticarum, de origine formarum disserens excogitauit opinionem sanè acutissimam de seminario formarum. Bellutus, & Mastrius tùm sententiam, tùm sententiæ authorem grauissimè perstringunt. Sententiam asserunt esse falsissimam, Anaxagoricam, errorem, omnibus magis irrationabilem, inauditam à sæculo, purum, & merum figmentum, funditus dirutam, ægrè, & imbecilliter defensam, Anaxagoristis relinquendam, è Peripato penitus eliminandam. Fundamentum eius imbecille prorsus, nullius roboris, falsum, nunquam sufficientur probatum, authori contrarium. Author item & propter authoritatem, & propter doctrinam suspiciendus meritò, immeritò ab offensoribus extra Philosophorum, ac Theologorum numerum ponitur, Philosophis, ac Theologis contrarius, mirabilis, peruicax, seminarijsta, inchoator, indo-

ctus deceptus, non capiens, non sciens, non cum Aristotele.

Opinionem Ferchij falsissima falsiorem primulùm dicunt: cæteros titulos lector conijciat. Quia verò & Contarenus, & Ferchius simul impugnantur: ideò simul defenduntur ab Admodum Reuerendo Patre Magistro Mattheo Ferchio Veglensi, Theologo Publico, & præceptore meo Colendissimo.

CAPVT I.

Proponuntur minæ. & falsa ab offensoribus intorta contra Contarenum, & Ferchium: multaq; de creatione, vel factione formarum ex nihilo.

Num. I. ARistoteles in primo de generatione animalium cap. 18. car. 1227. D. commemorat ab Epicharmo exaggerationem, *ex calumnijs maledicta, ex maledictis pugna*. Et verè ex dicterijs maledici, non leuis præbetur occasio pugnæ, qua læsi, factis iustis dicta mala vlciscantur. Verùm in Illustrissimo, & doctissimo viro Ioanne Baptista Contareno, & in Ferchio ex maledictis non nascitur pugna: vellent enim pacem cum ijs, qui pacem nolunt. Sed Bellutus, & Mastrius in suo libro de Generatione, & corruptione disputatione 5. quæstione prima articulo primo car. 219. colũna prima non contenti maledicta vibrare in Contarenum, & Ferchium, minas intentant, & acriter pugnant: vt iam. Contareno, & Ferchio, vel sit à veritatis honore recedendum; vel sit repugnandum. Audiamus primo minaces calamos tonantes, vt posterius videamus pugnaces eosdem fulminantes argumenta, & authoritates. Itaq; sic loco, relato exordiuntur offensores.

Offensio. ex Belluto, & Mastrio. Hanc autem doctrinã, scilicet nè res ex nihilo fieri dicatur, debere fieri ex alio, vt ex parte inexistente, & non sufficere, vt ex eo solum fiat, vt ex subiecto præiacente, & recipiente, attulit ante Ferchium, Contarenus in suis quæst. Peripat. tom. primo quæst. De origine formarum cap. 9. & seq. veluti in Aristotele fundatissimam.

1. Defensio. Debuistis dicere ante vtrunq;, eam fuisse Philoponi, philo-

sophi

sophi antiquissimi, & grauissimi doctrinam: nempè formas fieri ex nihilo, quia non fiunt ex aliqua parte earum. Fuisse magistri sententiarum, Petri Lombardi, Hugonis Linconiensis, Alberti Magni, Alexandri Alensis, Sancti Bonauenturæ, & quamplurium præstantissimorum in re theologica, & philosophica virorum. Quotquot enim post S. Augustini authoritatem defenderunt rationes seminales, tot viri ponunt, formas esse à Deo creatas ex nihilo in ratione seminali vt incohatas, & ex ipsis rationibus seminalibus formas, vt completas fieri, non ex nihilo: omnes hi ponunt formas esse factas ex nihilo, licèt in materia. Qui si non concederent rationem seminalem, ex qua formæ fiunt, consequenter concederent formas ex nihilo fieri de nouo. Quamobrem, vel formæ secundum essentiam sunt ab exordio in materia concreatæ ex nihilo; vel si de nouo fiunt secundum eosdem loquendo, creantur de nouo ex nihilo. Horum duorum primum placuit celeberrimo Doctori Contareno, qui posuit formas in seminario concreatas materiæ, & Peripateticè loquendo supposita æternitate, ab æterno concreatas. Secundum placuit Philopono, vt formæ non præexistant in materia, sed producantur totæ, ac totaliter ex nihilo, quod Ferchius sequitur.

Fundamentum dicitis esse idem Contareni, & Ferchij; sed hoc falsò dicitis: nam ad excludendam factionem ex nihilo Contarenus exigit, vt res fiat ex subiecto, constitutiuè: Ferchius, vt res fiat ex parte, siuè illa sit subiectum, vt materia, siuè forma, siuè alia pars, vt putà digitulus; nam si ex minimo digito præexistente homo totus repente fieret, esset factus ex aliquo sui, non ex nihilo. Si non esset pars alia vlla concedenda, nisi materia, idem esset fundamentum Contareni, & Ferchij; sed cum aliæ partes sint: per accidens est, vt pars præexistens sit materia subiecta.

11. *Discrimina inter Contarenum, & Ferchiū, Vide infra ad num. 11.*

2. Contarenus fundamento creationis vtitur, vt creatio sit factio de nullo subiecto constituente: Ferchius nunquam creatione est vsus; immò in prima vestigatione non semel reiecit disputationem de creatione.

3. Vos dicitis formas fieri ex subiecto præiacente, & recipiente. Contarenus, & Ferchius affirmant formas fieri *in materia*

subiecta, negant fieri *ex subiecta* materia: nam, & Arist. ne-
gauit. Vos autem dictum vestrum nunquam ex Arist. probaui-
stis, nec probare poteritis. Excipiatur ab hac disputatione se-
mel pro semper anima intellectiua: de qua id credimus, quod
Fides defensoris. Sancta Romana Ecclesia, & eius Pastor vniuersalis definiuit, de-
finieritque.

III. *Philosophia, & philosophia Aristotelis differunt.* De cæteris formis substantialibus disceptatio sit, non theo-
logica, sed philosophica: non in philosophia simpliciter, sed in
philosophia Arist. Contarenus quippè, vt Peripateticus cele-
berrimus ad mentem Arist. se locuturum protestatus est. Fer-
chius quoq; in vestigationibus Peripateticis, *Non quid rei veri-
tas habeat, sed quid Aristoteles sentiat* ex Aristotelicis vestigijs ve-
stigare conatus est. Sed & titulus Quæstionum Peripatetica-
rum Contareni, atq; Vestigationum Peripateticarum Ferchij de-
clarat eorum lucubrationes intra Peripatum cohiberi. Si quid,
ergo ex Aristotelis textibus, vel ex ratione in textibus fundata
quispiam opposuerit ad propositum loquetur. Sin autem, ex-
trà propositum.

Offensio. Ex hoc tamen principio Contarenus non intulit, vt Ferchius,
formas fieri ex nihilo ab agente naturali; sed potius esse æter-
nas, in generabiles, & in corruptibiles, cum assignari nequeat,
ex quo subiectiuè constitui possint. Quod illatum, ac etiam
fortè magis consequenter poterat ipse Ferchius inferre, si vera est
doctrina, quam tradit de omnibus formis substantialibus vni-
uersim Vestig. 6 lib. primo cap. 2. scilicet esse ingenerabiles, &
incorruptibiles.

2. Defensio. Non omnia ingenia ad eandem conclusionem perueniunt.
Contarenus, Alberto Magno Duce, inclinauit ad æternitatem
formarum: hoc est ad opinionem valdè probabilem iudicio do-
ctissimorum hominum. Ferchius, Philopono duce, prælegit
factionem formarum ex nihilo. Censuit enim cum Arist. for-
mas fieri, ac interire de nouo secundum essentiam, & esse illa-
rum simpliciter. Cum autem secundum eundem Aristotelem,
formæ fiant; sed non propriè per generationem, quæ est ex ali-
quo; intulit fieri simpliciter formas, sed ex nihilo.

IV. Quod adiungitis dictum Vestigatione 6. lib. primo cap. 2.
Fer-

Ferchius in illo capite, & sequenti proposuit duas vniuersales, affirmatiuam, & negatiuam, falsas: sed pro vt in fronte quæsiti fieri consueuit, affirmatiuam probauit rationibus à se inuentis super Aristotele tamen fundatis: negatiuam, authoritatibus, & rationibus per alios excogitatis: sic in dubitatione. At in resolutione manifestis ex Aristotele authoritatibus Ferchius ostendit veritatem ad mentem Aristotelis esse, quòd aliqua forma non est separabilis, & aliqua est separabilis simpliciter. Vos vtiq; id apertè cognoscitis; sed strenuè dissimulatis, vt occasionem arripiatis accusandi. Legite vestig. 6. num. 3. & 94.

Sed nos infra reijciemus quæstione 2. art. 2. & quæstione 6. num. 142., & sequentibus eius fundamenta diruendo ex Aristotele desumpta. Offensio.

Minæ vestræ sunt, quibus ruinam argumentorum à fundamentis minamini, & reiectionem conclusionis Ferchij Sed minæ verbales sunt, non reales. Nam in quæstione 6. à numero 142. vsq; ad finem quæstionis sextæ nullum ex duodecim fundamentis Ferchij positis vestig. 6. lib. 1. cap. 2. refertis, aut soluitis. 3. Defensio.

In quæstione 2. art. 2. omnem adhibetis conatum ad fundamenta Ferchij diruenda: sed illa sunt firmiora, quàm vt possint vestris ingenijs euerti, quod suo loco vidimus.

Sed cuiuscunq; sit hæc doctrina, sanè falsissima est, & adhuc falsius illatum; inde à Ferchio deductum (nam illatum à Contareno impugnabimus infrà quæst. 6.) est enim. Offensio.

Contra communem philosophorum asserentium formas materiales non fieri ex nihilo, quia fiunt ex præiacente subiecto.

Ac etiam Theologorum, qui dum definiunt creationem esse factionem entis ex nihilo, vnanimiter aiunt ly *ex* excludere habitudinem, nedum partis, sed etiam subiecti præiacentis.

Maledicta, Minæ, impugnatio ingruunt. Primo maledictum est contra Contarenum, quoniam eius opinio est falsissima. Minæ, quoniam impugnabitur eadem disputatione 5. quæst. 6. impugnatio item sequitur post parenthesim, dum dicitur, *est enim contra communem philosophorum*. Maledicta contra Ferchium; nam illius opinio, non solùm est falsissima, sed est *falsior* 4. Defensio.

fior falsissima. Minæ sunt, *impugnabimus eadem disputatione 5.* quæst. 6. Impugnatio, & Contareni, & Ferchij eodem loco incipit; sed in quæstione 6. absoluitur. Minaces valdè estis.

V. Nunc vos offensores nostros compello. Vultis ne, vt quemadmodum vos vnitè impugnatis Contareni præstantissimi Peripatetici, & Ferchij (qualiscunque is sit) sententias; vnitè etiam, quo ad fieri potest, proponantur in gratiam lectorum, non vestram? etiam si nolitis id faciam.

Et ne contentio fiat de vocabulis, voco *ex nihilo fieri*, idem, quod ex nulla parte facti præsupposita fieri. Assentitur Scotus in secundo dist. 1. quæst. 5. T. scribens: *Dico, quod Creatio est productio totius creati in esse, non præsupposita aliqua parte eius*. Quæ definitio correspondet illi quam dedit illa eadem distinctione quæst. 2. A. *Creare est aliquid de nihilo facere in effectu* Et 1. dist. 5. quæst. 2. R. Quare idem sunt ex nihilo in secunda definitione, & ex nulla parte præsupposita in prima definitione. Sueslan. 7. metaph. disp. 11. car. 199. col. 2. " Debes scire, vt Auer. 12. huius declarat, quòd creatio apud philosophos est productio alicuius, nulla parte eius præsupposita, ". Ita Tolet. 1. degeneratione quæst. 2. car. 9 col. 2. Bargius in 1. dist. 3 quæst. 5 car. 128 E. Item dist. 8. quæst. 4. car. 190. L. & hanc, & alias definitiones creationis profert. Hac igitur significatione vocabuli retenta, sic argumentor communiter pro Contareno, & Ferchio.

Forma substantialis fit ex nulla parte sui præsupposita. Ergo forma substantialis fit ex nihilo. Probatur consequentia, quoniam ex nihilo, & ex nulla parte præsupposita idem significant. Differunt autem Contarenus, & Ferchius, quod Contarenus ponit formarum essentiam ex nihilo creatam, & concreatam materiæ, sed ab æterno; Ferchius ponit formam factam ex nihilo, sed in tempore. Contarenus factam ex nihilo, quando facta est materia: Ferchius formam factam ex nihilo, quando fit compositum. Quæ differentia est in duratione, non in re durante.

VI. Quid ergo impugnare vultis Contarenum, & Ferchium, in re an in voce? Si de re agitis, eritis legitimi disputatores; tunc autem

rem oportebit probari à vobis, formas fieri ex materia, vt ex parte præsuppoſita. Hoc ſi probaueritis, viciſtis Si de voce; ite diſputatum cum pueris; ſi quidem Scotus in primo diſt. 8. quæſt. 3. E. inſtantiam de voce, vocat inſtantiam puerilem. Nos accepimus vocabulum ex nihilo in ſenſu dato. Loquar vt vos, *de vocabulo rixam nolumus*. Si, accipiendo vocabulum in hoc ſenſu, concluſio communis Contareni, & Ferchij, vera eſt: vicerunt ipſi, vos victi eſtis.

Præterea. Scotus in 2. diſt. 1. quæſt. 5. T. definiuit ne ſuffi- *De ſufficientia actionis definitionis lege infra ad num. 14.*
cienter, an non creationem? ſi ſufficienter, ergo vos contra Scotum dicitis, quando vultis in definitione creationis ex nihilo non ſufficere negationem partis omnis præſuppoſitæ. Si verò inſufficienter Scoto dixit, iam Scotum doctorem veſtrum accuſatis inſufficientiæ. Nos iſtam explicationem, quòd ex nihilo ſit idem, quod ex nulla parte facti, retinemus tanquam communem, & aſſertoribus ſeminarij formarum, & abnegantibus ſeminarium. Addita per vos, quæ ſunt in controuerſia inter aſſertores, & negatores, non debent poni in definitione; quia quod eſt controuerſum in concluſione, non ponitur in definitione, quæ eſt principium, ſine petitione principij.

Quin etiam rationes terminorum retinere oportet, non in- *Rationes terminorum non innouanda.*
nouare; ſed conſequenter ad poſitas rationes terminorum loqui: iuxta Scoti veſtri iuſſionem in 4. diſt. 11. quæſt. 1. de *vocabulo mutationis*, & 4. diſt. 49. quæſt. 2. de nomine *beatitudinis*. Ita quoque Ariſt. in 11. met ſum. 2. cap. 3.

Nunc de Philoſophis, mox de Theologis vos interrogo. VII.
Quando dicitis eſſe contra communem philoſophorum aſſerere, *fieri ex nihilo quæ fiunt ex nulla parte præſuppoſita* nulla mentione facta de ſubiecto præiacente: dicitis ne hoc de omnibus Philoſophis, an de Philoſophis veſtræ opinionis? Si primo modo, falſum prorſus dicitis; nam Philoponus eſt antiquiſſimus, & grauiſſimus philoſophus inter primos Peripateticæ ſcholæ fulgens apud Græcos, Albertus & re, & nomine Magnus inter Latinos Peripateticos: Qui tamen cum omnibus aſſertoribus ſeminarij formarum ſunt contra vos in explicatione vocabuli *ex nihilo*; ſicuti & Scotus explicauit qui fortaſſe nō eſt à nu-

mero

mero philosophorum Peripateticorum excludendus. Sed tamen nulli est seclusa via philosophandi. Si Ferchius in Aristotele loquens, cum Aristotele contra omnes alios ità vocabulum acciperet, ab alijs in vocabulo, non in re dissideret. Rectè autem Scotus in 1. dist. 1. quæst. 3. Sancti Augustini doctrinam secutus dixit: *Vbi de re constat, non esse de vocabulo contendendum.* Si autem secundo modo loquamini, gratis concedit Ferchius, se loqui contra vestram opinionem. Vobis enim Ferchius subijci non vult, neque classi vestræ. Verum est tamen in hac ratione, quam facitis (quia forma ex præiacente subiecto fit; ergo forma materialis non fit ex nihilo.) vos cum vestratibus, & falsum antecedens, & fallacem consequentiam facere.

VIII. *Forma non fit ex materia.* Falsum antecedens quidem; quoniam Aristoteles in primo physicorum tex. 58. & seq. sæpè repetit, musicum non fieri ex homine; sed musicum significat formam, homo materiam, ergo forma non fit ex materia.

Scot. 1. dist. 5. quæst. 2. Fallax est consequentia duplici de causa: primò quidem, quoniam si homo fieret ex parte, quæ non esset subiectum præiacens, sed forma, vt anima: non fieret homo ex nihilo, ergo non sufficit ponere in consequentia solam negationem materiæ ad excludendam factionem ex nihilo; sed necesse est ponere negationem omnis partis præsuppositæ.

Secundò verò quoniam petitis principiũ, sic probando. Fiunt ex materia præiacente; ergo non fiunt ex nihilo. Præsupponitis enim, quod licèt materia non sit pars facti, adhuc excludat factionem ex nihilo: cuius oppositum Contarenus, & Ferchius proponunt, scilicet ad factionem ex nihilo requiri, & sufficere, vt res fiat ex nulla parte præsupposita, esto, quòd Contarenus paucioribus sit contentus, scilicet negatione subiecti constituentis. Accipere contradictorium nostri fundamenti, est petere principium sine probatione vlla.

IX. De Theologis non est ad propositum. Contarenus, & Ferchius scripsere, vt Peripatetici, quærentes, quid Arist. sentiat, non quid veritas simpliciter habeat. Quærunt sententiam vnius Pagani: quid ad propositum conferunt Theologi Christiani? planè estis Doctores extrà propositum.

Cæte-

Cæterùm ne aliquid fecisse videamini, cum nihil feceritis, etiam de Theologis dicamus. Sanctus Augustinus tom. 7. in lib. 1. contra Aduersarium legis, & prophetarum ex sacra scriptura veteris, & noui testamenti ex professo quæsiuit significata istarum vocum *facere*, & *creare*: Quoniam aduersarius ex istis duabus vocibus impugnabat Deum legis, & prophetarum asserens Deum esse malum, eo quòd esset creans malum. Hac necessitate respondendi compulsus Augustinus in dicto lib. cap. 23. duo significata ponit istorum verborum. Primum est, vt facere, & creare promiscuè accipiantur, atquè idem significent: quæ significatio indeterminata non est pro vobis, aut pro nobis. Secunda significatio est determinata, vt facere sit ex eo, quod omnino non erat: creare verò ex eo, quod erat, & in aliam faciem mutetur. Optimè Sanctus Augustinus, vt accuratissimus sacrorum scrutator, & supremus sacrorum Theologorum doctor post canonicos authores, loquitur: nam 2. Machabæorum 7. scriptum est: *Peto, nate, vt aspicias cælum, & terram, & omnia, quæ in eis sunt; ac scias, quòd ex nihilo fecit illa Deus.* Ergo facere propriè accipitur, quando dicitur aliquid fieri ex nihilo. Sed creare ex aliquo, vt lib. sap. 11. legimus, *quæ creauit orbem terrarum de materia inuisa*, siuè *informi* ex D. Augustino. Et ad Hebræos 9. opera manufacta ab artificibus dicuntur opera creationis. Quocirca iuxtà sacros Theologos creare est de aliquo principio præsupposito, & ipsi, quod producitur, interno, aliquid producere. Frāciscus Vicomercatus, nobilis Peripateticus lib. 1. de principijs rerum naturalium cap. 22. de naturalibus philosophis ita scribit. " Vndè physici omnes in id consentere, ex nihilo nihil gigni. Nec eam inter creationem, & generationem, quæ à Theologis traditur, distinctionem agnouerunt, vt creatio sit ex nihilo, generatio ex subiecto, atq; materia. Quam distinctionem vocabulorum, vndè acceperint, ignoramus: si quidem non ex mundi creatione à Mose descripta. Nec enim illud, *creauit*, quo vsus est interpres, productionem ex nihilo significat. Nàm vbi nos habemus *creauit* Hebraicè est *Bara*, quo omnis ferè actio, & formatio significatur. Deindè septuaginta Interpretes verterunt ἐποίησε, quod ver-

2. Machab. 7.

bum *facere* significat. Rursus eodem in loco subijcitur, Deum cete, grandia creasse. Item hominem: quæ tamen certum est, non ex nihilo facta.,, Ad hoc Pererius in Genesim lib. 1. cap. 1. explicans illud *in principio creauit Deus*, obseruat quod vocabulum Bara Hebraicum, & Græcanicum ἐποίησαν, atq; *creauit* Latinum in scriptura non accipitur pro factione ex nihilo, vt scholastici Philosophi, & Theologi volunt. Sed facere, & creare confunduntur, nimirum in significato primo Sancti Augustini. Quocirca vos Offensores excluditis à numero Theologorum Sanctum Augustinum, sacræ Scripturæ authores canonicos, tùm Prophetas; tùm historicos, ac item tàm Euangelistas, quàm Apostolos, Insuper, & Deum ipsum Theologum esse negatis; quia quando locutus est in sacris scriptoribus, & in Filio suo incarnato, non accepit vocabulum creationis, sicuti vos vultis, & vestræ classis Theologi. Hùc vos impulit contentio de vocabulo.

X. ad num. 27. Sed tamen de vocabulo creationis, vt accipitur à scholasticis infrà colloquemur; tantum nobis sufficiat, vt non sit piaculum inexpiabile accipere particulam, *ex nihilo*, sicuti nos accepimus, & accipiunt omnes defensores seminarij formarum. Nunc auditis minis vestris, persequamur, quæ contra Contarenum, & Ferchium impugnando dicitis in vestra quæstione cit. 6. disputationis quintæ.

CAPVT II.

Error Offendentium in supponendo probanda, & in referendo Contareni dicta.

XI. IN libro de Gener. disp. 5. quæst. 6. cart. 303. col. 1. ad numerũ 142. Offensores causã efficientẽ quærunt generationis, & corruptionis. In qua sanè quæstione, impugnãt Ferchium, sed nullis authoritatibus, nullis rationibus; vnde vestigationes meæ nulla indigebant defensione. Quod idẽ in decursu præsentis offensionis innotescet. Onerant me tamen vt modesti sunt iniurijs, atq; calumnijs. Nec me solùm, qui nihil sum; sed etiam Illustrissimum

strissimum Patritium Venetum Ioannem Baptistam Contarenum, Virum in schola Peripatetica planè doctissimum, & profunditate doctrinæ, varietate opinionum, soliditate dogmatum, argumentorum copia, responsionum acumine, omnibusq; numeris excultum, lacerant, lancinant, iniuriosissimè traducunt. Et siquidem attendas ad vociferationes, potentissimè; si ad rationes, infirmissimè pugnant; ex ordiamur.

Supponit autem quæsitum formas substantiales verè produci, verèque corrumpi (anima rationali excepta, quæ licèt producatur, non corrumpitur) non verò apparenter tantùm. Offensio.

In his dictis apparet, Offensores, nequè Scotistas, nequè Aristotelicos esse. 5. Defensio.

Non vtiquè Scotistas, quoniam Scotus in 2. dist. 17. quæst. 1. A. B. C. ponit, totum produci per se, formas per accidens: totum propria productione produci, formam non propria productione, sed productione totius: totum prius natura, formam posterius ad productionem totius: totum produci, vt primum terminum, ita quod fieri totius est via, & ratio ad esse formæ. Atq; per hoc, secundum Scotum, Aristoteles vitat creationem animæ; quia sicut forma cæli secundum philosophos non creatur, eo quòd forma cæli non fuit prius natura terminus creationis, quam cœlum. Sic neque in productione animæ rationalis actio Dei terminatur in primo signo naturæ ad esse animæ: sed actio Dei in primo signo naturæ terminatur ad esse totius hominis, in secundo signo ad esse animæ humanæ terminatur per accidens. Theologi verò tenent oppositum, quod actio Dei in primo signo naturæ terminatur ad animam rationalem, in secundo ad vnionem animæ cum corpore, atq; ad productionem totius. Propter hoc Theologi ponunt animam intellectiuam creari, Aristoteles negat. His consonat Scotus omninò in 4. dist. 43. quæst. 2. M. docens secundum Aristotelem animam rationalem non creari, quoniam non producitur propria, & priori productione, quàm producatur totus homo; sed eadem productione totius producitur, & anima.

Idipsum in primo dist. 3. quæst. 6. X. Y. docet Scotus tàm in generatione substantiali, quàm accidentali, nempè quòd to-

tum per se generatur, & corrumpitur, forma per accidens; *ideoq;* forma *non dicitur produci, nec esse terminus productionis, sed tantùm compositum*. Nota particulam, *tantùm* compositum producitur, & ipsum generatur, & corrumpitur. Qui autem Scotistæ Scoto contradicunt, in hoc non sunt Scotistæ. Tales sunt Offensores, dum aiunt formas substantiales verè produci, vereq; corrumpi.

XII. Secundo aiunt Offensores, quòd anima rationalis producitur, & non corrumpitur. Id, si Scoto credunt in 4. dist. 43. quæst. 2. dicere non possunt in via Aristotelis, nam vt Scotus ibi ex Aristotele ait, quod incipit esse, desinit esse, per tradita in primo de cælo. Sed Offensores dicunt, quòd anima rationalis producitur, scilicet de nouo cum corpore; ergo & desinit esse, atque adeò corrumpitur. Sicut & Scotus ibidem tanquam Alexandreus defendit, & probat animam intellectiuam esse mortalem in via Aristotelis, & in 3 dist. 27. quæst. 1. Scotus affirmat, Aristotelem inclinauisse magis ad mortalitatem animæ.

Quapropter neq; secundum Scotum, aut Aristotelem loquuntur Offensores in vniuersali de productione, & corruptione formæ; nam quod per accidens est, non verè est ex lib. 6. metaphysicorum summa 2. cap. 1. sed formæ vniuersaliter producuntur per accidens, & per accidens corrumpuntur, vt Scotus docet in schola Aristotelis, igitur non verè producuntur. Ergo in hac parte Offensores non sunt cum Scoto, aut Aristotele. Sed neq; sunt cum eis in productione, vel corruptione animæ rationalis, vti ostensum est. Nam alias Offensores tenent se habere potiores rationes, & testimonia Aristotelis pro mortalitate; quare & sibi contradicunt Offensores. Respondebunt, se nunc non loqui in sententia Aristotelis, aut Scoti, sed in vera philosophia. An ita sit in decursu offensionum explorabimus.

3. De supposito disputare non consueuimus, sed de quæsito. Vos supponitis, formas verè generari, & corrumpi. Sed in hunc locum promisistis impugnationem Contareni, tenentis formas ingenerabiles, & incorruptibiles: quarè de supposito erit disputatio, si promisso steteritis. Itaque suppositum vobis sit quæsitum.

Supponitis formas verè, non apparenter tantùm generari, & corrumpi. At etiam defensores inchoationum hoc ponunt, etenim compositum generatur, & corrumpitur, *vt quod*, forma *vt quo*. Sed omnes inchoationum defensores, & Contarenus præsertim, tenent, compositum verè generari, & corrumpi *vt quod*, formam *vt quo*. Neq; si forma præexistat ante generationem compositi, aut post corruptionem compositi existat, efficitur, vt compositum non sit terminus *vt quod*, forma *vt quo*. Quia homo, & anima eius generantur, & corrumpuntur verè *vt quod*, & *vt quo*: etsi anima præexistat, vt in regeneratione: & post existat, vt in omni hominis corruptione. Sicut ergo ex vera generatione, & corruptione formæ vt sic, non sequitur, vt rationalis ante, vel post compositum non existat realiter; sic nec in alijs formis id sequitur. Quarè si formas, nec ante nec post existere contendatis, aliud est vobis proponendum, non hoc supponendum.

Vt tuentur quàm plures ex fautoribus incohationum, & seminarij formarum, dicentes formam ante eius generationem præexistere actu, sed veluti latentem, & actione postea agentis naturalis in lucem extrahi, & quasi à materia depromi, quæ fertur fuisse opinio Anaxagoræ, & denuò suscitatur à Contareno tom. 1. quæst. de formarum origine cap. 9. & sequenti, vbi argumento Auicennæ conuictus, quòd debeat dari forma quædam corporeitatis perpetuò materiæ coæua, quæ se habeat, veluti commune formarum seminarium, vnde successiuè educantur, ne fieri dicantur ex nihilo, ponit, & ipse seminarium formarum. Offensio

Gratias vobis. Ergo Auicennas quoq; philosophus inter Arabes illustris, & princeps medicorum tenet formas fieri ex nihilo, si non detur seminarium formarum. Nec putat Auicenna sufficere, vt formæ fiant in materia, præsupposita, ad hoc, vt non dicantur fieri ex nihilo. Cum Auicenna procul dubio militat Algazel philosophus celebris, & multi apud Arabas, & Latinos; non ergo vera dicebatis capite præcedenti communem philosophorum opinionem esse, quod formæ non fiant ex nihilo, quia fiunt ex materia, seu subiecto præiacente. 6. Defensio.

Porrò

XIII. Porrò sententia de rationibus seminalibus inualuit apud Theologos scholasticos ex authoritate Sancti Augustini in 3. de Trinitate, in 6. & 9. de Genesi ad literam, quem refert, & sequitur Petrus Lombardus Theologorum Magister in 2. dist. 7. & 18. Concedit autem Augustinus à Magis, atq; à diabolo factum fuisse in Aegypto ex aqua sanguinem, ex serpente virgam, & è conuerso: idque non virtute diaboli; sed virtute rationum seminalium in materiam positarum à Deo. Nec propter hoc Sanctus Augustinus, vel Theologi negant sanguinem, aquam, virgam, serpentem, quæ diabolus fecit, fuisse veras res, & verè factas; sed apparenter tantùm. Quamobrem stante opinione de rationibus seminalibus, & composita, & formæ fiunt, generantur, & corrumpuntur verè, non apparenter solùm. Si autem Augustinus est melior iudex veritatis rerum factarum, quàm sint nostri Offensores: iam per rationes seminales non apparenter tantùm: sed verè ponitur generatio, & corruptio, tùm formarum, tùm compositorum. Quarè Offensores iniustè tribuunt defensoribus seminarij, quòd ponant formas produci apparenter tantùm, & non verè. Si autem Offensores contendant se esse meliores iudices Augustino, & sequacibus eius, nimium amant iudicium proprium, & se ipsos: quem amorem sui Doctor Seraphicus, & Subtilis præsumpti nem vocant: a quà Deus, & nos offensos, & offensores nostros præseruet.

Magi Pharaonis vera opera fecere.

S. Bon. 2. d. 5. q. 1. Scot. 2. d. 6. q. 2.

Cum itaq; opinio de seminario formarum à sapientissimis viris, vt Augustino in Theologia, & Auicenna in philosophia, fundamentum accipiat: quibus adhæserunt profundissimi Theologorum, ac philosophorum: neminem pudere debet in theologia, vel philosophia sententiam hanc defendere. Proinde Contarenus doctrina robustissimus, quasi elephas Indicus non timebit mures, hoc est minutulos istos Offensores; idcirco magno animo, & intellectu ad veritatem aspirante, cuncti possunt opinionem Contareni complecti.

Calumnia tamen non est dissimulanda in offensione realata.
XIV. Opinionem Contareni confundunt cum opinione Anaxagoræ: quam calumniam Contarenus oculatissimus in quæst. de origi-

e formarum cart. 150. linea 41. in solutione octauæ obiectionis discussit. Potuerunt Offensores calumniari Contarenum, potuerunt comminari impugnationem; sed responsionē impugnare non potuerunt. Ventosa igitur est iactantia, qua dicunt, se esse multæ rationis, cum nullius rationis sint, nullius authoritatis in Contareno impugnando. Nullam quippè authoritatem, nullam rationem afferunt contra Contareni responsum. Sed infrà referemus differentiam inter opinionem Anaxagoræ, & opinionem Augustini.

Sed differenter ab Auicenna; vbi enim iste pro seminario statuebat formam illam corporeitatis penitus materialem perpetuò materiæ, coæuam; ille ponit substantiam quandam spiritualem à Deo materiæ insitam, ac concreatam. Et vbi Auicenna asserebat alias particulares formas, deinceps de nouo fieri ope illius formæ corporeitatis, vt seminarij communis, Contarenus inquit formas particulares latere in illa spirituali essentia tanquam in seminario, & dum materia extrinseci agentis auxilio afficitur dispositione præparante ad aliquā naturam, tunc forma talis naturæ exurgit, & in lucem prodit, vbi antea delitescebat; & pariformiter cum materia ad aliam naturam transmutatur, tunc illa prior forma, non quidem interit; sed in eodem seminario reconditur, in quo tamdiù latet, quousque ex consimili dispositione denuo excitetur. Offensio

In referenda Excellentissimi Contareni opinione duos defectus notabiles admittitis. 7. Defensio.

Primus est, quia Contarenus non simpliciter ponit hanc opinionem; sed apertè se restringit, dicens *Intra Peripateticos terminos alloquendo*. Quæ declaratio necessaria est, ne pro more vestro, confundentes fideles cum infidelibus moueatis quæstionem de fide catholica, quærentes fidem in Aristotele, in quo fides non fuit. Quasi hoc modo, etiam Sanctum Augustinum accusare non possitis, qui sæpè retulit, & opiniones, & fundamenta opinionum Manichæi, Arij, Pelagij, & aliorum hæreticorum. possetis enim dicere Augustinum esse hæreticum, eò quod scripserit hæreticorum sententias in lib. de hæresibus. Cum tamen sit maximè necessarium primò inspicere, quid ab authore

pro-

proposito, approbetur; vel reprobetur. Nam antequam id constet, frustrà quæritur, an illius opinio sit catholica, an hæretica, an neutra. Sic enim cautissimè Contarenus declarat se quærere, & explicare sententiam Peripateticam: relinquens Sanctæ Sedi Apostolicæ authoritatem censendi de Fide Catholica.

Secundus defectus, quoniam prouidè Contarenus excepit animam rationalem à seminario formarum: nam exclusa est secundum Aristotelem in lib. 2. de gener. animal. cap. 3. dicentem, intellectum de foris venire, non de interno seminario materiæ egredi. Vos non fidi relatores ambas hasce exceptiones infidè suppressistis.

Offensio. Fundamentum eius vnicum est, quia nil fieri potest ab agente naturali, quin subiectum aliquod constitutiuum illius rei concurrat, velut pars intrinseca eius, in hoc enim sensu semper docuit Arist. quicquid fit, ex aliquo fieri, & non ex nihilo, vt patet, primo de gener. 17. 7. meth. 22. primo phys. 33 34. & 75. Cum ergo formæ non habeant, ex quo possint subiectiuè constitui, concludendum est esse ingenerabiles, & incorruptibiles, alioquin ex nihilo fieri dicerentur.

2. Defensio. Cernitis, quot Aristotelicis textibus, quasi gemmis corruscet doctissimi hominis ratio: quam vos atramento vestrarum additionum obscuratis.

XV. Primò in maiore Contarenus à parte subiecti solam substantiam proponit. *Nulla substantia potest ab agente naturali essentialiter produci.* Vos extenditis ad quodcumq; ens dicentes *Nil fieri potest ab agente naturali.* Ommittitis quoq; particulam, *essentialiter*, quæ necessaria est, dum essentia formarum ponitur ab æterno fuisse, & negatur de nouo fieri: non negatur fieri secundum totalem existentiam, vel secundum modum actus, aut perfecti, aut determinati.

Secundò in prædicato maioris ait Contarenus *Quin subiectum aliquod constitutiuum eius concurrat*, vos adulterinam particulam adiungitis, *velut pars intrinseca eius* subiectum, & pars differunt; vt supra num. 2. Conclusionem Contareni prorsus violatis. Contarenus colligit. *Quarè formæ substantiales non possunt essentialiter*

tialiter produci ab agente naturali. Vos concluditis, *formas esse ingenerabiles, & incorruptibiles*. Fortasse vt occultè insinuaretis argumentum Contareni non esse in forma, quoniam colligit prædicatum in conclusione, quod in neutra præmissarum collocatur.

Neque hoc euitatur, si dicas sufficere, vt subiectum præcedat, in quo forma producenda recipiatur. Minimè, nam Aristoteles primo physicorum 82. *probans materiæ necessitatem in quacunque rerum productione, ne ex nihilo fieri dicantur. Si enim fit, subijci aliquid oportet, ex quo fit. Quibus verbis significari videtur necessitas alicuius subiecti, ex quo res fiat constitutiuè, nam si Arist. determinare voluisset, quòd illud subiectum concurrere debeat, vt receptiuum tantùm, non vtique dixisset requiri subiectum, ex quo fiat, sed dixisset, in quo fiat.* Offensio

Non credidissem vos tàm infidè referre, nisi oculata fide hoc perspicerem. Scribitis. Aristoteles primo physicorum 82. probans materiæ necessitatem in quacunque productione. Contarenus verò ait. *Ex litera* 82. *tex.* 1. *physicorum, in qua probans Philosophus æternitatem materiæ*, ex eo *quòd si illa* aliquando *producta fuisset, id factum esset ex alia materia*. Contarenus probans *æternitatem*, inquit: vos pro æternitate *necessitatem* materiæ scribitis. Differunt Necessitas, & Aeternitas. XVI. 9. Defensio.

Profectò Aristoteles in 1. phys. 52. probat necessitatem materiæ in quacunque generatione, & corruptione, vt præter duo contraria ponatur subiectum, quod eis subijci possit, & ex quo subiecto cum forma constare possit compositum. Vos autem, quod factum est in 52. transtulistis ad 82. falsam citationem Contareno veraci in citando ascribentes.

CAPVT III.

Ab Offensoribus falsò citari Zerbum: falsò coniungi fundamenta Contareni, & Ferchij, falsò includi negationem subiecti in phrasi, Ex nihilo.

Contareno veraci in citando ascribentes.

Offensio. *Opinionem de inchoationibus formarum satis refellimus disp 2. phys. 4. quæst. 7. & eam funditus diruerunt nostri. Scotus 2. dist. 18. Basol. ibid. Canon. 2. phys. quæst. 1. Anton. An. lib. de tribus principijs q. 7. & 7. meth. quæst. 15. Zerb. ibidem quæst. 9. Faber Theorem. 26. Angest. lib. 2. de formæ proprietate pag. nobis 17. Rubion. 2. dist. 12. quæst. 3.*

II. Defensio. Satis ad iudicium vestrum, non satis ad iudicium aduersariorum; suum vnicuiq; pulchrum. Sed Scotus, & Scotistæ pro vno habentur, tùm quia easdem Scoti rationes transcribunt: de nouo aut nihil, aut parum faciunt: tùm quia, qui se alligauerunt vni authori, nolunt ex proprio iudicio loqui: sed ex voluntate loquuntur illius.

Inter hos tamen, quos citatis, falsò citatis Zerbum, qui in 7. met. quæst. 9. art. 2. post relatam Scoti opinionem, scribit. *Fuit autem motus Scotus ad sic determinandum rationes seminales in rebus animatis solùm propter apparentiam, & ipsas non coagere in generatione: sed ad alterationem præuiam propter rationes inductas, quæ in rei veritate nihil concludunt, quicquid sit de opinione sua.* Statimq; Zerbus Scoti rationes dissoluit. En quam præclarè cum Scoto concinit, & quàm iudicat à Scoto, & suis dirutam opinionem de inchoatione formarum.

Idem Zerbus iuxta suum institutum, in 3. art. resoluit veritatem quæsiti, atque rationes seminales cum Alberto clarissimè manifestat, ac probat efficaciter: & omnes rationes Thomæ Aquinatis, ac Ioannis Scoti contra rationes seminales dissoluit.

Deniq; in 4. articulo soluit argumenta principialia quæ constructa erant contra rationes seminales. Tandem volens amatoribus Scoti aliquid indulgere ait. *Si quis autem afficeretur doctrinæ Scoti, facilè esset rationes contra ipsum soluere.* Atq; recitat Scoticas solutiones. Constat ex his nostros Offensores: vel non legisse Zerbum: vel scientes, ac volentes falsò citauisse. Argumenta Scoti sunt satis soluta ex Zerbo. Nunc tantùm, quę Offensores dicunt, respondendo, depellemus: ne extrà defensionem propositam transiliamus.

Offensio. *Fundamentum etiam allatum, quod est commune omnibus afferentibus*

ribus inchoationum, esto coegerit Ferchium nostrum vestig. 1. admittere factionem ex nihilo naturaliter, & Contarenum citatum negare nouam formarum productionem, esse imbecille prorsus, ac nullius roboris; immò contra cosmet militare, loco citato, ostendimus.

Siquis vobis credat, triumphum canite; sed in his paucis dictis vestris tria sunt falsa. 12. Defensio.

Primum, quòd fundamentum Contareni, & Ferchij sit idem; non enim conuenimus, nisi in ipso quid nominis istius phrasis *ex nihilo*. & in hoc non omnino.

Secundum, quòd fundamentum nostrum sit prorsus imbecille, ac nullius roboris.

Tertium quòd illud fundamentum militet contra nos. Tres istæ propositiones vestræ nimium vobis arrogant; sed omnibus dictis à vobis in loco per vos relato sagacissimè præuidens Contarenus, vigilantissimè prouidit.

Interea, quando vos pro more vestro proponitis, non probatis. Ego, ne vobis similis efficiar, tria prædicta esse falsa, ostendam, tribus assertis.

PRIMVM ASSERTVM.

FVndamentum Contareni, & Ferchij non est idem in negan- XVIII.
da factione noua formarum, & concedenda factione noua de nihilo.

Clarescet hoc assertum, si proponantur vtriusque fundamenta.

Fundamentum verò Contareni tale est. *Nulla substantia potest ab agente naturali essentialiter produci, quin subiectum aliquod constitutiuum concurrat; sed formæ rerum naturalium, quæ sunt substantiæ, non habent, ex quo subiectiuè possint constitui; quare non possunt essentialiter produci ab agente naturali.* Maiorem probat ratione, & authoritate. Ratione, *quod nullo subiecto præsupposito, aliquam substantiam de nouo producit, debet habere virtutem infinitam; at virtus infinita nulli ex agentibus naturalibus, materialibus, & finitis competere potest.* Authoritate. *Ex 1. de generat. 17. quodlibet ortum sit ex alterius destructione. 7. meth.*

22. omne quod fit, ex aliquo, & aliquid fit. Et 1. phys. 33. & 34. ubi Aristoteles approbat dictum commune: ex nihilo nihil fit. Et ibid. tex. 75. affirmat impossibile esse, vt ex simpliciter non ente aliquid fiat.

Fundamentum Ferchij est. Aristoteles negat enunciationem illam vniuersalem negatiuam, *ex nihilo nihil fit*, igitur concedit per regulam contradictoriorum contradictoriam particularem affirmatiuam hanc, *ex nihilo aliquid fit.* Omne autem, quod fit, aut est compositum, aut simplex. In composito non potest verificari particularis Aristotelica, quoniam omne compositũ fit ex aliqua parte sui præexistente, vt ex materia 1. phys. 64. ac 7. metaph. 23. 26. & 27. & 8. met. 8. atq; hoc est fieri propriè, & fieri per generationem. Igitur verificari debet Aristotelica propositio in simplici, aut materia, aut forma. Non in materia, quæ si facta est, initio mundi facta est, totoque tempore sequenti, nec fit, nec destruitur: nec verum est dicere de materia, quòd modò est, modò non est. Restat, vt forma debeat fieri ex nihilo factione generali, quæ conuenit ijs, quæ modò sunt, modo non sunt; sed non fiunt per generationem, neque destruuntur per corruptionem, iuxta primum de cælo 111. & 8. metaph. 14.

XIX. Ex propositis fundamentis liquidò aspicitur Contarenum, & Ferchium non habere idem fundamentum.

Primò, Contarenus, vt Aristotelicam agnoscit illam propositionem; *ex nihilo nihil fit.* Ferchius negat eam esse Aristotelis Vestig. 1. tota.

Secundò, Contarenus vtitur illa propositione. Ad faciendum de nullo subiecto præsupposito, requiritur vis infinita agentis. Ferchius negat illam propositionem esse Aristotelis, vestig. 1. num. 38. & 55. & asserit, quòd faciens ex parte sui non requirit materiam, vestig. 1. num. 44. sed ex parte facti: etenim efficiens secundum facit totum non in subiecto, formam facit in subiecto; ergo requirere subiectum *in quo*, est ex indigentia facti.

Tertiò, Contarenus ad factionem ex aliquo præexigit subiectum constitutiuum facti. Ferchius præexigit rationem partis, non subiecti; materia quippe est subiectum formæ, non est subiectum

biectum compositi facti ex materia. Immò si sola forma præexistat, compositum ex ea factum erit ex aliquo sui.

Quartò, Contarenus ponens mundum ab æterno intra terminos Peripateticos, statuit essentiam formarum in seminario ab æterno concreatam materiæ. Ferchius secundum Aristotelem, negat mundũ fuisse ab æterno, vestig. 1. num. 52. vestig. 6. num. 36. Negat item seminarium formarum, aut formas, siuè secundum essentiam, siuè secundum esse, siuè secundum rem, siuè secundum modum, esse materiæ concreatas.

Quintò, Contarenus negat formas fieri de nouo ab agente naturali secundum essentiam, concedit fieri secundum modum ipsius esse actualis, & distincti. Ferchius affirmat formas fieri secundum essentiam, & modum essentiæ, idquè de nouo, quando fit compositum. Pariter in destructione, Contarenus vult, formas secundum essentiam non destrui, sed in seminario recondi, sicut in generatione ex seminario educi. Ferchius autem formas ex nihilo sui fieri, & in nihil destrui, Vestig. 1. num. 10. sustinet. Nimis diuersa sunt hæc fundamenta.

Sed tamen, quoniam superius placuit animi gratia vnire fundamenta duo, in quibus conueniunt aliquo modo Contarenus, & Ferchius. Ea repetamus. Vnum est reale, alterum vocale. XX.

Fundamentum reale. *Forma substantialis non fit ex materia, vt ex parte præsupposita, immò fit ex nulla parte sui.* Nunc Offensores, vestrum est probare oppositum huius fundamenti: sed probabitis ad Kalendas græcas.

Fundamentum vocale. *Ad negandam factionem ex nihilo, nihil confert affirmatio, vel negatio subiecti præsuppositi.* Vos Offensores, qui contenditis oppositum, probate. Sed probabitis ad næomenias latinas.

Qua in re in mentem redit id, quod indicant S. Augustinus tom. 6. in lib. ad Orosium contra Priscillianistas, & Origenistas, S. Bonauentura in 2. dist. 7. quæst. 10. num. 71. fuisse opinionem, quæ negauit creationem, eo quod ad hoc, vt aliquid creetur, necesse est creatum ita fieri, vt nihil ipsius facti præsupponatur. Sed efficiens, & materia sunt aliquid ipsius facti; ergo creatum debet fieri ex nulla materia præsupposita, ex nul- XXI.

lo efficiente præsuppofito. At implicat contradictionem haberi factum fine efficiente, & fine materia, à qua dependet essentialiter; ergo implicat contradictionem, aliquid esse creatum.

Et sanè multò rationabilius ipsum efficiens est aliquid ipsius facti, quàm materia, vt subiecta sit aliquid formæ. Quoniam forma facta simpliciter essentialiter pendet à primo efficiente, vt causatum à causa: & causa est aliquid, vt essentialiter correlatiuum ipsius facti. Sed forma facta, vel non pendet essentialiter à materia subiecta (per Scot. 4. dist. 12. quæst. 1. E. de forma absoluta) vel minus pendet. Quare & respectus inter materiam, & formam est extrinsecus adueniens 3. dist. 1. quæst. 1. sine quo forma esse potest: inter formam, & efficiens est intrinsecus adueniens, sine quo forma esse non potest, immò ille respectus est idem essentialiter in facto ad primum faciens secundum S. Bonau. 2. dist. 1. quæst. 5. & 6. & Scot. 2. dist. 1. quæst. 4. & 5. Igitur multò iustiùs primum efficiens est aliquid ipsius formæ factæ, quam materia: vnde & per ly, *ex nihilo*, multò rationabilius intelligetur negatio efficientis primi, quàm negatio primi subiecti. Reuera tamen neutrum est aliquid formæ.

XXII. Ea propter recepta est sententia communis inter scholasticos, quòd *creatio sit factio totius entis ex nulla parte facti præsuppofita*. Aliæ duæ negationes non sunt communes omnibus opinionibus. Sed opiniones ad proprium commodũ adiungunt, vt principium in definitione illud, quod est conclusio in controuersia. Vna opinio, per ly, *ex nihilo*, vult intelligere tres negationes, negationem partis præsuppositæ, negationem efficientis præsuppositi, negationem subiecti præsuppositi.

Secunda opinio, quæ placet negantibus rationem seminalem, duas negationes accipit, negationem partis præsuppositæ, & negationem subiecti præsuppositi.

Tertia, opinio, quæ est commuis omnibus; quò ad hoc, solam negationem partis præsuppositæ ipsius facti, intelligit per ly, *ex nihilo*; in qua conuenit Philoponus, concedens formas fieri ex nihilo, conuenit Albertus, volens fieri ex seminario, non ex nihilo. Qui autem prætendit negationem subiecti præsuppositi in creatione, vel factione ex nihilo cõtineri debere, probet, nõ petat.

SECVNDVM ASSERTVM.

HOc fundamentum, *in factione ex nihilo non requiritur negatio subiecti præsuppositi*, non est prorsus imbecille, & nullius roboris. XXIII.

Vos Offensores asseritis hanc negationem Contareni, vel Ferchij, esse fundamentum *prorsus imbecile, & nullius roboris*. Si tàm copiosi essetis in rationibus bonis, quàm in titulis maledicis, melius probaretis proposita. Asseritis vos probauisse istos titulos in disputatione secunda phys. quæst. 7.

Planè non probastis. Etenim in illa quæstione ad paginam 227. col. 1. obijcitis contra vos, quia non admissa in materia inchoatione formæ, ipsa forma fieret ex nihilo.

Respodetis, negando consequentiam cum Scoto citato, *quia productio ex nihilo propriè non tantum negat præexistentiam partis intrinsecæ componentis id, quod fit; sed etiam præxistentiam subiecti per se concurrentis ad productionem formæ, quæ fit, vnde cum formæ materiales supponant subiectum, à quo dependenter fiunt, non dicuntur ex nihilo fieri, sed de potentia materiæ educi, & generari.* Hæc tantùm in illa quæstione sunt ad propositum. In quibus narratis vestram opinionem: sed narratio propriæ opinionis contra aduersarios est petitio principij statim. Itaque istud fundamentum commune inchoatoribus formarum, est vsque adeò immobile, vt vos multæ rationis homines potueritis illud impugnare petendo principium, non aliter. Et audetis propter vestram petitionem principij damnare tanquam *Prorsus imbecille, & nullius roboris* fundamentum tot, ac tantorum doctorum, qui pro seminario formarum militant! Profectò vestra ostensio nullius roboris est prorsus, & imbecillis, non autem illorum fundamentum. Quod latius probabitur lib. 2. & infrà num. 37. & 38.

TERTIVM ASSERTVM.

XXIV. *Distingue inter subiectũ præsuppositum, & subiecta constitutiuum.* ISta negatiua, *in particula, ex nihilo, non includitur negatio subiecti præsuppositi*, non militat contra Contarenum, aut Ferchium. Etenim in disputatione 2. vestra phys. quæst. 7. cart. 226. transcribitis ex Scoto argumentum contra illos defendentes inchoationem formarum, qui præsupponunt vnam partem formæ, vt inchoationem, & aliam de nouo produci volunt, vt inde tota forma non ex nihilo, sed ex aliquo producta censeatur. Arguitur, quòd illa pars formæ, quæ producitur de nouo, non præcessit in materia, ergo illa creatur, ergo ità defendentes non euitant creationem.

Atqui hoc argumentum contra Philoponum non concludit. Qui enim concedit totam formam de nihilo fieri, non grauatè concedet illam nouam partem de nihilo fieri, si noua forma partibilis esse statuatur. Hoc autem concedere, non solùm non est inconueniens; sed est conuenientissimum in Aristotele, & Philopono: quod neq; vos, neq; Scotus vester demonstrauit esse inconueniens.

Non concludit item illud argumentum contra Contarenum, qui negat formam de nouo produci secundum totum, aut secundum partem. Ponit quippè gradum specificum formalem præexistere secundũ totã essentiã, non secundũ partem: concedit præexistere sub modo confuso, & potentiali, & reduci ad alium modũ essendi, scilicet distinctũ, & actualem, quando agens naturale sufficienter disponit materiã. Sed modus non est per se producibilis: neq; productio rei sub modo nouo impedit, quin res fiat ex se ipsa tota sub alio modo. Quæ responsio est etiam Sancti Bonauenturæ in 2. dist. 7. quæst. 10. falsò ergo dixistis hæc tria esse contra Contarenum, & Ferchium: quæ tria nulla ratione probastis. Fortè in sequentibus melius probabitis. Fortè, & deterius. Prosequamus.

CA-

CAPVT IV.

Impugnatio per Offensores facta contra Contarenum, sophisticè est responsio.

FAlsum enim est, & nunquàm ab eis sufficienter probatum, opus esse, ne res creari dicatur, vel ex nihilo fieri, debere fieri ex aliquo, velut ex parte. Offensio.

In disputando regula est, ne respondens transeat à parte respondentis ad partem arguentis, & è contra: estque cautela sophistica, vt ait Scotus, propter penuriam argumentorum transire à parte arguentis ad partem respondentis. Vos domini Offensores suscepistis onus impugnantis, sic enim promisistis initio istius disputationis; nunc transitis ad partem respondentis. Sed nos propter cautelam sophisticam nolumus errare in disputando. Vos velletis, vt nos probaremus, hinc dicitis. *falsum est, & nunquam ab eis sufficienter probatum.* XXV. 13. Defensio. Scot quot 15. 9. met q. 14.

Ferchius illud fundamentum vestig. 1. cap. 14. num. 42. & 43. quinq; rationibus probauit: quarum vnam soluere voluistis, non valuistis autem, vt lib. 2. apparebit. Contarenus probauit itidem, quemadmodum superius num. 18. relatum est. Sed si nos probando non sufficimus, vos multò magis deficitis, qui fundamentum nostrum dicitis esse falsum, at falsum esse non probatis: immò, quia probare nescitis, petitis à nobis probationem nostræ conclusionis, vt nos transferatis à parte respondentis, ad partem arguentis. Cautela ista est nobis nota Scoto monitore. Nec debet propter sophisticen arguentis respondens in suscepto officio respondentis deficere, & commutare personam.

Et hoc negant vniuersaliter Theologi omnes in materia de creatione. Offensio

Negare, & concedere, est respondentis: probare, & improbare, arguentis. Probare debuistis fundamentum Contareni esse falsum; sed pro argumento datis responsionem. Quid debemus ad responsionem respondere, nisi quòd vos nihil probatis? XXVI. 14. Defensio.

tis? Nisi quòd falsò iactatis vos legisse omnes Theologos? Nisi quòd iniuriosissimè deletis ex vniuersitate Theologorum plurimos,atq; grauissimos Theologos.Etenim de hoc fundamento Contareni, & Ferchij posito in secunda conclusione ita scribitis. *Fundamentum etiam allatum, quod est commune omnibus assertoribus inchoationum, estò coegerit Ferchium &c. & Contarenum.* Addo minorem. Sed assertores inchoationum sunt Ioannes Bacconus, Gabriel Zerbus, Petrus Capullius, Iacobus de Viterbio, D. Dionysius Carthusianus, S. Bonau. Seraphicus, Albertus Magnus, Alexander Alensis, Magister sententiarum, Hugo Linconiensis, S. August. primus assertor rationum seminalium; ergo, aut omnes isti non sunt vobis Theologi, quod sine maxima impudentia dici non potest: aut falsò nunc scribitis, quòd fundamentum Ferchij, & Contareni sit vniuersaliter negatum ab omnibus Theologis in materia de creatione.

XXVII. Item. Crebrò nimium agere me cogitis de creatione: superius ad numerum nonum, inferius ad vigesimum nonũ, & nunc quoquè. In libro sequenti longè sæpius inculcatis creationem: vt propter hoc statuerim ostendere, quòd vos Offensores mei non percipitis significatum huius vocabuli, neq; in doctrina Christi, nequè in doctrina Aristotelis, vt abundè ostendam in calce libri secundi.

Nunc distinguo, quòd creatio, vel theologicè accipitur, vel scholasticè. Scholastici enim Theologi, ac philosophi non acceperunt significatum creationis ex diuina scriptura, hoc est ex sacra Theologia, prout annotaui superius numero nono cum Vicomercato, & Pererio.

XXVIII Creatio theologicè est productio entis ex aliquo principio præsupposito, & interno ipsi producto; & genus creationis est productio, extenditurquè creatio, & ad intra in Deo,& ad extra in creaturis. Ad intra, sapientia primogenita ante omnem creaturam in Ecclesiastic. 24. de se loquitur. *Ab initio,& ante sæcula creata sum.* Et cum 70. Interpretibus Prouerb. 8. *Dominus creauit me principium viarum suarum.* Vt est apud S. Cyrillum 5. Thesauri cap. 1. & 4. Quoniam Filius Dei non ex nihilo, sed ex substantia Patris præsupposita,& inexistente ipsi Filio productus

ductus est: idcirco, & dicitur creatus. Ad extra, sap. 13. *Non enim erat impotens manus tua, quæ creauit orbem terrarum de materia informi.* Genesis 5. *Masculum, & fœminam creauit eos:* De luto nimirum, & costa. Hebræos 9. *Tabernaculum non manu factum, idest non huius creationis:* quæ creata dicuntur, quia producta sunt de principio præexistente, & inexistente.

Creatio scholasticè est factio alicuius entis ex nihilo sui. Genus verò creationis in hoc sensu est factio, quæ distinguitur in factionem ex aliquo, & factionem ex nihilo. Vndecunque sit hoc significatum acceptum, ex sacra scriptura non est, in qua nunquam reperitur hæc loquendi forma *creatio ex nihilo.* Scholastici in ea significatione sunt diuisi. Nam assertores rationum seminalium vnanimiter (si Offensoribus credimus) tenent, quòd ad creationem requiritur negatio partis omnis; sed quòd negatio subiecti præsuppositi nihil præstet ad apponendam, vel auferendam creationem. Abnegatores rationum seminalium ad creationem exigunt, tùm negationem partis præsuppositæ, tùm etiam negationem subiecti præsuppositi. His duabus classibus adde primam, quæ ad creationem non requirit negationem principij præsuppositi, sed affirmationem; & erunt duæ classes Theologorum pro Contareno, & Ferchio, dicentibus ad creationem non requiri negationem subiecti præsuppositi: falsòque Offensores dixerunt ab omnibus Theologis vniuersaliter negari hoc fundamentum Contareni, & Ferchij. XXIX.

Et miramur sanè, quarè adeò peruicaces sint isti seminarijstæ, & Inchoatores formarum in hac propositione, quòd potiùs admittere velint factionem ex nihilo naturaliter, aut æternitatem formarum, quàm eam negare cum communi theologorum, & aliorum philosophorum, Offensio.

Hucusque nulla probatio de iure, nunc iniuriæ afferuntur. In his non recordabamini sanctæ admonitionis à sanctissimo patriarcha Francisco directæ ad fratres suos. *Non litigent, neque contendant verbis, nec alios iudicent. Sed sint mites, pacifici, modesti, mansueti, & humiles, honestè loquentes omnibus, sicut decet.* Mitto Philoponum philosophiæ laude clarissimum, qui tenet formas ex nihilo fieri: Auicennam, Algazelem, Zerbum. qui pu- XXX. 15. Defensio.

tant ex inchoatione fieri: omnes hi, quando vobis placet, sunt sordes. Consideremus Illustrissimum Contarenum, Patritium Venetum, philosophia sapientissimum, ingenuis moribus integerrimum, dignitate senatoria præstantissimum, virtutibus moralibus, & Christianis rutilantem, omni doctrinarum genere excultum: decet ne tàm inhoneste, & immodestè ipsum appellare per contemptum summum, & Seminarijstam, & Inchoatorem? Tàm acerbe insectari, vt non philosophum, vt imbecillem prorsus, nullius roboris, insufficientem, non veracem; sed falsum, sed absurdum, sed peruicacem? Hæc est mititas, & mansuetudo vestra? Hæc humilitas, & modestia? Quanta cum indignatione, sed iusta S. Franciscus vos à legibus humilitatis, ac modestiæ recedentes coerceret?

XXXI. Sed quid Patres Carmelitani sentient, quando sapientum sui ordinis coriphæum, Ioannem Bacconum ex numero Theologorum, & philosophorum eiectum legerint? Quid Patres Dominicani conspicientes Albertum Magnum, philosophiæ instauratorem, Theologiæ illustratorem, Sancti Thomæ Aquinatis in philosophia magistrum, tàm ignominiosè, vt seminarijstam, & inchoatorem, & non Theologum, neque philosophum haberi à vobis? Quid Franciscani, cum perceperint Alexamdrum Alensem doctorem *Irrefragabilem*, & *fontem vitæ* nuncupatum, philosophiæ, atque Theologiæ laude probatissimum, a vobis propter inchoationem formarum, nec vt philosophum, nec vt Theologum haberi, sed inchoatorem, & seminarijstam, & absurdorum auctorem, & peruicacem appellari? Quid Sancta Romana Ecclesia, quæ auctoribus Sixto 4. & Sixto 5. summis Pontificibus inter doctores, & doctores primarios Ecclesiæ recepit sanctum Bonauenturam, Ecclesiæ sanctæ lumen, Franciscanæ religionis columen, Aethruriæ decus lucidissimum, cum compererit propter rationes seminales à vobis esse sanctum Doctorem ex numero Theologorum, ac philosophorum explosum? Profectò si de alijs dicere, quòd sint falsi, insufficientes, nullius roboris, absurdi, peruicaces, conuitium est: de S. Bonauentura hæc dicere, blasphemia est.

Sixtus

Sixtus quintus felicis recordationis, in diplomate, quo declarauit B. Bonau. inter primarios Eccleſiæ doctores reponendum, bis affirmat à ſe inſtitutum fuiſſe collegium Seraphicum in Vrbe ad S. Bonauenturæ doctrinam docendam, & propagandam in vtilitatem Eccleſiæ. Vos offenſores in illud collegium cooptati fuiſtis, pecunias eccleſiaſticas in vſum veſtium conſumpſiſtis, coronam doctoratus cum voce actiua intra religionem, paſſiua ad dignitates intra, & extra religionem inde reportaſtis. *Vſurpatis beneficium Eccleſiaſticum, ſi officium, propter quod dabatur, non exercetis.* At non ſolùm non propagatis doctrinam Seraphicam; ſed eam confutatis, conuellitis, vituperatis. Scilicet pro magnis beneficijs reddi ſolet magna ingratitudo. Propter hoc Sanctum Doctorem iniurioſis titulis inchoatoris, & ſeminarijſtæ, & peruicacis, & ſatoris abſurdorum, dedecoratis. Piget, ac pudet, quod nec viui, nec mortui, nec philoſophi, nec Theologi, nec ſanctorum veneratores; nec Sancti à veſtro ſtilo pungentiſſimo ſint ſecuri. Et quantum lectum eſt hucuſque totum dixiſtis ſine vlla ratione. XXXII.

Ceſſante officio, ceſſet beneficium, & è contra

Sed recurramus vnum in offenſione. Seminarijſtas dicitis eſſe peruicaces. Non eſt ità. Conſtantes ſunt, peruicaces non ſunt. Conſtantes inquam, quoniam in vobis Scotiſtis non inueniunt probationem, non inueniunt conſtantiam. XXXIII.

Probationem non inueniunt. Quoniam vos, Vnica Scotiſtarum laus, & gloria, remiſiſtis nos ad diſputationem ſecundam phyſicam quæſt. 7. ſed ibi, loco probationis, principij petitionem inuenimus. Sanè Scotus in 7. meta. quæſt. 12. ad 1. in 2. diſt. 18. quæſt. 1. A. in 4. diſt. 1. quæſt. 1. Pp. vult, quod in creatione adſint, & in annihilatione duæ negationes, negatio partis, & negatio ſubiecti. Dicit, non probat. Quòd ſi probatio illic adeſt, vos illam in formam erigite; nam nos illam non inuenimus. Non eſſet conſtantis viri recedere à propria ſententia ad aliam ſine ratione. Seminarijſtæ negant, quod vos affirmatis; nolunt ſine certa ratione à ſententia recedere.

Conſtantiam non inueniunt apud vos in ratione creationis Scotus quidem in 2. diſt. 1. quæſt. 5. T. creationem ità definiuit. *Dico, quòd Creatio eſt productio totius creati in eſſe, non præſup-* XXXIV.

posita aliqua parte eius. In ista definitione seminarijstæ sunt constantes: sed non constat Scotus.

Nam cum ingruit obiectio de formis, quòd fierent ex nihilo: tunc Scotus in definitionem aliam particulam apponit in 2. dist. 18. & 4. dist. 1. quæst. 1. Pp. scilicet, præter negationem partis, iubet adiungi negationem subiecti. Constabit ne in hac secunda? Minimè.

Nam occurrente difficultate, quòd Aristoteles concederet creationem animæ rationalis, quæ fit de nullo subiecto præsupposito: tunc in 4. dist. 43. quæst. 2. M. & in 2. dist. 17. quæst. 1. A. respondet animam non creari, quoniam producitur productione totius, non propria; ergo noua conditio est apponenda in definitione creationis, quòd creatum producatur productione propria. Dabitur ne status?

Nequaquam; nam in 3. dist. 11. quæst. 1. creatio strictè requirit negationẽ omnis causæ secundæ efficientis, & omnis causæ materialis, vt creatio sit opus solius primæ causæ. Creatio communiter, & si non excludat causam secundam efficientem, tamen est relatio ad solam primam causam; vnde ignis generabitur ab igne; sed erit creatura solius Dei, non ignis. Oportebit ergo quartam apponere particulam in definitione creationis, vt sit in respectu ad solam primam causam. Dabitur ne status?

Non vtique. Nam si Filius Dei esse creatus prætendatur, noua conditio adducitur, vt ipsum nihil duratione præcedat, ipsũ aliquid sequatur. Sic in 1. dist. 5. quæst. 2. R. "Creatura est post nihil, idest, post non esse sui, & cuiuscunq; in eo. Non ità Filius, non tantùm quia suum esse est æternum,". Similia leges in 3. dist. 11. quæst. 1. C. Sed in 1. Top. cap. 3. & 4. definitio appellatur terminus: nunc autem definitio creationis erit terminus sine termino: semper quippè nouis difficultatibus emergentibus, nouas particulas in definitione creationis iungemus. Seminarijstæ nolunt in sua definitione inconstantiam.

XXXV. Hinc aduerto, vos non benè esse Scotistas; dato enim, quòd forma fiat à secundo efficiente cum concursu primi, forma dicetur creari, non à secundo; sed à solo primo efficiente secundum Scotum. Ergo non benè argumentamini contra Ferchium,

si for-

si forma fit ex nihilo ab agente naturali, igitur forma creatur ab agente naturali. Nam etiamsi fiat ab vtroque, à solo primo creatur.

Deinde ponere formas fieri ex nihilo sui, & ponere fieri illas, siuè ex se totis, siuè ex parte ipsarum, implicat contradictionem. Inchoatores formarum præsupponunt in materia, vel totam formam, vel formæ partem: Ferchius nec totam, nec partem, sed omninò nihil: igitur contradicitis vobis ipsis, quando Ferchium ponitis inter inchoatores formarum, & inter facientes ex nihilo formas.

Denique vt cognoscatis, vos immeritò factionem ex nihilo, & resolutionem in nihil ponere tanquam absurdum in philosophia: profero S. Bonau. velitis, nolitis Theologum, ac philosophum gloriosum in 2. dist. 26. quæst. 4. num. 26. scribentem. *Cum gratia non producatur ex aliquo materialiter, sed sit simpliciter donum gratuitum, & omninò desursum descendens à Patre luminum, & omne quod corrumpitur, in id cedat, vnde producitur: necesse est gratiam, sicut ex nihilo producitur, sit etiam in nihilum redigi, cum corrumpitur. Talis autem modus corrumpendi, non solum competit gratiæ ratione sui initij: sed etiam ratione esse proprij, siuè modi existendi. Ratione inquam sui initij, quia sicut dictum est, sicut ex nihilo producitur, ità in nihil redigitur, quemadmodum in alijs accidentibus consimiliter reperitur, quod in id redeunt, vnde exeunt, cum producuntur. Competit etiam hoc ei ratione esse proprij, siuè modi existendi. Quoniam cum gratia non causetur ex principijs eius, in quo est, sed aliud habeat pro subiecto, aliud pro causa: quemadmodum cum lumen corrumpitur, vel similitudo in speculo, vel ipsa species in anima, non corrumpitur in illud, in quo est, nec redit ad illud, à quo est, sed quantum est de se, in nihil cedit.* Similia legite eadem quæst. num. 32. Ergo aliqua forma supernaturalis, vt gratia, ex nihilo fit, & in nihil cedit: & aliqua forma naturalis, vt lumen similiter ex nihilo fit, & redit in nihil: non ergo hoc est absurdũ in Theologia, vel philosophia; sed in vestra opinione absurditas est. Si autem de omnibus formis naturalibus id non concedatur, vt fiant ex nihilo, hoc est propter rationem seminalem in subiecto repertam. Cessare iam debet admiratio

vestra.

vestra. Admiratio nascitur ex ignorantia causæ: causam patefecimus, propter quam seminaristæ firmi maneant in sententia contra vos, non probantes, non constantes.

CAPVT V.

Offensores ex Aristotele impugnant Contarenum, sed ab auctoritate negatiuè: positiuè repelluntur circa creationem, & annihilationem.

Offensio. XXXVI. — P*Ræsertim, cum Arist. nihil eis omninò faueat.*

16. Defensio. — Vah, oblitus eram. Contarenus, & Ferchius in Aristotelis mente aperienda, nullum accipiunt authorem, nisi Aristotelem. Vos, offensores, hucusque nihil ex Aristotele; ergo hucusque nihil ad propositum, sic enim decet vos esse Doctores extra propositum.

Præterea duobus modis possumus ex authoritate argumentari, construtiuè, aut destructiuè. Arguere ab authoritate destructiuè, est fallacia consequentis, teste Scoto in 1. dist. 8. quęst. 3. S. Vos autem hic ab authoritate negatiuè proceditis, Aristoteles *nihil eis omnino faueat*, & infra *hoc non dixit*. Oportebat positiuè arguere dicendo, Aristoteles Contareno refragatur, aut Ferchio in tali libro, ac toto textu; sed bono animo esse iubeo Contarenum: non est periculum, vt à vobis textu Aristotelico impugnetur.

Offensio — *Quamuis enim* (Aristoteles) *semper dicat omne quod fit, ex aliquo fieri, ac etiam frequenter insinuet fieri ex alio tamquam ex parte; hoc non dixit, quia voluerit, aut formam nullatenus fieri; sed esse ingenerabilem, vt deducit Contarenus, aut omninò fieri ex nihilo, vt deducebat Ferchius.*

17. Defensio. — Ab Aristotele fuisse dictum, omne, quod fit, ex aliquo fieri: fuisse indicatum, quod fit, fieri ex parte, probauerunt Contarenus, & Ferchius ab authoritate positiuè, ex 12. meth. tex. 12. ex 8. meth. tex. 8. 7. meth. 26. 27. 32. ex 1. phys. 64. & 82.

Vos adiungitis: hoc non *dixit Aristoteles, quia voluerit*. Di-

cite amabò, quomodo deprehendistis voluntatem Aristotelis ex non dictis? Qui tacet; nec affirmat, nec negat: neque declarat se velle, neque non velle. Heccine est vestra impugnatio Contareni, tanta cum solemnitate promissa ad falsissimum assertum confutandum, superius disput. præsenti quæst. 1. art. 1.? Efficacissima impugnatio esse non potest, quæ est ab authoritate negatiuè; sed est fallacissima.

Cæterùm Ferchius primam partem à vobis dictam non recipiet. Dixit vtique Aristoteles, quod fit, ex aliquo fieri. Sed non *semper* dixit; nam in lib. de Xenophane, & in lib. de Zenone negauit illam propositionem *ex nihilo nihil fit*, ergo concessit contradictoriam *ex nihilo aliquid fit*, & istam pluribus declarauit. Quando autem dixit, aliquid fieri ex nihilo, certè non asseruit, illud fieri ex aliquo.

Secundo idipsum argumentabor ex annihilatione, & ex crea- XXXVII
tione, vt cognoscant omnes, quàm sitis vos Offensores in Peripatetica philosophia exercitati.

Ex annihilatione. In primo Metheororũ summa prima cap. 3 scribitur. *Si enim & distantia sunt plena igne, pridem Annihilatum vtique esset vnumquodque aliorum elementorum.* Si tanta esset multitudo, & magnitudo ignis, videlicet à luna ad stellatum, inclusis extremis, quemadmodum Anaxagoras putabat, arguit Aristoteles; ergo iam diù aer, aqua, terra, essent annihilata. In hac destructione trium elementorum; verbi gratia terræ, quid dicemus, etiam ne materiam primam destructam esse? Non vtique, est enim incorruptibilis, ex primo physicorum 82. Nulli quoque contraria est, neque est ad contrarium determinata, ergò à nullo destrui potest. Quamobrem in materiam vehementissima ignis actione introducta fuisset forma ignis, expulsæ fuissent formæ terræ, aeris, aquæ. Tunc postulo, an tria elementa dicantur annihilata secundum totum, an secundum formam? non secundum totum, quoniam annihilatio scholasticè post destructionem non relinquit aliquam partem ipsius destructi; sed in destructione trium elementorum manet vna pars, quæ est materia ex definitione materiæ 1. physicorum 82. nam est vltimum subiectum, in quod fit resolutio; ergo tria

elementa ſecundum totum corrupta ſunt, non annihilata. Si verò ſecundum formam annihilata ſint: iam rectè dictum eſt à Ferchio formam, quando deſtruitur, in nihil cedere: non autem reſolui in materiam, quæ nihil formæ eſt. Si denique dicantur tria elementa, nec ſecundum totum, nec ſecundum partem annihilata: à ſic dicente peruertentur, & negabuntur tùm verba, tùm ſenſus Ariſtotelis.

XXXIIX Ex creatione. In ſecundo de partibus animalium cap. 2. columna 1116. E. *At verò cor, quia venarum initium eſt, & vim Creandi ſanguinis primam obtinet*, & 2. de generat. anim. cap. 2. cart. 1148. A. *Vt principium generans cuiuſq; mouens primum, & procreans*; græcè Dimiurgum, ideſt creans. Item 2. de generatione animal. cap. 4. cart. 1284. C. *Fœmina ſemper materiam præbet, mas vim creandi*. Iam exquiro, Creatur nè ſanguis ratione totius, an ratione formæ (quæ duo incipiunt eſſe) an nullius ratione. Idem dico de pro ſe creata à maſculo habente vim creandi, & creante. Si tertium dederitis, Ariſtotelis ſenſum, & verba negabitis. Si primum arguo. Creatio eſt productio totius creati, nulla parte eius præſuppoſita, Scoto definitore in 2. diſt. 1. quæſt. 5. T. Sed ſanguis quò ad rationem totius fit ex materia præſuppoſita ſub forma chili; ex qua materia depellitur forma chili, & in eam inducitur forma ſanguinis, ergo ſanguis non creatur ratione totius; neque cor creat: ſimiliter neque proles creatur à maſculo ratione totius, neque mas creat. Si ratione formæ primò creatur ſanguis, & creatur proles: ergo forma ſanguinis, & prolis creatur ex nulla parte præſuppoſita. *Creare* autem ex eodem Scoto in 2. diſt. 1. quæſt. 2. *Eſt aliquid de nihilo producere in effectu*, ergo forma ſanguinis, & prolis de nihilo producitur.

XXXIX Corollaria tria deduco. Primum forma fit ex nihilo: quoniam quod creatur, fit ex nihilo; forma creatur, ſi ita Ariſt. exponitur, ergo fit ex nihilo.

Secundum corollarium. Forma fit ex nihilo à cauſa ſecunda ſuppoſito concurſu cauſæ primæ; probatur, cor, & maſculus creant totum ratione formæ; ſed cor, & maſculus ſunt cauſæ ſecundæ, ergo cauſæ ſecundæ creant formam, hoc eſt faciunt eam ex nihilo.

Ter-

Tertium corollarium. Fieri ex nihilo, seu creari requirit negationem omnis partis rei factæ, non requirit negationem subiecti præsuppositi secundum Aristotelem. Probatur, forma sanguinis creatur, sic & forma prolis; eo quod fiat ex nulla parte sui præsupposita; fit autem vtraque forma in præsupposita materia: ergo negatio materiæ præsuppositæ non requiritur ad creationem, neque materiæ postpositæ ad annihilationem.

Constat ex his peruicaces illos seminarijstas, vel factores formarum ex nihilo cum Principe philosophorum asserere, quòd ad factionem ex nihilo requiritur negatio omnis partis rei factæ, non requiritur negatio subiecti præsuppositi, vt subiectum est: quare si vos Offensores non velitis etiam Aristotelem à numero philosophorum expungere, debetis concedere contra dictum vestrum non omnes philosophos esse contra Ferchium. Fortasse dicetis Aristotelem ignorauisse significata creationis, vel annihilationis: aut si ea sciuerit, abusum esse his vocibus in alieno significato. Potest fieri quidem, vt vos ita dicatis: sed potest etiam fieri, vt nemo sincerus Peripateticus vobis credat.

Hoc modo citantur authoritates positiuè, non vt vos facitis; Aristoteles, *nihil eis omninò* fauet, Aristoteles *non dixit*. Hactenus pro Ferchio probatum est, formas substantiales ex nihilo fieri, in nihil destrui. XL.

Sequitur, vt pro Contareno probetur, formas esse ingenerabiles, & incorruptibiles in toto vniuersi decursu. Probatur sic. Formæ secundum Aristotelem non fiunt ex aliquo, sed ex nihilo: igitur ab æterno fuerunt concreatæ ipsi materiæ, nec amplius possunt fieri simpliciter, sed fieri in materia. Consequentia patet, quia secundum Aristotelem creatio noua non datur, prout etiam vobis placet contra Ferchium; igitur si quid creatur ex nihilo, id ab æterno creatum est in sententia Aristotelis. Probatur antecedens principale, quòd scilicet forma non fiat ex aliquo. Principia non fiunt ex alterutris; forma, & materia sunt principia, ergo forma non fit ex materia. Neque fit ex composito, quoniam id, ex quo aliquid fit, est præsuppositum ordine naturæ, vel durationis ei, quod ex ipso fit; sed forma non præsupponit compositum ordine naturæ, vel durationis;

nam principium esset prius principiato contra 5. met. ergo forma non fit ex composito. Neque fit ex alia forma, iuxta 12. diuinorum tex. 12. & 7. met. 32. ergo forma non fit ex forma. Omne autem, quod fit ex aliquo, aut fit ex substantia, aut fit ex accidente, at substantialis forma non potest fieri ex accidente, quoniam substantia est primũ omniũ prædicamentorum 7. met. 4. id, ex quo substantia fit, debet esse prius, quàm substantia facta, ergo accidens non potest esse id, ex quo fiat substantia vlla, qualis est forma. Forma item non fit ex aliqua substantia, vt probatum est, ergo ex nullo eute fit, hoc est ex nihilo.

XLI. Defensiones institutæ sunt ad respondendum, non ad probandum. Probauimus autem, quia nihil ab Offensoribus allatum est, ad quod responderemus, nisi conuitia. Sed melius est tacere, quàm retaliare conuitia.

CAPVT VI.

Formam, vel non fieri simpliciter, sed in alio, non ex alio: vel si fit simpliciter, ex nihilo fieri contra Offensores.

Offensio *SEd ideò ità (Aristoteles) dicebat quia cum fieri propriè sit compositi, vt ostendit primo physicorum 64. & 7. met. 26. & 27. & 8. met. 8. compositum verò fit ex alio, vt ex parte, consequenter quicquid propriè fit, ex aliquo fit vt ex parte forma autem propriè non fit, sed potius infit, vt ibidem dicit Aristoteles.*

Incredibile dictu, vos potuisse tot textus conglomerare. Non 18. Defensio. de vestro fonte sunt hi latices. Hæc sumpta sunt ex Ferchio vestigatione prima num. 49. & 50. vbi, & doctrina, & citationes adsunt. Sed tamen falso per vos addito, primam citationem violastis; quoniam in primo physicorum 64. philosophus non ait, formam fieri in materiam, vel infieri; violastis, & tertiam, nam neque in 8. met. docemur, quòd forma infiat, vel fiat in materia. Vos ad apparentiam scribitis, vt videamini magni Peripatetici; sed quantum capio, non examinatis, quid

sit in textu, quid non sit. Doctrina igitur de composito, & citationes verè sunt, falsa vestra vobis relinquuntur. Sed neque Ferchius, neque Contarenus dissentiunt: immò & ipsi docuerunt ante vos compositum fieri ex materia vt ex parte: formam fieri in materia, vt in subiecto. Controuersia est, ex quo fiat forma, quam rem toto hoc articulo sub silentio premitis.

Verum sicut legistis hanc doctrinam apud Ferchium, & transcripsistis. Ita legistis apud Contarenum, huius responsionis vestræ confutationem in quæst. per vos impugnata de origine formarum cap. 10 Cur ergo non transcripsistis impugnationem, & de vestro pectore cur non hausistis solutionē? Sanè quæ contra Cremoninum pro, & contra copiosè transcriberetis, apud Raguseum, & Contarenum habuistis. At apud neminem inuenistis solutionem istius impugnationis: vnde nec per vos solutionem inuenire, nec per alios inuentam transcribere potuistis. Sic autem vir inclytus arguit. Hanc doctrinam, *omne quod fit, fit ex aliquo*, Aristoteles applicauit non modò compositis; sed etiam simplicibus. XLII. *Offensores transcribunt, non scribunt.*

Siquidem materia prima simplicissima est, sed in 1. phys. 82. de materia, inquit philosophus, si materia fit, *subijci aliquid oportet.*

Et in 8. phys. 6. de æternitate mobilium, & motiuorum ait; si motiuum, & mobile fiunt, ergo per motum, & mutationem, quæ præsupponunt materiam: at motiua continent sub se etiam substantias separatas simplicissimas. Mobilia continent etiam cælos, idest corpora simplicia, ergo non solùm de compositis, sed etiam de simplicibus vera est illa propositio: *illud, quòd fit, ex aliquo fit.* Et ex consequenti vestra responsio non est sufficiens.

Insuper omne, quodfit, fit ab aliquo, ex aliquo, & aliquid per 7. meth. 22. Sed particula *ab aliquo*, & particula *aliquid*, dicuntur tam de simplici, quàm de composito, ergo & particula *ex aliquo*, nisi prolibito vestro, vnam recipere, alteram repudiare velitis. Ad hanc impugnationem obmutuistis.

Non ergo inde deducere debemus formam non fieri.

Rursus extra propositum. Debuistis probare, & impugnare, sed respondetis negando consequentiam. Fiat tamen ex di- *Offensio XLIII. 19. Defensio.*

ctis

ctis argumentum tale pro vobis.

Fieri propriè ex aliquo, vt ex parte dicitur de composito.

Forma verò fit in alio, & cum alio;

Ergo forma fit.

Respondeo negando consequentiam duplici de causa, prima, quoniam continet fallaciam secundum quid ad simpliciter: fit in alio, ergo fit. Quando anima rationalis præexistens de nouo, aduenit in corpus: verum est, quòd anima fit in corpore, vt forma in materia; non tamen verum est animam fieri simpliciter quò ad suam essentiam, & esse. Asserit Contarenus in generatione compositi formam fieri in materia (nam quæ latebat in seminario, non informans, fit actu, & determinatè informans) nec tamen concedit fotmam fieri quo ad suam essentiam, & esse de nouo. Vos autem disput. ista 5. quæst. 1. art 1. promisistis impugnaturos hoc illatum Contareni, *forma est ingenerabilis, & incorruptibilis, forma non fit de nouo*, sed promissis non statis, nisi arguere à secundum quid ad simpliciter fit impugnare.

Secunda causa negationis est fallacia accidentis, commutando habitudines. nam sapienter Contarenus distinxit fieri *in quo*, & fieri *ex quo*. Quæ duo diuersa sunt. Compositum quippè fit *ex quo*, non *in quo*. Forma fit *in quo*, non *ex quo*, nisi vos ostendatis, ex quo fiat, quod in hac responsione non tangitis, dicentes: *Non ergo inde deducere debemus formam non fieri, aut ex nihilo sed fieri in alio, & cum alio. Idest fieri in materia, & dependenter ab ea*. Quòd forma fiat in alio, Contarenus, & Ferchius sine vobis dixerunt. Controuersia est de fieri ex alio, & hoc tacetis.

XLIV. Deducet ergo Ferchius. Compositum fit ex aliquo, non in aliquo. Forma fit in aliquo, non ex aliquo. Non aliquid, & nihil æquipolleut ex primo tractatu summularum: ergo forma fit in aliquo, sed ex nihilo.

Forma non fit simpliciter, pro Contareno.

Deducet Contarenus. Forma non fit ex nihilo, vt vos contenditis contra Ferchium. Forma non fit ex aliquo, vt vos nunc victi tacetis: ergo forma non fit simpliciter; sed secundum quid, quia fit in materia. Non fit quò ad esse, fit quò ad inesse.

Confirmabit ex Arist. 12. metaph. 12 in 7. metaph. 22. 26. 27. 32. quòd forma non fit. Si Aristoteles in illo 7. metaph. negauit

gauit ipsum fieri de forma præcisè, & absolutè; asseruit fieri cum addito, nempè fieri in hoc; ergo Aristotelicè loquitur, negans formam fieri de nouo, quò ad esse simpliciter, concedens quò ad fieri secundum quid.

Præterea secundò arguam pro Contareno. Philosophus in ptimo de generat. animal. cap. 18. cart. 1227. docet quatuor esse modos, quibus aliquid *fit ex alio*.

Primus est ratione *ordinis*, quia hoc post hoc, vt ex puero fit vir, quia prius est puer, posterius fit vir.

Secundus ratione *materiæ* sic ex ære statua fit, vt ex aliquo, quod insit & formetur, totum fit.

Tertius ratione termini oppositi, vt ex immusico fit musicum, & omninò ex contrario contrarium.

Quartus ratione efficientis, vt ex maledictis fit pugna, quia maledicta sunt principiū motus. Facta diuisione tanquam sufficiente, Arist quærit, quo nam ex istis modis animalia fiant ex semine. Diuisio autem debet esse sufficiens, ne fit fallacia consequentis. Eodem pacto arguatur, si forma fit ex aliquo, putà ex subiecto præiacente; non fit primo modo ex subiecto, quia quod est prius, non manet cum posteriore, vt puer non manet cum viro; sed materia mane cum forma.

Non fit secundo modo, quoniam materia non est pars formata, & inexistens ipsi formæ, tanquam toti.

Non tertio modo, materia enim nulli est contraria, ergo forma non fit ex materia, vt ex contrario.

Non quarto modo, quoniam ex 2. de generat. 53. materiæ est pati, non efficere. Ergo forma substantialis non fit ex materia vllo modo. Quarè aut fit ex nihilo, quod negatis; aut nullo fit, quod Contarenus asseuerat.

Tertiò arguitur; quando dicitis formam fieri in alio; accipitis nè ipsum fieri propriè, prout est compositorū, quæ per generationem fiunt, an communiter pro ipso fieri generaliter ad omnia, quæ incipiunt esse, siuè per generationem, siue absque generatione. XLV.

Si primo modo; ergo in 1. phy f. 82. cum demonstratur, quòd materia non fit, demonstratur, quòd ipsa non fit propriè per generatio-

nerationem, sicut compositum fit ex subiecto primo, & inexistente per se. Ita quoque in 8. physicorum 6. si motiuum, & mobile fit, concluditur, quod non fit propriè per mutationem substantialem ex materia præexistente, & inexistente, ne scilicet procedatur in infinitum.

Verntamen ex hoc fieri propriè, & per generationem non concluditur, quòd res, quæ non fit, sit æterna; propterea quod in 12. met. 12. & in 7. met. 32. & alijs locis concluditur, quòd forma non fit, ne in infinitum procedatur, si forma fiat ex forma. Per hoc tamen non concluditur, quòd forma sit æterna, quò ad essentiam, & esse suum simpliciter, vti vos contenditis contra Contarenum non concludi. Neque concluditur, quòd sit simpliciter ingenerabilis, & incorruptibilis. Sed quod non fit propriè, vti compositum fit. Igitur in 1. phys. 82. & in 8. phys. 6. non concluditur, quod materia, mobile, & motiuum sint res æternæ; sed solum, quòd non sint factæ, propriè accepto fieri. Vnde in istis locis verè dicet Ferchius non concludi ab Aristotele philosophicè, quòd materia, & mundus sit æternus; sed tantùm populariter, & apparenter hoc inferri ad iram populi euitandam, volentis, quòd mundus, & cæli, sint Dij immortales. Quorum opposita si Aristoteles dixisset, morti adiudicatus fuisset. Hoc inquam est pro Ferchio, quamquam contra vos, affirmantes, quòd supra libros de cælo demonstraueritis Aristotelem tenuisse mundi æternitatem.

Si autem secundo modo accipitur fieri, ergo in omni fieri, siue speciali, & propriè sumpto; siue generali, & communiter; siue simplicium; siue compositorum vera est Aristotelis assertio: omne, quod fit, fit ex aliquo, pro vt Contarenus optat. Forma verò substantialis non fit ex aliquo, vel accidente, vel substantia, sicut idem egregiè, & robustè probat in quæstione de origine formarum cap. 10. & antea num. 40. relatum est: ergo restat, vt forma sit æterna, quantum ad suam essentiam, & esse simpliciter: & solùm fiat secundum quid, scilicet fiat in materia, quò ad informationem materiæ, non quò ad esse proprium.

Ad extremum, quòd compositum fit ex aliquo, validè probatis tribus textibus ex Ferchio sumptis.

Quòd

Quòd forma fiat ex aliquo, non ex nihilo, nullo textu. *Imbellē bellum aduersariorum.*
Quòd forma non fiat ex feminario, nullo textu.
Quòd forma fiat in esse simpliciter, vltra fieri in hoc, nullo textu. Contra Contarenum, & Ferchium Aristotelicos, nihil ex Aristotele probatis. Sed verba, non res datis. Atqui difficile est dare verba seni, qualis est Contarenus, & soliditate sapientiæ, & cursu ætatis senex.

Aut ex nihilo fieri. Offensio XLVI.

Immò Ferchius concludet. Quod fit ex aliquo, propriè fit, vobis quoque asserentibus: forma propriè non fit, ergo forma non fit ex aliquo, ergo ex nihilo; negato quippe vno contradictorio, aliud conceditur. 20. Defensio.

Item compositum fit ex subiecto, & parte præsupposita, ergo forma fiet, neque ex subiecto, neque ex parte præsupposita: quandoquidem quæ duo affirmantur in factione ex aliquo, illa negantur in factione ex nihilo, vt vobis placet.

Sed fieri in alio, & cum alio, idest fieri in materia, & dependenter ab ea. Offensio.

Aristoteles dixit formam fieri in alio. Fieri cum alio, nescio, an dixerit. Quia tamen particula, *cum*, significat associationem, in ipso fieri hæc particula non Ferchio, sed Contareno probabitur, qui arbitratur formam ab æterno esse cum productione materiæ comproductam, vel concreatam. Materia certè de nouo non fit, ergo nequè forma fit cum ea de nouo. Quod autem adiungitis declarando, *idest fieri in materia, & dependenter ab ea*. Hæc secunda pars, *& dependenter ab ea*, ex vobis nata est, non ex Aristotele: proinde Ferchius vos certiores facit, se non concessurum dependentiam formæ à materia, nisi ex Aristotele probaueritis. Legit quippè in primo de cælo 100. & in 12. metaph. 38. effectus dependere à causa efficiente, vel finali, hoc est à causa externa: dependere à causa interna, non legit. 21. Defensio.
Forma non pendet à materia, probatur & hic, & infra num. 50.

Si tamen liberalitatis causa placeat cõcedere, sic argumentabitur ex Scoto. Omne causatum per se, per se dependet à qualibet per se causa eius: & à nullo alio per se dependet. Sed materia est causata à forma in genere finis per secundum phys. 23. & primum de partibus cap. 1. ergo materia per se dependet à XLVII.

forma; cum autem forma nullo modo sit causata à materia, restat, vt forma nullo modo dependeat à materia. Scotus 1 lib. de primo principio cap. 1. omnem dependentiam essentialem coarctat ad genus causati, vt vel causatum dependeat à causa per se: vel causatum posterius à causato priore eiusdem causæ. Hoc secundum genus dependentiæ non recipitur, sed primum solùm: ne homo factus post volucres, pisces, bestias terrestres (Genesis primo) ab istis essentialiter dependere dicatur, quia ab eodem efficiente, & ex eadem materia causata sunt.

2. Scotus in 1. dist. 35. L. *Nihil habens perfectius esse in aliquo genere ad illud, quod habet minus perfectum esse in tali genere, dependet.* Actus, & forma in genere substantiæ habet perfectius esse, quàm potentia, & materia. Igitur forma substantialis à materia non dependet.

3. Scotus 1. dist. 35. F. ponit, quòd si relatio realis fuerit inter aliqua, vel inter extrema est mutua coexigentia, si relatio est mutua: vel in vno extremo est dependentia, si relatio non est mutua. Nunc autem per 2. phys. materia dicit relationem ad formam, nec est mutua coexigentia inter eas, quia ad aliam formam est alia materia, & non e conuerso: ergo dependentia est in materia ad formam, & non è conuerso. Quia & ex 5. metaph. 20. in mensura non est relatio, sed in mensurato: mensura quippe dicitur ad aliquid, quia aliud refertur ad ipsam. Sed actus est mensura potentiæ, forma materiæ in genere substantiæ; ergo materia, vt mensurata dependet à forma, & non è contra.

2. *phys.* 26.

Offensio. *Idest fieri in materia, & dependenter adeo quod nequeat naturaliter fieri extra eam, quæ dependentia à subiecto in suo fieri impedit, ne creari dicatur, & ex nihilo fieri.*

XLVIII. 22. Defensio. Dato, & non concesso, quòd forma dependeret à materia, ex hac dependentia impediri, ne forma fiat ex nihilo, vel ne creetur: est vestra petitio principij, non probatio contra defensores rationum seminalium: contra Philoponum contra S. August. Immò, quod est maximè aduertendum, est contra sacram Scripturam, vt supra patuit: compositum enim creatur ex materia, à qua pendet.

Offensio *Et hanc dependentiam à materia ad differentiam animæ rationalis,*

lis, expressè insinuauit Arist. 2. de generat. animal. cap. 3. cum dixit solam mentem ab extrinseco, & de foris venire, cæteras formas ex intrinseco educi, quia licet anima rationalis quoque fiat in subiecto, non tamen dici idcirco potest ex eo educi, quia non fit in eo dependenter ab eo, cum suapte natura possit extra illud fieri, & conseruari. *Furantur textū ex Contareno.*

Contarenus in disputatione de orig. formarum cart. 146. circa finem armatur isto textu, quia de sola mente assertum est eam extrinsecus accedere: alias formas ab intrinseco seminario educi. Sanè, quod non est in aliquo, ex eo educi non potest, vt sanguis ex lapide: si aliæ formæ sunt in seminario materiæ, ex ipso possunt educi; mens, quæ non est in seminario, non potest educi. At secundum vos formæ non sunt in seminario, nihilque spectans ad propriam, & veram entitatem formæ est in materia: neque materia secundum suam entitatem est vel tota forma, vel pars formæ; solùm habet rationem potentiæ receptiuæ ad formam, quæ etiam relatio, nec est forma substantialis, nec pars formæ, ergo entitas formæ propria secundum vos non poterit educi ex materia. *13. Defensio.*

Vlterius. Omne absolutum est prius natura, quàm relatiuum in ipso fundatum, vel terminatum ad ipsum. Forma substantialis est quid absolutum, relatio dependentiæ ad materiam, est relatio, sicut & relatio potentiæ fundata in materia, terminata ad formam, est relatio (loquendo de potentia reali) ergo forma prius natura habet suam essentiam, & existentiam realem, quàm vel fundet respectum dependentiæ realis, vel terminet respectum potentiæ realis; ergo prius est educta in esse essentiæ, & existentiæ propriæ, & per consequens non dicetur educta propter istos respectus reales; sed propter seminarium in quo est. *II.*

Nec dici potest, quòd forma educatur in esse reali propter respectū rationis idest respectū potentiæ, qui fundatur in materia, & terminatur ad formam non existentem; vel propter correspectum fundatum in forma non existente, terminatum ad materiam. Quoniam isti respectus, ait Scotus 4. dist. 43. quæst. 3. nihil sunt, vt euitet *brigam* de respectibus, vel si sunt aliquid, sunt respectus rationis, qui nihil faciunt ad realem effectionem formæ in esse reali, iuxta doctrinam Scoti in 1. dist. 13. *Briga Scoticum vocabulum.*

CAPVT VII.

Offensores vitiant textum secundi de generatione animalium: hinc ostenditur forma substantialis non pendere ex materia, nec educi, nec esse in potentia materiæ.

L. SEd præter dicta pro Contareno, obseruare oportet, Ferchiũ vestigatione 6. lib. 1. cap. 11. num. 51. & 52 textum citatũ secundi de gener. animalium cap. 3. declarauisse. In quem
1. violatio textus citati. textum primò intruditis *dependentiam*, quæ in textu non est. Immò cum Aristotele in primo de anima 90. forma continet materiam, & materia continetur, hoc est, in suo esse conseruatur à forma: quòd si hoc est dependere per vos, materia dependet à forma, non forma à materia. Textus sic habet. *Quid igitur continet animam, si partibilis est nata? non enim vtique corpus, videtur enim contra magis anima corpus continere: egrediente enim, expirat, & putrescit.* Violentum profectò argumentum; quandiu anima est in corpore, vt in materia subiecta, corpus in suo esse continetur, & conseruatur ab anima: quando anima egreditur, remanet æquiuocè corpus vt in 4. meteoror. cap. vlt. 1. de part. cap. 1. 7. metaph. 39. & sæpè alibi, statimque corpus putrescit, ergo anima dedit esse ipsi corpori, & conseruauit illud in esse. Et 2. de anim. 39. anima continet elementa (hoc est materiam) ne distrahantur.

Sed quoniam duplex est forma, alia informans, & internè afficiens materiam suam: alia verò assistens, & externè conseruans, ac regens; hoc idem Philosophus etiam de forma externa
Et 2. de cælo 74. tradit in 4. de cælo 23. scilicet locum continentem esse formam, locatum contentum esse materiam. *Semper enim quod superius est, ad id, quod est sub ipso, vt forma ad materiam se habet.* & in tex. 35. *Dicimus autem, quod continet formæ esse, quod continetur, materia,*

teriæ. Est autem in omnibus generibus hac differentia. Etenim in qualitate, quantitate, & cæteris. Sic in 4 phys. 49. locus, forma appellatur, & continens: si ergo locatum est materia, dependens à forma externa in fieri, & conseruari; multò magis corpus dependet in fieri, & conseruari ab anima informante. *Vide sup. num. 46.*

Præterea in textu cit. Aristoteles loquitur de origine animarum tantùm, quærens vnde sint: & ex proprijs operationibus vitalibus proprias illarum origines perscrutatur: qua authoritate, Domini Offensores, dictum de animabus transfertis. LI.

Secundò, ad alias formas? Ex 1. post. 58. demonstrationes de numeris nō possunt aptari ad accidentia magnitudinū; sicut neque principia: non ergo dicta de formis vitalibus conuenient formis non vitalibus. Quod ergo aliæ formæ fiant ex intrinseco & quod à subiecto dependeant, de vestro est inductum, non de textu depromptum. *2. violatio.*

Tertiò, formæ vitales possunt comparari, vel ad materiam, in quam inducuntur; vel ad efficiens, ex quo inducuntur, vt ex principio, vnde motus. Aristoteles in illo textu & quæsito non ponit quæstionem de materia; sed præsupposito corpore ipsius prolis, quærit *vnde*, hoc est, vtrum omnes animę extrinsecus aduenient, an omnes intrinsecus, an partim intrinsecus, & partim extrinsecus: docet autem, neque ex masculo, neque ex masculi semine mentem aduenire in prolem, sed extrinsecus: ergo particula *extrinsecus*, vel *intrinsecus*, dicit respectum ad causam efficientem, qualis est masculus, & semen masculi: quod si anima ab istis inducatur, dicetur venire intrinsecus; si autem ab efficiente extra genus physicum, & particulare; iam veniet ab extrinseco in prolem. *Restat ergo, vt sola mens extrinsecus accedat, eaquè sola diuina sit: nihil enim cum actione eius communicat actio corporalis.* Ecce per actionem propriam colligit conclusionem propriam de anima intellectiua, nempè extrinsecus accedere ab efficiente, extrinseco scilicet. De cæteris animabus, quia non habent actionem, nisi cum corpore, concludit oppositum, videlicèt intrinsecus aduenire, scilicet ab agente ma- *3. violatio.*

sculo

sculo, ac semine masculi, vel à proportionali duobus istis: quare & conclusio, & medium istud solis animatis conuenit, & non alijs. Et hæc item dicuntur in comparatione ad efficiens, nam in comparatione ad materiam subiectam, omnes animæ in eam inducuntur, siue in eam adueniunt: neque in illo textu, quod spectat ad materiam subiectam, discrimen assignatur, & meritò; quia quæsitum est de efficiente, non de materia. Mutare autem habitudinem ad efficiens fundatam in forma in habitudinem formæ ad materiam est fallacia accidentis.

Ex isto igitur textu Offensores probatis dependentiam, vel independentiam à materia: cum talis dependentia, vel independentia in textu non sit; solùm enim in textu agitur de dependentia ab agente, puta intrinseco, masculo scilicet, & semine, à quibus venit in foetum anima vegetalis, & sensualis. Sed mens sola est independens ab efficiente intrinseco, & in foetum accedit ab extrinseco.

LII. Sed age, demus vobis, mentem non dependere à materia; cæteras formas dependere: quid concluditis? Quòd propter hoc mens non educitur, aliæ formæ educuntur? Nego consequentiam. Quod enim est intra materiam potest ex materia educi: quod non est, non potest. Formæ autem iuxta defensores rationum seminalium sunt in materia, atque ideò possunt educi; secundum vos formæ aliæ non sunt quò ad totum, vel partem: quò ad essentiam, vel esse in materia, vt infra refero ad num. 73. ergo non possunt educi.

Offensio Iniuria. *Quare tota seminariistarum deceptio inde ortum duxit, quod non capiunt quid sit formam educi de potentia materiæ. Nec eductionem distinguere sciunt ab inductione, & simplici receptione, cum tamen passim dicatur anima rationalis recipi et in corpus induci, non tamen è corpore educi.*

24. Defensio. *Deceptio non capiunt, non sciunt distinguere inter passim dicta* Rursus non ius, sed iniurias. Hanc ignorantiam erroneam non in solos seminariistas, verùm in omnes ferè modernos impingitis cart. 226. num. 25. dicentes. *Immo vniuersaliter errant Moderni ferè omnes, autumantes, eandem prorsus esse actionem realem, eductionem de potentia materiæ, vnitionem eiusdem formæ cum materia, & productionem compositi.* Apud vos, Salomones nouellos,

uellos, alij seminarijstæ sunt, inchoatores sunt, decepti sunt, incapaces sunt, ignorantes sunt, errones sunt. Vos lumina mundi debuistis tenebras omnium ignorantium discutere. Quanquam in disputatione vestra 2. phys. quæst. 7. tradatis, quid sit Eductio, non quid Inductio: neque discernatis alteram ab altera. Immò in disputatione eadem, & quæst. cart. 225. columm. 2. scribitis. *Quid sit formam educi de potentia materiæ: & quid ad veram eductionis rationem requiratur, quot capita tot sententiæ*. Heu, neque vos scitis, quod alij non sciunt. Nemo etenim potest scire omnia capita, omnes sententias, nisi Deus. Quid in re tàm incerta certi promere poteritis? Si moderni sequerentur impositionem terminorum ab Aristotele impositorum, non certarent de vocibus; quia tamen vnusquisque vocabula trahit ad propriam sententiam, ideò nihil certi est.

De eductione rursus lege Defens. 3 num. 45.

LIII. Si autem omnes loquuntur ad placitum, loquatur, & Ferchius. Et quoniam distinctio vocum educi, & induci fundatur super tex. cit. 2. de generat. animalium cap. 3. formæ possunt comparari, vel ad efficiens *ex quo*, vel ad materiam *in qua*. Formæ, quæ ab agente extrinsecus in materiam veniunt, educi, hoc est ab extra duci dicantur, talis est sola mens. Animæ aliæ, quæ non veniunt ab extrinseco, sed intrinseco agente, non dicantur educi, quia non veniunt ab extrinseco. Formæ omnes in ordine ad materiam, in ea fiunt, & sunt; vnde omnes quo ad fieri in materiā induci dicantur, quando scilicet totum fit. Quando totum destruitur, sola mens educitur de materia, & potentia materiæ, quoniam extra materiam ducitur: est enim separabilis, aliæ formæ sunt inseparabiles; vnde non possunt esse sine toto, sed cum toto intereunte, intereunt. Sunt quippe ex 13. met. summa prima cap. 2. priores toto, ratione, non substantia; vnde nulla alia forma educitur de materia, nisi intellectiua.

Educi, induci. 2. de generat. animal.

Sco. quol. 9. K. 13. met.

Scotus in 4. dist. 12. quæst. 4. A. ostendit formas accidentales induci, & eadem dist. quæst. 3. O. scribit. *Non potest alterans inducere gradum incompossibilem alterabili. Probatur ex ratione terminorum, quia non potest mouens inducere gradum incompossibilem suo mobili, quia mobile manet in toto motu, ergo sub omni gradu per motum inducto*, & ibi sæpius. Et ad P. loquens de

Scotus sic de inductione in 4. d. 43. q. 5.

forma

forma substantiali ignis inducenda à cælo, *Præcipuè*, inquit, *cum forma hic inducenda sit imperfecta, quæ totaliter est in virtute actiua cæli, & per consequens nullo particulari agente impediente, immò magis disponente, potest forma illa à cælo induci, sicut inducit quasdam formas imperfectas in materias corruptibilium, & si esset aliqua forma, ad quam inducendam cælum non sufficeret, oporteret fugere ad primam causam simpliciter, quia sic induceret illam formam, ad quam agens naturale disponit.* Ergo omnis forma substantialis, vel accidentalis siue a prima, siue secunda causa inducitur in materiam, quando fit in materia.

LIV. Deinde modos essendi in 4. phys. 23. docuit Aristoteles, quorum vnus est, quo forma est in materia; cui, dum forma vnitur materiæ, correspondet ipsum fieri in materia. Quamobrē dum forma fit in materia, prius nō erat in materia, sed tunc inducitur, vt sit in ea. Propterea quod forma, quæ actu est in materia, non potest recipi: siquidem oportet recipiens esse denudatum à natura recepti.

Forma insuper antequàm actu recipiatur in materia, nec est in materia, nec est in potentia materiæ. Si nanq; forma dicatur esse possibilis, vel possibilis recipi, aut ex materia, aut ex potentia receptiua materiæ; forma vtiq; denominabitur possibilis & in potentia, vel denominatione formali a potentia materiæ, vel denominatione causali.

Non primo denominatione formali. Quoniam potentia materiæ est relatio, quæ formaliter fundatur in materia, & materiam denominat formaliter potentem recipere formas: ergo illa eadem numero potentia neq; est formaliter in forma, neque formam formaliter denominat possibilem recipi, aut esse in potentia receptiua. Quandoquidem eadem relatio numero non potest esse formaliter fundata, & in fundamento, & in termino essentialiter diuersis. Quocirca forma formaliter denominatur possibilis recipi à relatione potentiæ, quæ vel fundatur in forma habente esse simpliciter, sicuti anima rationalis præexistens ante actualē receptionem denominatur possibilis recipi in corpus; vel fundatur in forma habente esse secundum quid, nempè esse possibile à causis; atque hoc pacto à potentia fundata in forma, termi-

terminata ad materiam, forma denominatur formaliter receptibilis.

Neque ſecundò forma eſt in potentia receptibilis cauſaliter à materia, quoniam forma non cauſatur à materia in genere cauſæ extrinſecæ, efficientis, aut finalis, vt conſtat: neque in genere cauſæ intrinſecæ, vt materialis, vel formalis, alioquin forma non eſſet ſimplex.

LV. *2. phyſ. 23.26. & 2. d. animal. 37. primo de par. c. 1. Sco. 2. d. 1. q. 6.*

Quin potius materia eſt in potentia ratione formæ, non forma ratione materiæ. Quia enim forma eſt receptibilis, ideò quæritur materia, quæ ſit receptiua: quòd ſi forma non eſſet potentia receptibilis, Deus, & natura materiam non feciſſent; ſed quia anima hominis, vel Leonis recipi poteſt, ideò membra hominis, vel membra Leonis talia fiunt, qualia requiruntur, vt animæ dictæ poſſint recipi. Cauſaliter itaque potentia materiæ, & materia eſt in forma, & in potentia formæ, ſicut ens ad finem, eſt in fine, vel efficiente. Forma non eſt in potentia materiæ, vel in materia cauſaliter. Sed forma formaliter poteſt recipi per potentiam fundatam in eſſentia formæ, ſicut & eſſentia formæ recipitur actu in materia. Cuius autem eſt potentia, eius eſt actus: & è conuerſo.

Et ſi obijciatis, materia poteſt recipere formam, ergo forma eſt in potentia materiæ.

Reſpondeo, negando conſequentiam: nam à potentia, quæ eſt in materia, forma nec denominatur potens recipi, neque actu eſſe recepta in materia: ſed denominatur poſſe recipi à potentia formaliter exiſtente in ipſa ratione formali formæ; ſicut dicitur eſſe actu in materia per actualem vnionem, vel informationem quaſi actiuam cum materia, quæ informatio actiua formaliter recipitur in ipſamet forma.

Reſtat ergo, vt forma nullo modo ſit in materia; antequam actu fiat in materia; nec enim antea eſt actu, vel potentia in materia, ſed antea poteſt eſſe, & poſtea eſt in ea ſecundum Ferchium.

CAPVT VIII.

Offensores probaturi formarum originem, nil iure probant cart. 304. col. 2. num. 144. sed iniuriјs improbant.

Offensio. *GEnerationem quoque substantialem dari, & formas substantiales de nouo produci, probauimus quæst. prima huius disputationis art. primo. Et Rubion cit. ait hoc esse adeò per se notum, vt nulla egeat probatione, vnde contra Contarenum id amplius prosequi non est opus.*

LVI. 25. Defensio. In eadem disputatione quæst. 1. art. 1. minitati estis, vos hoc loco impugnaturos illatum à Contareno, illud: *formæ non fiunt de nouo, sed sunt ingenerabiles, & incorruptibiles.* Hoc loco nulla ratione, vel authoritate impugnastis; sed dicitis non esse opus contra Contarenum prosequi probationem. Sit ita: nec ergo erit opus responsione ad impugnationes, quas nullas facitis, licet multas promiseritis. Aliud est promittere, aliud obseruare scilicet. Si etiam in ipsamet quæst. prima art. 1. impugnauistis Contarenum, cur non dixistis vos iam impugnauisse? Quoniam nequè tunc impugnastis. De Rubione non sumus soliciti.

Posthac asseritis vos probauisse generationem substantialem dari. Sub numero 8. illius articuli primi hoc probare cæpistis, ponendo duo principia, tanquam Aristotelica.

Primum, Non omnis mutatio, quam in sublunaribus videmus, est accidentalis.

Secundum, Viribus naturæ ex nihilo nihil fit.

Induat aliquis personam antiquorum philosophorum, qui negabant formam substantialem, compositum substantiale, & generationem substantialem dari. Quid dicet ad hoc primum fundamentum? Aristotelem in probando petere principium. Aduersarij quippè negant omnem mutationem substantialem, & solam accidentalem affirmant. Primum principium vestrum accipit contradictorium statim, *non omnem mutationem esse accidentalem, sed aliquam substantialem.* Egregiam laudem Aristoteli comparatis.

Induat aliquis personam Hesiodi, vel Philoponi; quid ille dicet ad secundum fundamentum? Nimirum Aristotelem in secundo fundamento falli, quoniam *ex nihilo aliquid fit*. Immò non falli reuera, quoniam nullam propositionem tàm clarè, tàm disertè negauit Aristoteles (demptis ideis) quàm istam, ex nihilo nihil fit, vt constat in lib. de Xenophane, & in lib. de Zenone. Vos quidem multas columnas consumpsistis ad probandum hoc secundum fundamentum contra Ferchium. Sed quantumcumque laboraueritis, nullum Aristotelis textum adduxistis, in quo Aristoteles illam propositionem ex nihilo nihil fit, approbauerit: verba scilicet datis, non res. *l. b. de gen. & cor. disp. 5. q. 1. art. 1.*

2. Rursus contra antiquos probare cępistis formas substantiales dari duabus rationibus: prima ab operatione, secunda ab accidentibus vnitè contentis. Sed istæ duæ rationes petunt principium. Nam antiqui omnes operationes à qualitatibus prodire dicent, hoc est ab accidentibus. Vnionem quoque accidentium ab vno accidente contineri posse, vt a frigore continetur densitas, obscuritas, durities, grauitas, terminatio intrinseca, magnitudo, & alia multa. Quam ergo formam, vel collectionem formarum vos vocabitis leonem, ac dicetis esse substantialem: antiqui eodem nomine appellabunt, sed accidentalem dicent. Accidit autem hoc vobis, quoniam Aristoteles vobis contemptui est. Inuexit Aristoteles formas substantiales, & eas rationibus comprobauit, dignis Aristotele; vos de propria sapientia tumentes, vestra sophismata demonstrationibus Aristotelicis præponitis. LVII.

3. Formas autem fieri de nouo, in illo articulo non probatis: aut ego non discerno rationes. Vos illas formate, & in forma respondebo. Denique hinc illuc, illinc huc remittitis impugnationem Contareni circa æternitatem, vel nouitatem formæ fiendæ; atque prout Scotus 4. dist. 6. quæst. 8. de quodam Iurista, inquit. *Et in fine nihil ad propositum*.

Silendum tamen non est, eius positionem inter quotquot seminarium formarum constituerunt, esse alijs omnibus (magis) irrationabilem. Offensio.

Seminatij defensores hic pro vestra vrbanitate bestias esse definitis: Contarenum autem magis bestiam, quàm omnes. 26. Defensio.

Illi sunt irrationales, quæ est definitio bestiæ; Contarenus est omnibus alijs irrationalior. Tanta est vestra procacitas, & linguosa proteruitas. Sed exploremus, quam ob causam sit ipse omnibus irrationabilior.

Offensio §. 1. *Primò, quia alij seminarijstæ, non negarunt formas substantiales de nouo produci, immò hoc libentissimè admittebant.*

§. 2. *Sed ne creari dicerentur, constituebant seminarium, & inchoationes formarum, vt nimirum aliquid formæ semper præcederet. At Contarenus negat formas de nouo produci.*

§. 3. *Ad quid ergo deseruit seminarium illud formarum ab ipso statutum, si non ponitur, vt ex eo, velut ex semine traducantur.*

LVIII. 27. Defensio. Scotus in 7. met. quæst. 12 sex modos refert defendentium opinionem famosam de rationibus seminalibus. Quintum quo ponitur potentia passiua materiæ esse ratio seminalis: sextum, quo agens principale dicitur esse ratio seminalis. Quos modos reijcit Scotus tanquam improprios. Quatuor alios, & singillatim, & simul refutat.

Primus distinguit vniuersale genus, & species subalternas, ac specialissimas. Primo modo forma generis est concreata materiæ ab æterno: atque hæc est ratio seminalis, quæ non fit de nouo. Secundo modo fit de nouo in tempore.

Secundus distinguit in forma vnã partem concreatã materiæ, quæ est ratio seminalis, & non fit: & aliã partem formæ, quæ de nouo fit cũ forma tota cõstituta ex parte priore, & ex parte noua.

Tertius ponit formam præesse, & non vnitam materiæ; sed in generatione fieri vnitam materiæ: & iste est modus Contareni, qui seminarium omnium formarum ponit ab æterno in materia, quodammodo vnitum secundum aliquem gradum specialem determinatum; alios verò gradus in seminario latentes affirmat non immediatè vnitos per informationem; sed vniri, quando materia receperit dispositiones sufficientes ab agente naturali.

Quartus ponit formam præesse, & vnitam materiæ, sed in esse incompleto: fieri autem ab agente naturali in esse completo.

Ex ista commemoratione modorum pro rationibus seminalibus, apertum est, quòd ratio seminalis materiæ concreata secundum nullum ex istis modis fit de nouo. Secundum ter-

tium

tium modum, quantum ad essentiam suam forma non fit de nouo (sicut neque secundum quartum), sed fit vnita, hoc est fit informans materiam. Falsò igitur dicitis in primo paragrapho, alios inchoatores libentissimè admittere, quòd formæ substantiales de nouo producantur. Hanc autem quam dixi esse Contareni sententiam, verba illius ex quæstione de origine formarum cap. 10. cart. 140. ad lineam quartam ostendunt. Dixit autem. *Cum itaque formæ naturales habeant esse reale, nec ipsæ potuerint de nouo produci, sequitur necessariò (iuxtà philosophiam Aristotelis loquendo) quòd habeant esse æternum; quoniam verò non possunt semper habere suum esse determinatum, perfectum, ac penitus actuale: quandoquidem non semper existunt eorum corpora, sine quibus quo ad esse absolutum, & perfectum existere non valent ex* 12. *met.* 17. *propterea rationabiliter colligitur, quod habeant tale esse ex se confusum, indeterminatum, ac potestatiuum. Quale nos eas habere fatemur, donec latent intrà essentiam illam spiritualem, materiæ semper inhærentem, quæ est ipsarum formarum inchoatio, ac seminarium. In qua, forma illa, quæ de nouo in generatione apparet, non tanquam ex aliqua diuersa essentia producta; sed tanquam illius essentiæ seminarij gradus insurgens, cæterisquè gradibus redundans genitum illud secundum rationem suæ naturæ informat, ac determinat.* Et cart. 143. linea 33. *Ante generationem equi adest vtique in materia forma, idest gradus dans esse canis quò ad integritatem suæ essentiæ, non autem quò ad totalitatem existentiæ, seu actualem determinationem naturæ compositi, scilicet equi: quam quidem actualitatem existentiæ non acquirit per aliquam eius additionem essentialem, sed solum per additionem habitudinis, ac copulationis eius cum illa materia.* Patet ex his ad profundissimi Philosophi opinionem, quòd gradus specificus formæ equi aderat confusè in seminario inhærente ipsi materiei: sed ille gradus specificus astans materiei nõ erat copulatus per informationem cum materia, copulatur autem, quando dispositiones sufficientes ad formam equi ab agente naturali sunt inductæ. Tunc verò ex materia, & gradu specifico formæ vnitis, materia acquirit esse specificum formæ equi; atque specificam denominationem. Deinde ex istis vnitis sic fit compositum substantiale, tanquam substantia

facta de nouo, nam compositum, vt equus fit, materia, & forma non fit 7. met. 26. & 27. Forma item est principium *quo* operandi ipsi composito operationes conuenientes, vt generare sibi simile, agere actione reali, vel intentionali, exercere operationes animales, ac naturales; esse principium accidentium, & propensionis ad motum, vt idem Contarenus cart. 139. linea 15. & sequentibus docet. Ita enarrata sit opinio Contareni.

LIX. Quod attinet ad hanc rationem, quam facitis contra Contarenum, vt eius opinionem omnibus irrationabiliorem probetis. Desiderauissem argumentum in forma. Si docentes non forment argumenta, fortasse tolerandi sunt; rem quærunt docere, non alium decipere, vel impugnare. Sed vos impugnatis Contarenum, & lectorem decipitis, dum detrahitis de honore hominis summo cum honore nominandi. Erigam argumentum in forma. Et si quidem rectè ad vestrum sensum, gratulabor superis. Sin autem non formauero ad placitum vestrum vestra erit culpa, qui argumentum ideo non formatis, vti defectus vestri in forma non appareant. Sit igitur argumentum vestrum.

Quæ opinio ad nullum finem est, est irrationabilior ijs omnibus, quæ sunt ad aliquem finem.

Sed opinio Contareni de seminario ad nullum finem est, aliorum seminarijstarum opiniones sunt ad aliquem finem.

Igitur opinio Contareni est irrationabilior omnibus alijs opinionibus seminarijstarum.

Minor quò ad primam partem est petitio Principij; vnde vos eam probatis sic, opinio Contareni non est ad hunc finem *formam produci de nouo*; ergo opinio Contareni ad nullum finem est. In ista consequentia est aperta fallacia consequentis, à negatione vnius singularis ad negationem vniuersalis; vt si Socrates non currit; ergo nullus homo currit.

Vos probatis consequentiam sic in 3. § supra posito. *Ad quid ergo deseruit seminarium*. &c. Astutè, pro ratione probante consequentiam, affertis interrogationem examinantem. Vt si respondens afferat rationem ad interrogata, vos non teneamini probare consequentiam: secundò vt possitis non conclusionem propositam improbare; sed extra propositum arguere contra ra-

tionem

tionem allatam. Denique est cautela sophistica à parte arguentis transire ad partem tentantis, siuè examinantis, cum hæc officia ex 1. Elenchorum sint valdè diuersa. Summa est, vos deficere in probando consequentiam; vnde in hoc argumento est petitio principij, & fallacia consequentis.

Formaui autem primam maiorem argumenti, dicens *ad nullum finem*. Quoniam si dicerem, ad vnum finem non est, ergo est opinio, vel irrationalis, vel irrationabilior: maior esset falsa. Proficisci enim in gymnasium est operatio, quę rationabiliter fit, *discendi gratia*. si quis tamen proficiscatur in gymnasium, & non gratia discendi, non propter hoc profectio est irrationalis. Nam Illustrissimus, & Excellentissimus Reformator proficiscitur ad gymnasium publicum gubernandi gratia, lector publicus causa docendi lectionem, bidellus causa conuocandi studentes; nuncius Principis gratia promulgandi mandatum, hospes gratia salutandi studentes amicos. Ità quoque, quamuis opinio Contareni non concedat formas produci de nouo, concedit alios fines. LX.

Primus est, vt euitetur creatio noua de nihilo, si forma de nouo fiat.

Secundus, vt Aristoteles teneatur, dicens compositum fieri, formam non fieri 12. metaph. 12.

Tertius, vt forma educatur ex esse confuso, & potestatiuo, quod erat in seminario, ad esse distinctum, & actuale, iuxta Aristotelem 2. de gener. animal. cap. 3. dicentem, quòd sola mens ab extra venit: aliæ animæ ab intra veniunt, scilicet à seminario, in quo sunt.

Quartus, vt materia mutetur substantialiter à non subesse formæ ad subesse formæ, à qua recipiat esse formale, & denominationem formalem.

Quintus, vt forma transeat à non informare ad informare actu.

Sextus, vt generetur de nouo compositum.

Septimus, vt omnes operationes, omnes passiones, omnia accidentia per se consequentia formam, & compositum, habeantur.

Licet

Licèt ergo prudentissima Contareni opinio non sit ad hunc finem, scilicet ad *formæ nouam productionem*, est ad fines commemoratos, & alios multos in eadem quæstione de origine formarum à viro oculatissimo exploratos, ac declaratos.

Deest ad perfectam solutionem huius argumenti, aliquid. Nam in probatione minoris posuimus absolutè opinionem Cõtareni non esse ad hunc finem.

Ponenda est alia pars minoris pro comparatione à vobis facta sic: & omnes aliæ opiniones seminarijstarum sunt ad hunc finem. Verùm hæc secunda pars est falsa; nam tertius modus à Scoto relatus seminarijstarum asserit formas vniri de nouo, non fieri de nouo; sicut etiã asserit Cõtarenus. Quartus modus sentit formam non fieri de nouo quò ad rem, sed quò ad modum: nam eadem essentia formę antea delitescebat in seminario secundum esse incompletum, & potentiale; sed in generatione compositi forma fit, non secundum rem, sed secundum modum essendi, completum, & actualem; quæ sententia est S. Bonau. in 2. dist. 7. quæst. 10. num. 71. Non igitur omnes seminarijstæ concedunt formam produci de nouo. Interrogate nunc ad quid, ad quid? Respondeo vobis: probate, probate, quod non ad aliquid.

Offensio. *Deseruire dicet ad hoc, vt in eius gremio omnes formæ foueantur, ac dormiant, donec per præuias dispositiones ab agente naturali euocentur, & excitentur.*

Sed sanè hac ratione potius cubile formarum, quàm seminarium debebat appellari.

LXI. 28. Defensio. Prædixi, vos interrogare, vt contra rationem explicatam argueretis. Postulastis ad quid deseruit seminarium? Responsum est à vobis, ad hoc, vt in eo formæ dormiant, & excitentur. Contrà rem argumentari non sciuistis, de nomine cauillari potuistis. Quamuis si dixisset Contarenus formas in seminario contineri, vt congruo tempore educantur; tunc fuissetis dicturi, non esse appellandum seminarium, sed domum cæcorum, qui educi ab aliquo duce egeant; nec enim vident. Vel esse carcerem, in quem inducuntur, & ex quo educuntur malefici. Argumenta hæc sunt vobis digna. Non ne licet eandem rem oc-

cultam diuersis exemplis declarare? Dicitur ergo seminarium, vt ex eo formæ prodeant in actum perfectum, sicut plantæ ex semine. Vocatur gremium, vel sinus maternus, in quo seruantur tanquam filij gradus formarum specifici pro tempore, quo agens naturale circa materiam seminario fœcundam operabitur. Appellatur latibulum, eò quod formæ in eo prius delitescant, posterius à naturali agente in actum extra ducantur. Promptuarium nuncupatur, in quo formæ reconditæ sint, & ex quo promantur ad conseruationem vniuersi. Thesaurus censebitur, in quo bonum, diuinum, appetibile seruatur, vt congrua occasione pretiosa quæque in ornamentum naturæ producantur.

Quid vetat etiam dici cubile, in quo sopitæ sint ab æterno, & in tempore ab agente naturali excitentur, formæ, vt quasi vigiliam, & quasi operationem exerceant connaturalem? Ad extremum tota probatio vestra consistit in irrisione vocabuli *seminariũ*, & contemptu vocabuli, *cubile*. Deducite ex hoc, ergo ad nihil deseruiunt rationes seminales: nego consequentiam.

CAPVT IX.

Rationem seminalem esse spiritualem: & de spiritu plura traduntur.

DEinde etiam ex alio capite irrationabilior cæteris est eius positio de seminario formarum, quia cæteri formarum inchoatores hoc seminarium posuerunt esse quid corporeum, & materiale, vt Auicennas, qui ponebat formam corporeitatis; at Contaren. ponit hoc semirium esse essentiam spiritualem, materiæ concreatam, ac ei perpetuò hærentem, quod à sæculo non est auditum. Offensio.

Si hoc a Contareno proditum, non est à sæculo auditum: signum est Illustrissimum Contar. non esse furacem aliorum inuentorum, vt vos sequenti libello apparebitis; sed esse inuentorem, fundatorem, ac defensorem, nouæ opinionis; quam tùm probando, tùm defendendo vsque adeò armauit, vt vos ne spirare quidem possitis quicquam, quod ille acutissimè non viderit, & præocupauerit, dummodo speciem aliquam probabilitatis ha- LXIII. 29. Defensio.

beat; quare & vestrum præcedens argumentum ex illius doctrina solutum est, non ex mea, vt vidistis: tametsi illud argumentum, nec sophisticam habeat apparentiam, tantum abest, vt habeat probabilitatem dialecticam.

Secundò, falsò dicitis à sæculo non esse auditum, quod aliquis posuerit rationem seminalem esse spiritualem. Nam Ficinus de Theologia Platonis lib. 11. cap. 4. cart. 450. scribit. *Hinc patet vim seminariam in semine ipso latentem, esse quodammodo incorpoream, in qua sit motus, generationisque principium.* Hunc librum legistis ad Platonicos accusandos, sed ad seminarium spirituale defendendum non legistis. S. Bonau. quoque in 2. dist. 15. quæst. 1. a num 9. vocauit rationem seminalem, potentiam spiritualem, dicens: *Vt potentia spiritualis indita à creatione ipsi materiæ corporali.* Parui tamen interest dicere essentiam spiritualem, vel potentiam spiritualem de seminario. Et vos, qui vt audiretis D. Bonau. doctrinam ex instituto Sixti 5. sanctæ recordationis, honores seraphicos, & ecclesiasticos obtinuistis, pecuniam Ecclesiæ consumpsistis, panem D. Bonau: deuorastis, tàm ignominiosè proscinditis Doctoris Ecclesiæ, & Religionis nostræ summi doctrinam? Si eam non audistis, vester est defectus, qui à debito officio deflexistis.

lib. 4. De. sens. nu. 2.

LXIII. Profectò (vt ego existimo) vocabulum istud, *spiritus*, neque vt Philosophos, neque vt Theologos decebat, ponderastis: nam formę quædam in materia, & in corpore existentes etiam dicuntur spiritus.

Siquidem in Theologia sacra notat Author libri de cognitione veræ vitæ in tomo 9. S. Aug. num. 183. F. vocem, spiritus, sex habere significata: eorum, vnum est, vt anima brutorum dicatur spiritus, vt Genesis 6. *Interficiam omnem carnem, in qua spiritus vitæ est.* Eccles. 3. *Quis, scit, si spiritus hominis ascendat sursum, & spiritus iumentorum descendat deorsum?* S. Aug. 13. de Ciuit. Dei. cap. 24. cart. 119. A. ex diuina scriptura memorat, spiritum hominis, spiritum pecoris, spiritum corporeum, vt ventum. Nulla ergo necessitas erat in Theologia ex substantia spirituali nominata, intelligere substantiá intellectualem, vt Deum, angelum, animam rationalem. Vos autem tale quid intelligitis

S. August.

per

per ſpirituale, vt patebit in ſequenti offenſione. Præterea in philoſophia Ariſtotelis nomen, *ſpiritus*, nunquam inuenio vſurpatum pro ſubſtantia intellectuali, & incorporea. Sed ſignificat ſemper corpus aliquod ſubtile, mobile, ac motiuum celerrimè. Proinde Contarenus, vt Peripateticus meritò ſuſpiciendus, cum Ariſtotele locutus eſt, qui in ſemine ex 2. de gener. animal. cap. 3. duas partes docet, alteram ſpiritualem, qua fœcunda ſint ſemina: alteram corpulentam, quæ vehiculum quoddam ſeminis eſt. Producatur textus. *Ineſt in ſemine omnium, quod facit, vt fœcunda ſint ſemina, videlicet, quod calor vocatur. Idq; non ignis, non talis facultas aliqua eſt: ſed Spiritus, qui in ſemine, ſpu moſcq; corpore continetur: & natura, quæ in eo ſpiritu eſt, proportione reſpondens elemento ſtellarum*, Et in cap. 2 præcedente pulcherrimè docet, quomodo ex parte aquoſa, & ſpiritu conſtituantur ſemina animalium, fiuntque alba, ſicut nix, & ſpuma; atque in 3. de generatione animalium cap. vltimo: ſpiritum proportionalem ſemini per vniuerſum eſſe diffuſum, quaſi animam, dixit, ex quo animentur ſtirpes, & animalia *1. meteor.*
ſponte genita. Sed & in libris Meteororum, ſpiritus affertur *hui. 2. c.*
ad fulmina, ventos, terræmotus, & alia quamplurima; quibus *17. 2. meteor. hunc*
locis ſpiritus, & forma ſpiritualis, qua conſtituitur ſpiritus, non *3. c. 29.*
eſt intelligẽdus, angelus aliquis, vel dæmon; ſed ſubſtantia quædam, & forma exiſtens in corpore, quæ tamen non dat eſſe corporeum. Cum etenim ſint diuerſi gradus formarum, gradus LXIV.
corporeitatis datur à forma corporeitatis. ſed grados ignis, vel auri, vel ſanguinis, vel plantæ, vel bruti non dantur à forma corporeitatis. Propter hoc eſſentia ſpiritualis ſeminarij dicitur, quia vt ſic non dat eſſe corporeum, ſed eſt indifferens ad eſſe corporeum, ad eſſe ignis, auri, & cætera. Sed & eſſentiam bru- *S. Bon.*
ti S. Bonau: in 2. diſt. 15. quæſt. 1. num. 9. dixit non eſſe extenſam; nam hoc eſt formæ corporeitatis. Quocirca ratio ſeminalis eſt indifferens ad omnes formas, etiam ad extenſionem, & corporeitatem, quæ quidem corporeitas eſt in ſeminario inchoata, & ab agente naturali reducitur ad eſſe conſummatum. Hæc de vocabulo, *ſpiritus*, ſi tanquam Theologi, & philoſophi conſideraſtis, & tamen diſſimulaſtis, non ſincerè proceditis ad

veritatem. Si non consideraſtis, ignoſcite alijs, ſi vultis vobis ignoſci. Qui multa vult ſcribere, aut legere, non poteſt ea multùm conſiderare. At Contarenus rationabiliter, & conſideratè, ſicut Ariſtoteles ſemen vocat ſpiritum, & ex conſequenti rationem, qua ſemen conſtat, ſpiritualem: & ipſe quoque rationem ſeminalem ſpiritualem dixit. Dixit etiam ſpiritualem, ad vitandas difficultates, quæ ſequuntur opinionem Auicennæ, repoſitas à Contareno quæſt. de origine formarum cap. 9. cart. 336.

Accedit iactantia veſtra. Aſſeritis omnes alios inchoatores ponere formam corporeitatis, vel corpoream. Omnes ergo legiſtis. Probatis autem adducendo ſolum Auicennam. Sed vnus ſolus non eſt omnes. Quem ſolùm, vt ego quidem cenſeo, non legiſtis: ſed à Contareno citatum, reſcripſiſtis.

Verùm enimuerò ſi ponant inchoatores cæteri omnes inchoationem eſſe corpoream, Contarenus ſolus eſſe ſpiritualem; pronunciatis hanc opinionem eius eſſe irrationalem. & omnibus magis irrationalem. Qua ratione probatis tam acerbam ſententiam contra Contarenum latam? Reſpondeo pro vobis. Non eſt neceſſe, vt nos omnium ſapientum ſupremi Iudices noſtri decreti rationem reddamus. Noſtrum proponere eſt multò efficacius probare, quã ſi afferrentur omnes demõſtrationes mathematicę.

Patientia igitur nobis ſubditis, neceſſaria eſt, poſteaquam tàm improbam ſententiam non probatis.

Offenſio *Et explicare tenetur; quare hoc ſeminarium formarum debeat eſſe potius ſpirituale quippiam, quàm corporale.*

30. Defenſio. Hoc non eſt probare, quòd opinio Contareni ſit omnibus irrationabilior, ſed eſt poſtulare explicationem. Quam explicationem, antequam poſtularetis, legiſtis in quæſt. de orig. formarum cap. 9. Relegite, non reſcribam. Eam vos, aut non reprobare, iuſtum erat, aut allata ratione reprobare.

Offenſio *Si enim inſeruiat, vt formæ ex eo traducantur: ſiuè vt ex eius gremio foueantur; planè ad hoc munus obeundum, maiorem proportionem videbatur habere eſſentia corporalis, quàm ſpiritualis, cum & ipſæ formæ materiales ſint, & corporeæ.*

LXV. 31. Defenſio. Hæc veſtra ratio confundit ſimilitudinem cum proportione. Corporale, & corporale habent maiorem ſimilitudinem non

habent

habent maiorem proportionem. Extrema ſimilitudinis in eadem qualitate conueniunt, & ſunt idem. Extrema proportionis frequenter ſunt maximè diſſimilia, atque diuerſa. Eſt namq; proportio inter cauſam, & cauſatum: potentiam, & obiectum: materiam, & formam: motiuum, & mobile: terminum à quo, & ad quem: Deum, & creaturam. Scotus 1. diſt. 3. quaſt. 3. C. *Proportio requirit diſsimilitudinem proportionatorum, ſicut communiter dicitur in omni proportione: ſicut patet de materia, & forma, parte, & toto, cauſa, & cauſato & cæteris proportionalibus.* Conſiderentur anima rationalis, & corpus humanum. Hæc habent per ſe proportionem ad conſtituendum hominem. Aſt anima ſpiritualis eſt, & informat corpus: eſt inextenſa in ſubiecto extenſo: eſt incorruptibilis, & immortalis in carne mortali, & corruptibili; eſt rationalis, & vitalis in receptiuo non rationali, non viuo. Proportio ergo eſt, ſimilitudo non eſt.

Vos quoque offenſores formam ſubſtantialem, verbaliter ſaltem, educitis de materia, & de potentia materiæ. Sed materia de ſe non eſt forma, potentia materiæ non eſt actus formalis ſubſtantialis, non eſt corpus, aut corporea, non eſt ignis, vel glacies, non eſt aurum, vel plumbum, non eſt planta, vel brutum. Non eſt ergo ſimilitudo, ſed proportio inter formas eductas, & materiam, ex qua educuntur. Eodem pacto Contarenus ſtatuit inter formam, quæ educitur, & ſeminarium, ex quo educitur, proportionem, quæ ſtat cum maxima diſſimilitudine, videlicet ſeminarij ſpiritualis, & gradus educti corporalis. Si ſeminarium eſſet corporale, ratio corporei eſſet actualiter prius in materia, quàm ſit actualiter educta, & erit ſimilitudo. Si ſeminarium ex quo *ſit ſpiritale*, & forma educta corporalis, erit debita proportio.

Scotus in prima quæſt. 1. ſententiarum docuit diſcrimen inter ſimilitudinem, & proportionem. Petrus Hiſpanus in ſummulis diſtinxit locum à ſimili, & locum à proportione. Vos hæc logicæ rudimenta ignorare non debuiſtis, cum omnium eruditorum ſitis cenſores ſeueriſſimi. Itaque hoc argumentum contra Contareni opinionem, nullum habet fundamentum, niſi ignorationem terminorum proportionis, & ſimilitudinis. 2. d. 3. q. L. 4 d. 49 q. 11. B.

Offensio *Tenetur etiam explicare, quomodo hæc eſſentia ſpiritualis materiæ illabatur, ac inexiſtat, num ſcilicet, vt forma informans, ſicut anima rationalis dicitur eſſe in corpore, an potius vt forma aſsiſtens, & quicquid dicatur. eſt purum, & merum figmentum.*

LXVI. 32. Defenſio. *Purum figmentū* Veſtrum iſtud argumentum eſt purum, & merum ſophiſma petitionis principij; maiore etenim conceſſa, minorem nullatenus probatis. Deinde ex primo ad Nichomachum. *Vnuſquiſque ea rectè iudicat, quæ cognoſcit, atque is eſt bonus Iudex.* Vos non cognoſcitis: quid Contarenus eſſet reſponſurus, non ergo eſtis boni iudices, aut ſimulatis non cognoſcere, quaſi non ſit explicatum, quod explicatum eſt à celeberimo Viro. Etenim illa eſſentia ſpiritalis per vnum aliquem gradum immediatè informat materiam: alij gradus in ea latentes, mediante eſſentia, inhærent materiæ. Quamobrem contra hanc explicationem non replicaſtis? Iniurias dicere, veſtrum fuit: ſed iure arguere, veſtrum non fuit. In hoc tamen argumento apparet vos talem eſſentiam ſpiritualem intellexiſſe, qualis eſt anima rationalis, quæ impartibilis eſt: Qualem ſpiritualitatem ratio ſeminalis non habet ſecundum Ariſt. aut Bonau. aut Contarenum.

Offenſio. *Deniq; hæc eius poſitio eſt adeò difficultatibus obuia, vt hic auctor plures præuiderit non exigui momenti, & ſoluere conatus ſit, ſed tàm ægrè, & imbecilliter, vt vel eius reſponſiones manifeſtè ſuadeant eius opinionem Anxaagoriſtis eſſe relinquendam, & è Peripato penitus eliminandam.*

33. Defenſio. Totum hoc dictum ſpectat ad conuitia, & maledicta. Contemnunt reſponſiones Contareni, qui ægrè, & imbecilliter ſoluerit. Contemnunt rationes Contareni, quas reſoluere non dignantur. Contemnunt opinionem, quam à peripato eliminant, & inter Anaxagoricos relegant. Veruntamen cur acerrimi offenſores, non refutaſtis tàm ægras, tàm imbecilles reſponſiones? Ah dignæ non ſunt, contra quas acutiſſima veſtra ingenia dirigatis. Robur mentis veſtræ contra Gigantes exeritis, non contra Pigmeos. Proſit vobis. Satis benè de vobis, nimis malè de alijs, & iudicatis, & ſcribitis. Qui tamen legerit attentè diſputationem Contareni de origine formarum, non poterit non admirari vigilantiſſimum ingenium in oppoſitionibus videndis,

colli-

colligendis, soluendis; vt planè Contarenus laudem præclarissimæ inuentionis assequatur, eam & fortissimis rationibus, & inconcussis defensionibus armando. Denique vir est, qui non solum in schola Peripatetica gloriam adeptus sit; sed etiam scholæ Peripateticæ tùm nobilitate, & auctoritate; tùm doctrina, & moribus gloriam multam attulerit.

CAPVT X.

Augustini, & Anaxagoræ opiniones de seminario formarum, & S. Augustini declaratio ex S. Bonauentura.

Hac itaque veritate supposita contra Anaxagoristas, quod detur vera generatio substantialis, & productio de nouo, non solum compositorum; sed etiam formarum substantialium. Offensio. Cart. 305 col. 1. n. 135.

Quoniam ecce iam tertiò opinionem S. Augustini de rationibus seminalibus materiæ coœreatis, tanquam opinionem Anaxagoræ irridetis & reijcitis: tria faciam. LXVII. 34. Defensio.

Primo distinguam has opiniones.

Secundo ad opinionis D. Augustini declarationem afferam aliqua ex D. Bonauentura.

Tertio resoluam argumenta (nam hic nulla sunt) quæ fecistis in disput. 2. phys. quæst. 7. art. 1. contra rationes seminales: cui opinioni, vel hoc nomine, quod S. Augustini est, reuerentiam, & honorem deferre debuistis, nisi vestra summa modestia obtitisset.

Ad primum ex istis. Anaxagoras duo posuit principia, idest materiale, quod est chaos: & effectiuum, qui est intellectus, nempè diuinus. In chao posuit infinita similaria corpora, quorum vnum ab altero esset diuersæ rationis: & cuiuslibet corporis similaris infinita corpuscula minima dixit in chao esse commixta, quodlibet in quolibet. Efficientia verò intellectus segregari ex chao partes inter se similes, & inter se congregari, vt os cum osse, aurum cum auro. Quia verò nunquam aliquid sincerè aurum fieri poterat, ideo dixit ex pluribus partibus auri in toto existentibus totum denominari. Legatur

addicta,

ad dicta, & dicenda Ariſtoteles in 1. phyſ. à tex. 32. ad 40. in primo de gener. cap. 1. in primo met. ſumma ſecunda cap. 1. & cap. 2. & ſum. 3. cap. 2.

Quidam Anaxagoræ tribuũnt, laſitationem formarũ, ſed in textu Ariſt. non apparet.

1. Anaxagoras non poſuit diſtinctionem materiæ, & formæ ſubſtantialis; ſed corpuſcula minima in vltimo actu poſuit. Auguſtinus ponit materiam, & formam ſubſtantialem tanquam duas ſubſtantias eſſentialiter diſtinctas, & formam in duplici diſpoſitione, primam vt rationem ſeminalem eſſe, ſecundam, vt factam ex ratione ſeminali.

2. Anaxagoras generationem, & corruptionem ſubſtantialem corpuſculorum non poſuit. Auguſtinus ſtatuit omnia corpora generari, & corrumpi ſubſtantialiter.

3. Anaxagoras infinita corpora alterius, & alterius rationis induxit, vt particulas eiuſdem materiei. Auguſtinus, formas finitas pro numero rerum naturaliter producendarum: ipſaſque formas extra eſſentiam materiæ.

4. Anaxagoras ſegregationem, & congregationem corpuſculorum inuexit, quæ eſt mera iuxtà poſitio, non ſubſtantialis mutatio. Auguſtinus ponit ſubſtantialem mutationem materiæ ex priuatione ad formam ſubſtantialem in eſſe actuali, & completo.

5. Anaxagoras cenſuit ex nihilo nihil fieri, ac proinde omnia in omnibus eſſe, vt quodlibet ex quolibet fieret. Auguſtinus aſſerit materiam ex nihilo factam, rationes ſeminales formarum factas ex nihilo, & materiæ inditas ab initio ſęculi, & in decurſu temporis formas de nouo fieri ab agente ſecundo cum concurſu primi ex rationibus ſeminalibus. His, & alijs multis facilè diſcerni poterant hæ opiniones, quarum tamen neutram propter ſupremos auctores earum, debuiſtis irridere.

LXVIII *Zerb. 7. met. q. 9. art. 3. in prima opin. pulcrè iſta exponit.*

Ad ſecundum. Pro Sancto Bonauentura noto eſſentiam formæ eandem poſſe eſſe ſub diuerſis diſpoſitionibus, ſeu modis: vt incompleti, & completi. Exemplum in globo roſæ, & roſa, cæpa, & cæpe planta. Forma roſea eſt in globo incompleta & in roſa eſt completa. Quando ex cæpa de pariete ſuſpenſa prodit planta, tunc eſſentia formæ præexiſtens ſub eſſe incompleto educitur ad eſſe completum, beneficio caloris cæleſtis; dum-

que

que est incõpleta, est sub modo potentiali ad complementũ: est sub modo actuali, quando complementum habet. Idem passim cernitur in semine plantarum, & plantis. Sic formas secundum essentiam inchoatam Augustinus ponit vt rationes seminales, ex quibus fiant formæ completæ. Et cum producitur naturaliter quidditas, nulla veritas essentiæ inducitur de nouo; sed datur ei noua dispositio, vt quod erat in potentia, fiat in actu. Differunt enim actus, & potentia: non quia dicant diuersas quidditates, sed quia dicunt dispositiones diuersas eiusdem quidditatis: non tamen sunt dispositiones accidentales, sed substantiales ex B. Bonau. 2. dist. 7. quæst. 10. num. 71. & 4. dist. 43. quæst. 4. num. 22.

Secundò. Essentia formæ potest produci à Deo secundum vtrumque modum, vt potè ab omnipotente. Sed efficienti naturali, nec nihil, nec nimium tribui debet. Quia prima productio formæ quò ad essentiam suam est ex nihilo, ideò nullam quidditatem substantialem, vel accidentalem agens creatum producit, sed quidditatem existentem sub vna dispositione facit esse sub alia. Idque non est adeò magnum, vt non possit agenti creato concedi: sufficit tamen, ne agens naturale sit otiosum. Sic ex D. Bonau. 2. dist. 1. quæst. 1. fundamento vltimo, & dist. 7. dub. 4. & 5. num. 49. & 50. & 4. dist. 43. quæst. 4. Sed ad quos effectus concurrat necessariò causa naturalis particularis cum vniuersali, ad quos non necessariò, docet idem Sanctus in 2. dist. 7. quæst. 11. dist. 8. quæst. 3. num. 20. dist. 15. quæst. 1. num. 7. Excipe formas quasdam accidentales viliores, quæ aliud habent pro subiecto, aliud pro causa: vt sunt cõmuniter formæ intentionales, veluti lumen in aere, & imago in speculo, nam lumen fit à sole, imago ab obiecto: quæ formæ fiunt ex nihilo, & in nihil redeunt ex 2. dist. 26. num. 26. & 32.

Tertiò aliquid fit ex aliquo, vel ratione totius substantiæ, vel ratione partis. Quando globus fit rosa, tunc ex globo fit rosa, non ita vt *ex* dicat partem, sed vt dicat consubstantialitatem; nam tota essentia formæ roseæ fit in esse actuali ex se tota in esse potentiali. Ita PP. in Concilio Nicæno primo, Filium Dei non produci ex nihilo, sed ex Patre dixerunt, LXX.

vti Deum ex Deo propter consubstantialitatem; nam tota substantia Filij est tota substantia Patris sub diuerso modo essendi, à se, & ab alio. Quando compositum fit ex materia, vel forma præexistente, non fit ex nihilo, sed ex aliquo suæ substantiæ. Ac quando forma fit, per se terminus à quo, est negatio formæ totius, & totaliter: per se terminus ad quem est affirmatio formæ totius, & totaliter, si tamen formæ essentia primò fiat. Quod si termini isti, à quo, & ad quem, sint extra subiectum, facilè concedetur, formam creari ex nihilo. Sed per accessum ad subiectum negatio contradictoria nō perdit suam naturam, adhuc ergo forma fiet ex nihilo. Insuper nullus respectus fundatus in aliquo, vel terminatus ad aliquid, destruit per se rationes suorum extremorum, sed præsupponit; ergo prius natura sunt prædicti termini, à quo, & ad quem, & est productio formæ, quam sit respectus materiæ ad illos terminos; vel è contra. Licèt ergo ad productionem formæ, posterius natura sequatur mutatio materiæ, non variatur per se ratio productionis. Neque priuatio, quæ est non informatio, est idem formaliter cum dicta negatione formæ totius, ac totaliter. Priuatio enim formaliter in subiecto est 4. met. 4. 5. met. 27. illa negatio formæ totius, ac totaliter est eadem; siuè in subiecto, siuè extra subiectum: tolliturque negatio formæ dicta, etiam non sublata priuatione. Veluti si forma inducatur in vnam materiam sibi æquatam, & non in alias, in quibus potest eadem forma recipi. Ab alijs materijs non auferetur priuatio.

Sed tamen forma dicitur esse in rerum natura respectu omnis entis, quamuis non dicatur inesse, nisi in vna materia.

LXXI. 4. Denique forma in actu completo fit *in* materia, *ex* materia, & à materia. Quando enim ab agente naturali forma recipit modum essendi actualem, & completum; tunc fit in materia, & materiæ inest actu tanquam actus receptus in potentia receptiua. Secundo fit ex materia, non quia materia sit ipsa essentia formæ, ex qua materia forma fiat: Sed quia in materia est concreatum seminarium, ex quo agens naturale, non vt ex parte; sed vt ex consubstantiali educit formam in actum. Tertio forma fit à materia, non quòd materia vim effectricem ex se habeat:

sed

sed quia ratio seminalis, idest forma substantialis ipsius seminis, est actiua ad formam perfectam; sicut in biualuijs plantis visu patet. Cum enim faseolus, vel faba formatur in plantam, apex seminis virtute actiua sua figit radices in terram, & eadem planta latens in semine fit planta patens extra duas partes seminis, concurrente adiutorio agentis extrinseci vniuersalis, & particularis; nam forma in esse inchoato non potest se sola efficere plantam consummatam. Sicut ergo Philosophus in 1. & 2. de gener. animal. ponit vim actiuam intrinsecam in semine plantæ, vel animalis ad formam prolis inducendam; & in 3. de gener. animal. cap. vltimo posuit in toto vniuerso spiritum seminalem, quasi animam, vt annotauit Doctor Sanctus in 2. dist. 15. quæst. 1. Ita Sanctus Augustinus in omnium nascentium generatione posuit rationes seminales in 3. de Trinitate, vt ex eo seminario, & ab eo fiant omnia, quæ nascuntur in mundi cursu secundum ordinem naturalem. Hæc sufficiant in præsentiarum pro declarandis rationibus seminalibus. Quas defendunt ex posterioribus philosophis. de Iuuen. & Senec. cap. 1. S. Bon. S. Aug.

Zerbus in 7. met. q. 9. Angelucius de Instituto met. c. 25.
Sueslan. 7 met. q. 11. Ioan. Bapt. Cont. q. de orig. format. (tom. 2.
Capullius in 2. sent. dist. 7. & 18.

Gallicius in disput. physicis lib. 1. tractatu 3. quæst. 3. 6. & 7. & Capreolus apud Gallicium in 2. dist. 17. quæst. 1.

Ex Antiquioribus supra citatis Bacconus 2. dist. 18. quæst. vnica; Albertus, Alensis, Petrus Lombardus, Linconiensis, Auicenna, & Algazel. Immo Aquarius 7. metaph. dilucid. 11. citat. pro hac sententia Alfarabium, Albumasar, Auerroem, Themistium, Olympiodorum, Galenum. Sanè Auerroes 8. met. commentario 15. declarans causam vnitatis compositi ait: *Causa istius vnitatis est, vt transmutetur quod est in potentia, donec fiat in actu ab agente scilicet extrahente ipsum de potentia in actum. Est igitur hic aliquid vnum, quod primo est in potentia & post transfertur in actum: translatio enim eius non largitur ei multitudinem; sed perfectionem in esse: & in toto hoc est vnum in actu, &c. Non enim est hoc aliud causatum ab agente ab eo, in quo agit; sed illud idem, scilicet, quod est sphæra in potentia fit sphæra in actu, cum agens extra-* LXXIII.

bit ipsam de potentia in actum. Non loquitur Auerroes de composito extracto ex potentia in actum; sed de aliquo sic extracto, quod est in toto. At ex.4. phys. 25. id *in quo, & quod in hoc*, non sunt idem primò: igitur aliud est illud vnum extractum, aliud est ipsum compositum, in quo est. Neque illud extractum est materia, quoniam ait Auerroes, hoc causatum non esse aliud ab eo, in quo agens agit: sed forma est aliud a materia, ergo forma causata ab agente extrahente in actum, & forma in potentia, in quam formam agens agit, sunt vnum, & idem. Sic in commentario 16. taxans Antiquos qui non poterant dicere causam, propter quam compositum sit vnum, scribit, *causa deceptionis eorum est, quia ponunt idem, quando est in potentia, & quando est in actu, esse diuersa, & in rei veritate est vnum illud*. Sed dicere, quòd materia, & forma sit vnum; vel quòd forma, & compositum sint vnum, non est verum. Sermo est igitur, quod vna, & eadem forma prius est in potentia, deinde ab agente extrahente fit in actu: quo casu agens largitur materiæ perfectionem, non multitudinem. Quia scilicet duæ erant entitates, materia, & forma, sed forma in esse imperfecto, & potentia non largiebatur perfectionem materiei, quando fit actu forma largitur perfectionem de nouo, sed non est noua moltitudo. Sed de Auerroe satis.

CAPVT XI.

Rationes contra seminarium formarum ab Offensoribus facta resoluuntur.

LXXIII AD tertium tandem veniamus. In disputatione secunda phys. quæst. 7. art. 1. probatis, formas ante generationem non præexistere actu in materia secundum aliquod sui esse.

Offenso. Prima ratio est. *Materia in generatione transit de non esse formæ ad esse formæ, seu de priuatione ad formam: ergo forma ante generationem, nec secundum se totam, nec secundum aliquid sui; siuè essentia, siuè existentia præcedit in materia.*

Respondeo negando consequentiam, materia quippè vel dicitur transire a non esse formæ ad esse formæ simpliciter, & nego: vel secundum quid, quo ad inesse in materia; vel non inesse, & concedo. Sed ex hoc non sequitur, quod forma antea non esset simpliciter, siue in seminario, vt aliæ formæ, siue extra, vt anima rationalis. Igitur est fallacia a secundum quid ad simpliciter, idest ab *esse in* ad *esse* simpliciter. 35 Defensio.

Sic priuatio non opponitur formæ in esse simpliciter, sed formæ in subiecto. Sint quatuor: materia, subesse, forma, inesse. Priuatio negat à materia ipsum subesse, & informari primò: cōsequenter negat inesse à forma, siue informare, & nihil aliud spectans ad formam negat: siquidem priuatio non est negatio formæ simpliciter, sed ex 4. met. 4 est negatio formæ in subiecto apto. Quocirca in hoc enthymemate est fallacia à secundum quid ad simpliciter sic. Materia transit à priuatione ad formam, quò ad non informari ad informari, ergo forma, nec secundum totum, nec secundum aliquid sui, essentiæ, vel existentiæ præcedit in materia. Ita Zerbus art. 3 *priuatio includit non esse non quidem formæ secundum omnem suum modum, sed solùm secundum esse actuale.*

Probatis consequentiam, *quia priuatio, & forma se totis opponuntur, tàm secundum essentiam, quàm existentiam, & sunt incompossibiles in materia secundum quemcunque gradum.* LXXIV.

Ad hanc probationem distinguo primam partem assumpti. Priuatio, & forma se totis opponuntur quò ad inclusionem, quia nihil inclusum in vna quidditatiuè, inclusum est in altera, & concedo; nec enim potest aliquid idem includi quidditatiuè in affirmatione, & negatione. Et reuera distingui se totis obiectiuè, aut subiectiuè attendi debent ratione inclusionis. Quò autem ad conditiones; vel dispositiones formæ, nego priuationem, & formam se totis opponi; nego pariter secundam partem assumpti, nempè priuationem, & formā esse incompossibiles in materia secundum quemcunq; gradum. Quoniam affirmatio est mensura negationis, ideò quod ponitur per affirmationem in materia, hoc tollitur per priuationem, non quidem simpliciter, sed à materia.

Quan-

Quandoque autem forma tota secundum essentiam, & esse, secundum rem, & modum abest à subiecto: quo casu dato priuatio à materia totam formam negat (dixi à materia, quia forma potest extrà materiam esse simpliciter, non obstante priuatione) sed priuatio partim potest expelli, partim remanere, sicut & forma potest partim induci in materiam, partim non induci. Veluti si duo gradus albedinis in materiam pictor inducat, priuatio illorum duorum graduum expellitur: sed priuatio aliorum duorum graduum, qui possunt induci, manet cum duobus gradibus inductis in materiam. Sicut autem dicitur de albedine, sic dicatur de forma substantiali, nam & substantia suscipit magis, & minus, iuxta S. Bonau. in 2. dist. 3. num. 3. & dist. 13. num. 30. & alibi.

Insuper quandoque forma secundum essentiam, & secundum modos essentiæ abest à materia: quo casu secundo dato, priuatio negat à materia, & essentiam, & modos formæ. Si tamen forma recipitur secundum essentiam, & vnum modum, puta imperfectum: tunc cum ipsa forma actu præexistente in materia secundum vnum modum, stat priuatio formæ secundum alium modum. Sic in globo rosæ habente formam per modum incompleti, stat priuatio formæ secundum modum completi.

Quandoque item forma abest secundum genus, & speciem, atque tunc priuatio negat à materia, & genus, & speciem, vt in embrione nondum completo adest priuatio formæ, tùm animalis, tùm talpæ. Quandoque autem forma recipitur secundum genus, non secundum speciem: quo casu tertio dato, in talpa erit priuatio visus, secundum genus, non secundum speciem.

Quandoque item forma est in vna materia sibi adęquata, sine priuatione sui; sed cum priuatione sui in alijs materijs adequatè receptiuis eiusdem numero formæ; vt ponit casum S. Bonau: 4. dist. 43. quæst. 5. de vna rationali anima, quæ potest indifferenter recipi in diuersis portionibus materiæ primæ, tanquam in receptiuis adæquatis in suo ordine.

Denique, quoniam priuatio non est ens in recto, aut entitas; sed est entis, tùm vt oppositi, tùm vt subiecti ex 2. dist. 34. num. 33. & 36. Idcirco priuatio connotat subiectum, & aptitudinem,

& po-

& potest accipere varietatem tùm ex opposito, tùm ex subiecto. Ex 2 dist. 34. num. 38. vt maior priuatio, magis de bono adimit, minus relinquit: minor priuatio minus de bono tollit, magis relinquit e 4. dist. 18. num. 74. Claudus magis, & minus dicitur, sic magis, & minus iustus. Magis etiam priuatus visu est, qui læsus est in pupilla, & neruo, quàm qui in pupilla solùm.

Hinc patet discrimen inter negationem formæ, & priuationem formæ. Negatio formę simpliciter negat formam ex rerum natura, ad quodcunque comparetur, sicut & esse simpliciter ipsius formæ ponit formam in rerum natura in respectu ad quodcunque. At non informari, & forma opponuntur secundum quid, præcisè quò ad informari, & quò ad illud, quod est recipiendum de forma, & secundum illum modum, secundum quem est recipiendum, & non aliter. Quapropter argumentum est fallax & probatio consequentiæ falsum accipit. LXXV.

Accedit ex Basolio, quòd non solum forma, & priuatio sunt simul incompossibiles in materia; sed etiam formæ ipsæ ad inuicem, non se compatiuntur in eodem subiecto, nec secundum se totas, nec secundum aliquas sui partes, nec secundum esse essentiæ, nec existentiæ, quia essentiæ ipsæ formarum sunt, quæ inuicem repugnant, & in qualibet particula formæ includitur essentia formæ. Offensio

Basolij dictum nego, & primò de formis substantialibus, nam formæ substantiales non sunt inter se contrariæ, nec incompossibiles ratione sui; sed ratione dispositionum contrariarum, quas exigunt, adhoc vt sint in actu completo. 2. Quò ad formas accidentales in esse intenso, & completo, aliquæ formæ accidentales sunt contrariæ; quo non obstante, nullæ sunt in esse potentiali, & incompleto incompossibiles; at nec in esse completo, & actuali, sed remisso sunt incompossibiles, præsertim secundum vos, qui ponitis contraria duo simul esse posse in eadem numero materia. 36. Defensio.

Insuper infinitæ essent actu formæ in materia; quia si omnes præcedunt secundum aliquid sui, cum sint possibiles formæ infinitæ sincathegorematicè, erit vtique sub infinitis formis imperfectis, & incompletis. Offensio.

37. Defensio.

Vos in lib. de gener. disput. 5. quæst. 2. art. 2. num. 68. cart. 252. oppositum tenetis, quod si omnes formæ substantiales sint in materia in esse incompleto, sicut Ferchius dicebat, non sequitur infinitas. Nunc autem infinitatem sequi vultis.

LXXVI.

Deinde in eodem lib. de gener. disput. 5. quæst. 7. art. 2 nu. 172. cart. 324. non est vobis inconueniens, si detur infinitas sincathegorematica etiam in rebus actualibus: quare multò minus erit inconueniens, si detur in formis imperfectis, & incompletis sub modo potentiali. Quod igitur infertis tanquam inconueniens, non est inconueniens.

Verum iuxtà S. Bonau: Deus qui omnia fecit in numero pondere, & mensura, concreauit ab initio ipsi materiæ rationes seminales secundum multitudinem specificam finitas. Multiplicatio quoque indiuiduorum dato initio, & fine mundi erit finita. Non ergo consequentia hæc vestra quicquam conficit.

S. Bon. 2. dist. 18 num. 29. vna ratio seminalis secundum indiferentiam, ex qua educi possunt, ignis, vel aqua, aut aer.

Sed neque contra viuacissimum Contarenum vobis proderit: ponit enim vnam essentiã seminarij cum gradibus specificis finitis in seminario latentibus. Etenim species substantiales non possunt esse infinitæ secundum Aristotelem. Ad singularia verò habenda in infinitum, non est necesse ponere singulorum indiuiduorum singulas rationes seminales; nam ipse gradus specificus formæ ex coniunctione sui cum hac materia efficit vnum singulare, ex coniunctione cum alia materia, aliud singulare: & item ex alia, & alia coniunctione eiusdem gradus specifici, etiam cum eadem portione materiæ, exurgit aliud, & aliud singulare. Quod autem ipsum indiuiduum fiat hoc, & vnum numero ex coniunctione formæ ad materiam, est doctrina S. Bonau: in 1. dist. 19. quæst. 6. & in 2. dist. 3. quæst. 5. & 6. Vnde vel Illustrissimus Contarenus opinionem accepit à S. Bonau: (nec enim vir animi modestissimi indignabitur imitari S. Doctorem) vel eadem veritas mentes clarissimorum Doctorum Bonauenturę, & Contareni coniunxit.

Offensio.

Nec ad ista respondere valebit, quod forma, & priuatio, & formæ ipsæ ad inuicem sunt incompossibiles secundum esse perfectum, & completum, non verò secundum esse inperfectum & incompletum.

Tum quia forma substantialis est simplex, & non habet partes in-

tentionis, secundum quas dicatur modò incompleta, & imperfecta; modò completa, & perfecta.

Respondetur ad hanc replicam, quòd forma substantialis habet partes intensionis, secundum quas potest dici suscipere magis, & minus. Vnde, vel petitur principium: vel hæc disputatio facilis ad aliam multò difficiliorem transfertur. Quamuis in eo, quòd forma substantialis suscipiat magis, & minus, multi Scotistæ conueniant cum Doctore Seraphico, & subtili. LXXVII 38 Defensio.

Alio etiam modo tollitur hæc replica, non solum per partes graduales, quæ sunt eiusdem rationis, sed etiam per modos; nam eadem forma tota secundum essentiam, & quilibet eius gradus, potest esse incompleta, & secundum potentiam: completa, & secundum actum prout secundum Doctorem Seraphicum, & Auerroem dictum est. Si duæ res sint, vna vt potentia receptiua, reliqua vt actus receptibilis, ex eis fit compositio, & tollitur simplicitas. Si autem sit vna res, nunc sub modo potentiæ, nunc sub modo actus: stante simplicitate rei, stat varietas modorum, quoniam non coniunguntur, vt ex eis fiat vnum.

Tum quia etiam si secundum gradus indiuiduales susciperet magis, & minus, adhuc tamen secundum specificos consistit in indiuisibili, & penes hos præsertim attenditur incompossibilitas. Offensio

Respondetur ad hanc secundam replicam per responsionem datam ad dictum Basolij, nullas formas secundum esse incompletum, & potentiale esse incompossibiles in gradibus specificis, & in hoc vos ptoponitis, & non probatis incompossibilitatem. In esse completo substantiales formæ, & accidentales, quæ contrarium non habent, non sunt incompossibiles ratione sui; sed ratione dispositionis annexæ. In formis contrarijs secundum esse completum, est incompossibilitas, si ambæ sint in esse intenso: si autem vna sit intensa, & altera remissa, vel ambæ remissæ, sunt compossibiles. 39. Defensio.

Tum tandem, quia priuatio est prorsus incompossibilis cum forma, etiam in esse remisso. Offensio.

Ad hanc tertiam replicam nego assumptum; vt enim dixi ad primum, cum duobus gradibus albedinis receptis stat priuatio duorum graduum recipiendorum: ergo priuatio graduum se- 40. Defensio

quentium ſtat cum gradibus remiſſis præcedentibus?

Offenſio. *Denique refellitur hæc opinio de inchoationibus formarum etiam ex ſuo met fundamento, quod erat tale. Si forma non præcedit in materia ſecundum vllam prorſus inchoationem, ergo forma creatur, & fit ex nihilo. Quod argumentum ità retorquet Scotus: Illa pars formæ, quæ de nouo producitur, non præceſſit in materia, quia de nouo generatur ergo fit ex nihilo ſui, quia pars, ſeu inchoatio præcedens ab illa diſtinguitur, ergo illa pars adhuc creatur.*

LXXVIII. 41. Defenſio. Ad hanc retorſionem; pro ijs, qui ponunt vnam partem formæ eſſe inchoationem, aliam partem de nouo produci, reſpondent Zerbus, & Sueſſanus locis relatis. Sed contra S. Bonau. & Contarenum ponentes totam eſſentiam formæ præexiſtere in ſeminario ſecundum eſſe poteſtatiuum, atque totam extrahi ſecundum eſſe actuale ſpecificum, hæc ratio colorem non habet; ſupponit enim formam in eſſe actuali, & completo fieri ſecundum partem ex forma incompleta ſecundum partem. At ſecundum Doctorem Seraphicum particula, *ex*, in eductione formæ de ſeminario, non dicit partem; ſed conſubſtantialitatem, vt ex globo fit roſa, quemadmodum ſupra retuli. Cætera, quæ ſcribitis circa hoc argumentum, non ſunt ad propoſitum.

Offenſio. *Adhuc etiam Canonicus 2. phyſ. quæſt. 1. retorquet hoc fundamentum contra Aduerſarios; nam vel gradus, & pars formæ actualis, quam dicunt in materia præcedere eſt producta; vel improducta. Non ſecundum, vt pat: ſi primum, ergo vel producta eſt ex nihilo ſui, vel ex aliquo; ſi ſecundum ergo dabitur proceſſus in infinitum; ſi primum, ergo non euitant creationem, ad quam euitandam, has formarum inchoationes excogitarunt.*

42. Defenſio. Et hæc retorſio Canonici ſupponit in gradu ſpecifico formæ inchoato, & conſumato partem, & partem. Quod ſuppoſitum à nobis non tenetur; ideoque & argumentum non eſt contra nos. Verùm prima productio formæ in ſeminario eſt ex nihilo à Deo. Non vitant autem creationem Auctores, nec vitare intendunt in reſpectu ad Deum primò producentem eſſentias formarum: ſed intendunt euitare in reſpectu ad agens ſecundum, quod in generatione naturali non faciat formam ex nihilo; ſed ex aliquo, non tamen vt ex parte, ſicuti fit compoſitum; ſed ex

toto

to conſubſtantiali, vt agens ſecundum non largiatur multitudinem entitatis formalis, ſed perfectionem.

Quantum verò attinet ad vltimum dicendi modum illius primæ ſententiæ, qui pro formarum inchoatione ponit eſſe quoddam non actuale, ſed merè poſsibile; Vel per hoc eſſe poſsibile formarum intelligit eſſe poſsibile ſubiectiuum, & hoc non eſt aliquod eſſe formæ; ſed eſſe materiæ, veluti ſubiecti præcedentis, ex quo fit forma, & in hoc ſenſu coincidit cum communi ſententia, de qua articulo ſequenti. Vel intelligit eſſe obiectiuum formarum; at hoc non poteſt dici inchoatio formæ in materia præcedens, quia tale eſſe poſsibile habet formam à potentia actiua efficientis cauſæ, quatenus eſſe poteſt terminus actionis illius ex Scoto 2. diſt. 12. quæſt. 1. & non in potentia paſsiua materiæ. Offenſio

Aquarius 7. meth. dilucid. 11. reſpondet ad hoc, eſt potentiale ſubiectiuũ; nam potentiale obiectiuũ irridet.

LXXIX 43. Defenſio.

Reſpondetur poſſibile, quod eſt ratio ſeminalis, nec eſt ſubiectiuum, quia non eſt entitas ſubiecti; nec eſt obiectiuum, quia non eſt entitas efficientis; ſed eſt poſſibile formale, quoniam forma eſt prius in potentia, poſterius ab efficiente extrahitur de potentia ad actum. Fundatur verò hæc poſſibilitas in eſſentia formæ exiſtente extra nihil, extra mentem, & extra cauſas: exiſtente inquam, ſed ſub modo poſſibilitatis, & incompleti, quæ poſſibilitas eſt ad actualitatem completam. Conſequuntur tamen in eadem eſſentia formæ poſſibilis duo reſpectus; alter ad efficiens, à quo forma poteſt extrahi ad actum perfectum, quale efficiens eſt cauſa naturalis externa, & ipſa quoque ratio ſeminalis, vt cauſa effectiua partialis interna. Alter ad materiam, quam poteſt informare actu ſecundum eſſe perfectum. Vnde ſecundum iſtos duos reſpectus poteſt dici, & poſſibile obiectiuum in ordine ad efficiens, & poſſibile ſubiectiuum in ordine ad paſſum. Quanquam hoc ſecundum ſit minus propriè dictum; nam potius appellandum eſt poſsibile informatiuum, quia forma poteſt informare, non ſubijci: materia verò eſt poſsibile ſubiectiuum, quæ poteſt ſubijci. Hoc poſsibile formale declarauit Zerbus 7. metaph. quæſt. 9. diſtinguens formale formabile, & formale formatum. Hinc liquet argumentum hoc vltimum continere fallacium conſequentis ab inſufficienti enumeratione, nec enim ſolummodo eſt poſsibile ratione efficientis, & materiæ; ſed etiam datur poſsibile ratione formæ, & finis, & alijs quoque modis.

Illud obiter aduerto à vobis dictum, quòd pòssibile subiectiuum nihil est formæ, sed est entitas materiæ. Propter quod cum forma fit ex materia, re vera fit ex nihilo sui; nam ipsum possibile subiectiuum nihil ponit in forma, vel de forma. Ipsa verò materia est physicè primò diuersa à forma; vnde si fieret ex materia, ità fieret ex nihilo sui: sicut si fieret anima rationalis ex obiecto visibili, aut intelligibili, quod est possibile obiectiuum ipsi animæ propositum.

Addo vos rursus dicere formam fieri ex materia, quod negauit Aristoteles in 1. phys. 58. & 60. dicens musicum non fieri ex homine.

Hactenus constat vos non satis impugnauisse rationes seminales, vt putabatis. Nunc prosequamur reliqua per vos dicta disput. 5. q. 6. num. 145. cart. 305.

CAPVT XII.

Offensores ex Contareno sumunt doctrinam; sed ingrati Doctorem obscurant.

Offensio *GEmina occurrit difficultas, prima est, an causa effectiua generationis, & productiua substantialis formæ sit ipsum agens immediatum, quod prauia alteratione materiam disposuit, vt V. G. an ignis introducto prius calore, & siccitate in ligno sufficiens sit ad educendam quoque formam ignis ex ligni materia, an potius recurrendum sit ad illud agens separatum, quod in materia ab agente immediatè disposita formas producat.*

Vt ad cælum, sicut putarunt Fernelius lib. de abditis rerum caussis cap. 5. & Raguseius disput. 16. peripat. cap. 17.

Vel ad intelligentiam quandam separatam, vt opinatus est Auicenna lib. 1. suffic. cap. 5. & 4. met. cap. 4.

Vel etiam ad ipsum Deum, & totius naturæ authorem, vt probabiliter proponit Aresius 1. de gener. quæst. 20 sec. 4. conlusione 5.

LXXX. 44. Defensio. Ex istis opinionibus, primam Fernelij, & Raguseì citat Contarenus quæst. de origine formarum cap. vlt. sed quam modestè, quam ingenuè, & laudabiliter. *Idem* inquit *euitandæ creationis*

consilium, quod nos in prædictam sententiam induxit, quamplures percelebres philosophos ad ipsam formarum originem inuestigandam excitauit; præcipuè Ioannem Fernelium lib. de Abditis rerum causis cap. 5. Cui adhæsit nuper excellentissimus Ragufeius in 16. ex suis peripateticis disputationibus cap. 17. qui quidē grauissimi viri considerantes, &c. Ecce quàm nobilis, & honoratus scribendi modus, viro honoratissimo, & prudenti veritatis inquisitore dignus adhibetur à Contareno. Qui honoratus est, honorificè loquitur de alijs. Vocat eos *percelebres philosophos, grauissimos viros, excellentissimum Ragufeium*, vt etiam si eorum opinionem non teneat, opinantes cum laude dimittat. Qualis quisque est, talia sentit, & loquitur ex Arist. in 1. ad Nichomachum. An vos offensores tam modestè, & honorificè de alijs scripseritis in isto articulo, ex vestris dicterijs, ledorijs, iniurijs, maledicentijs, contemptionibus grauissimorum virorum, & in primis Contareni, viri doctissimi, & omni honore dignissimi, constat.

Secundam opinionem Auicennæ commemorat Contarenus eadem quæst. cart. 140. linea 18. *Produci, scilicet formas, ab intelligentia omnium infima, qualis est illa, quam posuit Auicennas in 1. suffic. cap. 10. ac in 9. met. cap. 4. ipsam datricem formarum appellans*. At in commemoranda Auicennæ citatione vos discrepatis à Contareno. Ille namque citat lib. 9. metaph. cap. 4. Vos lib. 4. cap. 4. Volui periculum facere, an falsa citatio facta sit à Contareno, an à vobis. Accepi metaphysicen Auicennæ. In lib. 4. suæ metaph. non sunt nisi tria capita. Et vos citatis quartum? Igitur falsi estis, vel alios fallitis. Quoniam autem libri transcripti corriguntur ad normam primi originalis: has citationes primæ, & secundæ opinionis transcripsistis à Contareno. Quarè vester liber est corrigendus iuxta veram citationem Contareni. Auicenna quippè in 9. metaph. cap. 4. veraciter habet, quæ à Contareno dicuntur. LXXXI

Tertia opinio Aresij, quæ refert productionem formarum omnium in Deum, non multum dissidet ab opinione Contareni. Contarenus quippè omnem formarum essentiam ponit à Deo materiæ concreatam ab æterno. Aresius ponit in singulis temporibus à Deo fieri. Differentia est in duratione. Propterea

quod

quod Contarenus intra limites Aristotelicos loquitur, supposita æternitate mundi, Arcsius non item.
CXXXII Sed pro opinione Fernelij, & Ragusei, Contarenus adducit duos textus, primum ex 2. phys. 26. *Sol, & homo generant hominem*. Vt ab homine materia, à cælo sit forma corporis.

Secundum ex primo meteororum cap. 1. Inferiorem mundum regi à superiori cælesti latione. Eosdem duos textus citatis & vos, nominando Fernelium, & Raguseium; suppresso nomine Contareni, à quo transcribitis.

Contarenus proprio inuentu respondet ad primum. *Non significat Philosophus, quòd homo producat corpus, & cælum animam. Sed quoniam in quauis generatione requiruntur agentia extrinseca, scilicet vniuersalia, & remota, atque particularia, & proxima, quæ corpus geniti præparent ad formæ receptionem, ideò in generatione hominis concurrit sol, vt agens vniuersale, & homo, vt causa vniuoca, & specifica*. Eandem prorsus responsionem rescribitis, tacito Contareno, à quo rescribitis.

Ad secundum respondet Contarenus, non significari ab Aristotele mundum hunc à cælo gubernari, quo ad productionem formarum; sed solum quò ad influxiones in corpora per alterationem disponenda regi. Eandem responsionem rescripsistis, sed Contareni nomen non ascripsistis. Quid ita? Quoniam alienos labores, & alienam laudem ad vos trahere voluistis, non inuentori, vt erat iustum, tribuere. Laborauit ergo Contarenus non sibi, sed vobis.

Sic vos, non vobis, mellificatis apes.

Vos ergo, quasi vespæ mel apis argumentosæ sugitis, & apem ingratè pungitis. At Aduersariorum nomina scripsistis. Qua de causa? Nimirum, vt vos sapientiores authoribus impugnatis videremini: qui soluere potuistis nodos, qui eis insolubiles visi sunt. Vndique amor propriæ vestræ gloriæ conspicitur, siuè dum alios nominatis ad eos obscurandos; siuè dum non nominatis, ad vos scilicet illustrandos lumine alieno. Igitur, & furaces, & feraces estis.

Furaces, dum bene ab alijs dicta, ad vos tanquam propria traducitis.

Fera-

Feraces, dum malè in alios dicta congeritis, præsertim in eos à quibus accepistis bona. Ità natrix suauem aquam bibit; sed reliquam lethifero veneno inficit. Vos quoque optimam doctrinam à Contareno suscepistis: sed Doctorem iniurijs & calumnijs, tanquam lethali virulentia conspersistis. Vt autem, & vestra furacitas, & feracitas à cunctis videatur, duos sequentes libellos pro corollario adiungo.

LIBER PRIMVS

Furacitas Belluti, & Mastrij patefacta.

CAPVT I.

Furtum authoritatum Aristotelicarum ex Contareni, & Ragusei laboribus.

LXXXIII.
Vm legerem librum de generatione, & corruptione, conscriptum à Belluto, & Mastrio, idq; volantibus oculis, ad inuenienda ea, quæ contra me scripserãt, casu occurrit videre pagina 20. nomen Cremonini: lego, & seuerè ipsum vituperari conspicio. Ordior à capite lectionem illius paginæ, quæ incipit Quæstio 2. Art. 1. num. 9. Deprehendo meos Offensores acriter arguere eos, qui Aristotelis authoritatibus inhærent. Hanc igitur Conclusionem non esse vtendum authoritatibus probant, allata Zabarellæ authoritate, & duorum scriptorum, quos, qui sint, ignoro. Ridiculum mihi visum est, conclusionem esse, non vti authoritatibus, & probationem fieri per authoritates. Itaque dum negant vtendum authoritatibus, authoritatibus vtuntur, sibíque contradicunt. Hinc aduersus Cremoninum in Peripatetica palæstra non obscurum ita scribunt.

Offensio. Locutio modesta ne? *Ea igitur potissimum de causa Aristotelis authoritates adducimus pro nostro asserto, vt putidum Cremonini mendacium refellamus, qui sec. 2 cap. 1. sub finem ait, latinos, nec vnum quidem locum adducere posse vbi elementorum qualitates appellauerit accidentales, cum tamen pro sententia Græcorum legantur innumeræ ab ipso relatæ: summatim itaque, & clariores afferemus.*

LXXXIV. Defensio. Cæpi legere, vidique Aristotelis authoritates grandine frequentiores cadere. Mirabar, sciens viros istos non multum Aristotelis lectione, vel ponderatione delectari, immò in eadem pagina confutare adhibentes Aristotelis dicta: immò & dicere

se pluris facere vnam rationem firmam, quàm mille authoritates (verendum ne sit infirma ratio, quæ firma videtur) Venit illicò in mentem, & Georgium Raguseum, & Ioannem Baptistam Contarenum in Peripatetica doctrina celeberrimos hanc Disputationem aduersus Cremoninum suscepisse. Consulo vtrunque authorem, & inuenio omnes authoritates à prima ad vltimam esse prædatorio modo raptas ex quæst. Contareni to. 2. de formis elementorum cap. 7. Sed astutè ad occultandum furtum Offensores citant loca, non verba textus, ne deprehendatur latrocinium. At Contarenus prudenter illa verba textus, quæ ad propositum faciunt, citat. Percurramus singulas, ex Offensione ad paginam 20. colum. 2. quæst. 2. art. 1. num. 9 Statimque ex Contareno apponamus authoritatem citatam.

Prima Authoritas ab Offensoribus citata est.

In 7. lib phys. 11. Offensio. 1. furtum LXXXV.

Prima authoritas à Contareno citata in quæstione de formis elementorum cap. 7. cart. 136. est in 7. phys. contex. 11. vbi (Aristoteles numerat primas qualitates inter pasiones sensibiles, mox in sequenti tex. inquit per eas fieri alterationem ijs verbis. *Si igitur sensibiles quidem passiones sunt, per has autem alteratio est.* Defensio detegitur.

Et 8. phys. lib. 55. primas qualitates enumerat inter qualitates sensibiles. Offensio 2. furtum

Secunda authoritas allata per Contarenum est in 8. phys. contex. 55. talis. *Amplius autem omnium passionum principium est densitas, & raritas: etenim graue, & leue, & molle, & durum, & calidum, & frigidum densitates videntur esse, & raritates quædam.* Defensio detegitur.

Idem habet 1. de gener. 24. Offensio 3. furtum

Numerum textuum accipiunt à Raguseo disp. 15. parte 2. cap. 4. pag. 260. ex authoritate quinto loco citata. Sed hæc tertia authoritas est, vt apud Offensores, ità apud Contarenum, vbi qualitates elementorum accidentia vocantur. *In his autem si aliqua maneat passio eadem contrarietatis in generato, & corrupto, vt quando ex aere aqua, si ambo transparentia, aut frigida, non oportet alteram huius passionem esse, in quam trasmutantur.* Defensio detegitur.

Et lib. 2. de gener. 54. & 55. carpit Antiquos, eo quia solas ele- Offensio 4. furtum

mentorum qualitates agnouerint, non eorum formas substantiales.

Defensio detegitur. Quarta hæc authoritas ex Offensoribus, est quarta Contareni, dicentis de Aristotele, Carpit Antiquos philosophantes, qui de solis qualitatibus elementorum, nequaquam verò de illorum formis mentionem fecerant. Ideò ait. *Amplius autem, & potentias attribuunt corporibus, propter quas, & generant valdè instrumentaliter, auferentes eam, quæ secundum formam causam: quoniam enim natum est, vt inquiunt, calidum quidem segregare, frigidum autē congregare.* Eadem authoritas ex 2. de generat. 54. & 55. citatur a Ragusèo disp. dicta cart. 258. argumento 11.

Offensio 5 furtum. *Item lib. de sensu, & sensili ait ignem agere, non quatenus ignem, sed quatenus calidum, per quod manifestè secernit formam substantialem ignis ab ipso calore.*

Lxxxvi. Defensio detegitur. Hæc authoritas quinta est Contareni sexta. Aristotelis verba sunt. *Qua igitur ignis, & qua terra nihil natum est agere, vel pati, nec aliud quicquam: qua autem inest contrarietas in eis, hæc omnia agunt, & patiuntur.*

Offensio. 6. furtū. *Et secundo de partibus animalium ab initio docet qualitates non esse de essentia elementorum, sed illorum virtutes.*

Defensio detegitur. Hæc est authoritas septima per Contarenum allata ex initio 2. de partibus animalium, *vbi Philosophus docet, qualitates non esse de essentia elementorum, sed esse illorum virtutes, cum inquit. Cum itaque triplex sit compositio, &c.* Acceperunt a Contareno, nedum locum citatæ authoritatis, sed easdem Contareni clausulas, orationes, dictiones.

Offensio. 7. furtum *Et 7. metaphisicæ 17. disertissimis verbis ait, substantias non esse, sed accidentia.*

Defensio Detergitur. Hæc citatio est prorsus falsa; nam in 7. metaph. 17 nihil tale reperitur. Legatur textus Alcriberem, sed non est necessarium; etenim hoc in loco non est error transcribentium ex Contareno, sed error est impressoris, qui loco 3. substituit 7. Quando impressor errat, emendamus recurrendo ad originale, ex quo transcriptio facta est. Igitur ad Contarenum recurramus, qui authoritate octaua scribit. *Clarius verò in 3. metaphysicæ contextu 17. hoc idem ijs verbis expressum est. Quæ verò maximè substantiam significare videntur, aqua, ignis, & terra, ex quibus corpora composita*

sita constant. Horum verò caliditates quidem, & frigiditates, & similes passiones non sunt substantiæ. Ecce apertè quod secundum mentem Aristotelis primæ qualitates non sunt substantiæ, sed affectiones.

Quod denuò repetit 5. *metaph.* 19. Offensio. 8. furtum

Contarenus citat eundem textum 5. metaph. 19. in authoritate 9. *Item quecunq; substantiarum, quæ mouentur passiones, vt caliditas, & frigiditas, &c.* Defensio. detegitur

Et 8. *metaph.* 5. *Videatur contextus, quia verba sunt apertissima, quæ breuitatis gratia hic non transcribimus.* Offensio. 9. furtum

Hæc est vltima authoritas citata ab Offensoribus, & vltimò citata à Contareno. *Quædam sensibilium passiones, vt duritie, & mollitie, & densitate, & raritate, & siccitate, & humiditate* ac paucis interpositis inquit, *substantia itaq; nihil horum est, neq; combinatum, attamen proportionale in vnoquoq;.* Noluerunt transcribere, non quidem propter breuitatem, quoniam authoritas est breuis, sed propter occultationem. Præsertim cum pleraq; dicant extra necessitatem. Nullam itaque Aristotelis authoritatem inuenerunt. Immò inuenerunt omnes, sed apud Contarenum: nam apud proprium intellectum nihil. Defensio detegitur.

Præter authoritates Aristotelis breuissimè rationes etiam afferunt. Eas legamus.

Deniq; idem deducitur ex varijs Aristotelis principijs. LXXXVII.

1. *Quod nimirum substantia non habet contrarium.* Offensio 10. furtũ
   Ragulei est parte 2. cap. 2. argumento 5.
2. *Non suscipit magis, & minus.* 11. furtũ
   Ragusei ibid. argumento 6.
3. *Non est per se immediatè sensibilis.* 12. furtũ
   Raguſ. ibid. argumento 12.
4. *Non terminat alterationem, sed generationem:* 13. furtũ
   Raguſ. ibid. argumento 9.

Et alia huiusmodi, quorum oppositum omninò conuenit allegatis qualitatibus.

Quatuor rationes indicant ex principijs Aristotelis, quæ rationes promptæ sunt ex Raguseo locis insertis. Hoc tamen interest, quod Raguseus fecit rationes in forma, & minores in Defensio detegutur.

materia probatas: Offensores noluerunt subire tantum negotij.

Nunc subit vehementer mirari redundantiam verborum cõtra Cremoninum in Offensoribus, & deficientiam in authoritate, ac ratione. Dicunt se non esse multæ authoritatis, sed multæ rationis. Aliàs fortasse. Nunc nouem authoritates à Contareno: quatuor rationes à Raguseo surripuerunt, vt apparerent multæ authoritatis, & paucæ rationis. Reuera autem sint, & nullius authoritatis, & nullius rationis. Igitur sunt ex alieno opulenti, ex proprio inuento mendici.

CAPVT II.

Considerantur responsiones Cremonini, & impugnationes ab Offensoribus allata, ostenduntur clam vel palam ex alieno accepta.

LXXXVIII. POsthac nostri Compilatores in quæst. 2. dicta art. 1. num. 10. afferunt responsiones Cremonini ad authoritates allatas, & refutant responsiones. Cremoninus etenim præuidens aliqua posse obijci, responsiones quasdam generales cautè dedit.

Prima responsio Cremonini ad locum tertij metaph. 17. dicit Aristotelem loqui dubitando, & proponendo dubitationes antiquorum, quando qualitates primas dicit esse passiones primas elementorum, non substantias.

Refutatio ab Offensoribus scribitur ad num. 11.

Offensio 14. furtiua. *Verum est nonnullis ex prædictis locis Philosophum examinare veterum placita, postea tamen ex propria sententia loquens determinat ipsas qualitates non esse substantias, sed affectiones elementorum, vt præsertim videre est 3. metaph. 17.*

Defensio detegitur. Confutatio hæc est accepta ex Contareno cap. citato 7. cart. 137. circa octauam authoritatem, dicente. *Quamuis enim in præcedentibus verbis examinandam proposuisset opinionem antiquorum, quod scilicet numeri, superficies, & puncta sint substantia:* mox *tamen scilicet in citatis verbis, clarum est, quòd soluens quæstionem, & ex propria sententia loquens, determinat ipsas qualitates non esse substantias, sed affectiones.*

De-

Detecto furto, considero, accuratiùs Cremoninum examinasse textum, quàm Offensores, vel textum, vel commentarium sui Scoti. Nam commentarius Antonij Andreæ Scoto ab istis ascriptus, diuidit textum in argumenta pro parte falsa, & argumenta pro parte vera. Pars falsa continet argumenta Platonis: & verba, quæ citantur ab Offensoribus sunt in argumento pro parte falsa. Verba textus sunt Platonis, probantis illo argumento, quòd corpus est substantia, calor, & frigus sunt accidentia. Atqui Aristoteles contra Platonem tenet in conclusione, ergo etiam præsumendum est, quòd non concordet cum Platone in propositionibus, iuxta Scoti notationem in 2. dist. 3. quæst. 7. ad primum. Profectò ex argumentis in parte falsa, authoritas non est sumenda. Illam verò authoritatem esse in argumentis pro parte falsa, ante Aragonium tenuit Thomas Aquinas, & ante hunc Alexander Alensis, nec non & Auerroes, & Aphrodiseus apud Suessanum. Quare & rapiunt confutationem, & rapientes contra suum Scotum faciunt.

Secunda Responsio Cremonini ad num. 10. est. Cum Arist. negat esse substantias loquitur de substantijs compositis, & per se subsistentibus. LXXIX.

Refutatio ad num. 11. continetur in Offensoribus.

Quia cum Aristoteles ait prædictas qualitates non esse substantias, absolutè loquitur de substantia, & absque limitatione. Et nedum negauit esse substantias, sed affirmauit etiam esse passiones, & affectiones, sic enim loco nunc citato loquitur. Horum verò scilicet elementorum caliditates, & frigiditates, & similes passiones non sunt substantia. Offensio Furtum 15. & 16.

Contarenus eodem cap. cart. 137. circa octauam authoritatem duas hasce dedit refutationes. *Planum est enim*, inquit, *è contra, quod loquitur de substantia absolutè, & absque aliqua limitatione.* Defensio detegitur.

Præterquam quod expressè asserit eas qualitates non esse substantias, sed passiones.

Tertia Responsio Cremonini. Cum Arist. negat in substantia contrarietatem, loquitur tantùm de substantia composita, non autem simplici, quales sunt formæ elementares, vnde vult LXXX.

sub-

ſubſtantiam latè ſumptam, vt etiam differentias ſubſtantiales complectitur contrarietatem habere.

Quod probat ex 1.phyſ. 67. vbi principia rerum naturalium contraria ponit.

Et 10. metaph. 13. vbi ait, in omni genere aliquam primam contrarietatem reperiri, quatenus omne genus per oppoſitas diuiditur differentias.

Refutatio 3. reſponſionis ad num. 11. ab Offenſoribus ſcribitur.

Offenſio. Furtum 17.& 18. *Non tertium, quia vt oſtendimus in Logica diſput. 7. quæſt. 1. art. 3. Proprietas illa conuenit omni ſubſtantiæ, non ſolum directè, ſed etiam lateraliter, & indirectè exiſtenti in prædicamento. Nam eam Ariſtoteles prædicamento ſubſtantiæ aſcripſit, vt à quocunque alio accidentium prædicamento contradiſtinguat, & ideò de quacunque ſubſtantia intelligi debet.*

Tum quia ſi formis, ac differentijs ſubſtantialibus contrarietas conueniret, etiam & compoſitis ex eis conſtitutis conuenire deberet, quia forma, & differentia, vel eſt totalis, vel certè principalis pars compoſiti, cui totam ſuam communicat naturam, & conditionem.

Nec loca, quæ ex Ariſtotele pro hoc adducit, ei ſuffragantur, vt loco citato in Logica notauimus.

Defenſio. deteguntur. Confutatio iſthæc, & ex Raguſeo cap. 18. cart. 282. & ex Contareno cap. 5. cart. 131. ſumpta eſt.

Raguſeus ſcribit. *Ariſtoteles in eo loco, vbi de hac proprietate ſermonem habet, de prædicamentali ſubſtantia loquitur, vt genus quoddam eſt à cæteris prædicamentis diſtinctum; vult igitur ibi ſubſtantiæ proprietates aſsignare, quibus totum ſubſtantiæ genus à quocunque alio genere diſtinctum intelligatur: ſed totum ſubſtantiæ genus, omnes ſubſtantiæ ſpecies, ſiuè ſimplices, ſiuè compoſitæ illæ ſint, complectitur; voluit igitur Ariſtoteles proprietatem illam ſubſtantiæ non ſoli ſubſtantiæ compoſitæ, ſed toti ſubſtantiæ generi conuenire.*

In fine capitis eiuſdem Raguſeus tradit *Non habere contrarium* competere ſubſtantiæ tam ſecundum profunditatem, ideſt ſubſtantiæ directè: quàm ſecundum latitudinem, hoc eſt ſubſtantiæ lateraliter, & indirectè: de qua re idem Raguſeus cap. 15. cart. 277. ergo primam rationem cum declaratione noſtri

Of-

Offenſores à Raguſeo accipiunt.

Immò & primam, & ſecundam rationem ſumunt à Contareno quæſt. dicta de formis ellementorum cap. 5. cart. 131. *Videtur etiam ibi loqui de omni ſubſtantia, quæ quocumque modo attineat ad prædicamentum; nam agit ibi de prædicamento ſubſtantiæ, prout à quocunque alio accidentium prædicamento contradiſtinguitur, &c.* Hæc ratio ad verbum ab Offenſoribus tranſcripta eſt.

Secundo ait Contarenus. *Cum forma ſubſtantialis, quæ compoſitum eſſentialiter conſtituit, illudque ſecundum totalem rationem ſuæ naturæ perficit: ei ſuas quaslibet conditiones communicet, ideò ſi formæ ſubſtantiali alicuius elementi competat contrarietas, idipſum erit etiam de totali illo elemento compoſito.*

Hic aduerto meos Offenſores omninò remouere contrarietatem à ſubſtantia. Sed in diſp. 5. quæſt. 2. ſoluendo ſeptimum argumentum à me factum, contendunt in ſubſtantia reperiri cõtrarietatem, non ſolum virtualem cum Tatareto, ſed veram contrarietatem, ſcilicet formalem cum Maìrone, ergo vt mihi contradicant, ſibi contradicunt. *Offenſores ſibi contradicũt.*

Quamuis nec rectè textum expenderint. Etenim *non habere contrarium*, non competit ſubſtantiæ, vt contradiſtinguitur à quocunque prædicamento accidentis, dicente Ariſtotele, *non eſt autem hoc ſubſtantiæ proprium, ſed etiam multorum aliorum, vt quantitati: bicubito enim, & tricubito nihil eſt contrarium.* Sed neq; differentijs applicauit Ariſtoteles hoc attributum *non habere contrarium*, ſed ſolis ſubſtantijs primæ, & ſecundæ, ideſt generibus, ſpeciebus, & indiuiduis ſubiectis in quid. Quarè ex virtute textus non poteſt hoc attributũ extendi ad formas, vel differentias, quoniam concluſio non poteſt excedere probationem. Probatio autem facta eſt de ſolis ſubſtantijs primis, & ſecundis.

Reſponſio quarta Cremonini eſt, quòd ſubſtantia non ſuſcipit magis, & minus, non quantum ad totum ambitum, ſed quantum ad ſubſtantiam, quæ contrarietatem non habet, cuiuſmodi eſt ſubſtantia tota; nam partes poſſunt habere contrarietatem. Loquitur enim de eo magis, & minus, quod contrarietatem ſequitur. LXXXII.

Offenſores refutant hanc reſponſionem ad numerum 11. ſic.

Non

Offensio Furtum. 19. *Non quarta, tum quia, vt ibidem diximus suscipere magis, & minus ab Aristotele tribuitur substantiæ vniuersaliter, vt ab accidente condistinguitur, atq; ideò omni substantiæ etiam distributiue competere debet.*

Tum quia, si aliqua substantia magis, & minus suscipit, ergo malè illam assignaret proprietatem de tota substantia, ac in toto ambitu suo.

Furtum 20. *3. Tum quia si de illo magis, & minus loquitur, quod contrarietatem sequitur, cum nulla prorsus substantia, vt diximus, contrarium habeat, nulla quoque suscipiet magis, & minus.*

Tum tandem, quia inferius disput. 5. quæst. 5. art. 2. absolutè ostendimus, cuicumq; formæ substantiali magis, & minus suscipere penitus repugnare.

Defensio detegitur. 19. Raguseus disp. 15. cart. 288. refert Cremonini responsionem, sed refutationem remittit ad alium locum, scilicet disput. 19. cap. 7. pag. 383. dicens. *Aristoteles in prædicamentis de substantia disputans ab accidentibus distincta, &c. inter cæteras autem proprietates hæc præcipua numeratur, substantia non suscipit magis, & minus. Loquitur Aristoteles de substantia, quatenus prædicamentum est, sub quo omnes substantiæ tam simplices, quàm compositæ, tam perfectæ, quàm imperfectæ, vel directè, vel à latere continentur. Debet igitur hæc proprietas, quæ ipsi generi tribuitur, quatenus genus est, omnibus quoque sub se speciebus contentis conuenire* &c.

detegitur. 20. Tertia ratio illorum; si magis, & minus contrarietatem sequitur. Ragusei est disp. 15. cart. 291. *Magis, & minus dici propter contrarium. At verò substantiales formæ nullum contrarium recipiunt, vt supra ostensum est: propterea magis, & minus à materia participare non possunt.*

Ixxxxiv Quinta Respon. Cremon. refertur ab Offensoribus num. 10. non negare Aristotelem substantiam aliquam esse per se sensibilem, sæpius enim distinxit Aristoteles in sensibilem, & intelligibilem; quarè sicut abstracta à materia est per se intelligibilis, ità materialis erit per se sensibilis.

Vel hoc asseruit de substantijs compositis, non simplicibus.

Vel denique elementares qualitates cadere sub sensu, vt qua-

litates

litates sunt, & accidentia, non vt formæ substantiales.

Refutant has responsiones ad num. 11. cart. 22. colum: 1. scribendo.

Non quintum, quia cum Aristoteles 2. de anima 63. 64. 65. docet, substantiam non esse per se sensibilem, loquitur in vniuersum de quacunque substantia, tàm composita, quàm simplici, quia in hoc eam ab accidente secernit. Offensio 21. fortũ

Responsiones tres Cremonini simul ponuntur à Raguseo pagina 303.

Refutatio primæ responsionis est in Contareno cart. 130. Defensio detergitur.

In 2. de anima tex. 63. 64. 65. contradistinguit substantiam ab accidente proprio, & communi per hoc, quod illa sunt sensibilia per se, & substantia non est sensibilis, nisi per accidens. Idem etiam ex eisdem textibus dixit Raguseus cart. 259. & cart. 302. arguit, substantia quatenus substantia sensibus non subijcitur. Ergo nulla substantia quæcunq; illa sit, siuè simplex, siuè composita, sensibus percipi potest.

Quod quidem certissimè constat ex Eucharistiæ sacramento. Sinanq; substantia per se sensibilis esset, tunc, vt arguit Doctor 1. dist. 3. quæst. 3. K. & dist. 22. quæst. 1. in corpore, posset eius præsentia directè, & absentia saltem indirectè sensu percipi. Sicut, inquit, Aristoteles 2. de anima 113. quod visus est tenebræ perceptiuus, quando scilicet lux non est præsens, atque ità posset sensu percipi absentia substantiæ in hostia consecrata, quod est erroneum, & contra experientiam. XCIII. Offensio cart. 22. col. 1.

Cremoninus diceret primo falsò citari textum Aristotelis; nam in 2. de anima 113. nihil tale est, quale asseritur. Defensio *falsa citatio.*

Secundò diceret, se omni cum reuerentia, & adoratione debita sanctissimum Sacramentum venerari. Atquè à se non semel in anno maiore, qua posset præparatione recipi solitum fuisse. Sed sacratissimam rem intra sacrarium retinendam, & in sacra scientia tractandam. Non esse sanctum canibus proijciendum, neq; margaritas ante porcos. Se non agere, nisi de opinione Aristotelis, & sequacium, qui sunt plerique pagani, Maumetani, hæretici, & sequuntur sensum, ac rationem sensibus innixam; nec tenent reuelationes supernaturales. Exponitur sanctissi-

ma Eucharistia densui ipsorum; vt Auerroes derisit, dicens se nullam gentem inuenisse tàm stultam, quàm gentem Christianorum, quæ manducat Deum suum. Subiungetque cum Sancto Bernardo, *quid mihi de miraculis, qui naturam quæro?*

Tertio diceret, credi quidem certissimè post consecrationem Christum esse in Sacramento sacramentorum: sed falsò à vobis dici hoc constare, cum neque sensui, neq; intellectui hoc sit manifestum: Deo scilicet ità disponente ad meritum fidei, vt nullam possimus habere experientiam de veritate sacramenti. Ideò vos non benè dicere aliquid de Sacramento per experientiam cognosci. Argumentum ergo vestrum in philosophia naturali procedit ex ignotis, & nihil probat. Sed quoniam Sacramentum Eucharistię quater accipitis in hac disputatione, mementote Scoti in prima Prologi reprehendentis Auicennam, qui sectæ suæ dogmata miscuit cum philosophicis; sicut & vos facitis. Id considerabimus in fine, nam separanda sunt sacra à prophanis.

XCIV. Offensio. 22. furtũ Cart. 22. col. 1.

Dum autem Aristoteles assignauit substantiam sensibilem ab intelligibili distinctam, sanè non intellexit esse per se sensibilem, sed tantum ratione accidentium, quæ subiectat, hoc enim sufficit ad ponendum inter vtranque discrimen, quia per nullum accidens inhærens, illa cognosci potest, nec vltra opus est, vt qua ratione vnum est intelligibile, eadem ratione alterum sit sensibile.

Defensio detegitur

Contarenus cart. 130. scribit *Verificatur, vt scilicet omne ens sit, aut intelligibile, aut sensibile aliqualiter, vel scilicet per se, vt accidentia sensibilia, vel per aliud, vt substantia materialis sensibilibus accidentibus affecta. Nec necessarium est, vt qua ratione vnum est intelligibile, eadem ratione alterum sit sensibile.* Similia dicit Raguseus cart. 305.

Offensio. 23. furtũ.

Ac prorsus etiam voluntarium est, quod ibi addebatur, dici posse qualitates illas sub sensu cadere, vt accidentia sunt, non vt substantiæ.

Sic enim eadem prorsus entitas esset insimul substantia, & accidens, sentiretur, & non sentiretur diuersa ratione.

Defensio detegitur

Ita Contarenus cart. 131. contra hanc responsionem infert, *sequeretur idem ens simplicissimum esse insimul substantiam, & accidens*. Ità quoque Raguseus cart. 303.

Offensio.

Tum quia ad sensum tactus pertinet cognoscere omnem exuberantiã,

ut ait Aristoteles 2. de anima 118. ergo potest sensus tactus cognoscere qualitatem in quolibet gradu, etiam in summo, vt patet experientia, ergo adhuc vt substantia per se sentiretur, quia ad talem gradum redacta, euadit substantia.

Non potui reperire authorem huius argumenti, nisi vos. Neque mirum, quoniam in vestra disput. 5. quæst. 2. art. 2. in fine ad cart. 256. col. 2. reprehenditis atrociter Peripateticos, eò quod Aristotelis propositiones indefinitè prolatas accipiunt, vt vniuersales. Quod in alijs reprehenditis, nunc facitis; nam in tex. 118. Aristoteles ponit sensum cognoscere *exuperantiam* indefinitè, vos falsificando textum apponitis signum vniuersale, *omnem exuperantiam*. Nam sine vniuersali signo nihil probaretur. Sed Contarenus, & Raguseus non solent falsificare textus. Defensio

Sexta Responsio Cremonini data ad nonum argumentum Latinorum est in Raguseo cart. 292. quam responsionem referunt Offensores, & ad cart. 22. colum. 2. refutant his verbis. XCV.

Neq; etiam valet sextum effugium, quia qualitas in gradu intenso non differt à se ipsa in gradu remisso nisi secundum magis, & minus, at differentia inter magis, & minus (vt est apud omnes in confesso) non variat rationem specificam, tantò minus genericam, quis enim credet, quod eadem qualitas, quæ in 2. gradu verbi gratia erat accidens, euadat substantia, statim ac tertium, vel quartum gradum attigerit? Offensio. 24. furtũ.

Contarenus cart. 128. *quoniam talis diuersias non esset aliter, quàm per magis, & minus, quæ tamen differentia maioris, & minoris, cum nequeat variare speciem, longè minus apta erit ad immutandum genus, vt accidens transeat in rationem substantiæ.* Defensio detergitur. Raguseus cart. 285.

Audiuimus rationem vestram ex Contareno raptam; sed vos ad probandam maiorem additis, vt *apud omnes est in confesso*. Magna laus. Fieri ne potest, vt legeritis omnes? Sed Græci, vt Aphrodiseus, Philoponus, Themistius, & eorum sequaces tàm multi, putant per magis, & minus variari speciem, & genus. Quid ergo non sunt de numero hominum isti? Sed apud Morales magis, & minus ità speciẽ variant, vt minus sit in vitio, magis in virtute, & è contra ex lib. 2. atque 3. ad Nicom. Fortè, & Aristoteles, quia Græcus est, apud vos non est inter homines nu-

Vide superius circa num. 47. merandus. Sed & doctor Seraphicus vobis est delendus ex albo hominum, & doctorum, nam in 2. ad 42. num. 56. & 3. dist. 9. num. 68. & alibi docet per magis, & minus quandoque speciem variari. In arte Medica quatuor gradus in herbis, & animalibus solent specificè distingui: sed quod apud vos est inconfesso, apud omnes est in confesso, vt video.

XCVI. Offensio. *cart. 21. col. 1.* *Denique innuit* (Cremoninus) *alium euadendi modum dicens, substantiales elementorum formas, non esse qualitates ipsas, sed connexionem duarom qualitatum, &c.*

Ad cart. 22. col. 2. num. 11. Impugnant responsionem istam tali argumento.

Vnio est relatio, relatio non habet vim transmutandi accidens in substantiam, ergo &c.

Defensio detegitur. Hoc primum argumentum est Ragusei car. 268. cap. 8. scribentis. *Vnio nil aliud est, quàm relatio: At nulla relatio habet vim transmutandi qualitatem in substantiam, cum ex non substantia, substantia fieri nequeat, vt in 1. phys. si igitur quatuor primæ qualitates per se accidentia sunt, non potest fieri, vt etiam si cum aliis simul iungantur in substantiam commigrent.*

Aliud Argumentũ Offensores proferunt tale, si tamen aliud.

Offensio 26 furtũ. *Tum quia si ante vnionem erant illæ qualitates purè accidentia, nequeunt ex vi solius vnionis superadditæ fieri substantiæ: Vnio enim solum extrema copulat, & nectit, non autem earum naturam essentialiter immutat.*

Tum quia ex non substantijs substantia coalescere nequit ex 1. phys. 52.

Defensio detegitur. Raguseus loco cit. cart. 262. commemorauit textum, sed non commemorauit numerum textus. Benignè vobis occurrit Contarenus, qui cart. 132. & textũ & numerum textus profert. Legatur iterum defensio proximè præcedens.

CAPVT III.

Alia in eadem quæstione furta deteguntur.

XCVII. Offensio. OFfensores, quæ ordinatissimè scripta sunt à Raguseo, confundunt; posuerunt quatuor rationes ex Raguseo. Collegerunt responsiones Cremonini ex eodem. Sumpserunt confuta-

futationes ex Contareno, & Ragusèo, confusè admodum. Idcirco ad num. 12. cart. 22. colum. 2. post disputationem exactam iterum reuertuntur ad ingenium, & argumentum, quod erat primum in Ragusèo, nunc ferè vltimo loco ponunt. Putant enim se posse facilius latere, si ordinata inordinatè ponantur.

Itaque loco cit. sic scribunt.

Deinde probari solet à Latinis euidenti ratione, etiam in ipso Aristotele fundata. Nam 1. phys. 23. & 30. ac 3. metaph. 17. Quod vni est accidens, alteri nequit esse substantia. Quæ propositio maximè veritatem habet in his, quæ dicuntur vniuocè. Sed qualitates prædictæ, quæ conueniunt vniuocè omnibus corporibus, tam mixtis, quàm simplicibus, in illis sunt accidentia, ergo etiam in istis. Maior, etiamsi sit Aristotelis, etiam ratione probatur. Offensio furtū. 26. 27. 28.

Tum quia substantia, & accidens non solum iudicantur ex sola comparatione ad aliud; sed quia in se talis sunt conditionis, & naturæ, ergo nequit idem ad diuersa comparatum modò substantia esse, modò accidens, quia quod de se est tale, vbicunque ponatur semper est tale. §.

Tum quia forma substantialis dat esse simpliciter, accidentalis secundum quid, modò explicatò 2. phys. quæst. 1. art. 3. adeò vt omninò implicet tenorem hunc variari, vt ibi probauimus. §. 3.

Raguseus cart. 258. cap. 2. secundæ partis duodecim rationes conficit. *Prima est, quod vni est substantia, alteri accidens esse non potest. Vt habet Arist. 1. phys. 27. & 30. Sed quatuor primæ qualitates, vt accidentia in mixtis corporibus inhærent, ergo formæ substantiales elementorum esse non possunt.* Defensio detegitur.

Contarenus quæstione citat. cart. 127. sic *Ex his, quæ vniuocè dicuntur, quod vni est accidens, non potest alteri esse substantia, vt habetur ex 1. phys. contextibus 27. & 30. non enim licet oppositum prædicati conuenire subiecto; sed primæ qualitates (quæ vniuocè dicuntur in simplicibus, & mixtis, vt apparet ex iudicio sensus, ac ex identitate diffinitionis, quam æquè in mixtis, ac in simplicibus corporibus obtinent) sunt in mixtis accidentia: ideò non possunt esse substantiæ in elementis.* Isti expilatores quod additur de vniuocè dictis, accipiunt ex Contareno. Sed tamen, & Raguseus ad instantiam Cremonini de scientia, quæ in Deo est substantia, in nobis est accidens; dicit, maiorem Aristotelicam in vniuocis esse veram.

ram. Itaque nihil de proprio dicunt. Immò verò de proprio citant textum tertij metaph. 17. siquidem neque Raguseus, neque Contarenus citant textum istum, ergo Offensores hoc ex se inuenerunt. Immò neq; hoc inuenerunt. Quod enim non est, inueniri nõ potest; sed illa maior, quod vni est accidens, alteri non potest esse substantia, in 3. metaph. 17. non est, ergo ab istis inueniri non potuit.

falsa citatio.

Secundus §. quia substantia, & accidens non dicuntur talia in comparatione ad aliud, sed ex se, est Ragusei cart. 258. Et idem argumentum repetitur cart. 274. Additurque maxima, *Qualecunq; quid est, vbicunq; ponatur, semper idem erit.*

Tertius §. Quòd forma substantialis dat esse simpliciter, accidentalis secundum quid, est Ragusei cart. 268. ijsdem prorsus verbis.

IIC. Offensio. cart. 23. col. 1.

Dices, quòd licèt substantialis forma quantum est ex se, det esse simpliciter, tamen si adueniret enti completo, tunc daturam esse secundum quid, & sic euasuram accidentalem.

§. 2. Hic casus est impossibilis, quia ens completum non est ordinabile ad vlteriorem formam, quæ det esse simpliciter quantum est ex se, alioquin nunquam fieri substantialis corruptio; nam hæc fit ob aduentum formæ substantialis disparatæ; sed si ista tunc accidens esset, iam compossibilis esset cum præcedenti.

3. §. Minor principalis argumenti ab Aduersarijs conceditur, & sanè negari nequit; nam videmus mixta calefieri, & frigefieri absq; aliqua substantiali mutatione.

4. §. Et in Eucharistia videmus illas remanere abscedente substantia panis, & vini.

Defensio furtũ sacrile non sacra.

In 4. §. Rursus res maximè supernaturalis intra naturalis luminis angustias concluditur. Sed & hoc argumentum tangitur à Raguseo cart. 277. in fine cap. 13.

In cæteris particulis 2. 3. perficitur argumentũ pro Latinis.

Ad quod argumentum nomine Cremonini Offensores afferunt responsionem cart, 23. col. 1. sic.

Offensio. 29 furtũ. 1. Instantia. 2. Instantia.

Resp. Cremon. maiorem illam non esse absolutè veram, quia intellectio in Deo est substantia, & in homine accidens.

Figura rotunda Cælo est substantialis, inferioribus corporibus accidentalis:

Et

Et forma substantialis dicitur accidens respectu materiæ, quia ei accidit, & substantia respectu compositi, quod substantialiter constituit. 3. Instantia.

Inquit ergo esse verum, formam, quæ vni accidentalis est, alteri substantialem esse non posse, si eodem modo ab vtroque participetur, at falsum est, si participetur diuersimode; & ideo quia calor in mixto non perfectè participatur ab ipso, nec calor in eo est ad eum gradum progressus, vt possit substantialiter determinare, ideo est accidens, & à materia ignis perfectè participatur, ità vt substantialiter possit determinari.

Hucusque responsio pro Cremonino affertur.

RAguseus cart. 269. cap. 6. tertiæ partis ad initium affert responsionem Cremonini, cum tribus datis instantijs. Reliqua, quæ in applicatione adijciuntur non sunt in capite 6. apud Raguseum, sed in 11. cart. 274. vbi responsionem formalem refert datam à Cremonino. Vnde apparet istos transcriptores confusè protulisse, quæ ordinatè à Raguseo suis locis posita sunt. Defensio detegitur. 29

Fortè dicet quispiam, Raguseum non retulisse integrè dicta Cremonini in responsione adhoc argumentum, sed offensores ex Cremonino integram referre.

Respondeo, me nunc habere in manibus librum Cremonini de formis elementorum, qui sect. 3. cap. 2. soluit argumentum propositum ex 1. phys. 27. & 30, quod verè est, nulli accidit: & ex collatione cum Raguseo comperio, Raguseum fideliter, & integrè omnia retulisse. Offensores autē arbitror, ne vidisse quidē librum Cremonini loco citato, sed ex tribus locis Ragusei consarcinasse ista, scilicet ex cart. 269. ex cart. 265. & ex cart. 264. An id fecerint, ne deprehenderentur quasi fures, aliorum esto iudicium.

Sed ad cart. 23. col. 2. num. 13. Offensores aiunt contra responsionem.

Hæc solutio facilè infringitur; nam calor, quando perfectè participatur à subiecto, &c. 10. Offensio.

Hoc argumentum superius factum est ab Offensoribus, & eodem ferè sensu, non verbis, & habetur à Raguseo cart. 285. Defensio.

& clarius cart. 273. in fine octaui capituli, cum inquit. *Dum contendit caliditatem esse formam substantialem ignis, & eandem nihilominus accidere mixto: obsecro, est ne eadem re ipsa caliditas, quæ ignem constituit, & quæ mixto corpori accidit? Si eadem saltim genere, quomodo in igne substantia, in mixto verò qualitas esse potest? quænam est ratio huius metamorphoseos? vt scilicet de substantia in qualitatem mutetur. Si autem non est omninò eadem, ergo caliditas in igne aliquid secum affert, quod non adest in mixto: quod certè aliud esse non potest, nisi forma substantialis in igne latens.*

Offensio. Cart. 23. col. 2. n. 13. 30. furtũ. *Nec allatæ instantiæ maiorem illam labefactant, non illa de intellectione, alijsque attributis Deo, & Creaturæ communibus: hæc enim omnia purum conceptum, non autem realitatem adæquatam, &c.*

Defensio. detegitur. Quæ scotica sunt, sed à Græcis non recipienda Videatur Fauentinus 11. metaph. disp. 1. cap. 3. cart. 843. colum. 2. ad hoc; *vnde, & acceperunt regulam diuersorum generum, & non subalternatim positorum.*

Offensio. 31. furtũ. *Nec etiam obstat instantia de figura Cæli, licèt enim sit accidens ab ipso naturaliter inseparabile, atque ideo physica ei necessitate connexum, non tamen metaphisica, & logica, ità quod de ipso prædicetur in primo modo dicendi per se, vt Cremoninus arbitratur.*

32. furtũ. *Nec denique vrget tertia instantia de forma respectu materiæ, aliud enim est loqui de accidente prædicabili, aliud de prædicamentali, forma respectu materiæ est accidens prædicabile, non prædicamentale.*

Defensio. Raguseus parte 3. cap. 6. & 7. reprobat instantias Cremonini tres. primam tamen terminis Aristotelicis, non Scoticis.

detegitur 31. Secunda cart. 271. vbi distinguit accidens separabile, & inseparabile, distinguit necessitatem logicam, & metaphysicam, & physicam, atque rem ipsam explicat, & distinctè ad argumentum applicat. Licèt vocabula ista non ponat. Necessitas logica est non repugnantia terminorum; & abstractione præcisiua potest metaphysicè concipi accidens sine subiecto, & è contra subiectam sine accidente quamuis inseparabile naturaliter. Offensores autem ponunt vocabula, sed rem non explicant, neque applicant responsionem ad argumentum in forma, sicut Raguseus fecit. Contarenus cart. 128. idem etiam dicit de figura Cæli. In vocabulis est discrimen, in re non est.

Ter-

Tertia instantia item refutatur à Raguseo cart. 170. & à Contareno cart. 128. alijs verbis eodem sensu. 32. detegitur.

Postremò probatur, tum quia videmus aquam calefactam, cum ab igne remota fuerit, pristinam frigiditatem in se reparare, signum euidens, aliud in ea reperiri principium, frigiditatem anteuertens; in quòd talis operatio referri debet, cum sufficienter referri ne queat in ipsam frigiditatem remissam, quia vniuersaliter nulla qualitas potest se ipsam intendere in suo subiecto. C. Offensio cart. 24. col. 1. n. 14. 33. furtū

Raguseus cart. 294. versus finem. *Cum videamus calefactam aquam, remoto calefaciente, & suæ naturæ relictam pristinam frigiditatem recuperare, atque caliditatem, quæ in ea violenter manebat, ab eadem recedere, necessariò dicendum est calefactam aquam vnà cum prima materia suam etiam substantialem formam retinere, &c.* Defensio detegitur.

Tum quia in Eucharistia videmus has qualitates remanere, &c. Offensio:

Rursus supernaturalia confunditis cum naturalibus. Rursus quæ supernaturalia mysteria sunt, dicitis vos videre. Ineptè igitur Ecclesia canit de hoc mysterio mysteriorum. Defensio.

Quod non capis, quod non vides
Animosa firmet fides
Præter rerum ordinem.

Quæ igitur spectant adhoc sacramentum sunt extra ordinem rerum naturalium, nec sunt ad propositum.

Tum tandem, quia eodem pacto dici posset mixta his accidentibus constitui substantiam. Offensio 34. furtū

Ita offensores cart. 24. colum. 1. num. 14. vsque ad 15.

Raguseus habet ista in disp. 15. cart. 259. cap. 3. Defensio detegitur.

Insuper Offensores cart. 24. col. 2. num. 15. afferunt argumenta Cremonini ex authoritate Aristotelis. Quæ authoritates sunt in Raguseo disp. 15. part. 1. Refert autem Raguseus decem & nouem au horitates à Cremonino citatas, secutus ordinem arguentis. At isti Offensores mirè perturbant omnia, sicut sæpia suo nigrore pertubat aquam, ne deprehendatur. CI.

Primo refero argumentum ex Offensoribus.

Ex 2. de generat. tex. 6. & 7. vbi ait Aristoteles contrarietates cum materia esse principia, & formas, quibus constituuntur elementa. Offensio 35. fur

36. furtũ. *Idem habet 2. de anima 117. & 1. phys. 54. elementa esse contrarietatibus complexa, id est qualitatibus contrarijs.*

Defensio detegitur. Primo loco ponunt decimam quartam, & decimam quintam authoritates relatas à Ragusco pagina 255. & 256.

Textus 1. phys. 54. est in authoritate nona citatus à Ragusco 1. textũ verò 2. de anima 117. non reperi in Ragusco, & sanè miratus essem, si offensores hunc textum à se posuissent, ab alio non rapuissent. Non poteram acquiescere. Et ecce in Ioanne Baptista Contareno disp. de formis elementorum cart. 126. reperio textum citatum 117. secundi de anima ad rem propositam. Idem Contarenus disput. cit. affert 1. phys. 54. in 1. argumento. In 6. & 9. textum secundi de generat. 6. Dicam paucis omnes has authoritates reperio in Contareno pag. 124. 125 126.

Offensio. 37. furtũ. *Secunda est ex eodem 2. de generat. 24. vbi ait elementa esse inuicem contraria, quia eorum differentiæ sunt contrariæ. Quod autem loquatur de differentijs specificis patet, quia hinc colligit elementa in se transmutari, quod non, nisi per differentias specificas contigere potest.*

38. furtũ. *Idem habet 1. de gener. 18. vbi ait distingui ignem, & aquam per calidum, & frigidum tanquam per differentias.*

Defensio. detegurtur. Ragusceus dicta disp. 15. cart. 255. in 12. authoritate eadem prorsus habet circa locum secundi de generat 24.

Locus ex 1. de gener. 18. est in Ragusco pag. eadem authoritate 10. Sed & Contarenus cart. 125. argumento 102. & cart. 124. argumento 7. has duas authoritates profert.

Offensio. ex Cont. car. 126. arg. 14. 39. furtũ. *Tertia tex. 49. eiusdem libri ait elementa ignem, & aquam esse inuicem substantialiter contraria, adeo vt substantia substantiæ contrarietur. Sed non sunt contraria, nisi per qualitates, ergo.*

Defensio detegitur. Raguseus pag. dicta 255. authoritate 13. textum hunc habet.

Offensio. ex Cont. car. 126. arg. 17. 40. furtũ. *Quarta ait 2. de anima 28. quod siccis, & calidis, frigidis, & humidis aluntur omnia viuentia. Si ergo illa, quibus aluntur viuentia, substantiæ sunt, tale quoque erit siccum, & calidum, &c.*

Defensio. detegitur. Raguseus cart. 253. in 2. authoritate hunc textum scribit: vnde, & partem hanc argumenti sequerunt.

Offensio cart. 126 ar. 19. *Quinta lib. 3. de anima 10. ait essentiam carnis consistere in calido,*

do, & frigido; sed caro est substantia, ergo. furtũ 41. Defensio. detegitur

Raguseus eadem pagina 253. authoritate tertia hunc textum, & argumentum habet.

Sexta lib. de sens. & sensib. inquit, quod ignis agit, non qua ignis, sed qua calidus. Sed accidens nequit producere substantiam. Offensio. 42. furtũ ex Cont. car. 126. arg. 20.

Offensores magnum saltum faciunt apud Raguseum. Quia ex cart. 253. ad cart. 258. & 296. migrant. Accipiunt argumentum non ad probandum propositum, quod qualitates sint formę substantiales, sed quod accidens non potest producere substantiam. Non faciunt saltum in Contareno, imò illa ipsa pagina 126. & præcedens, & sequens continet argumentum. Defensio. detegitur

Septima lib. 2. de partibus animalium cap. 1. ait qualitates, & virtutes elementares esse materiam mixti, sed materia mixti debet esse substantia, ergo &c. Offensio ex Cont. car. 126. arg. 21.

Reuertuntur ad cart. 253. in Raguseo, qui hanc authoritatem 1. loco affert, quam isti vltimo loco ponunt. Sanè si ex Cremonino afferre voluissent, vt antagonistæ: debuerant quemadmodum Raguseus fecit seruare ordinem Cremonini. at volebant rapere, & rapta ex Raguseo, occultare. 43 furtũ. Defensio. detegitur

CAPVT IV.

Responsiones ad Argumenta Cremonini ex Authoritate ab alijs acceptæ ostenduntur.

OFfensores pag. 25. col. prima num. 15. ad has authoritates Aristotelis a Cremonino allatas, ità satisfaciunt. *Respondetur facillimè ad hæc omnia. Facilimè vtique*, quoniam nullo suo labore, vel dolore has solutiones pepererunt. Mater, quæ filios parit, magno labore, atque dolore enititur. Quæ alienos partus surripit, nullo dolore, modico labore parta congerit.

Respondetur facillimè ad hæc omnia. Ad 1. & 2. aliasque similes authoritates, quibus innuere videtur, primas qualitates esse substantiales elementorum formas, est communis solutio, non dici elementorum formas, & principia, quatenus elementa sunt quædam corpora Offensio accepti latio.

essentialiter constituta: sed quatenus sensibilia sunt, & actiua, & passiua in communi rerum generatione.

Vnde cum Aristoteles sic loquitur, vel elementa considerat in ordine ad mixtionem, vel naturas elementorum circumscripsit explicat per passiones, tanquam per aliquid notius. Vel demum qualitates vocat principia elementorum, quatenus sunt dispositiones, & origines eorum quò ad substantiam; & quidem non nisi in aliquo ex his sensibus loquitur citatis locis.

Vnde 2. de generat. 6. & 7. considerat ipsa in ordine ad mixtionem, & sensationem, vt constat ex ipso contextu 2. de anima 117. loquitur de ipsis pracisè in ordine ad sensationem, & quatenus sensibilia sunt; quærit enim ibi quodnam sit obiectum sensus.

Defensio

Responsiones istæ afferuntur eædem, & à Contareno, & à Raguseo diffusius, & explicatius. Sed quoniam ipsi Offensores confitentur has responsiones esse communes, nolo esse diligentior iustò in eis quærendis.

Offensio. Cart 27. col. 1. n. 16.

Tentauit Cremoninus has omnes infringere solutiones, non sufficit, ait, illa solutio, quod Aristoteles loquitur de elementis, vt sunt principia generationis mixtorum, quia adhuc principium generationis mixtorum debet esse substantiale, cum accidens nequeat producere substantiam.

44. factũ

Neutra tamen solutio infringitur. prima subsistit adhuc, quia cum dicimus elementa constitui principia mixtorum per qualitates, non intelligimus de principio principali, tale enim vtique est sola substantialis elementorum forma, cui etiam immediatè competit actio generatiua, & substantialis. Sed loquimur tantum de principio instrumentali, cui tantum conuenit actio dispositiua, quæ merè accidentalis est.

Defensio detegimus

Contarenus cart. 140. cap. 9. §. ad secundum. Idem dicit in refutando aduersario. *Quamuis operationes elementorum procedant proximè ex qualitatibus, tanquam ex causis instrumenarijs, principalem tamen causam, ac substantialem requirunt, nempè formam substantialem, cuius ipsa etiam qualitates tanquam ex pracipua virtute dependent. Eamque prasertim requirit actio generandi, tum elementum simile, tum etiam mixtum,* &c. Hoc idem iterum dicitur à Contareno cart. 145. §. *Nec officit, quod actio Elementorum* per instrumentum &c.

Alte-

Altera solutio datur à Cremonino, quæ ità refertur, & refutatur ab Offensoribus. CIII.

Nec etiam valet (inquit) altera solutio de circumscriptione formarum elementorum per qualitates; quia res occultas, & proprio nomine carentes solet Aristoteles significare nominibus fictis, & aliunde mutuatis. Si ergo Aristoteles in elementis agnouisset formas substantiales à qualitatibus distinctas, certè illis noua nomina imposuisset cum sæpè, ac præsertim initio 4. de Cælo mentionem faciat de eis, quibus non sunt imposita nomina. Contra hanc responsionem sic, Obijciunt *Altera quoque viget, nam optimum quidem est imponere nomina rebus, quando res ipsæ sunt aliqualiter notæ, at cum penitus abditæ sunt, & occultæ, vt in proposito sunt elementorum formæ, non possumus eis nomina imponere, sed tunc explicandæ sunt à posteriori per earum effectus, ac proprietates, vt dicitur 1. de anima 11. Quod eò consultius fit, quantò hæ proximiores sunt ipsi formæ substantiali, vnde in proposito ad circumscribendas elementorum formas aptiores sunt primæ qualitates, quàm grauitas, & leuitas, cum primæ ipsæ qualitates proximiores sint formis, sintque priores, & cateræ omnes ex illis dependent. Ideò iurè negauit Aristoteles 2. de generat. 8. leuitatem, & grauitatem esse elementorum formas.*

Offensio 45. furtũ 46. furtũ 47. furtũ

Contarenus cart. 139. eadem fortasse scribit, dicens. *Optimum esse quidem adhibere nomina rebus, quando res ipse sint per se aliqualiter notæ: cum autem penitus abditæ sunt, nec aptæ eis nomina imponere licet, tunc explicandæ sunt per earum effectus, & proprietates, quales in elementis sunt illorum qualitates, quæ aptissimæ sunt tum ad denotandam inexistentiã formarum, ex quibus dependent, &c.*

Defensio deteguntur.

Et paulò superius, *ex accidentibus ab illis prodeuntibus aptissimis substantiarum cognoscendarum instrumentis ex 1. de anima 11. manuducitur.*

Et infra. *Elementorum affectiones propriæ, & principales, per quas circumscribi possunt, cum duplices sint, nempè quatuor primæ qualitates, & grauitas, ac leuitas: aptiores huic descriptioni videntur primæ qualitates, quàm grauitas, & leuitas; cum ipsæ primæ qualitates proximiores sint formis, sintque priores, & cateræ omnes ex illis dependeant.*

Quod subditur ex lib. 2. de generat. 8. sumptum est ex eodem

Contareno in solutione ad illum contextum cart. 142. in fine.

Offensio. cart. 26. col. 1. 48. furtũ *At reclamat Cremon. & veluti ingen absurdum infert ponere elementorum formas occultas ignotas &c. Quod tamen apud nos nullum est inconueniens: nam ignoramus etiam formas substantiales mixtorum, quæ sunt magis obuiæ, auri, argenti, lapidis, ferri, &c. Si ergo hæ sunt nobis occultæ, si proprio nomine carent, cur non idem de formis elementorum dicere licebit?*

Defensio Contarenus cart. 138. hanc refutationem fecit, §. Tales itaque, Raguseus quoque disp. 15. cart. 259. ratione tertia.

Offensio 49. furtũ *Ad alias authoritates non minus facilis est occursus.*

Ad tertiam, cum ait ibi ignem, & aquam substantialiter opponi, sed tamen opponi eò modo, vt contingit substantiam substantiæ esse contrariam, nimirum medijs accidentibus, quibus subiectæ sunt.

Defensio detegitur. Apud Contarenum hoc argumentum ex tertia authoritate est ad cart. 126. quod fuit aduersarijs. 14. Responsio est ad cart. 143. *Elementa inuicem opponi eo modo, quo contingit opponi substantias, nimirum respectu accidentium, quibus affectæ sunt, qualis tantum contrarietas competere valet substantijs.*

Offensio 50. furtũ *Ad quartum non ait viuentia nutriri siccitate, frigiditate, &c. Sed siccis, calidis, frigidis, humidis, idest substantijs ex qualitatibus affectis, & per hoc patet ad quintum.*

Defensio detegitur. Contarenus cart. 144. ad 17. dicit. *Aristoteles inquit, nutriri omnia viuentia, non siccitate, frigiditate, & cæteris, sed siccis, calidis, frigidis, humidis, nimirum substantijs his qualitatibus affectis.* & ad 19. ex 3. de anima 10. ibidem omnino idem dicit.

Offensio 51. furtũ *Ad sextum loquitur ibi de actione alteratiua ad generationem disponente, non autem de actione generatiua quæ soli formæ ignis competit principaliter, non autem calori nisi instrumentaliter.*

Defensio detegitur. Contarenus cart. 144 in solutione 20. Nec aliquam vim habet instantia, cui respondemus, quod *dicendo ignem agere, vt calidum, videlicet instrumento caloris, non tollitur efficientia talis actionis à virtute substantiali ipsius ignis, quæ vt causa principalis, sed mediata per proximum instrumentum caloris in externum agit.* Quæ autem de actione dispositiua, & generatiua breuiter tangunt, fusius dicta sunt à Contareno paulò ante cart. 139. §. & vltimo circa.

Ad ſeptimum dicitur ibi *mixtum conſtare ex elementorum qualitatibus, quatenus ex earum temperie coaleſcit, & dicuntur materia mixtorum, quatenus ſunt materialis diſpoſitio ad formam.* Offenſio 52. furtũ

Contarenus cart. 144. ad 21. ſcribit. *Elementa dicuntur materia mixtorum, ipſorumque elementorum formæ dicuntur materia formæ mixti, quoniam eis commixtis, contemperatiſque, ac ex talis actus temperiei educitur forma mixti, &c.* Defenſio detegitur.

CAPVT V.

Ad rationes pro Cremonino reſponſiones dantur.

Offenſores cart. 26. col. 2. num. 17. rationes Cremonini pro ſententia Græcorum afferunt. Quas rationes Contarenus cart. 123. exaratas habet, licèt Compilatores ſecundam rationem in duas diuiſerint.

Prima ratio. Forma non cognoſcitur aliter, quàm per ſuas operationes; ſed in elementis nulla apparet operatio, quæ non procedat à primis qualitatibus, ergo &c. *Ratio prima.*

Reſpondent cart. 26. colum. 2. num. 17.

Reſp. ad 1. negatur minor; nam actio reducendi ſe ad priſtinum ſtatum, cum ab eo deiecta fuerit, ac generandi alias ſubſtantias elementares, & mixtas, ſatis indicat aliam formam qualitatibus ipſis priorem. Offenſio 53 furtũ

Aſtutè, ratio, quæ inter arguendum, fit à Contareno, fit & Raguſeo; hic refertur ad reſpondendum. Defenſio detegitur.

Hæc ratio de forma aquæ reducente ſe ad priſtinum ſtatum eſt facta per Contarenum cart. 134. & 135. per Raguſeum cart 291.

Ratio de generatione ſubſtantiæ elementaris, & mixtæ data eſt à Contareno in reſponſione ad ſecundum argumentum pro Græcis, quod argumentum ab iſtis diuiſum eſt in primum, & tertium. Legatur ergo Contarenus cart. 140. ſolut. 2. *operationes elementorum procedunt proximè ex qualitatibus tanquam ex cauſis inſtrumentarijs, principalem tamen cauſam, ac ſubſtantialem requirunt,* &c. *Eamque præſertim requirit actio generandi tum elementum ſimile, tum etiam mixtum.*

Tum

Offensio. Ratio Cremonin. Tum 2. *Illud est de substantia rei, quo sublato aufertur res, 2. de anima 9. Sed sublatis primis qualitatibus aufertur elementum.*

54. furtū *Ad 2. negatur minor, omnes enim proprietates hoc habent, vt eis sublatis rerum substantia depereat. Illud igitur, quo sublato res per se primo formaliter, & immediatè tollitur est vtique de substantia rei, & illud, quo sublato, non nisi consequenter tollitur essentia rei, est solum proprietas.*

Defensio detegitur. Contarenus cart. 123. hoc argumentum habet, vt primum. Respondet cart. 140. *Optimè Auerroes in 8. metaph. commentario 5. illud argumentum soluens dicebat, illud quidem esse substantiam rei, ad cuius remotionem tollitur illius rei substantia primò, & per se: substantiam verò elementi primo, & per se non destrui, nisi in remotione substantiæ, ex remotione enim propriæ qualitatis non destrui, nisi per accidens, &c.*

Offensio. Ratio Cremonin. *Illa est forma substantialis alicuius rei, per quam potest sibi simile producere, sed elementa per qualitates actiuas producunt sibi simile, ergo &c.*

55. furtū *Ad tertium maior est vera de ratione producendi simile prima, & principali, qualitates actiuæ elementorum verò sunt illis rationes producendi simile solum instrumentales.*

Defensio detegitur. Responsio est Contareni, quam superius hoc cap. attuli, considerando responsionem datam ad primum ab Offensoribus.

Offensio. Ratio Cremonin. *Tum 4. formæ elementorum sunt contrariæ, alioquin incorruptibiles essent, quidquid enim corrumpitur, à suo contrario corrumpitur primo de generat. 50.*

56. furtū *Ad 4. sufficit, vt corrumpantur, quod sint affectæ dispositionibus contrarijs; hæ namque dum se se à subiecto expellunt, dificiunt per consecutionem formæ ipsæ elementares, & sic intelligit Aristoteles quicquid corrumpitur à suo contrario corrumpi, vel per se, & primo, vel per accidens, & concomitanter.*

Defensio Sicut argumentum diffusius positum est a Contareno pagina 124. sic & responsio ad paginam 141. ad quartum Græcorum. Responsio eadem est: pauca repono, in quibus substantia responsionis consistit. *Duplex contrarietas est, per se, & propriè, atque hæc est in accidentibus; non per se, & propriè, sed quatenus res sunt affectæ contrarijs, qualis contrarietas competit omnibus substantijs compositis.*

positis. Primo modo corrũpuntur accidentia, secundo elementa. Quæ propterea corruptibilia sunt, quoniam iunctas habent primas illas qualitates, quæ dum à suis contrarijs ex subiecto expelluntur, deficiunt per consecutionem formæ elementares, &c. Sic tota quæstio de formis elementorum ex alieno compacta est. Facillimum est hoc modo magnos libros scribere, hoc est authores doctrinarum suo fructu honoris priuare, seipsos illustrare aliena luce, lectores labore duplici legendi eadem, & apud authores, & apud vos grauare. Verum, quoniam sacra prophanis miscuistis, & Christianum mysterium in Aristotelem, & sequaces intrusistis: nunc extra naturales disputationes excutere placet, vnum ex vestris responsis, seu argumentis. Quater enim obiecistis diuinum Eucharistiæ mysterium; sed quarta vice dicitis aliquid, quod est accuratius pensitandum.

DISPVTATIO THEOLOGICA.

Disputat Cremoninus de formis Elementorum inter Philosophos Peripateticos, vt Peripateticus. Offensores litem mouent theologicam, quasi ex opinione illius sequatur aliquid suspectum in fide catholica circa sacramentum Eucharistiæ diuinissimum. Sic autem scribunt. CV.

Tum quia in Eucharistia videmus has qualitates remanere, vbi tamen omnis substantia deperit. Quod tamen magis vrget, si cum probabili sententia teneatur, aquam, etiam in vinum non transmutatam, conuerti in sanguinem, quia tunc non sola mixti frigiditas remaneret, sed etiam elementaris aquæ, Vnde opinio Cremonini videtur in fide suspecta ob Sacramentum Eucharistiæ. Offensores

Si alieni à Christo, & Christi Ecclesia dicant aliena, non est mirandum. Mirandum esset, si non dicerent. Defensor

Vnde Cremoninus in hac parte proferens sententiam Aristotelis, & Græcorum, qui solo lumine naturæ ducti loquuntur, non est ex supernaturali lumine confutandus. Non esse sacra dicta, & dogmata inter naturalia dogmata commiscenda, manifestum est per ea, quæ dixit Diuus Paul. in 1.cor.2.& 2.cor.6. Cæterùm hoc præclarè, Bartholomæus Spina, olim publicus

in hac Patauina vniuersitate Metaphysicus, atque Theologus ex ordine Prædicatorum, postea Episco. transigit in 12. metaph. ad tit. 38. contra Antonium Andręam, qui aduersus D. Thomam metaphysicè ex Aristotelis ductu locutus erat. Antonius And. argumentabatur prolato dicto sacræ Scripturæ. *In quem desiderant angeli prospicere.* Defendit Aquinatem Spina, & corripit Antonium Andręam his verbis.

Dedecus quippè maximum est, quo præcipuè isti homines in astruendis falsitatibus confunduntur, quòd vbi sibi desunt rationes naturales, in corde etiam philosophiæ recurrant ad sacras literas pro subsidio. Sed sicut nescit diuina bonitas patrocinium præstare criminibus, sic nescit diuina sapientia subsidium præbere philosophicis erroribus. Quomodo autem potest per sacras literas probari philosophum in verbis suis habuisse hunc, vel illum sensum, cum philosophus sacris literis non inhæreat? Et plura ibi; ex quibus patet, quàm nulla sit in naturalibus, probatio procedens ex supra naturalibus. Vt minimum est, ex ignotis proceditur, & petitur principium in probando: at maximum est, quod fidei veritates exponuntur derisui, dum opponuntur ijs, qui fidem non habent. Authoritas diuina tanquam humana contemnitur, quoniam diuina esse proponitur, nec probatur. Dicetque aduersarius, quemlibet mendacem posse sua placita pro diuinis venditare, si credantur esse diuina ad placitum proferentis.

Interea, quoniam istis philosophis Offensoribus non philosophicè procedentibus, visum est, se Theologos ostentare inter puros philosophos: nos separantes tractationem à tractatione, duo peragemus circa oppositionem in Offensione propositam.

Primum est de Antecedente illo. *Opinio asserens, Aquam immediate in sanguinem Christi conuerti, est probabilis.*

Secundum De consequentia ita: *si opinio hæc, dicens Aquam non transmutatam in vinum conuerti in sanguinem, sit accepta, opinio Cremonini est suspecta in fide circa Eucharistiam.* Exordiamur à primo.

Pro hac vestra oppositione excutienda duo mihi tractanda esse video.

Primum de vestro antecedente; opinio asserens, aquam non mutatam

iam in vinum, immediatè in sanguinem Christi conuerti, est probabilis.

Secundum de consequentia vestra; si hæc opinio sit probabilis, opinio Cremonini, & Græcorum est suspecta in fide.

CAPVT I.

CIrca vestrum antecedens versemur. Asseritis esse probabile, quòd aqua non mutata in vinum, sit immediatè transubstantiabilis in sanguinem. De qua opinione ego censuram non feram; referam aduersus vos Scotistas, Francisci de Pitygianis Arretini Scotistæ censuram ex 4. dist. 11. dub. vlt. cart. 503. de hac vestra opinione scribentis. CVI.

His tamen non obstantibus existimo tertiam sententiam, quam retuli ex Innocentio adeò esse veram, vt opposita, vel sit improbabilis, vel ferè improbabilis, & qui illam appellaret temerariam, non excederet. Quia est contra communem Doctorum sententiam, vt videre poterit, qui legerit Alexand. de Ales locis supracitatis. Diuum Thomam, Doctorem subtilem in hac quæstione, Ricardum art. 3. quæst. 5. Maironem quæst. 2. Paludanum quæst. 1. art. 7. Gabriel lectio 35. in Canonem, Diuum Bonau. dist. 12. part. 2. art. 1. quæst. 3. qui aduertit, etiam Christum Dominum non consecrasse calicem, donec aqua fuisset in vinum conuersa; & reliquos Theologos in 4. dist. 11. Et Catechismus Pij V. dicit hanc sententiam esse omnium Ecclesiasticorum scriptorum. Et probatur.

Primo nullus est Theologus, his nouissimis exceptis, qui doceat aquam esse immediatè consecrabilem; & multò pauciores docent illam immediatè conuerti in Christi sanguinem, igitur sententia quæ ita dicit, singularis est, & contraria vniuersis ferè Theologis.

Et infrà. *Ante hæc nostra sæcula nullus Theologorum hanc docuit sententiam.* Hæc Scotista Arretinus.

Arretini contraria.

Suarez in 3. part. q. 78. art. 8. disp. 45. sect. 4. eadem dicit additque Innocentium lib. 4. de myst. missa cap. 34 Rabanum de Corpore Do. cap. 4.

Ex quo constat, quòd opinio vestra, Domini Offensores, est noua, & ex nouitate suspecta in sacramento altissimo, spectante ad fidem catholicam: in quo nouitates maximè sunt vitandæ. Est opinio singularis, est temeraria, est improbabilis, vel ferè improbabilis.

Consonat Mauritius Centinus lib. de sac. tract. de Eu. disp. 2. n. 118. art.

Ità Scotista. Nec dissonat Scotus in 4. dist. 11. quæst. vlt. B.

Huic autem vino apponere aquam non est simpliciter necessarium de necessitate sacramenti; quia etiam quando apposita est, non conuertitur in sanguinem, nisi prius sit conuersa in vinum. Et ità modica est apponenda, & ità tempestiuè, quòd ante consecrationem posit conuersa fuisse in vinum. Hæc Scotus. Ità vt vos fidelissimi Scotistæ sitis, qui opinionem Scoto aduersam probabilem affirmatis.

Mayron. 4. distin. 13. quæst. 3. Basol. 4. distin. 8. quæst. 1. art. 2.

CVII. Præter rationes, quas affert Arretinus, ego aliquid afferam, & si aliquid mihi ex Arretino, & alijs sit promendum, non spoliabo Authores eorum honore.

1. Topic.

Arguo sic ex 1. Top. cap. 8. *Est autem propositio dialectica interrogatio probabilis, aut omnibus aut plurimis, aut sapientibus, & his, vel omnibus, vel plurimis, vel maximè familiaribus non inopinabilis.* Idem tradit in cap. 12. Cum autem quærimus, vtrum aqua immediatè transubstantietur in sanguinem Saluatoris, non possumus quærere sententiam multitudinis Christianæ: quia fides minorum innititur fidei maiorum. Quærendum est igitur à sapientibus, vel omnibus, vel pluribus, vel maximè probatis. Hi verò dicunt, aquam inmediatè non conuerti, igitur & dictum eorum probabile, oppositum improbabile.

Minorem ostendo Nam prout refert Baron. ad anni 1188. tomo 12. in Gallia cæpit quæri, vtrum aqua vino adiuncta conuerteretur in sanguinem Domini. Quam quæstionem Gaufredus scripsit ad Cardinalem Episcopum Albanensem, à quo quid responsi habuerit, non constat. Sed paulò post circiter annum 1215. Innocentius tertius ad Archiepiscopi Lugdanensis petitionem talem, vtrum aqua cum vino in sanguinem conuertatur, respondit; & responsio habetur extra de celebratione Missarum *Cap. cum Martha* Respondet verò summus Pontifex, tres de hac re esse opiniones scholasticorum.

Prima docet, vinum in sanguinem, aquam conuerti in aquã, quæ de Christi latere fluxit: quam opinionem Suarez confundit cum opinione reprobata cap. *Inquadam* eodem titulo, quæ conuertebat aquam in phlegma Christi. Re vera hæ opiniones sunt diuersæ, quia vna est reprobata cap. *In quadam*, alia recitatur, vt probabilis *Cap. cum Martha*. Et Phlegma diuersum est essentialiter ab aqua laterali, sicut elementum ab elementa-

to humore, iuxta capitulum *In quadam*.

Secunda affirmat, quòd aqua cum vino transubstantiatur in sanguinem, cum in vinum transeat mixta vino.

Tertia tenet, aquam non transire in sanguinem, sed manere circumfusam accidentibus vini.

Tunc subdit Pontifex. *Verùm inter opiniones prædictas illa probabilior iudicatur, quæ asserit aquam cum vino in sanguinem transmutari, vt expressius eluceat proprietas sacramenti.* Itá decernit Innocentius, homo authoritate sanctissimus, & scientia Theologiæ, atq; Canonũ excultissimus. Ex qua responsione tria colligo.

Primum, Pontificem iudicauisse tres opiniones prædictas esse probabiles, sed secundam probabiliorem inter eas. Nam comparatiuus præsupponit positiuum in extremis comparatis ex 2. Top. loco 41. & cap. de quali inter prædicamenta.

Secundum, opinionem secundã, quæ ponit aquam immediatè mutari in vinum, & vinum ex aqua, & vino priore constitutum immediatè transubstantiari in sanguinem, iudicatam esse probabiliorem. Id notat Glossa in verbo. *Cum vino* scribens. *Idest vinum aquaticum: non enim transeunt, duo in sanguinem, sed vinum, quod acqua sibi incorporauit, & ità expone, aquam cum vino, compactam vel compositum ex eis.*

Tertiũ, Tempore Innocentij III. post adhibitam diligentiam, & à Pontifice, & à Theologis cooperantibus, nullum ex scholasticis inuentum esse, qui affirmauerit aquam immediatè transubstantiari in sanguinem. Alioqui Pontifex, qui alias tres opiniones enumerauit, hanc quoque retulisset. At opinio tertia dicit, aquam neque in vinum, neque in sanguinem conuerti. Prima inquit, verti non in sanguinem, sed in aquam lateris. Secunda, aquam mutari in vinum, vinum transubstantiari in sanguinem. Quam opinionem per hanc phrasim *aquam cum vino* postulauit Archiepiscopus, posuere scholastici, approbauit Põtifex.

Quare hęc opinio, quòd aqua immutata conuertatur in sanguinem fuit vel *prorsus ignota* Innocentio, ac Theologis sui temporis: vel visa est illis omninò improbabilis, nec ponenda *inter opiniones probabiles*. Si primum detur, hæc opinio noua est suspecta de nouitate; nam fides de Eucharistia an-

tiqua est, non est noua; si secundum, opinio non est probabilis, vt offensores volunt.

CVIII. Eodem sæculo Innocentij scholastica theologia peruenit ad summum, & obtinuit principes scholarum theologicarum, Albertum Magnum, Alexandrum Alensem, Diuum Thomam Aquinatem, Diuum Bonauenturam ethruscum, hoc est duos Ecclesiæ doctores primarios; Aegidium Romanum, Ioannem Dunsium Scotum, Ioannem Bacconium Carmelitanum, Henricum Gandauensem Seruitam, sub quibus largiter floret scholastica Theologia. Sed nemo illorum aliam sententiam approbauit, quam sententiam secundam ab Innocentio ræceptam vt probabiliorem: nec apud antiquos Theologos duces, aut sequaces eorum, inuenitur, quòd aqua non mutata in vinum, immediatè transsubstantietur in sanguinem. Igitur & à plurimis, & à probatissimis Theologis aqua in vinum conuersa, transsubstantiatur in sanguinem: non mutata in vinum, non transubstantiatur. Laborabo patienter in afferendis classimorum theologorum sententijs, quas reperi. Dignetur, & lector patienter considerare.

D. Thom. 4. d. 11. quæst. 2. art. 4. quæstiunc 1. ad 2. *De aqua apposita est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd aqua manet in sua natura, & solum vinum transubstantiatur: vnde aqua non apponitur ibi, nisi ad significationem. Alij verò dicunt, quod aqua apposita in vinum conuertitur, & sic totum in sanguinem Christi transsubstantiatur. Quæcunque harum opinionum sit vera, aqua non erit materia huius sacramenti; quia secundum primam non conuertitur in corpus, vel sanguinem Christi: secundum secundam non manet in propria specie, sed vini. Secunda tamen verior apparet, & secundum rationem naturalem, quia modica aqua vino admixta, quod est magis actiuum, à vino corrumpitur, & in speciem vini transit. Et quantum ad ritum sacramenti quia si aqua in propria natura remaneret, sic calix consecratus non esset tantùm potus spritualis, sed etiam corporalis.*

Et in quæstiuncula 4. eiusdem articuli disputans de quantitate aquæ apponendæ, in argumentis pro parte vera.

Hoc primum est. *Illud quod est ex duobus, neutrum illorum est, vt Damascenus dicit in 3. sed si magna quantitas aquæ apponeretur, esset*

quæ.

quadam mixtio: ergo non esset vinum, & ità non posset inde sanguis Christi confici.

Secundum oportet, quòd aqua consumatur à vino, ad hoc, quod ex parte sanguinis sit tantum vna species, sicut est à parte corporis: sed non potest consumi, si aqua in magna quantitate poneretur, ergo, &c.

Quæ argumenta in responsione ad 4. quæstiunculam conceduntur; nam *Aqua apposita vino in vinum conuertitur, & sic totum conuertitur in sanguinem*. Idem S. Th. constanter tenet in summa 3. quæst. 74. art. 8. *Aliorum opinio probabilior est, qui dicunt aquam conuerti in vinum, & vinum in sanguinem. Hoc autem fieri non posset, nisi adeò modicum apponeretur de aqua, quod conuerteretur in vinum.* Idem sentiunt Dyonisius Cartusianus 4. dist. 11. quæst. 2. Dominicus Soto in 4. dist. 9. quæst. 1. art. 6. car. 115. col. 1. Gregorius de Valent. tomo 4. dist. 6. quæst. 2. punc. 1. col. 783. Bonac. tomo de Sacramentis disp. 4 quæst. 2. punc. 4. apud me cart. 147 qui & plures citat. Azorius part. 1. lib. 10. cap. 30. quæst. 3. Suarez tomo 3. in 3. partem disp. 45. sect. 4. & alij Thomistæ.

S. Bonau. 4. dist. 11. dub. 9. literali num. 35. ait. *Sicut dicit Philosophus, quando prædominatur vinum, soluitur species aquæ: & cum soluta est, & conuersa in vinum, totum est vinum, & sic conuerti potest. Non enim conuerti potest, nisi panis, vel vinum.* Et intrà. *Fuerunt etiam aliqui dicentes, aquam conuerti in alios humores, & vinum in sanguinem. Sed hoc nihil est, cum solùm substantia panis, & vini possint transubstantiari.* CIX. 1. gener. & cor. 39 & ex adu cto tex. 42

Huic Sancto Cardinali consentit Cardinalis Bellarminus, vir vtique vita, & doctrina celeberrimus lib 3. de Eucharistia cap. 24. col. 583. dicens. *Nihil enim verti potest in corpus, & sanguinē Domini, nisi quod ipse Dominus instituit, idest panis, & vinum.* Bellarmi.

Idem Sanctus Bonau: prædicta dist. 11. quæst. 9. num. 54. *Dicendum, quòd de integritate sacramenti huius sunt quatuor, scilicet materia, & forma, & ordo, & intentio consecrantis. De congruitate autem, & benè esse sunt, quæ sunt his annexa; aqua ergo, cum non sit aliquid horum, non est de necessitate, sed annexum est materiæ, scilicèt vino, quia adiungitur vino, & in ipsum conuertitur, & post in modū in sanguinem, & ideò est de congruitate.* Idem asserit ad num. 57. & 60.

Ricardũ S. Bonauenturæ iungo; in 4. d. 11. art. 3. q. 3. cart. 143. *Aqua, aut ante consecrationem sanguinis est conuersa in vinum, & sic dico, quòd totum conuertitur in sanguinem; aut adhuc non est in vinum conuersa, & sic dico, quòd non conuertitur in sanguinem.*

Duobus Sanctis Ecclesiæ, Doctoribus connectatur Alexander Alensis eorũ Parisijs præceptor. Is in 4. part. quæst. 32. memb. 6. 5 art. 3. cart. 127. col. 3. ad 2. *Mixtio*, inquit, *dicitur communiter, & propriè; communiter, quando aliquid misceatur alicui alterius naturæ, quod tamen non habet proportionem, sed illud tanquam prædominans soluit speciem, & talis potest esse in hoc Sacramento*, &c. *Est alia mixtio propriè dicta miscibilium alteratorum vnio, & hæc repugnat huic Sacramento.* Igitur si vinum soluat species aquæ potest fieri conuersio in sanguinem, si non soluat, repugnat fieri.

Aegidius ex Augustinianis quolib. 4. quæst. 6. *Qui*, inquit, *manentibus accidentibus sola substantia panis conuertitur in substantiam corporis, & sola substantia vini in substantiam sanguinis, &c.* Consonat Thomas de Argentina 4. dist. 11. part. 2. quæst. 1. art. 1. ad finem cart. 101. col. 3. *Nisi aqua infusa vincatur à virtute vini totaliter, & in vinum conuertatur, tunc licèt partes vini conuerterentur in sanguinem, tamen ille humor aqueus, qui nondum esset conuersus in naturam vini, non conuerteretur in sanguinem.*

Ioannes Bacconus 4. dist. 8. quæst. 4. *Sed nunquid aqua transubstantiatur? Dico, quod dubium hoc mouetur 3. lib. tit. de celebr. missar. Cum Martha, post medium, vbi recitantur tres opiniones. Prima est &c. Alia est, Quod aqua, & vinum, quæ commiscentur, non manent ibi duo, ità quòd vinum conuertatur in sanguinem, & aliud in aquam; sed quòd aqua mixta cum vino transeat in vinum, & sic aqua cum vino, idest vinum, quod sibi aquam incorporauit, & compositum ex vtrisque ransubstantiatur in sanguinem. Alia est, &c. Inter has decretalis eligit, quòd probabilior iudicatur illa opinio secunda quæ asserit aquam cum vino in sanguinem transmutari.*

Gabriel Biel inter Nominales famigeratus in 4. dist. 11. q. 2. art. 3. deb. 3. ait. *Aqua autem, si nondum esset in vinum conuersa, dum sacerdos consecrat, non conuertitur in sanguinem.*

Adduxi Scholarum Theologicarum Principes, nam quod Scolarchæ docent, sequaces tenent. S. Th. apud Dominicanos,

nos, S. Bonau. & Scotus apud Franciscanos, Aegidius apud Augustinianos, Ioannes Bacconus apud Carmelitanos principes sunt. Alij quoque sunt Theologi, qui proprio iudicio scripserunt. Hos omnes cum scholis integris constituere plurimam Theologorum partem, nemo potest negare: nemo negare principes scholarum esse maximè familiares & probatos. Igitur hæc propositio *Aqua non conuertitur immediatè in sanguinem* est probabilis, & probabilior; opposita verò ista *aqua non mutata in vinum est immediatè conuertibilis in sanguinem*, non est probabilis: sed inter positiones absurdas collocanda est. Hactenus probabilitas ex authoritate quæsita est. *Ita sum. misse. Suplement. sum, Eucharistia. 2. Angelic. Euc. 1. § 19. Colona Euc. 23.*

Obijcies. Innocentius affirmat, quòd probabilior est opinio dicens, aquam cum vino transubstantiari, eò quod in vinum sit mutata; igitur eius contradictoria, quod aqua non conuersa in vinum conuertatur in sanguinem est probabilis. Patet consequentia ex regula comparatorum.

Respondetur. Innocentius non comparat in cap. *Cum Martha* secundam opinionem cum sua contradictoria, quam nullatenus affert; sed comparat cum duabus opinionibus quas veluti probabiles memorat. Atqui duæ illæ opiniones iam penitus desertæ sunt nostro tempore, quæ olim erant probabiles. Igitur multò magis est improbabilis, ac deserenda opinio contradictoria secundæ opinionis approbatæ. Quæ cōtradictoria, quòd aqua non mutata vertatur in sanguinem, nec probabilior, nec probabilis tum existimata est: & multò minus nunc debet probabilis haberi opinio, quam ignorauit Antiquitas.

Quia verò authores istius sententiæ nouæ quærunt eam colorare aliqua authoritate magni viri, propter hoc Bonacina loco superius relato citat ex aduersarijs Baronium tomo 12. anno 1182. Sed Baronius illo in loco nihil habet ad rem. Habet ad annum 1288. vt superius adnotauit, Gaufredum postulauisse à Cardinali Albanense, vtrum aqua conuertatur in sanguinem: satisfacit Baronius quæsito in hæc verba. *Quid autem rescripserit ad petitam consultationem Cardinalis Episcopus Albanensis, non inuenimus: sed aliud rescribere non potuisse, certum est, quàm quod credidit, & custodiuit semper S. R. E. nimirum, aquam simul, &*

vinum transubstantiari in sanguinem.

Sed immeritò Eminentissimi viri verba trahuntur extra sensum Ecclesiæ. Nam S. R. E. non tenuit semper, vt certam, hanc opinionem, quòd aqua manens in sua substantia aquæ, immediatè vertatur in sanguinem Christi. Quomodo enim Innocentius tertius cum Theologis sanctæ Romanæ Ecclesiæ ignorauisset hanc opinionem, quam non retulit, vel quia ignotam, vel quia improbabilem? Idcirco Baronius non aliud intellexit, quàm quod Pontifex, scilicet opinionem mediam, quæ aquam cum vino docet in sanguinem transubstantiari, esse tenendam, nempè aquam prius in vinum, mox vinum in sanguinem conuerti: vtrumque igitur conuertitur, sed aqua mediatè, vinum cum aqua sibi incorporata immediatè: quod dictum Pontificiū est contra tertiam opinionem, quæ aquam negabat conuerti & contra primam, quæ conuerti concedebat, sed in aquam lateris, non in sanguinem Christi.

Homobonus de examine Ecclesiastico tractatu 4. quæst. 86. tenet cum antiqua sententia aquam in vinum, vinum in sanguinem conuerti. Citat pro aduersa sententia Victorellum in notis ad Toletum lib. 2. cap. 25. Sed, ibi Victorellus nihil habet.

Citat Dominicum Soto 4. dist. 9. quæst. 1. art. 6. sed Soto expressissimè est cum D. Thoma, & contra hanc sententiam nouitiam de aqua immediatè conuersa in sanguinem.

Citat Franciscum Suarez 3. parte quæst. 74. art. 8. sect. 4. Verùm Suarez efficaciter confutat illam opinionem nouam, pro qua citatur. Vt appareat, vel falsis authorum nominibus aduersarios velle honestare hanc suam doctrinam. Citat alios duos Viualdum, & Coninchum, quos non habeo.

CAPVT II.

CXI. Postquam ex Authoritate ostendimus non esse probabilem illam opinionem, quæ ponit, aquam non mutatam in vinum, immediatè posse consecrari, & conuerti in sanguinem: id ipsum rationibus conemur probare.

Prima ratio. Hæc assertio. *Aqua non mutata in vinum est immediatè*

mediatè consecrabilis, & transubstantiabilis in sanguinem, est eadem essentialiter cum sententia Aquariorum: ergo fugienda est. Pro antecedente noto quòd Ebionitæ apud Epiphanium hæresi 30. Tatiani apud eundem hæresi 46. Aquarij apud Augustinum de hæresibus cap. 64. aquam per se existentem sine vino consecrabant.

Duæ autem sunt classes faciendæ. Prima, quòd aqua per se sit consecrabilis, vinum nequaquam; hæc fuit Tatianorum, & Ebionitarũ, secũda, quòd in sacrifico vespertino consecratur vinũ cum aqua: in matutino aqua sola. Hic secundus error tempore sancti Cypriani inualuit; nam fidelium persecutores tanquam indicium ad capiendos Christianos habebant, si manè olerent vinum ex flatu: sic enim cognoscebantur Eucharistiam sumpsisse, ergo ad euitandum hoc incommodum, quidam manè sacrificabant, & Eucharistiam dabant in aqua sola. Vespero, quia non erat hoc periculum, in calice vinum, & aquam sacrificabant, & populis communicabant. Contra hunc errorem sanctus Cyprianus ad Cęcilium agit. Consule Baronium tomo 2. ann. 257. num. 9. 10. Hoc supposito, consideretur aqua manens coniuncta vino. Ipsa eadem manet secundum substantiam, & secundum per se accidentia sua vsque ad substantiæ corruptionem: estque substantia aquæ, & secundum naturam, & secundum hypostasim essentialiter diuersa à natura, & hypostasi vini. Si igitur aqua sic se habens, iuxta nouissimos doctores, est conuertibilis in sanguinem, sicut & Aquarij consecrabant; hæc opinio noua, & opinio Aquariorum essentialiter eadem est.

Respondebis fortasè, Aquarij solam aquam in calice ponebant: nouissimi auctores ponunt aquam cum vino coniunctam, quæ & alteratur à vino.

Contra est. Materia transubstantiabilis est substantia panis, vel vini, vel aquæ; nam transubstantiatio fit secundum substantiam, non secundum accidentia. Sed eadem prorsus est substantia conuertibilis in sanguinem apud nouissimos, & apud Aquarios, sola est variatio in aliquo accidente per accidens, quod potest esse in aqua, & abesse ab ea igitur eadem est opinio.

Secundò, quando quæritur coniunctio aquæ cum vino, vel illa

est accidentalis secundum locum, aut qualitatem, vel est substantialis. Si est substantialis, ergo aqua mutatur in vinum per generationem, vel aqua, & vinum in aliquod tertium per veram mixtionem. Si solum accidentalis, nouum est quòd iuxtà positio localis, vel alteratio qualitatiua faciat aquã esse cõuertibilem in sanguinem Christi; nam eodem modo dicemus etiam aerem contiguum vino conuerti posse, nec non, & calicem. Atqueità Caluinus melius argumentabitur contra Catholicos, quòd secundum illorum sententiam calix debeat conuerti in sanguinẽ; eo quòd Lucæ 22. & 1. Cor. 11. calix immediatè demonstretur per articulum in forma consecrationis. *Hic calix nouum testamentum est in meo sanguine.* Nam si coniunctio localis, & qualitatiua facit aquam conuertibilem, etiam calix est coniunctus cum vino secundum locum, & alteratur qualitatibus vini, & significatur immediatè per formam cum aqua non significetur, nec demonstretur per pronomen, *hic*.

Insuper, si in cisternam aquæ inijciatur vrceus vini, aqua tota inficitur accidentibus vini, atque citò putrescit, & potui fit inepta. Si igitur sola coniunctio localis, & qualitatiua satis est, ergo talis cisterna aquæ poterit consecrari, quod est absurdissimum.

Quartò, si aqua rosacea vino apponatur in calice, aut alia quæcunque artificialis, iam propter coniunctionem accidentariam, manente substantia aquæ artificialis, poterit talis aqua conuerti in sanguinem, sicut aqua naturalis. Si aqua, vel naturalis, vel artificialis conuertatur in vinum ante consecrationem, non est inconueniens: nam vinum consecratur, & conuertitur in sanguinem. Si autem maneat substantia aquæ artificiosæ, vel naturalis cum coniunctione accidentali, nimis indeterminata materia inducitur. Scilicet in baptismo, hoc est, sacramẽto sũmè necessario aqua sola naturalis: in Eucharistia & naturalis & artificiosa sufficiet. Et quanquam nonnullus ex istis nouissimis concedat consequens, nempe & etiam aquam rosaceam conuerti in sanguinem: tamen verissimè (inquit Suarez) hoc est contra intentionem totius Antiquitatis. Concludo hanc opinionem nouissimam essentialiter conuenire cum Aquarijs, in aliquo accidun-

cidentaliter differre, quod non habet vim constituendi materia consecrabilem.

Secunda, ratio Ex natura sacramenti. In quo non est genus, vel differentia rei, in illo non potest esse res constituta per tale genus, vel differentiam. Sed sacramentum nouæ legis ex genere est *signum*, ex differentia est *efficax*: quorum neutrum conuenit aquæ appositæ in calicem respectu sanguinis, ergo & in aqua non est ratio sacramenti, vel consecrabilis. Probatur minor quoad significationem. Aqua in calicem apposita non significat sanguinem Christi, sed significat *aquam fusam* ex latere Christi, & significat *Populum*, qui sic vnitur Christo, sicut aqua vino. Prima pars patet ex Cypriano epist. 63. dicente, *Sanguis Christi, non aqua est vtique, sed vinum. Nec potest videri sanguis eius, quo redempti sumus, esse in calice, quando vinum desit calici, quo Christi sanguis ostenditur.* Et infra *Videmus in aqua populum intelligi, in vino verò ostendi sanguinem Christi.* Probatur secunda pars ex Concilio Tridentino sess. 22. cap. 7. Sed ex hoc patet, quòd aqua apposita in calicem, etiam secundum concilium, non est signum sanguinis & per consequens illi deest ratio signi. CXII. Leccius to. 2. cur. 152.

Probatur deinde quoad efficaciam, quoniam signum efficax infert rem signatam. At in Eucharistia non adest *aqua lateralis*, neq; adest *populus*, siuè in consecratione siue in transubstantiatione; nam aqua nec transubstantiatur in aquam lateralem, nec in populum. Nec in oblatione offertur aqua ex latere, aut populus Deo. Neque in communione aqua lateris bibitur, vel populus. Sicut neque vnio populi ad Christum fit per sumptionem calicis, quoniam in Ecclesia Romana communiter vsus calicis populo non conceditur. Igitur neq; illa vnio significata per aquam efficitur virtuæte ipsius aq; si aqua conuertitur.

Confirmatur, sacramenta nouæ legis efficiunt, quod significant. Sed aqua in calicem immissa significat vel aquam, vel populum, sanguinem non significat, & patet ex Concilio Florent. in literis vnionis cum refertur Decretum Alexandri Papæ, quod habetur etiam de Consecratione dist. 2. cap. *in sacramentorum*. Igitur & ex authoritate Pontificis dicti, & ex duplici concilio Tridentino, & Florentino aqua Calicis signat *aquam lateris*

ris Christi, & *populum*. Multò autem magis debuissent Pontifex, & Concilia præcipere, vt aqua ponatur, si sanguinem significaret, vel efficeret.

Præterea, vnius per se signati est vnum per se signum: sed sanguis Domini est vnum per se signatum, substantia aquæ, & vini in se manentes nullo modo possunt constituere vnum per se; ergo non potest aqua cum vino esse vnum per se signum, cum certum sit vinum esse per se signum.

Amplius. Eucharistia est commemoratio mortis Christi, in qua separata est anima Saluatoris à corpore, sic Apostolus in prima ad Corinthios 11. *Mortem Domini annuntiabitis, donec veniat*. Et corpus significatur in pane anima verò per sanguinem in vino. Atqui *aqua* illa, quæ de latere Christi exiuit, post mortem fluxit, ergo aqua in calice posita non significat Christi mortem, sed aliquid post mortem; vnde non habet rationem signi Eucharistici.

Postremò. Quod est signum sacramentale in Eucharistia, in fieri debet adesse secundum substantiam, & secundum accidentia: in facto esse debet manere secundum accidentia, quia in fieri substantia versa est in corpus, vel sanguinem. Sed regulariter aqua non manet secundum substantiam, vel secundum accidens in Eucharistia. Etenim aqua debet apponi modicissima ex Concilio Florentino, & vinum maioris quantitatis, quam aqua, ex cap. *Perniciosus* de Celebrat. Missarum.

Animaduertit Homobonus iuxta Patrum monitionem, vinum generosum esse adhibendum; quo facto vinum sine dubio superat aquam, & conuertit in vinum celerrimè: ergo regulariter nec substantia, nec accidentia aquæ manent in Eucharistia, quarè nec habet aqua rationem signi efficacis in hoc sacramento.

CXIII. Tertio ex Consecratione. Vna consecratione vnum per se tantùm consecratur: at consecratio calicis est per se vna, ergo & vnum tantùm consecrat; sed aqua, & vinum manentes in sua substantia sunt per se substantialiter, & essentialiter plura, ergo vel vinum, vel aqua non erit consecrabilis. Hinc Augustinus 3. de Trin. cap. 4. "Nec significantes sonos lingua editos, nec signa literarum conscripta pelliculis, corpus Christi, & sangui-

nem dicimus: sed illud tantùm, quod ex fructibus terræ acceptum, & prece mystica consecratum, ritè sumimus ad salutem. Panis, & vinum sunt ex frugibus terræ: aqua non item. Panis, & vinum tantùm consecrantur, sumuntur, nominantur corpus, & sanguis; non ergo aqua.

Deinde quia vinum est per se consecrabile, certum est apud omnes Catholicos, quòd vinum potest consecrari, & sine aqua, & cum aqua apposita; ergo à pari si aqua de per se ratione sua sit consecrabilis, erit & ipsa consecrabilis siuè cum vino, siuè absque vino, quod est absurdum. Probatur consequentia. Quod alicui per se inest, vel in primo, vel in secundo modo dicendi per se: neque per aliquod accidens commune sibi confertur, neque per illud accidens aufertur. Si ergo in genere moris aquæ per se competit, vt sit consecrabilis, ergo per coniunctionem cum vino, neque confertur, neque aufertur hæc ratio consecrabilitatis; sicut neque à vino aufertur, vel vino confertur.

Quarta ratio ex materia. Tantum duplex est materia Eucharistiæ, scilicet panis, & vinum: ergo aqua non est materia Eucharistiæ, nisi conuersa in vinum. Antecedens est S. Thomæ 4. dist. 11. quæst. 2. art. 4. & S. Bonau. 4. dist. 11. dub. 9. literali, & quæst. 9. & habetur in Catechismo Romano §. 17. *Huius igitur sacramenti hæc duo tantùm elementa sunt, ac merito pluribus decretis sancitum est, ne quid aliud præter panem, & vinum offerre liceat.* Et in Concilio Florentino in Armenorum instructione scribitur. *Materia est panis triticeus, & vinum de vite,* cui *ante consecrationem aqua modicissima admisceri debet.* CXIV.

Animaduerto Concilium Florentinum assignare materiam, & aliquid additum materiæ. Materia est panis triticeus, & vinum de vite. Additum est aqua modicissima. Animaduerto item id, quod est notabile in Concilio Tridentino. Etenim sess. 13. tractatur de consecratione, transubstantiatione, permanentia specierum, asseruatione, communione Eucharistiæ, & alijs annexis; nunquam tamen fit mentio aquæ, sed solius panis, & vini, & specierum panis, & vini. Quando autem instruitur sacerdos consecraturus sess. 22. cap. 7. docetur ex præcepto Ec-

clesiæ

clesiæ apponere aquam, vt propter hoc agnoscatur aqua non esse de per se ratione Eucharistiæ: sed tantùm per accidens consecrari, & mediatè, quatenus transmutatur in vinum, & quatenus materia aquæ manet sub forma vini, atque etiam quatenus accidentia quædam ab aqua causata in vino manent.

CXV. Quinta ratio ex transubstantiatione. Vnius per se versionis est vnus per se terminus à quo, & vnus per se terminus ad quem. Transubstantiatio autem in sanguinem est vna per se versio, cuius per se terminus ad quem est sanguis: aqua verò, & vinum sunt duæ substantiæ, per se diuersæ, & secundum naturam, & secundum hypostasim, igitur non possunt aqua, & vinum, vt sunt duæ substantiæ esse per se terminus à quo huius versionis. At vinum est, ergo aqua non est immediatè transubstantiabilis in sanguinem. Maior patet in omni transmutatione, & versione etenim ex per se terminis à quo, & ad quem accipitur per se vnitas, & per se multitudo earum. Confirmatur, quoniam communiter assignantur panis, & vinum, vt substantiæ, quæ conuertantur: aqua minimè. Sanctus Matthæus Apostolus, & Euangelista in sua Liturgia, qua Aethyopes vtuntur. *Benedic, sanctifica, munda, & transfer panem in carnem tuam immaculatam, & vinum in sanguinem tuum pretiosum.* Concilium Lateranense sub Innocentio III. extra de summa Trinit. & fide cath. cap. *Firmiter. Transubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem potestate diuina.* Concilium Florentinum in Armenorum instructione. *Verborum virtute substantia panis in corpus Christi, & substantia vini in sanguinem conuertuntur.* Concilium Trident. sess. 13. cap. 4. *Conuersionem fieri totius substantiæ panis in substantiam corporis Domini, & totius substantiæ vini in substantiam sanguinis eius.* Concilium Romanum sub Nicolao II. & aliud sub Gregorio VII. in quibus Berengarius suum errorem abiurauit, de pane, & vino conuersis facit mentionem, de aqua in vinum conuersa minimè. De quibus Concilijs lege Bellarminum lib. 3. de Eucharistia cap. 21. col. 567. Qui in apologia ad Regem Angliæ cart. 106. citat ad idem plures Patres. Quia verò S. Gregorius, & S. Damascenus dixerunt, vinum cum aqua conuerti, intelligendi sunt de termino conuerso mediatè, vel immediatè, nam aqua

media-

mediatè, vinum immediatè conuertitur. Insinuant autem hi patres vtrunque terminum ad complementum doctrinæ, quia vinum est de necessitate sacramenti, aqua de necessitate præcepti.

Sexta ratio ex permanentia. Nàm alia sacramenta sunt tantùm in fieri, non manent in facto esse: at Eucharistia in fieri est, & in facto esse. In fieri quidem transubstantiatur substantia panis in corpus Christi, & substantia vini in sanguinem: sed remanent accidentia panis, & vini, & Christus totus sub speciebus panis, totus sub speciebus vini. Ita per mille sexcentos annos, Pontifices, & Concilia, Patres positiui, & scholastici, neque vnquàm auditum est, quòd post consecrationem in Eucharistia maneant species aquæ quodque sanguis Christi sit totus primò sub tota specie aquæ, atque totus sub quauis speciei particula. At nouissimi authores hoc dicunt, quod vel aures audire, vel oculi horrent legere. Nempè Ecclesiæ Pontifices, & Patres summa negligentia vsi sunt, isti verò summa diligentia vtuntur. Audiamus Ecclesiæ, & Patrum voces. evr.

Concil. Trid. sess. 13. can. 2. *Si quis &c. negaueritque conuersionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus duntaxat speciebus panis, & vini* & cap. 3. *Totus enim, & integer Christus sub specie panis, & sub quauis ipsius speciei parte, totus item sub specie vini, & sub eius partibus existit.*

Concilium Florentinum in Armenorum instructione. *Totus Christus continetur sub specie panis, & totus sub specie vini: sub qualibet quoque parte hostiæ consecratæ, & vini consecrati, separatione facta, totus est Christus.*

Concilium Constansiense sess. 13. *Firmissimè credendum est, & nullatenus dubitandum, integrum Christi corpus, & sanguinem, tàm sub specie panis, quàm sub specie vini veraciter contineri.*

Ita Sanctus Cyrillus Alexandrinus in epist. ad Calosirum S. Maximus Monachus & Martyr. Tertullianus lib. 5. cap. 8. S. Cyprianus serm. de vnctione chrismatis. S. Cyrillus Ierosolimitanus catechis. 4. S. Augustinus in lib. sent. Prosperi, & habetur de consecratione dist. 2. cap. 41. *Nos autem.* Sed nolo plu-

ra congerere, nemo Christum sub specie aquæ, vel Christi sanguinem esse hactenus dixit, vel credidit. Nouissimi hi authores nouam fidem, à vt nouam fidei confessionem videntur afferre.

CXVII. Septimò ex sacrificij Christiani oblatione. Si nanque Christus ecclesiæ suæ reliquit triplicem partem eucharisticam, ferriáq; aquam immediatè transubstantiari in sanguinem, & sanguinem Christi primò, totumq; Christum concomitanter manere sub speciebus aquæ: debuit ecclesia per mille sexcentos annos hoc beneficium diuinum piè recognoscere, & gratitudinem piè testificari per oblationem externam speciei aquæ, atq; internam sanguinis sacrificati Deo sub tali specie. Cæterùm & in veteri testamento sacerdos Melchisedech in figura protulit panem, & vinum: & in nouo testamento sacerdos in æternum Christus dominus secundum ordinem Melchisedech panem, & vinum obtulit. Aquam post consecrationem non obtulit, neq; aquæ speciem, aut sanguinem sub aquæ specie. Moyses sacerdos Deut. 33. benedixit filios Iacob. *Oculis Iacob in terra vfrumenti, & vini*. Iuxta benedictionem datam Iacobo patriarchæ ab Isaaco Gen. 27. *Det tibi Deus de rore cæli, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti, & vini*. Et Zacch. 9. in prophetia de Saluatore, & Ecclesiæ altari dicitur. *Saluabit eos Dominus, quoniam lapides sancti eleuabuntur super terram eius. Quid enim bonum eius, aut quid pulchrum eius, nisi frumentum electorum, & vinum germinans virgines?* Planè & tertium erat adijciendum, scilicet, & aqua germinans virgines: cum aqua potius virgines gignat, quam vinum, in quo, teste Apostolo, est luxuria.

Gen. 14.

Sed & in statu veritatis Concil. Trid. sess. 22. cap. 1. de sacrificio missæ ait. *Corpus, & sanguinem suum sub speciebus panis, & vini*. Deo Patri obtulit. Vbi aqua? Cur Christus non obtulit? Et si Christo consecrante, aqua in vinum conuersa fuit, vinum que solùm fuit transubstantiatum in sanguinem; ergo cum consecratio Christi, & nostra eadem sit, neq; nunc aqua in sanguinem conuertitur: neq; Christi sanguis sub speciebus aquæ offerri potest, aut debet.

Nota rationem.

Patres omnes, qui conferunt cum Christo sacerdotium, & sacrificium

crificium Melchiſedechi, de pane, & vino ſolis oblatis dicunt. S. Hieronymus in Math. 26. & in epiſt. ad Marcellam, S. Cyprianus lib. 2. epiſt. 3. ad Cęcilium, & Clemens Alexandrinus lib 4 ſtromatum. Euſebius Cæſarienſis in lib. de demonſtratione Euangelica dicit, Melchiſedech. *Functus eſt, ſed vino ſolo, & pane.* Chryſoſtomus hom. 35. in Geneſim. Euſebius Emiſſenus ſerm. 5. de Paſchate. Arnobius in pſal. 109. hos & alios lege apud Bellarminum de ſacrificio Miſſæ lib. 1. cap. 6. Quocirca hæc nouiſſima opinio, quæ eccleſiam facit ignaram diuini beneficij, & ingratam in ſacrificio pro tertia parte, omninò reijcienda eſt.

Obijci poteſt. Sanctus Ambroſius in lib. 5. de ſacram. cap. 1. *Diximus, inquit, quòd in altari cõſtituatur calix, & panis. In calice mittitur vinum: & quid aliud? Aqua. Sed tù mihi dicis: quomodo ergo Melchiſedech panem, & vinum obtulit? Quid ſibi vult admixtio aquæ.*

Hanc obiectionem ſoluens Ambroſius, docet, potum chriſtiani ſacramenti figuratum in aqua de petra, ex 1. Cor. 10. & itē ſignare aquã de Chriſti latere; propter hoc in calicē imponi. Igitur S. Ambroſius, & ſi obtulerit Melchiſedech vinum ſolùm, vult à nobis aquam offerri cum vino conſecratam.

Reſpondetur. Duplex eſt oblatio in miſſa. Prima præparatiua ad ſacrificium, cum ſcilicet, infunditur vinum, & aqua in calicem, & calix offertur poſt euangelium. Secunda eſt perfectum ſacrificium poſt conſecrationem, quando offertur panis conſecratus; & vinum conſecratum, atque ſub his corpus, & ſanguis ſalutaris. In ſecunda nil, niſi quod Melchiſedech obtulit, offertur, panis, & vinum in ſacramento æterno. In prima oblatione aqua imponitur, quia & aqua de petra percuſſa ſignabat aquam de Chriſti latere percuſſo, & aqua in calicem indita ſignat eandem aquam lateralem. Imponitur igitur, vt ſignum aquæ manantis ex latere, non vt ſignum ſanguinis, quod volunt nouiſsimi authores, neq; ſub eius ſpecie ſanguis offertur. Neque ibi Ambroſius loquitur de conuerſione aquæ in ſanguinem, aut oblatione aquæ conſecratæ vllo modo.

Octauò ex adoratione Chriſti in Euchariſtia. Sicut enim a- CXVIII

doratur sub specie vini, sic etiam sub specie aquæ adorandus est, si sub ea est. Si dicatur cum tertia opinione capitis *Cum Martha* de celebratione missarum, quod aqua non conuertitur vllatenus, sed manet circumfusa accidentibus vini; sacerdos secundum illam opinionem auertit mentem ab aqua, & speciebus eius, conuertit mentem ad sanguinem Christi, & species vini; itaque non adorat, nisi Christum, non veneratur, nisi species consecratas. Ita quoque si concedatur licitum sacerdoti oblito, cum consecrandus est calix, apponere aquam, dicendum est. Sic autem neque sacerdos est idoli aquæ cultor, aut venerator speciei non consecratæ, neq; erit idoli aquæ cultor populus innixus fidei, & prudentiæ sacerdotis, vt minor fidei maiorum.

Si autem (vel quia vinum debile, vel quia quantitas aquæ nimia, vel quia properatio excedens sacerdotis) aqua non mutetur in vinum, consecratione tamen & aqua, & vinum immediatè consecrantur in sanguinem, manentibus speciebus, & realiter distinctis, & situ in continuo disiunctis: solo vase, seù loco vnitis; tunc secundum istam opinionem sacerdos, & populus debent adorare Christum sub specie aquæ, & sub specie vini, sicut sub tertia specie panis adorat, debetq; venerari tres species realiter, & essentialiter distinctas, vt sacramenta sensibilia.

Quæro tunc, vtrum aqua superet tempore sequenti vinum, vt species vini conuertantur in species aquæ, & aqua sit sub speciebus aquæ de nouo genitis. Aut potius vinum superet aquã, & species aquæ conuertat in species vini nouas, & nouum vinum sub eis productum; (nam sine consecratione accidentia non manent sine subiecto) Aut deniq; post pugnam specierum aquæ, & vini fiat mixtio naturalis, sic enim species agunt, sicut si vinum, & aqua semper adessent.

Si detur primum, tunc nulla erit ratio discernendi species aquæ nouas, in quibus Christus non est, & species aquæ prioris, sub quibus est sanguis Christi. Igitur incertissima est adoratio Christi, & veneratio specierum prorsus confusa, quia Christus est sub tota specie consecrata, & sub quauis parte: sed quæ pars consecrata sit, signari non potest. Immo si Christus adhuc adest sub speciebus: tunc sola species aquæ est Eucharistia,

quæ

quæ est ipsa hæresis Aquariorum.

Si secundum detur, vt species vini destruant species aquæ, & producant species vini nouas, & vinum nouum. Tunc iterum nulla via patet ad discernendum vinum consecratum à non consecrato, nescietq; sacerdos, in quo situ calicis sit vinum consecratum, atq; partes eius, sub quibus est Christus, & iterum incertissima est adoratio Christi, & veneratio specierum sacramentalium.

Si tertium succedat, vt sit mixtum ex miscibilibus alteratis, tunc neq; species vini, neq; aquæ aderunt, sed miscibilium virtutes. Quarè neq; Christus sub sacramento. Veruntamen sacerdos nulla ratione potest cognoscere hunc transitum, quarè si adorat, & veneratur: idolatriæ, & venerationi idolatricæ proportionali se exponit, eidemq; periculo exponit populum. Cum igitur a tempore post consecrationem vsque ad communionem vnum de tribus ex necessitate naturæ sequatur in pluribus, nullaq; adsit via discernendi, omninò debebit sacerdos abstinere ab adoratione, vel regulariter adorare sacramentuum conditionatè, nunquàm absolutè, quod absurdum est. Incertissima igitur opinio est circa Christi adorationem in sacramento, & sacramenti venerationem, atq; ideò periculosissimum nec vllo modo credendum est, Christum voluisse, suos sacerdotes tanto periculo exponere.

Immò sicut Christus in suo sacrificio aquam non transubstantiauit in sanguinem, sed prius mutauit in vinum; ita sacerdos Christianus facit, neque aliter facere posset.

Quod autem in cæna Christi vltima, primò aqua in vinum mutata sit, patet ex attestatione S. Bonauenturæ; & ratione. Christus quippè calicem vino repleuit, ex quo tùm ipse, tùm Apostoli omnes debebant bibere. Modicissimam aquam apposuit in vinum Palæstinum, quod generosissimum est: præsertim alacritatis Paschalis tempore, ab hospite humanissimo erga Christū, & Apostolos tale exhibitum Saluatori credendum est. Dominus infusis vino, & aqua, gratias *egit*, *benedixit*, atque *consecrauit*, nec non & *obtulit* Deo; ipse bibit, deditque bibendùm Apostolis. Quis hinc non videat a vino & qualitate, optimo, & quan-

titate multo, modiciſſimam aquam velociſſimè in vinum mutatam? Item tempus actionis gratiarum, & benedictionis, ante conſecrationem, & oblationem, quàm longum, aut breue fuerit, ignoramus; iuſtiſſimè tamen præſupponitur fuiſſe congruum ſupremæ deuotioni, gratitudini, pietati, quæ in Chriſto erant.

Hinc etiam fortaſſe intelligetur dictum concilij Triburienſis. Cum nanque tempore illius concilij communio fieret ſub vtraque ſpecie, oportebat, calicem ſatis amplum implere, duabus partibus vini, & tertia parte aquæ. Quando autem vinum eſt potentius virtute, etiam æqualem aquæ molem ſuperat, & in vinum mutat. Experimur in montibus Euganeis hoc, nam vinum illud æquali aqua adhibita adhuc eſt validius, quàm vinum purum ex planitie, vt ego in albis vinis hoc eodem anno 1645. expertus ſum. Præſupponebant autem Patres Triburienſes, & vinum ſelectum apponi, & quemadmodum fiebat ad initium miſſæ; vt non admodum moroſè aqua in vinum poſſet tranſmutari. Hoc dico, non reijciens interim Arretini reſponſum, qui cenſet decretum Triburienſis concilij, ſcilicet prouincialis, fuiſſe correctum per concilium generale Florentinum, quod modiciſſimam aquam iubet admiſceri.

CXIX. Nonò ex Communione Euchariſtiæ, quia nō modo ſub vna, vel vtraque ſpecie fiet. Sed iam de communione ſub triplici ſpecie opinio intruditur in Eccleſiam. Erit & hæc alia nouitas.

Quoniam autem ad officium vniuerſalis Paſtoris, & Regis regni Chriſtiani intereſt, non modò eccleſiarum, quæ ſub vna, ſed & earum, quæ ſub vtraque ſpecie communicant ſolicitudinem, ideſt, omnium eccleſiarum habere: curandum erit, ne Chriſti fideles calicis vſum habentes fraudentur eccleſiæ ſuæ voto, quæ præcipit, vt exerceant, & actum manducandi panem ſacrum, & actum bibendi calicem conſecratum. Fiet nanque frequenter, vt vel ſolam aquam bibant, ſi aqua ſuperet vinum: vel neque aquam, neque vinum, ſed mixtum quoddam tertium, & Chriſti ſanguinem, atque potum ſpiritualem ſignificatum efficaciter per potationem ſenſibilem non ſuſcipiant. Fiet fortè, & tertiò, vt ſuperante vino aquam paulò copioſiorem (inditam in temperando calice pro ſacerdote, & populo) ſub notabili quantitate

titate specierum sit vinum de speciebus aquæ consecratæ genitum, & aliquis fidelium solum vinum pro Christi sanguine bibat, & Christi gratiam sacramentalem non consequatur. Non debet autem permittere Pontifex summus in quouis casu quicquam, quod in tanti sacramenti dedecus vergat, quod populum decipiat, quod Christi deludat intentionem; quæ omnia facilè sequentur, si etiam aqua immediatè in sanguinem vertatur.

Decimò Ille finis, qui ex præcepto sequitur aut semper, aut frequenter, videtur per se intentus à præcipiente. Nunc autem si aqua modicissima in vinum purum maioris quantitatis imponatur, aqua citò mutatur in vinum, idque ex necessitate naturali semper, aut frequenter; igitur mutatio aquæ in vinum per se intenta videtur à Pōtifice cum Cōcilio vniuersali Florentino. Finis verò imponit necessitatem his, quæ sunt ad finem, igitur ex consecratione vt fine, intentum est medium, quod est mutatio aquæ in vinum: ex mutatione aquæ in vinum, intenta est maior moles, & virtus vini, minima aquæ moles, atque virtus. Quarè ex per se intentione Pontificis, & Concilij est, vt aqua mutetur in vinum, vinum in sanginem; & contra intentionem est, vt aqua in sanguinem immediatè conuertatur. Atque hæc tùm ex authoritate, tùm ex ratione mihi occurrunt ad probandum, quòd sit improbabilis, & noua, & suspecta, & periculosa illa opinio, quę aquam in sanguinem immediatè transobstantiari docet.

Bellarminus in Apologia ad Iacobum Regem Angliæ cart. 6. ex Vincentio Lirinensi in Commonitorio definit. illud esse Catholicum, quod semper, & vbiquè creditum est. Aquam autem immediatè in sanguinem transmutari, nusquam per mille sexcentos annos traditum, aut creditum esse à Catholicis reperitur; an igitur sit catholicum, Iudex catholicæ fidei decernat.

CA-

CAPVT III.

Consequentia, quam proponunt offensores, reijcitur.

CXX. DOctor subtilis in 1. dist. 26. quæst. 1. R. salubre consilium porrigit in iudicando de fide catholica dicens *Articulum fidei, qui traditus est in generali, restringere ad intellectum specialem, quasi non possit intellectus generalis esse verus, nisi specialis sit verus, hoc videtur articulum reducere ad incertitudinem.* Singulare ibi exemplum est de Trinitate diuinarum personarum, qui est articulus in generali traditus: specialis intellectus est, constitutiua personarum sunt relationes, vel sunt absoluta; cum isti speciales intellectus sint sub incertitudinem opinionum, non est negandus intellectus generalis propter constitutiua relatiua, vel absoluta.

In re nostra. Veritas Eucharistiæ est articulus traditus in generali: in speciali sunt duo intellectus, vnus aquam secundum se non transubstantiari in sanguinem, alter aquam secundum se transubstantiari in sanguinem, & ibi manere accidentia aquæ sine subiecto. Si dixeris veritatem de Eucharistia in generali consistere non posse sine secundo intellectu speciali, iam certitudinem articuli de Eucharistia reducis ad incertitudinem opinionis. Non enim potest esse certum, quod super incerto fundatum est.

Quando igitur offensores, super opinione probabili (vt aiunt) fundati, censuram ferunt, quòd opinio philosophorum Græcorum sit suspecta in fide de Eucharistia: ipsi offensores reducunt fidei certitudinem ad incertitudinem opinionis. At verò reducere certitudinem fidei ad incertitudinem opinionis, est opus in fide suspectum; igitur offensorum iudicium in fide suspectum est.

CXXI. Primò ergo diceret Cremoninus, veritatem fidei de Eucharistia non dependere ab opinione vel affirmatiua, vel negatiua de immediata conuersione aquæ in sanguinem. Se tamen tenere opinionem contrariam, nempè quòd aqua prius conuertatur

in vinum, mox vinum transſubſtantietur in ſanguinem: aquam verò immediatè in ſanguinem neutiquam tranſubſtantiari. Hanc verò propriam opinionem non eſſe ſuſpectam in fide,quam fideliſſimi Theologorum tenent; ſed oppoſitam opinionem falſam eſſe. Sed tamen neque per affirmationem, vel negationem opinionis falſæ, negandam eſſe veritatem Euchariſtiæ.

Licentiam igitur peteret tenendi ſententiam Innocentij tertij ſummi Pontificis, Sanctorum Thomæ, & Bonauenturæ, atq; omnium priſcorum Theologorum: ſub qua opinione catholicorum Doctorum defendet opinionem Græcorum philoſophorũ, neque vlla ſuſpicio in fide Euchariſtiæ ſequetur, niſi ſcholaſtici etiam illi ſuſpectam in fide opinionem dicantur habere.

Secundò diceret iuxta negatiuam opinionem,in Euchariſtia manere aquam ſecundum ſuam ſubſtantiam, & accidentia, ſi aqua tempore conſecrationis conuerſa in vinum non fuit. Id, quod & ſecunda, & tertia ſententia probabiles apud cap. *Cum Martha* ex aſſerto Pontificis tenent. Si igitur cum opinione Græcorum philoſophorum dicatur ſubſtantia aquæ manere in Euchariſtia, non magis erit ſuſpecta in fide hæc philoſophica opinio, quàm duæ illæ Theologicæ, quæ non ſunt ſuſpectæ; ſed ſecunda probabilior iudicata eſt, quam prima vel tertia. Quæ autem eſt à ſummo Chriſti Vicario probabilior iudicata, vtiq; non eſt opinio in fide ſuſpecta.

Tertio diceret, quoniam in Græcorum philoſophorum opi- CXXIII
nione aliqui gradus frigiditatis ſunt conſtitutiui, ſine quibus aquæ ſubſtantia non manet, & iſti ſunt forma ſubſtantialis aquæ: aliqui ſunt aduentitij, & accidentales, cum quibus, & ſine quibus ſubſtantia aquæ poteſt exiſtere in rerum natura. Hoc ſuppoſito, ſi teneatur opinio affirmans,aquam immediatè conuerti in ſanguinem Chriſti, dicendum eſſet, quòd materia aquæ in materiam ſanguinis, forma aquæ in formam ſanguinis, & tota ſubſtantia aquæ conſtans ex materia, & ex forma, quæ eſt qualitas conſtitutiua, conuertitur in totam ſubſtantiam ſanguinis, manentibus frigore accidentali,alijſque accidentibus aquæ poſt conſecrationem.

Ea propter conſequentiam ab Offenſoribus factam nihil con-

cludere, quoniam consequens debet inferre conuersionem substantiæ aquæ in sanguinem cum permanentia accidentium aquę sine subiecto, iuxta assertam opinionem. At Offensores perperam inferunt substantiam aquæ manere.

Quartò diceret, dato non concesso, quòd forma substantialis aquæ, nempè frigiditas elementaris maneret in sacramento adhuc fore, vt accidentia aquæ sint sine subiecto. Etenim accidentia recipiuntur, vel in materia, vel in composito, at in forma neutiquam recipiuntur, vt in subiecto, tàm iuxta sententiam philosophorum Græcorum, quam S. Boetij, qui in lib. de Trinit. ait, quòd forma non recipit accidentia, nisi quia hæc recipit materia subiecta, vti refert, & sequitur S. Bonauentura in 2. dist. 3. quæst. 1. Igitur in hoc non læderetur veritas catholica de existentia accidentium sine subiecto in Eucharistia, & ex consequenti nil valet consequentia per Offensores facta.

CXXIV. Quinto diceret, ex duabus contradictorijs non posse inferri idem consequens; vti docuit Aristoteles 2. Priorum cap. 4. Sint igitur duæ opiniones contradictoriæ, vna Offensorũ, quòd aqua immediatè conuertitur in sanguinẽ, alia Innocentij III. quòd non immediatè. Si ex priore affirmante cum opinione naturali lumine nota, scilicet cũ opinione Gręcorũ ista, *qualitas prima est forma substantialis elemẽti aquę*, sequitur cõclusio suspecta in fide, vti volunt Offensores, fruantur illi affirmante sua, & sint suspecti in fide. Se autem tenere negatiuam, scilicet aquam prius in vinum mutari, mox per consecrationem vinum illud totum in sanguinem transubstantiari: ex qua negatiua contradictoria, cum eadem Græcorum sententia naturaliter nota, non potest sequi conclusio suspecta in fide. Si igitur ambæ illæ contradictoriæ sunt probabiles, integrum sibi esse tenere secundam, ex qua nil mali sequitur. Si secunda est simpliciter probabilis, immò & probabilior attestatione conditoris Canonum, & Canonistarum, atque attestatione Theologorum, non posse Offensores astringere se Cremoninum ad sententiam improbabilem. Quocirca & antecedens Offensorum esse improbabile, & consequentiam omninò improbam.

Sextò, Distinguendum esse inter fidem christianam, & hu-

manam opinionem. Opinioni potest subesse falsum, fidei non potest. Opinio incerta est,& cum formidine de opposito, fides certissima, & firmissima. Opinio humanis dictis, fides diuinis inhæret. Velle igitur ex fundamento alicuius opinionis præiudicatæ iudicare de rebus fidei, est diuina humanis, firmissima infirmis, verissima falsis inbijcere. Proinde ex probabiliore opinione iudicium etiam est non tutum. At ex improbabili, nouitia, singulari opinione idipsum facere, est longè magis periculosum & in fide suspectum, sicuti est iudicium ab offensoribus factum.

Septimò, Aliud est exquirere dicta Aristotelis, & Græcorum philosophorum, qui ex lumine naturali modò vera docent, modò falsa propter defectum, & intellectus, & obiecti naturalium, quæ non possunt ad ea, quæ sunt supernaturalis ordinis pertingere. Aliud est exquirere ea, quæ sunt fidei catholicæ, quod Theologiæ, atque Theologorum est officium. Se, diceret Cremoninus, loqui cum Aristotele, & Græcis, & eorum opinionem tueri. Cum autem multi tales sint infideles, multi heretici, non est mirandum, si dicant contra fidem, & Christianas veritates. At latinos ab Auerroe Araba oppositam sententiam in philosophia didicisse. Fuit verò Auerroes in rebus fidei inconstantissimus, alias Christianus, alias Maumethanus, alias Iudæus, denique nullius legis, vt Ioan. maior in 4. notat. Is verò præter qualitates quatuor, quas Græci formas elementares existimant, inuenit quatuor formas alias ignotas, innominatas, latentes. Neque minus mali expectandum est ex Auerrois opinione, qui fuit expressus Christianæ legis desertor, & impugnator, quàm a Græcis, quornm nullus tàm aduersus Christianos desæuijt. CXXV.

Itaque neque antecedens Offensorum, neque consequentia subsistit contra Cremoninum; & vtinam vir ille nihil,quod esset contra fidem catholicam,ad aures Aristotelis scripsisset. Sed in hoc non sunt meliores multum Cremonino nostri Offensores,qui cum Aristotele dicunt demonstratum, quòd mundus, motus, tempus sit æternum. Vnde & cum Aristotele negant creationē esse possibilem, iudicium vniuersale, resurrectionem mortuo-

rum. Immò & animam rationalem potius mortalem volunt secundum philosophiam, & secundum Aristotelem, quam immortalem secundum substantiam cum accidentali varietate. Deum aiunt naturali necessitate ad extra agere, & sine libertate, mancipatum causis secundis, & alia multa; quorum assertio non modò suspecta est in fide, sed sine vlla dubitatione, & in his, & alijs fidei Christianæ est maximè aduersa, & perniciosa.

En è quibus lacunis argumenta proferant Offensores ad arguendos alios, cum ipsimet sint iustius arguendi.

FERACITAS BELLVTI, & MASTRII.

CAPVT I.

Offensores sunt feraces in alijs vituperandis, & præsertim sequacibus Aristotelis.

OFfensores in lib. de gener., & corrupt. cart. 20. disp. 1. quæst. 2. art. 1. obloquuntur cō- tra illos, qui Aristotelicæ innituntur authoritati. Sic autem aiunt. CXXVI

Probatur primo pluribus, & manifestis Arist. authoritatibus, non quia in his caput faciamus, nàm apud nos semper magis vrgebit vna stabilis ratio, quàm mille authoritates. Scire nanque est rem per causam cognoscere, non per authoritatem, & vt inquit ille, non est attendendum quis dicat, sed quid dicat. Offensio.

Ad probandum, quòd non valeat authoritates citare, citant authoritates Angesti, Ragusei, Zabarellæ, atque ita probant per id, quod reprobant. Et subdunt.

Nàm qui soli authoritati fidit, rationem spernens, arguté à quodam appellatus est vir multæ authoritatis, sed modicæ rationis.

Iste vir, qui laudatur tanquam argutè dicens, est P. Mastrius. Defensio. Cum enim in publica disputatione ab Admodum R. P. Mag. Francisco Maria Vaccario, tunc publico metaphysico, authoritate Aristotelis ipse Mastrius arctaretur, nec posset aliter ob inopiam solutionis effugere argumentum, dixit ad P. Metaphysicum. Vos estis multæ authoritatis, sed modicæ rationis: nos multæ rationis, modicæ authoritatis. At falsò dixit. Nam P. Vaccarius erat homo nullius authoritatis, qui nihil sibi authoritatis arrogabat, sed totum se committebat authoritati summi philosophi. Nimirum vt præcellens Peripateticus Peripateticorum principem afferebat. Mastrius verò multæ est authori-

catis,

tatis, qui omnium authoritates, etiam summi philosophi authoritates mille reprobat, præ vna sua ratione. Fuga est, quando Mastrius non potest liberare se ab authoritate Aristotelis in philosophia, reijcere Aristotelem. Idem facit in Theologia; quando etenim authoritates Patrum Ecclesiæ ipsi obijciuntur, nec potest se eximere, negat Patrum authoritates. Sic negauit in cathedra publica S. Ioannis Damasceni authoritatem, quam nunquam Scotus negauit. Sic alias dixit arguenti: *lasciate l'autorità di questi Padri, che sono buone per far concetti alla moda*: Quam obrem in theologicis veritatibus excutiendis, Patrum sententias irridet, rationes quærit: cum tamen in rebus fidei catholicæ authoritas primum locum teneat, ratio ferè postremum, nisi super authoritate fundetur.

CXXVII Mos iste reijciendi authoritates Patrum Sanctorum cæpit ab Arnaldo hæretico, & Petri Abailardi hæretici consorte. Arnaldus nanque suo confisus ingenio, omnium sanctorum Doctorum (vt author est Alphonsus de Castro lib. 3. aduersus hæreses) sententias contemnere cæpit. Testatur hoc etiam Prateolus de vitis hæreticorum in vocabulo *Arnaldistæ*.

Illud etiam obseruo in articulorum Parisiensium cap. 16. talem articulum contineri damnatum. *Quòd homo non debet esse contentus authoritate ad habendam certitudinem de aliqua ratione*. Non igitur est ita liberum homini cordato sapientum in Theologia, & philosophia contemnere authoritates. At facilius est cauillari contra rationes, non ita facilè est declinare authoritates. Quod animaduertit Aristoteles in primo poster. tex. 77. cum dixit, demonstrationem fieri ad rationem, quæ est in anima: semper enim ad externam orationem est instare, ad internam non semper. Verùm P. Vaccarius honoratæ memoriæ, erat etiam homo multæ rationis. Cum nanque Mastrius defenderet conclusionem illam, sacramenta nouæ legis habent effectum ex opere operato. Arguebat Vaccarius contra.

Exorcistatus non habet effectum ex opere operato.

Exorcistatus est sacramentum nouæ legis.

Igitur sacramentum nouæ legis non habet effectum ex opere operato.

Maior

Maior probata est. Quod ex operato fit, semper, vel in pluribus fit. Sed exorcista per impositionem manuum, & exorcismos raro expellit dæmones ab obsessis: ergo exorcistatus, vel exorcista non efficit ex operato, sed fortè ex operante, & potius miraculosè, quàm regulariter ex effectu sacramenti.

Minor probatur; quoniam exorcistatus est vna species ordinis sacri: ordo sacer est sacramentum nouæ legis; ergo exorcistatus est sacramentum nouæ legis. Sco. 4. d. 24. qu. 1.

Hanc rationem P. Vaccarius ad vinciendum Mastrium inuenit, Mastrius homo multæ rationis, rationem exoluendi se non inuenit. Atque adhuc desideratur vera solutio, quæ à quibusdā Vaccarij discipulis, tunc ridentibus, sciebatur. Sed quam Bellutus, & Mastrius polleant ratione, patuit hoc libro, dum Contarenum impugnarent. Patuit, dum Raguseum, & Fernelium impeterent. Quæ inuenerunt apud Contarenum, transcripserunt: sed Contarenus nullam rationem fecit contra Raguseum, aut Fernelium: nullam per consequens rationem ex Contareno transcribere, nullam ex proprio ingenio valuerunt conficere. Plures potuissem ostendere quæstiones Contareni ab Offensoribus expilatas, sed ex libello præcedenti iuxta prouerbium quilibet poterit ex vngue leonem cognoscere.

Reuertamur ad maledicta de authoribus, qui authoritate Aristotelis vtuntur ad cart. 256. col. 2.

Vide, quæ consequentiæ deducantur ex quibusdam propositionibus, quas indefinitè protulit Arist. & hi Laterones eius recipiunt pro vniuersalissimis, quasi propositiones omnes Arist. sint vniuersaliter vera, sanè aliam asseruit propositionem 9. met. 15. huic ex diametro oppositam, priora generatione sunt posteriora perfectione, quomodo ergo ambæ erunt vniuersaliter vera? Irrationabilis hic philosophandi nonnullorum modus inde traxit originem, quòd isti simplicissimè, & ieiunè Arist. authoritati nimium fidunt, nec nisi solis authoritatibus sua asserta probant, quod quàm virum philosophum dedeceat, diximus supra disp. 1. quæst. 1. art. 1. Offensio

Hæc, & alia effundunt contra Peripateticos, qui, vt par est, suum sequuntur principem. Retuli hæc in generali dicta contra Aristotelicos. Iam in speciali aliquot maledicta in diuersos Defensio

autho-

authores congesta per ordinem reponam. Nàm omnia eorum dicteria, & scommata colligere faceret libellum nimis magnum.

CAPVT II.

Vituperia quorundam authorum à Belluto, & Mastrio ex eorum feracitate referuntur.

CXVIII. Graci Cremon. GRæcos, & Cremoninum cart. 15. col. 1. *Græcorum sententiam Alexandri, Themistij, Simplicij, Philoponi, Amonij, & aliorum, quos citat & Mordicus sequitur ex latinis (apud quos illa opinio nunquàm inualescere potuit) solus Cremoninus, Perpetuus Græcorum Latero, ac Idolatra, integro libello, &c.*

Cart. 20. col. 2. *Ea potissimum de causa Aristotelis authoritates adducimus pro nostro asserto, vt Putidum Cremonini Mendacium refellamus, qui sect. 1. cap. 1. sub finem ait, latinos nec vnum quidem Aristotelis locum adducere posse, vbi elementorum qualitates appellauit res accidentales.*

Iniuria grandis *mendacij putidi* est, presertim in Offensoribus, qui ne vnam quidem Aristotelis authoritatem obseruauerunt, sed omnes ex Contareno furto, an rapto? sustulerunt.

Telesius. Telesium cart. 32. col. 2. Respons. ad 1. *Ea ratione Telesius dixit, ignem esse humidum: quod quàm erroneum sit, neminem latet.*

Roccus. Auersa. Roccus, & Auersa tractantes de qualitatibus virtualibus car. 34. col. 2. taxantur *quam opinionem obsoletam suscitarunt Roccus 2. de generat. quæst. 2. & Auersa nuper quæst 41. art. 4.* & infra refutant cart. 35. col. 1. Aristoteles. *Qualitates elementares, actuales, & formales vocat absolutè primas in elementis, nec per somnium quidem alias virtuales significauit.*

Io. de S. Tho. Ioan. de S. Tho. cart. 35. col. 2. *Alias quoque rationes ad hoc adducit Ioan. de S. Tho. loc. cit. quæ tamen minus idoneæ sunt, non enim minus auertunt tales qualitates virtuales in mixtis (in quibus tamen ipse quoque eas admittit) quàm in elementis, & sunt facillimæ solutionis, vt eas conside-anti constabit, quas proindè omittimus.* Sic de rationibus alienis, nã proprias (si vllæ tales) insolubiles volẽt.

Fran.

Franciſcus Suarez cart. 49. col. 2. *Tum quia, vt optimè arguit Suarez, apud quem nullum aliud præter hoc reperimus argumentum alicuius momenti, contra hanc qualitatem mediam, cætera nanque facilè diluuntur per ſolutionem Trombetæ allatam.* Suarez.

Franciſcum Lichetum cart. 51. col. 1. *Et gratis omninò negatur caſus iste à Licheto dicente, quòd ſolùm vnum gradum deſtruet, nunquam duos; ſic enim dicens, manifestam committit petitionē principij, cum aſsignet pro ratione id, quod quæritur.* Lichetus.

Areſium cart. 64. col. 1. *Malè ergo negat, & limitat Areſius principia, quædam philoſophica ab omnibus recepta, vt pecularia ſua placita tueatur; malè etiam præcludit viam veſtigandi qualitates primas ex ſecundis &c.* Areſius.

Teleſium cart. 65. col. 1. *Adeò vt qua fronte negauit Teleſius aquam eſſe frigidam ſuaptè natura poterat quoque negare ignem eſſe calidum.* Teleſius.

Ariſtotelem cart. 65. col. 2. *Tum quia doctrina illa Ariſtotelis 1. meteor. cap. 4. ſano modo debet intelligi; nàm abſolutè intellecta ſubſiſtere nequit, & grauem patitur calumniam, vt demonstrauimus diſp. 2. de cælo quæst. 7. art 4. Tùm quia licet aliquo pacto ſustineri poſſet, & defendi hæc opinio quo ad calorem, & frigus, non tamen quo ad alias qualitates, &c.* Ariſtoteles.

Areſium cart. 69. *Et ſic patet, quomodo rationes, & experimenta pro aeris frigiditate ſtabilienda, de quibus adeo gloriatur Areſius, facilè diluuntur. Qua de cauſa etiam ſi pro nostra ſententia rationem non haberemus adeò euidentem, adhuc probabilior cenſeri debet ob Ariſtotelis authoritatem, quem Areſius ſibi in caſſum conciliare contendit; nàm ex profeſſo ſtat à nobis.* Areſius.

In ſumma gloria aliorum offenſoribus non placet, ſola propria ſui ipſorum gloria placet. An non ſufficiebat ſoluiſſe qualitercunque Areſij argumenta, niſi etiam inſultarent exultantes, quod ab ſe eſt Ariſt. quodq; incaſſum id Areſius ſibi aſsumit?

Cart. 77. col. 1. *Conimbricenſes 2. de generat, cap. 3. quæst. 5. art. 4. cum Marſil. in hoc loco concedunt qualitatem excellentem elemento conuenientem impleri vſque ad totam latitudinem, vt aer per admixtionem contrariæ qualitatis, & idem tenent Zabarel. cit. &c. Sed ſecundam impugnationem allatam contra hanc partem non ſol-*

nunt, immò nec adducunt, & sanè nobis videtur ratio satis efficax, ob quam libenter ad aliam declinamus partem cum Saxon. quæst. 2. huius libri, Alexan. 1. meteor. com. 13. Zimara theor. 18. Complutens. cit. quæst. 5. Toleto 2. de gen. quæst. 6. Ruui. cap. 7. quæst 19. Arriag. & alijs. Qui tamen non præfata ratione oppositam impugnant partem, sed alijs minoris momenti, & facilè solubilibus.

Io. de S. Thoma. Ioan. de S. Tho. cart. 87. col. 1. *Nec contra hanc sententiam aliquid facessit, quod vrget Ioan. de S. Tho. & allatis illius argumentis.* Hæc imbecillima sunt, ad primum enim dicimus.

Thomistæ. Thomistas cart. 133. col. 2. *Thomistæ cum D. Thoma parte 2. quæst. 52. art. 1. & 2. asserunt per intensionem non acquiri nouam partem formæ, sed nouam radicationem in subiecto; mirabile tamen est, quàm inter se discrepent in explicatione huius radicationis, ita vt post multas verborum ambages, potius obscuriorem reddunt radicationem istam, quàm declarent.*

Thomistas cart. 139. col. 2. Primò referunt responsionem Ioannis de S. Tho. secundo responsionem Complutensis collegij, & subdunt. *En in quot difficultates, & inextricabiles angustias labuntur, vt nec ipsi se intelligant; quid enim velit asserere prima responsio per hoc, quod est modum dum est in fieri, esse per modum diuisibilem, dum est in facto esse, tunc per modum indiuisibilem, non satis constat.*

Et cart. 140. col. 1. *Nec minus obscura, vana; & falsa est secunda responsio &c.*

P. Vulpes. P. Vulpes. cart. 150. col. 2. *Pater Vulpes 2. part. tom. 3. disp. 105. art. 4. non videtur percepisse statum controuersiæ, dum ex vna parte decidendo hoc quæsitum ait, gradus istos esse materialiter dissimiles, hoc est indiuidualiter, & formaliter similes, seu eiusdem specificè naturæ; & deindè impugnat Vasquez, &c. Non enim Vasquez loquitur de dissimilitudine proueniente à differentijs indiuidualibus, quasi quòd voluerit omnes gradus esse idem numero, hoc nanque nunquam somniauit, &c.*

Non Leuis incusatio est, *non percipere statum controuersiæ.* Imponere Vasquezio, quòd iste ne somniauit quidem. Sed inferius cart. 153. col. 1. *Nec Vulpes est philosophicè, & Scoticè locutus, dum loco citato negat, alterationem in habitibus spiritualibus*

bus habere rationem motus; ità de homine valdè docto, & benè merenti de Scoto scribunt.

Thomistas non sanæ mentis. Cart. 165. col. 1. *Quem præter Scotistas sequuntur ferè omnes recentiores, immò & Thomistæ sanioris mentis, vt Bannes 1. de gener. quæst. 6. Complut. disp. 4. quæst. 10. Ioan. de S. Tho. quæst. 3. art. 3.* Sic ibi. Sed paulò ante citarunt Thomitas contra sentientes, qui scilicet erunt mentis insanioris vt Capreolus 1. dist. 15. quæst. 2. art. 2. Soncina 8. met. quæst. 22. Iauel, & Ferrarien. 8. Physic. quæst. 7. Zanard. quæst. 9. & alij. *Thomistæ*

Modernos. Cart. 171. col. 1. *Hinc negatur maior, nec probatio vrget, sæpius enim has modales entitates Recentioribus valdè familiares negauimus, & quamuis seipsis vniantur cum partibus, adhuc si partes non essent, possent existere, vt diximus disp. 9. Phys. quæst. 2. & 5. in responsione ad tertiam confirmationem quarti argumenti principalis. Hinc non approbamus, quod ait Suarez.* *Moderni*

Cart. 179. col. 2. *Hæc sola difficultas in tot distraxit opiniones Auctorum capita in hac materia, cui plenè satisfacere nequimus, nisi quousque nostram proferamus sententiam de rarefactione, & condensatione, quod inferius quæst. vltima præstabimus.* Ita omnes sententias, & authores expectabunt nouos Aristoteles, vel Hiarchas.

Arriaga. Cart. 182. col. 2. de rarefactione contra Arriagam disputant. Arriaga *Stupiditatis insimulat omnes authores, quòd hactenus id non considerauerint. At nobis placet errare cum multis, quàm sapere cum solo Arriaga, cuius doctrina nimis singularis est, & destruit finem, ob quem cucurbitæ medicæ sunt adinuentæ.* *Arriaga*

Sed Arriaga non est singularis, quia Offensores pagina præcedenti in hanc sententiam Arriagæ citant OKam, Gabrielem, Vallesium, Mayronem, & Scotum iudicantem, assertum Arriagæ de rarefactione, vt probabile.

Arriaga fecit inter alia duo argumenta contra se, & soluit. Offensores cart. 184. col. 2. *Hæc solutio est mera fuga; nàm in compressione, &c. quòd autem partium vnio tolli debeat imperceptibiliter, vt sit vera rarefactio, videtur prorsus voluntarie dictum, & fictum ad fugam argumenti.*

Cart. 185. col. 1. *Neque maiorem soliditatem habet solutio ad aliud absurdum.*

Col. 2. *Sed hoc suum assertum, quod est vnicum fundamentum suæ opinionis, est penitus à veritate alienum.*

Infra. *At Arriaga, vt omnia peruertat, poros ponit in aqua, aere, & igne,* & ibi plura ferocius: quia furacius ab Arriaga surripiunt.

Scotista. Scotistas. Cart. 188. col. 2. citant Scotistas tenentes, rarefactionem fieri per productionem quantitatis nouæ secundum partem. Scotistas taxant

Cart. 189. col. 1. Quasi non benè legerint Scotum docent cart. 190. col. 1.

Responsionem Basolij, & Biragi sic reijciunt; *Cæterum sic respondentes, non videntur vim argumenti percipere. Exemplum verò de charitate à Bassolio adductum, est prorsus ab re.*

Tatar cit. *valdè perplexè loquitur, &c. At neque Tataretus vult vim argumenti percipere.*

Contra alios Scotistas cart. 191. col. 1. *Sed velint, nolint, altero illorum modorum fieri debet additio nouæ quantitatis, & frustra recurrunt ad illam permixtionem, & confusionem, vt magis rem confundant.*

Cart. 192. col. 1. *Nonnullas euasiones ad hæc adducit Doctor, quæ passim ab Authoribus afferuntur, veluti Scoti responsiones pro tuenda opposita sententia, à qua ipsum stare arbitrantur. Sed sicut temerè iudicarunt de mente Doctoris, ita & de euasionibus, quas affert ad hoc argumentum ex Eucharistia deductum, quandoquidem fixo pede illas reijcit.*

Auersa. Gabrielem Auersa. Cart. 192. col. 2. *Nec etiam defendi posse in eo sensu, quo cogitauit Auersa: tùm quia potentia illa de genere qualitatis, quæ sit immediatum, & proximum subiectum cæterorum accidentium, etiam quantitatis ipsius, quam comminiscitur Auersa, est prorsus vana, & commentitia, vt ostendimus disp. 3. Phys. quæst. 3. art. 2.*

Modernios. Cart. 198. col. 2. de ponentibus, quòd raritas, *Moderni.* ac densitas sint qualitates. *Displicet tandem hæc opinio, quia difficultatem ab initio disputationis propositam, quæ est radix totius controuersiæ,*

trouersia, relinquit in sua vi, &c. Vndè hæc opinio communibus, & proprijs vrgetur difficultatibus, qua de causa nostro iudicio omnes aliæ opiniones huic præferri debent, & certè miramur, cum hæc opinio nullam effugiat difficultatem, cur tot apud modernos inuenerit assectas.

Io. de S. Tho. Cart. 207. col. 2. *Rem non amplius explicuit hic author, quia nec ipse, vt credimus, intelligebat, quod scribebat, sed doctrinam illam de contactu inadæquato indiuisibilis ad partem iam disp. 9. Physic. quæst. 2. art. 5. in solut. ad 3. & 4. impugnauimus, ac etiam hic admissa non deseruit, sed prorsus rem confundit, &c. Sed certè à sæculo non est auditum, quòd indiuisibilia exerceant munus expandendi partes in loco; hoc enim prorsus repugnat eorum naturæ, vt efficaciter monstrauit Aristoteles &c.* Io. de S. Tho.

Io. de S. Tho. & Peripateticos, atque Academicos. Cart. 212. col. 1. de ratione probante generationem substantialem. *Resolutionem affirmatiuam huius articuli recipiunt omnes tùm Peripatetici, tum Academici. Verùm non omnes eadem gradiuntur via ad eam indagandam; immò quamplures afferunt rationes prorsus inutiles, & vt plurimum principium petentes, præsertim vero Ioan. de S. Tho.* Io. de S. Tho. & Peripatetici, atque Academici.

Cart. 215. col. 1. *Aliunde igitur argumenta deducat hic Thomista ad negandum materiæ actum entitatiuum, vel tandem cum cæteris scholis fateatur hanc Scoticam veritatem, immò cum sua, quam plures enim modo etiam sui instituti pudet id negare, &c.*

Anaxagoram. Cart. 216. col. 1. contra Anaxagoristas. *Et hæc fuit positio Anaxagoræ, qui omnia in vnoquoq; actualiter contineri asserebat, vt ei impingit Aristoteles 1. Physic. sed hæc etiam Antiquitas insulsa est, quam optimè Arist. cit. reiecit, & Nos disp. 1. Physic. quæst. 7. art. 1.* Anaxag.

Cart. 217. Irrisionem Ferchij quàm grauis sit legat lector, sed excutiat libro sequenti. Ferchius.

Authores. Cart. 224. col. 1. *Restat, vt naturam generationis singillatim in vna, & altera acceptione declaremus. Sic enim commune vitium Authorum in hac re deuitabimus, qui aut confundunt vnam acceptionem cum alia, aut si illas distinguunt, non postea explicant generationem, nisi sub altera tantùm.* Authore.

Suarez, Conimb. cart. 225. col. 2. *Hinc hallucinantur Suarez disp.* Suarez. Conimb.

15. met. sect. 2. num. 14. Conimb. 1. de gener. cap. 4. quæst. 15. dum has actiones non distinguunt, & aiunt eadem omninò actione, qua fit compositum, fieri quoque formam. Et infra.

Moderni. *Immò vniuersaliter errant Moderni ferè omnes, autumantes eandem prorsus esse actionem realem.*

Aristoteles. Cart. 229. col. 1. De generationis definitione primò Aristotelem sugillarunt pagina præcedenti, quòd nullam exactam definitionem generationis dederit, cum ex eo quinq; retulerint. Præsertim verò de quarta, quæ in 1. de gener. 23. contra Peripateticos ita scribunt.

Peripatetici. *Cum hæc autem ita se habeant, mirum est, cur Peripatetici ferè omnes quartam definitionem arripuerint pro explicanda generationis natura, tamque anxij fuerint in ea tuenda, & non quintam, quæ adeò facilis est, ac obuia.*

Possunt Offensores iam liberare me ab sua accusatione, quòd mea opinio est contra communem. Nam & Offensorum opinio est contra omnes Modernos, vt in præcedenti exprobratione ponunt, est contra ferè omnes Peripateticos, vt in præsenti. In quo igitur accusant me, accusent semetipsos.

Faber, & Defensores. Fabrum, & Defensores. Cart. 234. col. 2. *Hoc facilè reijcitur, quia iste loquendi modus æquiualet illi, quo aliqui vtuntur appellantes priuationem ens verum, & reale priuatiuum. Quam fatuitatem refellimus disp. 4. Physicorum.*

Moderni. Modernos. Cart. 238. *Quamuis hoc dubium sit facilis resolutionis, recentiores tamen quamplures inutili verbositate, ac terminorum varietate rem implicant.*

Bannez. Bannez. Cart. 242. Ad obiectiones pro Bannez. *Ad 3. sexcenties negata est minor. Ad 4. negatur assumptum, & doctrina ad eius probationem assumpta millies à nobis damnata est in Phys. disp. 2. quæst. 2. art. 1. & ex professo disp. 8. quæst. 1. art. 1. Præterquamquod argumentum non est ad rem.* Quanta iactantia! Quanta hyperbole! Sexcenties, Millies! Quantus contemptus! Damnati!

Vasquez. Vasquez. Cart. 249. col. 1. *Vnde fuga de illo esse communicato non videtur esse, nisi vocalis tantùm, ita Doctor; & hac ratione nos quoq; hoc Vasquez figmentum refellimus disp. 5. Phys. q. 3. art. 3.*

Fabrum.

Fabrum. Cart. 249. col. 2. *Verus igitur, & legitimus modus ponendi totum distingui realiter à partibus non est hic (scilicet Vasquezij) Nec ille, quem dedit P. Faber theor. 21. cap. 3. & adeò morditus perpetuò defendit 3. sent. disp. 19. cap. 3. & rursus 7. met. disp. 22.* Faber.

Sed si alij vel Scotistæ vel non Scotistæ verum, ac legitimum modum, non attingunt, quis est hic, qui attingat, & tradat? Respondent eadem col. 2.

Verus itaque sensus distinctionis totius à partibus, & quem intendit Doctor 3. dist. 2. quæst. 2. traditur à Nobis disp. cit. Phys. quæst. 13. art. 1. quasi dicant.

Nos acutissimæ aquilæ, & in videndo vero sensu, & in videnda intentione mentis Scoticæ super alios eminemus. A' Nobis traditur, non ille, non iste sensus, sed noster est verus, & intentus à Scoto. Hoc dicere volunt. Quid? Nonne & alij vt Cauellus, vt Meruisse?

(Quicquid ibi dicat P. Cauellus in scholio, & Meurisse lib. 2. met. cap. 3. part. 9. quæst. 4. vbi inquit Doctorem cit. 3. dist. 2. quæst. 2. solam distinctionem formalem intendere inter totum, & partes, non realem, quod delirium refellimus disp. 1. log. quæst. 5. art. 2.) Cauellus Meruisse.

Vbi adeò exactè hanc controuersiam pertractauimus, vt quamuis post illius editionem alij graues authores pro opposita sent. strenuè decertantes ad manus peruenerint, vt Complut. 1. Phys. disp. 6. Conmaren. cit. Aresius 1. de gener. disp. 2. quæst. 13. Ioan. de S. Tho. 1. Phys. quæst. 6. art. 2. Manca 1. Phys. quæst. 1. dub. 1. Arriag. disp. 5. Phys. sect. 1. nec obiectiunculam quidem offenderimus, quæ ibi ad amussim præuisa, & sedata non fuerit, nec vllam rationem vrgentem. Complutenses, Aresius, Io. de S. Tho. Manca, Arriaga, Contars

Strenuè decertantes dicuntur, sed ita, vt nec obiectiunculam contra Offensores inuenire valuerint: nec vllam rationem vrgentem. Vnum restabat dicere (si vos Offensores omnes rationes præuidistis) authores citatos non ex se obiectiunculas inuenisse, sed à vobis pridem solutas rescripsisse, sicut vos ab alijs rescribitis.

CAPVT III.

Aliæ impugnationes post impugnatum Ferchium accerbiores.

IN disp. 5. de gener. & corrupt. quæst. 1. & quæst. 2. contra Ferchiũ, idest cõtra me pugnant. Et antequàm impugnarent me, modicè quodammodo in aliorũ probris inuecti sunt. At postea quàm in me exarserunt efferatiores effecti, longè atrocius, & mordacius in alios vituperandos excurrunt. Ergo ex quæstionibus prima, & secunda in tertiam ingrediuntur, & in articulo primo contra Arriagam declamant.

Offensio. *Arriaga.* Arriaga. Cart. 258. col. 1. *Verùm quia Arriaga nuperrimè post nostræ Physicæ editionem acerbißimè in eam sententiam inuehitur disp. 6. Physs. sect. 6. æmulatione accensus cuiusdam sui collegæ (vt facilè ex eius verbis colligitur) nobiscum sentientis, libet per excursionem quandam rationes potiores pro nobis loc. cit. adductas rursus recurrere, vt ostendamus, non esse tàm debiles, vt arbitratur Arriaga, & quidem ab initio disputationis ostentat hic Author se se non veritatis indagandæ Zelo, sed liuore, & æmulatione hanc concertationem suscepisse, ait enim hanc quæstionem à pluribus iactari celeberrimam, & decisionem pro parte Scoti in scholis inualuisse, nullum tamen mysterium se vnquam in ea vidisse, nec partem Scoti ita inualuiße, vt iactant, quia in Hispania nullus eam defendit, immò nec ex professo impugnare dignatur, tanquam rem sine solido fundamento, in Italia pauci, & in partibus Germaniæ (vbi scribebat) rarißimi, omnes denique è sua societate, quot quot sua typis mandarunt, contrarium docuiße duobus exceptis P. Dandino, & P. Coninch. in quibus ergo scholis inualuit? Inquit hæc Arriaga Hispano supercilio. Immeritò tamen hanc quæstionem de pluralitate formarum in composito aspernatur hic Author, in qua tot viri graues calamum adhibuerunt, & integros de hac re tractatus lucubrarunt, immeritò etiam sententiam Scoti in scholis non inualiße, nonne viget in schola Scotistarum? Nonne in schola Auerroistarum? Cum omnes Medici, Philosophi sæculares omnes eam incunctanter tueantur? Quoque Nominales eam sectantur? An ne*

ista

istæ non sunt scholæ? Ex quatuor igitur scholis in dominio philosophico existentibus Auerroistarum, Thomistarum, Scotistarum, & Nominalium tres ferè nostram sectantur, & petit Arriaga in quibus scholis inualuit? Tot denique habet asseclas, vt Bannez ipse dicat 1. *de Gener. quæst.* 8. *Quotquot Theologi, & Physici, & Metaphysici sunt, contra D. Thomam coniurasse videntur, & inquit Arriga nullum habere defensorem? Certè nullam putat iste extra societatem extare scholam, nullumque præter Iesuitas scripsisse authorem, quod facilè colligitur ex toto eius opere, in quo non citat, nisi authores suos, nec nisi cum suis disputationem init, etiamsi typis scripta non dederint, cum exteris manum conserere dedignatur, qui mos scribendi apud recentiores Iesuitas inualuit minime laudandus, non enim in hunc modum scripserunt Suarez, Vasquez, Molina, Fonseca, Conimb. & alij præclarissimi Societatis authores, exteros enim æstimabant, & eorum authoritate sua fulciebant placita, vel eos grauiter impugnabant, vt postulabat occasio. nec tempus insumebant in respuendis primatis placitis collegarum, & responsis datis intra domesticos parietes, vt moris est modo recentiorum scribentium, concludimus hanc scribendi rationem nouiter adinuentā superbiam in eis arguere, dum cum exteris disserere renuunt, vel timorem; sed de his satis, percurramus modò rationes Scoticas ab ipso pro nostra sententia adductas, vt videamus, an illis benè occurrat.*

Iesuitæ.

Superbia arguuntur Iesuitæ.

Cart. 260. col. 2 *Vide quantum audeat hic author, vt mordicus oppositam tueatur sententiam, & ad soluendam primam rationem theologicam ausus est ponere aliquod accidens corporis Christi sub speciebus ex vi verborum, in quo trepidarunt antiqui omnes scholastici, immò manifestè negarunt; hic verò audet admittere naturaliter posse materiam sine forma existere, quod hactenus philosophorum nemo non abhorruit.*

Hìc argumentum est contra Offensores, qui putant, aquam immediatè in sanguinem Christi conuerti, quod antiqui omnes, & Theologi, & summistæ negarunt, vti vidimus in libello præcedenti ad finem. Sed in eodem articulo, quàm plura in Arriagam effusa legantur.

Contarenus, Zabarella. Cart. 267. col. 2. *Distinctionem hanc de terminatione, & interminatione quantitati sola, non item*

Contarenus, Zabarella.

alijs accidentibus, Auerroistæ ipsi appropriarunt; vndè licentiosè nimis interminationem hic author ad alia quoque accidentia transfert; sed absolutè loquendo nec ipsi quantitati priuilegium hoc est concedendum, vt tandem fateri coactus est ipse Zabarella quantitatis interminatæ propugnator acerrimus, qui loc. cit. &c.

Thomistæ. Thomistæ. Cart. 270. col. 2. *Ad 3. valdè laborant Thomistæ, vt explicent, quomodo dispositiones prauiæ, etiamsi desinant, relinquant materiam sig illatam, &c. & tandem post multū sudoris nihil lucrantur.*

Et in pagina sequente col. 2 *Vt Thomistæ, qui profectò valde inconsequenter loquuntur &c. Ad hanc inconsequentiam tollendam quid hic comminiscuntur Thomistæ?* & cæt. Atque hoc aduersus Thomistas sex columnis insultant.

Cart. 279. col. 1. *Nec valet infelix illud effugium Thomistarum &c. Centies enim id impugnatum est, & præsertim in proposito prorsus implicare videtur.*

Ruuius. Ruuius Ibidem. *Nec minus iuuat, quod inquit Ruuius, negari debere consequentiam &c. Hæc sanè tota responsio consistit in verbis, quæsò cur non possunt hæc ambo comparari*, & tota columna.

Fuentes. Fuentes Cart. 280. col. 1. contra Fuentes: *Et ait esse de mente Scoti 2. dist. 37. sed non sine ingenti calumnia.*

Rubion. Rubion Cart. 280. col. 2. *Vndè decipitur in hoc Rubion, quia putat agens duplicem habere actionē &c. hoc est penitus falsum.* infra.

Et in hoc rursus decipitur Rubion putans opus esse, quòd forma noua veterem in subiecto reperiat, vt eam expellat.

Scotistæ. Scotistæ, Nominales. Cart. 287. col. 2. *Interim notanda est hic nonnullorum inconsequentia, præsertim Scotistarum, qui cum Scoto 2. dist. 2. quæst. 9. negant in animatis, & homogeneis terminos paruitatis, & postea asserunt generationem eorum fieri in instanti, in quo sanè magis consequenter loquuntur aduersarij &c. Minus etiam consequenter loquuntur alij, vt Conimb. 1. Phys. cap. 4. quæst. vn. art. 7. Gregorius 1. dist. 17. quæst. 2. art. 3. & alij Nominales.*

Thomistæ. Thomistæ. Cart. 293. col. 2. *Probant Thomistæ hac ratione ex D. Thoma desumpta 1. de gener. 84.* &c. *quæ ratio nihil concludit*, &c. Multa plura etiam contra Scotistas quosdam.

Scotus, Antonius Andreas, Faber. Scotus, Antonius Andreas, Faber. Cart. 295. col. 2. De argumento Scoti, & Antonij Andreæ, qui à Scoto accepit. *Ad*

4. negatur consequentia, vt enim diximus disp. 3. Phys. quæst. 1. calor est in tota aqua, vt in adæquato subiecto, est tamen ibi violenter, quia remittitur forma aquæ, nec aliud mysterium videmus in hoc argumento, quod validissimum putat Faber in met. pro hac sententia.

Contarenus. Cart 303. Incipiunt inuectiuam, non impugnationem contra Illustrissimum Ioannem Baptistam Contarenum, in qua quia multas, & magnas iniurias euomuere, putant se multas, & magnas rationes erexisse. At ista antea excussimus. *Contarenus.*

Thomistæ. Cart. 308. col. 1. Irrisio odiosissima contra Thomistas. *Indignum est omnem actiuitatem immediatam denegare substantiæ, & asserere ipsam continuo otio torpere, & tantùm famulis suis, quæ sunt accidentia, iubere, vt operentur, sanè si tota entium vniuersitas ita se habet, Regem haberent entia (quia inter ea apicem substantia tenet) inertem nimis, & otiosum, & accidentibus parùm prodesset talem habere Dominum, &c.* *Thomistæ infra car. 313. col. 1.*

Col. 2. *Resp. hæc argumenta esse adeò imbecillia, vt potius contra ipsos Thomistas militent, primum parùm nos vrget, & ibidem plura pagina sequenti.*

Durandus. Cart. 312. col. 1. *Durand. cit. quasdam affert solutiones ad hoc argumentum, quæ manifestè petunt principium, & supponunt quod est in quæstione, caput tamen, ex quo &c.* *Durãdus*

Platonici, Pithagorei. Cart. 320. col. 2. Opinio Platonicorum, Pithagoreorum, Ferchij, quot iniurijs denigretur, legi poterit in lib. 4. Defensionis. *Platonici Pithagorei.*

Cart. 329. col. 2. Antonium Roccum grauiter perstringunt. *Roccus.*

Has rationes adducere placuit, non quia diuersæ sint ab allatis, coincidunt enim cum tertia, & quinta, sed vt pateat, quam parum versatus sit hic Author in Scoti doctrina, quam profitetur, etiam in illis quæstionibus, quas Doctor ex professo pertractat, has enim ambas rationes reijcit Doctor cit. 4. d. 43. q. 3. velut ineptos, ac insufficientes.

Hæc in hunc authorem obiter diximus, quia in epist. ad lectorem in lib. Phys. deridet asserentes, neminem nisi ex Scoti religione ipsius doctrinam percipere; quasi Leucophei coloris materialis pannus intellectum homini tribuat, id certè nos non asserimus, quia sicut habitus non facit Monacum, ita nec Scotistam, vel Thomistam, asserimus tamen cinereis pannis indutos arcana Doctoris Subtilis melius pertingere, &

genuinas eius opiniones tradere. At inquit ibidem, si quidem doctrinam Scoti velle profiteri, sed non in omnibus, nec sua velle libertate priuari, bene, non ergo initio operis titulum præfigere debebat quæstiones omnes desiderabiles ad mentem Ioannis Duns Scoti Doctoris subtilis, cum postea in progressu operis paucissimè, vel nunquam Doctorem citet, & frequentius ab eo deflectat, nàm parùm versati in doctrina Scoti ex titulo operis decepti, resolutiones quæsitorum recipiunt, velut de mente Doctoris.

Aresius. Aresius. Cart. 350 col. 2. Oppositum de dissimbolis docet Arist. ex professo 2. de gener. 27. quem ridicule nimis interpretatur Aresius, dum ait Arist. loqui ibi ex hypotesi, & nihil affirmare, inquit enim si autem vnumquodque alterum corruptum fuerit, hoc certe nimis ridiculum est, ac insulsum, quia Aristoteles ibi id probat ex professo, neq; ex illo modo loquendi benè deducitur, quòd hoc Aristoteles iudicauerit impossibile absolute loquendo, quamuis enim de rebus impossibilibus hoc pacto loqui soleamus, nihilominus frequenter etiam ita loqui solemus de possibilibus, & cæt.

Anonymi Anonymi. Cart. 179. columna 1. Verum hoc effutiunt sine vllo prorsus fundamento, nàm ipsamet penetratio dimensionum est illa, quæ ex se naturaliter repugnat, vt docet Aristoteles 4. Phys. 53.

Hispani. Col. 2. Verum quamuis hic nodus adeò torserit authorum animos, Hispani quidem recentiores, indolis ingenitæ ductu, cum in Phys. composuerint continuum ex punctis, & cæt. Sed hoc figmentum de punctis turgescentibus late refellimus disp. 9. Phys. q. 2. art. 1. vt omnino irrationabilem, & confundentem naturam rerum materialium cum spiritualibus.

Antiqui Moderni. Cart. 207. col. 1. Sed hac instantia contenti esse non debemus, sed vlterius scrutari, an possit reddi aliqua ratio huius, vt ita dicamus mysterij naturæ. Post relatas, & reiectas multorum opiniones circa hoc mysterium, suam, non sine laude propria, & aliorum probro, scribunt ad cart. 208. col. 1. Hanc solutionem apud multos inuenimus, nempe Hurt. Auers. Ares. & alios, sed quo pacto id euenire possit sine penetratione, non satis declarant. Nos post maturam rei discussionem, in eam deuenimus opinionem, vt hoc mysterium de raritate, & densitate permanentis. &c.

D. Bo-

D. Bonau. cart. 396. col. 2. & 397. col. 1. opinionem refe- D. Bonau.
runt ez 2. dist. 30. art. 3. quæst. 1. atque post impugnatam sententiam Magistri sententiarum tanquam inintelligibilem, subdunt. *Neque dicendi modus D. Bonau. minores patitur difficultates*, ac tandem concludunt, quod modus ille implicat contradictionem. Sic isti in Collegium D. Bonauenturæ cooptati ad illius doctrinam propagandam, gratitudinis ergò, & debiti, ad illam profligandam desudant.

Tædet hæc & legisse, & scripsisse. Qui plura volet, & ad nauseam vsq;, legat Offensorum librum. Hucusque de furacitate, & feracitate illorum dictum sit ad comprobandum Offensores & furaces, & feraces esse: furaces benè dictorum ab alijs, feraces malè dictorum aduersus alios. Nunc exordiamur librum 2. defensionum.

Finis Libri Primi.

LIBER

LIBER SECVNDVS

Defensionis Vestigationum Peripateticarum.

Defenditur

Factio ex nihilo, à Matthæo Ferchio in Aristotele deprehensa.

CAPVT I.

Intentio Authoris, & præparatio ad defensionem ponitur:

Num. I.

IN mea prima vestigatione Peripatetica quæritur, quidnam Aristoteles senserit de factione ex nihilo; & principale quæsitum est, vtrum hæc enuntiatio *Ex nihilo nihil fit*, sit Aristotelis propria, vel potius sit aliena ab Aristotele. Conclusio verò principalis est ista.

Conclusio principalis. *Hæc enuntiatio, ex nihilo nihil fit, non est Aristotelis propria, sed est ab Aristotele aliena; Non est ab Aristotele recepta, & approbata, sed reiecta, & reprobata.*

Cognoscebam inter Peripateticos vigere consuetudinem credendi, quòd illa enuntiatio, *Ex nihilo nihil fit*, sit Aristotelis propria, & ab eo recepta, & approbata: in qua consuetudine ego quoque educatus fueram. Sed posteaquam cæpi per memetipsum legere Aristotelis scripta, cognoui me contra consuetudinem sentire oportere de Aristotelis mente. Quia verò nemo melius propriam Aristotelis sententiam cognoscere potuit, quàm Aristoteles ipse; idcirco statui ex ipso duntaxat explorare sententiam eius. Et quemadmodum qui sequitur per viam

vesti-

vestigia impressa hominis, deducitur ad hominem inueniendum: qui vestigia Leonis, deducitur ad Leonem. Ita deprehendi me, si sequerer Auerrois, vel Alberti, vel Aphrodisei dicta, peruenturum ad opiniones eorundem virorum in Peripato clarissimorum. Si autem sequerer Aristotelis textum, me citius assecuturum sensum Aristotelis. Etenim quæ sunt in scripto, & in voce, sunt signa earum, quæ in anima sunt, passionum ex 1. de interpret. cap. 1. Ergo Aristotelis anima suarum passionum nobis dereliquit impressa vestigia, siue signa, & notas: quæ signa sequendo, possemus passiones Aristotelicæ mentis, hoc est sententias approbatiuas, vel reprobatiuas alicuius enuntiationis deprehendere. Quocirca nolens quærere in eo libro vestigationum, quid rei veritas habeat, sed præcisè quid Aristoteles in animo habuerit: decreui librum meum prætitulare, Vestigationes Peripateticas: vt & mihi ipsi, & alijs modum imponerem. Mihi ipsi quidem, procedendi ex Aristotelicis vestigijs tantummodo, nimirum ex Aristotelicis textibus; vel ex rationibus fundatis in ipsis textibus. Alijs verò, vt si cuperent me fortasse aberrantem in viam inueniendæ Aristotelicæ sententiæ reducere, id facerent ex eisdem vestigijs Aristotelicis. Quòd si ex proprio capite aliquid dicere vel docere vellent, id ex ipsomet titulo appareret nō esse ad propositum. Nec enim vestigia leonis, de se, præsumentis ducent me in mentem Aristotelis cognoscendam, vt hominis singulariter inter homines sapientis.

Interea Bellutus, & Mastrius in libro eorum de generat. & corruptione vehementer commoti, propter consuetudinem scilicet communem, scripserunt aliquantò acrius contra me, asserentes illam enuntiationem, *ex nihilo nihil fit*, esse principium per se notum in Aristotelis sententia. Immò quoniam in primo post. 14. duæ sunt species indemonstrabilis principij; altera est dignitas, quæ græcè axioma dicitur: altera positio, quæ est principium minoris perfectionis; contendunt aduersarij illam enuntiationem esse axioma, & dignitatem. Legi quæ dicunt, & scribunt contra me in eo lib. disput. 5. quæst. 1. art. 1. & animaduerti post lectionem, nec meas vestigationes esse indigas defensione, neque Offensores meos esse responsione dignos. 11.

Citant

Citant enim pro illo axiomate suo Auerroem in 2. meta. commentario 15. sed citant hunc locum à me antea citatum vestigatione 1. cap. 1. Citant Antiquos, sed Aristotelem non citant. Quid, quæso, respondere debeo ad authoritates, quas non sequor? Qua ratione me defendam ab ijs, qui me non offendunt, Auerroe, & Antiquis?

Sit ergo admonitio ad lectorem offensionum contra me, & defensionum pro me, vt obseruet propositam à me conclusionem hanc, *Enuntiatio, ex nihilo nihil fit, est reiecta, & reprobata ab Aristotele, vt non recta opinio.* Et conclusionem propositam ab aduersarijs, *Enuntiatio, ex nihilo nihil fit, est axioma ab Aristotele receptum.* Vt videat, an Offensores loquantur ad propositum, vel meum reprobandum, vel suum comprobandum.

Deinde obseruet, vtrum aliquid ex Aristotele afferant ad impugnationem meæ conclusionis, vel confirmationem suæ.

Ponam autem verba illorum fideliter, ne me falsi accusent. Ergo in lib. de gener. & corrupt. disp. 5. quæst. 1. art. 1. cart. 217. columna 1. sic scribunt.

CAPVT II.

Peregrinitatem non recte intelligi, & extra propositum impugnari.

III. Offensio. S*Ed quantumuis famigeratum sit illud Axioma, ex nihilo nihil fit, tentauit tamen nuper Ferchius in suis Vestig. peripat. vest. 1. in dubium reuocare, immò, vt alienum prorsus ab Aristotele, & solùm ab eo de mente antiquorum relatum, apud quos hoc Axioma vigebat, ostendere; ne autem auditor in prima lectione sui operis perculsus maneat ignota peregrinitate asserti, nimirum quod ex nihilo aliquid fiat, in Aristotelis sententia, multis conatur ostendere huius asserti veritatem, & oppositi falsitatem, quod scilicet ex nihilo nihil fit.*

Non rectè finis mihi propositus refertur. Nam enuntiatio quælibet potest comparari, vel ad rem significatam, vel ad intellectum cognoscentem. In prima comparatione attenditur veritas,

ritas, vel falsitas enuntiationis: ex eo enim, quod res est, vel non est, oratio dicitur vera, vel falsa, pro vt Aristoteles nos instruit in capite de substantia inter prædicamenta, & neruosè probat in 9. meth. contextu 21. Non fuit in meis vestigationibus finis propositus quærere veritatem, aut falsitatem asserti; sed relinquere hoc iudicium in aliud opus. In secunda comparatione, intellectus, apprehenso significato enuntiationis, trifariam se habere potest; nam vel propositam enuntiationem approbat vt veram, & illi assentitur: vel reprobat veluti falsam, & dissentit ab ea, atque ab ea refugit: vel dubius manet, & incertus de veritate, aut falsitate. Propositum in meis vestigationibus fuit quærere, quid Aristoteles in mente habuerit, vtrũ scilicet vel approbauerit, vel reprobauerit, vel anceps, & neuter manserit circa propositas enuntiationes. Offensores mihi attribuunt primum officium, & ego secundum exerceo; quæro enim, quid Aristoteles sentiat, non quid rei veritas habeat. Atque hoc in authoribus legendis est omninò faciendum primo loco: scilicet primò est diligenter, quò ad fieri potest, exquirenda intentio, & sententia authoris. Qua deprehensa, secundo loco debet iudicari, an ille auctor lectus, rectè, aut non rectè scripserit, inquirendo, vtrum enuntiationes ab eo scriptæ, & approbatæ sint veræ, an potius falsæ. IV.

Prima impostura. Primùm igitur falsum mihi attributum ab Offensoribus est, quòd ego nitar ostendere veritatem huius asserti, *aliquid fit ex nihilo*, & falsitatem illius asserti, *ex nihilo nihil fit*.

Offensio. *Fundatur autem præsertim in quadam authoritate Aristotelis in lib. de Xenophane, quam ipso cap. 1. vestig. 1. statim obycit lectori, vt eum statim conuincat; vbi Aristoteles sic loquitur. Quarè si omnia, quæ in opinionem veniunt, & apparent, non rectè existimantur, nihil fortasse conuenit, vt huic etiam opinioni acquiescamus, quod Nihil ex nihilo fieri statuit; quippecum vna etiam quædam ex non rectis hæc opinio sit, quam ex sentiendo quodamodo, cum in multis essemus existimauimus. Audisti ne (inquit Ferchius) quod hoc dogma ex nihilo nihil fit, est opinio non recta? non rectè existimata? non conueniens, nihilque habens, cui acquiescamus.*

Non rectè exponitur finis mihi propositus in ista authorita- V. 2. Defensio.

te. Finis meus est reddere lectorem beneuolum, ad hoc, vt meo libro audientiam non neget, sed audire dignetur. Quia verò in me nulla est dignitas, cur audiar: sub Aristotelis, vt potè dignissimi, qui audiatur, authoritatem confugio. Hæc verba mea sunt. *Verùm lectorem à me recedentem facilè, vt spero, reuocabo, non ignota mea; sed notissima, familiarique Aristotelis voce, quam exaudire fortè dignabitur.* Aliud est conuincere lectorem, quod est perdifficile in lectore consuetudine aliqua detento; nam habitus est difficilè mobilis. Aliud placare iudicem ad hoc, vt audire dignetur; non me indignum, sed Aristotelem dignissimum, qui audiatur. Hoc non est ità difficile apud hominem non iniustum. Qui conuincit, arguit; at ego non arguo, sed respondeo, ne propter consuetudinem contrariam lector offensus, legere dedignetur.

2. impostura. Secundum falsum itaque mihi impositum est, quòd statim velim conuincere lectorem, qui finis conuincendi mihi quidem in mentem non venit. Hactenus relata est mea opinio ab Offensoribus.

Offensio. *Vt verum fateamur, stetimus, cum tam ingentem disputationis apparatum legimus de dogmate, præsertim adeò trito, atque recepto.*

VI. 3. Defensio. Stetistis, non vt staretis cum Aristotele; sed vt resisteretis. Deinde quid vestra interest, si apparatus est ingens, vel tenuis? Non est propositum disputare de apparatu, sed de conclusione vestra, & mea.

Item. Si apparatus est ingens, in quo hæc amplitudo consistit? In re, an in verbis? In re non vtique; quoniam dubitare, ne mea conclusio videatur extranea, & sonans ignotam peregrinitatem: significat imperfectionem, & ad stylum infimum pertinet. Affirmare se ipsum, & propriam vocem esse ignotam, atque adeò indigentem alieni præsidij, spectat ad depressionem, & vilitatem.

In verbis si spectes, breuissimum est exordium, vt viginti lineas non contineat, attenta propositione, obiectione, & solutione. Si ad genera dicendi, tria genera memorat Cic. in 4. ad Herennium cart. 88. graue, mediocre, extenuatum. Attenuata oratio est, quæ demissa est vsq; ad visitatissimam puri sermo-

Cicero.

nis consuetudinem. Et Augustinus de Doctrina Christiana cap. *August.*
18. & sequentibus tria genera dicendi ponit, submissum, temperatum, grande: de quibus cap. 19. *Cũ doctor* inquit, *iste debeat rerum doctor esse magnarum, non semper eas debet granditer dicere, sed submisse, cum aliquid docetur: temperatè, cum aliquid laudatur, vel vituperatur. Cum verò aliquid agendum est, & ad eos loquimur, qui hoc agere debent, nec tamen volunt: tunc ea, quæ magna sunt, dicenda sunt granditer, & ad flectendos animos congruenter*. Igitur cum oporteret flectere animos lectorum contraria opinione præoccupatorum ad legendum: si granditer dixissem, iuxtà documentum sapientissimi hominis fecissem. Non feci, sed submisse locutus sum: vocabula in responsione sunt simplicia, phrases obuiæ, non lucentes, non figuratæ: non apparent allegoriæ, vel gradationes, vel prosopopeiæ, vel tropi, aut schemata verborum, aut sententiarum, sed vsitatè loquor, & attenuatè.

VII. Præterea ingens apparatus, vel est in dictis de me, vel in dictis de Aristotele. De me nihil dictum est, nisi hæc. *Lectorem à me recedentem, facilè, vt spero, reuocabo, non ignota mea voce*, & infra *Contra tàm lucidam, tàm præclaram Aristotelis authoritatem, etsi assuetus opposito dicto, repugnare non valeo*. In quibus nihil de me, aut sublime, aut grande, aut amplum proponitur; atque vtinam tàm essem modestus mente, quàm sunt modesta hęc verba. Si autem de Aristotelis authoritate dicatis, fateor apparatum esse ingentem, & authoritatem inuictam, qua quidem authoritate præclarissimus Philosophus vestram conclusionem talibus titulis ornat, qualibus meam ornatam non velim. Nam de vestra conclusione proposita dicit, 1. *eã non esse rectũ dogma*, 2. *non recte existimatũ*, 3. *nihil cõueniens habere*, 4. *nõ quietare mentẽ*, 5. *nõ esse propriam suam, idest Aristotelis, nec à se existimatam simpliciter; sed quodammodo, cum in multis esset*. Videlicet multis placet illa enuntiatio: Ex nihilo nihil fit, & inter istos multos vos quoque Offensores estis; sed Aristoteli non placet.

Colligo ex dictis meam conclusionem hucusque à me esse probatam ex Aristotelis vestigijs. Vestram, neque hucusque, neque in posterum à vobis probari ex Aristotele. Ergo cum Ari-

ſtoteles tot modis neget, ac reprobet illud aſſertum, *Ex nihilo nihil fit,* tanquam non rectum: planè Ariſtotelici non eſtis, dum approbatis enuntiationem ab Ariſtotele reprobatam.

Offenſio *At cum vlterius perreximus, & ſequentibus capitulis ſedulò ſtuduimus, in quo ſenſu doceat in Ariſtotelis ſententia verum eſſe hoc aſſertum, Ex nihilo nihil fieri, & oppoſitum falſum Ex nihilo aliquid fieri, obſtupuimus quidem, non ignota peregrinitate aſſerti, quia in eo ſenſu, quem ibi docet, fatentur omnes ex nihilo fieri aliquid, nec vllus diſſentit, ſed vir doctiſsimus tantum laboris impendat, tàm prolixam inſtituat diſputationem ad oſtendendam rem notiſsimam, & à nemine controuerſam, cum tamen in eius exordium polliceatur ſe peregrina edocturum.*

VIII. 4. Defenſio. Apparatum ingentem, vos facitis, non ego. In meo proœmio duas voces reprehenditis *ignotam peregrinitatem*. Vos in proœmio veſtro quinque columnas conſumitis, antequam ad diſputationem veniatis. Item illa vocabula turgentia, *ingentem apparatum, obſtupuimus*, & ſimilia veſtra ſunt. Epitheta *de dogmate adeò trito, atque recepto*. Frequentatio ſynonimorum *fatentur omnes, nec vllus diſſentit. Rem notiſsimam, & à nemine controuerſam. Tantum laboris, tàm prolixam diſputationem*. Allegoria illuſtris, *vt verum fateamur, ſtetimus: cum vlterius perreximus*. Hyperbole, *obſtupuimus*. Emphaſis laudatoria, *ſedulò ſtuduimus*. Ironia perpetua in toto hoc dicto. Hæc ſunt in prolixo veſtro, & faſtoſo ſchematum apparatu ingenti: veſtro, inquam, ingenti, non meo.

Sed ad rem. Nihil eſt, quod defendam, quoniam nihil ex Ariſtotele nobis propoſito, nihil contra concluſionem à me propoſitam dicitur. Stupidus eſſem, ſi ſtuporem veſtrum acciperem tanquàm probationem. Irridetis me, & laborem meum, ſed veſtra irriſio non eſt ratio.

3. *impoſtura.* Secundò dicitis, me neminem habere contradictorem in eo ſenſu, quem explicatis. Senſus eſt, quòd compoſitum fit ex nihilo, & quòd priuatio eſt nihil. At in eo ſenſu haberem Ariſtotelem contradictorem, & ſequaces omnes: quoniam in 7. met. 23. docet, quòd compoſitum non fit ex nihilo, ſed fit ex parte præexiſtente, videlicet ex materia. Contradictores haberem omnes

omnes approbatores illius enunciationis *ex nihilo nihil fit*: qui non concederent, ex nihilo fieri compositum. Contradictorem haberem meipsum, qui vestigatione prima cap. 2. in fine, doceo, compositum non fieri ex nihilo: & cap. 5. num. 13. ipsum nihil, & priuationem esse diuersa. Igitur vbi dicitis, non adesse contradictorem, plurimi sunt contradictores.

Tertiò. Falsò mihi imponitis, quasi promiserim peregrina dicere. Legite à me scripta, cap. 1. *Vereor sane, ne lector ignota peregrinitate perculsus, quod dicere, & audire non consueuit: nec dicendum, nec audiendum credat; quemadmodum enim consueuimus, ità iudicamus dici debere, teste Philosopho in 2. met. 14.* Loquor de lectore Peripatetico, non considerato absolutè: sed considerato sub consuetudine contraria; qua consuetudine putet hanc propositionem, Ex nihilo nihil fit, esse propriam Aristotelis. Consuetudo est altera natura: vnde quæ sunt secundum consuetudinem, sunt connaturalia, & quasi in eadem patria, & domo nata; quæ sunt præter consuetudinem, sunt extranea, & quasi apud nos peregrè degentia. *4. impostura. Vereri non est promittere. 2. met. 14*

Nam peregrinus, peregrinor, peregrinatio, significant aliquid ex aliena patria in vrbem nostram inductum. Et vocabulum *peregrinitas* accepi ego ex Cicerone lib. 9 epist. 15. ad Pætum *Cum* eas, inquit, *videam primum oblitas latio, tùm, cùm in vrbem nostram infusa est peregrinitas.* Inductæ fuerant in Vrbem exteræ nationes, quarum sono, & voce barbara, latinæ linguæ vrbanitas, & elegantia labefactata fuerat. Vnde peregrinitas significat imperfectionem, & labem à peregrinis illatam in Vrbem. (Optaui nanque in meis vestigationibus, vt locutio esset latina, doctrina verò Aristotelica) In hoc sensu timui, ne mea opinio lectori videretur ignota, peregrina, auditu indigna. Cur? Propter consuetudinem contrariam, quę tale iudicium de opinionibus oppositis gignit, per secundũ met. 14. *Vereor*, idest timeo, scripsi: non vt vos falsò scribitis, *pollicetur*. Timor non est promissio. Timor est de malo, promissio est de bono. *Peregrinitas quid. Cicer.*

Ad hanc obiectionem mihi ipsi factam sic respondeo. *Verùm lectorem à me recedentem facile, vt spero, reuocabo, non in-*

gnota mea (nec de me ignoto plura ſcripſi) *ſed notiſsima*, *familiarique Ariſtotelis voce,quam forte exaudire dignabitur*. Hìc oppoſui voci ignotæ notiſſimam, peregrinæ familiarem, indignæ digniſſimam auditu; ſtatimqne Ariſtotelis vocem attuli. Non ergo aſſerui, meam doctrinam eſſe peregrinam in Peripato, ſed familiarem, & ab Ariſtotele genitam. Igitur mea opinio ſecundum quid eſt peregrina, ſcilicet apud præuentos conſuetudine oppoſita; ſimpliciter eſt familiaris, genuina, atque nata ex ipſo familiæ Peripateticæ parente, & principe. Hæc ſi legiſsetis ſedulò, vt dicitis; id, quod à me negatum eſt, non putauiſſetis affirmatum.

IX. Deinde qui obijcit aliquid ſibi, & obiectionem ſoluit, non
S.Tho. & Bonau. approbat, ſed reprobat ea, quæ in obiectione dicuntur: niſi velimus dicere ſanctos Doctores Tho. & Bonau. eſſe hæreticos per calumniam; cum frequentiſſimè ſcribant hæreticas obiectiones. At ſoluunt eas, & ex conſequenti reprobant. Et ego quoque hanc obiectionem tacitam mihi oppoſui ex conſuetudine natam. Reſoluo ipſam obiectionem voce Ariſtotelis notiſſima, & familiariſſima; ſi familiariſſima,ergo non eſt peregrina: ſi notiſſima,ergo non eſt ignota. Et in ſpeciali oſtendo primùm, quòd liber de Xenophane fuit antiquitus ſcriptus ab Ariſtotele, interpretatus à Feliciano, ſæpius impreſſus publicè. Ex hoc patet, quod non eſt inſolitum audire, negationem illius aſſerti, *Ex nihilo nihil fit*, eſſe Ariſtotelicam. Secundò indico meam concluſionem ab ipſo Ariſtotele conditore ſcholæ Peripateticæ eſſe progenitam; quarè non eſſe peregrinitatem, quæ inferat labem, & imperfectionem doctrinæ Peripateticæ; nam Ariſtotelis dicta non vitiant doctrinam Ariſtotelicam. Non repetiui vocabula ignoti, vel peregrini in reſpondendo, quoniam non facio vim in verbis; quemadmodum vos, qui cum non poſſitis meam concluſionem improbare, aut veſtram probare; litem mouetis de vocabulo peregrini, & per quinque columnas nihil aliud agitis, præterquam oſtendere, quòd mea opinio non eſt peregrina.

X. Qua in re gratias vobis ago, quoniam mecum ſentitis, dum probatis doctrinam non eſſe peregrinam, quod ego maximè opto;

eſt

est enim maximè natiua, & familiaris in doctrina Aristotelis. Veruntamen puto vos errare in grammatica, aut ego fallor. Etenim accepistis vocabulum *peregrinitas*, vt significat perfectionem, & dignitatem aliquam magnam, sicut Italicè dicimus. *Concetto pellegrino, gemma pellegrina, dottrina pellegrina*. Ita quidem Italicè. Sed ego in vestigationibus latinè scribo. Peregrinus autem dicitur, qui extra propriam patriam in aliena patria peregrè degit, manens, vel transiens; & Italicè dicitur *Forastiero, straniero*. Ego in secundo sensu locutus sum, quo significatur imperfectio, & offensio Peripateticæ doctrinæ. Vos, vt arbitror, putauistis significari aliquid magnum, & præcellens, dicensque ingentem perfectionem qui sensus est vester, non meus.

Confirmor in hac sententia de errore grammaticę, vt timeam in vobis barbarismum; quoniam in hac vestra Offensione nunc rescripta, inuenio solæcismum. Etenim ponitur locutio sine resolutione. *Obstupuimus quidem*. Omitte ablatiuum absolutum, *non ignota peregrinitate asserti*: omitte clausulam interceptam, *quia in eo sensu, quem ibi docet, fatentur omnes ex nihilo fieri aliquid, nec vllus &c.* Adiunge aduersatiuam, *Sed vir doctissimus tantum laboris impendat*. Totus sensus manet suspensus, totus cadit, nec vlla est resolutio respondens illi verbo, *obstupuimus quidem*. Ità non benè loquitur, qui non benè cogitat. In secunda periodo itidem deest verbum principale, nàm sic habet. *Sed vir doctissimus tantùm laboris impendat, tàm prolixam instituat disputationem ad ostendendam rem notissimam, & à nemine controuersam, cum tamen in eius exordium polliceatur, se peregrina edocturum*.

Iudicet nunc lector peritus, quàm benè disputent Offensores, qui deserta causa principali, se applicant ad ea, quæ sunt omninò extra rem. Quid enim refert ad veritatem conclusionis, si ego ex illa me laudem, aut culpem? Non ne eadem erit conclusio, & eodem modo erit vera, vel falsa?

Quarè cum res ità se habeat, non opus est singula ponderare, quibus probat falsitatem illius enunciationis Ex nihilo nihil fit, & oppositi veritatem; sed solum ostendere, quod in eo sensu, quo huius veritatem profitetur, & illius falsitatem, nullum habet in peripato contradictorem. Offensio

Cautè

XI. 9. Defensio. Cautè fugam quæritis, ne subeatis obligationem probandi conclusionem vestram, aut improbandi meam. Igitur mea vestigatio in hac parte nulla indigebit defensione. Ego probaui conclusionem meam, non quantum ad veritatem asserti, *Ex nihilo nihil fit*; sed quantum ad hoc, quod illud assertum sit ab Aristotele alienum, reiectum, reprobatum. Vos nulla prorsus authoritate, vel ratione ostenditis assertum esse Aristotelis. Ad quid ergo debeo respondere?

Secundò scribitis. *Quare cum res ità se habeat*. Hoc nego; nam res longè aliter se habet, vt mox clarescet.

Disputatio extra propositū. Tertiò. Ad quem finem, omissa disputatione pro, vel contra conclusionem propositam, contra me proponentem agitis? An vt reprehendatis meam iactantiam in promittendo peregrina, mendacium in non obseruando? Zelus vester non est secundum scientiam. Fundatur namq; in falso, quasi receperim obiectionem peregrinitatis, quam reici. Lector libri vestri cupiebat discere aliquam veritatem physicam, vel metaphysicam in vniuersali, non mea delicta particularia. At vos non vtilitatem lectori, sed periculum affertis; nam si vobis incautus credat, dum de mea existimatione detrahitis, detractionis fiet particeps. Ità pro virtute vitium.

CAPVT III.

Offensores falsò, & fallaciter confundunt simplex & compositum: nihil, & priuationem: factionem ex priuatione, & ex nihilo.

Offensio. *Itaque capite 4. ex duplici limitatione illius dicti; Ex nihilo nihil fit ab Aristotele facta, ostendit in quo sensu tenendum sit ex Aristotelis mente; Ex nihilo aliquid fieri.*

XII. 10. Defensio. *Quinta impostura.* Hoc falsum est; nam ex duplici limitatione probo conclusionem principalem, non ostendo, in quo sensu tenendum sit ad aures Aristotelis, ex nihilo aliquid fieri. Probatio incipit in cap. 2. absoluitur cap. 9. Explicatio incipit cap. 10. absoluitur cap. 14. non ergo sincerè mea refertis. Quanquam possit accuratus le-

ctor,

ctor, etiam hoc elicere ex tertia mea ratione, quæ procedit à duplici limitatione. Poterit enim cognoscere, & quomodo fiat aliquid ex aliquo, & quomodo fiat ex nihilo. Vos tamen, vt sedulo offenderetis; oppositum illius, quod intelligendum est per *nihil*, mihi tribuitis.

Prima limitatio habetur 1. phys. à 73. ad 77. vbi tex. præsertim 75. docet, quod licet non possit aliquid fieri ex nihilo per se, potest tamen fieri per accidens. Offensio.

Infidè refertis mea addentes, ac detrahentes.

PRimò ego scripsi Vestigatione prima cap. 4. In primo Phys. à 73. ad 77. docet (Aristoteles) quomodo aliquid fiat ex nō ente. Vos ponitis *ex nihilo*, quæ phrasis neque in textu est, neq; ego retuli, sed hæc est vestra additio. Defensio 6. impostura.

Secundò ad probandam meam conclusionem principalem vtor duobus textibus, vno (& est textus 75. primi Phys.) in cōmuni de *non ente*, & in specie *de non ente*, quod est negatio vnius partis: quæ quidem negatio est priuatio. Altero (& est textus 43. primi Phys.) vbi est alia negatio omnis partis rei factæ, quæ negatio est ipsum nihil. Vos istum textum detraxistis. Quarè bis infidi, & addendo, & detrahendo. Pergite referendo mea dicta. 7. impostura.

Nos autem, & ipsi dicimus fieri quidem nihil simpliciter ex eo quod non est, sed tamen fieri ex eo, quod non est, vt secundum accidens, ex priuatione enim, quæ est per se non ens, non ex eo, quod inest, fit quem textum ità exponit Ferchius cum communi interpretum, quod duplex est fieri, per se, & per accidens, quod fit per se, fit ex inexistente, idest remanente in constituto, atque tale fieri simpliciter, & propriè ex illo, ex quo fit, quod fit per accidens, fit ex termino, non inexistente, sed abiecto, & fieri tale est fieri secundum quid, & secundum accidens; & concludit in sententia Aristotelis aliquid fieri posse ex nihilo, non quidem per se, quia non ens, nequit esse pars interna rei factæ, sed solum per accidens, tanquam ex termino à quo, sic enim album fit ex non albo, homo ex non homine. Offensio 1. phys. tex. 75.

Infidam relationem transilio, qua omisistis verbum princi- XIII. 12. Defensio.

pale, sine quo non possunt intelligi dicta mea. Omisistis distinctionem, quæ fit per commata, cola, periodos: vt sensus haberi non possit, cum in mea vestigatione hæc sint scripta distinctè. Sed ne in immerentem typographum culpam refundatis, hæc transilio. In conclusione expressè fallitis lectorem, quod capitale est. Ego concludo sic. *Igitur ens fit ex non ente; vel quod inest ipsi facto, vel quod non inest. Primo modo impossibile est ens fieri ex non ente ità, vt non ens insit tanquam pars interna rei factæ. Secundo modo non est impossibile fieri aliquid ex non ente, tanquam ex eo, quod non inest: & hoc fieri est ens ex non ente, tanquam ex termino à quo, est fieri secundum accidens.* In istis meis vocibus sermo est de *non ente*, nunquam adest vocabulum, *ex nihilo*, quia neque in textu est; nec meum est violenter textum exponere, aut ex textu violenter concludere. Conludo fieri ex *non ente:* Vos dicitis de me, *concludit in sententia Aristotelis aliquid posse fieri ex nihilo.*

8. Impostura.

Et confunditis *non ens* cum *nihilo*. Et secundò falsò dicitis me ex isto textu concludere *fieri ex nihilo*, nam ad hoc concludendum non ex isto textu solo procedo. Sed iuncto textu 43. primi physicorum vt prædixi.

9. Impostura.

Et tertio falsò exempla adducitis de simplici, vt album ex nõ albo fit: atque de composito, vt homo ex non homine. Nam compositum, doceo non fieri ex nihilo, sed simplex fieri ex nihilo affirmo.

10. Impostura.

XIV. Vt autem lector diiudicare possit facilius dicenda, distinguo. Quod fit, est vel compositum, vel simplex. Compositum dico fieri ex *non ente*; sed in specie descendendo, compositum fit ex *non ente*, quod est priuatio, idest negatio vnius partis. Simplex dico fieri ex *non ente*, sed in specie descẽdens dico fieri ex *negatione omnium* partium rei factæ; ita vt neque ipsum factum, neque vlla pars facti præexistat cum termino à quo: & in termino ad quem totum factum sit, sicut musicum fit ex non musico, album ex non albo. Sub hoc simplici, quod fit ex nulla sui parte præexistente, repono tria, primum est *forma impartibiliter facta*, secundum est *materia prima*, tertium est *substantia immaterialis*. Quo circa ipsum fieri ex nihilo applico solis simplicibus, quæ

1. phys. 58 & 43. 44

Vestig. 1. num. 10. art. 33. & 34. nu. 45.

ex nulla sui parte fiunt. Offensores autem admodum infidè volunt me loqui de composito, quod fit ex priuatione. Sic enim aiunt.

Hoc autem cum sit in confesso apud omnes in peripato, priuationem nimirum esse principium rerum naturalium per modum termini à quo, & abiectionis, vt declarauimus disput. 4. phys. iam constat quomodo in hoc sensu nemo peripateticorum negat ex nihilo aliquid fieri, alioquin eo ipso negaret priuationem esse principium rerum naturalium; solum hic aduerti debet, quod docuimus disp. cit. quæst. 3. in fine cum Scoto 2. dist. 12. quæst. 1. I. cum Arist. inquit tex. cit. & etiam tex. 65. priuationem esse principium per accidens, intelligi debet respectu compositi, & rei genitæ, non generationis, &c. Offensio.

Iam apertum est, quòd vos exponitis me de composito, & priuatione: quasi priuatio sit nihil, & compositum fiat ex nihilo, quia fit ex priuatione. Expositio isthæc est a me omninò aliena. XV. 13. Defensio. 11. *impostura*, & 12.

Vestig. 1. cap. 2. ad finem, fundatus in textu 23. septimi metaph. asserui, quòd hæc ennuntiatio ex nihilo nihil fit, est vera in compositis, quæ fiunt ex materia, vt ex parte; sed non fiunt ex nihilo.

In cap. 5. probo, quòd Aristoteles in lib. de Xenophane, negans illud dogma, ex nihilo nihil fit, per *nihil* non intelligit priuationem.

In cap. 8. (vt vos referetis Offensione 15.) scripsi materiam primam, & substantias immateriales fieri ex nihilo. In quibus etiam si daretur fingendi potestas, non potest priuatio adesse; nisi substantia immaterialis fiat, & constet ex materia, in qua fuerit priuatio: nisi materia fieret ex alia materia priuata.

In cap. 11. num. 33. tàm euidenter expressi, compositum fieri ex priuatione, non ex nihilo, vt nemo hallucinari valeat, nisi volens. Et concludo illic. *Remaneat nobis, quòd generari ex aliquo sui præexistente, est compositorum: fieri ex nullo præexistente, simplicium.* Exponere igitur in mea opinione priuationem esse nihil, & compositum fieri ex nihilo, est tàm à me distans, quàm cælum à terra.

Insuper in ipso cap. 4. vnde vos falsam expositionem vestram

educitis, asserui; quòd compositum fit ex affirmatione vnius partis, & ex negatione alterius partis, quæ est forma. Simplex fit ex negatione, & totius, & omnis partis, vt mox elucescet. Concedite mihi, obsecro, licétiam, vt ego imperitus imiter vos in loquendo. Illatum à me, dicitis esse fallius falsissimo, vt inferius ad numerum 48. Imitor. Expositio vera ista est falsior falsissima: vt ego dixerim sensum Aristotelis esse, quòd priuatio sit nihil: & quòd compositum fieri ex priuatione, sit fieri ex nihilo.

Propterea noto. Aliud est considerare *non ens* in communi, aliud in specie: & quod attinet ad fieri, duplex est *non ens* in specie, primò enim sub *non ente* continetur negatio partis formalis, quæ est negatio formæ in subiecto apto. Secundò sub *non ente* continetur negatio omnis partis rei factæ, & hæc negatio est *nihil* facti. Quamobrem *priuatio*, & *nihil* in mea opinione sunt duo disparata, & quasi duæ species sub genere communi, idest sub *non ente*. Ego in mea vestigat. 1. cap. 4. primò cum Arist. ostendo aliquid fieri *ex non ente* in communi, quasi in genere; secundo volens descendere ad species, prius declaro, quomodo Antiqui intellexerint enuntiatum, *Ex nihilo nihil fit*,

1. phys. 34 de gener. 8. allatis duobus textibus Aristotelis 1. phys. 34. & 1. de gener. tex. 8. & 9. Atque ad hoc etiam cito Simplicium, Aphrodiseum, Themistium, quæ habentur in capite 4. cit. num. 9. Deinde transeo ad sensum Aristotelis, qui aduersus antiquos inuexit ipsum fieri per accidens, tanquam ex termino obiecto, atque statim.

XVI. Obiectionem facio contra me sic. *Dices. Vtique Aristoteles inuexit ipsum fieri per accidens ex eo, quod non inest, scilicet ex priuatione, quæ non permanet in re facta. At priuatio negat entitatem vnius partis tantùm, & relinquit entitatem alterius partis: igitur res fit partim ex non ente, partim ex ente: Non autem vniuersim ex nulla parte præexistente.*

Respondeo. Habemus limitationem confessam vniuersalem &c. referã vt infra. Vbi diuido textum 75. in duas partes, quarum prima est de *non ente* in vniuersali, altera verò est de *non ente* in speciali, scilicet de priuatione. Sic enim ait Aristoteles. *Nos autem, & ipsi dicimus, fieri quidem nihil simpliciter, ex eo quod non est.*

Sed

Sed tamen fieri ex eo quod non est, vt secundum accidens. Vbi ly *ex eo, quod non est*, siuè *ex non ente*, est negatio generica. Secundo, quoniam proposita dubitatio Antiquorum erat de generatione compositi, quod quidem fit ex illa specie *non entis*, quę est priuatio, ideò Aristoteles statim applicat genus ad speciem, & tractans de factione compositi dicit, ipsum fieri ex priuatione, subdens, *ex priuatione enim, quæ est per se non ens, non ex eo, quod inest, fit;* Vbi aduertendum est, quòd *priuatio*, tanquam per se species, ponitur sub *non ante*, tanquam sub genere. Quia verò descendere à genere ad speciem non licet sine aliquo contrahente: ideò sicut Aristoteles ex *non ente* in genere descendit ad *priuationem* in specie, præsupposita tractatione controuersa inter se, & Antiquos de factione compositi. Ita imitatus sum Aristotelem volens descendere *à non ente* in genere *ad nihil* in specie disparata, quæ species nec affirmatur, nec negatur ab Aristotele; quia non erat ad propositum suum; Idcircò quæsiui aliquid contrahens, nempe aliquid simplex, quod fiat, vt album ex non albo.

A genere ad speciē fallacia consequentis sine distributione, vel cōtractione

Ad hoc autem, vt progressus, & Aristotelis, & meus intelligatur, porrigam exemplum. Si demonstrato aliquo ente dicam, *hoc est corpus*, & inferam, *ergo est homo*, non valet consequentia à genere ad speciem affirmatiuè. Si autem adiunxero aliquid contrahens sufficienter, tunc valebit consequentia; veluti si addidero, *hoc corpus demonstratum est præditum anima rationali:* tunc optimè sequetur, *ergo hoc demonstratum est homo*. Ità quoque cum Aristoteles dixit aliquid per accidens fit *ex non ente*, *non ens* est loco generis. Si argumenter, ergo aliquid fit ex nihilo, est argumentum à genere ad speciem constructiuè, & est fallacia consequentis. Quarè vt descenderem ad istam speciem *non entis*, quæ est *nihil* adiunxi, quod fit, est simplex: nam ipsum simplex fit ex antecedente negatione sui tùm totius, tùm omniū partium (si tamen ipsum simplex impartibiliter acquiratur) ergo aliquid fit ex nihilo facti.

Veruntamen nunc ad clariorem intelligentiam tum primæ; tùm secundæ limitationis ab Aristotele factæ, hic adscribo, circa ipsum fieri posse formari quatuor oppositas.

Ex omni parte præsupposita fit aliquid	X	Ex nulla parte præsupposita fit.
Ex aliqua parte præsupposita fit.		Ex aliqua parte non præsupposita fit.

Ex his, vniuersalis affirmatiua non est possibilis, quando enim ens cum omnibus suis partibus præexistit; fieri non potest. Immò ad hoc, vt aliquid fiat, requiritur, vt ipsum sit non ens, siuè secundum totum, & omnes partes; siuè secundum totum, & ali quam partem.

Factio duplex. Hinc nascitur duplex genus factionis, primum, & notissimum, quando aliquid fit ex aliqua parte præexistente, & ex aliqua non præexistente; atque tale fieri est cōpositorum. Quale fieri notificatur ex duabus substantijs partialibus: compositum enim fit ex materia præexistente, quæ est pars facti, & ex negatione formæ, quæ est altera pars: quæ negatio non negat esse formæ simpliciter, sed esse formæ in materia. Istud fieri est ex materia, vt ex parte inexistente, & ex priuatione, vt ex termino abiecto, & non existente in re facta.

XVIII. Secundū genus factionis est ignotius, & in mea prima vestigatione quæsitum; quod genus factionis voco *factionem ex nihilo*. Quam factionem declaro, & per contradictorium, & per subalternum in supradicta figura. Per contradictorias, vt factio sit duplex, vna *ex aliquo*, quæ est scilicet *ex aliqua parte* præexistente: reliqua factio est *ex nihilo*, idest *ex nulla parte* præexistente. In priore factione accipitur particularis affirmatiua, in secunda verò vniuersalis negatiua.

Deinde id ipsum declaro per subalternas vniuersalem negatiuam, & particularem negatiuam. Etenim vna factio est ex negatione alicuius partis præexistentis, quæ negatio regulariter est *priuatio*. Ità compositum fit ex non præexistente parte formali. Alia factio est ex negatione omnium partium, ità vt negetur res fienda tota, ac totaliter. Hanc factionem voco factionem *ex nihilo*. Et prima limitatio Aristotelis, qua Physicus ostendit aliquid fieri ex non ente, sed per accidens: accipitur ex particulari negatiua, nam compositum fit ex priuatione, quæ negat

negat aliquam partem facti. Secunda limitatio accipitur, ex particulari affirmatiua: compositum quippè fit ex aliqua parte præexistente, nempè ex materia, quæ est ens potentia.

Iam verò ex prima limitatione sic ego procedo per duos gradus. Primus gradus est in tex. 75. primi physicorum aliquid per accidens fit *ex non ente*, genericè, & in vniuersali. Secundus gradus est ex primo phys. 43. tex. vbi Aristoteles docet album fieri ex non albo, musicum ex immusico. *Homo musicus*, vel *homo albus* est quid compositum; hoc totum est non ens actu; sed quando actu fit, fit ex aliqua parte præexistente, & ex aliqua parte non præexistente. *Album uerò*, vel *musicum* sunt simplex; atqui album fit ex non albo, ità vt in termino à quo, neque ipsum album, neque vlla pars albi præexistat; sed negetur albedo tota, ac totaliter. Similiter ex negatione musicæ tota, ac totaliter fit musica. Ex istis duobus gradibus colligo, non solum factionem ex aliquo, quæ est compositi facti ex negatione partis præexistentis, scilicet ex priuatione vt termino abiecto, sed etiam factionem ex nihilo, quæ est negatio facti, & omnium partium, ita vt nihil facti præexistat. Hanc factionem extendo ad *formam*, *materiam*, & *substantiam immaterialem*. De secunda limitatione paulò post. XIX.

Tantum adijcio. Ista quæ nunc sunt fusius declarata, fuisse breuius posita in citato cap. 4. ad num. 10. quæ hic rescribo, vt cognoscat lector, meos Offensores hæc vidisse, sed fraudulenter omisisse. Acceperunt aliquid ex initio capitis, & aliquid ex fine capitis: intermedia, quæ ad probationem erant necessaria, & ad intelligentiam mei sensus, tacuerunt. Sic ego loquor dicto capite 4. XX. *Fraus Offensorum.*

Respondeo. *Habemus limitationem confessam vniuersalem, quod ens fit ex non ente. dumodo ipsum non ens non insit rei factæ. Habemus applicationem specialem in rebus naturalibus, quando compositum fit ex negatione vnius partis; at non habemus istam negatiuam, ens non fit ex negatione omnium partium. Quamobrem hæc negatio non ens; vel negat omnes partes entis facti, vel aliquam tantùm. Quando compositum fit, per se fit ex materia, & forma; quarum materia præexistit, & inexistit:* forma *autem non præexistit, igitur non ens* *Vestig. 1. num. 10.*

negat

negat in termino à quo formam, hoc est vnam partem solam compositi.

Quando verò forma est facta de nouo, vt cum ex non albo fit album, primo phys. 43. non album negat formam secundum omnes partes (quod præsertim est verum in forma, quæ tota simul acquiritur) tunc enim nulla pars ipsius termini ad quem reperitur in termino à quo: sed in termino à quo est omninò nihil formæ, in termino ad quem est forma, ergo forma fit ex nihilo sui omninò, ità tamen, vt ipsum nihil formæ non insit ipsi formæ. Quarè Philoponus contra Proclum meritò asseruit formam fieri ex nihilo tanquam ex termino, quia fit forma ex nulla parte præexistente, & inexistente ipsi formæ. Cur autem, & materia ipsa, & substantia materiæ expers non possit per accidens fieri ex nihilo, quod non inest, non video, neque in Aristotele hactenus dictum obseruaui.

Colligo dicta. Aliquid per accidens fit ex non ente, vel secundum partem, vel secundum totum, concedo: quia ipsum non ens non inest facto. Aliquid per se fit ex non ente, nego: quia ipsum nihil non inest facto. Hæc in mea vestigatione breuiter dicta; nam sapienti pauca, vt prouerbio dicitur, sufficiunt. Ex quo patet me satis explicauisse discrimen inter *non ens* in communi, & inter *priuationem* in specie, ac *nihil* in specie; Inter factionem *compositi*, & factionem *simplicis* entis, Inter limitationem applicatam ab Aristotele ipsi composito facto per accidens ex negatione vnius partis: & limitationem applicatam à me ad factionem simplicis ex negatione omnis partis. Conueniunt omnes Peripatetici, quòd aliquid fit ex priuatione, quod & ego dixi. Sed
75. & 43. non conueniunt, quod aliquid fiat ex nihilo, veluti constat ex applicatione à me facta sub munimine duorum textuum. Falsò igitur Offensores dicunt me tradidisse doctrinam omnibus notissimam, & quæ nullum habet contradictorem. Est quidem in votis, vt nemo contradicat. Sed tamen non desunt contradictores: sunt enim mei duo Offensores, qui contradicunt. Falsificant ergo dictum suum. Iam ad secundam limitationem accedamus.

CA-

CAPVT IV.

Fieri ex non ente actu, vel secundum totum, vel secundum partem, non rectè perceperunt Offensores.

ALia eiusdem propositionis limitationem affert eodem capite ex Arist. 1. physicorum 78. & 12. met. 8. vbi distincto ente per actum, & potentiam, docet ex non ente actu; sed potentia ente fieri ens, quibus locis, vt etiam fatetur Ferchius, sermonem facit Aristoteles de generatione compositi, vnde per non ens in actu, sed potentia, subiectiua nimirum, & informabili, materiam intelligit, quæ venit in compositionem cuiuscumque compositi, & rursus in hoc sensu, ex nihilo fieri aliquid, concedunt omnes peripatetici. Offensio

Non credo quenquam ex Peripateticis tàm absurdè loqui, vt dicat, ipsum fieri ex materia (quę est potentia ens, actu non ens) esse fieri ex nihilo. Sed vos non sedulò, aut sedatè ex dicto Aristotelis in communi *ex non ente actu fit ens*: imò præcipitanter colligitis *ex nihilo actu fit ens*. Ego gradatim (si sedulò, vel sedatè legistis) procedo. Ad hoc autem clarè explicandum, quod à me strictim est indicatum, primò ex Aristotele dicta in capite quarto Vestigationis primæ circa limitationem hanc, explicabo; præsuppositis tamen dictis circa pręcedentem limitationem. Secundò, quoniam vos Scotistæ dici vultis, aliquid ex Scoto proferam, quo plenius dicta percipiantur. XXI. 14. Defensio.

Ergo in Vestigatione prima cap. 4. num. 11. ex 5. meth. 20. duplex possibile ponitur, vnum est possibile transmutabile, quod præsupponitur in suo proprio esse, & potest à negatione alterius sibi inexistente ad affirmationem mutari: sicut materia in generatione præexistit vt pars 7. meth. 23.; sed ex se non est quid, qualis, vel quanta per 7. met. 8., ergo ex non esse *quid*, vel *ente actu* potest mutari ad esse *quid*, vel *ens actu*, scilicet à non habere in se entitatem alienam formæ specificantis quidditatiuè ad habere talem entitatem. Alterum possibile est factibile, quod dicitur possibile ex potentia efficientis, & hoc possibile Sco- 5. met. 20. Vestig. 1. num. 11. & num. 34. & 35. 7. met. 23. 7. met. 8.

2. phys. 38 tistæ dicunt obiectiuum. Etenim iuxta 2. phys. 38. causæ potentia sunt possibilium, & causæ actu sunt actu existentium. Quocirca ex efficiente in potentia est possibile factibile: ex efficiente actu, est factum in actu, sed ex non ente actu. Factibile item duplex est in generatione communiter, compositum, & forma 1. phys. 43. de forma, album fit ex non albo: de composito tex. 44. consonans fit ex inconsonanti.

XXII. Deinde verbum *fit*, vel prædicatur secundum adiacens, vel tertium? Quando de aliquo subiecto prædicatur *fit* secundum adiacens, significat subiectum fieri simpliciter, & secundum suum proprium esse. Ita compositum fit, quia ex non esse suo ab efficiente fit in suo esse, scilicet ex non ente actu fit ens actu, atque transit ex potentia obiectiua ad actum essendi simpliciter. Nec est alia entitas in potentia, & alia actu: sed eadem prius sub modo potentiæ, posterius sub modo actus. Quod ita fit, non fit ex nihilo actu; quoniã & si negetur tota tertia entitas prius, & affirmetur posterius: tamẽ nõ negatur omnis pars præexistens, & inexistens toti cõposito; nã materia præexistit, vt paulò ãte dixi.

Ita quoque forma substantialis simplex fit, dicente Aristotele in primo phys. 58. *simplex, vt musicum, fit.* Quod ita fit, hoc trã-
1. phys. 58. sit ex potentia obiectiua, seu factibili ad esse actu factum, & ex non ente actu fit actu ens. Verùm in termino a quo negatur totum esse facti, & nulla adest affirmatio alicuius partis præexistentis, aut inexistentis facto. Quod ergo ita fit ex negatione actualis entitatis totius, & cuiuscunque partis præexistentis, hoc fit ex nihilo actu.

Sco. 1. dist. 30. q. 2. L. 3. dist. 7. quæst. 2. A. Quando autem *fit* prædicatur tertium adiacens, tunc non significat subiectum prædicationis fieri secundum suum propriũ esse, nec significat fieri simpliciter, & absolutè; sed fieri iuxta cõditionem prædicati adiuncti. Sic quando dicimus, *homo fit musicus*, non significamus hominem fieri secundũ propriũ esse simpliciter hominis; sed fieri secundum *quale*, scilicet musicum. Hoc modo materia in mutatione substantiali fit ex non ente actu ens actu; non enim fit materia secundum esse proprium absolutè, sed fit formata, specificata: non fit materia, sed *fit quid*.

XXIII. 1. Quarè non fit simpliciter de secūdo adiacente. Triplex itaque

que non ens conſideratur; *non ens actu*, quod negat *totum* compoſitum, quæ eſt tertia ſubſtantia,

2. Non ens actu, quod negat *formam*, quæ fit.

3. *Non ens actu*, quod negat eſſe formæ, non ſimpliciter, *ſed in materia*. Hoc Ariſt. in 12. met 11. explicans ex quo ente, vel non ente compoſitum fiat, indicauit ſcribens. *Dubitare quiſpiam poſſet, ex quo non ente generatio fiat; tripliciter enim non ens dicitur* 12. meta 11.
Scilicet non ens compoſitum, non ens forma, non ens ipſius materiæ iam exiſtentis.

His ità declaratis, Ariſtoteles explicat, ex quo non ente fiat compoſitum: fit enim ex materia, quæ eſt potentia ens ratione ſui, actu non ens, ratione priuationis. Ariſtoteles enim vltimum factum in genere ſubſtantiæ explicat, & pro more ſuo ſollicitus de principijs, exponit primum principium *ex quo*, nempè materiam, cætera nobis relinquens enucleanda.

Rurſus. Ex actu non ente fit actu ens. Accipitur *non ens* comuniter ad tres modos. Deinde ad ſpecialem in compoſito deſcenditur, in quo actus, & potentia ſunt duæ res: & non ens eſt negatio vnius partis. Sed actus, & potentia primo, & ſecũdo modo ſunt modi vnius rei, non duæ res. Atque hæc poteſt eſſe alia ratio, quare de materia, & priuatione in primis vt ente actu, & non ente actu tractat. Eſt enim plus ſolicitus de rebus, quàm de modis.

Itaquè compoſitum fit ex non ente actu, quod negat, & totum, & vnam partem in altera parte affirmata. Forma fit ex non ente actu, quod *non ens* negat totam formam, & omnem rationem partis, nullamque partem affirmat. Sicut ergo Ariſtoteles in ſecunda limitatione dixit, ens fieri ex non ente actu, ſed cum affirmatione vnius partis, hoc eſt cum ente potentia. Ità nobis in factione ſimplicis formæ reliquit colligendam ſecundam limitationem, qua forma fit ens ex non ente actu cum negatione omnis partis, ſine affirmatione vllius partis.

Talis eſt ergo progreſſus meus, primò in cõmuni, ens factibile VXIV. ſimpliciter fit ex *non ente actu*: ſecundò deſcendendo ad ſpecies, compoſitum fit ex non *ente actu* ſecundum *vnam partem*; ſed ente potentia ſecundum aliam. Ergo ex aduerſo forma ſimplex

fit *ens actu ex non ente actu, sine affirmatione vllius partis*. Qui enim docet vnam speciem sub genere, hoc est, factionem compositi ex non ente actu, sed secundum partem; necessariò dat locum alteri speciei disparatæ, qua simplex fiat ex negatione entis actu, sine vlla affirmatione partis, & hoc est *fieri* ex nihilo. Quòd si legeritis vos, Offensores in 4. cap. meæ vestigationis primæ, quòd compositum asseruerim fieri ex nihilo, erraui sic loquens. Verum tamẽ est, me non inuenire, nec videre in capite citato 4. tale quid dictum esse. Aut ergo erraui ego, aut vos videntes in illo capite, quod in eo scriptum non est.

Liquidò nunc patefaciam, vos in meo sensu explicando tres fallacias consequentis incurrisse.

Prima fallacia est. Ferchius in cap. 4. vestigationis primæ docet rem notissimam, & ab omnibus concessam: ergo in omnibus capitibus eiusdem vestigationis rem notissimam, & concessam docet; quarè non est opus singula ponderare. Etenim vos (vt paulò infra) referetis, me docere, quòd materia prima, & substantiæ immateriales factæ sunt ex nihilo. Hoc autem vobis authoribus, non omnes Peripatetici, sed meliores tradunt; at meliores pauci sunt: ergo Ferchius dixit res non ab omnibus concessas. Rursus in cap. 4. asseruit Ferchius, formas fieri ex nihilo, in cap. 9. & materiam, & intelligentias factas ex nihilo de nouo; quæ quidem nec vestri meliores Peripatetici concedunt. Insuper cap. 2. probatur, enuntiatio *ex nihilo nihil fit* esse ab Aristotele reiecta: & cap. 3. esse radix ad octo absurda. Sed nec ista concedunt, Peripatetici omnes. Non ergo sensus meus erat restringendus ad solam doctrinam 4. capitis, sed extendendus ad omnia per me tradita, quæ nec notissima sunt, nec omnibus concessa.

Secunda fallacia est. Si in cap. 4. vna, vel altera propositio est nota, & concessa: ergo & conclusiones sunt notæ, & concessæ. Ex notis vtique, & concessis ad ignota, & inconcessa progredi iure Aristotelico debui iuxta normam in 7. met. 10. præscriptam. Notum est ex non ente fieri per accidens ipsum ens: notum, ex priuatione, idest, ex negatione vnius partis per accidens fieri compositum. Non tamen erat notissima conclusio,

ergo

ergo ex nihilo per accidens fit aliquid: ergo forma simplex, materia simplex, substantia immaterialis per accidens fiunt ex nihilo. Quas conclusiones probaui per illam notissimam primi Phys. 75. & per aliam notam primi Phys. 43. Sic de prima limitatione. Similiter de secunda. Per textus notos primo Phys. 78. atque 12. met. 8. cum alia nota propositione ex 5. met. 20. conclusi ex nihilo actu fieri actu aliquod ens factibile, scilicet formam simplicem. Et ex consequenti conclusi, assertionem ex nihilo nihil fit, esse falsam. Quæ conclusiones neque notæ erant, neque concessæ.

Tertia fallacia est. Si Ferchius dixit, compositum fieri ex non ente, ergo dixit ex nihilo fieri: & priuationem dixit esse nihil. Nàm ex non ente in communi non concluditur species hæc, vel illa non entis, vti sunt priuatio, vel nihil sine addito contrahente, sicuti iam explicatum est. Quod additum à vobis omissum, sicuti omissæ sunt conclusiones, an sincerè, an versutè omiseritis, non decido: lector sincerus sincerè iudicabit.

CAPVT V.

Offensores non consentiunt cum Scoto, quoad potentiam subiectiuam, vel obiectiuam, & quòad fieri ex eis.

NVnc dicamus aliquid ex Scoto, quoniam vos voluistis potentiam subiectiuam nominare in factione compositi, cum ego obiectiuam posuerim. Termini sunt Scoti, & in Scoto scio tertiam entitatem compositi non recipi in materia, nec fieri ex ipsa tanquam ex potentia subiectiua, cum materia non sit subiectum compositi, sed formæ. XXV.

Scotus ergo in 2. dist. 12. quæst. 1 G. ait. *In generationibus, & corruptionibus communiter concurrunt potentia obiectiua, & subiectiua: & ex potentia obiectiua trahit agens ad actum illud, quod est in tali potentia, puta totalem terminum generationis: qui includit formam, & materiam, dum est in potentia obiectita, sicut quando est in actu habet vtrunque; & hoc modo agens non largitur multitudi-* Scoti

titudinem; sed perfectionem solum. Sicut enim totus ignis est factus in actu, sic totus fuit in potentia: & hæc est prima extractio eius, quod fuit in potentia obiectiua. Secunda extractio est, secundum quod agens de potentia materiæ præexistentis, & quæ in fine generationis est pars compositi, educit formam, quæ est altera pars compositi, quæ prius non fuit in actu, nec in re extra, sicut materia; & sic agens, vel generans, largitur multitudinem, loquendo de multitudine in actu. Sic igitur generans largitur perfectionem, prout accipit totum terminum generationis, quod erat in potentia obiectiua. Alio autem modo accipiendo potentiam subiectiuā, vt de qua extrahit formam: sic largitur aliquam multitudinem actualē. Hæc Scotus. Ex quibus ista colligo.

1. Totum non esse actu, nec in re extra; sed per actum efficientis fieri actu ens, & extrà causam. Et hoc idem dico de forma, quæ prius non est ens actu, nec est in re extrà, sed à causa efficiente fit actu ens, & in re extra. Hæc enim duo plerunque in generatione fiunt simpliciter in actu, hoc est extra mentem, & causas suas, quæ sunt simpliciter factibilia factione de secundo adiacente.

2. *Error defendentiū in Scoto.* Totum fit ex potentia obiectiua in actu essendi, non, vt vos dicebatis, ex potentia subiectiua. Forma verò fit, ex potentia obiectiua efficientis, extrahentis formam de non esse actu ad esse actu in rerum natura; sed quoniam forma nata est esse in subiecto, dicitur etiam extrahi de potentia subiectiua per Scotū.

3. Tertiò agnoscit Scotus de *composito* ipsum non esse actu, & de *forma* eam non esse actu in rerum natura; sed ambo fieri in generatione. Materiam agnoscit præexistere in generatione, & fieri partem compositi: Quare in materia agnoscit non ens, quod est priuatio ipsius formæ extrahendæ.

XXVI. Vnde oportet hoc non ens tripliciter dictum à Scotista considerari, & considerari potentias istas, obiectiuam tantùm respectu compositi factibilis: subiectiuam tantùm in materia transmutabili ad formam: obiectiuam, & subiectiuam simul in forma; obiectiuam in respectu ad agens, quod extrahit formam ex non esse actu simpliciter, ad esse actu simpliciter, quod est esse substantiale; & item potentiam subiectiuam in ordine ad materiam, quia forma vnitur materiæ: quæ vnio ex parte formæ

potest

potest exprimi per *infieri* & *inesse*, & ex parte materiæ per *subijci*, vel *subesse*. Et quantum ad hoc in fieri, vel subijci, forma non fit in esse simpliciter, sed fit in hoc; quoniam in formā substantialem inducitur ab agente vnio ad materiam, quæ vnio est respectus extrinsecus adueniens ex 3. dist. 1. quæst. 1. & 4. dist. 13. quæst. 1. & hoc est fieri secundum quid tàm ex parte formæ, quàm ex parte materiæ. Discrimen tamen est, quoniam materia, vt subiectum transmutationis mutatur, forma vero vt potè transmutationis terminus, non mutatur.

Hinc compositum fit simpliciter tantùm; materia in generatione fit secundum quid tantùm, quia ex non subiecta, & non formata, fit subiecta, & formata. Forma fit, & simpliciter ex non ente actu, ens actu; & secundum quid ex non existente in materia, fit existens in materia: quæ duo in forma indicantur per *esse*, & *inesse*. *Fieri simpliciter & secundum quid.*

Possunt autem sine inuolucro contradictionis separari ista duo, nam forma potest esse in rerum natura, & non inesse in materia. Tunc autem materia erit sub non ente; idest sub priuatione formæ, non sub forma, & ente specificante: & nihilominus forma erit in rerum natura secundum suum esse; sic anima rationalis in recessu à corpore seruatur in esse simpliciter, ptopter quod à sancto August. siuè Gennadio de Ecclesiasticis dogmatibus appellatur forma substantiua. Quæ quidem in regeneratione fiet in corpore, quantum ad inesse; sed non fiet simpliciter quantum ad esse, vt patet in exemplo Eutychi act. 20. XXVII. *Gênadiu* *Actorum 20.*

Iam cum forma fiat ens actu ex *non ente actu*, naturaliter prius, quàm *insiat*, vel *insit* in materia, consideranda est illa negatio, *non ens actu*. Et ex 1. dist. 28. quæst. 1. A. alia est negatio contradictoria, quæ dicitur de omni ente, aut non ente, præter affirmationem oppositam; alia est negatio priuatiua, quæ propriè est in genere subiecto apto. Et hæc secunda negatio non aufert primam; sed præsupponit. Etenim prius absolutum est aliquid in se, quàm sit ad aliud, siuè vt fundamentum, siuè vt terminus; nam omnis respectus est naturaliter posterior suis extremis. Igitur prius naturaliter forma ex suo contradictorio negante entitatem formæ totius, & totaliter, fit ens, quàm forma

habeat

habeat respectum vnionis ad materiam, & per consequens in 1. signo naturæ, quo forma est (quod etiam ex parte formæ potest esse prius duratione, ex 4. dist. 12. quæst. 1.) forma prius ordine naturæ fit ex non ente totaliter ens, quàm considerentur, vel forma in materia: vel priuatio, aut informatio in respectu ad formam.

Ideò dico, sic formam fieri ex non ente actu, quod est nihil. Vnum est, in quo non conuenio cum Scoto, & est, quod forma educatur de potentia materiæ. De qua re alias.

XXVIII Hæc nimis multa sunt, sed tamen non inutilia ad cognoscendum, quàm benè Offensores contra me scripserint, quàm consideratè ex Aristotele, quàm fideliter cum Scoto.

Errata aduersariorum. Igitur obstupuistis; sed non sedulò studuistis: nam. Primo confudistis rationem tertiam in cap. 4. positum cum declaratione ipsius *nihili* reseruata ad caput 14. meę Vestigationis. Secundo contraxistis sensum conclusionis meę ad tertiam rationem solam, cum sit ad octo rationes extensus. Tertio progressum meum in limitationibus gradatum præcipitastis. Quarto quod in capitis medio erat fundamentum, & probans, & declarans, obtruncastis. Quinto quod ego negaui de composito, scilicet ipsum fieri ex nihilo, vos mihi attribuistis. Sexto cum in cap. 4. fieri ex nihilo de forma, materia, substantia immateriali dici posse asseruerim, vos omninò tacuistis, transferendo dictum de simplicibus ad composita. Septimo quæ non fiunt ex priuatione, vos ex priuatione fieri voluistis. Vos me prolixitatis damnatis: Sed si hæc omnia, quæ nunc declarando scripta sunt in ipsa Vestigatione cap. 4. contulissem; apparatum longè quàm ingentissimum fecissetis ad prolixitatem taxandam. Dixi in cap. 4. satis clarè, fieri ex nihilo simplicia, non composita, & limitationes ab Aristotele factas de composito, ego extendi ad simplicia. Sed dixi breuiter, quo non obstante prolixum me asseritis. Ità est volentibus intelligere satis dixi, non volentibus nunquam fit satis.

cart. 218. num. 13.

CA:

CAPVT VI.

Offensi sensum falsò restringi, personam non iurè accusari, meliores Peripateticos, atque peregrinitatem non benè notari.

QVoniam autem videbat Ferchius in hoc sensu omnes concessuros, quòd ex nihilo fit aliquid, & solùm negaturos, si hy nihil dicat negationem extra genus, si neget nimirum etiam subiectum præsuppositum, ideò à cap. 8. probare incipit cælos, intelligentias, & materiam primam fuisse à primo efficiente ex nihilo prorsus producta, atque ideò Aristotelem agnouisse creationem, immò non solum æternam; sed etiam temporariam probare conatur capite nono. Offensio.

Illum sensum, quem vos finxistis, aliquid scilicet fieri ex priuatione, omnes esse concessuros, scio. Sed non credo eos dicturos priuationem esse nihil; aut fieri ex priuatione esse idem, quod fieri ex nihilo: qui sensus, nec meus est, nec erit alicuius fidelis Peripatetici. Sed in eo sensu, ad quem rationem perduxi cap. 4. multos non concessuros factionem ex nihilo, credidi, nec me fefellit opinio. Vos enim, & commilitones vestri non conceditis, aliquid fieri ex nihilo in sententia Aristotelis. XXIX. 15. Defensio.

Secundò, non cæpi probationem de materia, & intelligentijs in cap. 8. propter defectum tertiæ rationis factæ in cap. 4 Nam ratio tertia per se se, seù benè, seù malè concludit. Rationes aliæ itidem sunt per se se concludentes, nec vna fulcit aliam; sed omnes principale intentum inferunt, & sunt rationes diuersæ. Nec est absurdum ad eandem conclusionem diuersas rationes fieri sine hoc, vt vna egeat alterius ope.

Tertiò. Si factionem ex nihilo tractaui in materia, cælo, intelligentijs: ergo falsò dixistis meum sensum esse restrictum ad factionem compositi ex nihilo. Fefellistis lectorem, attribuendo mihi sensum stuporis vestri, quòd scilicet sensus, in quo explico, fit ab omnibus concessus, videlicet compositum fit ex priuatione. Materia quippè, & intelligentiæ non sunt compositæ, nec possunt fieri ex priuatione; igitur sensus meus non est,

quòd fieri ex nihilo sit fieri ex priuatione. Hoc enim est perquã falsum in sententia Aristotelis, quæ mea est. Vos autem hunc solum sensum mihi imposuistis, vt ostenderetis meam doctrinam non esse peregrinam. Sed verè peregrinati estis à veritate, & à proposito.

Offensio. *Verùm nec ità ostendendo aliquid fieri ex nihilo quid peregrinum profert. Quia assertum illud, ex nihilo nihil fit, de causis secundis proferri solet: Primã enim causam entia quædam secunda immediatè ex nihilo fecisse docuerunt Peripateticorum pars melior, vt ipse fatetur in fine illius capitis.*

XXX. 16. Defensio. Laus Deo, & veritati. Si alios facio meæ opinionis authores, vt vos ipsi dicitis, ergo non prætendo singularitatem, quam vos per vocabulum, peregrinitatis intellexistis. Si dico formam fieri ex nihilo, authorem facio Philoponum. Si materiam, si intelligentias factas ex nihilo, authores cito, vt dicitis vos, ex Peripateticis meliores. Si animam rationalem fieri ex nihilo, authorem profero Suessanum. Si a causis secundis fieri aliquid ex nihilo, authores propono Philoponum, & Auicennam. Si cuncta ex nihilo à Deo, Theophrastum adduco. Si enuntiationem *ex nihilo nihil fit*, esse falsam contendo, authorem habeo Aristotelem Peripateticorum Principem; nihil mihi authoritatis arrogo, qui nihil me authore dico.

Cæterum vos adhuc extra propositum peregrinamini. Nam adhuc vestram conclusionem principalem non probatis, nec meam improbatis. Magnum tædium est magna expectatio.

XXXI. Displicet tamen, quòd vos, qui me arguitis iactantiæ, & arrogantiæ propter prætensam peregrinitatem: nunc tantum vobis ipsis arrogetis, vt sitis iudices omnium Peripateticorum. Quis, quæso, vos constituit iudices super doctissimos quosque tantæ scholæ, vt iudicetis Scotistas meliores, cæteros, vt Alexandreos, Auerroistas, Albertistas, & alios deteriores? Quid dicent per vos damnati, nisi vos nimium erexisse supercilium? Opinionem vestram nimium vobis placere?

Item Regula quædam iudicandi meliores, vel deteriores sancienda est. Mea regula sit. *Qui pro veritate laborant, & non laborant pro falsitate, ij sunt meliores Peripatetici*; nam iuxta Prin-

cipem

cipem Peripateticorum, *Sanctius est amicis, immò & sibi ipsi præponere veritatem*. Sic etenim legislatoris intentio spectanda potius est, quàm verba legis. Iam verò certa veritas est, quòd nihil est factum ab æterno. Qui ergo factionem, vel creationem æternam defendere laborant, non sunt meliores Peripatetici, sed deteriores. *1. Nicom. cap. 4.*

Certa veritas est, mundũ, & motum non fuisse ab æterno. Qui pro hac veritate laborant, meliores, qui contra, deteriores Peripatetici sunt.

Certa veritas est, quòd anima intellectiua est immortalis, & separabilis. Qui ergo pro hac veritate desudant, meliores Peripatetici sunt, quàm qui contra eam.

Certa veritas est, cuncta esse à Deo facta. Qui ergo hoc defendunt, vt Philoponus, melius philosophantur, quàm qui Aristotelem etiam reluctantem in oppositas sententias ducunt.

Certa veritas est, Deum esse liberè, & contingenter effectiuum, tanquam agens rationale; ergo qui contra nituntur, sunt deteriores, non meliores, & in similibus simile est iudicium.

Affirmatis insuper in hac offensione à me comprobari creationem temporalem, non modò æternam. Falsum est mihi impositum, & quidem duplex; nam de creatione nullatenus disputare volui, pro vt constat vestigat. 1. num. 28. Similiter de creatione æterna, aut æquiualentibus disputationem reieci (vt in fine vestigationis primæ) quoniam in falso est fundata. XXXII. 13. & 14 impostura.

Sed cur, si meliores Peripatetici tenent aliqua fieri ex nihilo à primo efficiente in prima effectione, & primis factibilibus: ponitis vos tanquam Axioma contradictoriam *ex nihilo nihil fit*? Limitatis eam ad causas secundas: sed axiomata sunt de omni posterioristicè, idest, & in omnibus singularibus, & in omnibus temporibus vera. Cum ergo in primis factibilibus vestrum illud axioma fallat: axioma non est. Fallit etiam in multis causis secundis, vt Philopono inter Græcos, Auicennæ inter Arabes, Bonauenturæ inter Latinos, & alijs plerisque videtur.

Quod autem specialiter asserit ibidem Aristotelem, nempè Creationem in tempore concessisse, quamuis id falsum autumemus, vt diximus disput. 2. de cælo quæst. 5. vbi etiam eius rationes diluimus. Offensio

XXXIII 17. Defensio. *Offensores ledũt fidem catholicam*

Iterum falsò imponitis me attribuisse Aristoteli creationem in tempore: qui de creatione loqui noluerim.

Iudicatis creationem in tempore falsam esse: sed hoc vestrũ iudicium cum candore fidei Catholicæ non consistit. Si ego vestigans mentem Aristotelis dixi, non absolutè, sed conditionatè, præsupposita æternitate motus, dari circulationem animæ rationalis de corpore in corpus eiusdem speciei: sicut Aristoteles 1. de anima 65. hoc declarat per migrationem visiuæ de oculo senis in oculum iuuenis; vos illicò dicitis hoc non esse secundum candorem fidei. Ità est: sed iniustè quæritis in infideli fidem. Lupi alas quæritis. Sed & vos, qui scribitis Theologiam in philosophia, dicitis, falsum esse dari creationem in tempore; quarè hoc dicitis contra candorem fidei? Ego præmonui ex vno præsupposito errore æternitatis consequi alium errorem circulationis: & in toto opere locutus sum ex Aristotele, vt nemo decipi possit, nisi volens. At vos non monetis: quin potius lector assuetus in vobis legere sacramentum Eucharistiæ diuinissimum, baptismi lauacrũ, Mysteria fidei, arcana theologica: hoc loco putabit vos tanquam Theologos loqui, & credet secundum fidem Catholicam, *creationem in tempore negandam*. Scandalum est à vobis datum, & valdè perniciosum. Nam vos non cum Aristotele loquimini, sed cum ratione, vt clarissimè protestati estis disput. 1. art. 1. num. 9. huius libri de generatione.

Offensio *Adhuc tamen neque hoc nonum, & peregrinum est, cum multi ante ipsum id asseruerint, vt refert. Pererius ibi citatus.*

XXXIV 18. Defensio. Pererius tamen lib. 5. phys. cap. 7. neminem nominat authorem istius sententiæ, sicut neque vos nominatis.

Pereriũ verò, & Piccolomineũ ego citaui vt negantes creationem in tempore: Suessanum, vt affirmantem, ergo mea opinio non est noua, sed antiqua: non peregrina, sed indigena in bonis Peripateticis. Tàm autem credo à vobis in lib. de cælo soluta esse mea argumenta, quàm nunc experior impugnatam esse meam conclusionem de factione ex nihilo. Quam conclusionem inanibus verbis, nullis tamen rationibus, vel authoritatibus impugnatis, vt patet hucusque, & mox patebit. Id autem idcirco euenit, quoniam non ad rem dicere, sed contra hominem

nem

nem voluistis. Neque propositum vestrum probare, sed vnum vocabulum peregrinitatis improbare. Volo autem nunc omnia vestra transcribere, vt lector doctus videat, an mea vestigatio indiguerit defensione, & an vos digni sitis responsione.

CAPVT VII.

Fundamentum offensi ab Offensoribus perperam poni, & peregrinitatem non iurè impugnari probatur.

ID autem, in quo singulariter fundasse videtur hic author suam factionem ex nihilo, etiam per causas naturales possibilem, est eductio formarum de potentia materiæ, cum enim non fiant ex materia, vt ex parte intrinseca sui, nec in eam, vt in partem resoluantur, hinc asserit agens naturale eas ex nihilo facere, & in nihil resoluere, ità declarat cap. 4. cap. 13. in fine, & adhuc magis cap. 14. Offensio cart. 218. num. 14.

Neque in hoc singulariter loquor: quoniam authorem habeo Philoponum. Illum cito, ne putetis me esse auidum laudis meæ, vel raptorem laudis alienæ. XXXV. 19. Defensio. 14. impressura.

Rursus vt sciatis in hoc, me nō esse singularē: sed loqui cū multis:

Ad hoc affero tres Articulos anno 1276. à Kilunardo Archiepiscopo Cantuariensi damnatos in Oxoniensi Vniuersitate. In tertio capite hi sunt articuli.

Item, Quòd forma non corrumpatur in purè nihil.

Item, quòd nulla potentia actiua est in materia.

Item, quod priuatio est purè nihil, & est in corporibus supercælestibus, sicut in his inferioribus.

Circa tempora hæc 1276. Oxonij floruere Vuillelmus de VVarra doctor fundatus, & huius discipulus Ioannes Duns Scotus doctor subtilis, à quo scriptum Oxoniense habemus. Scotus, vt alumnus illius vniuersitatis tenebatur illius articulis deferre. Si autem quispiam è Scotistis putet se non teneri, audiat in simili causa Scotum 2. dist. 2. quæst. 9. §. *Contra hoc est. Saltem sententia est suspecta, quando in aliqua Vniuersitate solemniter est damnata.* Ergo primus articulus solemniter approbat meam

con-

conclusionem, quòd forma corrumpitur in nihil.

Tertius. Solemniter reprobat vestram ad numerum 79. in hoc libro ponendam, quòd priuatio sit nihil. Secundus docet rationem seminalem esse actiuam in materia pro D. Bonau. & Illustrissimo Contareno, pro vt libro præcedenti tactum est.

Lib. 1. num. 71.

Hos articulos, & alios pro me suis locis citandos legetis ante opera sancti Bonauenturæ super quatuor sententiarum impressa Parisijs 1522. per Ioannem Regnault, studio Stephani Bruliferi emendata: Ergo non est singularis, vel peregrina hæc mea opinio de forma facta ex nihilo in nihil destructa.

2. Nec fundamentum meum est eductio formarum materialium de potentia materiæ. Eductio formarum ritè conceditur ab Assertoribus rationum seminalium, vt vidimus lib. 1. Ab alijs non item. Fundamentum autem meum est Aristotelis dictum, quòd hæc propositio, *ex nihilo nihil fit*, sit falsa. Non est autem falsa in compositis, ergo in simplici forma, & materia simplici. Fundamentum sunt textus citati in cap.4. vest. 1.

3. Ab Aristotele didici compositum constitui ex partibus, materia, & forma; vt homo musicus constituitur via compositionis ex homine, & musico, primo physicorum 64. Didici quoque compositum resolui in partes, vt in rationes hominis, & musici iuxtà primum phys. 65. A vobis inuenta est noua ratio resolutionis, vt forma resoluatur in potentiam materiæ: noua ratio compositionis, vt via compositionis forma educatur de potentia materiæ. Hanc vestram doctrinam tunc recipiam, cum eam ex Aristotele probaueritis. Ego enim sum huius sententiæ, vt forma simplex ex nullo componatur, in nihil resoluatur. Nam si resoluitur, non est simplex.

O Ffensio

Vnicum eius fundamentum, vt ex eodem capite colligitur est, quia ex 1. phys. alterum dicitur fieri ex altero bifariam dumtaxat, vel vt ex termino, vel vt ex parte, ità quod ly ex dicit tantùm habitudinem termini, vel partis; vnde vt aliquid ex nihilo fieri non dicatur, debet fieri ex aliquo sibi inexistente, vt pars, quo sensu fieri ex aliquo tantum compositorum est, & ideò cum forma non fiat ex materia, vt ex parte, concludit ex nihilo fieri, & ait hac ratione Philoponum contra Proclum asseruisse formam fieri ex nihilo.

Pere-

Peregrinum nimium est apud vos fideliter referre. Nam in Vestig. 1. cap. 14. num. 41. adduco tex. ex 1. de gener. animal. cap. 14. & dico, *In 1. de gener. animal. cap. 18. quatuor afferuntur significata huius phrasis, ex altero fit alterum. Plura insuper in 5. meta. 29. At communiter, & illins, & ex 1. phys. bifariam dicitur alterum fieri ex altero: vel vt ex termino, vel vt ex parte.* XXXVI 20. Defensio.

Cũ ego dixerim plura esse significata, cur vos mihi imponitis, *alterum dicitur fieri ex altero bifariam duntaxat? Duntaxat* est particula exclusiua. Et infrà dicitis ità, quod ly *ex* dicit *tantùm habitudinem termini, vel partis. Tantùm* est particula exclusiua, quæ negat alia significata relata per Aristotelem. Sed vos negatis Aristotelem in alijs significatis; vel optatis, vt lectores à vobis decepti, credant me duo tantùm significata recepisse, alia exclusisse ex Aristotelis doctrina. Relatio hęc tàm infida, vobis sit, non mihi. Dixi communiter hęc duo considerari in ipso fieri, alijs non negatis, immò citatis. Sic Sco. 4. dist. 11. quæst. 1. B. duos hosce modos recognoscit ex 1. phys. Cur autem non vtar alijs, est quia non sunt ad propositum. Sed ille modus à me excluditur, qui à vobis violenter includitur contra Aristotelem, nempè quòd forma fiat ex materia, tanquam ex subiecto præiacente. 16. *impostura.*

2. Pungitis me iterum, atque iterum de Philopono. Non enim creditis (vt vereor) Philoponum mecum sentire contra vos. Faciam, vt credatis, etiam si nolitis. XXXVII.

Franciscus Piccolomineus lib. 1. de Creat. cap. 4. scribit: Philoponus disput. 9. contra Proclum cap. 11. *Omnia, quæ fiunt, inquit, ex nihilo fiunt: Omnia, quæ intereunt, in nihilum transeunt; Igitur cuncta creantur, & propterea datur Creatio, & in nihilum deductio. Patet consecutio ex notitia creationis. Ostenditur ab eo assumptum, quia sola formæ fiunt, non materia, nam ea, nec fit, nec interit; non compositum totum, quia eius vna pars, nempè materia non fit: sola itaque forma fit, & per eam compositum dicitur fieri, & interire. Cum itaque compositi sola forma fiat, ea ita fit, & interit, vt nil eius antecedat, nihilque remaneat. Quarè ex nihilo fit, & in nihilum transit.* *Piccolom*

Soluitur hæc ratio ab alijs vario modo. Quidam cum Aristotele

in

in 7. meta. & in 1. phys. aiunt, quod fit, esse compositum, non formam: nec materiam fieri, & interire.

Insuper addunt alij, vt Simplicius in 8. phys. in digressione contra Philoponum, formam non ex nihilo fieri, quia semper fit ex aliquo, tanquam ex termino à quo: & materiam præsupponit, ex qua per transmutationem educitur.

Philopon. Has solutiones euertit Philoponus. Nam dicere, non formas, se compositum fieri, cum verò pugnat; quia id fit, quod ex non esse transit ad esse. At hoc soli formæ primò competit, composito autem competit non primò, sed munere formæ; nos autem affectiones subiecto primo tribuere tenemur.

Id quod dicitur de termino à quo, ad rem facere non videtur, quoniam forma antecedens penitus interit, nec ex ea, vt ex parte fit altera.

Similiter quod additur de materia, & eius potestate, nullius videtur roboris. Nam materia non est pars formæ, potestas adueniente forma, euanescit, adeò vt absolutè forma ex nihilo fiat, & in nihilum redigatur.

Præterea, quòd forma nequeat educi ex potestate materiæ, ostenditur à Philopono, quoniam præstantius non educitur ex ignobiliore: & nil educitur ex eo, in quo non reperitur. Forma est præstantior, quàm materia: & tantum abest, quòd in materia reperiatur forma, vt in ea priuatio, & potentia insint, quæ cum forma pugnant, & simul seruari nequeunt. Plura ex Philopono refert Piccolomineus, quę illic legi possunt. Quamobrem attestatione duorum grauissimę authoritatis philosophorum, Simplicij, & Piccolominei, Philoponus tenet formas ex nihilo fieri, & in nihilum destrui.

Si dicas fieri ex materia, vt ex praiacente subiecto, & ideò fieri ex aliquo. Negat in primis assumptum cap. 5. quia propriè loquendo, forma materialis fit in subiecto, non autem ex subiecto. — Assensio

Deinde cap. 14. negat consequentiam, quia ne aliquid dicatur ex nihilo fieri, debet fieri ex aliquo, vt ex parte sibi inexistente; vnde cum forma non fiat hoc pacto ex materia, meritò dicitur fieri ex nihilo.

XXXVIII. 21 Defensio. Negaui antecedens, negaui consequentiam. Negauit ante me Philoponus. Vestrum erat probare: sed pro more vestro non probastis.

Si dic-

Si dicas terminum creationis esse negationem extra subiectum, & extra genus, & ideò cum forma fiat ex negatione in subiecto præsupposito, non debet dici creari. Offensio

Respondet se asserere formam fieri ex nihilo, non autem creari, si enim refert ad rationem creationis quod terminus à quo sit negatio in genere, vel extra genus, parum tamen refert ad rationem factionis de nihilo, vnde velle videtur, quod factio ex nihilo sit quid latius creatione, quia subiectum præsuppositum ad actionem, tollit rationem creationis, non tamen factionis ex nihilo.

In referendo argumentum parum quippiam aberratis: sed in referenda responsione, nimium; atque vt ego suspicor, vt captetis occasionem decipiendi lectorem, vel accusandi mea, vel potius vtrunque. XXXVIII. 22. Defensio.

Responsio verò mea vestigat. prima num. 43. est ista.

* *Respondetur, fieri formam ex nihilo sibi non inexistente, & præexistente, assero, siue negatio formæ sit in subiecto: siue extra subiectum, nihil moror: nec enim hoc refert ad rationem factionis de qua loquor. Si autem hoc requiratur ad rationem creationis, de creatione non disputo, nec de voce litigo.* Hæc est mea responsio, in qua non determino, vtrum negatio formæ sit intra, vel extra subiectum in respectu ad factionem ex nihilo; sed abstraho ab vtroque modo negationis. De creatione nihil dico, neque aliquid affirmo, aut nego, quia de vocabulo creationis disserere nolo; an non licet mihi, quod volo facere? Vestra autem relatio responsionis me facit affirmantem de creatione, quod terminus à quo debeat esse negatio extra genus. Vestræ imaginationes, quibus mihi tribuitis, quòd factio ex nihilo latius se habeat, quàm creatio, volunt me cogere ad disputandum de creatione. At ego nolo. Sit latior, sit arctior, sit æquata, de creatione non dissero. Vos argumentamini ad conclusionem propositam, si potestis. impostura 17. & 18.

Hanc autem doctrinam, scilicet, ne res ex nihilo fieri dicatur, debere fieri ex alio, vt ex parte inexistente, & non sufficere, vt ex eo solum fiat, vt ex subiecto præiacente, & recipiente, attulit ante Ferchium, Contarenus in suis quæst. peripat. tomo 1. quæst. de orig. for. cap. 9 & seq. veluti in Arist. fundatissimam. Offensio

XXXIX. 23. Defensio. Putabam vos velle probare antecedens negatum, consequentiam negatam, aut refutare hanc responsionem relatam. O quanta de spe decidi. Timebam aliquem textum Aristotelicum. Sed vana est expectatio. Non tamen est vana securitas; nam sic agendo, non est periculum, vt meas conclusiones offendatis. Gauderem vtique, si præter Philoponum, habere possem, vt fautorem etiam Contarenum, virum de Aristotelis philosophia optimè meritum, hominem summa grauitate, excelsis virtutibus, maximis dignitatibus, sapientiæ splendore & optimis libris corruscantem. Sed quantum capio, Contarenus, & ego vix in significato nominis conuenimus vt lib. præcedenti num. 21 & 18. continetur.

Spes inanis, timor inanis.

Io. Bap. Contarenus.

At verò operæ pretium est formare hoc vestrum argumentum, & experiri, an benè concludat contra me.

Contarenus dixit, ne res fiat ex nihilo, oportere vt fiat ex aliquo, vt ex parte; ergo nostrum axioma, *ex nihilo nihil fit*, est verum, & conclusio Ferchij, *Ex nihilo aliquid fit*, est falsa.

Respondeo. Hæc consequentia vestra est inopinabilis, & simpliciter falsa.

Offensio *Ex hoc tamen principio non intulit, vt Ferchius, formas fieri ex nihilo ab agente naturali; sed potius esse æternas, ingenerabiles, & incorruptibiles, cum assignari nequeat, ex quo subiectiuè constitui possint.*

24. Defensio. Ergo Contarenus, & Ferchius in re summoperè distant, in voce minimè conueniunt: quia *ex quo subiectiue constitui*, est principium Contareni in voce, & ab hoc principio infert, formas ingenerabiles, & incorruptibiles. Ferchij principium est ex nulla parte fieri: & infertur, formas fieri, vel corrumpi de nouo, non per generationem, & corruptionèm: sed per factionem ex nihilo, ac destructionem in nihil.

Offensio *Quod illatum, ac etiam fortè magis consequenter poterat ipse Ferchius inferre, si vera est doctrina, quam tradit de omnibus formis substantialibus vniuersim vestig. 6. lib. 1. cap. 2. esse scilicet ingenerabiles, & incorruptibiles, sed nos infrà reÿcimus quæst. 2. art. 2. & quæst. 6. num. 142. & seq. eius fundamenta diruendo ex Arist. desumpta.*

Non

Non possũ pro hac vice vestrum iudiciũ sequi in concludendo. Ex meis fundamentis ego meas cõclusiones eduxi & educã. XL. 25. Defensio.
Nolo, vt vos educatis. Vobis non fido. Etenim cum Arist. in primo phys. 58. didici, quòd forma simplex fit. Vbi verbum fieri de, secũdo adiacẽte positũ significat formã fieri simpliciter secundum suum proprium esse substantiale. Et ex primo de Cælo 111. addo nunc ex 8. met. 14. & 3. met. 17. in argumentis pro parte vera, quòd formæ modò sunt, & non sunt; sed absque generatione, & corruptione; vnde fiunt factione generali ad factionẽ ex aliquo, & ex nihilo, nõ fiũt speciali factione, quæ est per generationem, & corruptionem. Fiunt autem formæ ex negatione sui vt ex termino, 1. phys. 43. Quarè oportuit me concedere, quòd formæ ex negatione sui, & omnium partium transirent in suo fieri ad affirmationem sui; atque ideò ex nihilo fierent aliquid & fierent de nouo, cum antea non essent.

1. phys. 58 edixi est ad illam. *1. cæli. 111.* *8. met. 14* *3. met. 17* *1. phys. 34*

Cum autem scribitis conditionatè, *si vera est doctrina, quam tradit de omnibus formis, &c.* contra conscientiam vestram scribitis. Scitis enim argumenta illa esse posita in dubitationibus pro parte falsa: & tamen, quasi vera illa nunc præsupponitis. Dicitis vos diruturos esse argumẽta illa. Fortasse ità est. Quia facile est aliquando soluere argumentum pro parte falsa. Si tamen verè docuit Aristoteles, dicens: solutio syllogismi falsi est ostendere, propter quid est falsus: tunc dico vos nullum ex illis argumentis vestig. 6. cap. 2. conscriptis, soluisse: si quidem de nullo propter quid sit falsum, docuistis; sed hoc suo loco.

impostura 19. *Duplicitas offensorum.* *lib. 3. Defens.*

CAPVT VIII.

Confertur iactantia prætensa in offenso cum vera in Offensoribus: falsæque eorum citationes panduntur.

HVcusque primus impetus vestræ disputationis contra me est exactus, in quo nulla authoritas Aristotelis, nulla ratio contra meam conclusionem principalem, aut annexas est allata; sed pro re, verba dedistis. Indignissimam digressionem de vocabulo peregrinitatis confecistis; meum scilicet vitium præ-

tensum, non mea dicta impugnantes.

XLI. Non potest, candide Lector, mea doctrina in Vestigationibus Peripateticis esse noua, neque extranea: quoniam doctrina Aristotelis, & eius textus sunt antiquissimi, à duobus annorum millibus conscripti, & ab ingeniosissimis doctoribus ad minimum vsque resecti. Nihilominus optaui, vt hæc doctrina Aristotelis à me repetita, reciperetur ab ijs, qui consuetudine ducti opposita, putant eam esse contra Aristotelem, esse peregrinitatem.

Veruntamen quoniam Offensores in vno argumento, à me contra me facto, gloriolam inanem contineri putarunt propter vocabulum *peregrinitas*, & propterea confutarunt. Videamus, an Offensores mei tàm ardenter inanem gloriam à me depellentes, sint à sui laudatione, & gloria immunes.

In lib. de gen. & cor. disput. 5. quæst. 2. art. 1. ad cart. 249. colum. 2. num. 63. scribunt. *Verus itaque sensus distinctionis totius à partibus, & quem intendit Doctor 3. dist. 2. quæst. 2. traditur à Nobis disp. cit. phys. quæst. 13. art. 1. (quiquid ibi dicat P. Cauellus in scholio, & Meurisse lib. 2. met. cap. 3. 4. parte quæst. 4. vbi inquit Doctorem in 3. dist. 2. quæst. 2. solam distinctionem formalem intendere inter totum, & partem, non realem, quod delirium refellimus disp. 1. loco quæst. 5. art. 2.) vbi adeò exactè hanc controuersiam pertractauimus, vt quamuis post illius editionem alij graues authores pro opposita sententia strenuè decertantes ad manus peruenerint, vt Complut. 1. phys. disp. 6. Contar. cit. Aresius 1. de gener. disp. 2. quæst. 13. Ioan. de S. Th. 1. phys. quæst. 6. art. 2. Mancà 1. phys. quæst. 1. dub. 1. Ariag. disput. 5. sect. 1. Nec obiectiunculam quidem offenderimus, quæ ad amussim præuisa, & sedata non fuerit, nec vllam rationem afferunt vrgentem, nisi contra distinctionem realem totius integralis à partibus, quam nos quoque ibidem inficiamur art. 1.* Hæc offensores.

XLII. Si ego in mea Vestigatione tantam assumpsissem licentiam, vt doctissimorum Cauelli, & Meurisse dicta tanto cum probro, *Delirium* vocauissem, Veh mihi. Nulli Codices sufficeissent ad meam arrogantiam confutandã. Si laudem tàm speciosam, & omnibus ferè orationis pigmentis ornatam de me protulissem,

non

non amplius quinque, sed quingentas miriadas columnarum scripsissent, sicuti contra vnum vocabulum *Peregrinitas*, malè intellectum tamen, tanta scripserunt. Nota. In dicto loco non tractarunt, sed cum addito perfectionis *pertractauimus*, dicunt: nec sine emphasi, & augmento emphasis, dum aiunt, *Exactè, & adeò exactè* pertractauimus. Deinde per exaggerationem augent aliorum doctorum grauitatem, atque pugnam strenuam: per congeriem augent numerum eorundem, *Alij graues authores strenuè decertantes pro opposita sententia*: nempè vt ipsi multò grauiores, & magis strenui, & inuicti appareant. Non inuenerunt *obiectiones*, sed per diminutiuum *nec obiectiunculas* apud alios; quin sibyllina præuisione, & magnas, & paruas præuiderint: & excellenti metaphora *ad amussim* scripserint: atque vt Deus aliquis, tempestatem sedauerint.

Quarè mei Offensores festucam in oculo alieno vident, trabem in proprio non vident.

Sed tamen circa illam de toto, & partibus à vobis scriptam XLIII. controuersiam, quid mihi acciderit, enarrabo. Legebam forte disputationem discipulis de toto, & partibus, cum liber vester Physicæ ad me missus est. Quæro indice ductore locum, & incipio legere disput. 5. quæst. 11. vt viderem, quid sentiretis de permanentia partium in toto circa opinionem Patris Fabri Fauentini, recolendæ memoriæ viri. Statimque in exordio video citari Aristotelem dicentem. *Ex materia, & forma fieri per se vnum, quia materia est per se potentia, forma per se actus, vt ex professò docuit Arist. 2. de anima tex.* 7. 5. *met. tex.* 7. 6. *met. tex.* 4. 7. *met. tex.* 42. *&* 8. *met. tex.* 15. Tàm numerosa textuum citatione exhilaratus, putaui vobis, Offensores, Aristotelem esse familiarissimum; cœpique à memoria repetere loca citata; & quidem in 2. de anima 7. docet Aristoteles materiam vniuscu- *2. anima 7.* iusque, & formam esse vnum: non tamen rationem sumit ex per se potentia, & per se actu; sed præcisè ex actu, *quia quod proprie est, & vnum est, actus est*. Nihil tamen offensus ex diuersitate in ratione.

Incipio considerare 5. met. tex. 7. Sed contradicente memo- *5. met. 7.* ria citationi, accipio librum, & nihil prorsus inuenio ad propositum,

ſitum, non ſolùm in illo tex. ſed neque in toto capite à tex. 7. ad 12.

6. met. 4. Examino tertiam citationem è 6. met. tex. 4. & collatam cum libro Ariſtotelis falſam deprehendo. Iamque tertia citatione perturbari cæpi, tertiò ſcillcèt deceptus.

7. met. 42 Expendo quartam ex 7. met. tex. 42. atque exerto libro Phi-loſophi, nihil reperi.

Aſpicio quintam citationem, & eam à Doctore ſubtili factam reminiſcens, conferre nolui. Tantùm obſeruaui, aliud eſſe in textu Ariſtotelis, aliud in declaratione Scoti. Ariſtoteles nanque poſuit actum, & potentiam, non appoſuit *per ſe* ad actum, & ad potentiam. Scotus autem declarando adiecit, vt in compoſito per ſe vno, intelligantur per ſe actus, & per ſe potentia. Non eſt autem iuſtum, vt Scoti declaratio, tanquam textus Ariſtotelis citetur, cum ſæpè maxima ſit in declarationibus diuerſitas, in textu vnitas. Aegrè ferens tot falſas citationes coaceruatas, cæpi caſu voluere cartas.

XLIV. Et incidi in quæſtionem 14. art. 1. qui mihi erat oportunus ad id, quod agebam. Inter legendum multa occurrebant, quæ mihi non videbantur vera, multæ citationes Ariſtotelis falſæ, plurimæ petitiones principij; ſed & faſtidioſæ repetitiones earundem rationum, quæ iam toties à Scoto, & Scotiſtis ſunt ſcriptæ, & tranſcriptæ. Nimirum prouerbio dicitur repetita crambe mors.

Veni ad paginam 458. columna 2. quo loco ex dependentia eſſentiali totius à partibus probare vultis diſtinctionem realem totius à partibus. Quia verò Pater Fauentinus in 3. di-

Fauentin ſput. 9. num. 21. dixerat in Scoto non reperiri, quòd totum eſſentialiter dependeat à partibus vnitis, quæ actu ſint in ipſo, & cum ipſo ſecundum proprias entitates. Vos nouelli Scotiſtæ, Scotiſtam exercitatiſſimum, & Scoti amantiſſimum docere vultis, & ſumitis negotium oſtendendi, quòd Scotus dixerit, totum dependere eſſentialiter à partibus vnitis in ipſo toto exiſtentibus.

Hoc ſi inueniſſem probatum, putauiſſem me theſaurum eſſe nactum: nec mihi eſſe impoſſibile hoc videbatur, ſi duo viderint, quod vnus Fauentinus non vidit. Fortis erat Hercules; ſed

ſed tamen adagio locum dedit, nec Hercules contra duos.

Primus locus à vobis citatus eſt in 3. diſt. 2. quæſt. 2. ſub F. *Vbi inquit, totum non ſolum præexigere, ſed etiam coexigere partes ſub vnione.* Ità vos. Sco. in 3.

Reſpondeo, Scotus ſcribit. *Poteſt hic eſſe, quod tota entitas totius ſit abſoluta: Licèt neceſſariò præexigat, vel coexigat vnionem partium abſolutarum.* In qua quidem authoritate Scotus non ponit dependentiam eſſentialem in toto ad partes: quam dependentiam ſibi oſtendi deſiderabat Fauentinus. In creaturis, & in Deo voluntas præexigit, vel coexigit intellectum; nec tamen dependet eſſentialiter ab intellectu.

Rurſus Fauentinus concedit, quòd totum præexigat vnionem partium; ſed negat, quod totum coexigat vnionem partium: propterea quod partes in totum ſunt tranſactæ. Sed data coexigentia, non ſequitur dependentia. Sed neque Scotus aſſerit coexigentiam, etenim particula diſiunctiua *Vel* ex natura diſiuncti habet vnam partem veram, & alteram falſam regulariter. Scotus inquit, *præexigat, vel coexigat vnionem:* Fauentinus concedet primam partem, vt veram, ſecundam negabit vt falſam. Quarè neque dependentiam, neque coexigentiam probauiſtis. XLV. Sco. in 3.

Secundus locus à vobis prolatus in 3. diſt. 22. quæſt. 1. §. *Quantum ergo*, ait. *Entia materialia compoſita habere cauſalitatem intrinſecam per cauſas inexiſtentes, materiam ſcilicet, & formam, quas ſtatim realiter eſſe diſtinctas à tali compoſito, nec dici poteſt, quod loquatur de partibus vnitis tantum, & non tranſactis, quia loquitur de partibus, vt actu inexiſtunt compoſito.* Hæc vos Offenſores.

Sed aliud poſtulat Fauentinus, aliud vos reſpondetis. Scilicet pro alijs cæpas. Poſtulat ille dependentiam eſſentialem oſtendi. Scotus in loco citato per vos non habet vel vocabulum dependentiæ eſſentialis. Nec Scotus ibi docet cauſas intrinſecas eſſe realiter diſtinctas à compoſito; ſed diſtinctas ait inter ſe. Quoniam loquitur de ſubſtantia non compoſita ex cauſa materiali, & formali realiter diſtinctis. Realiter diſtinctis ex conſtructione grammaticali interſe, non autem à compoſito, quia

com-

comparat eas ad non compositum.

Neque tertiò loquitur Doctor subtilis de partibus inexistentibus, ac transactis. Immò loquitur de Angelis, qui secundum cõmuniorem doctrinam non sunt compositi ex causa materiali, & formali. Si autem non sunt compositi, liquidò constat, partes essentiales in ipsis non esse transactas.

XLVI. Tertius locus in 4. dist. 12. quæst. 1. E. *Docet composita essentialiter dependere à causis intrinsecis quandiu existunt, & à nulla extrinseca sic dependere nisi à prima.* Hæc vos.

Sco. in 4.

At Fauentinus reclamaret, quoniam aliud promittitis, aliud datis. Nam Scotus sic scribit. *Si igitur* (accidens absolutum) *requirit subiectum, oportet, quòd hoc sit propter aliquam dependentiam ad ipsum essentialem: sed nulla est dependentia simpliciter necessaria alicuius absoluti ad aliquid, quod non est de essentia eius; sed tantum est causa extrinseca, nisi ad causam extrinsecam simpliciter primam, scilicet ad Deum.* Tunc diceret Doctissimus Pater, accidens absolutum non dependet essentialiter ad illud, quod non est de essentia, concedo hanc negatiuam: sed si vultis inferre, ergo dependet essentialiter ad illud, quod est de essentia, nego hanc affirmatiuam; siquidem in bona Logica ex negatiua non concluditur affirmatiua. Exemplum. Nullum viuens dependet essentialiter ad animal, quod non est rationale: ergo dependet essentialiter ad animal, quod est rationale. Non valet connexio. Ratio autem, propter quam non est dependentia essentialis inter rem, & illud, quod est de essentia, est identitas realis ipsius rei includentis ad illa, quæ sunt de essentia, & in proposito sunt transacta in essentiam.

His ità perpensis clausi librum vestrum, dicens. Si quid boni est ex Aristotele, vel Scoto in hoc libro: illud in Aristotele, vel Scoto legam. Neque ab anno 1638. librum aperui vsque ad hodiernam diem 18. Decembris 1644. quem rursus aperui, vt quod mihi contigerat, annotarem. Huc recidunt vestræ laudationes de controuersia adeò exactè pertractata, atque de omnibus ad amussim præuisis, ac sedatis obiectiunculis contra graues viros, & strenuè decertantes.

XLVII. Iam disputatio pro illa vestra conclusione, *Ex nihilo nihil fit,*

esse

est axioma Aristotelis. & contra meam conclusionem istam, *Ex nihilo nihil fit, est enuntiatio negata ab Aristotele*, absoluta est. Nihil enim ex Aristotele, nec pro vobis, neque contra me scripsistis. Nihil ad propositas conclusiones: sed contra peregrinitatem, in qua rem charam mihi fecistis, ostendendo, quòd mea doctrina non sit peregrina à schola Aristotelis. Est enim re vera Aristotelica originaria, & conciuis, & domestica scholæ Peripateticæ. Verum est tamen, quòd hoc vos non probauistis, propterea quod potest aliquis Patauij esse peregrinus, qui sit originarius, & ciuis Parisiensis. Sed nihil obstat, quin etiam aliquis alius sit Patauij peregrinus, vt multi sunt ex Gallia, Germania, Anglia, Græcia: quapropter & si mea doctrina, siuè opinio teneretur à Philopono, Suessano, & alijs, adhuc tamen esse posset, vt & isti sint peregrini, & nostra opinio sit apud Peripateticos peregrina. Vt reuera est apud sequaces Simplicij inter Græcos, Auerrois inter Arabes, Aquinatis inter Latinos; ac penè apud omnes Peripateticos credentes istam propositionem ex nihilo nihil fit, esse approbatam ab Aristotele.

Quid si velim ostendere in mea Vestigatione esse aliquid peregrinum in sensu vestro, scilicet esse aliquid singulare, à nullo, vel paucissimis factum? Vocabulum *peregrinitas* hoc non significat; vos tamen vultis, vt hoc significet, singularitatem scilicet, ac dignitatem. XLVIII.

1. Ego posui quæstionem hanc in communi, an enuntiatio, Ex nihilo nihil fit, sit propria Aristotelis, an aliena. Vos neminem, qui eam tractauerit, ostendistis, & ego non inueni.

2. Collegi 12. loca Philosophi, quibus ostenditur illa enunciatio reiecta per Aristotelem à se in alios.

3. Coaceruaui octo absurda per Aristotelem ostensa tanquã sequentia ab enuntiatione, ex nihilo nihil fit.

4. Recepi locum ex libro de Xenophane, & annotaui locum in libro de Zenone contra illam enuntiationem.

5. Limitationes duas in generali datas, quomodo ens fit ex non ente: specialiter applicaui ad limitandam enuntiationem propositam.

6. Quatuor rationes super textibus Aristotelis fundatas, e-

rexi pro conclusione mea.

7. Libros de Xenophane, Zenone, Gorgia disputando probaui esse Aristotelis.

8. Factionem genericam & specificam distinxi, atque hanc in duas ex aliquo, & ex nihilo partitus sum ex Aristotele.

9. Faciens ex nihilo non solùm esse causam primam, sed secundam, etiam respectu materiæ primæ ostendi.

10. Terminos, *Nihil*, & *aliquid* cum Aristotele examinaui.

11. Argumenta Lucretij, Piccolominei, Pererij solui, quia contra Aristotelem sunt.

12. Factionem ex nihilo, sed in tempore ex Aristotele ostendi, etiam respectu intelligentiarum, & materiæ primæ.

Hæc à me facta, diuino auxilio suffragante tamen; quæ ab alijs non facilè reperietis esse facta. Qui autem, attentè perlegerit Vestigationem primam, alia quoque non pauca reperiet à me singulariter in Aristotele annotata. Sed transeamus iam ad reliquas Offensiones vestras legendas; nam ad soluendas laborare non est opus. Nihil ex Aristotele, nihil ad propositum hucusque attulistis. Ad reliqua.

CAPVT IX.

Formam ex materia non fieri secundum Aristotelem probatur, contra quam Offensores Aristoteli imponant.

Offensio *SEd cuiuscunque sit hæc doctrina, sanè falsissima est, & adhuc falsius illatum inde à Ferchio deductam (nàm illatum à Contareno impugnabimus infra quæst. 6.) Est enim contra communem philosophorum asserentium, formas naturales non fieri ex nihilo, quia fiunt ex præiacente subiecto.*

Ac etiam Theologorum, qui dum definiunt creationem esse factionem entis ex nihilo, vnanimiter aiunt ly ex excludere habitudinem nedum partis, sed etiam subiecti præiacentis; vndè consequenter negant, formas materiales fieri ex nihilo, quia fiunt ex præsupposito subiecto, & ideo falsum est ly ex dicere tantùm habitudinem partis, vel termini: nàm dicit etiam habitudinem subiecti.

Præ-

Primò dicebatis, me ostendere rem notissimam, & à nemine controuersam: & neminem habere contradictorem in Peripato, vt in 4. & 9. offensione. Nunc asseritis, meam opinionem esse contra communem philosophorum, ac Theologorum. Qua in re an sitis constantes, vos videritis. Ego constanter initio primæ Vestigationis dixi, meam sententiam esse penè contra omnes Peripateticos (siue ij sint philosophi, siuè Theologi) sed tamen esse secundum principem Peripateticorum. Idipsum nunc dico de multis à me dictis, & in vestigationibus, & in his defensionibus. Quocirca sicut ego ex Aristotele probare nitor, sic & vos probare oportet. At vel nihil probatis, vel malè probatis. Nihil probatis, quia nihil ex Aristotele profertis. Malè probatis, quia ex authoritate Peripateticorum, qui à suo principe deflectunt, agitis: petitisque principium, vt eos recipiam, quos reijcio.

II. 26. Defensio.

Arguitis autem sic. Ferchij opinio, quòd forma fiat ex nihilo, est contra communem philosophorum, ac Theologorum, ergo eius sententia est falsior falsissima.

Respondeo, aut asseritis, meam sententiam esse contra communem philosophorum vniuersaliter: aut contra communem aduersariorum. Si vniuersaliter dicatis, nego antecedens, nec enim est contra Aristotelem, aut Philoponum, aut alios plures philosophos, ac Theologos infra num 67. citandos. Si affirmetis esse contra opinionem asserentium, formas non fieri ex nihilo, quia fiunt ex præiacente subiecto: concedo antecedens, & nego consequentiam. Multa, & Aristoteles, & Scotus contra oppositum opinantes posuerunt. Vos quoque multa contra omnes ferè modernos, contra omnes ferè antiquos asserere nõ dubitatis. Sequiturne ergo vestra assertio est falsior falsissima? Negabitis vtique consequentiam pro vobis; ego quoque nego pro Aristotele, & pro me vestigante Aristotelis mentem. In cuius doctrina vera est mea conclusio principalis. *Ex nihilo aliquid fit:* vera & ista *Ex nihilo forma substantialis fit.* Et vos oppositum proponitis, non probatis.

Cæterum in vestra disputatione 1. quæst. 2. art. 1. scribitis, *apud nos semper magis vrgebit vna stabilis ratio, quàm mille auctoritates.*

ritates. Propter hoc etiam contemnitis ibi procedentes ex authoritate Aristotelis.

Vocatis etiam argutè *tales homines multa authoritatis; sed modica rationis, idest sine ratione*. Cur nunc contra me arguitis authoritate Philosophorũ, ac Theologorum? Imitor præceptum vestrum: reijcio omnium authoritates, præter authoritatem Aristotelis. Arguite ratione, quia estis multæ rationis. Sanè ex vestris dictis excerpo talem rationem.

L: Ratio offensorum. Formæ fiunt ex præiacente subiecto, ergo non fiunt ex nihilo.

Respondeo: vobis etiam referentibus, negaui antecedens cap. 5. primæ Vestig. Negaui consequentiam cap. 14. Vestrum erat probare, & satis temporis habuistis, antequam librum imprimendum curaretis. Quid attulistis? Legat Lector, & nihil inueniet.

Offensio. *Dicit se loqui in sententia Aristotelis, non Theologorum: & apud Aristotelem ly, ex, dicere tantum habitudinem partis, vel termini, non subiecti.*

27. Defensio. Aliquid veri dicitis. Nam Aristotelis mentem vestigo, qui Theologus non est. Quæ de Theologis, & creatione scripsistis, in vanum scripsistis, vt per apparentiam aliquid diceretis, cum nihil dicatis.

Impostura iterata superius num. 36. 5. met. 29 1. de gen. Falsò tamen dicitis meo nomine apud Aristotelem ly ex dicere tantùm habitudinem termini, vel partis. Nam ex 5. met. 29. & 1. de gener. animal. cap. 18. in 1. Vestigatione num. 41. ostendi multas alias habitudines dici per particulam *ex* apud Aristotelem.

Illud insuper verum est *fieri ex*, apud Aristotelem, non dicere habitudinem subiecti; nam Aristoteles negauit musicum fieri ex homine, quod est formam fieri ex materia, siuè ex subiecto, vt paulò post.

Offensio. *Nec apud Aristotelem formam fieri ex subiecto præsupposito; sed in subiecto.*

28. Defensio. Ità prorsus dico cum Aristotele. Quid vos contra hoc?

Offensio *Ac etiam, quod licèt præsuppositio subiecti tollat rationem creationis, non tamen factionis ex nihilo.*

Pri-

Prima istarum propositionum mea non est, qui de industria, tum cap. 10. tum cap. 14. reieci tractationem de creatione; neque volui disputando de creatione affirmare, vel negare. Quarè vos falsò nunc iterum mihi imponitis hanc propositionem de creatione. LI. 29. Defensio. *impostura.* 20.

Quòd autem in secunda propositione subditis, apud Aristotelem formam fieri in subiecto præsupposito, idque meo nomine, verè mihi hoc attribuitis; nam Aristoteles hoc dixit in 7. met. contex. 26. 27. 7. met. 26

Quia si subiectum præsupponi (inquit ipse) cap. 14. num. 43. est causa tollens factionem de nihilo, ergo subiectum non præsupponi est causa factionis de nihilo. Quarè si anima praextitisset ante corpus, homo de nouo factus ex parte præexistente, esset factus de nihilo. Offensio

Ità quidem argumentatus sum contra aliquos, qui factionem ex nihilo per negationem subiecti præcisè describunt; quales nõnullos ex vestratibus comperietis, si fideliter eos referre, & attentè legere volueritis. 30. Defensio.

Agè loquamur in sententia Aristotelis. Certè facilius nos inuenie mus apud eum formas fieri ex materia, quàm fieri ex nihilo prorsus, vt ipse ait, non enim affert ipse locum, vbi Aristoteles exprimat formas ex nihilo fieri. Offensio

Gauderem, si vos ex Aristotele probaretis, quod proponitis. Ergo si defeci ego in probando, probate vos. 31 Defensio.

Affert tamen ipse (Ferchius) locum, vbi docet fieri ex materia, & consequenter ly, ex dicere etiam habitudinem partis. Offensio

Vana spes mea fuit. Vana promissio vestra. Promisistis vos inuenire textum; non inuenistis vos, ego attuli. LII. 32. Defensio.

Falsò verò, & omnino quidem falsò mihi imponitis, quòd materia respectu ipsius formæ per particulam, ex, dicat habitudinem partis. Neque Aristoteles hoc dixit, neq; ego. Producatur textus, si textum habetis. *impostura* 21.

Capite 10. num. 29. inquit, Aristotelem 1. physicorum à tex. 58. ad 74. ipsum fieri tribuere materiæ, priuationi, ac etiam formæ, cum inquiat musicum fieri ex immusico, idest formam musicæ ex subiecto forma priuato. Ergo in sententia Aristotelis etiam ex ipso Ferchio ly ex dicit habitudinem subiecti, & forma dicitur fieri ex subiecto præsupposito. Offensio

LIII. 33. Defensio. In vestro argumento est fallacia non causæ, vt causæ. Etenim in antecedente sunt duæ partes; prima est Aristotelis, & vera, nempè hæc; *Musicum fieri ex immusico*: ex qua propositione nullum sequitur absurdum. Secunda est vestra adiuncta, *idest formam musicæ fieri ex subiecto forma priuato*. Et hæc vestra

22. impostura. propositio est causa falsæ conclusionis, quam & Aristoteli, & mihi imponitis.

Textus 1 phys. 58. En textum 1. physicorum 58. *Dicimus enim fieri ex alio aliud, & ex altero alterum, aut simplicia dicentes, aut composita. Dico autem hoc sic. Est enim fieri hominem musicum, est autem, & non musicum quippiam fieri musicum, aut non musicum hominem, hominem musicum.*

Simplex igitur dico, quod factum est, hominem, & non musicum, & quod fit simplex, musicum; compositum autem, & quod fit, & quòd factum est, cum non musicum hominem dicimus fieri hominem musicum. Aristoteles ex modo loquendi nos ducit ad modum essendi. Loquimur autem affirmando ipsum fieri, vel de simplicibus principijs, vel de compositis ex simplicibus principijs.

Simplicia, quibus attribuitur fieri sunt tria.

Materia, vt homo fit musicus.

Priuatio, vt non musicum fit musicum.

Forma, vt musicum fit.

Compositum autem est duplex, vnum ex materia, & priuatione, vt cum dicimus, homo non musicus fit homo musicus: Alterum ex materia, & forma, veluti homo Musicus; de quo composito tradet infrà modum loquendi.

Textus 58. *Horum autem, hoc quidem non solum dicitur hoc aliquid fieri, sed etiam ex hoc, vt ex non musico musicus.*

Hoc autem non dicitur in omnibus: non enim ex homine factus est musicus, sed homo factus est musicus.

Quando loquimur de ipso fieri, aut loquimur in casu recto dicendo, *Immusicum fit musicum*, aut in obliquo dicendo *ex immusico fit musicum*. Hac distinctione data, applicat Aristoteles modos loquendi ad principia simplicia paulò ante cõmemorata; nam de priuatione loquimur non solùm in recto, sicut in præcedente parte exemplum præcessit, dicendo *non musicum*

fit

fit musicum, verùm etiam in obliquo, vt nunc affert exemplum dicens *ex non musico fit musicum*. Ergo in quibusdam simplicibus, vel compositis possumus etiam loqui in obliquo: sed non in omnibus, nam in forma simplici non possumus loqui in obliquo dicendo, *ex homine factus est musicus*. In quo exemplo Aristotelis, *musicum* est forma simplex, *homo* est materia simplex. Docet autem Aristoteles nos dicere non posse, quòd musicum fiat ex homine, videlicet, quòd forma fiat ex materia.

Aduertitis Offensores mei acutissimi, quid Aristoteles docuerit me? Docuit ille, & ego didici, quòd *musicum non fit ex homine*, quòd forma simplex non fit ex materia; & vos audetis contra Aristotelem asserere musicum fieri ex homine præsupposito, formam ex materia præsupposita?

Nunc argumentor pro me. Hoc vnum effugium adest aduersarijs negantibus formam fieri ex nihilo: dicunt quippè formã fieri ex materia. Sed Aristoteles expressè hoc negat, ergo restat, vt Philoponus docuit, formam fieri ex nihilo.

Constat item vos Offensores attulisse textum contra vos, & pro me; nam Aristoteles non dicit formam fieri ex materia subiecta, quod vos dicebatis facilè inuenturos: sed dicit formam non fieri ex materia, musicum non fieri ex homine. LIV. *Primus error offendentium.*

Contat alter vester error. Aristoteles accepit *non musicum* pro simplici priuatione; quando dicimus siuè in recto *non musicum fit musicum*; siuè in obliquo, *ex non musico fit musicum*. at vos perperam ascribitis Aristoteli, quod *non musicum* significat *subiectum forma priuatum*. *2. error.*

Itẽ quia subiectum forma priuatũ est compositum ex subiecto, & priuatione: de quo loquimur, & in recto, *homo immusicus fit homo musicus*; & in obliquo, vt *ex homine immusico fit homo musicus*. Vos autem vultis subiectum priuatum introducere pro simplici priuatione, quæ est immusicum. Tam parum Aristotelis textum curatis. Non mirum, quia mille authoritates contemnitis præ vna ratione firma, quæ vtinam ità firma sit, sicut vobis videtur. *3. error.*

Insuper in 1. physicorum 59. Philosophus scribit. *Eorum autem, quæ vt simplicia dicimus fieri, aliud quidem permanens fit, aliud* LVI. *1. phys. 59*

aliud non permanens; homo enim permanet factus musicus homo: non musicum autem, & immusicum, neque simplex, neque compositum permanet.

Posuit differentiam inter simplicem priuationem, & simplicem materiam; quia de priuatione in recto, & in obliquo loquimur: de materia in recto solùm, non in obliquo: non enim dicimus ex homine fit musicus.

Nunc ponit alteram differentiam in essendo, quia priuatio non permanet in composito facto, materia permanet. Quia verò priuatio potest accipi vel simplex, vel composita cum subiecto, subdit Philosophus, quòd neque priuatio simplex, vt *immusicum*, neque priuatio composita, vt *homo immusicus* manet in toto facto. Dat exemplum de materia, quia homo permanet in hoc toto facto, quod est *musicus homo*; de priuatione simplici, & composita cum subiecto, quia *non musicum*, siuè *immusicum* non permanet in toto facto, vt in homine musico. Sic neque *homo immusicus* permanet in homine musico.

In 12. met. 7. breuissimè scribitur. *Hoc quidem permanet, contrarium verò non permanet, est igitur aliquid tertium præter contraria, ipsa materia.* Igitur contrarium non permanens est priuatio simplex, & non est ipsa materia, quæ distinguitur ab vtroque contrario.

Verùm quando accipitur ipsum immusicum pro simplici priuatione, non permanet: quando accipitur immusicum cum homine pro composito priuationis cum subiecto permanet nè, an non. Habemus sententiam Aristotelis, quòd neque simplex priuatio permanet, neque compositum ex priuatione, & subiecto permanet. Si quidem non musicus homo fit musicus homo, ità tamen, vt ipsum compositum, *non musicus homo*, non permaneat. Quod verò non permanet, est terminus abiectus, non autem est subiectum manens in facto, aut sub forma facti; quamobrem siuè immusicum accipiatur pro sola priuatione, siuè pro subiecto priuato, quod est compositum ex priuatione, & subiecto: immusicum vtroque modo acceptum habet rationem termini abiecti respectu totius assignati, quod est *musicus homo*, & similiter debet dici respectu formæ. Quamobrem non licuit vobis

5. error offendenditur.

bis id, quod ponitur tanquam terminus abiectus ab Aristotele, ponere tanquam subiectum, ex quo forma fiat. Quamuis id præter ius feceritis, & contra textum præsentem.

Amplius in eodem 1. phys. 60. lego *Sed ex aliquo fieri aliquid, & hoc non fieri, magis quidem dicitur in non permanentibus, vt ex immusico fieri musicum. Ex homine autem non.* LVI. 1.phys.60

Iterum *priuationem*, & *subiectum priuatum*, quæ non permanent, distinguit à materia, quæ permanet in facto. Quamuis enim iuxtà textum 58. de non permanentibus, vel simplici, vel composito loquamur & in recto dicentes *hoc fit hoc*, & in obliquo *ex hoc fit hoc*; nihilominus in non permanentibus magis propriè loquimur in obliquo, vt cum dicimus *ex immusico fit musicum*; vel *ex homine immusico fit homo musicus*. In permanentibus autem, vt materia, non loquimur in obliquo, nec magis propriè, nec propriè, dicendo enim *ex homine fit musicus*, non est magis propria locutio, vt in tex. præsenti, nec propria vt in tex. 58. Vbi rursus habetur, quòd *forma non fit ex materia*.

Tex. 60. *At verò & in permanentibus aliquando dicimus similiter, ex ære enim statua fieri dicitur, non æs statua.* LVII. 1.phys.60

Limitat Aristoteles proximè dictum: de materia permanente enim in toto facto loquimur in obliquo aliquando, & non in recto. Dicimus etenim, *ex ære fit statua:* non dicimus in recto, *æs fit statua.* Aduerte fieri comparationē à Philosopho inter materiã, & totũ compositũ factũ: nam 7. met. 7. æs est exemplũ materiæ, figura exemplũ formæ, statua, est exemplũ cōpositi. Id autē per tex. 24. & 25. 7. met. euenit, quãdo priuatio est innominata; tunc etenim in loquendo vtimur materia, vel pro simplici priuatione: vel pro toto composito ex materia, & priuatione. Quãdo verò priuatio est nominata secundum formam loquendi, tunc in obliquo loquimur de priuatione, ex laborante fit sanus; sed de materia non loquimur in obliquo; non *enim sanus fit ex homine*. Habemus ergo & in 7. met. alium tex. quòd forma nō fit ex materia, *sanus etenim non fit ex homine*. Legatur Antonius Andreas in illum tex: qui meis Offensoribus est pro *Scoto*. Legantur alij expositores; immò & legatur tex. 25. 7.met.7. 7.met.24

Tex. 61. 1. phys. addatur. *Hoc tamē ex opposito, & nō permanēte* LVIII. 1.phys.61

vtroque modò dicitur, & ex hoc hoc, & hoc hoc. Nanque ex immusico, & immusicus fit musicus. Quocirca & in composito similiter, etenim ex immusico homine, & immusicus homo fit musicus.

Hic textus est valdè luculentus.

Primò repetit Philosophus, nos loqui de priuatione simplici, & in recto, & in obliquo: atque dat exemplum locutionis in obliquo istud, *ex immusico fit musicus*, locutionis in recto illud, *immusicum fit musicum*.

Secundò dictum de simplici priuatione applicat ad compositum ex priuatione, & materia: nam; & de tali composito vtroque modo loquimur in recto, & in obliquo scilicet. Exemplum locutionis in obliquo est, *ex immusico homine fit musicus*. o cutionis in recto, *immusicus homo fit musicus*.

Tertiò ex isto tex. aperit differentiam inter materiam, quæ permanet, & inter non permanentia, quæ sunt, vel simplex priuatio, vel compositum ex materia, & priuatione. Nam de non permanentibus loquimur vtroque modo, in recto, & in obliquo: de materia permanente, in recto tantùm, vel in obliquo tantùm. Licet de non permanentibus magis propriè l oquamur in obliquo: de permanente materia, magis propriè in recto, nam hoc ei competit secundum se; minus propriè in obliquo, nam hoc materiæ competit ratione priuationis annexæ: sed innominatæ; iuxtà 7. met. 25. Quamobrem secundum se loquendo, nunquam est concedendum, quod ex materia fiat forma.

7. met. 25.

LIX. 1. Corollarium. Ex isto tex. patet quòd *immusicum*, siuè in recto, siuè in obliquo loquamur, stat pro simplici priuatione.

2. Corollarium. Compositum ex subiecto, & priuatione, quod est subiectum priuatum forma musicæ, est quid non permanens; sed terminus abiectus.

error offendentium. 3. Corollarium. Offensores contra Aristotelem dicunt, quòd immusicum sit subiectum musica priuatum.

error offendentium. 4. Corollarium. Offensores contra Aristotelem dicunt, quòd forma fiat ex subiecto præiacente, quia fit ex subiecto priuato. Nam quando sic dicitur, ex homine immusico fit musicum,

ficum, significatur habitudo termini abiecti, & non permanẽtis cum forma musicæ: Offensores verò volunt, quod significetur habitudo subiecti manentis sub forma, & non abiecti.

5. Corollarium. Offensores contra Aristotelem tenent, quòd forma fiat ex materia, cum id Aristoteles neget in citatis textibus quater. In tex. 58. primi phys. *ex homine non est factus musicus.* In tex. 60. *ex homine non fit musicus.* In tex. 61. aut loquimur tantùm in recto (quarè non in obliquo, ex homine fit musicus) aut loquimur tantùm in obliquo; at hoc dictum est in respectu ad compositum, sed non est dictum secundum se de materia. Denique in 7. met. 25. *ex ægrotante fit sanus;* sed *non fit ex homine sanus.* quamobrem ex Aristotele probatum est, quòd forma non fit ex materia præiacente; quodq; in 1. phys. 58. hoc dicitur, non oppositum, quod Offensores Aristoteli imponebant, & mihi. *error offendentium.*

LI. Præterea tribus textibus indicatis superius ostensum est, quòd immusicum significat simplicem priuationem, non autem indicat subiectum priuatum. *error offendentium.*

Nunc appono 1. phys. 43. *Album quidem fit ex non albo, & hoc non ex omni, sed ex nigro, aut medijs; & musicum ex non musico: sed non ex omni, sed ex immusico.* Quo in loco de solis principijs contrarijs agit; nempè à tex. 41. ad 51. & à 51. incipit probare, dari tertium subiectum duobus contrarijs. Quarè in tex. 43. nequiuit Aristoteles per *immusicum* denotare subiectum, nondum notum. Ità in tex. 64. *Dicitur autem opponi immusicum, hominem autem subijci.* Ergo immusicum significat oppositum, non significat subiectum sub opposito.

Postremò, si subiectum priuatum sit, ex quo fit forma; incidimus in sententiam confutatam ab Aristotele 1. phys. 81. nam subiectum formæ appetit formam, vt bonum diuinum, & forma fit in hoc subiecto; si autem subiectum priuatum appetat formam, vt fiat sub ea, appetit suam corruptionem. Etenim subiectum priuatum non permanet cum forma, dicente Aristotele, quòd *homo immusicus non permanet*, & quod *musicum fit ex homine immusico, vt ex non permanente.* Vidistis itaque Offensores, non Aristotelem, non Ferchiũ Aristotelis imita-

torem dicere, quòd forma fiat ex subiecto priuato; quapropter in vestro argumento erat fallacia non causæ, vt causæ, sicut superius indicaui.

CAPVT X.

Colliguntur Aduersariorum errata, & alijs rationibus probatur, formam non fieri ex materia, cuius oppositum Offensores non probant.

LXI. *Falsificationes textuum.* COlligo. Ad probandum, quòd forma fiat ex materia, vos primò falsò dicitis formam fieri ex materia præsupposita in tex. 58. cum in illo tex. neget Aristoteles *musicum fieri ex homine*, qui est subiectum præsuppositum, seu materia præsupposita. Secundo falsò ponitis, immusicum non esse simplicem priuationem, cum in textu Aristoteles ipsum immusicum dicat fieri vt simplex. Tertio falsò ponitis subiectum priuatum tanquam simplex, cum sit compositum ex homine, & immusico. Quarto falsò dicitis per ly *ex* cum dicitur, ex immusico fit musicum, significari habitudinem subiecti: cum secundum Aristotelem significetur habitudo termini non permanentis, sed abiecti. Quatuor falsificationes induxistis contra textum, vt probaretis falsam conclusionem istam, forma fit ex materia, & fugeretis à mea vera conclusione, quæ est, formam fieri ex nihilo.

LXII. *Forma nõ fit ex materia.* Obsecro vos, respirate ad veritatem. Aristoteles in 1. phys. posuit ipsum *fieri ex*, vt ex termino, vel vt ex parte: in 1. de gener. animal. adiecit duo significata fieri ex efficiente, & fieri post aliquid. In 5. metaphysicor. 29. sex posuit significata, subdiuidens aliqua ex istis quatuor: & quod notabile est, nullo ex his locis per particulam *ex* declarauit habitudinem formæ ad materiam: vt vos id quærentes in Aristotele, scirpi nodum quęrere videamini. *5. met. 29 1. de gen. niunt.*

Idque & rationi est consonum, quoniam eiusdem re, & ratione ad idem re, & ratione non est habitudo, nisi vna vnius rationis. Sed forma simplex est vna, & vnius rationis, materia simplex, ad quam forma refertur, est vna vnius rationis: igitur forma

ma simplex ad materiam simplicem non habet, nisi habitudinem vnam vnius rationis. Atqui habitudo significata per *esse in* diuersa est à relatione significata per *esse ex*, siquidem anima rationalis, vt vos vultis, fit in materia subiecta, non fit ex ea. Sic ex 1. de anima 65. si visus de oculo senis migraret in oculum iuuenis, fieret in oculo iuuenis, non ex oculo iuuenis; similiter & intellectus migrans de corpore corrupto in corpus de nouo genitum, fit in corpus nouum, non ex corpore. Et in hypothesi data 4. physicor. 58. color, vel sonus existentes extra subiectum, si de nouo ab efficiente, subiecto vnirentur: fierent in subiecto, non ex subiecto; igitur forma, quæ habet ad materiam relationem significatam per *esse in*, in 7. metaph. 26. 27. & 4. phys. 23. non potest habere habitudinem aliam indicatam per *esse ex*, vel fieri *ex*. Vt meritò Aristoteles dicat formam non fieri ex materia, vt sanus non fit ex homine 7. metaph. 25: Musicum non fit ex homine 1. phys. 58.

Anima 65.

4. phys. 58.

7. met. 26
4. phys. 23

LXIIII.

Item Scotus in theoremate 21. principali conclusione 7. *Forma*, inquit, *est in omni composito ex partibus materialibus possibilibus manere diuisis, aliud ab illis, nec ex illis.* Ibidem vlt. cap. citat Scotus 7. Metaph. cap. vlt. ergo cum Scoto, forma non est ex materia, idque acceptum refert Aristoteli in 7. metaph. cap. vlt. Scotus quoque 9. metaph. quæst. 13. Tres respectus in materia considerat, ad agens, ad compositum, ad formam: Primum respectum explicat per *in quam*: Secundum per *ex qua*: Tertium per *in qua*. Et ad rem scribit. *Sed tantum est materia proprium receptiuum formæ, & ideò in qua, non ex qua.*

Putabam vos pugnare contra Aristotelem; sed quantum capio pugnatis etiam contra Scotum.

Vltimò etiamsi probauissetis formam fieri ex materia (quod promisistis vos facilè probaturos, sed non probastis) adhuc nihil concluderetis contra Philoponum; quia non quæcunque habitudo significata per *fieri ex* excludit factionem ex nihilo, sed habitudo significata per modum partis. At impossibile est, vt materia sit pars ipsius formæ simplicis, ergo impossibile est, vt vos probetis formam fieri ex materia, vt ex parte: atque adeò impossibile est, vt probetis formam non fieri ex nihilo ad sensum

da-

datum. Dixi ad sensum datum, vt disputatio sit de re significata, non de vocibus.

Cæterùm si hic textus à me productus pro me facit, non pro vobis; postea quam accepistis negotium probandi ex Aristotele, pergite, proferte aliquem alium textum, quo meam imperitiam conuincatis.

Offensio. *Et quamuis Aristoteles frequenter explicuerit causalitatem materiæ in formam per habitudinem in quo, ità tamen explicat, vt sit idem cum habitudine ex quo.*

Et significet veram dependentiam formæ à materia in suo esse, & fieri, & conseruari, vt diximus in disput. 2. physica quæst. 7. art. 1. & disp. 5. quæst. 4. art. 3.

34. Defensio. Promisistis authoritates Aristotelis, citatis loca vestra ex disput. physica 2. & 5.. Quid? facti ne estis vos nouelli Aristoteles? Ast ego antiquissimi Aristotelis Stagiritæ authoritates recipio, vestras non recipio, absit. Multa dicitis in his paucis lineis, sed nihil probatis.

LXIV. Primò dicitis Aristotelem explicuisse causalitatem materiæ in formam. Hoc vobis non, credo; nam Aristoteles in 2. phys. 28. & in 5. metaphys. 2. descripsit causalitatem materiæ in ordine ad compositum, non ad formam, scribens. Materia est *ex qua fit aliquid, cum insit*. Et in 1. phys. 82. similiter descripsit materiam primam esse *subiectum primum, ex quo inexistente aliquid fit, non secundum accidens, & cum corrumpitur in hoc abibit vltimum.* Materia ergo est causa compositi, non formæ. Sic in 1. de gen. animal. cap. 18.

2. phys. 28
5. met. 2.
1. phys. 82

Quin & Scotus Quol. 2. D. *Materia*, inquit, *non est per se causa formæ, licèt sit materia formæ, secundum Auicennam. Et nullo modo videtur aliquid esse hoc per illud, quod non est per se eius causa.*

Secundò dicitis habitudinem *in quo* explicatam ab Aristotele ita, vt sit idem cum habitudine ex quo. Vtinam textum Aristotelis citauissetis, sic enim abigeretis à me incredulitatem, qua non credo vestris assertis. Dicitis enim, & non probatis.

Præterea, quoniam dissidium est de locutione *in quo*, & ex quo: atque ego in prima Vestigatione cap. 5. scripsi ineptè commutari habitudinem *in quo* in habitudinem *ex quo*, propterea

quod

quod fallacia accidentis est habitudines mutare propter coniunctionem in fundamento; & paulò ante probaui, quòd istæ habitudines sunt diuersæ, non ergo tenere possum, quòd sint idem. Sed & Aristoteles ipse frequenter affirmauit formam fieri in materia, vt citaui dudum ex 4. phys. 23. & 7. metaph. 27. Sed etiam frequenter negauit formam fieri ex materia, vt in 7. met. 25. in 1. phys. 58. 60. 61. Ergo non potuit vnam habitudinem dicere esse idem cum altera, alioqui affirmaret, & negaret idem.

Tertiò scribitis *ex quo* significare dependentiam formæ à materia in esse, fieri, & conseruari. Vos hoc dixisse scio; sed scio etiam non probauisse: at ego reprobaui lib. 1. num. 47.

Quartò, ex Aristotele dicitis formam dependere in fieri, & conseruari à materia. Docete me amabo, in quo libro, in quo textu Aristoteles hoc dixit.

Nam anima rationalis dicitur esse in corpore, & fieri in corpore, & tamen adhuc creatur, quia simplex habitudo in quo non exprimit dependentiam formæ à materia in esse, fieri, & conseruari, sed solum informationem, & receptionem in ea. Offensio

Si esse *in quo*, & fieri *in quo* competit animæ rationali; & ei non competit fieri, vel esse *ex quo*; ergo istæ duæ habitudines sunt re ipsa diuersæ. Sed in offensione immediatè præcedente dicebatis, quòd Aristoteles istas habitudines exposuit, vt idem sint. Tam crassum errorem Aristoteli impingitis? duo scilicet contradictoria. LXV. 55. Defensio.

Secundò affirmatis animam creari. Si Scoto creditis in 2. dist. 17. quæst. 1. B. & in 4. dist. 43. quæst. 2. M. & N. Aristoteles non concedit animam creari; ergo vos, qui paulò ante dixistis *sed age loquamur in Aristotelis sententia*, nunc tribuitis Aristoteli, quod est contra sententiam eius. Aut igitur contra Scotum, aut contra Aristotelem estis. Scot.

Tertiò, Aristoteli erat notum vocabulum *dependentiæ*; si voluisset docere, quòd forma dependeat à materia, hoc exprimere sciuisset. Sanè Scotus quol. 9. H. secundum Aristotelem concedit, quòd forma substantialis est independens respectu materiæ. Si autem etiam sit dependens, vt nunc dicitis, iam eadem forma respectu eiusdem materiæ erit dependens, & inde- Scot. quol. 9.

pen-

pendens. Quæ duo contradictoria concedere, vestræ erit prudentiæ, sed non videtur esse ex Aristotelica sententia.

O. Censio *Denique satius erit iuxta phrasim Aristotelis 7. met. 26. & 27. dicere formam in fieri, seu in alio fieri, quàm ex nihilo fieri; cum nullibi Aristoteles hac formula vtatur loquendi.*

36. Defensio. Formam fieri in materia, & esse in materia, ego quoque dixi in 1. Vestig. ex istis locis Philosophi, & alijs. Controuersia ergo non est de *fieri in*, sed de *fieri ex*. Vos probatis formam non fieri ex nihilo ab authoritate negatiuè, quoniam Aristoteles nunquam hac loquendi formula est vsus. Si sisteretis in hoc, forma non fit ex nihilo, fortasse tolerabile esset: sed ideò non vultis hanc formulam loquendi, quoniam vultis introducere formam loquendi vestram, quæ est, *forma fit ex materia præsupposita, siuè ex subiecto præsupposito*. Non vultis, vt nos vtamur formula, quam expresè, non approbauit: vt vobis assumatis facultatem vtendi formula, quam expressè reprobauit: vt superius est ostensum.

LXVI. Cæterùm quædam sunt à Philosopho dicta explicitè, & formaliter: quædam implicitè, & virtualiter; sunt dicenda tanquã Aristotelica illa, quæ expresè, & formaliter Aristoteles dixit: sunt neganda expresè illa, quæ expresè, & formaliter negauit. Præter hæc tamen recognoscenda sunt tanquã Aristotelica quæcunque implicitè, & virtualiter affirmauit, vel negauit. Talis est ista enuntiatio: forma fit ex nihilo. Si enim fiat forma ex aliquo, aut fiet ex composito, aut ex forma, aut ex materia, quæ

2. Anima 2. 8. met. 3. sunt tres substantiæ 2. de anima 2. & 8. met. 3. non fit forma ex composito: Quod enim fit ex aliquo, est posterius natura illo, ex quo fit Per 1. phys. 82. forma verò non est posterior natura ipso composito, ergo non fit ex composito. Non fit ex forma,

12. met. 12. ne procedatur in infinitum 12. met. 12. Non fit ex materia, vt

1. phys. 58 & 60. probatum est, ex 1. phys. 58. 60. & vt supra. Ergo fit ex nihilo.

Lib. de Xenoph. Deinde secundum Aristotelem in lib. de Xenophane, & de Zenone, *aliquid fit ex nihilo*. Hoc dictum verificandum est, vel in simplicibus, vel in compositis. Non in compositis, quoniã

7. met. 23 composita fiunt ex aliqua parte sui præsupposita per 7. met. 23.

24.

24. *Quare quemadmodum dicitur, impossibile est fieri, si nihil præexistat, quòd igitur pars ex necessitate existet, patet: materia nanque pars, inest etiam hæc, & fit.* Si ergo compositum fit ex aliqua parte sui, non fit ex nihilo sui. Rursus compositum fit ex priuatione, quæ est negatio partis formalis; sed priuatio non est nihil, vt ego probaui Vestigat. 1. cap 5. contra vos, quem locum vos fortiter dissimulastis. Sed & locus nunc citatus à 7. met. reuincit id ipsum; nam Aristoteles negat compositum fieri ex nihilo, quia fit ex parte præexistente; si autem priuatio ipsa esset nihil, malè negaret compositum fieri ex nihilo. Itaque compositum omne fit ex aliquo, non ex nihilo.

Restat, vt simplicia fiant ex nihilo; materia non est talis, cum in toto decursu vniuersi, nec fiat, nec corrumpatur 1. phys. 82. ergo dictum Aristotelis saltem verificandum est in forma, vt ipsa forma fiat ex nihilo.

Sed iam sit modus. Proposuistis loqui in sententia Aristotelis contra me. Tria protulistis argumenta. Primum ab authoritate falsò citata, quòd forma fiat ex subiecto præsupposito. Secundum, quòd *fieri in* sit idem, *quod esse ex*, vel è contra, ex authoritate Aristotelis non citata, & est petitio principij. Tertium, quòd Aristoteles non sit vsus hac loquendi formula, ergo illa vti non debemus: & est argumentum ab authoritate negatiuè cum fallacia consequentis. Parcite, quæso, parcite tanto labore, abstergite sudorem. Non est vestrum Aristotelem legere, ponderare, explicare, citare. Nullam hucusque authoritatem Aristotelis attulistis, solum à me citatas retulistis. Satis obsecro, satis. Plures funderem preces; sed video me vestra benignitate prius exauditum, quàm rogauerim, vt propter hoc in sequentibus nullam authoritatem Aristotelis amplius scripseritis. Ad alia.

CAPVT XI.

Offensores confundunt factionem ex nihilo cum creatione, & non benè exponunt particulam ex nihilo.

Offensio LXVII. *QVod autem ait, subiectum præsuppositum tollere rationem creationis, non factionis ex nihilo.*

37 Defensio. impostura 22. Minimè; non dixi subiectum præsuppositum tollere rationem creationis: Vos mihi hoc imponitis. Nihil volui affirmare, vel negare de creatione propter litigia de hac voce nascitura; alioqui dixissem, quòd creatio semper præsupponit subiectum, siuè partem ipsius facti. Quod tunc patebit, cum ostendam vos non tenere significatum huius vocabuli, *Creatio*, neque secundum doctrinam Christi, neque secundum doctrinam Aristotelis. Arguere autem sic, Ferchius non dicit affirmatiuam, aut negatiuam, an creatio præsupponat subiectum: ergo dicit subiectum præsuppositum tollere rationem creationis. Est arguere, vt sophistæ solent, ex negatione affirmationem, ex silentio locutionem.

Offensio *Præterquam quod contra communem distinguit factionem ex nihilo à creatione, quæ tamen solet per illam definiri, ac proinde debet cum ipsa conuerti. Adhuc est voluntariè dictum, quia eadem facilitate negari posset tollere rationem creationis.*

38. Defensio. impostura. 23. Iterum atque iterum ad creationem transcenditis. Qui de cretione non agit, neque distinguit, neque confundit cum factione ex nihilo, igitur & hic falsò de me loquimini. Quidquid de creatione dicitis, extrà propositum est. Si quid habetis contra factionem ex nihilo, respondebo: de creatione, vt institui, tacebo. De qua ideo verba facitis extra propositum, quia nihil ad propositum habetis.

LXVIII Præterea, cum non sitis homines multæ authoritatis, cur iterum authoritate vtimini? Sed authoritate eorum, quos impugno, non authoritate Aristotelis, quem recipio? An quia petitis principium libenter? Interea quia superius ad num: 49. dedi me:

di me contra plures Peripateticorum loqui, nunc ostendam, me non contra omnes Theologos, ac philosophos loqui, vt appareat meam locutionem non esse contra communem philosophorum, ac Theologorum, vt supra dixistis, & nunc repetitis. Raguseus disput. peripat. 16. cap. 18. respondens ad primum factum in cap. 4. scribit. *Concedimus formam ex nihilo fieri, eam tamen creari negamus. Id enim, quod creatur, nullarum affectionem vi à Deo ex nihilo producitur; forma verò, de qua loquimur à naturali agente, illarum affectionum vi, quæ in materia reperiuntur, in lucem editur.* Hanc doctrinam asserit à se sumptam ex Fernelio. *Raguseus*

Ludouicus Molina prima parte quæst. 45. art. 1. scribit. *Quarè audiendi non sunt Ochamus in 2. dist. 1. quæst. 4. Gabriel quæst. 1. Maior in prologo 4. sent. asserentes, productionem huiusmodi formarum substantialium, dum equus, & aliæ res similes generantur, esse creationem earum, vt talis productio est à Deo causa prima.* *Molina.*

Marcus Antonius Gallicius lib. 1. tractatu 3. quæst. 6. phys. cart. 111. colum. 1. *Ex quo*, inquit, *liquidò apparet falsò Molinam quæst. 45. in D. Th. art. 1. eam Nominalibus impingere opinionem, quòd nimirum formas propriè creari asseuerarint. Non enim idem est apud Nominales ex nihilo produci, & creari, cum simul stet in doctrina Nominalium, aliquid ex nihilo produci, & non creari, quod certè contingit in omnium productione formarum, iuxtà eorundem Nominalium opinionem, vna excepta anima rationali.* *Gallicius.*

Frãciscus de Mayronis in academia subtili prçclarus in 2. dist. 1. quæst. 9. & 10. tria dicit ad rem nostram.

1. Particulam ex nihilo non spectare ad rationem creationis: creationemq; longè aliter, quàm vos, describit.

2. Dicit, quòd gratia creatur, etiamsi habeat materiam in qua.

3. Forma in nihil cedit (quare infero, forma ex nihilo fit) quæ tria pro me contra vos esse cognoscitis.

Iam duos egregios Philosophos Fernelium, & Raguseum, quatuor præclaros Theologos Mayronem, & Ochamum, Gabrielem, Mayronem, iuxtà Gallicij animaduersionem habeo consortes dicendo, quod formæ fiunt ex nihilo, & non conce-

dendo, quod creentur. Si autem cum Molina interpretemur Nominales, illi sunt præcellentes Theologi, ac Philosophi, qui tamen tenent cum Philopono formas creari ex nihilo. Non ergo est contrà communem opinionem omnium tractare de factione ex nihilo, & non tractare de creatione; sed est contra communem opinionem vestratum, contraria consuetudine abductorum.

Nomilales.

LXIX. Compello tamen vos pro Philopono. In factione ex nihilo per negationem vniuersalem *Nihil*, aut intelligitis negari quodcunque ens internum, & externum facto, aut quodcunque internum tantùm, aut quodcunque externum tantùm. aut quartò omne internum, sed inter externa etiam negari vnum, quod vobis placet, scilicet subiectum præsuppositum.

Si primò per *nihil*, negetis omne ens internum facto, & hoc tantùm, verè dicitis cum communi opinione. Factum de nihilo aliquid ideò dici, quia neque ipsum factum, neque aliquid internum ipsi facto reperitur in termino à quo; sed ipsum factum reperitur in termino ad quem.

Si secundo per *Nihil* negetis omne internum, & externum facto, constituitis rationem in se falsam, vt sit factum, & factio sine principio faciente, & sine causa finali, propter quam facit; simulque ipsam factionem ex nihilo impossibilem redditis, quod maximè vellet dux vester Auerroes; cui tamen ignoscendum est, quia non vidit libros de Xenophane, & Zenone: quos si vidisset, & suis commentarijs illustrasset, & omninò secutus fuisset, quippè qui Aristoteli esset addictissimus.

Si tertiò per ly *Nihil* negetis omne externum facto, in hæc eadem absurda inciditis, esse aliquid factum sine causis externis, fine, & efficiente.

Si quartò per *Nihil* intelligatis negari factum, & omne internum facto: & insuper negari, non quodcunque externum; sed tantùm illud externum, quod vobis placet; scitote vestrum placitum non esse placitum Imperatoris vniuersorum, vt alij vestris placitis obedire cogantur. Tenetis per ly *Nihil* negari omne intrinsecum facto. Philoponus consentit: Tenetis nihil extrinsecum contineri in particula *Nihil*, consentit Philoponus,

con-

consentiunt defendentes inchoationes formarum; consentiunt impugnatores inchoationum: consentiunt alij, vt Ragusæus, Fernelius, Nominales. Sed ad placitum vestrum excipitis inter externa subiectum præsuppositum volentes, vt per ly *Nihil*, negetur omnis pars interna facti, & negetur subiectum præsuppositum, quod non est pars interna. Hoc placitum vestrum non placuit Philopono, non alijs supracitatis; & re vera est emendicatum propter inopiam solutionis. Argumentum enim tale est. Quod ex nulla parte præsupposita sui fit, ex nihilo fit, & secundum inchoatores creatur. Sed forma fit ex nulla sui parte præsupposita, ergo fit ex nihilo, & secundum dictos creatur. Insolubile est argumentum à vobis, nisi ad placitum vestrum mutetis significatum terminorum; sic enim per solutionem vocalem euitare vultis difficultatem realem, sed ineuitabilem. Itaq; Philoponi nomine, & omnium tenentium formas inchoatas, atque tenentium formas de nouo factas ex nihilo, nego hoc vestrum placitum. Vos proponitis, non probatis. Quamobrem qua facilitate placitum vestrum affirmatis, ad factionem ex nihilo requiri negationem subiecti præsuppositi, eadem facilitate à nobis negatur id requiri. *Inopia solutionis.*

Probate, non petite.

CAPVT XII.

Ad factionem ex nihilo, vel ex aliquo per se spectari rationem partis, non subiecti.

NEc ratio, quam adducit ad hoc probandum, suffragatur, nam præterquam quod posset afferri ad idem probandum de creatione, non concludit, quia modus ille arguendi valet tantum in causis præcisis, modò licèt subiectum præsuppositum sit causa tollens factionem ex nihilo, non tamen est causa præcisa. Offensio

Superius cart. 218. colum. 2. dicebatis vnicum esse fundamentum meæ opinionis. Nunc aliud affertis, non ergo est vnicum. Deinde voluissem, vt hoc secundum argumentum non acciperetis sine alijs præcedentibus, quibus nititur in cap. 14. LXX. 39. Defensio.

primæ

primæ Vestigationis. Sed alia quatuor argumenta non potuistis, quouis quæsito colore dissoluere, hoc vobis, quod sub numero 43. est, visum est solui posse. Sed, vt arbitror, non soluistis. Damnatis meam Vestigationem, quod non debuerim tàm prolixam disputationem, tantum laborem insumere. Si breuissimè scribendo, vobis prolixus sum, quid, si diffusius scripsissem, dixissetis? Nunc autem coactus vim argumenti exponam.

Duæ sunt propositiones, in quibus argumentum fundatur prima, *quod per se inest semper inest*, nam quod per se est, est de omni: atque adeò inest omni subiecto, & omni tempore.

Secunda, *quod affirmat affirmatio, hoc negat negatio*; nam in contradictorijs idem prædicatum respectu eiusdem subiecti affirmatur, & negatur.

Tunc si consideremus factionem ex aliquo, & ex nihilo, aliquid & nihil sunt contradictoria, ergo eadem habitudo affirmatur in factione ex aliquo, quæ negatur in factione ex nihilo per secundam propositionem. Si igitur in factione ex nihilo intelligeretur negari subiectum præsuppositum, & per præsentiam subiecti præsuppositi inferri negationem factionis ex nihilo. Ergo in factione ex aliquo oportebit affirmare subiectum præsuppositum per se, sicut in factione ex nihilo per se negatur. At falsum est istud; quoniam si anima præexisteret ante corpus, homo de nouo factus ex parte præexistente, esset factus de nihilo, quod est absurdum, à vobis confessum; quia verò quod per se inest, semper inest: sed in ista factione de aliquo, non inest affirmatio subiecti præsuppositi, ergo hæc affirmatio subiecti præsupositi per accidens se habet ad factionem ex aliquo, & vt sic non requiritur. Quarè, & negatio subiecti præsuppositi per accidens se habet ad factionem ex nihilo, atque illam non aufert.

LXXI. 1.post.99. Placet interea, quòd me excitauistis ad roborandum argumentum meum ex causa præcisa, seu proxima, quam tradidit Aristoteles in primo post. 99. nam talis causa affirmata affirmat effectum, & negata negat; sed causa remota aliter se habet; nam facit demonstrationem negatiuam, ità vt de effectu prædi-

cetur

cetur causa remota, de subiecto negetur. Exemplum primæ. Si habere pulmonem est causa respirandi, non habere pulmonẽ est causa non respirandi. Exemplum secundæ. Omne respirans est animal, paries non est animal, ergo paries non respirat.

Iam verò ex hac regula argumentabor, si affirmatio subiecti præsuppositi est causa præcisa factionis ex aliquo, & negatio subiecti erit causa negationis factionis ex aliquo, & causa affirmationis, qua affirmetur factio ex nihilo. Sed sunt aliqui ex meis aduersarijs, qui existimant habitudinem subiecti præsuppositi præcisè sumptam ponere factionem ex aliquo; & negationem subiecti negare factionem ex aliquo, & ponere factionem ex nihilo. Quales dabo duos sapientissimos viros, Ioannem Basolium in 2. dist. 1. quæst. 2. qui factionem ex nihilo, seu creationem (vt ipse loquitur) in eo consistere arbitratur, vt neget fieri ex aliquo subiectiuè, aut materialiter; & Ioannem Baptistam Contarenum, in quæstione de origine formarum, qui factionem ex aliquo, & creationem ex ratione subiecti constitutiui præcisè sumit. Igitur secundum istos, & alios eorum consortes positio subiecti præsuppositi tollit factionem ex nihilo. At qui cum homo fit ex anima præexistente, & corpore facto de nouo, non est ibi habitudo subiecti præsuppositi, ergo homo ità factus, erit factus ex nihilo, atque adeò meum argumentum erit efficax contra istos, si non contrà omnes.

Io. Basol.

Io. Bap. Contare.

Præterea etiam contra vos tenentes, quòd subiectum præsuppositum sit causa remota, tollens factionem ex nihilo, iuxta normam Aristotelis concludam. Sit maior extremitas, & effectus *tollere factionem ex nihilo*: minor extremitas *factio hominis ex sola forma præsupposita*: medium, & causa remota sit *subiectum præsuppositum*. Arguo. LXXII.

Omne tollens factionem ex nihilo est subiectum præsuppositum.

In factione hominis ex forma sola præexistente, non est subiectum præsuppositum, igitur in factione hominis ex forma sola præexistente non est quid tollens factionem ex nihilo. Quarè homo sic factus, erit factus ex nihilo; quod & vobis, & me confitentibus, est absurdum. Falsa itaque est conclusio. Minor

& ve-

& vestro, & meo consensu est vera, ergo falsa est maior, quòd subiectum præsuppositum sit causa tollens factionem ex nihilo. Merito quoniam causa per se siuè proxima, siuè remota iuxta pri. Posteriorum tex. 99. & sequentes habet hoc vt commune, quòd negata causa, negatur effectus. Similiter quando fit totum dissimilare ex partibus diuersis, vt manus fit ex ossibus, neruis, pelle, carne &c. vna pars non habet rationem formæ receptibilis, altera non habet rationem subiecti receptiui, ergo abest præsuppositio subiecti in ratione causæ, vel proximæ, vel remotæ, ergo non adest causa tollens factionem ex nihilo: quarè manus fiet ex nihilo, etiam si fiat ex partibus omnibus præsuppositis, quod est absurdissimum. Cernitis ergo ex hac vestra responsione argumentum meum esse factum longè robustius.

Itaq; sicut in factione ex aliquo ratio partis per se requiritur, & semper adest: ratio subiecti prçsuppositi non per se requiritur, quia non semper adest; sed per accidens prorsus est, vt vna pars tanquam subiectum aliam recipiat; ità in factione ex nihilo per se negatur ratio partis: omninò per accidens est, si negetur ratio subiecti, cum ratio subiecti præsuppositi nec sit causa per se remota, nec propinqua. Quia verò demonstrator agit de his, quæ sunt per se; sophista verò de his, quæ sunt per accidens 6. met. summa 2. cap. 1. istam habitudinem subiecti præsuppositi in factione ex aliquo, vel ex nihilo; dimittite sophistis considerandam.

6. met.

Offensio.

Ex dictis deducitur, fundamentum Ferchij esse prorsus labile, & penitus coincidere cum fundamento opinionis admittentis inchoationes formarum in materia secundum aliquid sui, ne fieret ex nihilo, quia putabant opus esse, ne res fieret ex nihilo fieri debere ex aliquo, vt ex parte, quod est ipsissimum Ferchij fundamentum.

LXXIII 40. De fensio.

Fundamentum Ferchij fit labile alijs. Certè vos illud labefactare non potuistis, neque arguendo propter petitiones principij vestras; neque respondendo propter defectum in solutione, quando non considerauistis causam remotam, & eius conditionem. Insuper, & propter defectum solutionis ad argumenta aliqua per me facta cap. 14. quæ vos intacta permisistis.

24 Impostura.

Quod attinet ad fundamentum inchoationis formarum: il-

lud fundamentum à vobis confictum, & contortum sic, *ne res fiat ex nihilo, debet fieri ex aliquo vt ex parte*, in meo libro non inuenietis. Neque omnes defendentes inchoationem formarum illud tenent; volunt quippè aliqui formam totam secundum actum fieri ex se tota secundum potentiam; itaut ly *ex* dicat consubstantialitatem, non partialitatem. Legite S. Bonau. 2. dist. 7. quæst. 10. alio quoque loco ad hoc citato contra vos. Quòd si fortè ex meis principijs deducatur istud dictum à vobis confictum, hoc erit corollarium consequens, non fundamentum antecedens. Fundamentum autem Philoponi, & meum iam dictum est, non repeto.

Inchoatores formarum (sic eos per contemptum appellatis) famosam opinionem habuerunt, suntque Doctores maximi nominis in Theologia, & Philosophia, vt Scot. indicat in 7. met. quæst. 12. nec propter vestras iniurias obscurabuntur. Dicitis me conuenire cum eis. Falsum est, illi ponunt rationes seminales coæuas materiæ, ego non pono. Ego statuo formas fieri ex nihilo de nouo, illi negant, quoniam ex ratione seminali fiunt. Illi creatione vtuntur ad probandũ, teste Scoto loco nunc citato, & in 2. dist. 18. quæst. 1. ego nihil de creatione aio, aut nego. Satis ne distinguor ab eis? In vna negatione conuenio. Ad factionem ex nihilo subiectum præsuppositum non requiri, sed merè per accidens se habere; in cæteris non conuenio, & si conuenirem, non puderet me, nec pigeret tot, ac tantorum Doctorum esse sequacem, quorum fundamenta vos nec ratione, nec authoritate conuellere vnquam poteritis.

Scot.

impost. nra 22.

Scot. 2. d. 18.

At illa opinio ab omnibus passim refellitur; sed præsertim à Scoto 2. dist. 18. quæst. vnica. Offensio

Nimis laudatis vos ipsos, siquidem legistis *omnes* authores, vidististque, quod *ab omnibus* inchoatio formarum refellitur. Mittite iactantiam, modestiam induite, plures sunt Classici pro rationibus seminalibus, quàm contrà. Quod si Scoto ita placuit contra rationes seminales dicere, oppositum placuit Ioanni Baccono, qui est caput suæ scholæ; placuit S. Bonauenturæ, Alberto Magno: sed non certamus de numero. Scotus non est Oraculum Dei, vt ei contradicere non liceat. Accepit

LXXIV. 41. Defensio.

ipse licentiam contradicendi alijs, alij quoque eandem licentiam acceperunt contradicendi Scoto. Sed vos, strenui bellatores, non vultis, vt alij authoritate vtantur, immo hoc facientes, vocatis viros sine ratione. Nunc in easdem ansas incidistis; solam authoritatem Scoti affertis, præterea nihil. At afferre authoritatem Scoti contra Scoti aduersarios, est petere principium; quod idem diceretis vos contra illos, qui afferrent authoritatem Aquinatis contra vos. Vos non recipitis Aquinatem, nos non recipimus Scotum.

Offensio *Vbi etiam imbecillitatem eius fundamenti demonstrat, quia ex nihilo fieri, non tantum negat præexistentiam partis intrinsecæ componentis, id quod fit, sed etiam subiecti per se concurrentis ad productionem formæ, quæ fit.*

LXXV. 42. Defensio. Respondeo, Scotus & in 2. dist. 18. quæst. vnica & in 4. dist. 1. quæst. 1. Pp. & in 7. met. quæst. 12. hoc dicit sed non probat, quarè non demonstrat. Cum ergo Scotus nullam authoritatem, vel rationem ad probandum attulerit; vestri officij erat contra me negantem probare, & non petere principium.

Offensio *Vnde cum formæ omnes materiales supponant subiectum, à quo dependenter fiunt, non dicuntur ex nihilo fieri; sed de potentia materiæ educi, & generari, de quo videatur disp. 2. physica quæst. 7. art. 1.*

43. Defensio. Tot sunt petitiones principij nunc, quot propositiones. Primò nego formas dependere à materia. Secundò nego, formas non fieri ex nihilo. Tertiò nego illam causalem, *cum supponant subiectum, à quo dependent, non dicuntur ex nihilo fieri*. Quartò nego, formas de potentia materiæ educi, excipio rationalem solam. Denique nego authoritatem vestram, quam citatis. Oportebat citare Aristotelem; sed vos, nisi ab alijs citationes transcripseritis, estis impares ad citandum Aristotelem.

CA-

CAPVT XIII.

Limitationem propositionis Ex nihilo nihil ab Offensoribus datam, non subsistere.

Maneat igitur inconcussa veritas illius principij ex nihilo nihil fit: & in nihil aliquid non resolui, per causas naturales, ita enim probatum manet principale assertum. Offensio.

Quomodo probatum manet, cum nullam authoritatem Aristotelis attuleritis ad illud probandum, sed solam authoritatem Auerrois ex mea 1. Vestig. cap. 1. acceptam? Nullam rationem attuleritis, vt constat ex hoc toto decursu factam? 44. Defensio.

Inductione probare voluistis axioma vestrum: quam inductionem ab Excellentissimo Piccolomineo factam retuli Vestig. 1. num. 61. atque dissolui.

Verùm inductio à vobis facta, si de solis compositis fiat (vt videtur) est insufficiens, & cum fallacia consequentis; si autem de simplicibus etiam intelligatur, vt de formis, quod propter subiectum præsuppositum, non fiant ex nihilo, est cum solita petitione principij contra Philoponum, Nominales, & Defensores rationum seminalium. Facta verò est inductio, quæ non patefecit Aristotelis intentionem. Inducendæ erant authoritates Aristotelis ad Aristotelis mentem vestigandam.

Maneat igitur concussa, & conuulsa illa enuntiatio, *Ex nihilo nihil fit*, quam ego octo principalibus rationibus ex Aristotele deductis probaui non esse Peripateticam, ostendique ab Aristotele expresse esse negatam. Dicere autem, quòd propositio negata ab Aristotele, sit in eius doctrina assertum verum, & axioma, est falsum prorsus.

Sed illa limitatio *per causas naturales*, quam & superiùs attigistis, quid sibi vult? Axioma non solet limitari. Si enuntiatio *ex nihilo nihil fit*, est axioma, quarè limitatur? Intrinseca ratio formalis terminorum non variatur ex causa extrinseca. Factio à suis terminis ex quo, & ad quem specificatur esse ex aliquo, vel ex nihilo, siuè fiat ab hoc agente, siuè ab illo. LXXVI.

Scot. Ad hoc noto ex Doctore subtili 4. dist. 43. quæst. 3. Q. naturam actiuam poni pro natura creata in vno significato, pro actiuo naturali necessitate in alio significato.

Rursus in quæst. sequenti 4. C. Scotus distinguit naturale actiuum contra liberum, & contra supernaturale.

Addo ego etiam causam naturalem distingui contra artificiosam. Cum igitur causa naturalis sit vel 1. creata contra increatam; vel 2. naturalis contra liberam; vel 3. naturalis contra supernaturalem; vel 4. naturalis contra artificiosam, vos mei Offensores limitatis vestrum axioma per vocem æquiuocam. Aequiuocationem non inducunt scientifici, sed sophistæ. Quæro igitur, in quo significato accipiatis causam naturalē.

Si primò causa naturalis accipitur pro causa actiua creata, cum secundum vos nihil in via Aristotelis creatum sit ex tempore, sed solum ab æterno; iam nulla causa actiua ex tempore genita in hoc sensu est naturale agens. Nil itaque ex hoc capite obstabit, quin homo, leo, ignis heri genitus, faciat aliquid ex nihilo; nam si fiat ab istis, cum ista nec creata sint ab æterno, nec in tempore, iam non includuntur in ista limitatione vestra.

LXXVII Si autem secundò causa naturalis distinguitur contra liberā; Scot. in 1. cum Aristoteles, assertore Scoto 1. dist. 8. quæst. 5. quolib. 7. & locis paulò ante dictis posuerit primum efficiens, idest Deum agere ex necessitate naturæ ad extra; si vestra limitatio continet causam naturalem, idest non liberam, iam neque Deus, neque aliud agens à Deo aliquid facere poterit ex nihilo. Et frustrà adiungitis illam limitationem, si ænuntiatio intelligitur de omni agente.

Atat, erro. Quia homo est causa libera, igitur homo poterit producere ex nihilo: etenim in hoc sensu liberè agens non continetur sub illa regula, *ex nihilo nihil fit* à naturali causa.

Si tertiò naturale distinguitur contra supernaturale, vt supernaturalia cognoscuntur à Theologis Christianis, illa glossa est adulterina, non Aristotelica. Qui enim ponit differentiam inter aliqua duo, vtrumque debet cognoscere sub propria ratione 2. anima 145. iuxtà enuntiatum in 2. de anima 145. sed Aristoteles non co-

gnouit

gnouit supernaturalia, ergo nec naturalia, vt distinguuntur à supernaturalibus. Igitur hanc limitationem Philosophus ponere non potuit.

Si quartò denique naturale accipitur contra artificiosum, iam artifices poterunt facere ex nihilo, quoniam in illa vestra limitatione non continentur. Quamobrem limitatio illa vestra in nullo sensu est sinè menda.

Verè tamen illa enuntiatio vniuersalis *Ex nihilo nihil fit*, est simpliciter neganda, sicut eam negauit Aristoteles. Si verò sit in aliquo particulari concedenda, restringenda est ad composita, quæ fiunt ex parte præexistente, & ex parte non præexistente, idest ex materia, & ex priuatione, sicut Aristoteles illam enuntiationem arctauit in 7. met. 23. & 24. pro vt a me Vestigat. 1. cap. 2. ad finem, annotatum est.

CAPVT XIV.

Responsiones aduersariorum afferuntur duæ, & prima refutatur hoc capite.

Neque ab hac veritate adeò explorata nos deterrere debet authoritas à Ferchio allata ex lib. de Xenophane, & obseruatio ab eodem adeò accuratè facta, quod vbicumque Aristoteles axoima illud profert, semper, vt ex antiquorum positione pronunciat. LXXVIII. Offensio

Magna vis consuetudinis, propterquam propositionem ab Aristotele expressè negatam affirmatis, reiectam duodecies recipitis, inconuenientibus oneratam amplexamini, sæpius confutatam suis principijs, vt principium intruditis. Non inuenietis facilè in Aristotele propositionem tàm rigorosè, tàm apertè, tàm ignominiosè negatam, quàm istam, *Ex nihilo nihil fit*. Sed consuetudo est altera natura: cauendum est autem, ne illi accedat, & mala voluntas. 45. Defensio.

Nam, & Antonius Roccus id quoque obseruauerat 1. phys. quæst. 9. in prima ratione in oppositum, neque idcirco eam damnauit vt falsam, & à Licæo ablegauit, vt ab Aristotelis mente absolutè alienam, sed inquit. Ideò semper, vt ex positione Antiquorum referri, Offensio

quia antiquissima erat, & ne cogeretur eam probare, cum recepta foret ex communi sapientum consensu, non verò vt innueret se illi nullatenus assentiri, cum eam frequenter afferat ad asserta sua probanda.

In libro verò de Xenophane eam dicit non esse vniuersaliter veram, vt proferebatur ab Antiquis, quia ex nihilo fit aliquid tanquam ex termino à quo: & re vera priuatio est vnum ex tribus principijs rerum naturalium, vt latè ostendit 1. phys. contra Antiquos, & ide benè eos carpit loc. cit. quod non rectè eam propositionem receperint, vt vniuersaliter veram, quia in aliquo sensu est falsa.

46. Defensio. Etiam ne responsiones ex Antonio Rocco integras accipitis? Hoc est totum ex alieno, nihil de vestro. Boetius in lib. de disciplina scholarium scriptum reliquit, Miserrimi est ingenij semper velle alienis inuentis insistere, & nihil per se se inuenire velle.

LXXIX. Cum anno 1629. metaphysicen in hac vniuersitate publicè legerem, meam opinionem de factione ex nihilo in medium attuli, quæ magnam commouit Peripateticorum multitudinem. Variæ respōsiones, & fugæ inueniebantur ad authoritates per me obseruatas in Aristotele. Plures negare libros esse Aristotelis; multos affirmare textus à me non penetrati; alios nolle recedere à sentētia Auerrois, & communi; nam tempore procedente inueniri posse responsa etiam ad textus per me allatos.

Recurrere etiam ad peritiores, & scribere ad absentes. Quo modo, & ad Antoniū Roccū peruenerūt quædam meæ opinionis argumēta. Sed si Vir ille eruditus post meas Vestigationes editas scripsisset; existimo aliquantò fundatius fuisse responsurum. Vtcunque sit, responsiones libremus.

In prima responsione duo sunt, vnum contra consuetudinem Aristotelis, reliquum contra consuetudinem Aristotelicorum. Consuetudo Aristotelis est, non solùm, proponere propositiones, sed etiam probare illas, iuxta decretum 8. physicorum 15. 8. phys. oportet, *Non ponere, neque censere vllam sententiam irrationabilem; sed aut inductionem, aut demonstrationem afferre.* Quocirca licèt proponat propositionem ex aliorum authoritate probatam, non propter hoc ommittit rationem probantem. Nec

enim

enim ex authoritate scientia, sed ex ratione producitur ab Aristotele. Sic in 1. phys. proponit illud, *principia sunt contraria*. Probat verò authoritate Philosophorum veterum. Sed à tex. 42. ad 46. potentissima ratione confirmat. Quarè si Aristoteles attulisset illam propositionem, *Ex nihilo nihil fit*, vt veram: iuxtà suam consuetudinem præter authoritatem priscorum, pro illa propositione rationem attulisset. Non attulisse autem inde patet, quòd neque vos, neque Roccus potuistis, vel textum indicare, vel rationem pro illa enuntiatione, ab Aristotele negata apertissimè. Affert Philosophus, & alias Antiquorum enuntiationes; sed non reijcit semper in alios, immò illas absolutè profert, veluti istam. *Omne quod fit, fit ex contrario, & omne, quod corrumpitur, corrumpitur in contrarium*. Denique consuetudinem Aristotelis esse, præter placita veterum, proprijs rationibus propriam doctrinam communire, in omnibus eius partibus satis patet. Vnde & patet hanc propositionem *ex nihilo nihil fit*, ab ipso aliquando expresè esse reprobatam. Ostendite vos aliquando fuisse approbatam. Ego in mea Vestigatione cap. 2. cum ostendissem enuntiatum illud *ex nihilo nihil fit*, sæpè reiectum in alios; docui, quando fuit receptum, nempe in factione compositorum 7. met. tex. 23. Etenim nullum compositum fit ex nihilo, sed ex parte præexistente, quæ est materia: vnde, & ibi Philosophus hanc propositionem *Ex nihilo nihil fit*, reijcit vt alienam pro parte, in qua est falsa: recipit vt propriam pro parte, in qua est vera; sed ità recipit, vt in tex. 22. antecedente, & in ipso 23. probet omne compositum, quod fit, fieri ex aliquo, & in eius factione præexistere partem, quæ est materia. Propter hoc in mea vestigatione dixi composita non fieri ex nihilo, sed ex aliquo: simplicia fieri ex nihilo, non ex aliquo: quod frequenter est repetitum in prima vestigatione; quanquam vos minus sincerè de me dixeritis quòd putem compositum fieri ex nihilo, quia fit ex priuatione.

Consuetudo Aristotelicorum est nihil recipere, vt Aristotelicum, nisi producatur textus. Legite vestigationis primæ cap. 2. & 3. & inuenietis Aristotelem vel decies attulisse dictum *Ex*

nihilo

nihilo nihil fit ad comprobandas Veterum opiniones falsas. Sed mirabile est, vt vos tres, Roccus, Bellutus, Mastrius, me vno plures, viuaciores, sapientiores, ne vnum quidem locum potueritis ostendere, in quo Aristoteles attulerit illam propositionem ad probandum proprias sententias. Dicitis hoc esse factũ ab Aristotele, sed non probatis. Credat vobis, qui volet sine fundamento loquentibus, ego non credam.

CAPVT XV.

Responsio Secunda Aduersariorum refellitur vno modo in præsenti capitulo.

LXXX. 47. Defensio. AD secundam responsionem voluamur. Conceditis enunciationem *Ex nihilo nihil fit* non esse vniuersaliter verã sed in aliquo sensu falsam, ac proinde ab Aristotele negatam.

In hoc rectè conuenimus. Igitur si est ab Aristotele negata, non est axioma in schola Aristotelis: sed est proposito limitanda. Ego illam duce Aristotele, restrinxi ad factionem compositorum, in quibus verum est *ex nihilo nihil fit*: nam omne compositum fit ex vna parte præexistente, quæ est materia, & ex priuatione alterius partis, quæ est forma. Dixi esse falsam in simplicibus. Vos primò confunditis priuationem cum nihilo. Secundò in compositis verificatis negationem, dicentes composita fieri ex nihilo, idest ex priuatione in re, & contra Aristotelem, & contra vos ipsos loquimini. Hæc duo ostendam.

Contra Aristotelem dicitis, quòd priuatio sit nihil; sed in mea Vestigat. 1. num. 13. refutaui hoc dictum allato textu ex lib de Xenophane, cum refertur Hesiodus concedere aliquid ex nihilo fieri. *Iam verò Hesiodus.*

Lib. de Xenoph. *Primum ante omne aliud, inquit, chaos existit, inde patenti*
Pectore cunctorum sedes firmissima tellus.
Atque amor, is cunctis specie immortalibus anteit.
Ex quibus alia, ait genita fuisse, ipsa autem ex nihilo.

Hæc Aristoteles, qui ponit prima ex nihilo esse genita reliqua esse genita ex primis. Quæ sunt genita ex nihilo, sunt duo chaos,

chaos, ideſt materia prima, & primus Deorum immortalium genitorum, & eſt amor. Hæc duo ſunt genita ex ſimpliciter nihilo; nam chaos non eſt ex aliquo priore, in quo recipiatur priuatio. Si quidem materia prima non eſt ex alia materia, neque ex priuatione: quarè ipſum nihil in iſto caſu non ſignificat priuationem. Similiter amor, qui eſt primogenitus inter Deos immortales, eſt ſubſtantia immaterialis; nam iſti ſunt Dij apud Ariſtotelem 12. met. 50. ſed ſubſtantia immaterialis non eſt facta ex priuatione, & materia præexiſtente, ergo per nihil non intelligitur ibi priuatio. 12. met. 50.

Ex prima materia, quæ eſt chaos, & ex primogenito Deo, qui eſt amor, tanquam ex principijs factis ex nihilo, terra, vt primum corpus, genita eſt; nam ex Heſiodo terra eſt prima corporum ordine generationis, ex qua reliqua corpora ſunt 1. met. tex. 14. Vnde datum eſt exemplum duorum, quæ ſunt genita ex nihilo, & primi corporis geniti ex aliquo: in quo corpore primo cætera intelliguntur eodem modo, ex aliquo ſcilicet, non ex nihilo. Niſi etiam terra formæ ratione aſſeratur genita ex nihilo. Denique cum Ariſtoteles faciat duo membra, & in vno ponat prima eſſe genita ex nihilo, in ſecũdo mẽbro omnia alia corpora genita ex primis: in hoc ſecundo membro ponit factionem ex aliquo præexiſtente: & per conſequens ex priuatione præexiſtente in ſubiecto. Quamobrem ſecundum Ariſtotelem fieri ex nihilo, non eſt fieri ex priuatione.

Præterea ſi Ariſtoteles in eo ſenſu negat illam vniuerſalem, LXXXI *Nihil fit ex nihilo*, quo illam Antiqui protulerunt; Antiqui verò illam non protulerunt de priuatione; igitur Ariſtoteles per ly *ex nihilo*, non intellexit priuationem. Maior propoſitio eſt in veſtra reſponſione conceſſa. Minorem probo in 1. phyſ. 74. 1. phyſ. 74
& 75. Ariſtoteles affirmat, quòd Antiqui ignorauerunt priuationem, propter quam ignorantiam omnem generationem ſuſtulerunt. Et ſubdit. *Ex priuatione enim, quæ eſt per ſe non ens, non ex eo, quod ineſt fit. Mirabile autem eſt hoc, & impoſſibile ſic videtur, fieri aliquid ex eo, quod non eſt.* Quare & Plato, qui priuationem agnouit, contempſit ipſam, & eam à materia diſtinguere non eſt dignatus ex eodem lib. tex. 80. 1. phyſ. 80

2.phys.9. Idem patet per 2.phys. tex.9. Vbi Philosophus docet ab Antiquis materiam solam esse positam tanquam substantiam: ab eis autem ignoratam fuisse formam substantialem. At si formam ignorabant, priuationem non cognoscebant; si quidem negatio per affirmationem cognoscitur 3. animæ 25. & 9. meta.3. Itaq; nec Antiqui per ly, *Ex nihilo*, intellexerunt priuationem, dum negant vniuersaliter *Nihil fit ex nihilo*: neque Aristoteles, dum negat illam propositionem, potuit intelligere priuationē. Nam sic non negaret propositionem Antiquorum; sed aliquam aliam à se imaginatam, quod est ridiculum.

LXXXII. Tertiò in eodem lib. contra Xenophanem scribit Philosophus. *Multi præterea alij esse nihil, sed fieri omnia asserunt: ex ijs, quæ non sunt, omnia, quæ fiunt existere affirmantes.* Et hoc Aristoteles affert pro se, vt probabiliter ostendat fundamentū Antiquorum esse falsum. Duæ contrariæ sunt, *Nihil, & omnia entia*; ipsum nihil præcedit: omnia entia, quæ fiunt, sequuntur ad ipsum nihil, vt istis Authoribus placet, quos tacito nomine Aristoteles memorat. Si autem per *nihil* excluduntur omnia entia; & ipsa priuatio non potest esse, nisi in ente actu existente, sed existente in potentia subiectiua, ergo per ipsum excluditur priuatio. At Philosophus negando enuntiationem *Nihil fit ex nihilo* sequitur istorum authoritatem: ergo Aristoteles per nihil, non intellexit priuationem; sed ipsum simpliciter nihil.

LXXXIII Contra vos ipsos deinde scribitis. Quia per ly *ex nihilo* contenditis significari duas negationes, idest negationem omnium partium rei factæ, & negationem subiecti præsuppositi. Nunc autem Aristoteles concedit aliquid fieri ex nihilo (negat enim vniuersalem negatiuam, qui autem negat vnam contradictoriā, necessariò concedit alteram) ergo Aristoteles concedit, *aliquid fieri ex nulla parte, & ex nullo subiecto præsupposito.* Sub ista conclusione sumo tres minores.

Prima subsumpta est; sed forma fit ex priuatione, quæ vobis nunc interpretantibus est *nihil*, igitur forma fit ex nullo subiecto, & ex nulla, parte. Quod tamen vobis aduersatur asserentibus contra Aristotelem, & contra me, quod forma materialis fiat ex subiecto.

Secunda subsumpta est. Compositum fit ex priuatione, igitur compositum fit ex nihilo: nempè, vt vos explicastis ex nulla parte, & ex nullo subiecto. Quod est absurdissimum, & vobis repugnans; nam compositum fit ex materia, vt parte compositi, & vt subiecta formæ.

Tertia subsumpta. Compositum fit ex nihilo per vos in responsione secunda: fit enim ex priuatione, quã vultis intelligere per *nihil*. Compositum item fit ex aliquo sui, vt ex parte, & vt ex subiecto alterius compartis; igitur idem compositum fit ex aliquo sui, & ex nihilo sui, quod implicat contradictionem.

Aut igitur non rectè superius exposuistis ly *ex nihilo*, per duas negationes partis, & subiecti præsuppositi: aut si rectè ad mentem Aristotelis ly ex nihilo significat duas negationes, malè nunc vultis, quòd *ex nihilo* significet solam negationem vnius partis; nam priuatio est negatio solius formæ in subiecto apto.

Fugite, quantum vultis, in contradictione estis. Quia nunc ipsum *nihil* vobis significat priuationem, hoc est negationem solius formæ: antea ipsum nihil significabat vobis negationem omnis subiecti præsuppositi, & omnis partis. At negato subiecto præsupposito, impossibile est intelligere priuationem; igitur impossibile est, quòd ipsum *nihil* significet priuationem, si negationem subiecti significat.

Secundò argumentor. Si fieri ex priuatione, vt nunc dicitis, est fieri ex nihilo. Forma quidem fit ex priuatione, vt vos quoque dicitis, ergo forma fit ex nihilo. At formam non fieri ex nihilo, vos antea contra me maximo impetu vociferationis, nullo rationis impugnabatis. LXXXIV.

Respondebitis nè, quod nunc ab Aristotele ipsum nihil accipitur in vno sensu: antea verò à vobis accipiebatur in alio sensu?

Concedam id fieri à vobis; sed memorabo non esse demonstratoris, aut dialectici officium inducere æquiuocationes, sed sophistæ: quales vos minimè vellem.

Præterquamquod si ipsum *nihil* Aristoteli significat aliquid diuersum à vestra assignatione superiore; non debuistis dicere, quòd secundum omnes Theologos, & Philosophos sit, accipe-

re ly *ex nihilo* pro duabus negationibus; nam hoc pacto à numero Philosophorum excluditis Aristotelem, quia ipsum *nihil* accepit, & non ad placitum vestrum.

LXXXV Tertiò arguens, comparo *priuationem*, & *nihilum*: nam, vel conuertuntur, vt idem sit fieri ex priuatione, & ex nihilo ad aures Aristotelis: aut priuatio est magis communis, vt genus ad *nihil* tanquam ad vnam speciem, & ad aliud quoduis tanquam ad aliam speciem: aut priuatio est minus communis tanquam species, vel quasi species contenta sub *nihilo*.

Si primum detis, vt idem sit fieri ex nihilo, & fieri ex priuatione, quod quidem in vestra responsione assertum est, argumentabor. Quod fit ex nihilo, fit ex priuatione, & è contra; sed materia prima non fit, nec fieri potest ex priuatione, igitur nõ fit ex nihilo. At vobis attestãtibus melior pars Peripateticorũ tenet materiã esse factã ex nihilo, igitur à meliori parte Peripateticorum disceditis. Similiter de intelligentijs arguam eas ex nihilo non fieri, quia fieri ex nihilo, est fieri ex priuatione, sed intelligentiæ secundæ non possunt fieri ex priuatione; nam si fierent ex priuatione, fierent etiam ex materia subiecta priuationi, quod est contra Aristotelem in 12. met. 30. ergo intelligentiæ non fiunt ex nihilo. Rursusque vos ex albo meliorum Peripateticorum vos ipsos deletis, tenentium ex vestra attestatione intelligentias esse factas ex nihilo.

12. met. 30.

Si secundum membrum concedatis, vt priuatio sit magis communis, quàm ipsum nihil, arguo. Quidquid ex nihilo fit, fit ex priuatione, & non è contra. Atqui concessione meliorum Peripateticorum materia prima, & intelligentiæ fiunt ex nihilo, igitur fiunt ex priuatione, & subiecto præsupposito, quod est prorsus impossibile, ergo etiam hic secundus sensus est impossibilis.

Si tertium elegeritis; vt priuatio sit minus communis, quàm ipsum nihil, ratiocinor. Quidquid fit ex priuatione, fit ex nihilo, & non è contra: forma verò fit ex priuatione, vt musicum ex immusico, ergo forma fit ex nihilo, quod, vobis reclamantibus, ego sustineo. Item compositum fiet ex nihilo, quod Aristo-

1. phys. 43. 8. met.

teles

teles 7.met.23.& 24.negat. Quamobrẽ neque hic tertius sẽsus est possibilis; sed concedere oportet, quòd ipsa *priuatio*, & ipsum *nihil* sint duæ quasi species disparatæ, contentæ sub non ente; quarum priuatio sit negatio vnius partis, nihil sit negatio omnis partis rei factæ: priuatio negatio in subiecto præsupposito, *nihil* negatio omnis partis, siuè sit negatio omnis partis in subiecto, siuè extra subiectum. Negatio enim contradictoria libera est, & attribuitur cuicunque enti, ac non enti, cui non conueniat affirmatio.

Quartò *nihilum*, quod requiritur in termino à quo factionis de nihilo, siuè vt vos loquimini, quod requiritur ad creationem, est negatio extra genus. Priuatio autem est negatio non extra genus, sed præcise in genere subiecto apto, ergo priuatio non potest esse illud *nihil* à vobis prætensum, sicut neque est illud *nihil*, quod est ab Aristotele intentum. LXXXVI.

Quintò *aliquid & nihil* opponuntur contradictoriè, vt particulare affirmatiuum, & vniuersale negatiuum; quarè dum compositum fit ex vna sola parte præsupposita, siuè illa sit materia, siuè forma, compositum fit ex aliquo præexistente. Igitur *aliquid* dicit affirmationem vnius partis; ergo ex opposito *nihil* in factione *ex nihilo* non dicet negationem vnius partis tantùm; sed negationem omnium partium rei factæ de nihilo. (per vos insuper ipsum nihil dicet negationem subiecti, quanquam subiectũ vt sic, non sit pars) sed priuatio est præcisè negatio vnius partis rei factæ, stans cum positione alterius partis; ergo perperam priuatio dicitur esse nihil requisitum ad factionem de nihilo.

Sextò & postremò, in omni generatione naturali, & artificiosa, simpliciter, & secundum quid, fit transitus à priuatione quadam ad formam. Si Aristoteles sustinet priuationem esse nihil, atque fieri ex priuatione esse fieri ex nihilo; sequetur vtique, vt omnis generatio sit factio de nihilo, quod est in opinabile ijs omnibus, qui recipiunt velut principium illam falsam propositionem, Ex nihilo nihil fit. Sic enim oportet concedere, omne, quod fit, fieri ex nihilo. LXXXVII.

Iamque probatum est, quòd vestra responsio est contra Aristotelem, & contra vos, & ex toto decursu vestræ offensionis lu[...]

lenter patuit, vos nullo textu Aristotelis, nulla ratione impugnauisse, vel meam principalem conclusionem propositam, vel probauisse vestram. Quarè & meam Vestigationem non indigere defensione, patet ex dictis.

Veruntamen à principio contendebatis probare generationem substantialem cum Aristotele per istud Axioma vestrum: *Ex nihilo nihil fit*: quarè in generatione compositorum ex materia, & priuatione præcedentibus illud principium est verum. Nunc in responsione vltima illud assertum *Ex nihilo nihil fit*, dicitis esse aliquo modo falsum, quia scilicet compositum fit ex priuatione. Igitur cum negato vno contradictorio, concedatur reliquum tanquam verum, conceditis nunc esse verum illud *Ex nihilo aliquid fit*. Quamobrem de eodem composito in eadem generatione, ex eadem materia, & priuatione illud assertum *Ex nihilo nihil fit*, erit verum, & falsum, & eius contradictorium verum, & falsum, duoque contradictoria simul vera, & simul falsa. An autem sic dicendo Aristotelem explicetis, an implicetis, considerate.

CAPVT XVI.

Responsio secunda reijcitur aliter, atque cautela sophistica Offendentium in respondendo detegitur.

LXXXVIII. RESponsio secunda vestra includit cautelam sophisticam talem. Quando aliquod argumentum est insolubile retinendo vnitatem significationis terminorum: tunc terminus, in quo est principalis difficultas extendatur, vt non solùm significet propositum significatum, sed etiam oppositum, & iterum significet commune ad oppositum, & propositum. Sic enim concedetur argumentum in vno significato, & retinebitur oppositum in altero significato: nihilque poterit concludi propter æquiuocationem. Ità cum *non ens* sit commune in factione, & habeat duas quasi species: *priuationem*, quæ est negatio partis formalis in subiecto, atque *Nihilum*, quod est negatio omnis partis (siuè in subiecto, siuè extrà subiectum) Extendamus hoc

voca-

vocabulum *nihil*, vt significet non solùm ipsum *nihil* propriè, quod negat omnem partē facti, sed etiam vt significet *priuationem*: nec non & significet *non ens* in communi. Dum ergo Aristoteles contra Xenophanem ait, *aliquid fit ex nihilo*: per ly *nihil* non intelligimus *nihil* propriè, vt Ferchius prætendit; sed *priuationem*: vt compositum fit ex nihilo, quia fit ex priuatione; intelligemus *non ens* in communi, vt ens fit per accidens ex nihilo, idest ex non ente, pro vt 1. phys. Arist. dicit. Atque his modis secundo, vel tertio, Aristoteles dixit *ex nihilo aliquid fieri*. Solutio est sophistica per locum ab æquiuoco.

Verùm arguens, qui accipit ipsum *nihil* in vno significato propriè, & in specie, non facit æquiuocationem: sed respondens, qui inducit noua significata, æquiuocationem facit, & sophisticè agit. Quod enim *priuatio* sit *nihil*, nemo ex Peripateticis antiquis, quod sciam, concessit; quod *non ens* in communi sit *nihil*, est omninò falsum in Aristotele, & in Peripateticis. Sed ideò volebant Offensores à principio docere, quòd mea opinio esset communissima cum omnibus alijs, quasi ego intelligerem per ipsum *nihil*, priuationem, & *non ens* in communi. Quia sic præparabant sibi viā ad hanc responsionē sophisticā, quasi à me concessam; cum ego totum oppositum dixerim, atque probauerim Vest. 1. cap. 4. & 5. priuationem non esse ipsum *nihil* apud Aristotelem.

Aliud exemplum eiusdem cautelæ. Aristoteles in diuisione scientiæ *actiuum*, & *factiuum* accipit, vt duo membra opposita, quæ græcè dicuntur *practicum*, & *poeticum*: deducta ex *praxi*, & *poesi*, idest actione, & factione. Inde nascuntur tria membra scientiarum, scientia speculatiua, actiua, factiua. Stante significato ipsius actiui, seu practici, pro vt ab Aristotele impositum est, non est possibile diuidere scientiam in duo membra sola, vt in speculatiuum, & practicum. Reccurratur ad cautelam sophisticam, vt hoc vocabulum actiuum, siuè practicum non solum significet ipsum actiuum, quod significat iuxtà Aristotelem, sed significet quoque ipsum factiuum, oppositum actiuo: significet itidem communiter tùm actiuum, tùm factiuū. Quia verò Aristoteles dixit, nihil esse commune ad actionem, & factio-

LXXXIX. *Actiuum & factiuum.*

factionem, actiuum, & factiuum: Respondebimus, quòd Aristotelis tempore non erat inuenta hæc scientia communis, nosque obtinebimus laudem, tanquam inuentores alicuius scientiæ, quam nec Aristoteles quidem agnouit. Ità ergo Aristoteles negat, quòd actiuum sit factiuum, in primo sensu accipiendo factiuum pro actiuo in specie: non tamen negat, quod factiuum sit actiuum, seu practicum in communi. Hac ratione ad difficultatem realem sophisticè data est solutio vocalis. Inuenta est vna scientia de voce communi æquiuocè accepta, Aristoteles taxatus est tanquam ignorans practicum in communi; & Ferchius, etsi nolitis, laudatus: quia non poterat inuenire in mente Aristotelis, quod in ea non erat. Actiuum, & factiuum propriè, vt opponuntur erant in mente Aristotelis, & hæc inuenit Ferchius. Scientia practica in communi non erat inuenta tempore Aristotelis, vt vos dicitis, ergo à vestigante mentem Aristotelis deprehendi non poterat.

XC. Exemplum tertium in 8. phys. 75. Philosophus ait. *Prius natura, & tempore, & ratione, quod perfectum quidem est, imperfecto est.* Sed ens primum est simpliciter perfectum, entia secunda omnia sunt simpliciter imperfecta, ergo omnia alia entia diuersa à primo, sunt facta ex tempore, & substantiæ separatæ, atque materia prima sunt factæ ex nihilo in tempore non ab æterno.

Argumentum est insolubile, si particula *prius tempore* accipiatur in significato vno, tradito ab Aristotele post prædicamenta, in 4. phys. in 5. met. & alibi.

Vt soluatur, cautela sophistica adhibita est, ità vt *prius tempore* significet idem quod *prius natura*; siuè aliquid commune ad prius duratione, & prius natura, & quoniam Aristoteles non habetur pro secundo significato, Offensores citant Scotũ pro Aristotele; quasi ego Scoti mentem vestigem, & non Aristotelis mentem. Tunc ad argumentum dicitur, quòd Aristoteles accepit prius tempore non in primo significato, sed in secundo, vnde nil sequitur. In argumento secundum significatum prioris tempore traditum ab Aristotele, non est æquiuocatio: sed sophistica est responsio, quæ prioritatem temporis pro-

positam

positam extendit ad prioritatem naturæ oppositam. Cum tamen in eadem authoritate 8. phys. 75. Aristoteles expressè separet prioritatem naturæ à prioritate temporis; quod Offensores noluerunt obseruare, sed solum cartas implere: facilius est enim dicere, quàm benedicere.

Exemplum quartum. Esse in loco apud Aristotelem 4. phys. accipitur pro eo, quod est esse in continente: quarè idem est, quod contineri in loco, & locari passiuè. Omne autem, quod mouetur secundum locum, est in loco, non enim quæritur locus, nisi propter motum. Tunc exurgit grauissima difficultas de motu locali vltimæ sphæræ secundum superficiem exteriorem, & conuexam; cum enim moueatur ex loco ad locum; ergo est in loco continente: at hoc est falsum, & impossibile, ergo non mouetur secundum locum. Hæc difficultas vehementissimè torquet Peripateticos: sed per cautelam istam sophisticam euitatur vocaliter, si non realiter. *Esse in loco*, non significet tantummodò contineri passiuè in loco, atque locari, sed etiam continere actiuè, atque locare. Quarè ad argumentum: omne, quod mouetur secundum locum, est in loco, quantum ad locari, nego; quantum ad locare, vel locari, concedo. Sic vltima sphæra est in loco quantum ad locare, atque hoc modo mouetur, quantum ad locare. Solutio vocalis, quia mutatum est significatum impositum ab Aristotele in oppositum. Sed quantum ad rem, locare pertinet ad superficiem concauam, & interiorem: locari quantum ad conuexam, & exteriorem, & hæc difficultas est realis de superficie exteriore conuexa, quæ mouetur passiuè ex loco ad locum, & non est nata locare, sed locari passiuè: at nihil habet locans, ipsa nihil locat, ergo de superficie conuexa eadem est difficultas, quæ prius. Plura exempla referre supersedeo in præsentia. Hæc ad vestras obiectiones, & responsiones sint satis. Nunc aliud principium faciamus. XCI.

DISPVTATIO

De vocabulis Factione ex nihilo, & Creatione.

CAPVT I.

Redditur ratio, quare in prima Vestigatione adhibita sit locutio factionis ex nihilo, *non* creationis.

XCII. VM ſcriberem primam Veſtigationem ei titulum feci de Factione ex nihilo, non de Creatione. Ratio verò prima eſt ex fine mihi propoſito veſtigandi mentem Ariſtotelis per eius veſtigia incedendo. Sed Ariſtoteles in lib. de Xenophane, quando negauit illam propoſitionem Xenophanis *Ex nihilo nihil fit*, & ex conſequenti conceſſit contradictoriam, *Ex nihilo aliquid fit*, ſæpe, ac ſæpius vtitur vocabulo factionis, *fit* inquit, aut *non fit ex nihilo*. Nunquam vſus eſt vocabulo creationis. Id ipſum ſeruauit in Phyſicis, ac Metaphyſicis, vbi commemorat idem Antiquorum dogma *ex nihilo nihil fit*; locis in prima Veſtigatione notatis ferè viginti. Ergo nolui vti vocabulo alieno, ſed Ariſtotelico. Id que & ſi non placeat Offenſoribus meis, ſpero placiturum Peripateticis ſolertibus, quibus eſt Ariſtoteles in delicijs. Et re vera ſi terminos Ariſtotelicos teneamus, longè facilius poterimus propoſitiones ex eis conſtructas intelligere, nec non & concluſiones ex propoſitionibus deductas. Quia verò termini ſunt primi in ordine ſcientifico, vigilantiſſimè cauenda eſt mutatio terminorum, nam

paruus

paruus error in principio, in fine fit quàm maximus ex primo de cælo 33. Vsus est etiam Aristoteles vocabulo generationis, dicens in lib. contra Xenophanem. *Ex quibus alia, ait genita fuisse, ipsa autem hæc ex nihilo*. Ergo posteriora entia sunt genita ex primis, prima sunt genita ex nihilo. Quia tamen Aristoteles alibi ipsum fieri per generationem appropriauit compositis, vt 1. phys. 64. & 12. met. tex. 12. Idcirco ex 1. de cælo 111. & 8. met. 14. nec non & 3. met. 17. animaduerti, quædam incipere esse per generationem, quædam incipere esse, sed non per generationem, quibus sine dubio competit ipsum fieri, non tamen ipsum generari.

Idcirco in 1. Vestig. num. 28. scripsi. *Aristoteles tùm fieri tùm generari dixit quippiam ex nihilo; atque etiam tùm fieri, tùm generari ex aliquo; ommisso vocabulo creationis, vim vocabulorum fieri, & generari afferam, vt exponam sensum illius propositionis Ex nihilo nihil fit, Ex nihilo aliquid fit.* Propter hoc distinxi factionem a verbo *fieri, in specialem*, quæ est in generatione, atque hanc largitus sum compositis, quæ fiunt ex aliquo, & non ex nihilo: & in factionem *generalem*, quæ competit, & ijs, quæ fiunt ex aliquo, & ijs, quæ fiunt ex nihilo. Hæc igitur est prima ratio, propter quam tractare volui de factione ex nihilo, non de creatione, quia scilicet sic Aristoteles locutus est per verbum fieri, non per verbum creari.

Sanè quando scribebam in via Aristotelis, nihil mihi prę oculis versabatur, nisi vt per verba Aristotelica, Aristotelis sententiam inuenirem; nunc autem excitatus sum ex offensione ad considerandum S. Augustinum, & inueni Principem Theologorum, cum Principe Philosophorum esse consentientem. Siquidem S. August. tom. 1. lib. 12. Confessionum toto, disputat de prima origine cæli, & terræ, ac vniuersorum; frequenterque adhibet illam locutionem, *facere de nihilo*, illam autem locutionem *creare de nihilo*, nunquam habet in toto illo libro, quamuis in illo libro, vtatur vocabulo creationis. Quod quidem admirandum mihi visum est, nec sine iustissima causa factum ab Augustino, sapiente accuratissimo, existimaui. XCIII.

Quia verò nihil boni, aut veri dictum est à summis Theolo-

go, ac Philoſopho, niſi deſcendens à Patre luminum Deo, à quo cuncta bona, & vera in creaturas deriuantur; conuerti mentem ad ſacras ſcripturas, & quod longè ante notaueram, iterum acceptis concordantijs Bibliorum ſcrutari cæpi, ac inueni etiam in ſacra ſcriptura eſſe adhibitam iſtam locutionem *facere ex nihilo*, illam verò *creare ex nihilo*, nunquam, vt mox patebit. De hoc gratias Deo egi quàm maximas, quòd ſuo iudicio, atque doctrinis meos conatus iuuerit, atque direxerit, vt formulam loquendi talem *Factio ex nihilo* ſeruarem, non autem illam *creatio ex nihilo*.

XCIV. Secunda ratio eiuſdem locutionis reddita eſt ibidem ſcilicet Veſtig. 1. cap. 10. ſub illis verbis. *Veruntamen, quia de nomine creationis, diſsidia exurgunt grauiora &c.* & *in cap.* 14. *num.* 43. *Si autem hoc requiratur ad rationem creationis, de creatione non diſputo, nec de voce litigo*. Etenim ſi de hoc ſacro vocabulo, Creare, *Creatio*, *Creator*, *Creatura* fuiſſet agendum, oportebat magnam digreſſionem facere ex ſæculari doctrina Ariſtotelis in ſacram doctrinam Chriſti. Angebar etiam, ac pudore ſuffuſus videbam, oportere me oſtendere, quòd ſcholaſtici Theologi in iſto ſacro vocabulo creationis, communiter diſcedunt à ſacra ſcriptura. Hoc nunc mihi dicendum eſt, ſi amq; inſipiens, vt cũ Sãcto Paulo loquar; ſed vos me cogitis Offẽſores. Aliud quoq; in ſcholaſticis Theologis animaduertebam, maximam ſcilicet diſcordiam in exponendis creationis conditionibus, atque in ipſo quid nominis exponendo; proinde nihil certi ſtatuere poteram.

Præterea conuerſus ad philoſophos ſcholaſticos, videbam eos nunquam accipere ſignificatum iſtius vocabuli *creatio* ex Ariſtotele, ſed ex proprio capite: vt propter hoc exterritus de vocabulo creationis, nihil dicere voluerim. Nam de ſolo vocabulo integram ferè oporteret inſtituere Veſtigationem. Proinde cum Ariſtoteles docuerit factionem ex nihilo, neque attulerit vocabulum creationis ex nihilo; iuſtum mihi viſum eſt Ariſtotelem imitari, in eius mente veſtiganda.

Promiſi autem oſtendere vocabulum creationis ab Offenſoribus, nec in doctrina Chriſti domini, nec in doctrina Ariſtotelis

rectè accipi, ac proinde perperam objici mihi tot vicibus, tot clamoribus creationem. Quasi non sit mihi liberum abstinere à disputatione de vocabulo, discordante, tum à Christo, tum ab Aristotele; præsertim cum Aristotelis sententiam vestigo. Repetam nonnulla ex antea dictis, vt vno quasi cursu omnia discernantur.

CAPVT II.

Creare quid significet in sacris litteris, idest secundum doctrinam Christi.

PRædixi, & iterum dico, me in sacra scriptura expressam reperire, *Factionem ex nihilo*: expressam reperire *Creationem ex aliquo. Creationem autem ex nihilo* expressam non inuenio. XCVI

De factione ex nihilo textus expressus est in 2. machab. cap. 7. Illic sanctissima, & martyr, & mater martyrum ita loquitur. *Peto, nate, vt aspicias ad cælum, & terram, & ad omnia, quæ in eis sunt, & intelligas, quia ex nihilo fecit illa Deus, & hominum genus.* De creatione ex aliquo, textus expressus est in Genesi. cap. 1. *Creauit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creauit illum, masculum, & fœminam creauit illos.* At hominem creauit ex præsupposito limo terræ, mulierem ex præsupposita costa viri: non autem creauit ex nihilo. Igitur in doctrina Dei, & Domini Nostri Iesu Christi creatio est ex aliquo, sed creatio ex nihilo, hoc est sub ista formula loquendi, non est tradita.

Vt istud clarissimè perspiciatur, incipiamus per ordinem diuinam scripturam percurrere.

EX MOYSE.

GEn. 1. *In principio creauit Deus cælum, & terram.* Notaui lib. 1. num. 9. ex Vicomercato, & Pererio vocabulum hebræum Bara, & græcum Epijse non significare factionem

ex ni-

ex nihilo, sed quancunque formationem, siuè productionem. Quamobrem si dictio latina *creauit* rectè exprimat vocabulum hebræum Barà, debet significare quancunque productionem indeterminatè, non autem factionem ex nihilo.

Et si quæras, an Deus creauerit terram ex nihilo, aut ex materia? Respondet Deus in lib. Sapientiæ cap. 11. *Non enim impossibilis erat, Omnipotens manus tua, quæ creauit orbem terrarum ex materia inuisa* siuè vt Sanctus Augustinus ex græco legit tomo 3. lib. 5. de Genesi ad literam cap. 17. *de materia informi*. Nec non in tom. 1. lib. 1. de Genesi contra Manichęos cap. 5. dicens. *Prima ergo materia facta est informis, vnde omnia fierent, quæ distincta, atque formata sunt, quod credo à Græcis Chaos appellari. Sic enim & alio loco legimus in laudibus Dei. Qui fecisti mundum de materia informi: quod aliqui codices habent de materia inuisa. Et ideò Deus rectissimè creditur omnia de nihilo fecisse, quia etiam si cuncta formata de ista materia facta sunt: hæc tamen ipsa de omninò nihilo facta est.* Igitur præsupposita materiâ, quæ de nihilo facta est, cęlum, & terra suis formis sunt constituta. Quę constitutio ex prima materia, & formis declarata est ex Hebraico per verbum *Bara*, ex septuaginta per verbum *Epÿse*, cum vulgata editione per verbum *Creauit*. Verùm, vt Augustinus exponit, si cęlum, & terra sumantur, pro vt describunt materiam, de nihilo facta sunt. Si vt constant ex suis materia, & forma, sunt facta de materia, prius facta ex nihilo.

Chaos materia est.

Itá quoque cum sacra scriptura scribit Augustinus tomo 3. cart. 234. in lib. de mirabilibus sacræ scripturæ cap. 1. & refertur à S. Bonau. 2. dist. 3. quæst. 2. fundamento primo. Omnipotens Deus, *Ex informi materia, quam ipse prius de nihilo condidit, cunctarum rerum, hoc est sensibilium, & insensibilium, intellectualium, & intellectu carentium species multiformes diuisit.* Quam doctrinam in 12. Confessionum cap. 21. & 22. approbat vt veram, scilicet, quòd Deus fecit informem materiam omnium inuisibilium, & visibilium, ex qua fierent cælum, & terra secundum sensus varios, sed veros ibidem ab Augustino expositos. Quarè creauit Deus cælum, & terram iuxtà sacram scripturam, & S. Augustinum, non de nihilo, sed de informi materia.

Non

Non potuit autem Moyses declarare illi populo rudiori essentiam materiæ primæ, & eius factionem ex nihilo: cum ipse S. Augustinus vir acutissimus, & in rebus philosophicis, ac theologicis exercitatissimus in eodem lib. 12. Confessionum cap. 6. fateatur, se magnam passum esse difficultatem in materia intelligenda; ac tandem eam describit per duo nomina: primum, *Nihil aliquid*: secundum nomen, *Est, & non est*. Declarauit ergo Moyses creationem primorum corporum sensibilium cæli, & terræ, ac intermediorum, sed ex materia. *Aug.* *Nomina materiæ.*

2. Genesis 1. 22. *Creauit Deus cete grandia, & omnem animam viuentem, atque motabilem, quam produxerant aquæ* &c. hic pisces, & aues creari dicuntur; sed de aqua. XCVI.

3. Genesis 2. & 3. *Cessauit Deus ab omni opere suo, quod creauit, vt faceret. Istæ sunt generationes cæli, & terræ, quando creatæ sunt in die, quo fecit Dominus cælum, & terram.* Omnia opera sex dierum creata dicuntur, sed ex decursu historico patet, illa esse facta ex primis corporibus productis ante omnem diem; nempè cælo, aere, aqua, terra. Vnde aliud est cælum, & terra, quę in die aliquo creata sunt, vt secunda die cęlum ex aqua, tertia die terra ex aqua emersit: aliud cælum, ac terra, quæ sunt creata ante omnem diem.

4. Genesis 5. *In die, qua creauit Deus hominem, ad similitudinem Dei fecit illum, masculum, & fæminam creauit illos, & benedixit eis, vocauitque nomen eorum Adam in die, quo creati sunt.* Creati sunt vtique homines, sed ex materia præexistente.

5. Genesis 6. *Delebo hominem, quem creaui à facie terræ.* Deut. 26. 19. *Gentibus, quas creauit, &* Deut. 32. de gente Israelis: *Nonne ipse est, qui possedit te, fecit, & creauit te.* Et ibidem *Oblitus es Domini creatoris tui.* Sed exploratissimum est, nullum hominem esse factum immediatè ex nihilo, sed ex materia præcedente, puta ex sanguine, vel semine parentũ; aut ex limo, & costa: ergo creare in his locis significat producere de materia præsupposita.

Deut. 4. 19. De sole, luna, & astris dicitur. *Quæ creauit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus*, scilicet sol, luna, & astra quarta die sunt facta de materia lucis prima die factæ. Hæc testimonia sunt ex Moyse.

EX DAVIDE.

XCVII. DAuid summus propheta, & poeta elegantissimus in psalmis crebrò vocabulum creationis resonat. Consideremus loca.

Psal. 32. *Verbo Domini cæli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum.*

Congregans sicut in vtre aquas maris, ponens in thesauris abyssos.

Timeat Dominum omnis terra, ab eo autem commoueantur omnes inhabitantes orbem.

Quoniam ipse dixit, & facta sunt, ipse mandauit, & creata sunt.

Commemorat quædam opera sex dierum factorum verbo Dei dicentis; nam ly *dixit Deus*, non est de opere ante omnem diem scriptum, sed de *opere sexdierum*, Prima die *dixit Deus, fiat lux* Secunda die dixit Deus, *fiat firmamentum in medio aquarum*, de quo firmamento loquitur Dauid in primo versiculo.

Tertia die *dixit Deus. Congregentur aquæ, quæ sub cælo sunt, & appareat arida. Et vocauit Deus aridam terram*, in qua homines habitant. De cælis firmatis, idest de firmamento; de virtutibus actiuis cælorum, hoc est, de luminaribus, & stellis, quarta die constructis. De aquis in vnum locum conclusis, & arida detecta scribit. *Ipse dixit, & facta sunt, ipse mandauit, & creata sunt.* Sed omnia prædicta facta sunt procul dubio ex materia præexistente.

In Psalmo 148. eadem repetit de sole, luna, & aquis super firmamento, sicut & de Angelis: iuxtà declarationem Augustini superius habitam ex libro de Mirabilibus sac. script.

Psalmo 88. *Aquilonem, & mare tu creasti:* nimirum ex aquis primitus genitis mare: & ex spiritu, idest aere, ventum aquilonarem.

Psalmo 101. *Populus, qui creabitur, laudabit Dominum*: creabitur certè ex semine parentum.

Psalmo 103. De animalibus hyeme mortuis, vel emortuis. *Emittes spiritum tuum, & creabuntur, & renouabis faciem terræ* nam spiri-

ſpiritu fœcundo flante, veris tempore, noua generantur animalia, nouæ plantæ, terræque ſuperficies renouatur.

Pſalmo 50. *Cor mundum crea in me Deus.* Hoc totum *cor mundum* creatur, ſed de præiacente ſubſtantia cordis. Nec pluries Dauid vſus eſt hoc vocabulo. Neque vllus eſt locus indubitabilis, in quo appareat, quòd creare ſit producere ex nihilo.

EX ECCLESIASTICO.

IEſus Filius Sirac in lib. Eccleſiaſtici frequenter arceſſit verbum *creare.* XCVII

Applicat hoc verbum creare ſecundæ perſonæ diuiniſſimæ Trinitatis ideſt ſapientiæ dicenti de ſe. Eccl. 24. *Ego ex ore Altiſsimi prodiui primogenita ante omnem creaturam.* Nam hæc eadem ipſa ſapientia de ſe dicit. *Ab initio, & ante ſæcula creata ſum.* Et *Qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo.*

Ita Salomon in Prouerbijs capite 8. *Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum, antequam quidquam faceret à principio*, vbi legunt ſeptuaginta: *Dominus creauit me initium viarum ſuarum.* Quibus locis certum eſt, Verbum Dei eſſe genitum de ſubſtantia Patris, tanquam de principio præſuppoſito, ſed interno ipſi Filio producto: non autem eſſe genitum ex nihilo. Quare in iſtis locis creari non ſignificat produci ex nihilo.

Ea propter in ſymbolo Nicæno primo, ex primo tomo Conciliorum cart. 532. dicitur Filius Dei *natus, non factus, homouſi os Patri, hoc eſt eiuſdem cum Patre ſubſtantiæ, per quem omnia facta ſunt.* Cautè ſanctiſſimi PP. dixerunt natum, ſed negauerunt factum: non negauerunt, nec affirmauerunt creatum. Negauerunt Verbum Dei eſſe factum, probantes ex Euangelio Ioannis, quoniã per ipſũ facta ſunt omnia, ergo Verbũ nõ eſt factum. Non dixerunt eſſe *creatum*, ne loquerentur cum Arrio, qui dicebat Filium Dei eſſe creatum, intelligens, quod creare ſit ſpecies quædam ipſius facere; volebat enim Arrius, quòd creare ſit facere ex nihilo. Noluerunt negare eſſe creatum, quia ſacra ſcriptura attribuit vocem *creari* ipſi ſapientiæ genitæ.

Ex qua animaduersione duo mihi videntur colligi. Primum quòd creare abstrahit ab ipso facere, & includit ipsum producere: sic enim creare significat producere ex principio præsupposito ordine naturæ, vel temporis, & interno ipsi producto. In quo sensu, & Salomon, & Ecclesiasticus dixerunt diuinam sapientiam esse creatam. In quo etiam sensu omnia composita facta ex aliquo præsupposito, sed interno ipsi rei productæ, dicuntur esse creata. Vnde creare in suo formali significato non includit ipsum facere.

Sic ad Colossenses primo *Filius dicitur primogenitus omnis creaturæ*, vt & ipse creatura esse intelligatur, sed non factura.

Similia videntur esse illa Ecclesiastici primo. *Sapientiam Dei præcedentem omnia, quis inuestigauit? Prior omnium creata est sapientia, & intellectus prudentiæ ab æuo. Fons sapientiæ Verbum Dei in excelsis*. Et paulò post. *Vnus est Altissimus Creator omnium, omnipotens &c. Ipse creauit illam in Spiritu sancto*. Magister in 2. dist. 1. hæc explicat de angelis. Sed Verbum Dei non videtur conuenire angelis, vt commodior explicatio sit, ea intelligere de Verbo.

XCVIII Deinde Author Ecclesiastici vocabulum creare attribuit facturis, sed semper ex materia præsupposita. Eccl. 7. *Non oderis laboriosa opera, & rusticationem creatam ab Altissimo*. Ars rustica dicitur esse creata in anima hominis, quando Deus hominem damnauit ad laborem, Genesis 3. *In laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ*.

Eccl. 17. *Deus creauit de terra hominem*. Hoc loco creare est de aliquo, non de nihilo. Item *creauit ex ipso adiutorium simile sibi*. Rursus, *creauit illis scientiam spiritus, & sensu impleuit cor illorum*.

Eccl. 10. *Nequius oculo, quid creatum est?* Insuper, *Vinum in iucunditatem creatum est, non in ebrietatem*.

Eccl. 38. *Honora medicũ propter necessitatem; etenim illum creauit Altissimus. Altissimus creauit de terra medicinam*. Da *locum medico, etenim illum Dominus creauit*. Eodem capite de fabro ferrario, figulo, & alio quouis artifice. *Creaturam æui conformabunt*. creatura vocatur opus artificum. Et in omnibus

autho-

authoritatibus creare ex aliquo est præsupposito, non ex nihilo.

Eccl. 39. *Bona bonis creata sunt ab initio: sic nequissimis bona, & mala.* Declarat ista bona, & mala. *Aqua, ignis, & ferrum, Sal, Lac,* &c. *Hæc omnia sanctis in bona: sic & impijs, & peccatoribus in mala conuertentur. Sunt spiritus, qui ad vindictam creati sunt.* Declarat istos spiritus, *Ignis, grando, fames, & mors: omnia hæc ad vindictam creata sunt.* De aliqua, scilicet, non de nihilo.

Eccl. 40. *Occupatio magna creata est hominibus à die exitus de ventre matris eorum.* Occupatio ista continet cogitationes, timores, expectationes, &c. Item, *Mors, sanguis, contentio, & romphæa, oppresiones, fames, & contritio, & flagella super iniquos creata sunt.* De materia profectò, non de nihilo.

Ergo si loquamur de rebus factis, primum factorum est materia prima, quæ de nihilo facta est: cætera facta sunt de materia. Si loquamur de rebus creatis, prima rerum creatarum est sapientia Dei primogenita: non tamen prima factarum, quia non est facta. Cæteræ creaturæ sunt productæ ex materia præexistente ad sensum Ecclesiastici.

EX ISAIA.

ISaias sanguine Regius, eloquio disertissimus, quando vocabuum *creare* scribit, aliquando affirmat, cælos esse creatos. Exponendus est autem in eo sensu, quo Moyses scribit. In alijs locis creare semper accipit pro eo, quod est producere de aliquo præsupposito rei productæ.

Isaia 4 *Creabit Dominus super omnem locum montis Sion, & vbi inuocatus est, nubem per diem, & fumum, &c.*

Cap. 40. *Creauit omnes terminos terræ.*

Cap. 43. *Creans te Iacob.* &c. In *gloriam meam creaui eum,* dicitur de homine inuocante Dominum.

Cap. 45. *Ego dominus, & non est alter: formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans malum.* Tenebræ de opaco

præſuppoſito in perſpicuum oriuntur: malum prælij ex malis hominibus, & malis volitionibus eorum. Neque vllus eſt locus, quo dicatur aliquid creari ex nihilo.

Ieremias 31. *Creauit Dominus nouum ſuper terram; fœmina circumdabit Virum.* Nouitas omnia ſuperans eſt Chriſtus ex fœmina creatus. Creatus verò eſt ex ſanguine puriſſimo fœminæ, non ex nihilo. In quo ſenſu Apoſtolus ad Epheſios 4. loquitur, *Induite nouum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt.* Ita de nouo homine ad Coloſſenſes 3. 10.

Ex Sacris Scriptoribus Græcis.

C. Liber ſapientiæ græcam eloquentiam redolet, inquit Sanctus Hieronymus. Quomodo Author illius libri vtitur hoc vocabulo creare?

Sapientiæ 2. *Deus creauit hominem inexterminabilem.*

Sapientie 10. de homine dicitur, *cum ſolus eſſet creatus.* Creare hic eſt de materia, hoc eſt de terra.

Sapientiæ 11. *Creauit orbem terrarum de materia inuiſa.* Quis hic ſuſpicabitur creationem de nihilo.

Sapientiæ 3. *Maledicta creatura eorum.* filij dicuntur creatura parentum, ex eorum ſanguinibus ſcilicet creati ſunt.

Sapientiæ 19. *Nouam creaturam auium*: non quidem nouam ſpeciem, quia poſt ſex dies creationis nouæ ſpecies non producuntur, ſed noua ſingularia ex materia primitus facta. Sanctus Paulus græcè ſcripſit omnes epiſtolas ferè. Exploremus, quid nobis ſignificet per vocabulum creare.

Prima Corinth. 11. *Non eſt creatus vir propter mulierem; ſed mulier propter virum.* Creatus eſt vir ex limo, mulier ex coſta. Epheſios 2. de hominibus Chriſtianis, *Creati in Chriſto Ieſu in operibus bonis.* Homo Chriſtianus eſt totum creatum ex homine præſuppoſito in eſſe naturali. Inde vocatur noua creatura 2. Cor. 5. & Galat. 6. *Neque circumciſio aliquid valet, neq; præputium; ſed noua creatura.*

Hebreo 9 Comparat Paulus tabernaculum veteris teſtamenti cum cælo, veluti tabernaculo noui teſtamenti. In quod nouū

tabernaculum Chriſtus eſt ingreſſus, & ait *Chriſtus aſſiſtens Pontifex futurorũ bonorũ per amplius, & perfectius tabernaculum, non manu factum, ideſt non huius creationis.* Siue Græcè, ſiue Hebraicè ſcripta fuerit hæc epiſtola, indicabit nobis, quid ſignificet nomen creationis: nam hoc nomen in iſto ſolo ſcripturæ loco reperitur. Igitur de tabernaculo veteris teſtamenti manufacto dicit ipſum eſſe huius creationis. Cælum autem eſt tabernaculum alterius creationis, in quod Chriſtus intrauit, Hebræos 9. 29. *Non enim in manufacta, ſancta Ieſus introiuit, exemplaria verorum; ſed in ipſum cælum.* Ergo Apoſtolus productionem manibus hominum factam, appellat creationem; at nullus homo manibus operatur, quin præſupponat materiam circa quam, in qua, & ex qua producat. Ergo creatio ſignificat productionem ex aliquo præſuppoſito.

Sanctus Ioannes Apoſtolus in Apocalypſi 4. 11. *Quoniam tu creaſti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata ſunt.*

Apocalypſ. 10. 6. *Qui creauit cælum, & quæ in eo ſunt, terram, & quæ in ea ſunt, mare, & quæ in eo ſunt.* Sanè omnia, quæ ab opere primi diei vſque ad finem mundi producuntur, & ſunt in cælo, in terra, in mari, nemo prudens dicet produci immediate ex nihilo; ſed affirmabit produci ex aliquo præſuppoſito. Tales locutiones generales, quibus Deus aſſeritur creaſſe omnia, ſunt ſæpè in vtroq; teſtamento, vt Eccl. 18. & 23. Epheſ. 3. Coloſſ. primo. Exploratum verò eſt iſta omnia non eſſe facta immediatè de nihilo, ſed ex aliquo.

Ex ſacris ſcripturis Latinis.

SOlus D. Marcus Euangeliſta latinè ſcripſit Euangelium. In illo vocabulum creare, vel creatio non ſunt; ſed vocabulum *Creatura*: & creatura pro homine accipitur Marci vltimo. *Prædicate Euangelium omni creaturæ.* Marci 10. *Ab initio creaturæ maſculum, & fœminam fecit illos Deus.* Marci 13. *Erunt dies illi tribulationes tales, quales non fuerunt ab initio creaturæ, quam condidit Deus vſque nunc.* Creatura tribulationibus ſubiecta eſt homo ipſe:

Pau-

Paulus quoque ad Romanos 1. sic accipit vocabulum *creaturæ*. *Inuisibilia Dei à creatura mundi per ea, quæ facta sunt*. Colossenses 1. *Prædicatum est in vniuersa creatura*. Accipitur etiam creatura pro quacunque re per se existente in vniuerso, Apocalips. 5. *Omnem creaturam, quæ in cælo est, & super terram, & sub terra*.

Et prima ad Timot. 4. *Omnis creatura Dei bona est*. Ista non sunt ex nihilo facta immediatè, sed ex materia. Si rectè considerentur loca scripturarum, vocabulum *Creator* vndecies, *Creatura* quadragies, *Creatio* semel, *Creare* octuagies septies reperietur in Concordantijs biblicis: nunquam tamen cum particula *ex nihilo*, hæc vocabula coniuncta sunt. Quarè nunquam hoc vocabulum Creare, & eius coniugata, quatenus huiusmodi significant factionem ex nihilo, sed productionem ex aliquo præsupposito.

CII. Iam fessus colligendo, conuertor ad vos Offensores meos, atque interrogo, Vtrum ista locutio *Creare de aliquo præsupposito rei productæ* sit in istis libris citatis, à Deo, an ab hominibus? Si à Deo dixeritis, optimè respondebitis; nam Lucæ 1. *Locutus est Deus per os sanctorum*. *Hebræos* 1. *Multifariam, multisque modis locutus est Deus patribus in prophetis*. *Nouissimè autem locutus est nobis in Filio*. Et 2. Petri 1. *Non voluntate humana allata est aliquando prophetia; sed Spiritu sancto inspirante locuti sunt sancti Dei homines*. Hac igitur habita responsione à vobis, vos humiliter obsecro, ne Deo loquenti resistatis; sed fateamini, quòd dictio *Creare*, vel semper, vel frequenter significat producere de aliquo præsupposito, & inexistente in re producta. Si igitur vocabula ex placito primi instituentis, vel ex vsu primi vtentis accipiuntur: iam Deo cedite, qui primus significationes omnibus linguis imposuit, tribusque linguis vsus est ad loquendum in scripturis sanctis. Cognoscite quoque, quòd ista vocabula Creare, Creatio, Creator, Creatura ex legitima, propria, primæua, & natiua significatione significant productionem ex aliquo, & non ex nihilo.

Si autem responderitis, hunc modum accipiendi prædicta vocabula, non esse à Deo, sed ab homine; rursus dicam, ne tantum

vobis

vobis arrogetis, vt in lingua hebraica credatis vos ipsos sapientiores, atque in proprietate hebraïcorum vocabulorum discernenda doctiores, quàm fuerint Moyses historicus præcellens, Dauid poeta celeberrimus, Isaias, & Iesus Sirachi Doctores sapientissimi. Ne putetis vos peritiores in græco, quàm Ioannes, vel Paulus Apostolus; aut in latino, quàm Marcus Euangelista.

Si quis verò tenax sui placiti ad propriam voluntatem trahat has voces, atque dicat, & Deum sacrarnm vocum, immò & omnium Authorem; & sanctos scripturæ doctores impropriè, & abusiuè locutos: se autem legitimè, & propriè loqui; hunc ego dicam licenter nimium, & irreuerenter loqui. Nam & si in sacra scriptura sint locutiones figuratæ aliquando, propriæ tamen sunt in historia, in præceptis, in fidei dogmatibus tradendis. Et scripturæ sunt propriè exponendæ, ne aperiamus portas hæreticis euertendi omnia sacramenta, & dogmata Christiana. Metaphoræ quoque sunt accipiendæ primo in proprio sensu; deinde sunt explicandę ratione similitudinis: idemq; in cęteris tropis est seruandum, vt ex omnibus eruatur proprius, & literalis sensus. Nunc autem in locis citatis, historiæ, & dogmata fidei traduntur, dum agitur de creatione: ergo propriè, non figuratè vocabula sunt accipienda. Quamobrem ex institutione primæua Dei, & vsu sacrorum scriptorum *Creatio est productio de aliquo principio præsupposito, & interno ipsi rei productæ.* Et creatio (si legitimè accipitur vocabulum) vel nunquam, vel raró, & non ratione sui, sed ratione adiuncti, poterit connotare factionem ex nihilo.

Animaduerti autem, hoc idem ante me à S. Augustino fuisse obseruatum. Cum enim in Tomo 6. contra Aduersarium legis, & prophetarum, lib. 1. cap. 23. proposuisset argumentum Aduersarij, fundatum in locum Isaiæ 45. *Faciens bona & creans mala.* Ex quo loco per verba *facere*, & *creare* argumẽtabatur ille, quòd Deus legis, & prophetarum esset malus, quia ex alieno faceret bona, ex se crearet mala. Sanctus Augustinus argumento Aduersarij pressus, quæsiuit in sacris literis vsum istorum verborum *facere*, & *creare*. Atque docuit duo significata; primum CIII

mum, quod idem significent, & promiscuè accipiantur. In quo significato ipsum creare coniungitur cum ipso facere. Et quia facere potest esse, tùm ex aliquo, tùm ex nihilo: ideò ratione adiuncti creare potest significare idem, quod facere ex nihilo: sicut accepit Augustinus tomo 1. lib. de fide, & symbolo cap. 4. & de Genesi ad literam imperfecto cap. 1.

Secundum significatum est, quo propria significatio ipsius facere distinguitur ab ipso creare: quam differentiam, vt lib. 1. num. 9. attigi, explicat his verbis. *Et si aliquando cum aliqua differentia dicitur, hoc rectius potest inter esse, quod dixi: vt Facere sit, quod omnino non erat: Creare autem ex eo, quod iam erat, ordinando aliquid constituere. Ideoque hoc loco dictus est Deus creans mala, quoniam peccantibus ea conuertit in malum dispositione seueritatis suæ: quæ bonitatis eius largitate bona facta sunt.* Loquitur Augustinus quidem in ijs, quæ sunt ad extra, & rectè ait, *creare esse producere ex eo, quod iam erat*; facere autem ex eo, quod omnino non erat. Ita in Enchiridio cap. 88. *Non autem perit Deo terrena materies, de qua mortalium creatur caro*, &c.

Et 9. ad Genes. ad literam cap. 1. *natura quippè mulieris creata est, quamuis ex virili, quæ iam erat.*

CIV. Denique, quoniam ex communi placito creationi opponitur directè annihilatio: videamus in sacris literis, Vtrum quod ad nihilum redigitur, post annihilationem aliquid sui relinquat.

Iob. 16. De prauis, *& in nihilum redacti sunt*. De seipso, cap. 30. *redactus sum in nihilum.*

Psalmo 14. *Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus.*
Psalmo 57. *Ad nihilum deuenient, tanquam aqua decurrens.*
Psalmo 58. *Ad nihilum deduces omnes gentes.*
Psalmo 59. *Ad nihilum deducet tribulantes nos.*
Psalmo 72. *Imaginem ipsorum ad nihilum rediges* & ibidem *ego ad nihilum redactus sum.*
Psal. 77. *Ad nihilum redegit valdè Israel.*
Isaia 34. De Idumæa. *Vt redigatur ad nihilum.*
Ierem. 10. *Ne fortè ad nihilum redigas.*
Ezechiel 28. *Nihil factus es, & non eris in perpetuum.*

Dicitur

dicitur de Rege Tyri; & cap. 27. de Tyro *Ad nihilum deductaes*.

Et Actorum 5. *Dissipati sunt, & redacti ad nihilum*. Quibus omnibus locis scripturæ consideratur homo ex bono statu ad malum redactus: semperque relinquitur ipse homo in esse naturæ tanquam subiectum post annihilationem relictum. Nec vnquam in scriptura sacra deductio ad nihilum est posita, nisi relinquendo aliquid postpositum: quarè & creatio vt sic, nunquam est in scriptura, nisi ponendo aliquid præsuppositum.

Hactenus de Creatione ex doctrina Christi dictum sit.

CAPVT III.

De Creatione, & Annihilatione secundum Aristotelem.

PHilosophi Peripatetici, qui de creatione tractarunt, nullum ex Aristotele locum prodiderunt, in quo Aristoteles Creationem nominauerit, ex quo loco possemus, & vocabuli significationem, & rei significatæ concessionem, aut negationem ex principis Peripateticorum sententia educere. Simplicius in 8. phys. in digressione contra Ioannem Grammaticum: Auerroes in 12. meta. comment. 18. ex antiquis: Pererius in 5. phys. cap. 7. & Piccolomineus lib. 1. de creatione, ac 2. ex modernis nobis testimonium præbebunt. Nihil quoque de annihilatione tractarunt. Assignarunt, & isti, & alij nomen creationis, definitioné nominis, conclusiones que proposuerunt iuxtà præiudicatam à se ipsis opinionem: conditionesq; creationis sibi quisque præstituit, quas voluit: Aristotelis sensum parum diligenter explorantes. Optimus autem lector est, qui dictorum intelligentiam expectat ex dictis potius, quàm importat: qui aufert opinionem ab Authore, non eam affert: neque cogit id videri dictis contineri, quod ante lectionem præsumpserit intelligendum.

cvi

Bargius in 1. d. 3 car. 128.

Ego senectute, & ægritudine præpeditus, & quod maximũ est, officio legendi sacra dogmata (quæ sunt abyssus impermeabilis)

bilis) reuinctus à multis annis, non possum dare operam lectioni Aristotelicæ: afferam tamen quædam loca Aristotelis, quæ mihi occurrunt, occasionemq; præbebo alijs, quibus per otium, & valetudinem licet, vt Aristotelem accuratius perscrutentur.

CVI. Igitur Philosophus in 4. de histor. animal. cap. 3. cart. 921.
1. D. scribit *Neque enim aliquid eiusmodi est, quod animal Creet, nisi prius generarit ouum.*

2. In 2. de partibus animal. cap. 2. cart. 1116. *At vero cor, quia venarum principium est, & vim Creandi primam obtinet.*

3. In 2. de gener. animal. cap. 4. cart. 1254. *Fœmina semper materiam præbet, mas vim Creandi.*

4. In 4. de generat. animal. cap. 1. cart. 1306. B. *Quod non ab eo separatur, à quo conditur, siue Creatur.*

In his locis Aristoteles potest bifariam explicari. Primò secundum scholasticos philosophos, vt creatio sit factio ex nihilo rei factæ, secundum conditiones à controuersantibus specialiter adiectas. In quo sensu explicandus erit Aristoteles, vt quæ creantur, dicantur creari secundum formam, quæ ex nulla sui parte præsupposita fit. Sicuti doctor Seraphicus Bonau. in 2. dist. 18. quæst. 1. num. 4. exponit authoritatem Geneseos 1. cum dicitur, *masculum, & fœminam creauit eos*; *creauit*, nimirum secundum animam. Hoc modo exposui Aristotelem, dum
lib. 1. Defen. 1. num. 38. 39. defendebam Illustrissimum Contarenum, & me.

Secundò explicari potest (vt mihi magis placet) quòd creatio apud Aristotelem sit productio ex aliquo principio præsupposito, & interno ipsi producto. Sic locutus est S. Augustinus
CVII. de creatione; sic censeo Aristotelem esse locutum. Cum enim Dei iudicio, atque gratia tùm Augustinus, tùm Aristoteles factionem in communi acceperint ad factionem ex aliquo, & ex nihilo; & per verbum factionis locuti sunt, quando aliquid ex nihilo causatum est: ità cum vsi sunt vocabulo *creare*, ex eodem iudicio, & gratia iuxtà sacras scripturas, scienter Augustinus, Aristoteles non scienter, quod attinet ad literas sacras; sciẽter, quod attinet ad vsum authorum sæcularium, vsurparunt vocabulum creationis in assignato significato, vt creare sit producere ex aliqua parte rei productæ.

Simi-

Similiter in vocabulo annihilationis, quo vsus est Aristoteles in 1. meteor sum. 1. cap. 3. Annihilatio est ab Arist. vsurpata, sicut & in sacris literis, pro vt est alicuius destructio: sed cum subiecto post se relicto. E 1. meteor cap. vlt. *stagnans aqua desiccata, est iam annihilata*. Ex quo appareat Christianos Peripateticos non cum Aristotele creationem, vel annihilationem ponere, aut negare; sed ex proprio genio, & ingenio Aristoteli suas opiniones affingere. Solùm in lib. contra Xenophanem inuenio ipsum *creari ex nihilo* ab interprete tribui Empedocli, quem Aristoteles affirmans factionem ex nihilo, coniungit cum Xenophane approbante illud assertum, Ex nihilo nihil fit. Vnde Aristoteles reprobat vtrunque. Hæc de Philosophis.

Hæc mihi de creatione, atque annihilatione sint explicata ex doctrina Christi Domini, & Aristotelis: vt ostenderem Offensores meos, nec in Theologia Christi, nec in Philosophia Aristotelis intellexisse creationis nomen: de quo nomine tamen maximos rumores concitant, quasi opinio Contareni, & mea sit contra Philosophos, & Theologos omnes. Ego verò de creatione nolui discutere in 1. Vestigatione, ne cogerer sacras scripturas ad Aristotelẽ explicandum afferre: neue compellerer scholasticorum examinare sententiam. Vnde enim scholastici suum significatum acceperint, quia nec Vicomercatus, nec Pererius dixere: neque ego dicere audeo. Locutus sum cum Aristotele, & regente Deo, locutio mea fuit conformis dictis Dei: qui factionem ex nihilo nos docuit, creationem ex nihilo non expressit.

Finis Secundi Libri.

LIBER TERTIVS
Defensionis Vestigationum Peripateticarum.

Argumentum Tertij Libri.

N vestigatione 6. cap. 2. inter disputandum pro vtraque parte quæstionis Admodum Reur. P. Veglensis Præceptor meus, vniuersalem illam, omnis forma substantialis est separabilis, probat duodecim rationibus, quas iustis de causis noluit soluere. Domini Offensores hinc rapta occasione, Primò aiunt, quòd Pater Ferchius illam vniuersalem tenet. Secundò taxant, quòd non soluerit rationes suas. Tertiò contendunt, quòd eam non efficaciter impugnauerit. Quartò probant illam vniuersalem esse falsam. Quintò respondent ad rationes illas duodecim. Idcircò P. Veglensis omnibus his occurrit præsenti libro, seipsum defendens ab impetitionibus aduersariorum.

CAPVT I.

Explicatur sententia Ferchij, & Aduersariorum impugnatio referri incipit.

Num. I. IN 6. Vestigatione, quæ de forma separabili est, cap. 1. docuĩ quasdam formas esse separabiles, quasdam inseparabiles. De separabilibus metaphysici, de inseparabilibus physici, ac mathematici esse pertractare. Hinc cæpi Vestigationem metaphysicam de forma separabili. Secui vestigationem in duas partes, in priore proposui dubitationes, in posteriore resolutionẽ

veritatis

veritatis & hæc incipit lib. 1. cap. 5. Proposui autem quatuor enuntiationes, duas contrarias istas. *Omnis forma substantialis est separabilis, nulla forma substantialis est separabilis*: & argumenta pro vniuersali affirmatiua meo labore erexi, nec soluere volui, quoniam non erant contra principale meum propositum constituendi formam separabilem. Qui enim concedit, omnem formam substantialem esse separabilem, sine dubio concedet etiam particularem illam *aliqua forma substantialis est separabilis*. Argumenta verò pro vniuersali negatiua ex alijs collegi, & pro viribus dissolui, quoniam principali à me intento aduersabantur. Posthac cum Aristotele descendi ad particulares contradictorias vniuersalibus, sed inter se sub contrarias, scilicet istas, *quædam forma substantialis est separabilis, quædam non.*

Ideò in fine capitis primi declaraui me, dicens. *Ità nos examinatis vniuersalibus per excursionem quandam, considerabimus particulares has; quædam forma est separabilis, quædam non.* In capite 6. num. 32. Aristotelis opinio exponitur, & probatur. Et hæc ascribo initio capitis. *In 1. phys. Aristoteles contrarias illas enuntiationes, omnia principia sunt contraria, nulla principia sunt contraria, declinauit, statuitque principia quædam esse contraria, quædam non esse. In 1. post. depulit, tùm dicentes, omnium esse demonstrationem, tùm dicentes, nullorum esse demonstrationem: recepit medias, quorundam esse, quorundam non esse. Idipsum mihi fecisse videtur in proposita Vestigatione. Si enim quæras, an singulæ formæ substantiales sint separabiles simpliciter à materia: neque omnes, neque nullas esse separabiles dicet, sed quasdam esse simpliciter separabiles, quasdam minimè. Prodeat ad hoc ostendendum prior locus ex 8. met. tex. 3. &c.*

In quibus satis declaraui ex Aristotelis sententia duas vniuersales prædictas esse reijciendas, duas particulares recipiendas: quemadmodum per totum primum, ac secundum librum ferè ostenditur ex ipso Aristotele.

Ergo in proponendis dubitationibus, probaui vniuersalem affirmatiuam: sed nemo est, qui nesciat, non esse alicuius authoris sententiam accipiendam ex dubitationibus: sed ex resolutione. Etenim in dubitationibus vt plurimum proponuntur, & fal- II.

sa

sa, & impossibilia, & aliena. Cognoscebant hoc Offensores mei: sed quoniam in omnem occasionem reperiundæ accusationis se extendunt, etiam imponunt mihi, quòd reliquerim illam vniuersalem affirmatiuam tanquam veram, & probabilem in Aristotele. Sanè nullus intellectus potest assentiri duobus contradictorijs, teste Arist. in 4. met. 9. sed istæ duæ, *omnis forma est separabilis, quædam forma non est separabilis* sunt contradictoriæ: ergo cum Aristoteles approbauerit istam contradictoriam particularem negatiuam, *quædam forma non est separabilis:* exploratissimum est cuicunque cognoscenti primum principium, *de nullo verum est affirmare, & negare:* Aristotelem vt falsam reprobauisse vniuersalem affirmatiuam illam, *omnis forma est separabilis,* sicuti & in loco nunc relato ex Aristotelis mente scripsi. Nunc legatur offensio.

4. met. 9.

Offensio. Disput. 5. quæst. 1. art. 1. num. 14. ad finem. Sic de me scribunt. *Si vera est doctrina, quam tradit de omnibus formis substantialibus vniuersim Vestigatione 6. lib. 1. cap. 2. esse scilicet ingenerabiles, & incorruptibiles.*

Sed nos infrà reÿciemus quæst. 2. art. 2. & quæst. 6. num. 142. & seq. eius fundamenta diruendo ex Aristotele desumpta.

III. 2. Defensio. Ponunt conditionalem, *si vera est doctrina,* quoniam conscientia reluctante, sciunt à me illam non proponi vt veram, sed vt falsam. Dum autem statuunt illam doctrinam reijcere, tanquam, si esset proposita à me vt vera, ostendunt studium contentionis ex voluntate Offendendi me, & mea dicta ardentissimum. Experiamur an vos, offensores, sufficientes sitis ad reijciendum illam propositionem vniuersalem rationibus vestris, aut sufficientes sitis ad meas rationes pro illa extructas soluendum.

Dicitis vos velle fundamenta desumpta ex Aristotele diruere. Si confunditis fundamenta Aristotelis cum fabrica à me superstructa, inconsideratè scribitis; si verò intenditis ipsamet fundamenta Aristotelis diruere, audenter scribitis. Fundamenta enim Aristotelica nimium sunt robustiora, quàm vt à vobis ruinam timeant. Denique minamini locum pugnæ esse quæstionem 2. art. 2. sed ardenti studio offendendi præuenistis locum

cum pugnæ; etenim quæst. 2. in præparatione ante articulum primum in fine numeri 48. scribitis sequentia.

De corruptione autem potest esse dubitatio, saltim quò ad terminum formalem ob rationes, quibus nuper P. Ferchius Vestig. 6. lib. 1. cap. 2. probat ex professo, omnem formam substantialem vniuersim esse separabilem à materia, sempiternam, atque incorruptibilem, quia enim illas affert velut ex suo penu, nec soluit: cum tamen cap. 3. & 4. soluat, quas affert ex alijs pro altera parte contradictionis, scilicet, nullam formam substantialem esse separabilem, relinquere videtur vniuersalem illam affirmatiuam, vt veram, vel vt minimum satis probabilem in Aristotelis sententia. Offensio.

Quinque sunt in his dictis, quæ mihi non probantur. IV.

Primum, asseritis ex professo à me probari illam vniuersalem, omnis forma substantialis est separabilis. Illud ex professo probamus, quod profitemur, quod approbamus; at illam vniuersalem à me proponi, & probari authoritatibus Aristotelis, verum est. Sed illam, vel à me approbari, vel ex professo probari, est per quam falsum. Cum enim profitear, & toto opere probem cum Aristotele contradictoriam, idest particularem negatiuam: falsum est dicere, quòd ego profitear, vel approbem, vel ex professo probem vniuersalem affirmatiuam. 1. Defensio. 1. impostura.

Secundum, asseritis, me afferre rationes velut ex meo penu. Intelligo intentionem vestram. Quæsiuistis, vtrum apud alium aliquem illas rationes inuenire possitis, vt ostenderetis illas non esse peregrinas. Non potuistis hac vice, etiam falsa mihi imponendo, ostendere, quòd rationes illæ non sint meo labore partæ, sed cum diuino lumine illustrante; quo & ad bona & ad mala, discernenda, etiam immerentes iuuamur.

Tertium, Doleo, vos rudimenta logicæ deserere. Ego erexi rationes ex me pro illa vniuersali affirmatiua, omnis forma substantialis est separabilis. Subditis vos. *Cum tamen cap. 3, & 4. soluat, quas affert ex alijs pro altera parte contradictionis, scilicet nullam formam substantialem esse separabilem.* Ergo apud vos istæ duæ vniuersales; *omnis forma substantialis est separabilis, nulla forma substantialis est separabilis*, sunt contradictoriæ. At ego homo rudis didiceram a Petro Hispano in 1. tractatu Summularum; & V.

ab

ab Aristotele in 1. de interpretat. cap. 5. illas esse contrarias.

Quartum. *Relinquere videtur vniuersalem illam affirmatiuam, vt veram, vel vt minimum vt satis probabilem in sententia Aristotelis.* Timeo ne aliud vobis videatur, aliud in re sit. Nam re vera illa enuntiatio in Aristotele à me relinquitur vt falsa, & impossibilis. Sermo enim est scientificus circa necessaria, & impossibilia tractans. Vnde illa particularis *quædam forma non est separabilis* est vera, & necessaria in doctrina Aristotelis, quam in initio 6. capitis retuli. Illa verò vniuersalis contradictoria est falsa, & impossibilis. Verùm intellectus vester cruentatus est vulnere contradicendi. Qui autem ophtalmia rubra oculos habent ægros, omnia quantumuis candida, vel nigra, rubra cernunt.

Quintum. Quoniam pro vna parte argumenta aliena solui, pro alia parte opposita argumenta ex me facta non solui: colligitis me reliquisse tanquam veram, aut probabilem istam partem. Collectio nulla est. Scotus vester doctor (si tamen vester) in 4. dist. 43. quæst. 2. proponit istas duas enuntiationes 1. *Anima intellectiua est immortalis*: atque pro ipsa authoritates, & rationes ex alijs profert, & eas dissoluit. 2. *Anima intellectiua est mortalis*: & ex se affert pro ista authoritates, vel rationes, nec tamen soluit. Si argumentum vestrum valet, cum Scotus in theologia scribat, & ex Aristotele: sequitur, quòd Scotus relinquit tanquam veram, & probabilem istam propositionem. *Anima intellectiua est mortalis*. Quarè & hæreticus, & hæresiarcha est. Aut igitur Scotus non soluens, errauit, aut non. Si non errauit, Scotum imitatus sum, nec ego erraui. Argumenta per me facta soluere nolui; sicut nec ipse voluit soluere. Si errauit in philosophia, & in theologia, vestrum erit Scotum defendere, qui saltem apparenter Scoti sequelam profitemini.

Scotus quidem deseruit defensionem veritatis catholicæ, quia
VI. noluit defendere veritatem istam: *anima est immortalis*, quando noluit soluere argumenta, quæ contra ipsam attulit. Ego verò solui argumenta, quæ sunt contra veritatem philosophicam, & theologicam; nempè illa, quæ probant, nullam formam esse separabilem. At illa enuntiatio: omnis forma sub-

stantialis est ingenerabilis, & incorruptibilis, & separabilis in hoc sensu, tenetur à plurimis, atque grauissimis in philosophia, & theologia Doctoribus, scilicet à defensoribus rationum seminalium. De qua re aliàs Defensionis lib. 1. Quarè meæ rationes illæ non sunt contra fidem catholicam, & eas non soluere, fidem catholicam non lædit. Sicut non soluere illa, quæ Scotus fecit argumenta, est contra fidem catholicam. De hoc iterum redibit sermo.

Qua data, nunquam forma terminus formalis corruptionis statuenda foret, sed sola vnio, qua dissoluta, compositum quoque destruetur. Offensio

Vos nunc, si forma non corrumpatur, non vultis, quòd forma sit terminus formalis corruptionis, sed sola vnio. Infra ad num. 37. & 38. dicetis oppositum in anima rationali, quæ non corrumpitur, est tamen corruptionis terminus formalis. Quarè non scribitis consentanea vobis ipsis. 3. Defensio.

In quæst. 1. disput. 3. num. 12. affirmatis, vos sedulò studuisse meis dictis intelligendis; at nunc patet vos non sedulò studuisse, quoniam in pertractanda vniuersali propositione illa, omnis forma substantialis est separabilis vestig. 6. num. 10. posui discrimen inter formam substantialem, & accidentalem, dicens. *De subiecto igitur pellitur, atque destruitur accidens à contrario: forma substantialis contrariò vocat; ob id neque pellitur, neque destruitur, sed secundũ suũ esse præcisum sẽper superstes erit.* Ad numerum 11. de composito scripsi. *Omne compositum, quà substantiale est, semper erit, scilicet in esse imperfecto, & inchoato; quod enim est indifferens ad ambo opposita recipienda, neutri opponitur, & à neutro oppositorum læditur.* Hæc locis citatis. Hinc patet iuxtà opinionem ibi tractatam, quòd forma nunquam pellitur à materia, vnde nunquam incipit vnio formæ cum materia, nunquam desinit: nunquam compositum fit de nouo, aut de nouo destruitur. Quarè in ista offensione nunc relata duo refertis falsò. Primum est, quòd vnio dissoluatur. Secundum quod compositum destruatur; nimirum quia non sedulò studuistis. Stante enim illa falsa opinione, nulla mutatio substantialis danda est. Notetur hic locus, quoniam infrà etiam contra vos vsui *impostura duæ 2. & 3.*

erit. Si tamen formæ substantiales vnirentur, vel separarentur, terminus formalis generationis, aut corruptionis esset forma substantialis, non autem vnio, vel separatio, vt vos non rectè infertis. Constat hoc secundum Aristotelem in anima rationali, dum accedit ad corpus, vel recedit à corpore. Anima quippè est terminus quo, non vnio, vel separatio. Hæc dicta sint ad apparatum, in quo me offenditis ante locum condictum, scilicet ante quæstionis secundæ articulum secundum. De quo nunc incipiemus excussionem.

CAPVT II.

Affertur Præparatio pugnæ ab Offensoribus facta contra Ferchium, & ostenduntur Offensores esse contra Scotum.

VII. IN lib. de Generat. disput. 5. quæst. 2. art. 2. num. 65. cart. 250. columna 2. Incipit pugna vestra contra me. Ità tamen, vt etiam contra Scotum, cuius vos gloriamini esse sequaces, pugnetis. Ascribo vestra per ordinem.

Sed dices. Dum gratia destruitur in anima nostra, desinit in subiectum, manet enim subiectum eius scilicet anima post eius desitionem, & tamen dicitur annihilari, non corrumpi, sicut è contra, dum incipit in anima, dicitur per creationem incipere, non per generationem, vel eductionem.

Rursus si ipsa anima nostra destrueretur, etiam maneret subiectum, nempè corpus, & consequenter in subiectum desineret, & tamen non diceretur corrumpi, sed annihilari, ergo non benè ponitur negatio in subiecto terminus corruptionis formæ, quia id, etiam conuenit annihilationi.

Bassol. impugnatur. *Bassol. hanc difficultatem de gratiæ desitione tangit in 4. dist. 11. quæst. 4. art. 2. & agrè resoluit, quia persistit in eo principio, quòd gratia incipiat in anima per creationem, & consequenter desinat per annihilationem.*

At nos facili negotio euadimus, nam sicut admittimus eam ex potentia animæ educi disput. 3. phys. quæst. 5. art. 2. quia fit in subiecto,

cto, & dependenter ab eo, cum sit forma suaptè natura inhærens, sic in præsenti eius desitionem in anima dicimus esse corruptionem.

Hæc, quæ de productione formæ ex nihilo, atque destructione in nihilum nunc dicuntur à vobis, pertinent ad præcedentem defensionem, quando volebatis, vt negatio subiecti sit præsupposita ad creationem, & per consequens sit relicta eadem negatio subiecti post annihilationem. Quod fundamentum est tàm efficax, vt vos à schola Scoti tanquam transfugas ad scholam Caietani, & Suarezi traduxerit. Scotus enim vult, quòd gratia, & aliæ virtutes supernaturales propriè fiant per creationem, & destruantur per annihilationem. Vos non potentes discernere Scoticam subtilitatem, negatis creationem, ac annihilationem gratiæ; & conceditis eductionem gratiæ de potentia subiecti, & reductionem in potentiam subiecti. Scotum audiamus. 4. Defensio.

Scotus in 3. dist. 11. quæst. 1. distinguens ipsum creari ab ipso fieri in communi, dicit quòd. *Fieri respicit efficiens in communi; sed creari propriè respicit primum efficiens, vt immediatè producens; Ita quòd nihil dicitur propriè creari, nisi quod à solo primo efficiente immediatè producitur ad esse.* VIII. *Scotus.*

Item fieri dat intelligere oppositum præcedens qualecunque siue positiuum, siue priuatiuum: sed vltra hoc creari propriè sumptum addit, quòd oppositum immediatè præcedens sit contradictorium, putà negatio non in aliquo subiecto, ita quòd nec priuatio, nec contrarium.

Hoc modo à creari strictè accepto, illud dicitur strictè creatura, quod accipit esse à primo efficiente immediatè, & post omnino non esse, siue post purum nihil &c.

Hoc enim modo solummodo Angeli, & anima intellectiua & *Gratia*, & *quædam huiusmodi, quæ de nihilo producuntur à primo efficiente, dicuntur creari.* Hæc Scotus. *Gratia creatur.*

Corollarium primum educo. Gratia propriè, & strictè creatur secundùm Scotum. Secundùm vos gratia non creatur; sed educitur de potentia animæ.

Corollarium secundum. Gratia de nihilo producitur à primo efficiente, ita vt ipsum *nihil* sit negatio non in aliquo subiecto, secundùm Scotum. Secundùm vos gratia non producitur de

nihilo, sed de negatione in subiecto.

Tertium Corollarium. Ipsum nihil est diuersum à priuatione; nam priuatio dicit negationem in subiecto apto, & priuatio nō est terminus creationis, sed ipsum nihil est terminus creationis, & non dicit negationem in subiecto. Ita secundùm Scotum. Sed vos in hac disputatione 5. quæst. 1. art. 1. num. 16. per ipsum *nihil* intelligitis *priuationem*. Quarè simul & sensum Aristotelis violatis, & Scoto in ratione ipsius *nihil* contradicitis.

IX. Scotus. Deinde Scotus in 2. dist. 37. quæst. 1. ad A. *Secundum concludit hic; quia gratia est à solo Deo per creationem, & ab eo solo conseruatur, & quando destruitur, annihilatur, quia cuius productio est creatio, eius destructio est annihilatio.*

Scotus. Insuper Scotus 4. dist. 1. quæst. 1. in 2. argumento principali pro parte falsa probans, quòd creatura potest annihilare, ait; *sed anima potest esse causa infidelitatis &c. ergo anima potest esse causa corruptiua fidei, spei, & charitatis, siue gratiæ: horum autem omnium destructio est annihilatio, sicut eorum productio est creatio; vniuersaliter enim, quod non potest produci, nisi creetur, non destruitur, nisi annihiletur.* Hæc dicta in argumento, vera sunt quò ad partē approbatam in loco secundi dist. 37. pridē citato.

Respondet Scotus ad hoc argumentum sub P p. declarans, quid sit de ratione creationis, vel annihilationis, & sub Q q. *Ad illam probationem*, inquit, *de virtutibus, respondeo, quòd nulla virtus infusa potest corrumpi in nobis per aliquem actum nostrum quasi per naturam repugnantiæ, sed solùm per causam demeritoriam; anima enim peccans demeretur ne gratia conseruetur in ea; & sic in 2. instanti naturæ propter tale demeritum quasi præcedens, Deus non conseruat gratiam, & sic annihilatur* hucusque Scotus.

Scotus. Præterea in eodem 4. dist. 1. quæst. 5. D. Scotus ait *Absque hoc, quod dicatur Sacramentum habere aliquam actionem propriè dictam, siuè respectu gratiæ, quam non potest attingere, cum illa creetur, siuè respectu dispositionis supernaturalis præuiæ, quia illa etiam crearetur.*

Consonant his dicta in 1. dist. 17. quæst. 2. P. 2. dist. 7. quæst.
X. 1. H. 2. dist. 20. quæst. 1. I. tertio dist. 13. quæst. 4. C. & F. &

dist. 23. quæst. vn. L. conferendo cum tertio argumento. Ex quibus nouem Scoti locis patet lucidissimè vos Offensores esse Scotistas contra Scotum; Basolium verò esse verum Scotistam. At vos iudicatis ipsum ægrè respondere, nempè sani estis: illum cum difficultate, vos facile; Cur ita? quia Basolius telis aduersariorum occurrit, difficultatibus resistit, vulnera pro Scoto patitur.

Vos datis manibus sine vulnere, & labore, in castra aduersariorum transistis. Facilè est soluere difficultates, aduersarijs concedendo, quod volunt. Scotistis autem necesse est inuenire modum soluendi apparentem contradictionem, quòd creatio non præsupponat subiectum, & annihilatio non relinquat, & item quòd aliquòd habeat ante se subiectum, & post se: quo non obstante creetur, & annihiletur. Ergo creatio præsupponit, & non præsupponit subiectum. Sed prosequamur vestras; nam hinc ego habeo; aliquando ex præsupppposito subiecto aliquid fieri ex nihilo, seu creari contra vos in præcedenti offensione scribentes oppositum.

Secus est de anima, estò detineret in corpore, quia est forma per se subsistens; vnde sicut in eius inceptione, estò fiat in corpore, non ob id dicitur educi, vel generari, quia non fit dependenter abeo; sed solum cum eo, ratione suæ subsistentiæ, & independentiæ. Ità in eius desitione non esset dicenda corrumpi, vel in subiectum desinere, estò desineret in corpore. Hinc grauiter errauit Rubion 2. dist. 1. quæst. 4. art. 2. dicens etiam animam ipsam generari, quia fit in præsupposito subiecto, vt cæteræ formæ. Offensio

Dicitis animam rationalem esse subsistentem contra Scotum, & contra me. De me, nulla cura sit: rationes Scoti pro me pugnabunt. Scotus in 4. dist. 43. quæst. 1. §. *de primo* refert opinionem Aquinatis in 4. dist. 44. quæst. 1. dicentis, quod aliorum animalium forma non est per se subsistens, vt post compositi solutionem manere valeat, sicut est de anima rationali. Idem fundamentum, quòd anima sit per subsistens refert Scotus in quolib. 9. art. 3. in 2. ratione contra se ipsum, & respondet. *Quamuis ista ponatur ratio fundamentalis pro conclusione ista, quòd anima intellectiua est subsistens tamen conclusio non videtur vera,* XI. 5. Defensio. Scotus.

loquendo

loquendo propriè de subsistente eo modo, quo prius dictum est, quod ens per se tertio modo ibi accipiendo, dicitur subsistens. Sed nec anima intellectiua vnita, est per se subsistens, idest solitariè, sicut accidens in Altari dicitur per se ens &c.

Tribus modis ex quolibeto 9. A. dicitur ens per se, primo *non cum alio*, sic accidens separatum à subiecto est ens per se. 2. *non inhærens actu, & aptitudine*, sic omnis forma substantialis est ens per se. 3. *non per se ordinabile ad aliud*, sicut suppositum est ens per se, & istud solum propriè dicitur subsistens. Per se subsistens primo modo non competit animæ vnitæ cum corpore, vt Scotus dicit; & quò ad hunc sensum separat nihil plus haberet quàm accidens separatum. Secundò modo omnis forma substãtialis est subsistens, & hoc modo anima intellectiua nil plus habet, quàm cæteræ formæ. Sicut ergo absurdè dicemus accidens separatum per se subsistere, vel quamlibet formam substantialem per se subsistere: sic absurdè hoc dicitur de anima rationali in duobus istis sensibus. Tertio modo impossibile est, vt anima intellectiua sit per se subsistens, quia est per se comunicabilis, vt forma materiæ, & est nata esse per se pars totius compositi. Sed subsistens in tertio sensu neutrum horum habet.

XII. Sco. quol. 9. Ideo Scotus quolib. 9. ad L. scribit. *Anima intellectiua non dicitur subsistens, nisi impropriè, & secundum quid, licet dicatur ens, & per se ens, primo modo accipiendo esse.* Videlicet quò ad esse existentiæ.

Amplius Scot. quolib. 4. M. *Dico, quòd subsistere est æquiuocum, vno modo accipitur pro per se esse, pro vt excludit inhærere, & in alio esse, vt pars in toto, &c. alio modo subsistere est incommunicabiliter per se esse.* Si loquamur de anima vnita corpori, non est subsistens primo modo, quia est per se pars in toto. (quol. 4.)

Non secundo, quia intra, & extra totum est per se communicabilis; non est igitur doctrina Scoti, quòd anima rationalis sit subsistens; sed est fundamentum Thomistarum; sicut & doctrina de eductione propter dependentiam, & inhærentiam formæ a Thomistis transcripta est.

Illa quoque amarulentia contra Rubionem famigeratũ Doctorem *grauiter errauit*, quantam authoritatem censuræ seuerissimæ

simę arguit in his authoribus; qui se modicę authoritatis dicunt, tantùm verò authoritatis sibi contra Doctores antiquos, & modernos assumunt? Nemini parcunt.

Num. 66. *Quia verò hunc communem omnium sensum de formarum materialium interitu, tentauit labefactare Ferchius initio quaest. cit. ostendens formam substantialem non esse idoneum corruptionis terminum, rem hanc examinare non pigeat.* Offensio XIII.

Nimium amatis vestras opiniones. Opinio, quæ ponit formas ingenerabiles, & incorruptibiles, famosa est, communis est, eorum scilicet, qui defendunt rationes seminales. Qui sanè viri sunt in theologia, & philosophia præclarissimi, quorum nulli vos estis comparabiles; & audetis posito pudore à communitate theologorum, ac philosophorum excludere D. Bonau. Albertum Magnum, Alexandrum Alensem, & alios Antiquos, atque modernos, Græcos, Arabes, Latinos, quorum aliquot citaui, dum causam agerem pro Illustrissimo Contareno, & me, non repeto. 6. Defensio.

Secundò falsò mihi imponitis duo. Primùm, quòd formæ materiales non intereunt, qui vobis inuitis, dixi, formas fieri ex nihilo, & in nihil redigi, pro vt præcedenti defensione vos ipsi testati estis. Secundum, quòd forma non est terminus corruptionis. Quod esse falsum vos ipsi sub eodem numero 66. veritate coacti confitemini §. *Ferchius ipse à cap. 6. quamplura affert Aristotelis loca, in quibus loquens de formis substantialibus, asserit quasdam esse separabiles, quasdam non.* Si hoc asserui cum Aristotele, vt rectè asserui, & probaui in resolutione 6. Vestig. cur audetis nunc mihi tribuere oppositum? Primò cæpistis conditionatè dicere, *si vera est opinio, &c.* Secundò per apparentiam *videtur relinquere vt veram.* Nunc tertiò per assertionem. De malo in peius ruitis. Sciebam ego non posse mea dicta impugnari, nisi per fallaces imposturas à vobis contextas. *Impostura dua xi & 5.*

Quia tamen impugnantibus est omninò repugnandnm: Affirmo illam vniuersalem, *omnis forma substantialis est separabilis*, esse fallam: Sed vos non esse sufficientes vestris rationibus ad probandum, quòd illa sit falsa; neque esse sufficientes vestris responsionibus ad defendendum, quòd illa non sit vera. Sic enim XIV.

enim est à me munita, vt vos iactare possitis: sed ruinam afferre illius conclusionis non possitis. Agite. Incipiamus.

Offensio *Et quidem veritas hæc adeò est obuia, & explorata, vt satis esset eius rationibus satisfacere. communis enim omnium sensus à tot sæculis in dubium à nullo vnquam reuocatus sufficiens esset eius approbatio.*

7. Defensio. Hoc non est examinare positiones, sed laudare vestram, alienam vituperare. At laus in ore proprio sordescit. Non oratione, sed ratione certandum. Opinio illa vestra est communis sensus secundum quid, hoc est secundum vos. Simpliciter minimè. Ingenia seruilia, quæ volunt dicere, quod vnus dicit, non faciunt numerum. Ingenia libera, quę proprio iudicio scribunt, plura sunt pro rationibus seminalibus; & hæc ingenia tenent formas coęuas in materia, & neque generari, neque corrumpi. Quanquam hoc genus argumenti à communi sensu non deterruerit Aristotelem, vel Dunsium, quin singulares defenderint sententias. Sed iam duplex proæmium fecistis. Satis. Ad rem.

Offensio *Sed ad maiorem adhuc rei certitudinem probare libet commune placitum.*

8. Defensio. Dum vos arguentis personam induitis, ego induam respondentis, hac lege, vt rationes sint de penu vestro (æmulor vestra verba) nam si mea proposueritis, talia relinquam, qualia sunt in mea Vestigatione sexta.

Offensio *Sed prius notare oportet, quod aduertit Ferchius ibidem cap. 5. num. 29. quòd apud Aristotelem hoc dicitur separabile ab alio, quod ab eo auulsum, adhuc suum esse retinet; quod si per actualem disiunctionem intereat, dicitur esse inseparabile.*

9. Defensio. Ecce tertium proæmium. In quo agnosco mea & recipio; nunc vestra contra me subnectite.

Offensio *Probamus igitur in hoc sensu, non omnem formam substantialem esse separabilem, immò omnes materiales, eò ipso, quòd à materia diuelluntur, interire, & corrumpi.*

XV.

10. Defensio. Sco. 4. d. 1 q. 1. Verba non res. Et quidem non omnes formas substantiales esse separabiles, tolerari potest: Sed omnes materiales interire, tolerari non debet. Forma materialis est, quæ est apta nata informare

formari; ita vt aptitudo sit, vel ex vtraque parte, vel saltem ex altera. Sed omne corpus animabile est materia apta nata recipere animam; & omnis anima est apta nata esse in propria materia 2. de anima 26. ergo etiam anima rationalis est forma materialis. Sed asserere animam rationalem, quando disiungitur à corpore interire, est erroneum in philosophia, hæreticum in theologia. Quod vobis erat cauendum, qui theologiam scribitis loco philosophiæ.

Resistetis; quoniam anima rationalis à vobis non intelligitur inter formas materiales.

Respondeo hoc falsum esse; nam infra ad num. 38. & 39. & in offens. 17. ad num. 25. ipsam animam rationalem afferetis contra me tanquam comprehensam in istis formis, de quibus instituitis disputationem.

CAPVT III.

Impugnant Offensores formarum separabilitatem, & impugnationi resistitur.

At penè oblitus eram suscepti negotij, hoc est respondendi pro positione, quam impugnatis. Dico igitur contra vos omnem formam substantialem, quæ informat materiam, esse separabilem: probate oppositum tandem. XVI.

Et quidem omnes huiusmodi formas substantiales esse in hoc sensu inseparabiles, atque adeò corruptibiles, docuit Arist. non semel 1. phys. tex. vlt. 2. phys. 12. secundo de anima, & alibi. Offensio

Ad hæc non respondeo, quia non sunt de penu vestro. Locus 1. phys. vlt. est à me citatus Vestig. 6. num. 44. vnde solutionem accipere poteratis. Loca ex 2. phys. & 2. de anima sumpsistis ex eadem Vestig. num. 15. quod & vos paulò post incogitanter dicetis, quando responsionem ad illos textus ibidem à me datam referetis. Qua etiam responsione tex. vlt. 1. phys. iterum soluitur. Videamus, an aliquid de vestro opponatis. Nam duos ex istis textibus expendemus, postquam retuleritis meam responsionem ad istos. 11. Defensio.

Offensio *Sed quid multis moramur? Ferchius ipse à capite 6. quamplura adducit Aristotelis loca, in quibus loquens de formis substantialibus asserit quasdam esse separabiles, quasdam non, & inter alia luculentissimus est, quem adducit ex 8. met. 3.*

XVII. 12. Defensio. Inter *alia luculentissimus*, quem. Est ne solæcismus? Nihil moramini profectò. Neque tres textus priores vestra mora quęsiuistis in Aristotele; neque posteriores, quos nunc citatis. Nihil de penu vestro. Piget, pudetque, vos esse promissores tàm vastos, obseruatores tàm nullos. Mea non soluam, ne mihi iniuriam faciam, neue officiam veritati.

Offensio *Si ergo apud Aristotelem non omnes formæ substantiales sunt separabiles, sed aliquæ tantùm, quomodo sine contradictione potuit vnquam asserere omnem formam substantialem, quatenus ab accidentali distinguitur, esse separabilem, vt conuincere Ferchius intendit cap 2. ex eodem Aristotele. Sanè istæ contradicunt. Omnis forma substantialis est separabilis, quædam forma substantialis non est separabilis. Si hanc ergo Aristoteles sexcenties docuit, teste Ferchio, illam docere non potuit.*

13. Defensio. Iam à propositione impugnanda conuertimini ad impugnandum proponentem.

Duo autem dicitis. Primum de Aristotele. Secundũ de me.

De Aristotele quidem dicitis. Si asseruit particularem negatiuam, ergo non potuit asserere vniuersalem affirmatiuam. Papè? Scribitis nunc rem mirabilem, hoc est secretum publicum. Quis enim est tàm stupidus, qui nesciat recepto vno contradictorio, alterum reijci? Reiecto vno, alterum recipi? An hoc scribendum erat? In primo post 82. ait Philosophus. *Non contingere simul asserere, & negare, nulla recipit demonstratio,* nimirum hoc principium in omnibus ratione vtentibus residet. Cum ergo proponitur à docente, frustra ponitur. Si igitur in resolutione dubitationum Vestig. 6. cap. 6. à vobis citato docui ex Arist. tenẽdas esse duas particulares, affirmatiuã, & negatiuam: & istud ipsum, vt vos falsa hyperbole dicitis *sexcenties*, vt autem ego dico, *aliquoties* probaui; apertissimè docui duas vniuersales affirmatiuam, & negatiuam esse ab Aristotele reiectas. Non ergo Aristoteles sibi contradixit: sicut neque ego

in illius sententia patefacienda.

De me falsò dicitis, quòd velim conuincere vniuersalem af- XVIII.
firmatiuam, scilicet omnem formam esse separabilem. Id vos
infrà confitebimini, quando retuleritis argumenta mea, quibus
potest impugnari illa vniuersalis affirmatiua.

Dicam interea ex Aristotele in 3. met. 1. *Est autem operæpre-* 3. met. 1.
*tium aliquid facultatis habere volentibus, benè dubitare, nam poste-
rior facultas solutio eorum est, quæ antea dubitata sunt.* Et infrà
*Melius se habere necesse est illum ad iudicandum, qui tanquam aduer-
sarios, omnes vtrinq; rationes oppositas audiat.* Parui monitis tan-
ti Philosophi, & in Vestig. 6. proposui primò rationes pro vni-
uersali affirmatiua illa, *omnis forma substantialis est separabilis.*
secundò rationes pro vniuersali negatiua contraria, videlicet
nulla forma substantialis est separabilis: vt lector, veluti iudex,
expensis pro vtraque parte rationibus, placidè ab extremis, idest
à contrarijs, ad medias, hoc est ad subcontrarias ab Arist. appro-
batas, descenderet: recipiendo istas cum Arist. *quædam forma sub-
stantialis est separabilis simpliciter, quædã non.* Ex resolutione agnos-
citur, quid velim conuincere, non ex dubitatione, vt alias dictũ.

Cumque aperuerim ex Aristotelis textibus, etiam luculentis-
simis (vti vos affirmatis) receptas esse duas particulares, quas-
dam formas, substantiales videlicet, esse simpliciter separabiles,
quasdam non; incassum proponentem accusatis, sicut frustrà
propositam conclusionem impugnastis.

Num 67. *Inuenit hic Author effugium quoddam ad eludenda om-* Offensio
*nia Aristotelis testimonia, inquit enim ab initio capitis 2. posse quam-
libet formam substantialem considerari dupliciter vel secundum esse
perfectum; vel secundum esse præcise: tunc forma dicitur habere es-
se perfectum, quando habet accidentia sibi conuenientia, quæ sunt
eius instrumenta in agendo, & patiendo: forma verò secundum se
consideratur præcisè secundum esse suum substantiale, nullo spectato
accidente.*

*Hinc postea in fine capitis, cum ei obijcitur Aristoteles 2. phys. &
2. de anima, & alibi asserens formas inseparabiles, respondet, secun-
dum esse perfectum inseparabiles esse, ratione accidentis consequen-*

tis: secundum se, & secundum esse imperfectum separabiles, atque æternas fore.

XIX. 14. Defensio. In hac postrema parte vestræ offensionis dicitis, *cum ei obijcitur*: quarè non scribitis. à quo obijcitur? Debebatis enim dicere à me obiectiones esse factas: vt inde cognosceretur istos textus per vos fuisse ex meo libro transcriptos. Nam hæc eadem verba, & in meo, & in vestro libro sunt 2. *physicorum*, & 2. *de anima*, & *alibi*. Ex quo vestrorum sterilitas ingeniorum appareat, & sinceritas in referendo authores, per quos proficitis.

Sed quia ego libros citaui, non textum: vos ex numero 21. apud me inuenistis citari 2. phys. tex. 12. ideò adiunxistis numerum ipsius textus. Quia in Vestig. 6. non citaui locum 2. de anima, vos illum inuenire non valuistis. Quoniam igitur indiligentes fuistis contra me, nolo ego esse diligens pro vobis. Tunc tex. ex 2. de anima ponderabo, quando illum designaueritis.

Illud moneo me Vestigat. 6. num. 15. ad istas obiectiones pro positione ibi probata duo dedisse responsa.

Primum, formæ secundum esse perfectum sunt inseparabiles, secundum imperfectum, separabiles.

Secundum, formæ substantiales ex sui natura sunt separabiles, ex modo considerandi physicæ, inseparabiles.

Neque sine arte citaui librum, non citato textu: quoniam in 2. phys. tres sunt loci contra illam vniuersalem, omnis forma est separabilis; primus in tex. 12. secundus in tex. 18. & 19. tertius in tex. 26. Et quamuis vtraque responsio ad omnia loca ista valeat accommodari: prior tamen responsio respicit specialiter duos priores locos: posterior autem responsio respicit secundum, ac tertium locum, qui tertius etiam ibidem expressè citatur Vestigatione 6. num. 15.

CAPVT IV.

Declarantur duo Textus Aristotelis, emendicati ab Offensoribus ex Ferchio.

VErum enim verò duos ex istis locis promisi me considera- turum. Producatur textus vltimus 1. physicorum. XX. primo phy. vlt.

De principio autem secundum formam, vtrum vnum, an plura, & quot, aut quæ cum diligentia 1. philosophiæ opus est determinare: quapropter in illud tempus reponatur. De physicis autem, & corruptibilibus formis in posterius demonstrandis dicemus. Quòd igitur sint principia, & quæ, & quot numero, determinatum sic à nobis sit. Rursus autem autem aliud principium capientes dicamus. Hæc Aristoteles.

Primò probare volebatis, per istum textum non omnem formam substantialem esse separabilem. Atqui neque vocabulum *separabile*, aut *inseparabile* in isto textu adest.

Secundò in illa parte textus, quæ de formis est, sunt duæ particulæ. In prima agitur de principio secundum formam: & hoc principium rerum naturalium est forma substantialis, cuius consideratio ad primam philosophiam reponitur. In secunda particula de formis naturalibus, & corruptibilibus, quæ quidem sunt formæ accidentales illæ, de quibus demonstrandum est in posterioribus partibus physicorum.

Probo autem in hac 2. particula sermonem esse de formis accidentalibus. Sit ratio. XXI.

Prima. Quod est reseruatum primæ philosophiæ in priori particula, hoc non est concedendum secundæ philosophiæ in posteriori particula. Sed consideratio de formis substantialibus reseruata est primæ philosophiæ in priori particula: igitur in posteriori particula non conceditur consideratio de forma substantiali, quæ est vnum ex tribus principijs naturalium philosophiæ secundæ. Igitur relinquitur consideratio de formis accidentalibus philosophiæ naturali.

Secun-

Secunda ex primo post. 57. Demonstratio declarat per se accidentia, nam forma substantialis est principium demonstrationis per 7. met. cap. vlt. Iam verò textus productus loquitur de formis demonstrandis, ergo de accidentalibus.

Tertiò ex signo. Diuisis libris octo physicorum in duos de principijs, & in sex de rebus demonstratis per principia; duo priores non sunt verè pertinentes ad scientiam naturalem, quandoquidem nulla scientia particularis disserit de proprijs principijs ex 1. post. 70. & 4. met. 8. & 6. met. 1. At verò in sex libris physicorum posterioribus tractatur de motu, infinito, loco, tempore, continuo, perennitate: quæ sunt accidentia naturalium, non formæ substantiales; ergo Philosophus per formas physicæ assignatas intelligit formas accidentales.

XXII. Quartò natura, & naturale non sunt idem: natura est principium; naturalia sunt vel composita ex ipsa natura, vel per se accidentia, quæ secundum naturam insunt, vt igni ferri sursum; quæ differentia colligitur à 2. phys. tex. 3. & 5. Aristoteles autem affirmat se locuturũ in posterius demonstrandis de formis naturalibus, non de natura, idest non de forma substantiali, quæ est natura; sed de formis naturalibus ex natura principiatis.

Quintò ad agendum de formis naturalibus, & corruptibilibus in vltima parte textus Aristoteles indicat se velle facere nouum principium. Facit illud initio 2. libri dicens. *Eorum, quæ sunt, alia natura constant, alia propter alias causas.* Natura constant, quæ habent in se principium motus, & status secundum locum, augmentum, alterationem; idest de vbi, quanto, quali, tanquam de formis terminantibus hosce motus naturales, agendũ.

XXIII. Quocirca hic textus vltimus 1. phys. physicæ scientiæ concedit tractationem de formis accidentalibus, quæ sunt termini motuum, sunt naturales, & corruptibiles, atque adeò inseparabiles. In prima parte textus ad metaphysicam reducuntur formæ substantiales, ergo illæ sunt separabiles. Probatur consequentia; metaphysici proprium est considerare separabilia re, & ratione iuxta 6. met. textibus 2. & 3. Item 11. met. summa 3. cap. 1. primo de anima 16. & 17. metaphysicæ verò assignatur principium, quod est forma substantialis, siuè considerandũ

in

in genere, siuè in specie, & quantum ad quantitatem, & quantum ad qualitatem specificam; igitur principium, quod est forma substantialis vniuersaliter, & in genere, & in specie, est separabile re, & ratione; quæ est positio, quam ego defendo ex isto textu, ex quo vos eam impugnare credebatis.

Corollariū, siue legamus cū græco textu *De formis naturaliū, & corruptibilium*, locutio est de formis accidentalibus, quæ præsupponunt naturalia tanquam subiecta in suo esse constituta; siuè legamus cum versione latina. *De formis physicis* (idest naturalibus) *& corruptibilibus*, hoc non debet intelligi, nisi de formis accidentalibus, quæ sunt corruptibiles, & ratione quarum, formæ substantiales secundum se incorruptibiles, dici possunt corruptibiles. Quapropter responsio data pro positione quòd formæ substantiales secundum se sunt separabiles, & incorruptibiles: secundum accidentia sunt inseparabiles, & corruptibiles apposité ad hunc textum accommodatur.

Locus 2. phys. 12. reuera tractat de separabilitate, & inseparabilitate formarum Platonica. Quoniam Aristoteles ita iacit fundamenta suæ philosophiæ, vt eam distinguat à philosophia Platonis. Plato ponebat formas naturalium separabiles, separabilitate illa sua, quam Vestigat. 6. cap. 5. exposui. Quo pacto Aristoteles in 2. phys. 12. nec non in 18. & 19. nullam formam, quæ sit natura, concedit esse separabilem re, sed solùm ratione separabilem dicit, etiam loquendo de intellectiua. Reiecta verò à formis separabilitate Platonica rei, & retenta separabilitate rationis sola, vt opponitur separabilitati rei Platonicæ; quid in Aristotelis philosophia sit sentiendum de separabilitate formarum substantialium, in textibus istis non profertur. Proinde hic textus non citatur ad propositum. Si quis autem contendat esse ad propositum, solutio per vos relata ex mea Vestig. 6. optima est, loqui Aristotelem de forma substantiali secundum esse perfectum; nam sic res definiendæ sunt 6. Top. loco 86. at secundum esse imperfectum, & præcisum omnis forma substantialis est separabilis. Præterea proprius character substātiæ, vt ab accidente distinguitur, est, quòd sola substantia est separabilis, nullū accidens est separabile: nimirū re, nam ratione

XXIV. 2. Locus considerandus.

ne

ne solùm accidens est separabile 1. phys. 14. 7. meth. 4. & 12. meth. 3. Ab hoc proprio charactere accidentis, pro vt à substantia distinguitur, denotat Philosophus in 2. phys. 12. substantiam ibi non accipi secundum se, & secundum esse præcisum; sed secundum esse perfectum. Nam secundum illud est ratione solùm separabilis, & substantia omnis: & inter substantias forma ipsa substantialis. Hoc est effugium à me inuentum. Quam laudem inuentionis libentius vobis concederem, quàm à vobis reciperem. Quid vos contra hoc effugium?

CAPVT V.

Effugium Ferchij, vt Offensores vocant, ab eis non precludi.

Offensio *SAnè hæc est euidens testimoniorum Aristotelis elusio.*

15. Defensio. Proponitis, & non probatis. Igitur iuxta officium respondentis dico illam responsionem non esse elusionem; sed veram solutionem vestrarum obiectionum, si tamen vestrarum. Meæ sunt inuentione, vestræ compilatione.

Offensio *In consultò nanque asseruisset toties quasdam formas separabiles esse, quasdam non: quia secundum esse perfectum, omnes sunt inseparabiles, secundum esse imperfectum omnes separabiles.*

XXV. 16. Defensio. Si aduerto particulam, *nanque*, videtur hæc esse probatio precedentis assumpti à vobis, quod tale erat; *hoc effugium Ferchij est euidens elusio testimoniorum Aristotelis*. Quod si hoc proponatur nunc tanquam probatio, & nego antecedens assumptum, & nego consequentiam. Nego consequentiam. Dato enim, quòd Aristoteles inconsultò scripsisset, non sequitur, ergo solutio Ferchij est elusio; immò sequitur, est consultissima solutio eorum, quæ ab Aristotele inconsultò dicta sunt. Consultè enim reijciuntur dicta inconsultè. Nego tamen antecedens, quòd Aristoteles incõsultò asseruisset toties, quasdã formas esse in separabiles, quasdam non. Vos pro more proponitis, non probatis, quarè principium petitis.

Interea quod ratione non probatis, ego ratione reprobabo.

Supponantur, vti vultis, illæ duæ vniuersales, *omnes formæ secundum esse imperfectum sunt separabiles, nullæ secundum esse perfectum sunt separabiles*. Deinceps regredimini ad primum tractatum sumularum. Lex, & natura subalternarum talis est, quòd si vniuersalis est vera, particularis erit vera. Sunt veræ illæ duæ vniuersales subalternantes præsuppositæ, ergo & particulares istæ duæ erunt veræ; quædam formæ secundum esse imperfectum sunt separabiles, quædam secundum esse perfectum non sunt separabiles. Nunc autem doctor veritatis consultè facit, si post traditam veritatem de vniuersalibus, cum opportunum fuerit, producat veritatem de particularibus. Consultò igitur Aristoteles aliquoties dixit, quasdam formas esse separabiles, quasdam non; nempè in sensu dato.

Si autem rem attendo, hæc vestra offensio non est probatio præcedentis: quia nulla est connexio inter ista, *Distinctio Ferchij est elusio testimoniorum Aristotelis*: Probatur, quia *inconsultò Aristoteles scripsisset toties, quasdam formas esse separabiles, quasdam non*. Tam sunt ista connexa, quàm delphinus cum boue, vt prouerbio dicitur. XXV.

Cæterùm vestri officij erat ex textibus allegatis specialiter, impugnare meam distinctionem tanquam non rectè soluentem. Sed defectu propriorum ad generalia transilijstis. Nam isto pacto ad omnia potest fieri obiectio Exemplum. Cum Scotus distinguit naturam, à qua motus naturalis dicitur, & naturam pro agente naturali: dicam esse elusionem testimoniorũ Aristotelis ad defendendum, quòd natura sit principium passiuum. Subiungam, quoniam inconsultò Aristoteles toties dixisset naturam esse principium motus, & quietis intrinsecum, sicut esset ars, si esset principium intrinsecum. &c.

Accedit, quòd in sententia docente potentias animæ esse accidentia, solutio nulla est: quia anima rationalis has secum defert, atque ideò etiam secundum esse perfectum est separabilis. Offensio

Non semel in hoc peccatum incidistis, vt velitis defensorem vnius contradictorij cogere ad defensionem alterius contradictorij. An hoc sit ingenij vigilantis, andormitantis, vos videritis. Ego cum S. Bonau. in 1. dist. 3. quæst. 7. & 2. dist. 24. quæst. 3. 17. Defensio.

nec non cum Scoto in 2. dist. 16. quæst. 1. sustineo potentias animę rationalis esse easdem substantialiter cum ipsamet anima.

In hac sententia solutio data est validissima, præsertim cum S. Bonau. formarum inchoationes teneat, hoc est formas esse ingenerabiles, & incorruptibiles; quid oppositæ sententiæ authores teneant, scire mea nihil refert.

At authores oppositæ sententiæ hac vestra instantia non læduntur, etiam si tenerent (quod non tenent) formas omnes esse separabiles. Profectò Aquinas in 4. dist. 43. art. 1. quæstiuncula 1. ad 4. & lib. 4. contra gentes cap. 79. affirmat partem extra totum esse imperfectam. Et subtilis Doctor assentitur quodammodo in 4. di 3. quæst. 4. litera Q. & quolib. 9. M. Capreolus proinde in 4. dist. 43. quæst. 1. egregiè, & accuratè collectis locis ex Doctore Angelico probat animam rationalem extra totum esse imperfectam. Quarè propter quædam accidentia secum allata, ommissis tamen multis, non esset separata secundum esse perfectum.

Animaduertitis ne vos ad hanc instantiam, quam facitis? su-
XXVII. perius, vt in fine capitis primi retuli disputatio est instituta de formis materialibus, quæ si auellantur à corpore, intereunt.

Nunc animã rationalem adducitis. Estis ne Alexandrei, etiam in Theologia, quam scribitis, & verè creditis animam rationalem esse mortalem, quando separatur à corpore? Sed qui tenent rationes seminales dicunt intellectum extrinsecus accedere, quia non continetur intra seminarium, ergo etiam hoc modo extra propositum adducitis animam rationalem.

Vt autem soluatur hoc vestrum argumentum simpliciter, iuxta suppositionem opinionis à vobis impugnatæ; affero Arist.
5. met. 21. in 5. metaph. 21. dicentem. *Vnumquodque tunc perfectum est, cunctaque substantia tunc perfecta, cum secundum speciem propriæ virtutis nulla desit particula magnitudinis naturalis.* Cum igitur desunt in materia prima seu mediatè, seu immediatè dispositiones requisitæ ad corpus humanum, ad vegetalem, & sensualem contentas in rationali vtcunque, cum deest facultas mouendi corpus humanum, memorandi, reminiscendi, cogitandi, amandi, odiendi, quæ sunt totius compositi humani: tunc

anima

anima rationalis, & si conseruet intellectum, & voluntatem, quæ non sunt actus alicuius partis corporis, magnam partem naturalis virtutis amisit, & non est perfecta simpliciter. Tamet si etiam in illo erratis, quòd supponitis contra opinionem animam rationalem separari à materia, & deferre secum potentias; quæ suppositio est mera petitio principij contra opinionem, quę sustinet omnem formam esse separabilem, nullam tamen separari: qualis opinio explicata est cap. 2. Vestig. 6.

Iuxtà hoc fundamentum, seruata prudenter proportione ad principia, Thomistæ dicent animam rationalem separatam esse imperfectam, primò quia actu non informat materiam, secundò non largitur ei gradum corporeitatis, formæ elementaris, formæ mixti similaris, formæ mixti dissimilaris, vegetalis, sensualis, neque etiam gradum essentialem animæ intellectiuæ, neque accidentia istorum gradum, neque actiones, aut passiones competentes. Neque recipit à sensibus cognitionem, vel speciem, vel affectus, & alia huiusmodi multa. Quarè etiam si anima separetur, imperfectissima est, quò ad accidentia sibi conuenientia. Et iuxta positionem (quam defendo pro nunc) manet in esse imperfecto, quoniam nihil prorsus agit in corpus, aut recipit à corpore; sed est sicuti tabula rasa, vsquequo accidentia sibi congruentia habeat. XXVIII

Dicet quispiam, ergo iuxtà istam positionem nulla erit differentia inter animam intellectiuam, & cæteras formas.

Respondeo; immò erit, quoniam per potentias, quæ non sunt actus corporis, anima poterit agere, quod aliæ formæ non poterunt, quoniam tales potentias non habent. Intellectus ab extrinseco efficiente vnietur corpori, vt per corpus agat, vel cum corpore: quæ vnio in alijs formis fieri poterit à secundis agentibus.

CAPVT VI.

Digresſio ab Offenſoribus facta contra Ferchium proponentem, & conſequens defenſio.

Offenſio *SI dicat, ipſum non aſſeruiſſe illam vniuerſalem affirmatiuam, ſed probaſſe dumtaxat diſputatiuè procedendo.*

18. Defenſio. Locutio illa *Si dicat, ipſum non aſſeruiſſe*, latinè erat ſcribenda, *ſi dicat ſe non aſſeruiſſe*: ſolæciſmus vobis erudiťiſſimis familiaris meam excuſabit ruditatem.

Sed quæ nunc ſcribitis, ego non dixi. Quis vobis hæc inſtillauit? Nimirum ipſa res, ipſa veritas vos compulit videre, hæc eſſe dicta diſputatiuè procedendo, non aſſertiuè. Veritas hoc exclamabat; ſed voluntas aure ſurda non audiebat.

Offenſio *Non ſufficit, quia ſoluit rationes pro vniuerſali negatiua, ergo etiam ſoluere debebat, quæ faciebant pro vniuerſali affirmatiua.*

19. Defenſio. Reſpondeo, concedo antecedens, nego conſequentiam: quam cum non probetis pro vobis, ergo contra vos reprobabo. Sed quis crederet vos tam crebrò petere principium?

XXXIV. 1. de part. cap. 1. Nunc & ad hominẽ, & ad rem agã. Sit fundamentũ. *Finis imponit neceſſitatem iis, quæ ſunt ad finem*: vnde qui habet aliquem finem ſibi præſtitutum, is debet adhibere neceſſaria, vel vtilia ad finem: & debet remouere aduerſantia ipſi fini. Quamobrem cum in 6. Veſtig. finis mihi propoſitus eſſet *forma ſeparabilis*, vt ex titulo patet; opinio Alexandreorum, ideſt Veſtratum, quæ tenet nullam formam eſſe ſeparabilem, directè aduerſatur meo fini. Ideò debui ſoluere, & prout debebam, ſolui argumenta pro Alexandreis. Non omnia. Nam hoc fuiſſet operis nimis magni, non tamen prolixi. Sed hoc exactiſſimè peregit Vir inter Peripateticos noſtri ſæculi præcellentiſſimus, & omni bonarum genere doctrinarum excultiſſimus: operum admirabilitate, varietate, profunditate ſingulariſſimus Dominus Fortunius

Licetus. Licetus, qui in ſuo libro de animorum immortalitate, omnia, quæ ab Alexandreis prolata ſunt, vel proferri poſſunt, argumenta, non verborum multitudine, ſed virium, veritatum, ra-

tionum.

tionum, plenissimè resoluit. Ego quosdam viros tantùm post ipsum considerandos assumpsi. Quæ autem opinio tenet omnẽ formam esse separabilem, non aduersatur formæ separabili, immò coadiuuat finem meum; nam qui concedit vniuersalem subalternantem, subalternatam particularem omninò concedit. Ergo ex iure finis non nascitur debitum soluendi, quæ non sunt contraria, vel contradictoria fini.

Volui deinde ità facere, vt ostenderem ex Aristotele multò probabiliorem esse vniuersalem affirmatiuam Alexandreis contrariam, quàm sit vniuersalis negatiua Alexandreorum. XXI.

Volui tertiò Aristoteli obtemperare in 2. ad Nicomachum cap. vlt. qui viam deueniendi ad medium virtutis, docuit esse ipsum deflectere ad extremum illius oppositi, ad quod inclinamur. Sic virgam, quæ ad finistram vergat, inclinamus ad dexteram, vt in medio recta consistat. Sic monent D. Bonau. & Scot. in 2. dist. 33. Videbam Alexandreos multos ad hoc malum inclinatos, vt crederent animam intellectiuam esse mortalem, & inseparabilem, fundari in vniuersali negatiua, *Nulla forma est separabilis*. Quod quidem magnopere Aristoteli, & veritati aduersatur. Vt ergo mentes Peripateticorum ad hanc veritatem *quædam forma substantialis est separabilis simpliciter, & incorruptibilis*, adducerem, inclinaui ad extremum contrarium, & pro viribus ostendi, omnem formam substantialem esse ingenerabilem, incorruptibilem, & separabilem, vt mens lectoris grauata in hanc partem, longè facilius ad veritatem intentam, hoc est ad formam separabilem cum Aristotele tenendam accederet. Proinde & facillimam dedi viam, effugium à vobis dictam, exoluendi se ab omnibus vinculis Alexandreorum: & viam institui retinendi se in hac veritate, *anima rationalis est immortalis*; præter vias veras, & probandi, & defendendi iuxta veritatem in resolutione Vestigationis.

Denique Alexandreus quidam, nempè vester Doctor, argumenta pro hac propositione negatiua, *anima nõ est mortalis*, omnia soluit. Argumenta pro hac affirmatiua, *anima est mortalis*, nulla soluere voluit: relinquens hoc negotium aduersarijs. Par pari referre volui. Argumenta Alexandreorum, quæ probant

ani-

animam intellectiuam non esse separabilem, aut nullam formam esse separabilem, dissolui pro posse. Hæc autem, quæ probant aut omnem, aut aliquam formam esse separabilem, reliqui soluenda vobis Alexandreis, animæ intellectiuæ peremptoribus.

XXXI. Denique hæc sententia, quæ tenet nullam formam generari, aut corrumpi, præclaros habet in re theologica, & philosophica defensores. Vnde illa opinio quantum ad istas duas partes prædicati *ingenerabile incorruptibile* certæ veritati non repugnat. Idcirco reliqui rationes insolutas, & mihi reseruans facultatem huius rei examinandæ, & illis obsequens in eorum sententia probanda, quoniam non sunt inimici meæ intentionis. Hucusque ad rem dictum sit. Vt omnes agnoscant, si non solui rationes capitis secundi, hoc factum esse, quia non erant contra finem intentum principaliter, sicut etiam dixi in mea Vestigat. 6. & vos Offensores referetis. Nolui enim, nec debui in ipsa controuersia maximè necessaria, & maximè impedita, quæ necessaria non erant, tractare.

XXXII. Nunc ad hominem respondeo. Scotus in 4. dist. 43. quæst. 2. proponit istas duas: *anima intellectiua non est mortalis* quæ vera est: *& anima intellectiua est mortalis*, quæ falsa est. Omnes authoritates, & rationes pro veritate factas, ad vnam vsq; diligentissimè soluit; authoritates, vel rationes pro falsitate, nullatenus soluit. Arguite igitur sic aduersus Doctorem vestrum: Scotus soluit rationes, & authoritates per negatiua proposita; ergo soluere debebat etiam, quæ faciebant pro affirmatiua. At non soluit, ergo quod facere debuit, non fecit. Ego quidem malui sequi exemplum Scoti, qui non putauit se debere pro negatiua soluere, quàm iudicium vestrum, qui putatis me debuisse soluere.

Nonne & Scotus crebrò argumenta contra veritatem fecit, & insoluta dimisit? In 1. dist. 2. quæst. 7. N n. contra Trinitatem argumentatus est, nec soluit. In 2. dist. 2. quæst. 1. de æuo. In 3. dist. 10. quæst. 1. de Filiatione Christi. In 4. dist. 10. quæst. 2. Q. de duplici loco. Similiter Quolib. 1. C. Quol. 9. O. Quol. 11. C. Quol. 13. Q. Dum reprehenditis me non soluentem, non

ne & Scotum reprehenditis ? An mauultis accuſari Scotum potius, quàm me excuſari; Quicquid tandem Scotiſtæ dixerint pro Scoto, pro me dictum putate.

Verùm, vt eò amplius excitemini ad Scoti defenſionem, dico Scotum debuiſſe, & iure philoſophico, & iure theologico ſoluere argumenta pro negatiua. Atque cum hoc non fecerit, nec boni Philoſophi, nec boni Theologi eſſe functum officio.

Non quidem Philoſophi, quoniam ſi voluit oſtendere Ariſtotelem eſſe dubium, debuit reſoluere argumenta relata pro vtraque parte, aut pro neutra: nam ſi mens Ariſtotelis non poterat ſe exoluere ab argumentis pro negatiua, ergo in iſta parte determinatè erat alligatus: quodquidem Scotus de Ariſtotele in 3. diſt. 27. G. tradit; ergo non erat dubius. Dubitatio enim eſt, quando argumenta pro vtraque parte ſunt ſoluta, aut non ſoluta.

Non boni Theologi, quoniam ex D. Auguſtino in 14. de Trinitate cap. 1. ſcientia theologica eſt, *qua fides ſaluberrima gignitur, nutritur, defenditur, & roboratur*; ergo Scotus in 4. ſententiarum theologicarum ex officio Theologi tenebatur roborare fidem illius negatiuæ: *anima intellectiua non eſt mortalis*: tenebatur defendere fidem illius negatiuæ: ſed nec roborauit, nec defendit. Debebat impugnare affirmatiuam: *anima eſt mortalis*. debebat ſoluere pro negatiua, quæ ſunt contra fidem, & pro hæreſi; ſed ipſe non impugnauit, non ſoluit, ergo & contra finẽ intentum à Theologo, & contra finem intentum à Philoſopho, quæ debuit ſoluere, non ſoluit; quæ debuit defendere, non defendit: quæ debuit probare, non probauit; quæ debuit non probare, probauit. Etenim debebat adhibere adiumenta, quæ eſſent ad finem opportuna, & impedimenta aduerſantia remouere. Non fecit.

Hinc, ſed præter intentionem pijſſimi Doctoris, duo mala ſecuta ſunt. XXXIII

Primum in Doctoribus; qui animaduertentes Scotum ſcripſiſſe contra fidem catholicam ſic, vt argumenta pro veritate deſtrueret: & argumenta contra veritatem catholicam conſtrueret, & cõſtructa relinqueret; ſed in fine quatuor verba bona proferret

ferret ad lectorem deliniendum : *Ex his apparet quanta sint gratiæ referendæ misericordiæ creatoris &c.* tale exemplum imitati sunt scribunt enim quantis possunt ingenij viribus contra veritates creditas : rationes pro creditis omninò soluunt. Deinde dicunt, nos lumini supernaturali, & fidei credere debere, &c. Tales Achillinus, Piccolomineus, Gianninius, & alij quidam reperiuntur. Sic enim dicunt latenter. Credite, quod nulla ratione credi debet: quod nulla ratione fulcitur, quod omni ratione impugnatur, quod nulla ratione defenditur.

Secundum in plurimis, & doctoribus, & auditoribus malum secutum est. Cum enim omnes cognoscant Ioannem Scotum esse subtilissimum Doctorem, in Aristotele exercitatissimũ, atq; in disputationibus omninò sublimem. Atterdunt autem à Scoto non esse soluta hæc argumenta, quæ probant animam intellectiuam esse mortalem ; consequenter credunt hæc argumenta esse insolubilia, & hanc partem esse omninò in Aristotele retinendam, nec non & in philosophia naturali ; quidquid sit de scientia supernaturali. Vnde obfirmant se in hac falsa opinione, Anima intellectiua est mortalis. Hæc ideò dico, non quia Doctor subtilis defendi non debeat, & possit. Defendi ego ipsum in publica cathedra Patauina : sed à vobis Scotistarum supremis expecto defensionem toti mundo notificandam. Ita tamen, ne clanculum solutionem à me publicè datam, per internuncios quæratis, & tanquam vestram, vt prompti estis scribere, publicetis. Sed hoc, si vixero, non tacebo. Concludo nec Scotum debuisse soluere, quæ erant pro negatiua, nec me soluere debuisse. Idque probaui, & ad rem, & ad hominem. Videbimus, quid contra hæc replicare possitis.

Offensio. *Eò vel maximè, quia hanc inquit esse melius probatam (vt potè proprio marte) quàm negatiuam, etiam si multis annorum centurijs, vt ait ipse, alij consumpserint in ea probanda.*

XXXVI. 20. Defensio. 5. Top. lo. 5. Regulam iudicandi, quæ sunt benè, aut malè probata vos accipitis ex amore proprio. Fortè in vobis verum est Aristotelis dictum in primo ad Nicomachum, Qualis quisque est, talia loquitur, & iudicat. Ego verò accipio regulam iudicandi ex Aristotele in 5. Top. loco 5. Logicum esse problema, inquit, hoc

est probabile, ad quod *fiunt rationes & crebræ, & bonæ*. Crebræ sunt rationes Vestig.6.cap.2. allatæ, sunt enim numero duodecim. Bonæ sunt, quia optimis fundamentis ex optimo Philosopho acceptis, nituntur. Quod in aduersa vniuersali negatiua non reperio. Hæc est ratio mei iudicij.

Sed quid sibi vult pagana illa phrasis, *proprio Marte*? Scribitis ne Pagani, ande Pagano? In ore Christiani de Christiano, Theologi de Theologo adhuc resonant Dij gentium? Adhuc inuocantur dæmonia? Auxilium meum à Domino, qui fecit cælum, & terram, à quo lumen descendit, tùm ad cognoscendam veritatem, tùm ad discernendam falsitatem: non à Marte.

At inquit pro ratione muneris instituti ad ostendendam scilicet animæ separabilitatem, astringi solum ad soluendas rationes pro negatiua. Offensio

Sic est, vt dicitis, quæ contra conclusionem propositam erant. soluere debebam. Cætera minimè. 21. Defensio.

At certè tenebatur, etiam soluere adductas pro affirmatiua, tùm ne faceret Aristotelem sibi contradicentem, dum in quibusdam locis eum adducit pro vniuersali affirmatiua, in alijs eam negat per assertionem particularis negatiuæ, quod quædam formæ substantiales non sunt separabiles. Offensio

Argumentor vobiscum. At certè Scotus tenebatur soluere adductas pro affirmatiua, ne faceret Aristotelem sibi contradicentem. Attamen Scotus non soluit rationes pro affirmatiua. Credidit ergo se non teneri vestris legibus, sicut neque ego teneor. Nego deinde consequentiam vestram. Tunc enim Aristotelem facerem contradicentem, cum dicerem Aristotelem asseruisse duas contradictorias. Dixi autem in resolutione Vestigationis ipsum asseruisse subcontrarias, quæ sunt simul veræ. Non ergo ipsum in contradictione posui. Sed hoc vos pungit, quia reliqui rationes contra vos insolutas, quod & iure feci, & nunc perplacet non soluisse, vt vobis molestum sit. XXXV. 22. Defensio.

Deinde ex persona respondentis dico, solutam esse contradictionem per effugium illud, nondum à vobis confutatum re, sed verbis. Nimirum vniuersalem affirmatiuam, omnis forma substantialis, est separabilis, accipe de formis in esse imperfecto,

negatiuam particularem de formis in esse perfecto.

Offensio. *Tum quia ab initio Vestigationis inuestiganda animæ separabilitatete pollicetur se velle ordinem seruare Aristotelis 1. post. vbi 1. repellit vniuersales contrarias, omnium esse demonstrationum, nullorum esse demonstrationum, & recipit medias, quorundam esse, quorundam non esse.*

Quod obseruauit etiam 1. phys. vbi 1. reijcit illas vniuersales contrarias, omnia principia sunt contraria, nulla principia sunt contraria: statuitque quædam esse contraria, quædam non esse.

Tenebaturque ergo & ipse non solum vniuersalem negatiuam destruere, sed etiam affirmatiuam: vt inde particulares concluderet: quædam forma est separabilis, quædam non separabilis.

32. Defensio. Textus istos afferre meum fuit, non vestrum. Nisi enim ex alieno citaretis Aristotelem, non credo, bis in toto libro vestro esset citatus. Aristoteles proposuit contrarias in logica prædictas 1. post. cap. 3. & proposuit rationes pro illis. Deinde constituit duas contradictorias, idest duas particulares medias, per quarum constructionem destruit illas vniuersales, si textū legistis.

1. post. c. 3.

Etenim construere vnam contradictoriam est destruere alteram. Construit vero Aristoteles in tex 21. particularem primam, *quorundam non est demonstratio*, scilicet *immediatorum*: *quorundam est demonstratio* scilicet *mediatorum*. Si quæras quomodo probet immediatorum non esse, mediatorum esse demonstrationem, non inuenis: in album locum id fortasse egit.

Siquæras vtrum soluerit argumenta pro contrarijs opinionibus. Respondeo argumentum secundæ viæ de circulari demonstratione confutat, & per hoc soluit. Argumentum primæ viæ non soluit, nisi proponendo contradictoriam. Id ipsum ego feci argumenta primæ viæ non solui, nisi proponendo contradictoriam; sed proponendo cum probationibus. Argumenta secundæ viæ, & solui proponendo contradictorium istud *quædam forma est separabilis*, ac probando: & item specialiter resoluendo.

XXXVI. In 1. phys. quoque Aristoteles proposuit duas particulares *quædam principia sunt contraria, quædam non*; sed vbi soluerit argumenta pro hac, vel illa parte, vestrum erit quærere, sed non inue-

inuenietis. Satis ergo erat Aristoteli, & mihi per inuentionem veritatis soluere dubitata iuxta 3. met. 1. Si autem in speciali contra vniuersalem negatiuam, nulla forma est separabilis, laboraui; hoc feci, quia erat contradictoria meæ conclusioni intentæ, vt dictum est, & superius, & in 6. vestig.

Sed ex ista vestra offensione, qua dixi me velle tenere ordinem Aristotelis, scilicet primò proponere contrarias cum suis fundamentis: secundò velle recipere medias particulares, *quadam forma est separabilis, quadam non*, sicut Aristoteles fecit. *Impostura* Ex ista, inquam, offensione vestra constat, vos falsò mihi imposuisse, quòd vellem conuincere vniuersalem affirmatiuam. Pollicitus sum, vt confitemini, me velle recipere medias, sicut Aristoteles fecit, & velle reijcere contrarias, sicut Aristoteles reiecit, quod fideliter obseruaui. Non sum pollicitus soluere argumenta pro vniuersali affirmatiua, immo bis dixi me id nolle facere, sicut neque Scotus, neque Aristoteles fecit. Quare neque ex fine intento, neque ex mea promissione, neque ex Aristotelico exemplo tenebar, & nego consequentiam vestram.

Tum tandem quia non sunt facienda mala, vt inde veniant bona: vt ergo ostenderet veritatem illam, quòd anima rationalis est separabilis, non debebat hanc falsitatem relinquere probatam, quòd omnis forma substantialis sit separabilis. Offensio

Melius fecissetis vos, si probauissetis conclusionem istam, *quòd omnis forma substantialis sit separabilis* esse falsam, quàm si contra proponentem fecissens inuectiuam. Illud proposuistis probandum, sed nunc extra propositum contra personam agitis, non contra conclusionem. 24. Defensio.

Deinde vos non attendistis ad Doctorem vestrum, qui vt Aristotelis mentem aperiret, non debebat hanc falsitatem relinquere probatã, quòd *anima intellectiua sit mortalis*: scilicet nõ debuit facere malũ, vt eueniret bonũ; & quidem falsitas ista, quã Scotus probatam reliquit, est capitalis, in qua salus tùm cuiusque hominis, tùm Christianæ Ecclesiæ conseruatio consistit. Da enim, quòd anima sit mortalis: iam Christum Crucifixum, & Crucem sepelire potes, totaque fides christiana corruit. Illa verò propositio, omnis forma est separabilis, non ad- XXXVII.

uerſatur fidei chriſtianæ.

Ad Rom. 3. Tertiò maior propoſitio, ***non ſunt facienda mala, vt veniant bona***, eſt Apoſtoli, & intelligenda de malo moris in ordine naturali, ac ſupernaturali. Sed ex D. Bonau. 4. diſt. 30. num. 2. cum dico aliquid ſecundum doctrinam ſupernaturalem, vel contra, occurrit ratio meriti, & demeriti. Dum dico cum Ariſtotele, nec eſt meritum, nec demeritum; vnde in hoc malum non feci. Sed vt oſtendam omnia hæc veſtra dicteria eſſe contra Scotum. Dico Scotum malè feciſſe, quia contra veritatem fidei catholicæ probauit hæreſim, & probationes non ſoluit.

D. Bon.

Interea vos (tenerrimæ conſcientiæ homines) quando ab alijs benè dicta, & inuentionem, vt propriam publicatis, nonne eſtis raptores gloriç alienæ? Quando alios doctores contumelijs afficitis, eorumque famæ detrahitis, nonne hoc malum eſt inuidentiæ? Veſtram gloriam ſpiratis, & ex doctis obſcuratis, & ex doctrinis illorum ad vos attractis. Nonne ad bonum veſtræ laudis facitis plura mala? Non ſunt facienda mala, vt inde veniant bona. Hoc primum dicite vobis, quàm alijs. In hac longa digreſſione facta contra me, quid lucrati eſtis? Do vobis, me non feciſſe, quod debebam: an propter hoc concluſionem veſtram probaſtis? aut rationes meas ſoluiſtis? Non vtique, ſed voluiſtis detegere defectum proximi, improperia cõtra me ſcribere coram toto vniuerſo, veſtram ſapientiam ſupra meam iactare. Multa falſa mihi impoſuiſtis, multas fallacias de me lectori obiecistis. Denique obſcurare me deſideratis, vt vos glorioſiores videamini. Iſta ſunt vera mala, homine, Chriſtiano, Franciſcano indigna; de quibus dixit Apoſtolus: ***non ſunt facienda mala, vt veniant bona***.

Quia verò hucuſque contra propoſitam vniuerſalem affirmatiuam, nihil de veſtro attuliſtis, ſed ſolùm iurgia contra me: patet me non debuiſſe ad hæc reſpondere, quæ ſpectant ad iurgia.

Sed tamen, quia tranſitis ad alia, aliud capitulum inchoemus.

CAPVT VII.

Ponderantur offensi, & Offensorum rationes contra positionem de omnium formarum separabilitate.

SEd accedamus ad rationes; Ferchius, cum quasdam retulisset ex alijs, velut nimis fragiles, eas aspernatur, & diolssuit cap. 3. & in fine capitis licèt protestetur eius consilium non esse, eam opinionem refellere ibi, duas tamen rationes insinuat, quibus, inquit, posset robustius illa opinio inpugnari. Offensio

Sunt vtique nimis fragiles illæ rationes, quas ego nullius frugis homo soluere potui. Vos ingeniorum Sansones illas omninò contriuissetis. XXXVIII. 25. Defensio.

Protestatus item sum, non esse mei consilij refellere in præsentia opinionem de omnium formarum separabilitate. Reseruabam hoc in aliud tempus, ne vagarer in id, quod erat præter intentionem principalem, non contra. Nonne hæc mea protestatio satis erat, vt non tribueretis mihi illam opinionem, quã in aliud tempus remitto refellendam: quam etiam nunc dupli-ci ratione Aristotelica reijcio? Cur ergo vos mihi tàm sæpè, tàm falsò ascribitis, quòd illam opinionem, vt veram reliquerim, & conuincere voluerim, & asseruerim? Tandem, quia rationes meas cribrare vultis, legamus eas apud vos.

Posset robustius illa opinio impugnari, quia nimirum opinio illa, quòd omnis forma substantialis sit separabilis, & æterna, omnem generationem, & corruptionem substantialem demolitur. Offensio

Et quoniam infinitæ formæ actu essent in materia.

Legantur istæ rationes in mea Vestigat. 6. num 20.

Posset quis robustius pugnare, Aristotele Duce in 1. de generatione, & 1. met. quoniam videtur opinio prior omnem generationem, & corruptionem substantialem demoliri. Ex 3. phys. atque 11. met. quoniam infinitæ formæ essent actu in materia. 26. Defensio.

Cur ommisistis Offensores, citationem Aristotelis, quam ego posui? Vt meam præsumptionem sugillare possetis; quasi ego qui alienas rationes aspernor, vt nimis fragiles, meas arrogan-

ter extollam, vt robustiores. Si autem recitauissetis, quòd ego de meo robore diffidens, robur rationum Aristotoli tribuam: non potuisset falli Lector. Comparatis enim rationibus Aristotelis, & rationibus aliorum contra illam: *omnis forma substantialis est separabilis*: omnes Peripatetici facilè consentirent rationes Aristotelis, esse robustiores. Præterquam quòd illæ rationes, quas vocaui fragiles, probant conclusionem falsam illam, *nulla forma substantialis est separabilis*: vnde, & meritò falsæ sunt dictæ, atque fragiles. Sed rationes Aristotelicæ impugnant vniuersalem affirmatiuam falsam hanc: *omnis forma est sepvrabilis*: Quarè & sunt rationes ad veram conclusionem, & firmæ, & infractæ; quæ sapientum virorum iudicio tot sæculorum voluminibus, insolubiles iudicatæ sunt.

Neque ego facio rationes; tantùm indico scopum, contra quem sunt dirigendæ: & armamentum principis Peripateticorum, vnde sunt eruendæ; quia tunc non poteram ego digredi extra propositum. Iam contra ista mea, quid intorquetis.

Offensio *Sed sanè, aut ista rationes sunt cæteris fragiliores, aut earum robur assecuti non sumus.*

27. Defensio. Fortasse vtrumque est verum. Sed res ipsa hoc declarabit. Pergite.

Prior quidem non benè consequentiam deducit, quia forma hominis est separabilis, & æterna, & tamen homo generatur, & corrumpitur substantialiter: non ergo ad generationem, & corruptionem substantialem astruendam exigitur necessario, quòd forma substantialis sit corruptibilis, & caduca, sed sufficit, quòd possit cum materia coniungi, & abiungi. Hac siquidem sola coniunctio, & abiunctio sufficiens est ad generationem, & corruptionem compositi.

Offensio

XXXIX 28. Defensio. Planè non estis assecuti, aut non voluistis assequi dicta in cap. 2. pro explicatu primæ opinionis. Rescribo Vestig. 6. num. 10. *De subiecto igitur pellitur, atque destruitur accidens à contrario, forma substantialis contrario vacat, ob id neque pellitur, neque destruitur, sed secundum suum esse proprium semper est superstes.* Item num. 11. scripsi *Iam omne compositum* (scilicet subcæleste) *qua substantiale est, semper erit, scilicet in esse imperfecto, & inchoato. Quod enim est indifferens ad ambo opposita recipienda, neutri opponitur*

nitur, & à neutro oppositorum læditur. Hæc ibi scripta. Vnde patet iuxtà illam positionem, quòd 1. Forma nunquam destruitur, nunquam pellitur à materia 2. Compositum substantiale semper manet secundum esse substantiale 3. Quamobrem iuxtà positionem, forma substantialis non fit ex nihilo, compositum substantiale non fit ex aliquo sui 4. Compositum substantiale non destruitur in aliquid, forma substantialis non destruitur in nihil sui 5. Amplius materia nunquam habet priuationem formæ substantialis, sed semper est informata, & semper cum forma constituit compositum substantiale 6. Quocirca materia nunquam transit à priuatione formæ substantialis ad formam substantialem, neque à forma ad priuationem. Igitur iuxtà opinionem primam non datur mutatio substantialis materiæ à priuatione ad formam, vel è contra. Non datur factio formæ, vel compositi. Ergo iuxtà illam positionem primam, nec generatio mutatio, nec generatio productio datur. Ista consequentia vobis non videtur bona, quia non benè vidistis dicta in illa positione.

Hinc patet vos petere principium, quando postulatis concedi, quòd anima abiungitur, vel coniungitur de nouo cum materia. Nec enim possibilitas vel separationis, vel cõiunctionis facit actualẽ generationẽ, aut corruptionẽ: sed actualis cõiunctio, vel separatio, quæ secundũ illã opinionẽ primã non conceditur.

Secundò, conditio animæ rationalis iuxta ponentes rationes seminales in materia coænas, est, vt aliæ formæ substantiales sint in seminario, intellectiua non sit. Ergo instantia de anima rationali non est ad propositum; quia vos etiam proposuistis dicere de formis materialibus; inter quas non ponitis (vt ego arbitror) animam intellectiuam, aut si ponitis, vt nunc facitis, superius ad num. 15. vobiscum non conuenitis. Nec igitur benè arguitis contra rationes seminales afferendo animam intellectiuam, omittendo alias formas, quæ sunt coæuæ ipsi materiæ: neque benè arguitis contra positionem primam positam Vestigatione 6. quæ secundum aliquid conuenit cum inchoationibus formarum.

Igitur, indicato scopo, in quem dirigere debet argumenta, xxxx

is, qui velit refellere primam opinionem; ego non argumentor contra opinionem: sed indico primum de gener. & 1. met. Aristotelis, vt ex munitissimis locis, non modò robustiora, sed robustissima promantur argumenta. Hæc circa primum modum impghnandi opinionem primam.

In secundò modo impugnandi, si supponamus mundum ab æterno, & in æternum, vti vos tenetis de Aristotele; & omnes formæ, quæ incipiunt, & desinunt in tota æternitate, simul ponantur in materia, videntur mihi actu infinitæ. Quod vel de solis animabus rationalibus, & Auicennæ, & Liceto Viris clarissimis visum est. Sed æternitate tanquam falsa in Aristotele reiecta, materia prima potest recipere infinitas formas, putà formas ignis numero diuersas. Infinitæ formæ ignis, eiusdē speciei scilicet, sunt possibiles. Si ponantur in actu in materia prima erūt actu infinitæ. At opinio prima ponit omnes formas ex se separabiles, sed actu cōiunctas, & nunquā separatas. Ponit cōposita substantialia omnia esse in rerū natura secundū esse substantiale præcisum; ergo infinitas formas actu in sola specie ignis reperimus. Si autem ponamus omnes formas, etiam specificas in consideratione, & omnia singularia cuiusuis formæ specificæ, habebimus, non dicā infinities infinitas formas; sed cum vestra hyperbole, habebimus sexcenties infinitas.

Tunc rursus non arguo, sed indicato scopo infinitatis confutandæ; remitto lectorem ad armamentum principis Peripateticorum in 3. phys. & 11. met. vt inde argumenta inducat robustiora, & robustissima. Sint Aristotelis argumenta vobis fragiliora, mihi robustiora sunt: semper quidem; sed maximè, dum Aristotelis vestigia sequens, mentem Aristotelis perquiro.

Offensio Non consonant cū offensione tertia. Impostura refutata num. 39.

Nec etiam alia ratio benè deducit, quod essent infinitæ formæ in materia, quia opinio illa non inquit, formas in compositi dissolutione in materiam rursus immergi, & velut in eius gremio abscondi, & latere, quousque rursus ab agente extrinseco foras extrahantur, vt asserebant Anaxagoristæ, & consentire videntur assertores inchoationum. Immò docet formas à materia diuelli, & veluti loco dissi-

tas in se, & per se conseruari. Admissa ergo illa opinione, non sequitur hæc infinitas formarum in materia, sed potius in se ipsis.

Citò nimium obliti estis relatæ opinionis, quæ ponit formas perpetuò secundum esse substantiale in materia, quia nunquam pelluntur ex ea. Ponit composita perpetua in esse substantiali, loca non refero amplius. Nam si vos immemores, lector non erit immemor. Relegatur defensio 28. ad num. 39. Opinio non dicit formas immergi, abscondi, latere in materia: sed dicit, accidentibus deficientibus, formas non esse sensui peruias. Si hoc est abscondi, falsò refertis opinionem. Falsò item dicitis secundum illam opinionem, formas à materia diuelli, ac veluti loco dissitas esse. Hæc est vestra impostura. Legite totum caput secundum Vestig. 6. & videbitis dici, quòd formæ semper sunt in materia, & composita semper sunt in esse substantiali. XLI. 29. Defensio. *impostura.*

Tertiò etiam falsò adiungitis, formas rursus ab agente extrinseco extrahi foras. Peripateticus non dicet hoc, qui formas accidentales semel destructas, scit nunquam redituras easdem numero, sed specie solùm. Si autem formæ generantur, & corrumpuntur, hoc non est quidem ratione sui; sed præcisè ratione accidentium proportionalium. Quia verò irremeabile est iter ad eadem accidentia numero, irremeabile quoque est ad eandem formam, & ad idem compositum numero. Productis ergo nouis accidentibus secundum numerum: noua forma, nouum compositum substantiale erit in actu perfecto: non autem idem compositum, aut eadem forma substantialis, quæ semel ad imperfectionem status redijt. *impostura.*

Quartò de Anaxagoristis affirmatis, quòd illi sint opinati formas latere, & extrahi ab agente. Sed Aristoteles 1. phys. à tex. 34. tradit, Anaxagoram posuisse infinita corpuscula similaria, quorum quodlibet esset in quolibet latens secundum infinitas particulas, & quodlibet segregaretur ex quolibet. At aliud est formam latere, vel extrahi: aliud corpus, vt aurum. Non enim idem sunt aurum, & auri forma. *1. phys. 34.*

Denique siuè *infinitum formarum actu* ponatur in materia, siuè extra materiam: Aristoteli neutrum est placiturum, quemadmo-

madmodum in locis relatis constat, & à me ostensum est Vestig. 6. num. 138. & sequentibus; ergo benè sequitur, infinitas esse formas vtrouis modo ponantur; secundum vos sequitur infinitas esse formas extra materiam, secundum iudicium meum intra materiam. Iudicium meum nititur dictis in opinione, vestrum nititur vestra imaginatione.

Offensio *Potius ergo ex eo capite formarum materialium inseparabilitas ostendenda est.*

30. Defensio. Postquam vobis rationes Aristotelicæ sunt nimis fragilibus fragiliores. Agite vos aliquam insuperabilem rationem afferte. Hoc certum mihi est, vestram rationem in Aristotelis authoritate non fundari, atq; adeò in schola Aristotelis non receptum iri, sed in vestra. Singulas propositiones examinabo.

Offensio Prima propositio *Quòd ideò* (formæ materiales) *dicuntur materiales, quia suapte natura in suo esse, fieri, & conseruari, materiæ sunt immersæ, & alligatæ.*

XLII. 31. Defensio. Nihil hic ex Aristotele, cuius opinionem vestigamus. Petitio hæc est, non propositio. Qui enim teneat omnem formam esse separabilem, concedet formam esse coniunctam cum materia; sed ei esse alligatam, & immersam (immersa, & alligata sunt metaphoræ à disputatione reijciendæ) ità vt exolui, aut emergere non possit, is negabit hanc propositionem. Quia dum dicitur, omnis forma esse separabilis, dicitur non esse alligata: idem enim sunt separabile loquendo propriè, & non alligatum loquendo metaphoricè. Quarè hæc prima propositio est petitio statim.

Duplex denominatio. Præterea duplex est denominatio. Altera formæ à subiecto, vt forma materialis denominatur à materia, quam est apta informare, aut informat; altera subiecti à forma, vt superficies denominatur alba. Ita quoque anima rationalis à Doctore subtili dicitur materialis quolibeto 9. C. contra Aquinatem. Reponiturque hæc responsio pro Aquinate. *Diceretur, quòd benè potentia intellectiua est immaterialis, quia non est immersa materiæ, &c.* Ergo hæc phrasis *est immersa materiæ*, vel *alligata* in declarando formam materialem, est phrasis Thomistica, non Scotica. Ex terminis Thomisticis propositiones, & ex propositioni-

bus

bus conclusiones Thomisticas pro Scoticis scribetis.

Ità quod fatali necessitate ruant, eo ipso, quod ab ea diuellun-tur. Offensio 2. propositio: 32. Defensio.

Nihil ex Aristotele. Fatalis necessitas è schola Stoicorum est, quæ ruinam formis, & diuulsionem minatur. Metaphoræ rhetoricæ valdè crebræ. Sed duæ sunt petitiones principij sinè metaphora loquendo. Conclusio impugnanda ponit, quòd nullæ formæ separantur à materia: hæc propositio petit, quòd formæ diuellantur. Conclusio ponit omnes formas æternas, etiam si separarentur: propositio petit, quòd formæ ruunt.

In quo ab anima rationali secernuntur, quæ ob sui immaterialitatem independenter à materia fit, & conseruatur. Offensio 3. propositio. 33. Defensio.

Nihil ex Aristotele. Si narratio vestræ opinionis valet pro argumento ad refutandam primam opinionem vobis oppositã, vicistis. Aduersarius interim dicet vos tria falsa dicere in his paucis verbis.

Primum falsum, quòd anima rationalis sit immaterialis. Etenim (vt loquar ex me, non secundum positionem) anima rationalis est materialis, & per materiam, in qua, & per materiam, ex qua est, vti S. Bonau. in 2. dist. 17. quæst. 2. & Scotus quæst. 15. in lib. de anima, & Hugo Cauellus super illum lib. Titulus ille immaterialitatis datus animæ, non est Scoti, sed Aquinatis. Nam Scotus tale facit argumentum contra Aquinatem quol. 9. *Si instetur, quòd simili ratione posset concludi per operationem, & vlterius per potentiam, quòd anima intellectiua est immaterialis, & tamen conclusio est falsa; hoc est, quòd non sit perfectio materiæ; licèt secundum aliquos vera sit de immateriali, hoc est non composita ex materia, & forma;* Anima ergo intellectiua est materialis, quia perfectio materiæ, & quia ex materia secundum Scotum; licèt secundum aliquos existimetur immaterialis hoc secundo modo. Respondet ibi Doc. Sub. pro Aquinate; sed illam responsionem duplici argumento reprobat, & relinquit instantiam tanquam benè probantem. XLIII.

Materialis forma qual. Sco 4. d. 1. q. 1 G g. Vbi rationalis etiam continetur, vt nec ipsa creare possit.

Secundum falsum iuxta opinionem impugnandam est, quòd anima intellectiua differat ab alijs formis substantialibus ratione independentiæ. Nam omnis dependentia est imperfectio

formaliter, vel necessariò habet annexam imperfectionem. Sed forma substantialis non est imperfectior, quàm materia, immò est bonum diuinum, & appetibile: materia est fæx substantiarum, igitur forma nulla in fieri, esse, conseruari, dependet à materia ex lib. 1. Defens num. 47. ad 50.

Tertiũ falsum, iuxtà positionem respondendo. Ponitis differentiam inter animam intellectiuam, & alias formas quò ad fieri, & conseruari. Sed opinio aduersa ponit omnes formas conformiter secundum esse substantiale semper esse in materia: semel reduci ab esse imperfecto ad perfectum, semel à perfecto ad imperfectum. Vos ista duo discrimina in ratione & *dependentiæ* & ipsius *fieri*, *& conseruari* probare, non proponere tantùm debebatis.

34. Offensio. *Vnde etiam dum corpus informat, in suo esse subsistit.*

XLIV. Nihil cum Aristotele, sed neque cum Scoto, qui resolutè ne-

34. Defensio. gat animam subsistere, quando est in corpore, quolib. 9.

35. Offensio. *Qua de causa dum ab eo seiungitur, non statim interit, sed separata seruatur.*

35. Defensio. Iuxtà positionem prædictam petitis principium. Vult is enim, vt anima seiungatur actu, quod positio negat. Si enim loquamur de possibili, omnes formæ substantiales sunt separabiles: si de facto, nulla seiungitur, ne detur in æternum aliquid præter naturam: ideoque & natura, naturæque parens formas materiæ coæuas semper in materia relinquit.

Illa quoque causalis vestra, falsa est, nempe ista: *qua de causa*, scilicet *independentia à materia*, *& immaterialitatis forma seiuncta seruatur*. Fallacia non causæ, vt causæ est. Immaterialitas falsò in anima ponitur: non ergo potest esse causa alicuius proprietatis in anima intellectiua. Independentia à materia est communis omnibus substantialibus formis, quarè non potest esse causa vllius proprietatis in anima intellectiua:

CA-

CAPVT VIII.

Formæ educibiles, & eductio earum ab Offensoribus proposita expenditur.

QVia ergo omnes formæ materiales sunt ex materia educibiles, vt fusè disput. 2. phys. quæst. 7. art. 2. & 3. ideò nulla prorsus est à materia separabilis, & æterna. 6. Offensio.

Nihil citatis ex Aristotele antiquo. Antiquata sunt apud vos eius dogmata. Citatis vos ipsos nouellos Aristoteles. Sed Aristotelici defendentes positionem, vos non recipient. Negabunt enim antecedens de omni forma substantiali, quoniam ex 1. phys. nulla forma fit ex materia. 36. Defensio. 1. phys. XLV.

Deinde hoc vocabulum, *educibiles*, est obscurum. Dicam cum Gabriele Biel theologo, ac philosopho præcellenti, me ignorare significatum huius vocabuli. Declarate igitur, atque docete Gabrielem, & me. Sed in disput. 2. phys. quæst. 7. ante primum art. cart. 225. sic à vobis est scriptum. *Sed quid sit formam educi de potentia materiæ, & quid ad veram eductionis rationem requiratur, quot capita, tot sententiæ.* Si ità est, vt circa rationem eductionis, quot sunt capita, tot sententiæ sint. Vos duo capita estis, ergo duo diuersa sentitis: & vobis non credo, quia veritas vna est. Si sentitis idem, ergo non quot capita, tot sententiæ, & rursus vobis non credo. Gal. Biel. 4. d. 1. q. 1

Refertis illic omnium sententias, & omnes tanquam ignorantes refutatis. Deinde affertis vestram eductionis definitionem.

Primam, *Educi formam de potentia materiæ significat formaliter, quod in suo esse, fieri, & conseruari à materia dependeat.*

Secundam, *Eductio propriè est productio formæ in subiecto, cum dependentia ab eo.*

Tertiam, *Formam educi de potentia materiæ formaliter, nil aliud est, quàm suum fieri necessariò esse fieri in materia, & quod suum esse, necessario est esse in materia, ità quod &c.* Nam hæc tertia definitio magnam columnam implet. Ergo eductio ipsa incer-

ta est

Citatio falsa. ta est valdè: probatis eam ex omnibus locis Scoti citatis. Allegatur Scotus 4. dist. 1. quæst. 1. ante H h. Sed ibi Scotus loquitur de forma materiali, & eam describit: eductionis nō meminit.

Citatis Ex Fuentes q. 1. & 4. d. 43. q. 2. M. at ibi Scotus nō meminit eductionis; sed ait omnem formam, etiam rationalem cum Aristotele produci productione compositi, non propria.

Citatur denique 4. dist. 13. quæst. 1. §. ex dictis. Scotus hoc loco nominat eductionem, & inductionem. Cito & ego 4. dist. 12. quæst. 3. I. & vtroque in loco comparat formam inductam, vel eductam ad efficiens inducens, vel educens; quid autem sit inductio, vel eductio, & quomodo discernantur, Scotus non dicit. Concludo rationem eductionis esse incertam, & ex incertis, atque ignotis nihil probari.

Respondebitis: Omnes alij malè assignauerunt definitionem huius termini *eductio*, nos soli benè; nostrum significatum est certum, & verum. Sed respondebunt alij contra vos, se benè definiuisse, vos autem malè. Ite igitur, & concordate cum alijs in significato vocis; & item probate nobis tale significatum ex Aristotele, & tunc audiemus. Plura etiam de eductione di-
XLVI. cta sunt, defensione 1. num. 52. quia illic iterum ignorantiam eductionis obiecistis.

Interea summa vestri argumenti in eo consistit: omnes formæ substantiales materiales dependent in fieri, esse, & conseruari à materia: ergo non possunt ab illa separari.

Respondeo pro positione opposita, negando antecedens omnino; nam formæ substantiales non dependent à materia asser-
Offensio tore Scoto quol. 9. sed solæ accidentales.

Accedit, quòd si ponantur separabiles, tunc edocendum erit ab hac sententia, quò diuertat forma in actu diuisionis à materia, & quo loco conseruetur, quod adeò difficile est edocere, etiam de ipsa anima rationali apud Aristotelem. Vt Ferchius ipse post longam rei discussionem, in eam venerit opinionem lib. 2. cap. 14. vt Aristoteli concedenda fuerit circulatio animarum rationalium in corpora humana, quod an ritè dictum sit, & correspondenter ad Aristotelis principia, & fidei nostræ candorem, num potius fabulosè, dicemus in lib. de Anima. Si ergo de anima rationali ità sentit in via Peripatetica, quid di-

e et de alijs substantialibus formis, si ipsæ quoque separabiles sunt, ac suapte natura subsistentes? Migrabunt ne de vna materia in aliam, an potius infinitæ in concauo Orbis lunæ manebunt.

Secundum positionem vobis oppositam formæ realiter manebunt semper in materia, vt, sæpè repetitum est contra vos, sed semper dissimulatũ à vobis. Sed secundum fictionem vestrã non manebunt in concauo orbis lunę, sed in cerebris vestris lunaticis. 57. Defensio.

Quod dicitis esse difficile in Aristotele docere de anima separata, quo loco consistat, & quò diuertat. Dico esse facile, nam in 4. phys. 45. & 1. animæ 38. nullus est locus ipsius animæ: quia corpora sunt per se in loco, formæ autem non sunt in loco, nisi per accidens ratione corporis. Vnde qui concipiunt formas esse in loco, non possunt abstrahere ab imaginatione.

Tertiò additis, Ferchium post longam rei discussionem, quærendo scilicet de loco animæ rationalis, posuisse circulationem animarum. Hoc est falsò mihi impositum. In Vestigat. 6. de loco animæ non quæsiui: neque ex loco deduxi circulationem animarum, sed ex æternitate motus; sic in cap. 14. num. 143. scribo. *Dum Bononiæ naturalem scientiam docerem, creberrimè à discipulis instigatus, vt hoc argumentum ab æternitate motus petitum soluerem, anno 1614. in eam veni opinionem, vt Aristoteli fuerit concedenda circulatio animarum in corpora humana tantùm.* De qua re, etiam tractaui eadem 6. Vestigat. num. 135. Itaque impostura vestra est, quòd circulationem deduxerim ex discussione de loco animarum. Deduxi enim ex æternitate motus: quæ valde diuersa est à loco. *impostura.*

Denique qualiacunque sint hæc vestra argumenta ex dependentia formarum à materia, & ex loco formarum separatarum: extra propositum sunt dicta. Cum enim Aristotelis vestigatur sententia, ipsa ex dictis Aristotelis, non ex dictis vestris est demonstranda. At vos nihil ex Aristotele; ergo nihil ad rem. XLVIII.

Quæ cõminamini vos acturos in libro de Anima, vtrum circulatio sit consentanea principijs Aristotelis, non timeo. Legi enim, dum hæc imprimuntur, amico suggerente, librum vestrum de Anima in ea parte, qua de circulatione animarum agitis, ex indice vestro deductus ad locum illius tractationis. Illic præter

nouam

nouam irrisionem circulationis, nihil est. Irrisio certè non est ratio.

Quod proponitis examinaturos, an opinio de circulatione cum fidei candore consistat; non est, quod à vobis discamus, vti dicam defensionis libro vltimo.

CAPVT IX.

Offendentium *Responsiones ad argumenta Ferchij refelluntur.*

Offensio *num.* 69. *AT videamus, quibus rationibus ex Aristotele probet hic Author hoc suum problema.*

38. Defensio. *impostura.* Omnem formam substantialem esse separabilem, esse meum problema: falsum vestrum est. Tam sæpè fallitis lectorem referendo mea.

Offensio *Primo probat quia Aristoteles* 5. *met.* 15. *ait formam substantialem esse separabilem & 7. met.* 8. *&* 12. *met.* 26. *idem habet. Quibus ex locis colligit hoc ab Arist. poni discrimen inter formam substantialem, & accidentalem: quod illa est separabilis, hæc non.*

93. Defensio. *Confirmat hoc in* 2. *ratione ex* 7. *met.* 4. *&* 12. *met.* 3.

Quando conclusio est falsa, necessariò, vel aliqua propositio est falsa, vel forma syllogismi est fallax. Sed argumenta, quibus probatur vniuersalis affirmatiua, *omnis forma substantialis est separabilis*, sunt pro conclusione falsa: sicuti etiam, quæ probant *nullam esse separabilem*, sunt pro conclusione falsa. Si ergo argumenta pro parte falsa soluantur, nihil mea refert; immò si rectè soluantur gratum fuerit.

Quia tamen Offensores antea gesserunt personam arguentis, & ego respondentis, non ad sensum meum; sed ad positionem Peripateticè tractatam cap. 2. Vestigat. 6. atq; hactenus patuit Offensores nihil arguendo fecisse ex Aristotele, nihil ex se. Placet, quando mutant personam, & accipiunt onus respondentis, mutare etiam personam meam in personam arguentis, vt appareat à meis Offensoribus nec fallacia argumenta solui posse.

Primo igitur obseruo Ad versarios noluisse citare Aristotelis verba;

verba; nam ex eis lector protinus cognouisset responsionum imbecillitatem, & falsitatem. XLVIII

Secundò non retulisse fideliter meas super textibus obseruationes, in quibus vis argumenti consistit; vt sic responderent ad relata propria, non ad argumenta mea.

Tertiò, Molestum esse referre omnia ex Vestigat. 6. cap. 2. & singillatim conferre cum dictis aduersariorum. Faciam tamen hoc, quàm breuissimè fieri poterit.

In referendo primo argumento ex tribus textibus citatis fallunt lectorem, quia non colligo ex illis differentiam inter formam substantialem, & accidentalem; sed inter materiam, & formam. Vnde in 3. obseruatione dico. *Quia ponitur differentia inter materiam, & formam: atque separabilitas magis attribuitur formæ. Sanè materia ratione, & re, est à singulis formis separabilis, ergo & forma omnis hoc pacto erit separabilis.* Sed audiamus, quid respondeant.

Offensio. §. 1. *Respondetur Arist. locis allegatis, præsertim in secunda ratione non ponere illam differentiam inter formam substantialem, & accidentalem, quòd illa sit separabilis à materia, non ista. Sed pouit illam differentiam inter substantiam ex vna parte, & accidens ex alia in hoc sensu, quod substantia est per se existens, & separabilis ab accidentibus, accidentia verò non habent esse per se, nec possunt separari à substantia.*

§. 2. *Ità exponunt ibi omnes, præsertim Scotus in expositione illorum textorum, & quolib. 2. ab initio,* & *textus de se patet.*

§. 3. *Ex eo autem, quòd substantia separabilis est ab accidente, non è contra, sanè non videmus, quomodo ritè hinc inferatur omnem formam substantialem esse separabilem à materia, potius enim inferri deberet esse separabilem à suis accidentibus.*

40. Defensio. In duabus rationibus primis attendendum est prædicatum principale, quod est *separabilitas rei, & rationis*: & subiectum principale, quod est *omnis forma*, vt scilicet vniuersalis sit propositio; & ad hoc intentum principale duo sunt argumenta.

Argumentum secundum (quod ab istis primo loco soluitur) ex 7. met. 4. & 12. met. 3. in duos syllogismos resoluitur sic. Omnis substantia est separabilis, nullum accidens est separabile: sed IL.

omnis forma substantialis est substantia: ergo omnis forma substantialis est separabilis. Hucusque separabilitas est probata de omni forma, vt sit vniuersalitas ex parte subiecti.

Secundus syllogismus. Nullus ponens differentiam inter aliqua duo, ponit differentiam in eo, quod ambobus conuenit; sed in eo, quod conuenit vni, non alteri. At separabilitas rationis conuenit substantiæ, & accidenti, ergo Aristoteles per separabile non ponit differentiam, intelligens separabile ratione, sed re: quarè omnis substantia est re separabilis, nullnm accidens est re separabile. In quo argumento nihil aliud concluditur, nisi modus separabilitatis de omni forma. Vt intelligatur esse locutio de separabilitate metaphysica, quæ est rei, & rationis. Offensores non respondent ad medium terminum, non ad prædicatum, non ad subiectum conclusionis: non ad materiam, non ad formam; sed dicunt concludi separabilitatem substantiæ ab accidente. Verum dicunt; sed non ad propositum, Aliud enim est quærere quid à quo sit separabile, quod in nullo termino syllogismi continetur: aliud est quærere, qualis separabilitas, cui conueniat; quod est conclusum, & ad quod non respondent. Ergo ad argumentum non respondent; sed ad propriam imaginationem.

Quando in 3. §. dicunt se non videre, quomodo ex separabilitate probata inferatur separatio materiæ à forma. Mirabile esset, si hoc ipsi viderent in argumento secundo, quod in eo nō est à me scriptum. Ego non scripsi istam consequentiam. Quarè videre non potuerunt ipsam. Liber Vestigationum est impressus, legi potest.

Tunc arguo. Illa solutio non est bona, quæ non est ad medium terminum, nec ad propositiones neq; ad terminos conclusionis. Talis est, ò mei Offensores, vestra solutio ad secundum.

1. Primum argumentum meum habet duas partes, in prima probatur, quòd forma sit separabilis à materia, & in ista parte consideratur, quid à quo sit separabile. In alia parte principale prædicatum, quod est separabilitas rei, & rationis, concluditur de omni forma, vt scilicet prædicatum principale de principali

subiecto

subiecto probetur. Prima ergo ratio fundatur super tribus authoritatibus 5. met. 15. & 7. met. 8. & 12. met. 26. quibus locis dicitur forma esse separabilis, & arguo sic.

Aristoteles loquitur de forma, non specialissima, sed vniuersalissima ritu metaphysico: quia metaphysica est scientia vniuersalissima; atqui Aristoteles docet formam substantialem esse separabilem, ergo omnis forma substantialis vniuersalissimè sumpta est separabilis. Sic probata est vniuersalitas ex parte subiecti. Rursus ex differentia mathematicæ, & metaphysicæ colligitur modus separabilitatis: sed mathematicus considerat separabilia ratione solùm, metaphysicus separabilia re, & ratione. Atqui in citatis textibus Aristoteles vt metaphysicus, & metaphysicè loquitur, ergo loquitur de separabilitate rei, & rationis, quam illam attribuit omni formæ. Hoc modo probatum manet principale prædicatũ de principali subiecto; & hinc numeratæ sunt duæ rationes ex probatione duplici principalis prædicati.

Nec tamen omisi considerationem secundariam ostendendo, quòd forma substantialis sit separabilis à materia substantiali, immò hoc est fundatum in primis tribus authoritatibus.

Prima ex 7. met. 15. *Accidit igitur duobus modis dici substantiam, & ipsum vltimum subiectum, quod non dicitur de alio: & id, quod, cum quod quid sit, etiam separabile fuerit, tale verò cuiusque forma, & species.* Significata per vocabula *substantia*, sunt duo; vnum est, *vltimum subiectum*, quod 7. met. 7. diuiditur in materiam, formam, & compositum. Reliquum significatũ est vnum ex istis tribus, scilicet *forma*, quæ habet duas conditiones, *quidditatem & separabilitatem*. Quæ suspicio est in hac definitione significati secundi, vt sit comparatio ad accidens? Sola restrictio est, nam primum significatum tres substantias cõprehendit. Secundum significatum accipit vnam substantiam ex tribus: & comparat formam cum eo, cuius est; est autem forma materiæ tanquam correlatiuum, & est compositi tanquam causa constituens: an magis sit dicenda forma materiæ, an compositi, nil refert. Satis est, quod comparando inter substantias distinguitur ab eis per *separabile*, & *per quid*. Atque Aphrodiseus

cum pluribus modis declaret particulam *separabile*, ad materiam tantùm comparat; sicut & Philoponus: neque textus aliter permittit.

LI. Secunda authoritas ex 7. met. 8. Vbi scribitur. *Ex his itaq; speculantibus, accidit substantiam esse materiam; at impossibile est, etenim separabile, & quod quid videntur maximè inesse substantiæ; propter quòd forma, & quod ex ambobus substantia videtur esse magis, quàm materia.*

Text. 9. *At illa substantia, quæ ex ambobus, dico autem, quæ ex materia, & forma est, omittenda est, posterior enim & manifesta est; manifesta verò quodammodo etiam ipsa materia, at de tertia considerandum est &c.* Liquidò constat in textu præcisè comparari tres substantias inter se, & non ad accidens, de quo nec verbum habetur. Probat verò Aristoteles, quòd forma sit magis substantia, quàm materia, & quàm compositum iuxta versionem, qua vtebatur Scotus. Qui quolib. 9. H. arguit contra se *Septimo met. 8. forma est magis ens, quàm compositum, ergo illa non ordinatur ad esse totius tanquam ad compositum.*

Scotus.

Respondet. *Ad primum: Non intelligitur prius & maius secundum perfectionem, sed secundum principalitatem & independentiam; quia esse principij principalioris est independens respectu principiati, & respectu principij minus principalis.*

forma independens à materia.

Quamuis Vestigatio 6. nõsit cum Scoto, sed in multis contra ipsum: vt propter hoc citare Scotum contra me non sit, nisi petere principium: quemadmodum peteret principium contra Scotistam, qui citaret authoritatem S. Th. aut S. Bonau. Tamen quoad vtile est, recipiatur, & primo ex isto loco quolibeti colligo, quòd forma in suo esse est independens à materia, cui contradicunt Offensores. Secũdò, quòd expositio Scoto attributa super metaphysicam, Scoti non est; quia neque textus, neque expositio consonat cum lectione per Scotum citata in quolib. 9. & in 7. met. quæst. 6. Tertio, quòd comparatio fit inter substantias: & forma habet rationem principij principalioris; nempè quià dicit quidditatem specificam, & partem quidditatis actualem. Rursus est separabilis à materia, quia independens à materia. Si autem Antonius Andreas (cuius est ille Commenta-

Commentarius metaphys. falsò scribitur Scoto.

rius,

rius, falsò attributus Ioanni Scoto) comparat substantiam ad accidens, contra quàm Scotus fecerit, non est nouum; transcripsit enim expositionem ab Aquinate, vt plerunque facit, quemadmodum in 1. discussione Scotica per me edita patefeci. Atq; vtinam haberem Scoti expositionem veram: sed eam desiderare licet, adhuc tamen haberi non potuit.

Deinde Aristoteles per *quidditatem*, & *separabilitatem* probat formam esse magis substantiam, quàm sit materia; si loqueretur de separabilitate ab accidente, hoc est commune tribus substantijs comparatis, non proprium formæ, ergo nihil concluderet. Rursus magis est separabilis materia, quæ potest ab omnibus accidentibus separari, cum forma omnis requirat determinata accidentia, quibus sublatis, secundum Scotum forma destruitur 4. dist. 12. quæst. 3 & 2. dist. 37. quæst. 1. ante A.

Preterea quidditas cõpetit soli formæ; sed in ordine ad materiã, quam specificat, & ad compositum, quod constituit. Ergo & separabilitas conuenit soli formæ in ordine ad compositum, sine quo potest esse, quantum est ex se, sicut prius realiter potest esse sine posteriori: ergo & similiter habet separabilitatem à materia. Comparatio enim inter substantias est in vtroque prædicato formæ.

Tertia authoritas ex 12. met. 26. similiter ponit formam separabilem esse comparando ad substantias, non ad accidens. LIII. Quærit Philosophus, an omnium principia sint eadem? Respondet esse eadem secundum proportionem, quia in omnibus est actus, & potentia: sicut affirmauerat esse eadem secundum proportionem in ratione formæ, materiæ, priuationis: atq; actum, & potentiam reducit ad materiam, & formam dicens. *Cadunt autem hæc in prædictas causas. Actus nanque forma est, si separabilis sit, & quod ex ambobus: priuatio etiam vt tenebræ, aut ægrotans, potentia autem materia, hæc nanque est, quod ambo fieri potest.* Comparatur actus ad potentiam, & ad compositum. Comparatio est inter substantias, vt constat: atque actus dicitur esse forma, si separabilis est; vbi separabile soli actui datur, non cõposito, quia compositum non potest separari à partibus: non materiæ in ratione potentiæ, quia potentia non est separabilis

ab actu mensurante: sicuti in ijs, quæ sunt ad aliquid scriptum
5. met. c. d. ad aliquid. est de sensatione, & de scientia. Si autem separabile respectu accidentium diceretur, esset commune tribus substantijs, & non proprium ipsius actus.

Respondent ad istos textus.

Offensio *Iuxtà hanc phrasim loquitur (Aristoteles) in alijs locis, cum dicit substantiam esse separabilem; vult enim posse quantum est ex se ab accidentibus separari.*

41. Defensio. Responsio hæc est inermis. Verba vestra, sed nulla authoritate, nulla ratione fulta. Iam verò ex ponderatione trium textuum probaui in illis textibus formam dici separabilem in comparatione ad substantias alias, non ad accidens.

Offensio *In quibus etiam aduertendum est hoc prædicatum, separabile de composito, & prima substantia, inquantum est illa, quæ per se subsistit, præcipuè enunciari; formæ verò participatiuè, inquantum scilicet magis participat de actualitate compositi, quàm materia. Videatur Doctor super illos textus, quia verba cuiuslibet textus referre, atque Doctoris explanationem, longum est.*

LIII. 42. Defensio. Hæc verba sunt prorsus falsa. Quia in ratione ipsius *quid* compositum participat quidditatem beneficio formæ, & non è contra; quarè & separabile inest composito ex participatione formæ, & non è contra: vnde Aristoteles per *separabile*, & *per quidditatem*, tanquam per proprios characteres formam secernit à composito & à materia: & per istos characteres, teste etiam ipsomet Scoto, probat Aristoteles, quòd forma est magis ens, & magis substantia, quam sit materia, & quàm sit compositum. Longum verò est vobis, Offensores mei, legere textus Aristotelis, & expositores; quia volando legitis, & scribitis; sed Aristoteles admodum morosè, & circumspectè est legendus. Exerite mihi textum Arist. & ex ipso textu ponderato, probate fieri cõparationem formæ ad accidens. Hoc non probastis, & sine dubio est contra textum.

Offensio *Tandem si unquam Arist. loc. cit. vel alibi docet formam substantialem esse separabilem in sensu arguentis, accipienda est indefinitè illa propositio eius, non autem vniuersaliter, sicut accipitur illa 1. phys. prima principia sunt contraria.*

Verè

Verè Arist. in tribus textibus citatis loquitur in sensu arguentis: ponit enim differentiam inter formam ex vna parte, materiam, & compositum ex altera per illos duos characteres, *separabile*, & *quid*; & per eosdem ponit præeminentiam formæ super materia, atque etiam composito secundum lectionem antiquam, à Scoto probatam. Verùm nunc citatis primum physicorum à me Vestig. 6. num. 32. citatũ. Ego textum nõ designaui, quarè neque vos potuistis numeratò ponere textum, quia neque ego numeratò posui. 43. Defensio.

Falsò tamen scribitis indefinitè, & non vniuersaliter dici formam separabilem à materia textibus citatis, quoniam Aristoteles loquitur de omni forma vniuersalissime distinguendo à materia, & à composito. *Formam esse separabilem vniuersaliter.*

Item vniuersalissimè distinguendo substantiam ab accidente.

Expendatur locus citatus 5. met. 15. illa substantia dicitur propriè in 2. significato, quæ est *quid* & *separabilis*. Est ne aliqua forma substantialis, quæ non sit quid? Quæ non sit separabilis? Ergo aliqua forma substautialis non continebitur in illo significato, quod est absurdum. Definitio est vniuersalis, etiam si ei non addatur signum vniuersale; sed assignata est in illo textu definitio substantiæ in 2. significato, ergo est vniuersalis. LIV. *Definitio est vniuersalis.*

Expendatur tex. 7. met. 8. Si aliqua forma non est separabilis à materia, & a composito; ergo illa forma non erit magis ens, & magis substantia, quàm compositum, & quàm materia.

Expendatur tex. 26. duodecimi met. forma, si est separabilis, dicitur esse actus: si aliqua forma non sit separbilis; ergo non erit actus. Facilè respondetis, propositiones esse indefinitas in Aristotele; sed ponderato textu apparent vniuersales. Omnis forma est actus, omnis forma est magis substantia, quàm materia, omnis forma est *quid* respectu materiæ.

Et animaduersione dignissimũ est in omnibus his locis Arist. commemorauisse *separabilitatem*, non tamen in omnibus *quidditatem*; vt magis vniuersaliter dignitas formæ accipiatur ex *separabilitate*, quàm ex *quidditate*. *Forma separabilis magis, quã quid*

Quanquam ergo Aristoteles in 1. phys. posuerit illam indefinitam *Soluitur aduersariorũ consequentia*

finitam, *principia sunt contraria:* non sequitur, quòd omnes aliæ propositiones in quibusuis alijs libris sint indefinitæ. Hæc responsio generalis vestra, est cum fallacia consequentis; si in vna propositione est ità, ergo & in cæteris: veluti si vnus homo est doctus, ergo omnis homo est doctus.

Tertium Argumentum Ferchij.

Offensio Num.70. *Secundo arguit ex 8. met. tex. 8. Vbi Aristoteles facit hanc disiunctiuam, loquens de forma substantiali. Necesse est aut sempiternam hanc esse, aut corruptibilem absque eo, quod corrumpatur, & factam esse absque eo, quod fiat. Sed pars secunda huius disiunctiuæ est simpliciter falsa, nempe vt aliquid sit factum absque fieri, & corruptum absque corrumpi; ergo prima pars est vera dicens, omnem formam substantialem esse sempiternam.*

LV. 44. Defensio. Offensio Hoc argumentum meum est. Sed magnam partem textus omisistis, ex qua vestra responsio refellitur.

Resp. immò Scotum exponere, quòd prima pars disiunctiuæ est falsa, quia est secundum opinionem Platonis ponentis formas separatas; & 2. est vera, ac de mente Aristotelis, qui ponit formas in materia generabiles, & corruptibiles non per se, sed per accidens, vt ostendit in 7. met. & hac de causa inquit esse corruptibilem absque eo, quod corrumpatur, & factam esse absque eo, quod fiat; nempe per se & immediatè, sic enim solum compositum generatur, & corrumpitur.

45. Defensio. Possem ego responsionem hanc pseudo Scoti, idest Antonij Andreæ recipere, quia non est vestra, sed viri spectatissimi. Veruntamen, quoniam Antonius Andreas illam expositionem ab Aquinate accepit, non est cum Scoto accipienda. Scoti expositionem non habemus, vt dixi. Habemus tamen librum, cui titulus est, *Conclusiones metaphysicæ.* In octauo libro est.

Scotus. *Octaua Conclusio ibi. Non videtur itaque quærentibus* T. com.8. *est, quod forma est aliquid aliud, præter partes materiales. Medium est, quià non est elementum, nec ex elementis, vt pat. 46. 7. huius, & hic repetitur.*

Nona Conclusio ibi. Necessarium itaque T. com.8. *est, quòd forma non sit, neq; generatur, vt pat. ex 21. 7. & hic etiam repetitur.*

Decima

Decima Conclusio, quam videtur intendere ibi, si autem sunt corruptibilium substantiæ T. com. 8. *est, quòd si formæ sunt separatæ à materia, vt Platonici posuerunt, non erunt definibiles.*

Ex ista Scoti doctrina, noto Scotum ponere conclusionem de formis in materia existentibus, habere principium in illis verbis: *Necessarium itaque:* sicut & ego posui in meo argumento. Deinde in verbis positis à me, sed à vobis ommissis, illis. *Si verò corruptibilium substantiæ sunt separatæ*, ponit Scotus sermonem esse de formis separatis contra Platonem; quarè vel Scotus sibi contradicit, ponens illam particulam; *Necessarium itaque est, aut sempiternam h nc*, esse intelligendam de formis separatis à materia vna vice: de formis non separatis à materia altera vice; vel quod verum est, Scotus verus mecum est: Scotus falsus vobiscnm. Et cum Scoto vero militant Aphrodiseus, Philoponus, Auerroes, Suessanus, Scainus, & alij. Et ipsa quoque textura Aristotelis id ostendit. Quod placet latius expendere.

Aristoteles de forma substantiali agit, & primo ait, quòd forma non est ex materia, sed est aliquid præter materiam. LVI. 8. met. 8.

Et hoc rectè: compositio enim, & mixtio non est ex his, quorū est compositio, aut mixtio: similiter nec aliorum, vt putà limen positione, non ex limine positio, sed magis istud ex illo.

OBSERVATIO.

DOcet, quòd forma non est ex materia, vt compositio non est ex componibilibus, veluti forma domus non est ex lapidibus, vel cæmento. Mixtio non est ex miscibilibus, vt forma mulsi non est ex melle, & aqua mixtis. Ità si limen informatur positione, positio non est ex limine; sed potius limen ex positione.

TEXTVS.

NEc homo est ipsum animal, & bipes, sed aliquid esse oportet præter hæc, si hæc materia sunt: sed nec elementum, nec ex elementis, sed substantia, quod materiam auferentes dicunt.

OBSERVATIO.

SVpponit, quòd animal, & bipes sint materia hominis. Posthac affirmat, quòd homo non est ipsa materia sola, sed præter materiam, & partes eius oportet in homiue esse aliquid aliud, videlicèt formam. Item, illud aliud non est elementum, nec ex elementis, sed est substantia, seu essentia ipsius homini: quam essentiam dicunt auferenres materiam.

forma nõ est ex materia.

Hic obiter noto, quòd forma non est ex materia, neque ex partibus materiæ, vt Aristoteles, & Scotus notant. Hoc tamen est contra Offensores meos, qui contendebant in offensione præcedente, & lib. 2. formam fieri, & esse ex materia, quorum vtrunque est contra Aristotelem: putabant enim sic, se posse effugere factionem formæ ex nihilo.

Deinde obseruo illam particulam, *auferentes materiam* bifariam exponi ab Aphrodiseo, primò de separabilitate rationis, nam forma ratione est separabilis à materia 8. met. 3. quando scilicet intellectu consideramus formam non esse materiam. 2. de separabilitate rei, vt idearum authores posuerunt formas separatas a materia, & à composito.

TEXTVS.

SI itaque hoc ipsius esse causa, & hoc substantia, ipsam substantiam vtique non dicerent.

OBSERVATIO.

HAEc secunda particula legitur negatiuè ab Interprete Arabo, & Bessarione, sic *ipsam substantiam non dicerent.* Legitur affirmatiuè ab Aphrodiseo, Philopono, Alberto, Scaino.

Si legamus affirmatiuè, sensus erit. Si istud ens aliud præter materiam est principium ipsius esse, & istud est substantia; qui dicent istud ens, scilicet formam, dicent ipsam substantiam rei; si quidem forma est ipsa substantia, & essentia rei, quemadmodum in homine diximus.

Si legatur negatiuè, vt Albertus, Aquinas, Ant. And. potest exponi sic, vt sit locutio contra Platonicos, vel Stoicos. Si forma est principium ipsius esse, & est substantia ipsius rei: qui dicunt formas à materia separatas, non dicunt vtique ipsam substantiam rei. Consequentia est conspicua, quoniam ipsa substantia rei est interna ipsi composito cuius, est essentia, vt homini: & internè informat ipsam materiam, vt animal, & bipes. Sed forma separata, nec informat materiam, nec est interna cõpositio, ergo cum quæritur essentia rei sensibilis, qui respondet formam separatam, non dicit essentiam rei.

TEXTVS.

Necesse autem est, aut sempiternam hanc esse, aut corruptibilem absque eo, quòd corrumpatur, & factam esse absq; eo, quòd fiat. Ostensum autem est, & declaratum in alijs, quòd formam nullus facit, neque generatur, sed efficitur hoc: fit autem, quod ex his.

OBSERVATIO.

Hic textus est, in quo residet vis argumenti tertij mei. Pronomen *Hanc* quid demonstrat? Non aliud certè in præcedenti clausula, nisi *ipsam substantiam*: sed ipsa substantia rei non est, nisi ipsa forma interna composito, quam Aristoteles diceret, & authores formarum separatarum non dicerent. Ergo pronomen demonstratiuum *Hanc* præcisè denotat formam informatricem materiæ, & composito internam, vti Scotus explicat, & authores antea citati. De hac ergo substantia à Platonicis non explicata, sed ab Aristotele explicata, inquit Philosophus: *hanc formam* necesse est, aut sempiternam esse, aut esse corruptibilem absque eo, quòd corrumpatur, & factam esse absque eo, quòd fiat; ergo non benè Offensores asserunt *Hanc* demonstrare formam Platonicam separatam in prima parte disiunctiuæ. LVII. *in cõclus. 8. met. 9.*

Deinde per pronomen, *Hanc* vel demonstrat Platonicam formam, vel Peripateticam, vel commune ad ambas. Si primum detur, ergo vtrunque membrum diuisionis est sub forma

Platonica, quia diuisum vtrique membro diuidenti conuenit? quarè etiam forma separata Platonis generabitur, & corrumpetur, quod est ridiculum. Hoc idem est contra Offensores, qui accipiunt secundam partem disiunctiuæ de forma coniuncta cũ materia. Si tertium detur, nihil est commune ad formam Platonicam, & Peripateticam, quia nihil est commune ad possibile, & impossibile per secundum posteriorum 32. Insuper si primum membrum est de Platonica, de illa verum erit, quod est sempiterna. Si secundum de Peripatetica, per aduersarios verum est, quòd forma ista est generabilis sine generatione; ergo vtraque pars disiunctiuæ est vera. Si detur secundum, vt pronomen *Hanc*, demonstret formam Peripateticam, ergo vtraque pars disiunctiuæ continetur sub forma Peripatetica, & prima pars non rectè exponitur de Platonica.

Præterea, quando fit syllogismus hypotheticus disiunctiuus, probatio fit contra partem falsam vnam, vt altera pars relinquatur tanquam vera. Aristoteles autem facit syllogismum hypotheticum disiunctiuum necesse est, *hanc*, scilicet formam esse, aut sempiternam, aut factam esse sine fieri: & nihil probat contra primam partem, sed ex probatis in 7. met. 26. & 32. arguit contra secundam partem, dicens, quòd nullus facit formam, nec forma generatur; sed materia efficitur hoc, vel talis, vt homo fit musicus: fit autem compositum ex his, idest ex materia, & forma; ergo in textu Aristotelis secunda pars est falsa, prima pars disiunctiuæ non impugnata est vera.

Amplius, si Aristoteles in prima parte disiunctiuæ ponit cõfesse falsum, quòd forma non est separata, nec sempiterna; cur infra subdit, hoc non esse manifestum, scribens. *Si verò corruptibilium substantiæ sunt separatæ, nondum est manifestum?*

LVIII. Hæc sint obseruata circa textum. Ex quibus constat hoc tertium argumentum non solui. Quoniam prima pars disiunctiuæ ab Aristotele non impugnatur, sed secunda.

Secundò, per vos Offensores, neque secundam partem disiunctiuæ impugnat: ergo neutram, quod est contra naturam syllogismi disiunctiui.

Tertiò, quia pronomen *Hanc* demonstrat illam formam, quã

Platonici non dicerent. Sed forma talis est forma coniuncta cum materia.

Quartò, quia in prima parte disiunctiuæ per vos ponitur falsum manifestum; at infrà Aristoteles dicit non esse manifestum.

Quintò, vtraque pars disiunctiuæ debet contineri sub eodem communi disiuncto, vbi commune distinguitur; sed forma substantialis coniuncta, per vos non continetur in prima parte. Forma separata Platonis non continetur in secunda, ergo non esset benè constructa disiunctio.

Sextò, nulla est necessitas, vt quod est impossibile esse, sit sempiternum. Sed forma Platonica est impossibilis esse secundum Aristotelem, ergo non est necesse, vt sit sempiterna. Sed neque est corruptibilis, aut generabilis: nam quod est impossibile esse, non potest generari, aut corrumpi, ergo forma Platonica sub neutra parte disiuncti continetur.

Cum respondetis ad absurdum illatum, *forma esset facta sine fieri, corrupta sine corrumpi*: dicentes formam generari, & corrumpi mediatè, & per accidens, scilicet mediante composito, quod per se, & immediatè generatur, & corrumpitur, sed formam per se nec generari, nec corrumpi. Dicerem & ego hanc vestram solutionem esse elusionem authoritatum Aristotelis, quando demonstrat, quòd materia, & forma nec fiunt, nec intereunt. LIX.

Aristoteles quippè arguit. Necessarium est, vt forma, vel sit sempiterna, vel facta sit absque eo, quod fiat. In 2. parte disiunctiuæ sunt duo probanda. Primum, quòd forma sit facta. Secundum, quòd non fiat.

Primum probatur ex negatione primæ partis disiunctiuæ. Quod enim est in rerum natura, nec est sempiternum, illud necessariò est factum ab aliquo efficiente actu existente; sed forma est in rerum natura, pro vt probatum est in præcedente parte textus 8. Atque ex hypothesi secundæ partis disiunctiuæ, forma negatur esse sempiterna: igitur optimè concluditur, quòd forma sit facta.

Secundum probatur, vt aduersum primo probato, sicut constat per particulam aduersatiuam *autem*. Ostensum est autem

in 7.

in 7. met. 26. 27. 32. quòd nullus facit formam; quarè & o sten sum est, quòd forma non fit: igitur forma erit facta absque eo, quòd fiat. Istud, quod Aristoteles infert, vt absurdum, & ad versum priori membro probato, Vos ponitis tanquam conuenientis,& ambo membra opposita, *fit*, & *non fit* recipitis, vnum per se, alteram per accidens, totamque rationem Aristotelis eluditis.

Addo, ab Aristotele nunc tria dici ex lib. 7. metaph. Compositum fieri, vt homo musicus fit absolutè: materiam fieri hoc, vt homo sit musicus, formam non fieri absolutè; neque scilicet primo neq; secundo modo. Quia verò in 7. metaph. 26. concessit formam fieri per accidens, nempè quia ænea sphæra fit per se, sphera per accidens fieri dicitur. Noto, ne contradictio in positione 2. capitis Vestigat. 6. concedatur; posse nos considerare materiam, formam, compositum ratione propria, vel ratione accidentis, quod sit instrumentum substantiæ. Primo modo, nec materia, nec forma, nec compositum fit. Secundò modo compositum immediatè, & per semetipsum recipit accidentia talia: materia immediatè non recipit, sed est ratio receptiua; forma neutro modo recipit: propterea in 8. metaph. 8. ipsum fieri, & mediatè, & immediatè remouetur à forma. At in 7. metaph. 26. consideratur forma, vt quodammodo in ipsam redundat accidens ipsius compositi, nam quia compositum fit ratione accidentium, forma quodammodo dicitur fieri per accidens, quia est ratio essendi ipsi composito.

Quartum Argumentum Ferchij, quod Offensores dicunt esse tertium.

LX. QVod nec fit, nec interit, sed est, ingenerabile, & incorruptibile, illud est sempiternum; sed forma, & materia non fit ex 12. met. 12. ac 7. met. 26. 27. 32. ergo forma est sempiterna.

Probatur maior, nam ex 1. phys. 82. quia conclusum est materia primam esse ingenerabilem, & incorruptibilem, concedunt eam esse sempiternam. Quod idem probatur de forma, &

eadem demonstratione: nam 12. met. 12. & alijs locis citatis probatur, quòd forma non fit, sicut & probatur de materia; omne enim, quod fit, fit ex materia, & forma. Ergo si forma fit, fit ex alia forma priori, si materia fit, erit ex alia materia in infinitum.

Responsio. *Si hec ratio concludit incorruptibilitatem de forma substantiali, etiam de accidentali ostendit non per se fieri, quia fit in alio.* Offensio

Primo arguitis contra argumentum, quòd non solùm forma substantialis, sed etiam accidentalis non fit per se, quia fit in alio. 46. Defensio.

Conuerto me in respondentem, & nego consequentiam: Aristoteles quippè asserit formam substantialem non fieri per se, & ratione sui: sed per accidens, & ratione accidentis, quod fit in alio ratione sui, quoniam accidens non fit per aliud accidens, ne ad infinita ruamus.

Deinde illa causalis. Accidens non fit per se, quia fit in alio, non est in textu, sed à vobis in textum intrusa.

Præterea in textibus à me citatis, medius terminus argumenti est *fieri ex*: mutauistis authoritate vestra cum *fieri in*. Si quid igitur falsi concluditis ex vestra falsificatione concluditis.

Non ergo negat ibi absolutè formam fieri, immò docet fieri in alio, scilicet in materia. Sed negat fieri per se, & veluti separatam, ac per se subsistentem, & reddit rationem, quia quod hoc modo fit, fit ex materia, & forma, vnde per hanc rationem concludit nequit omnimoda ingenerabilitas formæ; sed tantum ingenerabilitas per se. Offensio

Hoc est quod opto: formam substantialem esse ingenerabilem per se, generabilem per accidens, nempè ratione accidentis; ergo non soluitis, sed conceditis, quod argumentum desiderat. 47. Defensio.

Insuper, quando verbum *fit* prædicatur secundum adiacens, significat fieri simpliciter; quando tertium adiacens, significat fieri tale, vel tantum, vel aliud iuxta exigentiam tertij adiuncti, per Scotum 3. dist. 7. quæst. 2. A. & 1. dist. 30. quæst. 2. L. Sed in 12. met. 12. in textu ponitur *fit* secundum adiacens. *Posthæc, quòd neque materia fit, neque forma.* Igitur forma non LXI.

fit

fit simpliciter secundum suum proprium esse, sed secundũ, quid fit in alio, nempè ratione sui accidentis, quod fit in alio.

De illo vestro subsistere attributo formis, non litigo: vestrum est litigare contra Scotum.

Offensio 48. Defensio. *Cum autem in 1. phys. 82. demonstrat &c. Vsque ad num. 70.*

In vanum distingnitis materiam primam à subiecto primo realiter: vt ostendatis demonstrationem primi Physic. esse diuersam à demonstratione 12. metaphys. Idem est prædicatum *Non fit*. Idem est medium, quia materia, ex qua fieret, esset, antequam sit materia facta: quia ante formam factam, esset alia forma ex qua. Solùm subiecta distinguuntur, quia in 1. Phyc. 82. demonstratio est de sola materia; in 12. metaphys. 12. & 7. metaphys. 26. & 32. est simul de materia, & forma. Cum igitur sit idem medium, & idem prædicatum, est eadem demonstratio multiplicata *in sub*, si ambo semel, semel vnum ex illis subiectis in conclusione sumatur. Ex quibus constat dirui vestram responsionem ab argumento, non argumentum à responsione.

Quintum Argumentum Ferchij Offensoribus quartum.

LXII. Argumentum formetur sic: quæcunque forma habet proprium opus, in quo non communicat cum materia subiecta habente, talis forma potest separari à materia per primum de anima 12. & 13. Sed omnis forma substantialis habet proprium opus, in quo non communicat cum materia, prima scilicet: ergo omnis forma substantialis est separabilis. Probatur minor cum 2. degenerat. 53. *materiæ est pati, & recipere, facere alterius potentiæ.* Et 1. meta. summa 2. cap. 2. materia non potest se transmutare ad formam, ergo in actione forma substantialis nullo modo communicat materiæ.

Offensio Resp. *Hoc argumentum plus probare, quàm eius auctor velit, probat enim non solum . . . etiam formã accidentalem esse separabilem, quia ipsa quoque habet in hoc suum proprium opus, in quo non communicat cum materia. Calor enim in aqua non communicat in calefaciendo cum ipsa.*

Omnia,

Omnia, Offensores mei dicitis ex vestra sapientissima sapientia: nihil ex illo tetro Aristotele. Cauete, ne textus Aristotelicus oculos vobis effodiat, si legeritis, vel manus comburat, si scripseritis. 49. Defensio.

Quando arguitis, meum argumentum concludere, quòd forma accidentalis etiam sit separabilis, nego istud sequi. Cum probatis, quia forma accidentalis habet proprium opus, in quo non communicat cum materia: simpliciter hoc nego. Quoniam ex fundamentis capite secundo Vestigtaione sexta positis accidens est instrumentum formæ substantialis in agendo. Quamobrem in omni actione accidentis, vt instrumenti, forma substantialis, vel compositum est agens principale. Cum autem forma substantialis agit, dicetis ne materiam primam esse agens principale respectu actionis elicitæ à forma substantiali? Non ne hoc est monstrum in philosophia Aristotelis? in qua ex 1. de generatione 59. *materia, secundam quod materia, passiuum*, & in 1. phys. 56. & in citatis arguendo. Accidens à sua materia, *in qua* accipit esse, & agere 7. met. 2. accidentia sunt entis, &c. Sed forma substantialis dat esse ipsi materiæ, at agere illi non communicat; materia verò neque esse neque agere dat formæ substantiali: non ergo est par ratio de forma substantiali, & accidentali.

Cum autem probatis, quòd aqua non communicat cum actione caloris. Petitis principium, quoniam calor in materia receptus non est instrumentum formæ aquæ, sed formæ ignis, prius existentis in materia. LXIIII.

Quin & Antonius And. (qui Scotus est vester) super prædicamentum substantiæ, tractans, vtrum forma substantialis suscipiat magis, & minus; docet, quando aqua fit calida, calorem non recipi in substantia aquæ; sed in substantia ignis retineri, quæ in aquam se se insinuat. Neque hoc Aragonius ex se, sed prompsit ex Scoto in 8. met. quæst. 3. num. 28. in Cauelli impressione. Non ergo probatio aliquid conficit contra positionē, vel si, facit, contra Doctores vestros facit.

Sed probat etiam formam separatam non futuram otiosam, cuius oppositum docet Auctor idem eodem cap. Offensio

Ità quidem dico formam separabilem esse, non separatam: si
50. Defensio. tamen esset separata, non esset otiosa, iuxta principia lib. 1. de generatione 53. & 55. de arte medica, & de caliditate separata.

Impostura. Confingitis me oppositum docuisse eodem capite. Parcite quæso: hoc in vestro capite legi, non in meo.

Offensio *Dicimus ergo omnes formas materiales in suis operationibus communicare cum materia, quia cum sint extensa non possunt modo inextenso operari, non habent autem talem modum, nisi in materia; vnde etiam si formæ proprium sit agere, tamen non est in potentia proxima ad agendum, nisi in materia.*

51. Defensio. Argumentum meum dicit, formam non communicare cum materia propriam operationem. Extensio autem non est materia prima, sed accidens quoddam, & instrumentum formæ operantis, ergo nil ad rem. Si etiam principalis causa communicat operationem instrumentali causæ, non sequitur, ergo communicat ipsi materiæ operationem.

Deinde, communicare proprium opus cum materia, esset, si materia esset instrumentum cooperans formæ, sicut pedes cooperantur potentiæ motiuæ in ipso ambulare 2. de gener. animal. cap. 3. sicut pupilla cooperatur visui in efficienda sensatione 2. de anim. 9. & patet in 1. de anima, 12. & 13. citatis. Sed vos loco ipsius cooperari instrumentaliter, vultis, quòd ex eo operatio communicetur materiæ, quia forma in materia operatur. Non ne & anima rationalis in materia operatur intelligendo, & volendo? An propterea communicat operationes has ipsi corpori, & materiæ? Non vtique. Quæ de potentia proxima dicitis non sunt ad propositum. Agimus de communicatione operationis formæ cum materia: vos de conditione constituente principium operatiuum in potentia proxima.

Sextum Argumentum Ferchij. Aduersarijs sextum.

LXIV. VNum contrarium non potest recipere, vel afficere alterum 1. phys. 51. & 12. met. 6. ac 2. de gener. & corrupt. 5. corruptibile, & incorruptibile sunt contraria 10. met. cap. vlt.

ergo

ergo si materia est incorruptibilis, forma corruptibilis, vnum contrarium reciperet alterum, & duo contraria simul manerent.

Hoc item argumentum plus probat, quàm velit. Sic enim probaret, quòd anima rationalis recipi nequit in corpore, quod corruptibile est in substantia. Offensio

Nec lumen, & motum in cælo.

Intellectiones, & volitiones in Angelis.

Accidentia quædam in materia. Hæc enim omnia sunt formæ corruptibiles in subiectis incorruptibilibus receptæ.

Quanquam adducere inconueniens non sit soluere, quod erat dicendum etiam ad duas præcedentes responsiones vestras. 52. Defensio. Interea dico, vos sponte oblitos esse, quòd ex positione in cap. 2. dicta, formæ substantiales, & composita substantialia sunt incorruptibilia secundum esse præcisè substantiale, corruptibilia secundum esse accidentale. Igitur nisi petatis principium, anima veluti forma substantialis est in materia substantiali, tanquam incorruptibile in subiecto incorruptibili. Vestra ergo instantia vobis negotium facit, non positioni dictæ.

Secundò. Dixi formam substantialem *esse in subiecto incorruptibili:* non dixi eam recipi; quoniam, & si forma substantialis sit separabilis, quoniam non eget materia ad sui esse, immò potius continet, terminat, perficit dat esse ipsi materiæ; quia tamen forma substantialis nil habet eam pellens, nulla forma substantialis secundum se à materia separatur, nisi secundum accidens; quarè neq; recipitur in materia nisi secundum accidens.

Tertiò, vos maximè istius argumenti vi impugnamini, qui tenetis illam opinionem, quòd anima intellectiua sit mortalis, in *lib. 4.* Aristotele. Si igitur & forma corporeitatis, & anima rationalis sunt corruptibiles in materia incorruptibili: iam contra vos infero, vnum contrarium recipi in alio per se contrario, & duo contraria simul manere.

Reliquæ instantiæ vestræ vnam propositionem vobis memorare debent. Contraria sunt sub eodem prædicamento: quæ LXV. autem sunt in vno, non habent contrarietatem cum ijs, quæ in altero. In summulis hoc discere poteratis tractatu 3. *Contraria*

sunt, quæ sub eodem genere posita, à se inuicem maximè distant. Sed & Aristoteles in prædicamento de quali, hoc asseueraui t in 10. met. 14. in 1. de gener 50. 51. Generabile igitur, & ingenerabile in eodem genere substantiæ sunt contraria, ità quoque corruptibile, & incorruptibile. Sed accidens corruptibile, & substantia incorruptibilis non sunt in eodem prædicamento: quare neque accidens & substantia sunt contraria: & instantiæ non sunt ad propositum.

In speciali tamen, de intellectione, & volitione angelorum, quòd sint accidentia corruptibilia; consonat ne cum doctrina Aristotelis? Quid angeli cum Aristotele? Quid supernaturalia cum naturali lumine? Si prædicata essentialia, quæ Aristoteles intelligentijs affixit, considerentur, essentialiter differunt intelligentiæ ab angelis. Nam intelligentiæ sunt formaliter *necesse esse, actus puri, æternæ, immutabiles, immultiplicabiles numero, impeccabiles, se ipsis beatæ*. Sed vos terminos scientiarum frequenter confunditis.

Offensio *Dicendum igitur corruptibile, & incorruptibile non esse contraria propriè dicta, vt notat Zerbus 10. met. quæst. vlt. in solutione ad primum princ. quod eo præsertim verum est, si genere logico differre dicantur, quia contraria propriè accepta conueniunt in genere, & differunt specie, vt ex eorum constat definitione; sed contraria dicuntur, quatenus sunt valdè diuersa, & habent oppositas quodammodo rationes, & differunt secundum potentiam & impotentiam, vt ibi explicant Alensis, & Scotus, quo quidem sensu actus, & potentia dicerentur opponi, & contrariari, & nihilominus vnum recipitur in alio, æquiuocat itaque ratio de contrarijs fusè, & rigorosè sumptis.*

53. Defensio. Si distinctionem de contrarijs propriè, & fusè sumptis ad textum Aristotelis applicauissetis: fortasse imbecillitatem solutionis vestræ potuissetis deprehendere.

LXVI. 12. met. 9. Aristoteles in 1. phys. 51. loquitur de duobus contrarijs, vt raritate, & densitate, amicitia, & lite: in tex. 56. ait, in vno genere semper esse vnam contrarietatem, sic & in tex. 50. eiusdem libri; sed ista contrarietas est formæ, & priuationis; & in tex. 42. & 43. omnia fiunt ex contrarijs. Quibus locis contrarium accipitur fusè pro oppositis, positiuo, & priuatiuo, atque

pro

pro positiuo, & positiuo. Verùm de istis contrarijs fusè acceptis Aristoteles ait, quòd vnum non afficit alterum, nec alterum recipit; ergo non solum in contrarijs propriè acceptis, sed etiam in contrarijs fusè acceptis verum est, quòd vnum non recipit alterum; corruptibile, & incorruptibile per vos sunt contraria fusè, igitur & in istis verum est, quòd vnum non recipit alterũ; quarè argumentum adhuc viget contra vos.

Quæ dicitis de actu, & potentia, falsò dicitis: nam illa opponuntur relatiuè, non contrariè. Sed tamen aliqua non possunt se habere vt actus, & potẽtia, si vnum est mortale, alterum immortale. Patet in 1. de cælo 22. Dij, & cœlum sunt coaptata tanquam immortale immortali; nec enim possibile aliter; ergo cum alterum istorum habeat rationem actus, alterum potentiæ (licèt non per informationem) non poterit actus mortalis, & potentia immortalis coniungi; nam vbi est maior coniunctio contrariorum, est maior repugnantia illa coniungi: maior autem est coniunctio per informationem, quàm per assistentiam.

Vlterius corruptibile, & incorruptibile sunt in eodem genere, quod legere noluistis in 10. met. cap. vlt. sunt *per se* contraria, non per accidens: & ex rationibus eorum consequitur possibilitas, vel impossibilitas, quam adducitis. Possem ergo per 10. met. vlt. ex istis ostendere, quòd corruptibile, & incorruptibile sunt contraria propriè, quia sunt per se contraria, sunt diuersa specie, sunt sub eodem genere: nec eidem insunt propter determinationem internæ naturæ. Verùm propter reuerentiam trium Doctorum, quos citastis, hoc transilio; solùm ostendi solutionem vestram non soluere; & assumere, quòd corruptibile, & incorruptibile non sint sub eodem genere, quod est contra textum.

Argumentum Septimum.

Omne, quod corrumpitur, corrumpitur à contrario 1. phys. 47. & 1. de cælo 20. 1. de generat. 52. & 1. de gener. 49. *Non enim excludunt seipsa à natura, quæcunque neque contraria sunt, neque ex contrarijs sunt.* Forma substantialis non habet LXVIII.

contra-

contrariũ nam ex cap. de substantia, substantiæ nihil est contrarium, ergo forma substantialis non corrumpitur.

Responderi potest, accidens connexum cum substantia perire, & eo pereunte, perire formam substantialem.

Contra hoc dico 1. contrariũ accidens prævalens est contrariũ accidentibus disponentibus, non est contrarium substantiali formæ; vnum enim vni contrarium per 1. de cælo, & 10. met. 14. ergo pereunte accidente, forma substantialis non peribit.

Secundò, quia substantia est valentior accidente, ergo accidens contrarium in substantia oppugnanda prævalere non potest.

Offensio *Resp. vt ibi. Formas materiales ideò esse corruptibiles, quia vt materiam informent, certas requirunt dispositiones, quibus omissis seruari in ea amplius non possint. Cumque extra materiam nequeant consistere, quia ab illa quò ad suum esse dependent, non secus, ac lumen à corpore luminoso in genere causæ efficientis, ideò extrà illam statim pereunt.*

54. Defensio. Responsionem à me relatam recipitis. Sed impugnationem responsionis non soluitis. Ergo argumentum non est solutum. Multa dicitis, nihil probatis. In responsione ad primum, & secundum conuicti authoritatibus Aristotelis concessistis, substantiam esse separabilem ab accidentibus: adiungo, ab omnibus accidentibus, sic enim textus comparat substantiam vt primum omnium in 7. met. 4. Nunc oppositum dicitis, formam substantialem, & per consequens compositum substantiale sine accidentibus esse non posse. Ergo substantia, quæ est separabilis, iam non est separabilis. Contradicitis vobis, & Aristoteli. De vobis nulla mihi cura est; de Aristotele est, vt eius mentem assequar.

LXVIII. Adiungitis formam substantialem non posse extra materiam consistere, quia à materia dependet. Petitio est contra positionem impugnatam à vobis. Multoties repetistis formam dependere à materia, sed nulla authoritate, nulla ratione. Nunc autem ad cumulum adiungitis, quòd forma dependeat à materia in genere causæ efficientis, sicut lumen à luminoso. Tantum ne monstrum? Ad hanc miseriam redigor, vt legam, & rescribam

tàm

tàm tetras falsitates? Materia, cuius præcisè est pati, vobis est causa efficiens?

Probaui formam substantialem non dependere à materia.

Nunc fiat argumentum, nullum per se principium dependet essentialiter à principiato, sed è contra; sed forma est per se principium ipsius materiæ, atque ipsius esse reperti in materia, ergo forma non potest dependere essentialiter à materia. Minor in 2. phys. cap. vlt. probatur ab Arist. videlicet, formam esse principium finale materiei.

Et hac de causa Tataret. cap. de substantia quæst. 2. in fol. ad 3. inter formas substantiales admittit contrarietatem virtualem ratione dispositionum contrariarum, quas efflagitant, & Antonius Andreas 10. met. quæst. 5. & Faber ibidem disput. 8. admittunt contrarietatem; si non omni rigore sumatur, quantum nempè sufficiat, vt vna dicatur alteri incompossibilis in eodem subiecto, quæ sanè repugnantia sufficit, vt vna alteram destruere dicatur, & in hoc sensu omne, quod corrumpitur, à contrario corrumpitur, non verò à contrario rigorosè sumpto. Immò Mayro passu 16. in prædicamenta veram contrarietatem admittit inter formas substantiales, quod absque dubio consultius assereretur, quàm earum incorruptibilitas. Offensio

Aristoteles asserit *substantiæ nihil esse contrarium, quantitati nihil esse contrarium*: Vos citatis authores contra Aristotelem, qui nullius sunt authoritatis. Pluris est vnus Aristoteles in propria mente declaranda, quàm decem Mayrones: nam de vobis nulla ratio est habenda, cum iudicatis consultius esse ponere contrarietatem veram, quàm formarum incorruptibilitatem. Quòd enim Aristoteles neget contrarietatem à substantia, est certissimum: quòd formæ substantiales sint corruptibiles, est in magna controuersia inter vestros istos authores, & maximos defensores rationum seminalium. Negare ergo certum propter incertum, sit vestræ consultationis, non meæ. LXIX. 55. Defensio.

Secundò, vlterius, vos contra Cremoninum disput. 1. quæst. 2. tenetis firmiter, quòd nulli substantiæ, & specialiter quòd formæ substantiali nihil est contrarium. Nunc contrarium & virtualiter, & verè opponitis formæ substantiali, & substantiæ.

Conueniet nulli, qui secum dissidet ipse,

Tertiò

Tertiò, Si autē contrarietas non rigorosè sumpta sufficit ad incompossibilitatem, vt nunc dicitis, & in responsione ad quintum inter materiam, & formam conceditis contrarietatem istam; iam potestis etiam concedere, quòd materia, & forma sint incompossibiles; & quòd materia destruitur à forma, atque è contra:

Dico autē, quòd cōtrarietas virtualis satis est ad hoc, vt ipsi effectus virtualiter contenti corrumpantur: non autem ad hoc, vt causæ virtualiter continentes se inuicem corrumpant. Saturno accedente ad zenith alicuius regionis, frigus producitur: Marte accedente, calor. Si causæ istæ virtualiter sunt contrariæ, an propter hoc destruentur à se inuicem? Primum efficiens omnia contraria facit, num quia virtualiter continet calorem, destruet se quatenus continet frigus?

LXX. 4. Contrarietas susè vt est formæ, & priuationis potest con-
1. phys. 50 cedi in substantia, dum id rectè declaretur ex 1. phys. 50. & 56. Contrarietas positiua materiæ, & formæ negatur expressè ab Aristotele in 1. phys. 52. probando materiam non esse contrariam formæ, quia substantia substanriæ non est contraria. Contra-
11. met. rietas formæ, & formæ negatur in 11. met. summa vlt. cap. 3.
5. phys. & 5. phys. tex. 10. negat enim Arist. motum esse in substantia, quia substantiæ non est contrarium; vt scilicet transeatur à forma ad formam contrariam. Negat à compositis præsertim pri-
2. de gen. mis contrarietatem, vt 2. de gener. 24. ignem aquæ, aerem terræ ponit esse contrarium secundum qualitates, & in tex. 49. repetit hæc elementa esse contraria, *vt contingit substantiam sub-*
de sens. & sens. *stantiæ esse contrariam*. Propter hoc in lib. de sensu, & sensil. cap. 4. scribit. *Qua igitur ignis, & qua terra nihil natum est agere, vel pati, nec aliud quicquam; qua autem inest contrarietas in eis, hac omnia agunt, & patiuntur*. Sic in via Aristoteles tenet positio proposita Vestig. 6. cap. 2. substantiam secundum esse substantiale non habere contrarietatem, non agere, non pati, corrumpere, aut corrumpi: sed secundum accidentia conuenientia substantiæ. Nec vnquam concedere debemus in via Aristotelis sabstantiam facere contraria, vel pati, nisi afficiatur acciden-
2. de gen. te contrario; sic in 2. de gener. 56. sol causat generationem, &

ruptionem; sed contrario motu dispositus, accessu nimirum, & recessu. Idem de cælo toto dicitur in 12. met. 34. Sed quid ago? Aristotelem cito contra contemptores Aristotelis, qui audent opponere dictis Aristotelicis, citatos illos authores? Argumentum meum habet maiorem Aristotelis, minorem Aristotelis, ergo & conclusio est Aristotelis. Talis etiam est impugnatio. Vos responsionem inermem affertis, sine ratione, sine authoritate, nisi petendo, vt accipiamus auctores nobis contrarios, quæ est petitio principij. Vah. Euigilo tandem, vos mihi omnino vultis esse contrarij: ergo & in hoc. Ego semper ex Aristotele loquor, vos nunquam. Egregiè, mirificè, gloriosè. Vicistis. Cedo; nam ità Aristotelis mentem sine Aristotele vestigastis.

Octauum Argumentum Ferchij Offensoribus septimum.

QVia materia nulli est contraria, ideò materia non destruitur vnquam; forma quoque substantialis nulli est contraria, ergo nec forma destruetur vnquam. LXXI.

Item omne compositum, quà substantiale est, semper erit, scilicèt in esse imperfecto, & inchoato. Quod enim est indifferens ad ambo opposita recipienda, neutri opponitur, & à neutro oppositorũ læditur, vt patet ex 1. phys. de materia prima. Sed quælibet prima substantia, cum sit vna, & eadem numero est contrariorum susceptiua cum sui mutatione ex cap. de substantia, ergo neutri contrario opponitur, & à neutro læditur.

Si dicas formam interire, quando interit accidens connexum, quoniam omnis forma flagitat certa accidentia, quibus desinentibus desinit.

Resp. vt ibi. Formas materiales ideò esse corruptibiles, quia vt materiam informent, certas requirunt dispositiones. Offensio

Non movò gratis, sed & gratissimè hoc dicitis; nec tamen argumentum soluitis, nihil enim ad propositiones. Sed cur dicitis? *Respondetur vt ibi*, & non dicitis, *respondetur vt Ferchius respondet?* Fortè quia nihil, quod vobis placeat, vultis, vt meum 56. Defensio.

recognoscere; si quid fuisset impugnandum, nomen meum plenis buccis clangere voluissetis.

Deinde istam responsionem vestram impugnaui eò quod
LXXII. forma secundum se non postulet aliquod accidens ad suum esse substantiale, & prima impugnatio est, quia substantia est separabilis supplè ab accidentibus omnibus. Non citaui textum in octauo argumento, quoniam in 2. argumento citaueram 7. met. 4. & 12. met. 3. Nunc vt omnes agnoscant meum argumentum esse cum Aristotele, vestram responsionem contra Aristotelem, ascribo textum ex 7. met. 4. *Multis igitur modis primum*
Sco. 4. d. 12 q. 1. l i. *dicitur, attamen substantia, & ratione, & cognitione, & tempore omnium primum est; aliorum enim, quæ prædicantur, nullum est separabile, sed hæc sola.* Probat primitatem temporis respectu omnium accidentium, quia sola substantia, est separabilis. Ergo substantia quantum est ex se potest esse sine omnibus accidentibus. Falsa est ergo vestra responsio, quæ dicit substantiam non posse separari ab aliquo accidente.

Ad hanc impugnationem tacuistis.

Impugnaui præterea responsionem eandem tribus rationibus alijs.

Secundò, quia omne absolutum prius essentialiter independens à posteriori potest esse sine posteriori: talis verò est substantia ad quodcunque accidens.

Tertiò, ad destructionem minus necessarij non destruitur magis necessarium; at forma substantialis est magis necessaria, quàm forma accidentalis, cum accidens pendeat in essendo à substantia, non è contra.

Quartò, prius essentialiter ad sui esse nō poscit posterius essentialiter, alioqui nulla causa esset prior tempore effectu, quod repugnat Aristoteli 2. post. 48.

Ad hæc tria respondetis simul.

Offensio *Ad alias tres vnica solutione satisfit, probare de potentia Dei absoluta, non autem secundum communem naturæ cursum: iuxtà quem experimento constat, substantiam quamlibet certa sibi poscere accidentia pro eius conseruatione, à quibus in suo esse pendet, vt aiunt à posteriori, velut à conditione concomitante: Sic ignis pendet à calore*

aqua

aqua à frigore &c. vnde his rationibus probabat Doctor 2. dist. 12. quæst. 2. contra D. Th. materiam posse de potentia Dei absoluta existere sine omni forma, quæ ideò minus consultò nunc afferuntur, vt probantes secundum naturæ cursum separationem substantiæ ab accidentibus.

Distinctio de potentia Dei absoluta, & ordinata iuxtà communem naturæ cursum: vnde irrumpit in scholam Aristotelis? Extranea est, & peregrina ab Aristotele, sicut & vos estis. Ità soletis, quando desunt rationes naturales, confugere ad Sacramentum Eucharistiæ, ad sacramentũ Baptismi ad sacra scripturas contra fas, & ius. 57. Defensio.

Sanctus Bernard. sermone 5. in Cantica, cum fecisset sibi obiectionem de paruulis regeneratis, scribit. *Breuiter respondeo, hoc illis conferre gratiam, non naturam. Et quid ad me de miraculo Dei, qui de naturalibus dissero?* Philosophia naturali lumine innixa est: Theologia, supernaturali; quid ad me de supernaturalibus, qui de naturalibus dissero? Quid ad me de diuinis reuelationibus, qui Aristotelica vestigo? Nunquid Aristoteles est Deus? Magna cum iniuria supernatum veritatum Christi sacramenta, & dogmata inducuntur tanquam Aristotelis dogmata, vel inuenta. Nam aut afferuntur, tanquam naturaliter nota, aut velut ignota naturaliter. Si velut ignota. Ex ignotis nihil probatur, nihil soluitur. Si tanquam naturaliter nota, id hæresim sapit, vel etiam est hæreticum. Certè cum naturalis veritas quæritur in philosophia, proponitur tanquam naturaliter notum id, quod proponitur, ne scilicet frustrà proponatur. Scribantur ergo sacra in Theologia, & ibi potentia absoluta consideretur. LXXIII *S. Bernar.* *Nota rationem Sco. 4. col. later. prol E. in omni scientia alia à Theologia statur ad naturaliter nota.*

Sanè Scotus in loco à vobis citato 2. dist. 12. quæst. 2. F. tribuit Aristoteli, quòd posuerit necessariam connexionem causarum, ità quòd impossibile est secundum eum primam causam agere sine secundis; ergo vestri attestatione Doctoris, vestra solutio non est ad mentem Aristotelis, quam mentem quærebamus.

Affirmatis has tres rationes à me sumptas ex dicta quæstione Scoti. Falsò citatis. Liber Scoti omnibus est ad manum. Si tres maiores illæ sunt in dicta quæstione, pignus desero. Sed vos LXXIV.

decepit similitudo maioris primæ rationis, quæ ibi habetur quantum ad sensum, non ad verbum. Non negabo me aliquando legisse Scotum, & voluisse discere. Non dicam me profecisse ex eius doctrina, ne hic faciatis apparatum ingentissimum contra me, quod præsumam me profecisse; sicut fecistis propter duas voculas *ignotam peregrinitatem*, quas non asserui, sed mihi obieci. Non dabo vobis occasionem faciendi tragœdiam ex mimo. Nunc ex vobis mihi præparo defensionem. Quarè hoc in loco D. Th. grauissimum Doctorem in re philosophica atque Theologica optimè meritum, non recipitis, atque approbatis? Cur licet vobis reijcere authoritatem sapientissimi hominis, & non licebit mihi negare illos vestros Scotistas, qui classici non sunt, sed seruiles?

Præterea si accepissem aliquam propositionem ex Scoto, id non fecissem, quia Scoti est, sed quia ex eodem fonte accepi, ex quo Scotus accepit, nempè ex Aristotele.

Prima maior ex istis tribus in suo sensu accepta est ex 5. met. cap. de priori tex. 16. *Prius secundum naturam, & substantiam est illud, quod potest sine alio esse, & non è contra*. Sub hac propositione adiunxi prius essentialiter respectu posterioris essentialiter: accepi independens, vt prius dependente (quamuis vos nouum genus dependentiæ à posteriori inuexeritis: quæ doctrina vestra sit) Adiunxi absolutum respectu accidentium relatiuorum propter quasdam instantias sophistarum. Sed argumentum nitidum sit. Prius est, quod potest esse sine posteriori, & non è contra; substantia autem est per se prior omnibus accidentibus 7. met. 4. ergo potest esse sine eis.

Secundam propositionem elicui ex 1. post. 49. 50. 51. quia *destructo contingente, non destruitur necessarium*. Minus autem necessarium respectu magis necessarij habet rationem contingentis.

Tertiam excerpsi loco citato in 2. post. 68. Hæc Aristotelis loca erant protrita in Peripato ante natiuitatem Scoti, & Scotistarum.

7. met. 47 Non ne Aristoteles in 7. met. 47. probat, quòd passiones non sunt priores substantijs, quia tunc passiones essent separabiles à substantia?

For-

Formetur argumentum. Omne per se prius, siuè omne prius essentialiter est separabile à posteriore. Sed passiones per Aduersarium sunt priores essentialiter, quàm substantia, ergo passiones sunt separabiles à substantia, quod est absurdum. Maior Aristotelis ista, & superiores, sunt ne veræ de potentia absoluta? sunt ne à Scoto natæ? Non vtique, sed vos neque in Scoto, neque in Aristotele soluistis argumentum.

Interim rursus aduerte hoc argumentum plus probare, quàm velit Auther: probat enim non solum formam substantialem corrumpi non posse; sed nec etiam à materia pelli, sed perpetuò manere in ea, quia non habet contrarium à quo pellatur: & sic non tantum formæ, sed composita quoque erunt æterna. Offensio

LXXV. 58. Defensio.

Falsò dicitis hoc argumentum probare plusquàm volui, immò prorsus volui probare, & probaui, quòd formæ non possunt corrumpi. neque pelli de materia: quodque composita secundum esse substantiale sunt æterna. Verba ex Vest. 6. num. 10. & 11. relata sunt in hoc lib. defens. 3. relegantur, si placet.

Argumentum Ferchij Nonum Offensoribus septimum.

MAteria prima est æterna, ergo & omnis forma substantialis. Probatur consequentia. Quod magis accedit ad esse diuinum, magis de illo participat; sed esse diuinum est esse viuens optimum, & sempiternum 12. met. 39. forma verò ex 1. physs. 81. est bonum diuinum, & appetibile: materia est indiga ipsius esse diuini, & appetit illud, scilicet formam, ergo forma magis participat de ipso esse sempiterno, quàm materia.

Secundò quod habet rationem finis intenti ab omni agente subcęlesti, hoc magis est in ipsomet agente appetente, vel in effectu intento ab agente eodem. Sed 2. de anima 34. & 37. omnia agunt, vt ipso esse semper, & diuino participent, illiusque causa agunt, quæcunque agunt secundum naturam, ergo forma actiua in agente appetit ipsum semper esse, & communicat effectui ipsi semper esse, ergo forma est sempiterna.

Tertiò, quod est perfectiori propinquius, & similius, est melius

lius per tertium Top. loco 32. & 33. sed forma est magis propinqua Deo, & ipsi fini intento ab omnibus agentibus, qui est æternitas, ergo forma est magis ponenda æterna, quàm materia: alioquin materia magis participaret fine intento, quàm forma, si materia eadem numero semper esset, forma non semper esset.

Argumentum Decimum.

IN tertio Top. loco primo, quod est diuturnius, & stabilius, hoc melius. At ex Arist. 2. de gener. animal. esse, quàm non esse, & viuere, quàm non viuere melius, ergo semper esse, melius, quàm non semper esse. Nemoque est, qui cæteris paribus, non velit magis mille annos viuere, quàm cum pisce ephemero ex 1. de histor. animal. cap. 5. aut cum auibus ad Hipanim ex 5. de hist. cap. 19. viuere vnum diem.

Offensio *Resp. Ad hoc satis dixisse disput. 2. physica quæst. 8. art. 2. in fine. Quarè locus ille Topicus intelligi debet cum cætera sunt paria; vide ibi auream regulam à Scoto traditam 1. dist. 8. quæst. 1. quam etiam fusius declarat in 4. dist. 12. quæst. 2. §. Hic sunt duæ opiniones.*

LXXVI. 59. Defensio. Respondetis ad argumentum decimum (nonum supprimitis) locum Topicum intelligi cum cætera sunt paria: hoc ego in argumento dixi, *nemo est qui cæteris paribus*. Debebatis ostendedere, in quo sit imparitas, vel paritas in habendo ipso esse æterno inter materiam, & formam. Hoc non fecistis, ergo non soluistis. Loca Scoti ego antea vidi, quàm vos abecedarium disceretis. Propterea dixi in argumento instantias in 2. Top. loco 32. & 33. factas non videri obstare. Scotus illinc accepit suam auream regulam, quam sui profunditate ingenij dilatauit. Poteram referre instantias, & refellere: Nolui, ne prolixior essem.

2. Top. loco 33.

Actualitas essendi & conformandi Nunc autē duplex actualitas cōsideretur, actualitas *essendi*, & est ipsum esse, siuè actualis existentia, & *actualitas informationis*, sicut forma est actus informans materiam.

Prima actualitas tantæ dignitatis est, vt sit de quidditate Dei, immò si Scoto credimus quolibet 6. ipsa vita Dei, quæ ponitur

in

in definitione æternitatis à Boetio, est actualis existentia. Quarè actualis existentia est perfectio simpliciter. Sic etiam æternitas est perfectio simpliciter, & vtraque ponitur in definitione, vel quasi definitione Dei ab Aristotele. Secũda actualitas informationis non est perfectio simpliciter, sed necessariò habet annexam imperfectionem partis, talisque actualitas Deo repugnat. Ergo in actualitate essendi, materia, & forma conueniunt: si materia habet actualitatem essendi sempiternam, forma non; ergo plus accedit ad Deum materia, in esse diuino, in esse finis, in participatione Dei, in stabilitate. Adde, quòd materia per vos est independens ab omni causa secunda, etiam à forma: sed forma dependet à causa secunda effectrice in essendo, dependet à materia per vos, & non è conuerso, dependet ab accidentibus à posteriori, vt vultis. Ergo etiam in ratione independentiæ magis accedit materia ad Deum, à quo cælum, & natura dependet 12. maph. 38.

Denique duo hæc argumenta mea nituntur in ipso *esse semper*, quæ duo sunt in ipsa quidditate Dei: vnum, idest *esse* conuenit materiæ, & formæ; de ipso *semper* est controuersia; parificantur in esse. Sed finis optatus ab omni agente secundo, est ipsum *esse semper*, idest finis continet ambas conditiones; hæ sunt in materia, si etiam sunt in forma, benè concludo propositum; si non sunt in forma, sequuntur absurda in argumentis illata, à vobis non sublata.

Vndecimum Argumentum. Offensoribus Octauum.

SI forma substantialis accedit, & recedit à materia, absque ortu, & interitu materiæ, cum ortu, & interitu ipsiusmet formæ: ergo forma accidentalis, & substantialis sunt idem re, & ratione, solùm nomine discernuntur. LXXVII

Probatur cõsequẽtia ex Arist. & Porphyrio. Porphyrius dicit: Accidens est, quod adest, & abest subiecto præter subiecti corruptionem. Aristoteles 1. Top. cap. 4. *Accidens est, quod contingit eidem inesse, & non inesse.*

Ad

Addunt quidam nouas conditiones voluntariè. Quando enim premuntur difficultatibus, quas non possunt soluere, per cautelam sophisticam nouas conditiones in definitione imponunt, & faciunt, vt definitio sit infinitio. Vide reliqua in Vestigat. 6. num. 14. quoniam ad ea non respondent.

Offensio *Resp. Ad hoc quoque abundanter dixisse disput. 2. phys. quæst. 1. art. 1. in solutione ad secundum, & disput. 5. phys. quæst. 11. art. 3. nam his in locis vbere differentia assignatur formæ substantialis ab accidentali.*

60. Defensio. Oportebat hic soluere, non fugere. Si citauissetis Arist. non vos ipsos, melius fecissetis. Sed in disput. 5. phys. quæst. 11. non sunt nisi duo articuli: expectabo, donec scribatis tertium. In disput. 2. phys. quæst. 1. ad 2. multa confertis ad ostendendum formam substantialem dari, quæ à primo ad vltimũ in illa quæstione posita, sunt petitiones, principij contra negantes formam substantialem dari. Quæ dicitis ex Scoto in Quolib. 9. nituntur vocabulo, inhærere. Declarat Scotus per duas conditiones *dare actum secundum quid subiecto, & non constituere vnum per se cum subiecto*. Et sunt petitiones principij apud negantes formam substantialem; illi enim omnem actum dicunt esse secundum quid, omne compositum esse vnum per accidens. Apud concedentes formam substantialẽ, à posteriori distinguunt formam accidentalem à substantiali; sed ex natura rei nihil dicunt à priori; neque intrinsecum formæ huic, & illi. Vel enim *inhærere* idem est, quod *inesse*, & vocabulum frustra multiplicatur; vel est aliquid aliud formaliter, & noua conditio voluntariè ponitur in definitione accidentis. Stent igitur definitiones datæ iuxta regulam Scoti de non innouandis rationibus terminorum 4. dist. 11. quæst. 1. & dist. 49. quæst. 2. & argumentum non est solutum.

quol. 3. Inhærere quid?

Offensio *Interim neque adhuc argumentum concludit intentum, si totum illi concedatur. Si enim dicat ex hoc differre, quòd forma accidentalis, dum à subiecto diuellitur, statim interit, secus substantialis; non satisfacit, quia, & nos dicemus, vt ipse obijcit alijs, hoc esse voluntarie dictum, nec in definitione accidentis eam conditionem reponi, atque ideò totam ex integro conuenire formæ substantiali, etiam si se-*

parabilis ponatur, & incorruptibilis.

Sæpius tentastis arguendo contra me, exprimere à me solutionem argumentorum; sed frustra. Non soluam. Dico igitur me nullam conditionem ponere in definitione accidentis Aristotelica: sed quoniam particula illa, *inesse eidem*, nempè subiecto, vobis obscura est; iuxtà regulam Aristotelis in 2. Top loco 3. procedam. Sic iubet Philosophus, *sumere pro ijs, quæ in definitionibus sunt, nominibus definitiones, & non desistere, donec ad notum deuentum sit: nàm sæpè cum tota quidem definitio assignata sit, non manifestum est, quod quæritur: pro aliquo autem eorum, quæ in definitione sunt nominum, definitione dicta, manifestum fit.* Propter hoc iuxtà 7. metaph. 43. idem est dicere genus proximum cum differentia vna, & genus remotum cum differentijs subordinatis, quia in genere proximo superiores differentiæ, & genera insunt. Dicat ergo nobis Aristoteles, quid sit *inesse subiecto* In cap. 2. ante prædicamenta scribit. *In subiecto verò esse dico, quòd cum in aliquo sit, non sicut quædam pars, impossibile est esse sine eo, in quo est; vt quædam grammatica in subiecto quidem est in anima.* Ex istis conditionibus duæ, *esse in subiecto*, & *non esse partem subiecti*, conueniunt omni formæ: sed accidentalis forma *non potest esse sine subiecto*; ex hoc si seiungatur à subiecto, necessariò interit. Quarè si ita descripsi accidens, vt adueniat sine ortu subiecti, cum ortu sui: & recedat sine interitu subiecti, at cum interitu sui; in hac secunda parte explicaui particulam *inesse subiecto*, nouam conditionem non posui. Non voluntatem meam sum executus, sed Aristotelis intentionem prosecutus sum; non ergo voluntariè ego, sicuti vos. Credendumque est Porphyrium idem intellexisse per vocabula abesse, & adesse, quod Aristoteles intellexit per inesse, & non inesse.

LXVIII. 61. Defensio.

Defenitio accidentis illustratur.

2. Top. 6.

7. met. 4.

Ante pr dic.

Ine quod

Potest etiam ponderari ad principale propositum argumenti particula, *contingit*; quoniam formam accidentalem *contingit inesse & non inesse*: ergo ex opposito formam substantialem non contingit inesse, & non inesse, sed necessariò inest subiecto, & nunquam non inest; ergo separabilis est, quia per hoc distinguitur ab accidente, quòd forma accidentalis non potest esse sine subiecto, substantialis potest. Non separatur tamen, sub-

ſtantialis, quoniam non contingit non ineſſe. Ergo ex hoc argumento adhuc probatur poſitio ſecundi capitis in Veſtigatione ſexta.

Argumentum duodecimum ex relatu aduerſariorum.

Offenſio num. 76. *POſtremò, perfectum eſt prius imperfecto, etiam tempore 1. de cælo 12 forma eſt materia perfectior, & antiquior in rerum natura, ſi ergo materia ſuæ exiſtentiæ neſcit exordium, tanto magis forma nec ortum, aut interitum patietur.*

LXXIX. 62. Defenſio. Et ſi in præcedentibus argumentis non pauca referendo peccaſtis, quæ conſultò prætermiſi. In hoc argumento prætermittere non potui, in quo referendo planè apparet, quàm fallaces ſitis, vt me falsò accuſare poſſitis, & apud proximos infamare. Tranſcribo argumentũ ex Veſtigat. 6. num. 15. & confero cum veſtra relatione.

Maior cũ probatione. Duodecimo, & poſtremò. Perfectum eſt prius imperfecto iuxta primum de cælo tex. 12. Qua propoſitione princeps Peripateticorum probat motum circularem eſſe prius natura recto, & naturalem priorem eo, qui eſt præter naturam.

Minor cũ probatione. Perpende materiam, & formam informatricem, forma eſt vtique perfectior, & perfectio, nam endelechia eſt.

Concluſio Ergo forma eſt prior, & antiquior, quàm materia in rerum natura.

Si ergo materia ſuæ exiſtentiæ neſcit exordium, aut epilogũ.

Subſumptum antecedens. Neque forma ortum, aut interitum patietur: ſed ſiuè ſeparetur, ſiuè aliter, ſatis, ſuperque oſtenſa eſt ſeparabilis.

Cõſequẽs. Conferendo argumentum meum cum veſtro relato, inuenio quatuor à vobis falſata.

Prima fallacia eſt, quia ego fideliter textum citaui, in quo non eſt illa particula, *etiam tempore,* quam vos ſpuriam infideliter incluſiſtis: vt lector me infidæ citationis propter vos inſimularet. Triplex ergo eſt offenſio, vna contra Ariſtotelem, cuius textum violaſtis; ſecunda contra me, cuius argumentum mala fide corrupiſtis, tertia contra lectorem, quem decepiſtis, & ad iudicandum de me prauè concitaſtis.

Secun-

Secunda fallacia est, quia reliquistis adiunctam particulam sequentem. Etenim in demonstratione propositiones sunt vniuersales; Aristoteles verò, vt scripsi vtitur illa propositione in demonstratione, qua demonstrat motum circularem esse recto natura priorem & naturalem motum eo, qui præter naturam; atque tandem dari quintum corpus, quod sit prius elementis. Quo fit, vt illa propositio sit vniuersalis; *omne perfectum est prius natura imperfecto*. Hanc particulam cautè omisistis, quia refutat vestram responsionem, contenditis enim illam propositionem esse indefinitam.

Tertia fallacia, quia scribo. *Perpende materiam, & formam informatricem, forma est vtique perfectior, & perfectio; nam Endelechia est.* Hæc est mea minor, cum sua probatione cognita Peripateticis ex 2. de anima 2. 6. & 7. Vos loco minoris posuistis conclusionem in minori sic. *Forma est materia perfectior, & antiquior in rerum natura*, talis arguendi forma vobis esto familiaris, non mihi. Post ambas propositiones sequitur in mea Vestigatione conclusio talis. *Ergo forma est prior, & antiquior, quàm materia in rerum natura.* LXXX.

Quarta fallacia, nam subsumo conditionalem in 12. argumento. *Si ergo materia suæ existentiæ nescit exordium, aut epilogum, neque forma ortum, aut interitum patietur; sed siuè separetur, siuè aliter, satis, superque ostensa est separabilis.* Vos verò in antecedente omisistis particulam de interitu, scilicet *epilogum*; & contra regulas grammaticæ constructionis scripsistis, *tanto magis forma, nec ortum, aut interitum patietur*, vbi solæcismus est, nam particula comparatiua *tantò magis*, ponitur, & terminus comparationis non ponitur. Sic voluistis apud Lectorem traducere meam imperitiam grammaticæ, logicæ, philosophiæ. Quid iam ad vltimum respondetis?

Resp. Hoc etiam plus æquo probare. Si enim materia est æterna, & forma est antiquior materia, ac prior, nedum perfectione; sed etiam duratione, profectò plusquàm æterna erit, & ante æternitatem. Offensio.

Ratio mea probat, quod intendit. Ratio vestra deducit absurdum, non propter textũ Aristotelis per me citatũ; sed propter vestrã particulam adulterinam, *etiam tempore*; sicut, & in vestra 63. Defensio.

responsione falsò posuistis, *etiam duratione*. Sequitur ergo absurdum ex vestro adiuncto, non ex meo textu; vnde fallaciam non causæ, vt causæ committitis, quia prioritatem naturæ ab Aristotele positam in prioritatem durationis transformastis.

Offensio *Iam igitur disput. 1. de cælo quæst. 5. ab initio contra eundem authorem, cui propositio illa est valdè familiaris, diximus non esse vniuersaliter, sed indefinitè accipiendam.*

LXXXI. 64. Defensio. Idcirco suppressistis appendicem additam in mea maiore probanda: ne responsio vestra prius esset à me reiecta, quàm à vobis scripta, vt monui in secunda fallacia.

An & in 3. met. 11. non est vniuersalis illa, *Vbicunque aliud melius, aliud deterius est, prius est, quod melius est?* Perfectum autem est melius.

Si autem illa propositio est mihi familiaris, non me pœnitet: nam principijs necessarium est frequenter vti. Sic in grammatica frequentissimè vtimur literis vocalibus. Sic in Mathematica vel millies repetitur principium illud, à puncto ad punctum rectam lineam ducere. Qui rectè vult philosophari, semper virtute principiorum philosophetur. Qui deserit principium, in errorem labitur, sicut deserens filum in labirintho.

Offensio *Et præsertim in proposito veritatem habere non potest, quia potius materia præcedit formam prioritate originis, vt Doctor docet 2. dist. 12. quæst. 1. & 2. ex D. Aug. quo autem sensu forma sit prior materia; vide Doct. in 7. met. quæst. 6. Antonium Andream, & Zerbum ibidem.*

65. Defensio. Responsio præsens, & immediatè præcedens, ostendunt vos extra scholam Peripateticam vagari. Primo Aristotelicæ propositioni negastis vniuersalitatem; nunc negatis veritatem. Terminus Augustini acceptus à Doctore subtili consideretur in Theologia, non habet locum in philosophia Aristotelis. Scotus, Aragonius, Zerbus sunt Aristotelis discipuli, qui si negant doctrinam preceptoris, mali discipuli sunt, & à schola excludendi. Si cum Aristotele sunt, confitebuntur, perfectum esse prius imperfecto ordine naturæ.

Offensio. *Accedit ex ea maiore absolutè prolata æquè benè inferri posse compositum, etiam tempore præire materiam, & formam, quia est perfectius*

ambobus. Vide quæ consequentiæ deducantur ex quibusdam propositionibus, quas indefinitè protulit Aristoteles.

Non sequitur ex Aristotelis vniuersali prioritas temporis; sed ex corruptela per vos indita in Aristotelis propositionem. Vos vtique dixistis *etiam tempore*, non Aristoteles, non ego. LXXXII 66. Defensio.

De partibus autem, ac toto discussio est prolixior proposito. Scotus quolib. 9. H. docuit formam secundum principalitatem, & independentiam esse priorem, & magis ens, tùm materia; tùm composito. Et in Theorem. 20. principali, concl. 5. cart. 338. Cauellana.

Vlterius si totum est suæ partes, tunc duæ partes sunt plusquàm totum. 10. Nicom. cap. 2. bonum vnum cum altero magis expetendum, quàm solum. Et in hoc sensu totum est perfectius, dummodo partes ambæ sint bonæ, & perfectæ, sicut Aristoteles limitat 6. topic. Nunc autem forma est bonum, & perfectio: materia est indiga boni, & imperfecta: vnde dubium est, an duæ simul debeant dici perfectius, & melius, quàm forma sola.

Si autem totum sit à partibus diuersum, fortasse totum est simpliciter imperfectius, quàm forma, secundum quid perfectius. Totum quippe est causatum realiter à forma, dependens essentialiter, posterius naturaliter ipsa. Habet in se defectum primæ vnitatis, perfectæ simplicitatis, quiditatis specificantis, & actualitatem emendicat à forma. Propter hos defectus repugnat toti esse prius, quàm materia, vel forma. Formæ non repugnat, imò est independens, & prior, & magis ens quàm materia, & quàm totum. Non igitur ex maiore primi de cælo 12. concluditur de toto, quòd efficaciter concluditur de forma.

Vide quæ consequentiæ deducantur ex quibusdam propositionibus, quas indefinitite protulit Aristoteles, & hi laterones eius accipiunt pro vniuersalissimis quasi propositiones omnes sint vniuersaliter veræ. Offensio

Mirandum fuisset, si absque iniurijs absoluissetis has responsiones. Laterones, vel blaterones Aristotelis sumus nos, vos Scoti. Certè longè dignior, quem sequamur, est Aristoteles, quàm Scotus in philosophia. Nam si à Scoti libris auferatur 67. Defensio

Arist.

Aristoteles, nihil Scoto remaneret in philosophia. In Theologia ex decem partibus vix remanerent tres. Plures enim textus Aristotelis, quàm sacræ scripturæ expendit, & exponit. Prolixiores disputationes ex Aristotelis philosophia, quàm ex doctrina Christi agitat.

Offensio *Sanè aliam asseruit propositionem 9. metaphysicæ 15. huic ex Diametro oppositam. Priora generatione sunt posteriora perfectione. Quomodo ergo ambæ erunt vniuersaliter veræ? Irrationabilis hic philosophandi nonnullorum modus, inde traxit originem, quod isti simplicissimè, & ieiunè Aristotelis authoritati nimium fidunt, nec nisi solis authoritatibus sua asserta probant, quod quàm Virum Philosophum dedeceat, diximus supra disput. 1. quæst. 1. art. 1.*

Finis ad cartam 258.

68. Defensio. Non venit ex vestro sacco hæc adnotatio propositionis ex 9. met. *priora generatione, sunt posteriora perfectione.* In mea Vestigat. 10. num. 69. illam propositionem pro Caietano posui, & cum Aristotele limitaui ex 2. de generat. animal. cap. 6. Eiq; propositioni quinq; limitationes adiunxi. Cernitis, opinor, in me qualécunque Peripateticum, Aristotelis propositiones à Peripateticis non simplicissimè, non ieiunè, non inconsideratè blaterari, sed inspici, an sint vniuersales, an indefinitæ. Cæterùm nemo est in Peripato, qui propositionem illam. *Perfectum est prius imperfecto*, non malit ieiunam, quàm saturatam vestra corruptela illa, *etiam tempore*. Ex qua corruptela vestra hæc absurda deducitis.

LXXXIII. Quia verò calumniamini, & Aristotelem, & Aristotelicos: pauca dicam circa propositionem ex 1. de Cælo 12. *Perfectum prius natura est imperfecto*. Secundò loquar de propositione 8. phys. 75. dicente *Prius, & natura, & ratione, & tempore, quod perfectum quidem est imperfecto est*. Tertiò indicabo Aristotelis loca, quibus declarauit mentem suam circa illam propositionem, quam dicitis è diametro oppositam istis. Quartò de Peripateticis.

Primò dico illam propositionem. Perfectum prius natura est imperfecto, esse de ordine naturalis existentiæ, non de ordine generationis in generabilibus, neq; de ordine durationis, vel

temporis. Sed est tamen vniuersalis, quod probo, quoniam syllogismus in 1. figura directus, si maiorem non habeat vniuersalem, continet fallaciam consequentis, & non est in modo. Aristoteles autem in prima figura syllogismũ facit talẽ: Perfectum prius natura est imperfecto; sed circulus est perfectus, recta linea verò nulla: ergo circulus est prior natura, quàm linea recta. Si maior est vniuersalis, probaui, quòd optabam, & vos malè dicitis eam esse indefinitam: Si non est vniuersalis, ergo impingitis Aristoteli fallaciam consequentis, quod est absurdum. Siuè igitur consideremus materiam, quæ spectat ad demonstrationem vt supra num. 73. siuè formam, quę spectat ad syllogismum, & ex ratione materiæ, & ex ratione formæ, propositio illa in 12. argumento à me posita, est vniuersalis.

Secundò istud ipsum dico de propositione accepta ex 8. phys. 75. nam sic demonstrat Philosophus.

Perfectum imperfecto est prius tempore;

Motus circularis est perfectus, motus rectus est imperfectus,

Ergo motus circularis recto est tempore prior.

Et rursus tàm ex ratione materiæ, quàm ex ratione formę apertum est propositionem hanc esse vniuersalem.

Tertiò citatis 9. met. 15. propositionem illam; *priora generatione sunt posteriora perfectione* (sed in textu Arist. est, *quæ generatione posteriora, forma, & substantia priora sunt, vt Vir puero* & 8. phys. 58. quod generatione posterius est, natura prius. Apud vos nihil refert propositiones inuertere) cuius sensum sciretis si tex. 13. noni præcedentem legissetis. In eodem genito numero, potentiam præcedere dicitur: simpliciter tamen actum esse priorem potentia, & perfectum imperfecto, vt generans genito. concluditurque tex. 17. noni, *& quemadmodum diximus tempore semper præcedit actus, alius ante alium vsq; ad eum, qui est primo mouentis*. Notate particulam, *semper*; nam mihi videtur vniuersalis, non indefinita. Idem educite ex 12. met. 40. ex 14. met. cap. 6. ex 3. de anima 19. & 27. LXXXIV.

Scotus cum Aristotele est, nam quol. 13. C. affert ex 9. met. 13. textum sic. Actus est prior potentia, non solùm tempore, & ratione, sed etiam substantia. Hanc propositionem, vt maio-

rem in syllogismo ponit Scotus, ergo tanquam vniuersalem ponit.

Neque intelligitur Arist. aut Scotus, quòd actus tempore prior sit, vel perfectum ante totam æternitatem, vt vos intorquetis, sed in tota æternitate, si illa supponatur. Verùm si Aristoteles agit pro æternitate populariter, vt 1. de cælo 12. solùm prioritatem naturæ dat perfecto. Vbi subruit æternitatem, perfecto largitur prioritatem & naturæ, & temporis. Sic in 8. phys. 75. in 9. met. 13. in 7. met. 4. &c.

Quartò Aristotelicos traducitis tanquam *irrationabiles*, & *irrationabili* modo philosophantes, quoniam nimium fidunt Aristoteli, & solum ex eius authoritate procedunt. Ex vestra vrbanitate verba tàm ciuilia procedunt; fortasse ruri, non in ciuitate loqui didicistis. Si Aristoteles absque ratione esset locutus; sine ratione Aristotelici loquerentur; sed nec ante, nec post Aristotelem aliquis philosophus repertus est, qui tàm esset ratione armatus, quàm ipse. Citare ergo Aristotelem, est citare rationem. Nemo item in scribendo Aristotelem breuitate, ordine, vbertate superauit: Vnde illius oratio est quasi centrum, ex quo innumeræ lineæ veritatum ducuntur. Nemo rationes illo meliores, responsiones illo solidiores attulit. Iactare vos potestis rationes vestras; sed si cum Aristotelicis conferantur, vestræ bullæ sunt, illæ adamantes. Totque sæculorum vsu compertum est, quò magis accedunt docti ad Aristotelem, eos esse meliores, quò plus obseruant, acutiores, fertiliores, robustiores esse. Quò recedunt, eò fieri debiliores.

Hæc hactenus, ex quibus lector poterit conijcere, quid contra falsitatem arguendo, vel respondendo valeatis.

Finis Libri Tertij.

LIBER

LIBER QVARTVS
Defensionis Vestigationum Peripateticarum.

Defenditur
Circulus animarum ex suppositione Aeternitatis cum Aristotele positus.

Apparatus ad Defensionem.

N 6. Vestigatione, quæ de forma separabili est, proposui ad numerum 134. argumentum perdifficile sumptum ex æternitate motus, & mundi, quo probatur nulla forma esse separabilis, & in speciali probatur anima intellectiua non esse separabilis. 1.

Ad numerum 136. duas affero responsiones, vnam resolutam, alteram conditionatam. Resoluta est, qua teneo in Aristotelis sententia, motum, ac mundum non fuisse ab æterno, atque adeò animas intellectrices cum corporibus incipere: cum corporibus tamen desinentibus non desinere. Aristoteles enim populariter ad iram legum præcauendam posuit cælum, ac Mundum æternum; philosophicè verò, & ex propria sententia, oppositum sustinuit, scilicet & mobile, & motum, & tempus à certo initio extitisse, & exinde conseruari. Qua responsione data, totius difficultatis fundamentum sublatum est.

Conditionata responsio est ex hypothesi, si secundum Aristotelem concedamus motum, ac mundum æternum; consequenter ex multis erroribus, qui solent inferri circa animam intellectiuam (relatis sub numero 135.) Dixi ad numerum 143. & sequentes, concedendam potius esse circulationem animarum ra-

tionalium in corpora humana tantùm. Vt anima de corpore priore, quod corrumpitur, circulo quodam in corpus humanum nouum, quod generatur, procedentibus sæculis reuertatur. Quam opinionem etiam tenui eadem Vestigatione num. 135. dum defenderem propensionem animæ ad corpus.

II. Quamuis autem tenens conditionalem ad nihil obligetur, teste Scoto in 1. dist. 11. quæst. 2. Vnde neque ad antecedens, neque ad consequens teneor: sed ad solam consequentiam per loca intrinseca, idest primi modi dicendi per se, defendendam. Tamen Offensores mei ex ista conditionali à me dicta, rem prorsus alienam, & omnino inconsequentem mihi affingunt; nempè quòd ego sustineam, vel sustinere debeam, naturaliter fieri posse resurrectionem eiusdem hominis numero prius mortui.

Prima impositura.

Hoc quidem à me teneri, aut ex meo dicto hoc sequi, est falsum. Offensores tamen, nescio, quo spiritu ducti, hoc quod nullo modo connexum est, inferre student in lib. de gener. & corrupt. disput. 5. quæst. 6. in proæmio cart. 310. col. 2. Multa quidem possent prætermitti ex dictis eorum, sed tamen ad eorum impugnationem elidendam, omnia referam, & quæ fuerint magis oportuna, notabo. Tale verò est exordium Aduersariorum ad cart. 310.

CAPVT I.

An quod est corruptum, possit denuo produci, & generari naturaliter, vel supernaturaliter.

Offensio

PRima opinio extrema, quæ Platonicis solet adscribi, non solum supernaturaliter; sed etiam naturaliter hoc statuit possibile; & de facto ità contingere, quòd non solum quidam effectus numero ijdem redeunt; sed omnia prorsus huius vniuersi indiuidua, peractis certis annorum periodis, post completam circulationem octauæ sphæræ per motum naturalem, quæ secundum aliquos triginta sex millibus annis finitur, secundum alios quadraginta nouem millibus ex tabulis Alphonsinis. Ita referunt.

D. Au-

D. August. in 12. de ciuit. Dei cap. 13.
D. Hieron. in cap. 1. Eccles.
Ficin. lib. 11. de Theolog. Platonis.
Alcinous cap. 12. de doctrina Platonis.

Quasi nihil referat falsas opiniones authoribus imponere, hic infamantur Platonici. Quasi nihil referat falsò authores citare: citantur hic S. Aug. & S. Hieron. tanquam falsi testes. 1. Defensio.

Hoc, vt videamus profero S. August. qui de quæstione illa, Cur à tam breui tempore mundus, vel homo sit factus? scribit in 12. de Ciuit. Dei cap. 13. *Hanc autem se Philosophi mundi huius non aliter putauerunt posse, vel debere dissoluere: nisi, vt circuitus temporum inducerent, quibus eadem semper fuisse renouata, atque repetita in rerum natura; atque ità deinceps fore sine cessatione asseuerarent volumina venientium, prætereuntiumque sæculorum; siue in mundo permanente isti circumitus fierent, siue certis interuallis, oriens, & occidens Mundus eadem semper, quasi noua, quæ transacta, & quæ ventura sunt exhiberet.* Hæc August. qui tribuit circumitus temporum ijs, qui semper fuisse, & semper fore putant volumina temporum: & subdiuidit opinionem in duas partes. Prima est, vt idem mundus semper maneat, & quæ retroactis sæculis fuerunt, in futuris sæculis renouentur eadem. Secunda est, vt mundus quandoque ortus occidat; sed iterum rediens nouus cum illo redeant eadem, quæ fuerunt in priori mundo. S. Aug.

Hanc opinionem non esse Platonis, neq; Platonicorum S. August. debet asserere, sicut neque Platonem authorem esse dixit. etenim in cap. 12. præcedenti scribit August. *Quod autem respondimus, cum de mundi origine quæstio verteretur, eis, qui volunt credere non eum semper fuisse: sicut etiam Plato apertissimè confitetur; quamuis à nonnullis, contra quàm loquatur, sensisse credatur.* S. Aug.

Aristoteles quoq; in 8. phys. 10. testatur omnes priscos Philosophos dixisse, *tempus esse ingenitum. Plato verò ipsum generat solus, simul enim ipsum cum cælo factum esse; cælum autem factum esse ait.* Cum igitur & Aristoteles Platonis aduersarius, & Augustinus Platonis amicus testimonium perhibeant, quòd Plato posuerit & mundum, & tempus esse factum à certo initio, & non fuisse sem- Arist. Platonis sententia de mundi initio.

se semper. Opinio autem ponens circumitus, & reditionem earundem rerum, ponit tempus semper fuisse, & fore; conspicuum est illam opinionem non esse Platonis Illud certissimum est loco cit. ab August. non esse dictum, quòd illa opinio sit Platonis, vel Platonicorum. Neque August. distinguit ibi quòd Platonici affirment non solum supernaturaliter, sed etiam naturaliter omnia esse reditura: neque August. quicquam loquitur de octaua sphæra, & eius circulatione.

III. Dicetis fortasse, Offensores mei. Scotus nominat Platonem, vt authorem huius opinionis 4. dist. 43. quæst. 3. C.

Respondeo, Scoti prudentia erat vobis imitanda in duobus.

Scotus. Primum est, quando ait. *Tamen illud exemplum ponit August. de dicto Philosophorum, vbi prius. sicut inquit in hoc sæculo Plato, & in schola, quæ Academia dicta est, discipulos docuit*, &c. Exemplum appellat Scotus. At in exemplis non quæritur veritas; sed manifestatio, vt est protritum apud sapientes. Re autem vera S. Aug. ad exponendos circuitus rerum abeuntium, & redeuntium, scribit. *Si eadem temporum, temporaliumq; rerum volumina repeti, vt (verbi gratia) sicut in hoc sæculo Plato Philosophus in vrbe Atheniensi in ea schola, quæ Academia dicta est, &c.* Quod S. August. dicit *Verbi gratia*, vos ponitis tanquam assertum de Platonicis. Quod Scotus notat esse exemplum, non veracem assertionem, vos neque cum August. neque cum Scoto animaduertitis. Dummodo Platonicos notetis, nihil vobis curæ est.

Secundò, Scoti prudentia aduertatur: quia S. August. nihil posuit ad determinandas periodos temporum, nihil de reuolutione octaui orbis, nihil de annis triginta sex millibus secundũ philosophos indicatos ab August. Idcirco Scotus prudenter subdit.

Scotus. *De primo August. 12. Ciui. cap. 13. recitat opinionem Philosophorum aliquorum dicentium per circuitus temporum eadem redire. Quibus imponitur, quòd post magnum annum idest, post triginta sex millia annorum omnia redirent eadem.* Scotus, inquit *aliquorum Philosophorum*, quoniam enim Augustinus non specificauit philosophos de nomine; neque Scotus id fecit: sed vos licenter Platonicorum dicitis esse opinionem. Scotus addit, *quibus imponitur*

nitur, quod post magnum annum; sed non affirmat hoc ab Aug. esse relatum, vti vos affirmatis.

Dicit esse impositum anonymis illis philosophis; sed non dicit, à quo sit impositum. Vos Augustinum tanquam impostorem citatis, & Scoti prudentiam deseritis. IV.

Iam de S. Hieronymo in cap. 1. Eccles. videamus. Hieron. ità scribit. *Nec putemus signa, atque prodigia, & multa, quæ arbitrio Dei noua in mundo fiunt, in prioribus sæculis esse iam facta, & locum inuenire Epicurum, qui asserit per innumerabiles periodos eadem, & eisdem in locis, & per eosdem fieri: alioquin & Iudas crebrò prodidit, & Christus passus est sæpè pro nobis, & cætera, quæ facta sunt, & futura in easdem similiter periodos reuoluentur. Sed est dicendum, quod ex præscientia, & prædestinatione Dei iam ea facta sunt, quæ futura sunt.* Ergo attestatione S. Hieronymi Epicurus est author æterni regressus earundem rerum. Epicurus autem est è directo Platonis aduersarius, non Platonicus. Itaque prima pars opinionis à B. Augst. relatæ est Epicuri. Ex quo constat vos non legisse S. Hieronymum; sed ad placitum scripsisse. S. Hieron. Consentit S. Epiphã. hæresi. 8.

Authores secundæ partis à D. Aug. propositæ videntur esse, quantum ad aliqua Stoici. Simplicius quippè agens de reditione earundem rerum in 5. phys. commentario 34. *Hæc autem*, inquit, *quæstio magis conuenit Stoicorum regenerationi. Dicentes enim illi me eundem rursus esse factum regeneratione, iure quærunt, vtrum vnus sim numero, qui tunc eram? propterea quod sim idem substantia, an differo per ordinem, qui confertur in aliam, & aliam mundi creationem.* Hos ergo, vel Stoicos, vel Epicureos denotat Augustinus: Vos autem falsò, & Augustinum, & Hieronymum citauistis. V. Simplicius.

Deniq; Toletus in 2. de gener. & corrupt. quæst. vlt. tradit à Iamblicho, & alijs Platonicis negari hanc esse Platonis opinionem. Citatq; Toletus adhoc Marsilium Ficinum lib. 17. de Theologia Platonis. Vos citatis Marsilium Ficinum, quasi testem, quòd illa opinio sit Platonicorum. An Toletus, an vos melius intellexeritis Ficinum, Docti iudicabunt. Mea sententia est vos non legisse Ficinum; sed falsò citauisse. Tolet.

Cita-

Citatis 11. de Theologia Platonis. Legi totum librum 11. nec verbum quid ad propositum inueni.

Offensio *Quam opinionem nonnulli tribuunt etiam Pythagoreis, qui animarum regressum tandem ad eadem corpora admiserint post multas, & varias aliorum corporum informationes.*

2. Defensio. Pythagorei tradunt animas transire de corpore in corpus diuersum vel numero, & specie, vel numero, non specie. Legite Laertium in Pythagora. Quòd autem ad idem numero corpus redeant, vobis astruentibus sine antiquorũ testimonijs non credo. Paganinus Gaudētius vir plurimæ lectionis, & fœcundissimè scriptionis in exercitatio. de Pythagorea animarum transmigratione, plurimos congeritis authores; neminem tamen obseruaui, id quod vos, Pythagoreis affixisse.

Offensio *Vnde Pater Ferchius, qui, vt argumentum de infinitate animarum ex motus æternitate, ac animæ immortalitate solueret, admittit circulationem in humana corpora in Aristotelis sententia Vestig. 6. lib. 2. cap. 10. & 14.*

VI. 3. Defensio. Ponit Ferchius conditionatè circulationem, sed in corpora numero diuersa, & noua: non in corpora eadem numero, & antiqua. Ac proinde non ponit reditionem eorundem numero, vel corporum, vel hominum; sed generationem nouorum corporum, & nouorum hominum; vt apertè constat locis per vos relatis.

Offensio *Tenetur, & ipse admittere, saltem in specie humana, hoc esse naturaliter posibile.*

4. Defensio. Nego teneri: nego hoc esse possibile naturaliter. Probate.

Offensio *Sicut enim naturaliter videmus eandem materiam ad diuersas formas transire: cur post multas annorum centurias contingere nequit eandem materiam ab eadem rursus anima informari, si animæ continuò redeunt ordine circulari ad corpora informanda.*

5. Defensio. Hæc non est probatio, sed cautela sophistica, quando propter penuriam rationis, ratio postulatur à respondente; vt ipse respondens probet aliquid necessarium ad suam positionem. Quo facto respondens transit ad partes opponentis, & opponens ad partem respondentis: vti Scotus animaduertit in 1. dist. 3. quæst. 7. quol. 15. A. & 9. met. quæst. 14. Sic vos non probatis, quòd eadem anima redeat ad eandem materiam pri-

mam, vel ad eandem materiam ſecundam, quæ eſt corpus: ſed poſtulatis rationem, cur non redit? nempè iactatis multas rationes, ſed nullas affertis. *legatur inferius n. 63.*

VII. Scio tamen, quando ad aliquem effectum habendum plures cauſæ, vel conditiones neceſſariò requiruntur: ſi ex quibuſdam, at non ex omnibus cauſis fiat argumentum ad effectum, eſſe fallaciam conſequentis, & fallaciam non cauſæ, vt cauſæ. Vt ſi ad conſtituendum hominem neceſſaria eſt materia prima, & materia ſecũda, quę eſt corpus organicũ: ſi neceſſaria eſt duplex forma, forma corporeitatis, & anima rationalis; tu autem argumenteris; Materia prima, & anima rationalis eſt, ergo eſt homo; adducis tanquam cauſam totalem id, quod non eſt cauſa totalis: ommittis quippè, & formam priorem, & materiã ſecundam. Similiter ex materia prima poſita cũ anima rationali ſola, eſt fallacia conſequentis. Etenim iſta conſequentia eſt bona: Homo eſt ergo & anima rationalis, & materia prima eſt. Sed ſi è cõtra argumenteris, arguis à poſitione conſequentis cum fallacia conſequẽtis. Ità quoque ad vnum numero hominem habendum, requiritur eadem numero materia prima, & eadem numero materia ſecunda, ideſt idẽ corpus organicum; requiritur eadem numerò forma corporeitatis prior, & eadem numero anima rationalis: nam ex 7. metaph. 39. ex hoc corpore, & ex hac anima eſt hic homo. Quamobrem dato, ſed non conceſſo, quòd eadem numero portio materiæ primæ, & eadem anima rationalis numero iterum coniungantur per circulationem, ex his duobus tantũ arguere vnitatem numericam hominis eiuſdem, eſt fallacia non cauſæ, vt cauſæ, & fallacia conſequentis. Tale eſt veſtrum argumentum. Etenim in via Ariſtotelis forma corporis in homine moriente annihilatur in corruptione corporis, totum corpus corrumpitur. Quod autem ſemel corruptum eſt, neceſſariò redit idem ſpecie, non numero, ex 2. de generat. vlt. ergo nec poterit vnquam reparari eadem forma corporeitatis, nec idem corpus numero ſecundum Ariſtotelem.

fallacia conſequẽtis, & nõ cauſa quã do? *7. met.* *2. gen. & cor.*

VIII. Immò ſi idem corpus numero eſſet ſuperſtes, & nondum corruptum, non poſſet ſecundum Ariſtotelem eadem numero anima in idem numero corpus redire, ne ex 1. de animæ 41. reſurgant

gant mortua animalia, vt annotaui etiam Vestig. 6. num. 126. &
2. anima 10. ratio potest accipi ex lib. 2. de anima 10. *Non est autem, quod abiecit animam, potentia existens, vt viuat.* Dum igitur corpus
Anima nō potest redere in idē corpus ex Arist. non sit amplius in potentia ad animam, quam abiecit; anima non est apta recipi, nec recipi potest in tale corpus 2. de anima 26. Teneor ergo concedere circulationem conditionatè; sed eiusdem numero effectus prius destructi reparationem conce-
2. Impostura. dere, nullus Peripateticus tenetur. Ideò hanc tentionem vos mihi falsò imponitis, & fallaciter probatis.

Sanè vestig. 6. num. 143. ità scriptum est. *Porrò quæ sunt perpetua, eadem numero redeunt: quæ sunt caduca, redeunt eadem specie: ergo quia corpora humana sunt corruptibilia, redeunt eadem corpora specie, non numero: quia rationales animæ sunt indefinentes, eædem numero secundum circulum reuertuntur.* Hæc sunt verba mea, quæ satis mentem meam ostendunt, & fallaciam vestram.

Offensio *Vt ergo Pythagorici ob hanc circulationem dicebant posse tandem, idem indiuiduum viuens redire denuo, postquam corruptum est, vt refert Amicus in Physica, tractatu 14. quæst. 8. dubio 1. Ità, quia Ferchius circulationem Pythagoricam suscipit in specie humana, admittere debebit posse naturaliter eundem hominem redire.*

IX. De Pythagoreis ecce tertiò repetitis. Quid sentiam dixi
6. Defensio. ad num. 6. Sed quicquid sit de Pytagoreis, in Aristotelis doctrina, homo semel corruptus potest redire idem specie, non
fallacia consequēs & accidentis. numero. Præterea ex partiali conuenientia cum aliquo arguere totalem conuenientiam, vel similitudinē, est fallacia accidentis & cōsequnetis: si conuenirē cum Pythagoreis in migratione intellectus de corpore antiquitus corrupto, in corpus de nouo genitum: ex hac partiali conuenientia arguere etiam, quoniam Pythagorici concedunt idem numero corpus reparari, eidem numero animæ vniri; ergo, & Ferchius debet habere conuenientiam in isto, nego consequentiam. Possum enim conuenire in vna propositione, & non in alia. Sic Aristoteles in 1. phys. memorat tria principia ab alijs quoque tacta fuisse text. 79. sed
1. phys. 97 tamen non sufficienter ab alijs, sicut à se ipso. Conuenit in re cum Platone, sed non in modo ponendi principia tria.

CAPVT II.

Regressum earundem numero rerum ab Offensoribus inualidè oppugnari.

EX *disput. 5. quæst. 7. art. 2. num. 167.*

Opinio Platonicorũ initio quæstionis relata, scilicet non solũ easdẽ res numero viribus naturæ redire posse; sed etiam de facto redituras post completam circulationem 8. sphæræ; immò infinities rediisse, supposita mundi æternitate, latè improbatur à D. Aug. 12. de Ciuitate Dei cap. 13. Offensio

Iam dixi S. Aug. non tribuere Platoni, aut Platonicis mundi æternitatem: neque per consequens hanc vestram reditionem infinitam: nihil loqui de circulatioue octauæ sphæræ. Legatur S. Augušt. loco cit. & relegantur dicta cap. præcedente. 7. Defensio

Latè improbatur ex quibusdam scripturæ locis, Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur. Rom. 6. semper cum Domino erimus ad Thessalonicenses 4. Tu Domine seruabis nos, & custodies nos à generatione hac in æternum. Psal. 21. vnde de sic opinantibus benè subdit Psalmista, in circuitu impii ambulant, idest *dicunt reditiones circulares.* Offensio

Reprobat etiam hoc figmentum per rationem ex beatitudine deductam, quia secundum istum circulum, nulla esset vera beatitudo, eò quod anima beata reditura esset ad miserias, quas prius habuit: & ità dum beata est, aut credit se, non redituram, & sic falsa opinione beata est; aut credit se redituram, & tunc timet, & per consequens non est beata.

Boni estis transcriptores, & non boni. Boni, quoniam dicta, & ab Augustino, & à Scoto scripta rescribere curatis, & de vestro nihil addere. X 8. Defensio

Non boni, quoniam falsificatis citationem secundam: cum enim duæ sint Sancti Pauli Apostoli epistolæ ad Thessalonicenses. Scotus citat. 1. cap. 4. Vos parum in scriptura versati, non citatis primam, sed epistolam ad Thessalonicenses, quasi vna tantùm sit. Falsificatur Scotus ab offensoribus.

Rursus Doctor subtilis citat psalmum 11. Vos psalmum 21. cumulantes lectorem vestris erroribus.

Non boni, quia titulos iniuriosos additis de vestro: nec enim Aug. vel Scotus per contumeliam dixerunt illam opinionem esse *figmentum*, vt vos dixistis; neque titulo *fabulæ* illam denigrant, vti vos denigratis.

Offensorũ contumelia.

Non boni. Quoniam S. Aug. & Ioannes Duns in theologia scribunt: vnde procedunt ex principijs reuelatis, nempè in scientia supernaturali, spiritualibus spiritualia comparanres, vt Apostolus monet. Vos in philosophiam naturalem, quæ procedit ex naturaliter notis, adducitis authoritates, & rationes, quæ non sunt naturaliter notæ: & in philosophia petitis principium procedendo ex ignotis. Scotus quippè in prima prologi asseuerat æternitatem beatitudinis non esse naturaliter notam, & in 4. dist. 43. quæst. 2. soluit S. Augustini rationem vt infra. Iniustè igitur damnatis tanquam *figmentum*, & *fabulas* Epicuri, & Stoicorum, siuè, vt vultis, Platonicorum opinionem: qui procedentes ex naturaliter notis, meritò irridebunt probantes ex ignotis.

Offensio.

Refellit etiam Doctor hanc fabulam alijs rationibus. tùm quia falso innititur fundamento, ratio enim eorum erat, quia redeunte causa eadem, idem redit effectus, completa autem circulatione octauæ sparæ, omnia corpora cælestia redibunt ad eundem situm, & eundem numero motum repetunt, quem prius fecerunt; atque adeò eosdem numero effectus reproducent.

Hoc fundamentum est falsum, inquit Doctor, concesso enim quod octaua sphæra reditura sit tandem post suam completam circulationem ad idem punctum, à quo moueri cæpit, falsum tamen est, quod reliqui orbes cælestes ad idem etiam redirent punctum, à quo moueri cæperunt, vt Astrologi contra Platonem certissimis demonstrationibus concludunt.

Quia motus orbium cælestiũ adeò inter se varij sunt, vt incommensurabiles censeantur, ità quod nunquam omnes coniunctim ad eundem situm, & aspectum, quem antea habuerunt, redire valeant, vt benè Clauius demonstrat in cap. 1. sphæræ §. De periodis motuum cælestium.

Scotus infelix, qui ignorauit certissimas demonstrationes illas, quas vos felicissimè scitis. Scotus ait. *Si probetur aliquem motum cælestem alicui incommensurabilem, quod probari potest, si ponatur magnitudo, super quam fit, esse incommensurabilis magnitudini, supposita hinc inde æquali velocitate: &c.* Scotus ad probandum duos motus esse incommensurabiles, duo requirit. Primum, vt magnitudines sint incommensurabiles, secundum, vt velocitas motuum sit æqualis. Vos fugitantes difficultatum, ista non tangitis. Sed subdit Scotus. *Istud requireret magnam discussionem singulorũ motuũ congruentium Epicyclis & deferentibus, si aliquis possit inueniri alicui incommensurabilis in toto cælo.* Scoti argumentum totum est suspensum, & conditionale, & nihil certi ponit. Vos certissimas demonstrationes habetis. Scotus item in resolutione primi Articuli scribit ad E. circa primã opinionem. *Nec pro ea est ratio efficax, quia illa de reditu cæli, & dubium antecedens supponit, & dubia est illatio.* Scoto ipsa ista sunt dubia, Vobis certissima propter certissimas demonstrationes. Cur obsecro, priuastis lectores saltem indicio ad illas demonstrationes in aliquo libro inueniendas?

9. Defensio Scotus.

Argum. Scoti conditionale 1. d. 2. q. 2. X. & d. 43 q 3. B.

Discordã offensores à Scoti.

Respondetis. Clauius demonstrat in cap. 1. sphæræ §. *de periodis motuum cælestium.*

XI. *Falsa citatio in offensoribus.*

Credere vobis non fuit animus. Facilius demonstrationes proponuntur, quàm exhibeantur. Accipio librum Clauij in primum caput sphæræ § cit. ad cart. 57. ex impressione Romana anno 1607. apud Aloysium Zanettum. Ità Clauius. *Hoc autem spatium, seu tempus 49000. annorum appellari solet à plerisq; annus Platonicus. Hoc enim interuallo sidera omnia ad eundem situm reditura autumant, immò quidam volunt, tunc omnia, quæcunque in mundo sunt, eodem ordine esse reditura, quo nunc cernuntur. Sed temerè hoc asserere videntur, cum enim secundum plerosque motus cælorum sint inter se incommensurabiles, fieri non potest, vt vnquam omnia sidera eundem situm, & ordinem, quem nunc habent, aut olim habuerunt, obtinere possint.*

Clauius.

Argumentum istud Clauij est ab authoritate; dialecticum igitur, non demonstratiuum. Incertissimum argumentum, ex incertis authoribus appellatis demonstrationem? Locus ab au-

thoritate est omnium locorum dialecticorum incertissimus, & in hoc vestro libro disput. 1. quæst. 1. art. 1. magnopere deiectus, vel potiùs, conculcatus. Ità, Doctores optimi, lectorem fallitis, vt putet vos demonstrationem habere: Scotistas decipitis, qui credent vos in demonstrationbus astrologicis Scoto sapientiores.

XII. Sed fortè non est hæc demonstratio, quam indicatis. Quæ igitur? Nescio prorsus, neque enim aliud Clauius attingit de reditu rerum in illo §. An fortassis assignatio periodorum inæqualium facta singulis motibus cælorum à Clauio ibidem? Non credo. Esset enim nimis magna ignorantia terminorum, confundere inæqualitatem cum incommensurabilitate. Inæquales esse periodos non est admodum difficile ostendere in duobus cælis. Incommensurabiles ostendere duos orbes est laboriosissimum: propter quod neque Scotus, neque Clauius hunc laborem subire voluerunt. Millenarius, & binarius sunt valde inæquales, incommensurabiles non sunt. Et quanquam essent demonstrati duo motus incommensurabiles in cælo: Scoto id non sufficit; sed oportet etiam probare æqualem velocitatem in motibus illis, alioquin nihil probatur. Motus quippè primi cæli viginti quatuor horis perficitur per lineam circularem: motus ponderis in horologio viginti quatuor horis absoluitur per rectā: motus isti rectus, & circularis sunt incommensurabiles, & incomparabiles, vti notauit Scotus 1. dist. 2. quæst. 7. & 4. dist. 43. quæst. 1. Simul hi duo motus incipiunt, simul fiunt, simul desinunt propter inæqualem velocitatem.

Inæquale & incommemorabile non ĩdem.

Cum igitur æqualis velocitas in duobus cælis non inueniatur, & incommensurabilis magnitudo non probetur apud Scotum. Hæc astrologica argumenta sunt incerta, & vos incassum iactatis demonstrationes certissimas.

Offensio *Tum quia hæc etiam ratio est diminuta, quia ad identitatem effectus non sufficit causa efficiens; sed præsertim eadem materia requiritur. Materia verò tunc, cum omnes orbes cælestes ad eundem situm recurrerint, potest esse alia, vel alium situm habere in comparatione ad cælum, quia per actionem agentis liberi poterant corpora impediri, ne sint in eo situ, vbi prius erant, & etiam per actionem natura-*

lem.

lem potest aliquod corpus esse diuisum, & ità materia dispersa.

In transcribendo isthæc à Scoto falsificatis partem secundam Scotus ait. *Quia per actionem liberi arbitrij possunt corpora impediri, ne sint in illo situ, vbi prius erant. Potest etiam per actionem talem aliquod corpus esse diuisum, & ità materia dispersa.* Scotus in secunda parte dicit per *actionem talem*: respice clausulam superiorem, & videbis per actionem liberi arbitrij. Quod ergo Scotus dicit per actionem liberam, vos per actionem naturalem dicentes, debilitatis rationes Scoti. Si quidem agens liberum in agendo, non subest cælo: agens naturale subest, & à cælo regitur, primo meteororum summa 1. cap. 2. Quamobrem si agens liberum cælo resistit: non sequitur, vt agens naturale resistat. 10. Defensio. *Offensores falsificãt Scotum.* 1. *meteor.*

Interim ex hoc loco potestis respondere ad vestram interrogationem factam cap. 1. supra ad num. 6. *Cur post multas annorum centurias contingere nequit eandem materiam ab eadem rursus anima informari* &c. Respondebimus enim, non necessariò eandem materiam ab eadem anima informari, quoniam per actionem liberam potest materia diuerti; & per actionem naturalem diuertetur à situ proprio, atque dispergetur. XIII.

Addo ex me, materiam primam esse diuisibilem in infinitum; nam quando diuiditur magnitudo, diuiditur & subiectum. Cum ergo sint infinitæ partes proportionales in materia, possintque in ipsa esse infinitæ diuisiones, & coniunctiones, ac proinde, & infinitæ congregationes, & segregationes partis cuiuslibet cum qualibet. Infinitum autem est impossibile pertransire: idcirco cum infinitis dispersionibus pars à parte segregetur, non est possibile, vt omnes partes eædem, quæ integrant vnam materiam numero adæquatam vni animæ, iterum congregentur. In cælo vnum est subiectum, vna tamen circulatio, nunquam reparatur eadem numero per tempus infinitum; neque idem agens subcæleste, aut actio reparatur: consequenter nec eadem passio, seu mutatio materiæ reparabitur, neque eadem congregatio vnius materiæ integræ; si quidem infinitum habet transitum inconsummabilem. Idque iure fit à natura, cum enim infinita singularia eiusdem rationis sint possibilia; vt omnia, quò ad fieri

po-

potest, ex potentia in actum reducantur; iure statutum est, vt idem non reparetur, sed nouum producatur; ne scilicet aliquid nimium, aliquid nihil de actu participet. Cum igitur sint infinitæ congregationes particularum materiæ possibiles, non poterit eadem congregatio reparari: tùm ne infinitum pertransitum sit; tùm ne, quod dissolutum est, reparetur.

Offensio *Postremò refellit ex absurdis, quæ ex hac opinione sequuntur in specie humana, nam ex parte intellectus sequitur, quod addiscere non sit, nisi reminisci, vt infert Aristoteles primo post. 4. quia inconueniens est, vt probat in fine secundi post. nobilissimos habitus esse in nobis, & latere nos.*

11. Defensio. Ttranscripsistis commodè, replentes cartas rebus iam sæpius scriptis. Veruntamen contra quem dirigitis hoc argumentum? Epicurei, qui in eodem mundo permanente posuerunt circuitus earundem rerum, statuunt animam intellectiuam esse mortalem, igitur illis obijcere reminiscentiam, est operam ludere; sicuti & Doctori vestro, ac vobis, qui in Philosophia tenetis mortalitatem animę cum Epicuro, hoc argumentum non obstat. Neq; Stoici, qui oriente, & occidente Mundo, eadem repeti autumant, hoc argumento confutantur: nam & isti animam in-*cic. prima Tuscul.* tellectiuam esse corruptibilem volunt; igitur non concedent reminiscentiam. Fortasse in Platonicos tela dirigitis? Non vtique. Nam Plato in 10. de Legibus non ponit regressum, nisi animarum rationalium, sed tamen in alia corpora. Opinio hæc à vobis conficta omnia reuerti dicit. Plato regressum ponit, non viribus causarum naturalium; sed legibus retributiuæ Iustitiæ summi iudicis Dei. Dei autem decreta Aristotelicis argumētis non subsunt. Adscribo pauca ex Ficino in argumento de-*Ficinus.* cimi libri de Legibus.

Sed Platonicos velle scito, non solùm in Purgatorio temporales esse pœnas, verùm etiam in cælesti quadam regione temporalia gaudia, vt vtrinque par pari respondeat. Si enim distiguunt. Aut sensus in vita omninò paruit rationi, aut omninò ratio sensui, aut semper inuicem pugnauerunt, atque in ea pugna, vel sensus plurimum, vel ratio superabat. Animæ igitur, in quibus sensus rationi per habitum confirmatum prorsus obtemperauit, sempiternum præmium consequuntur.

tur. Contrà verò affectæ, sempiternis supplicijs condemnantur. Mediæ verò, si superauit ratio, ad temporalia præmia, sin verò sensus, ad temporalia supplicia transferuntur. Quibus verò consultandi datum est tempus, Limbus apud Platonicos seruatur eligendi locus; hic sub prati nomine designatur. Hæc ille. Ex istis animabus illæ, quæ præmium æternum, vel pœnam æternam recipiunt, non redeunt amplius in corpora: non igitur omnes animæ secundum Platonicos habent regressum. Quæ temporalem pœnam, aut præmium, nec non & animæ, quæ in *prato* sunt, redeunt in corpus post euoluta tempora à Deo decreta: vt benè, vel malè agendo in corporibus nouis ad sempiternos status destinentur.

Quæ autē de magno anno triginta sex millium annorum dicuntur, non potuerunt à Platone dici, qui multis sæculis antiquior fuit Ptolomeo, & multo antiquior Alphonso Rege. Sed à Ptolomeo duxit ortum annus triginta sex millium annorum, ab Alphonso quadraginta nouem millium. XIV.

Quòd si animæ secundum Platonem in corpus redeuntes scientiarum habitus conuehunt: & argumentum fiat ab authoritate Aristotelis, erit petitio principij: nam Platonici Aristotelem non recipiunt. Si ex ratione Aristotelis procedatur; respondebunt, habitus etiam nobilissimos in anima obrui ex perturbatione corporis: aliquando ad multum tempus, vt in furiosis, & ægritudine magna laborantibus; aliquando ad breue tempus, vt in dormientibus, & æbrijs. Propter quam perturbationem anima in corpus nouum rediens diu torpescit, & non sine labore ad habitus, quos habet exercendos remeat.

Ex parte voluntatis tollit omnes actus liberos; nam si redituri sunt ijdem omninò effectus, ergo necesse erit in eadem prolabi peccata in hoc sæculo, quæ in superiori patrata fuere: nec liberum erit cuique vxorem ducere, vel in cælibatu permanere, cum ad eundem statum vitæ ciuilis redire cogatur in hoc sæculo, quem habuit in elapsis. Offensio

Argumentum nihil contra Platonicos concludit. Ponunt namque animam redire in corpus, non vt agat eosdem actus malos, sed alios, & meliores liberè eliciant, veluti dudum narrauimus. 12. Defensio.

Nil concludit contra Stoicos, qui liberum arbitrium negant. Quarè nisi extra propositam conclusionem arguatis, petitis principium.

Nil contra Epicureos, qui omne præmium, & pœnam post mortem negant: & per consequens omne meritum, & demeritum ante mortem; quod esse iuxtà rationem naturalem Scotus docet in 4. dist. 43. quæst. 2. Auferent ergo Epicurei rationem imputabilis ab actu humano, atque ideò rationem boni, & mali.

Sed neque apud Catholicos multos concludit hæc ratio, cum teneant in actu libero stare necessitatem cum libertate. Qui enim ponunt omnes actus liberos ab æterno prædeterminatos, siuè cum præmotione physica in voluntate, siuè absque illa: ponunt cōsequenter necessariò in sensu composito elici actus, nunquam enim elicitur actus in sensu diuiso: cum hac tamen necessitate tenent libertatem.

Offensio *His de causis Aristoteles 5. phys. 37. & 38. sed ex professo 2. de generat. in fine docet res corrupcibiles non easdem numero redire, postquam semel interierunt, sed solum easdem specie. Quod etiam significauerat in post prædicamentis cap. de oppositis, dum dixit à priuatione ad habitum non dari regressum.*

XV. 13. Defensio. Exploratum est authoritates Aristotelis apud eius aduersarios, videlicet, Platonicos, Epicureos, Stoicos, frustrà allegari. Sed vos à Scoto in 4. dist. 43. quæst. 3. istas authoritates Scot. rescribitis. Verùm (piget dicere) rescribitis contra Scoti mentem. Nam in eadem quæstione sub E. *Magis* inquit, *posset ex* 5. phys. *illa dubitatione 5. phys. trahi oppositum. Quia si sanitas continuata per diem manet eadem, quarè non eodem modo illa, quæ fuit in mane, & interrupta in meridie, & reddita in vespere, erit eadem? Vnde non habetur ibi expressè negatiua, quæ allegatur.* Cur ergo vos allegatis? Immò illa ratio Aristotelis disputantis affertur à vobis non solum contra Aristotelis, sed etiam contra Scoti mentem; nam Scotus in 4. dist. 43. quæst. 1. A. facit illam rationem pro se ipso, ad ostendendum, quòd idem numero potest reparari.

Ad locum ex 2. de gener. Scotus sub litera E. in quæst. 3. remit-

remittit se ad quæst. primam eiusdem distinctionis, vbi tenet non fuisse ab Aristotele vniuersaliter negatum in 2. de generat. quòd idem numero possit redire; etenim quæ generantur in subcælestibus, aut generantur in rectum, aut in circulum: Scotus declarat authoritatem Aristotelis de solis circulo genitis.

Ad tertium locum ex cap. 1. post prædicamenta Scotus limitat dictum de reditione immediata, & de reditione secundum speciem: & per consequens non valet de reditione secundum numerum, & mediata. Sed in quæstione 41. super prædicamenta quatuor limitationes affert Scotus illius propositionis. *A priuatione ad habitum*, &c. Quarum primam Scotus reprobat, approbat Antonius Andreas 10. metaph. quæst. 4. & Zerbus 10. metaph. quæst. 9. art. 3. Quin & Basolius 4. dist. 43. quæst. 2. atque Tataretus ibidem super quæst. 3. negant Aristotelis authoritatem. Itaque si vestri Authores negant authoritatem Aristotelis, quid facient Aduersarij? Si vester Doctor, & sequaces docent ab Aristotele non negari reditum vniuersaliter, & præsertim in 5. phys. conspicuum est vos falsò citare Aristotelem iuxtà iudicium Doctoris vestri. Sic eritis veraces Scotistæ Scoto contradicentes. XVI. *Post prædic.* *Scotus.*

Eisdem ferè rationibus profligatur Pythagoreorum opinio de animarum circulatione; siuè hæc admittatur in quæcunque corpora animabilia promiscuè, siuè in sola specie humana, vt nuper Ferchius ad Aristotelis mentem, supposita mundi æternitate. Offensio num. 168

In hac offensione vestra sunt duo falsa dicta de me. Vnum, quod *nuper* sit admissa circulatio animarum rationalium in corpora eiusdem speciei humanæ, supposita mundi æternitate. Non est nupera hæc opinio in Aristotelis schola. In Vestig. 6. num. 126. citaui authores pro ista sententia Bessarionem, & Contarenum Cardinales eminentissimæ doctrinæ. Iulium Cęsarem Lagallam, & Andream Camutium viros doctissimos. Cur, amabò nunquam voluistis citare istos pro mea opinione? Nimirum ne videremini petulantes, dum in tot, & tales viros bacchamini, dum acerbè sententiam, atque sentientes insectamini. Nimirum, vt lectorem à me auerteretis, dum me solum, vt fabularum inuentorem traducitis. At non sum solus, sed XVII. 14. Defensio. 3. *Impostura.*

prædictis iungo Theophilum Zimaram, qui in 3. de anima super tex. 20. eandem de animarum rationalium circuitu tenet sententiam. Item Ioannem Cottunium, quem honoris causa nomino, Philosophum in hac præstantissima Vniuersitate Patauina primæ Sedis, virum in Aristotele versando exercitatissimum, in eodem ponderando accuratissimum, atque in explicando elegantissimum. Is autem in suo lib. de triplici statu animæ disput. 3. sect. 3. pluribus textibus ex Aristotele pro Bessarione, & Contareno probat hanc sententiam: quamuis & pro veritate cum D. Tho. oppositum probet. Thomas de Argentina in 4. dist. 43. quæst. 1. art. 3. alios authores citat pro circulatione animarum in corpora eiusdem speciei. Augustinus Eugubinus 7. de perenni philosophia cap. 2. & lib. 9. cap. 10. pro hac sententia citat Simplicium, Simplicij verbis relatis, quæ Eugubinus in Aristotele recipit. Paulus Venetus in eandem meam opinionem ponitur à Suessano in 5. phys. ad tex. 38. Non igitur contra me solum, sed contra multos vobis res est; nec tamen diffido in schola Aristotelis me solum vobis posse resistere; videbimus etiam hic, sicut in superioribus, vos contra meam expositionem nihil ex Aristotele prorsus allaturos; sed futuros esse Doctores extra propositum, & extra Peripatum.

Secundum falsum est, hanc opinionem de circuitu animarum in corpora eiusdem speciei esse fabulam Pythagoricam: maximè enim accedit ad suppositionem Aristotelis de mundi æternitate. In vestig. 6. num. 127. ostendi, quòd migratio intellectus in corpora vnius speciei tantùm non est fabula Pythagorica; quia migratio Pythagorica eatenus falsa est, quatenus aufert per se ordinem determinatæ formæ ad determinatam materiam, iuxta textum primi de anim. 53. secundi de anim. 26. sed migratio quatenus in corpora eiusdem speciei seruat istum per se ordinem: igitur non est migratio Pithagorica in hac parte. Profectò ex natura rei, & ex rationibus formalibus extremorum est repugnantia logica, & realis, vt anima vnius speciei, puta hominis, recipiatur in corpus alterius speciei, velut leonis, aut vitis. Sed quòd anima intellectiua vnica numero sit repugnans ad aliud corpus numero ita, vt vel ex rationibus formalibus extremorum,

vel ex natura rei repugnet, hunc intellectum vniri cuicunque corpori humano: vel huic humano corpori repugnet vniri cuicunque intellectui humano: hoc est falsum, fictum, & fabulosum. Nulla est igitur repugnantia ad migrationem intellectus humani ex corpore in corpus humanum, siuè logica, siuè realis; immò Deus potest quencunque intellectum signatum vnire cuicunque corpori signato diuisim. Si autem hoc non facit in hoc ordine vniuersi, est ex decreto diuinæ voluntatis, quæ si vellet, oppositum decerneret, & faceret. Itaq; non migratio in corpora eiusdem speciei est fabula, sed negatio migrationis talis de possibili, vt latius postea.

Quia, & ipsi admittere coguntur animarum regressum ad eadem corpora post varias aliorum corporum informationes. Offensio.

Nolo in præsentia de Pythagoreis agere. Loquar de me, qui supposita æternitate ad aures Aristotelis, concedo circulationem animarum rationalium. Cum dicitis me cogi admittere regressum ad eadem corpora: dictum vestrum in via Aristotelis est *falsum* in toto: quoniam corpus semel destructum nunquam potest idem numero reparari secundum Aristotelem, cuius & vos paulò ante à Scoto rescribentes, authoritatem citauistis. Si ergo impossibile est idem corpus reuerti, non poterit anima ad idem corpus numero reuerti. 15. Defensio.

XVIII.

Fundamentum meæ sententiæ proponam, quæ talis est. Impossibile est, vt intellectus separatus ab vno corpore vetere, & destructo, reuertatur ad idem corpus de nouo reproductum in tota æternitate.

Sit primum fundamentum. In homine quinque substantiæ considerantur, vna est materia prima. Secunda forma corporis organici. Tertia corpus organicum humanum constitutum ex materia prima, & forma corporeitatis organicæ. Quarta anima intellectiua. Quinta totum compositum, quod est homo ex corpore humano, vt ex materia proxima, & ex anima intellectiua, vt ex forma vltima constitutum. Sunt ergo in homine duæ materiæ; vna remota, & est materia prima: altera proxima, & est corpus humanum. materia prima est incorruptibilis, corpus humanum est corruptibi- *In homine quia presubstātia.*

le. Sunt item duæ formæ subordinatæ, prior, & remota est forma corporeitatis: vltima, & proxima est anima intellectiua; quarum forma corporis est destructibilis, anima intellectiua est indestructibilis. Sunt item duo tota per se in homine; nempè duo composita subordinata, corpus organicum, & homo: quorum vtrunque est propriè corruptibile.

Nunc autem ex Aristotele in 2. de generat. vlt. *Quorumcunque incorruptibilis est substantia, quæ mouetur, manifestum, quòd & numero eadem erunt. Quoruncunque autem non, sed corruptibilis, necesse est specie, numero autem non reuerti*. Dato igitur, & non concesso, quòd quatuor priores substantiæ eædem numero reuerterentur: adhuc, quia homo totus corruptus est, non posset idem homo numero reuerti: sed ab illis causis eisdem numero, causaretur alius homo numero.

XIX. Secundò, corpus organicum humanum in morte, vel paulò post, corrumpitur; ergo etiam si in infinitum duraret mundus, necesse est non reuerti idem corpus numero. Quarè dum intellectus, qui fuit in corpore corrupto, circulari ordine idem numero reuertitur, reuertetur ad nouum corpus humanum, vt ad materiam proximam, eandem specie, non numero.

Tertiò, forma corporeitatis, siuè vna, siuè plures sint, vno vocabulo explicetur: forma ista est facta ex nihilo, & in nihil destruitur, siuè corrumpitur, accepto generaliter vocabulo corruptionis ex primo de cælo 113. Quarè, & forma corporeitatis semel destructa, est simpliciter irreparabilis secundum vnitatem numericam, licèt reuertatur secundum vnitatem specificam.

Duo sunt incorruptibilia, videlicet materia prima, & anima intellectiua: quæ, quia sunt substantiæ incorruptibiles, possunt redire eædem numero. Id quidem de anima rationali, quia est incorruptibilis, & impartibilis, facilè conceditur. At materia prima, & si cognoscatur incorruptibilis, cognoscitur esse partibilis in infinitum secundum partes substantiales. Id quod potest impedire, ne reuertatur eadem materia integra, vt superius attigi ad num. 13. Sed quicquid sit de materia prima, hoc certissimum est, materiam secundam, quæ est corpus organicum, ipsam esse corruptibilem, & propter hoc irreparabilem in identi-

tate numerica. Quando igitur anima intellectiua de vno corpore veterascente migrat, transit in aliud corpus numero: & ex homine mortuo transit in alium hominem viuum; neque in via Aristotelis concedi debet regressus ad eandem formam corporeitatis numero: aut ad idem corpus numero.

Secundum fundamentum sit. Ad vnitatem compositi requi- xx.
ri principia proportionalia secundum rationem vniuersalis, & singularis; quemadmodum si homo in vniuersali constat ex corpore humano in vniuersali, & anima intellectiua in vniuersali: ad eundem modum hic homo singularis constat ex hoc singulari corpore humano, & ex hac anima intellectiua singulari. Doctrina est Arist. in 7. metaph. 39. & in 12. metaph. 27. Quam doctrinam Scotus quolib. 2. & collegit, & approbauit. Quamobrem impossibile est, vt redeat vnum, & idem numero corpus organicum, nisi etiam redeat eadem numero materia prima signata, & eadem numero forma corporis organici. At forma corporis corrupta est, ergo est irreparabilis. Igitur si corpus organicum detur intellectui, cum non sit eadem per se forma numero constituens, nec erit idem per se corpus numero constitutum.

Vlterius cum corpus organicum, quod reuertitur per generationem, non sit idem corpus numero, sed specie: anima rationalis eadem numero informans nouum numero corpus: non constituet eundem hominem numero, quia vbi non est eadem per se materia numero, & eadem per se forma numero, non potest internè causari idem per se effectus numero.

Itaq; corpus organicum non potest reuerti idem numero duas xxi.
ob causas; primam, quia ipsum corpus totum est corruptum, & ex hoc non potest idem reuerti: secundam, quia eadem forma corporeitatis corrupta non potest eadem reparari. Quarè sublata eadem per se causa constituens vnum numero, aufertur & ipsum constitutum, ne sit vnum numero.

Itidem, & homo propter duas causas non potest idem numero reuerti: primam, quia ipse homo totus, quò ad tertiam entitatem corruptus est; ergo non potest idem numero reuerti: secundam, quia per se pars eius, nempè materia proxima; idest cor-

pus

pus organicum est corruptum. Sed remota per se causa vnitatis numericæ causatę in composito, remouetur etiam vnitas numerica compositi per se causati; ergo homo totus non potest idem numero reuerti. Hæ sunt quatuor causæ, propter quas idem numero homo non potest redire, etiam si anima intellectiua eadem redeat per circulationem. Hoc fundamentum sit propositæ à me conclusionis.

Conuertite vos in quancunque faciem, in quencumq; ventum, non poteritis ipsum destruere. Potest canis rabidus saxum iniectum dentibus constringere, confringere non potest. Ità aduersarius quicunque non poterit hoc atterere.

Possem alias causas ad idem producere, nam secundum Scotum in 4. dist. 43. quæst. 1. ad hoc vt idem totum reparetur, necessarium est reparari eandem vnionem partium, alioquin non erit idem totum numero. At vnio partium in morte est destructa: destructum non potest idem numero reuerti; ergo vnio partium materiæ primæ non reuertetur eadem numero: sic neque vnio materiæ primæ cum forma corporeitatis: neque vnio corporis organici cum anima intellectiua; ergo non reuertetur, nec reuerti poterit naturaliter per circulationem idem homo numero.

Possem ex causatione alia, & alia causarum externarum naturalium, & internarum procedere. Sed non est opus. Cum non est eadem per se materia proxima compositi destructi, & reparati non potest idem homo numero reparari.

Mementote, quam rē proposueritis in titulo quæstionis isto, *An quod est corruptum, possit denuo produci, vel generari naturaliter*. In quo titulo quæritur vnitas numerica compositi prius destructi, cum postea producto.

XXII. Mementote vos dixisse de Ferchio. *Tenetur & ipse admittere saltem in specie humana esse naturaliter possibile*. Quod idem nunc repetitis, dicentes de Ferchio, *quia & ipse admittere cogitur animarum regressum ad eadem corpora*. Hoc vestrum dictum est falsa impostura: & nego hoc sequi ex mea positione. Heus argumentamini pro vestra consequentia, & contra meam negationem. Sed ad propositum, & ex Aristotele argumentamini,

impostura.

Ad

Ad propositum probando hominem corruptum prius, & genitum posterius ex eadem anima intellectiua redeunte, habere vnitatem numericam.

Ex Aristotele, quoniam mea conclusio conditionata est ex Aristotele, cuius opinionem vestigamus: similiter & fundamentum negandi, quod idem numero homo reuertatur, ex eodem Aristotele sumptum est.

CAPVT III.

Repetitur postrema Offensio, & probationes Offensorum proponuntur, ac reÿciuntur.

EIsdem ferè rationibus profligatur Pythagoreorum opinio de animarũ circulatione, siuè hæc admittatur in quæcũque corpora animabilia promiscuè, siuè in sola specie humana, vt nuper Ferchius ad Aristotelis mentem, supposita mundi æternitate. Quia & ipsi admittere coguntur animarum regressum ad eadem corpora, post varias aliorum corporum informationes. Offensio.

Nego me cogi admittere animarum regressum ad eadem corpora numero, immò dico in via Aristotelis esse impossibile animam intellectiuam reuerti ad idem corpus numero; vel ad eundem hominem numero. Probate. XXIII. 16. Defensio

Nec dicat Ferchius semper animam in corpus nouum regredi: quia licèt redire possit eadem materia, quia hæc non corrumpitur, sed permanet eadem in genito, & corrupto; non tamen redire potest eadem mixtionis forma, quæ corpus constituit, quia hæc corrumpitur. Offensio.

Hoc non est probare vestram conclusionem, sed referre meam solutionem, ad argumentum propositum à vobis. Ergo extra propositum loquimini. 17. Defensio

Quid item proponitis? *Nec dicat Ferchius?* Immò hoc dixi in sexta Vestigatione. Hoc dico nunc in fundamento proposito: hoc dicam posterius, velitis, nolitis. Hoc inexpugnabile est à vobis. In prima hac impugnatione petitis principium, vt non dicam, quod dico, quod dixi, quod dicam. Nec forma corporeitatis destructa potest redire eadem numero, neque

to-

totum corpus organicum potest redire idem numero: Quarè neque proxima materia hominis, neque idem homo numero potest redire. Nihil corruptum potest idem numero reparari. Hoc est propositum. Vnitas numerica, vel diuersitas inter rem corruptam, & productam. Hoc probate. Non patiar vos digredi.

Offensio *Nam hæc solutio locum non habet apud negantes pluralitatem formarum in composito.*

18. Defensio. Vos estis Doctores extra propositum. Tractatur de identitate, & distinctione numerica compositi: & materiæ, ac formæ eius. Vos ad vnitatem, vel pluralitatem formarum saltatis? Deinde ego defendo pluralitatem formarum in homine, qua sententia posita, nihil profertis, nihil proferetis ad propositum. Nunc vultis, vt ego defendam opinionem mihi oppositam de pluralitate formarum. Quis potest obligare me ad duo contradictoria defendenda? Ad hoc impossibile confugitis, quia impossibile est, vt vestram consequentiam probetis.

Si Authores negantes pluralitatem formarum non possunt se defendere: quid mea refert? Defendam ego me. Illi se defendant. Immò gratissimum mihi erit, si illi defendere suam non valeant sententiam: sic nanque sua deserta, venient ad meam. Missa facite hæc, quæ neque sunt ex Aristotele, neque ad propositum.

Offensio *Neque apud eum, qui poneret omnem formam incorruptibilem sicut, & materia, vt ipse satis probabile censet eadem Vestigat. 6. lib. 1. cap. 2.*

XXIV. 19. Defensio. Et iterum Doctores extra propositum; de identitate, vel diuersitate compositi redeuntis est sermo. Dicitis enim me cogi ad concedendum, quòd idem numero corpus reparetur naturaliter, quòd idem numero intellectus reuertatur ad idem numero corpus: & per consequens, quòd idem homo numero, qui antea corruptus est, fit idem numero naturaliter reparatus. Ad hoc probandum saltatis ad formam corruptibilem, vel incorruptibilem.

J. impostura. Vide lib. Imponitis rursus falsò, quasi ego dixerim esse satis probabile, quòd *omnis forma sit incorruptibilis*. Hoc à me dictum, nego.

Si

Si tamen hoc admitteretur, non esset circulatio admittenda, qui, nulla forma separaretur à materia secundum illam opinionem nullaque regrederetur. Neque intellectus separaretur à corpore, aut rediret ad corpus. Sed patet vos connexiones inconnexa facere: quia nihil ex Aristotele, nihil ad propositum habetis ex ratione. 2. defen. num. 41.

Deinde rationes illæ absolutè impugnant circulationem animarum; siuè in eadem corpora numero, siuè specie. Offensio

Ecce nunc tertiò Doctores extra propositum estis. Accepistis probandum *vnitatem numericam* corporis, & hominis geniti cum corrupto. Nunc extra propositum effugitis ad circulationem impugnandam. Vnitatem, quam mihi imponitis sine probatione relinquitis. O frustrata spes mea! Sperabam vos, qui *argutè* dicitis de vobis ipsis, quòd *estis paucæ authoritatis, & multæ rationis.* Sperabam, inquam, vos allaturos, saltem aliquas authoritates, sed allaturos thesaurum rationum. Vnde si me à vobis defenderem, confidebam apud omnes esse defensum. Quatenus video, non est necesse me defendere, nisi negando, quia vos non offenditis, nisi proponendo, & non probando. Plura non dicam de reditu in vnitate numerica, ne frustrà cartas impleam. Video vos facere digressionem ab vnitate numerica ad circulationem impugnandam, non iam in idem corpus, sed in corpus diuersum numero. Conuertar et ad hoc, vt videam si quid contra circulationem dicitis. 20. Defensio.

Sic enim tollitur vera beatitudo animi, vt constat ex discursu Augustini relato contra Platonicos; nam reditura esset ad miserias, siuè in eodem numero, siuè in eodem specie corpore, parum refert. Offensio

Ad Augustini discursum respondeo cum Scoto in prima Prologi, quòd perpetuitas beatitudinis non est naturaliter nota; vt etiam in 4. dist. 49. quæst. 8. vera beatitudo nota poneretur; sed seclusa imperfectione huius status. Quarè Augustinus discurrit ex supernaturaliter notis. Aristoteles autem ad supernaturaliter nota non potest attingere. Vnde vos iniustè hoc postulatis ab Aristotelico, vt veram beatitudinem concedat. XXV. 21. Defensio.

Secundò, Scotus in 4. dist. 43. quæst. 2. Bb. & Cc. affirmat Aristotelem cognouisse beatitudinem in vniuersali, & particu-

lari: sed beatitudinem totius hominis, & in vita præsenti tantùm; beatitudinem post vitam totius compositi non cognouisse. Si Scotus benè dicit, vos malè à me postulatis, vt concedam beatitudinem post vitam compositi in sententia Aristotelis. Si Scotus malè dicit, vos mali Scotistæ estis, qui Scotum deseritis.

Rursus per Scotum ibidem beatitudo intelligentiarum est perfecta, hominis imperfecta, quo ad scientias, & virtutes. Addo ego, est imperfecta quo ad durationem, ex 12. met. 39. Nam beatitudo est immediatè, & primò ipsius animæ, nō hominis: quare animæ beatitudo (æternitate data) est non perpetua.

Si contra hæc arguatis. Anima est beata, ergo est perpetuò beata. Duo sophismata committuntur Primum, quia beatitudo, est *quale*, perpetuitas est *quando*. Mutare quale in quando est figura dictionis. Si Scotus concedit imperfectior em in quali, potest concedere in quando: imo & concedit loco cit.

Secundum. Si anima est perpetuò beata, benè sequitur, ergo est beata. Cum autem in argumento, quia est beata, infertur, ergo est perpetuò beata: fit fallacia consequentis, à positione consequentis. Proinde S. Augus. non arguit de beatitudine ex naturalibus: sed de beatitudine, prout à Deo ex supernaturali liberalitate conceditur, quemadmodum cum Scoto infra.

XXVI. Quartò, Scotus ait in 1. dist. 11. quæst. 2. A. Quando disputamus ex positione impossibili, debemus concedere, quæ consequuntur per consequentiam essentialem: & negare, quæ repugnant. Si autem sit consequentia per locum extrinsecum, vel accidentalem. *Negandum est illud sequi, quia propositio illa, per quam talis consequentia teneret, destrueretur ex positione.* Nunc autem supposita æternitate motus à parte ante, & post, conceditur circulatio animarum: qua concessa, consequens per locum intrinsecum est concedendum, consequens per extrinsecum est negandum. At verò beatitudo supernaturalis non est de ratione intrinseca, vel hominis, vel animæ intellectiuæ, vel circulationis, vel temporis æterni. Immò S. Aug. præsupponit mundum non esse æternum à parte ante, vel post: & præsupponit ani-

mam esse capacem æternæ beatitudinis supernaturalis. Quæ duo per conditionalem à nobis suppositam auferuntur. Et ideò anima ponitur incapax æternæ beatitudinis, & destruitur suppositio Augustini, & quæcunque ex illa sequuntur.

Quintò, Suessanus in 5. phys. ad tex. 38. aliter respondet ad hoc argumentum Augustini, & commodè quidem. Sed huius rei locus infrà erit.

Nec dicat Ferchius; Id sentire in sententia Aristotelis, supposita mundi æternitate, non autem secundum veritatem. Offensio

Vt verum dicam, vobis contradicam. Dico igitur me sentire in via Aristotelis, non in via veritatis animarum circulationem dari. In via Aristotelis supponitur æternitas mundi, & ea supposita ponitur animarum circuitus in corpora humana tantùm. In via veritatis neque æternitas mundi, neque animorum reditus in alia, sed in propria corpora statuitur. In Vestig. 6. num. 131. lego. *Si autem circulationem neges (quæ veritatis gratia est neganda) hæc passio erit sine alternatione.* Ad num. 135. *vt absurdam* refero: ad num. 145. sæpius circulationem dãno tanquam errorem, sed *æternitate data, minor error est Aristoteli ascribendus.* Legite hæc, & intelligite, si vultis. 22. Defensio.

Nam candidiores Philosophi de mente Aristotelis immortalitatem animæ defendunt, vt in statu separationis beari posit. Sed hanc non assequitur, si ponatur immortalis, & separabilis, cum debito regrediendi ad corpora semper. Offensio

XXVII

Hic duo sunt agenda; vnum de philosophis candidis, alterum de consequentia, an ex circulatione beatitudo auferatur. 23. Defensio

Ad primum. Ità est, vt dicitis. Vincat Veritas. Candidiores Philosophi sunt, qui supposita mundi æternitate, defendunt ad mentem Aristotelis animæ immortalitatem. Sed Scotus vester Doctor subtilis secundum Aristotelem defendit animam esse mortalem propter æternitatem motus. Sic Ioannes Basolius, Petrus Tataretus, Philippus Fauentinus, Antonius Rocchus sodalis vester: sic vos quoque, qui animam intellectiuam esse mortalem tenetis. Ergo & Scotus, & Scotistæ nigro luto Epicuri exclusi sunt à candidioribus philosophis, & inter nigriores inclusi. Prosit vobis.

XXVIII. Ad secundum, affero Scotum in 4. dist. 43. quæst. 2. ad B. b Quando soluit argumeutum ex beatitudine, quia beatitudo per rationem Augustini non potest esse, nisi sempiterna. *Dabitur* (inquit Scotus) *illud membrum ab illo, qui tenet beatitudinem humanam posse haberi in vita ista: quod volens ammittit eam. Quia debet secundum rectam rationem velle propriam conditionem naturæ suæ. Recta autem ratio ostendit isti non habenti fidem, vt videtur sibi, quòd conditio naturæ suæ est mortalitas tàm animæ, quàm corporis. Et ideò debet velle, sicut vitam ammittere, ità vitam beatam.*

Scotus.

Et cum dicis, non est vita beata, quæ non erat amata ab habente.

Verum est, si non esset amata, pro quando est possibilis, & conueniens illi amanti: sed sic esse conuenientem pro semper, non est notum per rationem naturalem. Hucusque Scotus, qui per rationem naturalem ponit hominem esse mortalem, & secundum animam, & secundum corpus. Et ponit beatitudinem pro semper non esse notam per rationem naturalem; sed tantùm pro hac vita præsenti plena miseriarum. Cum ergo Scotus Diui Augustini rationem soluerit, cur vos illam refricatis tanquam illa soluta non sit? Cum Scotus ponat animam esse mortalem, & beatitudinem tantùm in hac vita ex ratione naturali: quomodo erit candidior Philosophus? Maior propositio vestra est. Candidiores philosophi tenent immortalitatem animæ, & beatitudinē perpetuam. Scotus vtrunque negat secundum rationem naturalem, vt eius verba sonant, & multò plura in illa quæstione; ergo ex vestra sententia, & Scotus, & tota schola sequacium excluditur à vobis ex albo candidiorum Philosophorum. Hac egregia laude Scotum, & scholam eius ornatis. Scilicet, vt me impugnetis. Plus debuistis amare Scoti honorem, & Scotistarum, quàm odisse meam scriptionem, & honorem.

XXIX. Ego tamen confiteor, me non potuisse peruenire in via Aristotelis ad illum gradum candoris, quem desidero. Concedo immortalitatem animorum. Concedo possibilem esse perfectam beatitudinem, vel miseriam in anima separata; sed durationem perpetuam beatitudinis cum duratione æterna motus, conciliare adhuc non potui. Forte nec alij. S. Thomas non concedit hominem ab æterno generari posse, sicut possunt alia permanentia:

S. Tho. 1. quæst. 46. art. 2. ad

nentia: & S. Bonauentura negat posse defendi æternitatem mo- 8. & ibi.
tus sine infinitate animarum, aut aliquo alio absurdo. Caiet Ferrar. 2. contra gen.
Quid Arist. dicat vestigo, non quid alij, seu candidiores, seu cap. 81.
atriores. Siuè igitur ipsi, siue vos textum habetis, producite. Tolet. 8.
Item candidi Philosophi, vel ponunt beatitudinem super phys. q. 2. S. Bon. 2.
naturalē, vel naturalē perpetuò: si primū, neq; sunt candidi Phi- d. 1. q. 2.
losophi, neque Theologi: quoniam supernaturalem beatitudinem volunt esse naturaliter cognitam Aristoteli: & confundunt naturale, & supernaturale lumen. Si secundum, nego minorem, quam non probatis, sed petitis.

Consequenter autem loquendo in Aristotele triplex est felicitas, independens, & æterna: dependens, & æterna; dependens, & temporalis. Prima Dei est. Secunda intelligentiarum, quæ dependent à Deo; sed cum sint vnitæ immortali corpori, æternam habent felicitatem 1. cæli 100. Tertia animæ intellectiuæ, quæ corpori mortali modò est vnità, modò non: vnde potest habere felicitatem temporariam, & in corpore, & extra corpus naturæ suæ proportionalem. Istam tertiam concedo animæ intellectiuæ ex 12. metaph. 51. quam attigi Vestigat. 6. num. 118. de intellectione, vel Dei, vel sui.

Atquè ideò nihil refert animam statuere immortalem, & separabilem hoc modo, vel absolutè mortalem. Offensio

2. *Ad quid enim hæc immortalitas, quæ animam in meliori statu non ponit, quàm mortalitas ipsa?*

3. *Sanè minimè opus erat, vt tàm prolixa disputatione Ferchius Alexandreos assertores mortalitatis animæ insectaretur, ac redargueret, si adeò exilem, & seruilem immortalitatem ei ascribere volebat.* 24. Defensio.

Ex circulatione impugnanda ad immortalitatem impugnandam descenditis. Turpe enim esset vobis, manere in proposito. Hæc, quæ dicitis, sunt meræ petitiones principij. Considerentur singillatim.

Prima propositio vestra. *Nihil refert animam statuere immortalem, & separabilem hoc modo, vel absolutè mortalem.* Nego nihil referre. Cum probabitis, respondebo.

Secunda propositio. *Ad quid enim hæc immortalitas quæ animam in meliori statu non ponit quàm mortalitas ipsa?*

Hæc secunda proposito vestra non probat, sed postulat probationem à me. Quo modo probandi creberrimè vtimini. Legite Vest. 6. num. 127. quinque vtilitates, respondentes vestræ interrogationi Adquid?

XXX. Cum indicatis animam per separationem non poni in meliori statu: id potest partim concedi, partim negari. Negari, quia melius est, vt sit pars in toto, quàm extra, quo ad esse substantiale; vt intellectu felicitate actiua, & speculatiua potiatur: vt voluntate dominetur, & proprio corpori, & vniuerso, dum 2. phys. 24. vtimur omnibus propter nos. Anima igitur in corpore, si rectè agat, super mundo paruo, & magno regnat. Concedi, quia ex 1. de anima 49. *melius est intellectui esse sine corpore*, & 2. de generat. animal. cap. 1. *melius est separari à deteriori.* Sic nanque fit Deo similis in per se essendo, & per se operando; atque felicitate speculatiua fruitur imperturbatè.

Et ex hoc loco potest colorari circulatio animorum; nam aliquo modo melius est esse cum corpore, aliquo modo melius sine corpore: propter hoc statutis temporibus animi redeunt in corpus, vt participent ipso meliore vtriusque status alternatim.

Nec immortalitas necessariò ponit actu felicitatem naturalem vt indicatis poni: nec regressus eam aufert vt iudicatis auferri: nam anima in corpore quandoq; optimum statum habet 12. met. 39. & 51. ac 10. Nicom. cap. 7. & 8.

Tertia propositio. *Minimè opus erat, vt tàm prolixa disputatione Ferchius Alexandreos assertores mortalitatis animæ insectaretur, ac redargueret, si adeò exilem & seruilem immortalitatem ei tribuere volebat.*

Maximè opus erat, cum Aristoteles expresſè & proponat, & probet immortalitatem, redarguere eos, qui negant sinè vlla Aristotelis authoritate expressa. Si hoc vos pungit, quoniam Epicureos sub mantello Aristotelis negantes immortalitatem impugno: me iuuat, quoniam veritas est quærenda, probanda, tenenda, defendenda. Si veritas odium peperit, patienter fero.

Quinta propositio vestra. *Immortalitas cum regressu ad corpus*
XXXI. *est exilis, & seruilis.* A vobis dicitur, sed non probatur. Peti-

tis

tis ergo, vt solemne vobis est, principium. Aeternitas existentiæ à parte ante, & post in infinitum extenditur; ergo est tàm ingens, quàm est ipsum infinitum. Libertas ad duo opposita manendi, & in corpore, & extra corpus, non est seruitus.

Item est gratia boni ipsiusmet animæ, vt ipso meliore, in statu & coniunctionis, & separationis alternatim participet: quæ est vera libertas ad vtrunque. Non est igitur seruilis prorsus ista conditio; sed si quadantenus est, est consona ipsi naturæ hominis, quæ, vt in 1. met. sum. 1. cap. 2. traditur, in plerisque serua est.

Quamuis autem vobis videatur, quòd nihil referat ponere animam immortalem cum quouis modo accidentali potiùs, quàm mortalem. Mihi oppositum videtur.

Aliud est substantia, & aliud accidens. Ego do ipsi animæ substantiam immortalem, si aliquo accidente illam exuo: Vos illi aufertis esse substantiale, & accidentale.

Præterea ex 2. de generat. animal. cap. 1. *Melius est esse, quàm non esse: viuere, quàm non viuere.* Ego do melius ipsi animæ, scilicet *semper esse, & semper viuere:* Si vos creditis oppositum esse melius, occidite vos ipsos quantotius. Sic enim habebitis quod melius est: vel saltem cum nihil referat hoc, & illud, non magis laborate pro vita tuenda, quàm pro perdenda. Sic irridebat Philosophus in 4. metaph. tex. 18. illos, qui non ponebant differentiam inter ista, & similia. Affirmans illos aliter dicere, aliter credere. *Cur enim Megara vadit, & non quiescit ire putans? Nec mox à diluculo ad puteum, aut ad præcipitium aliquod vadit. Sed videtur verens, tanquam non similiter non bonum, & bonum esse putans cadere in illo. Patet itaque, quòd hoc quidem melius esse putat, illud verò minimè &c.* *2. de gen. animal.* *4. met. t. 18.*

Iam verò *esse, esse substantiale, esse vitale, esse intellectuale* sunt perfectiones simpliciter. Quatuor perfectiones simpliciter animæ concedo, dum immortalitatem concedo, & istas cum perpetuitate. Non adimo ipsum esse accidentale, quamuis vos mihi hoc imponatis.

Vbinam in mea Vestigatione sexta negaui statum beatitudinis, vel miseriæ post hanc vitam? Nusquam. Sed vos contex- *6. Impostura.*

ti estis

ti estis ex imposturis.

Offensio 1. *Nam tandem dat eis manus ad destruendum alium animæ statum, in quo rectè gestorum præmia referat, malè verò pœnas luat.*

2. *Vnde satius fuisset, quòd cum eis in animæ mortalitatem consensisset, quàm cum Pythagoreis in eius regressum ad corpora.*

3. *Fabulosior siquidem est animarum circulatio etiam in sola corpora humana, quàm ipsa mortalitas.*

25. Defensio. Alexandrei de præmio, pœna, merito, demerito nullatenus pugnant: neque in sexta Vestigatione vel verbulum de his factum est. Si ergo illi non postulant manus, nec ego dedi, aut negaui statum præmij, vel pœnæ, sed hæc est vna ex vestris imposturis mihi affictis.

7. impostura.

XXXII. Amplius. Aliud est disputare de genere naturæ, aliud de genere moris. In sexta Vestigatione cum Aristotele dedi animæ statum naturæ post mortem. Esse naturæ est bonum. Sed destruere esse naturæ, & esse moris in anima, vt vos facitis, est valdè malum. Cur ergo de immortalitate est actum, de retributione non est actum? Prætereo, quod hæ disputationes sunt diuersę, & separatæ in tractando. Id feci tamen, quoniam Aristoteles animam esse immortalem agnouit, asseruit, probauit, scripsit expressè. De præmio, pœna, merito, demerito, nondum ita inueni scriptum. Vos ergo, Offensores, cur non docuistis ista ex Aristotele? Quia voluistis petere principium, scilicet proponere, & non probare.

Sic Scot. Theorem. 14. conclus. 3. in probatione. Scotus in 4. dist. 43. quæst. 2. V. *Non apparet, inquit, per rationem naturalem, quòd est vnus rector hominum secundum leges Iustitiæ retributiuæ, & punitiuæ. Etiam estò, quòd sic. Diceretur, quòd vnicuique in bono actu suo sit retributio sufficiens: sicut dicit Aug. lib. 1. Confess. cap. 12. Iussisti, Domine, & ità est, vt sibi sit pœna omnis pecator. Ità quod ipsum peccatum est prima pœna peccati.* Si ergo Aristoteles per rationem naturalem non agnouit rectorem hominem secundum leges iustitię de merito, vel demerito, de præmio, vel de pœna: non debui attribuere Aristoteli, qui ex naturali lumine procedit id, quod ex naturali lumine neque cognouit, neque cognoscere potuit.

Deinde si actus bonus cum Scoto est sibi præmium sufficiens:

actus

actus malus, pœna sufficiens; iniustum est vltra præmium, & pœnam sufficientem, aliud quærere.

Obijciet quispiam. Scotus dicit duas propositiones; primam, animam intellectiuam esse immortalem non est naturaliter notum: secundam, leges iustitiæ retributiuæ non sunt naturaliter notæ; quare accipis Scotum in secunda, & non in prima? XXXIII

Respondeo. Ad conuincendos Aduersarios, qui se Scotistarum censores censent, omnis locus Scoti sufficit; nam singulum quenque locum tenentur defendere. Ego primam Scoti assertionem esse contra Aristotelem reperio, & contra multos; nam Trimegistus, Phærecides, Pythagoras, Anaxagoras, Socrates, Plato, Aristoteles naturalibus rationibus intellectum humanum esse immortalem, & separabilem asseruerunt.

De præmijs, & pœnis in Aristotele, cuius mentem vestigabam, quid sit dicendum, clarum est aliunde, non à Scoto solo.

In Psalmo 147. *Non fecit taliter omni nationi, & iudicia sua non manifestauit eis.* Deuteronom 4. *Quæ est enim alia gens sic inclyta, vt habeat cærimonias, iustaque iudicia, & vniuersam legem, quam ego proponam hodie ante oculos vestros?*

Leges diuinæ de necessariò ad salutem agendis, vel fugiendis, atque de præmijs, & pœnis retribuendis, aut spectant ad solum decretum diuinæ voluntatis: aut etiam habent rationem congruam, diuinæ sapientiæ notam. Illud Scotistæ, hoc Seraphici dicent. Sed ad Rom. 11. ait Apostolus. *Quis cognouit sensum Domini? aut quis consiliarius eius fuit? &* *sapientiæ* 9. *Quis enim hominum poterit scire consilium Dei? Aut quis poterit cogitare, quid velit Deus?* Et infra. *Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris spiritum sanctum tuum de altissimis? Et si correctæ sint semitæ eorum, quæ sunt in terris, & quæ tibi placent, didicerint homines?* Sco. 1. prol. C.

Postremò S. Paulus 1. Cor. 2. *Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. Stultitia enim est illi, & non potest intelligere quia spiritualiter examinatur. Spiritualis autem iudicat omnia. &c.* Aristoteles sequebatur sensum in iudicando de veritate: sensu constituitur animal primò: ergo erat animalis homo, & non poterat cognoscere, quæ per inspirationem Spiritus san-

cti tantùm sunt cognoscibilia: quales sunt veritates de merito, atq; demerito, de præmio, & pœna teste, S Io. Chrysost. tom. 4. homil. 7. in 1. corint. car. 86. col. 4. Quocirca in secunda parte cum Scoto teneo, quia ex supernaturaliter reuelatis probaui leges, & iudicia Dei cognosci non posse nisi per Spiritum sanctum reuelantem. Sed natura animæ, & eius naturales conditiones multæ, naturaliter cognosci possunt, & inter alias cognoscitur immortalitas. Hæc sint dicta ad primum §. vestrum.

XXXIV Offensio In secundò §. scribitis. *Satius fuisset, quòd cum Alexandreis in animæ mortalitatem consensisset, quàm cum Pythagoreis in eius regressum ad corpora.*

26. Defensio. Respondeo. Nullum dogma de anima rationali est perniciosius in philosophia, vel Theologia, quàm mortalitas. Maximè verò hoc aduersatur philosophiæ Aristotelicæ. Vobis Epicureis sit satius mortalitatem ponere. Mihi mors animæ non placet. Sed videamus, quomodo hoc probetis in §. 3.

Offensio In §. 3. *Fabulosior siquidem est animarum circulatio, etiam in sola corpora humana, quàm mortalitas ipsa.*

27. Defensio. Hoc dictum est à vobis, sed non probatum. Hoc est detestabile, proponere asserta tam absurda, & nullam probationem afferre. Reprobabo ego vos ratione, quãdo sine ratione loquimini. Fabula est enunciatio falsa, & ficta. Vos quatuor falsitates ponitis, ponendo animam mortalem. Primã, esse substantiale animæ extra corpus aufertis. Secundã, durationem eius perpetuam. Tertiã, beatitudinem, & miseriam secundum earum essentias destruitis. Quartã, durationem perpetuam, vel temporalem istorum. Chimæra est monstrum tricorporeum, fabulosum hoc monstrum vestrum quadricorporeum est. Ego verò supposita æternitate Mundi, quæ est falsa, concedo vnum falsum ex istis quatuor, scilicet perpetuitatem felicitatis, & miseriæ aufero. Non ne fabulosior est opinio, quæ quatuor monstra fabulosè coniungit, quàm, quæ vnum illorum tantùm ponit? Fabulosior ergo est mortalitas vestra, quàm circulatio Aristotelica; nam vos falsò eam appellatis Pythagoream.

Offensio *Et vtique ex Philosophia potiores rationes, & ex Aristotele plura, ac manifestiora loca pro animæ mortalitate, quàm eius circulatione habemus.*

In

In prima propositione dicitis vos ex philosophia habere rationes, potiores pro mortalitate animę, in secunda asseritis vos habere plura, & manifestiora loca Aristotelis pro mortalitate, quã pro circulatione. Distinguitis hoc loco philosophiam præcisè sumptã à philosophia Aristotelis, & asseritis vos ex philosophia habere rationes potiores pro mortalitate. *Potiores*, est nomen cõparatiuum deriuatum à vocabulo antiquo *potis*, quod significat potens, bonum, efficax. Quarè habetis rationes meliores, potentiores, efficaciores pro mortalitate. XXXV. 28. Defensio.

Hæc vestra prima propositio est hæretica, & probabo infra ipsam esse iam damnatam in Concilio Lateranensi sub Leone 10.

Secunda propositio vestra est mihi incredibilis.

A' principio istius offensionis hucusque, nullam prorsus authoritatem Aristotelis attulistis, siuè ad probandam vnitatem numericam hominis, aut corporis coniuncti cum intellectu redeunte in corpus nouum; siuè ad improbandam circulationem animorum in corpora noua; siuè ad probandam mortalitatem animæ intellectiuæ. Id ipsum facietis in subsequentibus. Solùm illas authoritates, quas ego citaui, vos rescribetis, vt post patebit. De vestro, nihil. Idem fecistis in alijs offensionibus præteritis. Igitur ex istis exemplis probatiuis non credo vos meliores authoritates pro mortalitate producturos.

Alia ratione ad non credendum adducor. Quia non est discipulus super magistrum. Sed Scotus magister vester in 4. dist. 43. quæst. 2. K. volens probare, quòd intellectus sit simpliciter corruptibilis probare tamen iuxta sententiã Arist. producit textum illum primi de anima, *Intellectus corrumpitur in nobis quodam interiori corrupto*. Sed Aristotelis textus 66. primi de anima sic habet. *Ipsum igitur intelligere, & ipsum speculari marcescit, alio quodam interius corrupto*. Aristoteles in textu græco, & latino ait, *intelligere*, Scotus posuit *intellectus*. Intelligere aliquando est, aliquando non est nam est: accidens. Sed intellectus videtur innasci in corpore, substantia quædam existens, & non corrumpi, 1. de anima 65. XXXVI

Secundò citat. 7. metaph. *Ex intentione vult Aristoteles, quòd*

omnes partes, quæ possunt manere separata à toto, sunt elementa, idest, partes materiales: sicut ipse accipit elementa. Et præter tales, necesse est ponere in toto aliquam formam, qua totum est illud, quod est: quæ non posset manere separata à parte materiali, toto non manente. Falsò duæ conditiones sunt, quæ in textu non reperiuntur. Prima est particula *omnes*, nec enim in textu est. Secunda de forma, quæ non posset manere separata à parte materiali. In quibus particulis tota vis argumenti consistit.

Aliæ duæ authoritates nil faciunt contra eum, qui tenet circulationem. Vos sanè eritis imitatores præceptoris vestri in referendis authoritatibus.

Vnum tamen, quod mihi suspicionem ingerit, dicam. Excellentissimus vir, Fortunius Licetus, in opere de animorum immortalitate, amplissimo rebus, & verbis elegantissimo, summa cum diligentia collegit, quæ à multis sæculis obiectæ erant, authoritates ab Alexandreis contra immortalitatem. Idem præstitit, & solerter, & diligenter, & eleganter Excellentissimus Dominus meus, Ioannes Cottunius in lib. de triplici statu animæ. Corradetis vos ex istis, & fortè etiam ex mea Vestigat. 6. authoritates. Sed si ego moriar, (iam enim instat mors) viuent viri præclarissimi, vindices Aristotelis, & furta detegent, atque obiecta resoluent.

XXXVII. Interea rogo vos, & obsecro humiliter per viscera Domini nostri Iesu Christi, ne meliorem Christianorum partem seducere tentetis. Homines doctrinis deditis sunt, vel melior, vel optima pars Ecclesiæ Christianæ. Maximo damno fuit Pomponatius olim, & nunc sunt quidam, dum Christianam iuuentutem corrumpunt hoc dogmate de mortalitate animæ. Si enim & authoritate sapientissimi Philosophi, & ratione apparenti sentiant animam esse mortalem suaptè natura; consequenter tenent Christum esse mendacissimum seductorem, Christianosque Doctores esse, & seductos, & seductores, qui dicunt animam, (sed sine vlla ratione dicunt,) occidi non posse: eoque pacto fallaci spe. & fallaci timore futurorum bonorum, aut malorum, priuant homines bonis præsentibus, & futuris: & in hac vita constituunt miserabiliores omnibus alijs hominibus. Quot ar-

gumenta proponetis, tot Diaboli tentamenta nectetis contra fidelium salutem, contra Ecclesiæ propagationem, contra fidei veritatem. Nam nisi credatur animæ immortalitas, frustrà Iudicium, Infernus, Limbus, Purgatorium, Paradisus, frustrà omnia Ecclesiæ sacramenta, & sacra sunt. Propter hoc Articulus Oxoniensis talis est constitutus.

Item, quod non est inuentum ab Aristotele, quòd intellectus manet post separationem.

Saluberrima prouisio, ne etiam sub Aristotelis nomine fides catholica impugnetur, vel hæresis defendatur: neue fideles hæretici fiant. Quid enim refert ad Christianam fidem ad Christi fideles, si sub nomine Caluini, aut Aristotelis fideles peruertantur, hæresis propagetur? Tantundem est. Propter quod optimum existimarem, si articulus iste in Oxoniensi Vniuersitate latus, in Christiana Vniuersitate sanciretur; ne scilicet sub quocunque nomine, etiam Aristotelis, mortalitas animæ, aut æternitas mundi probarentur, vel defenderentur. Nec enim facilè est explicato, quanto cum periculo, & pernicie animarum Christi sanguine pretioso redemptarum, hoc fiat. Rogo igitur, quantum possum, superiores, quorum hoc interest, ne dicto, aut scripto ista permittant amplius.

CAPVT IV.

Offensores ex Aristotele opponere promittunt, sed tandem nihil opponunt.

SEd agè, loquamur in Aristotelis sententia. Offensio

Hucusque extra Peripatum, quarè & extrà propositum locuti estis: Agite igitur cum Aristotele. 29. Defensio

Nullibi eam reprobauit, ait Ferchius, nisi vt à Pythagoricis ponebatur de quolibet in quodlibet corpus, etiam brutale; vt constat primo de anima 53. Offensio

Dece-

Decepiſtis me. Putabam vos locuturos in Ariſtotelis ſenten-
XXXVIII. 30. Defenſio. tia. At iſta ego locutus ſum ex Ariſtotele, non vos. Ergo in primo de anima 53. per me citato in Veſtig. 6. num. 126. Ariſtoteles comparat animam ad corpus in ratione *formæ ad materiam*, *agentis ad paſſum*, *efficientis principalis ad inſtrumentum*. Habitudo, ſeu ratio formæ ad materiam per ſe, eſt vniuerſalis, vt quælibet forma eiuſdem rationis poſſit recipi in quamlibet materiam eiuſdem rationis. Habitudo agentis ad paſſum ſimiliter eſt vniuerſalis; nam quodlibet agens eiuſdem rationis poteſt agere in quodlibet paſſum eiuſdem rationis. Habitudo agentis principalis ad inſtrumentum eſt indeterminata ad inſtrumenta eiuſdem rationis. Vt artifex ſiuè vno, ſiuè altero malleo eiuſdem rationis, clauum trudet. Ex iſtis tribus Ariſtoteles oſtendit animam non poſſe de corpore hominis in corpus leonis, aut cupreſſi ingredi. Quæ rationes ità ſe habent, vt nulla concludat migrationem de corpore vnius ſpeciei fieri non poſſe in corpus eiuſdem ſpeciei. Id ipſum patet in lib. 2. de anima 26.

Sco. 2. d. 20. q. 2. & 3. d. 15. q. 1.
Scot. 3. prol.

Imo textibus iterum, atque iterum conſideratis in primo de anima tex 51. 52. 53. Ariſtoteles animæ migrationem, vel regreſſum nullatenus tangit: ſed ingreſſum præciſè. Siue enim primò, ſiuè ſecundò, vel tertio, anima in corpus ponatur, ſemper expoſcit corpus determinatæ ſpeciei, non autem cuiuslibet; neq; anima formicæ poterit informare ſemel vel & corpus vitis, aut leonis, aut hominis, vt eſt in Pythagoricis fabulis. Regreſſum autem in corpora vel alterius, vel eiuſdem ſpeciei non negat, ſed affirmat in corpus eiuſdem ſpeciei. Vnde in 1. de anima 65. Ariſtoteles expreſsè docet viſiuam, quæ erat in oculo ſenis, poſſe videre, ſi accipiat oculum iuuenis: ergo de materia, de paſſo, de inſtrumento vnius ſpeciei poterit migrare in aliam numero materiam, paſſum, inſtrumentum eiuſdem ſpeciei. Sed quod ex hypotheſi impoſſibili dicitur de ſenſu, ibidem ſine hypotheſi affirmatur de intellectu, qui de corpore ſeneſcente incorruptus migrat in corpus adoleſcens.

Hinc ſtatuo duas concluſiones, vnam affirmatiuam.

XXXIX 1. Ariſtoteles migrationem Pythagoricam de corpore vnius ſpeciei in corpus alterius ſpeciei impugnauit, ex 1. de anima 53.

& 2.

& 2. de anima 26.

2. Negatiuam. Aristoteles regressum animarum rationalium ex corpore humano vetere in corpus nouum eiusdem speciei non impugnauit in ijs locis, nec alibi, quod sciam. Quarè & ex affirmatiua, & ex negatiua conclusione, colligo. Quando erat locus, & tempus proprium reprobandi, vel approbandi migrationem de specie in speciem, vel de singulari in singulare: Aristoteles tenebatur sufficienter reprobare, & approbare propositum. Sed neque ex verbis suis, neque ex rationibus impugnatur migratio de singulari in singulare corpus eiusdem speciei; sed solum de corpore vnius speciei in corpus alterius speciei. Igitur reprobauit migrationem secundum speciem, approbauit secundum numerum: cum enim debuit impugnare, non impugnauit. Quo arguendi modo vsi estis & vos, ad asserendas definitiones primarum qualitatum, in lib. de Gener. disp. 1. quæst. 2. art. 2. car. 27. quia enim non impugnauit, deducitis, quòd eas receperit ab Antiquis.

Proposui conclusiones meas, affirmatiuam, & negatiuam. Igitur ex Aristotele iuxtà promissa arguite contra eas.

Sed nullibi quoque eam asseruit, subdimus nos, adeò vt non magis ipse affirmare hoc possit in Aristotelis sententia, quàm nos negare. Offensio

In his dictis lego *subdimus nos* igitur hæc sunt vestra dicta, non Aristotelis. Pro auro scoriam datis. 31. Defensio

2. Præterea, mea conclusio est, vt vos refertis, *nullibi eam reprobauit*, scilicet circulationem de corpore in corpus eiusdem speciei. Vestri officij erat probare affirmatiuam contradictoriam, *Alicubi reprobauit* circulationem talem. Hoc non probatis.

Adde, argumentum esse ab authoritate negatiuè. Cum oporteret ostendere positiuè locum, in quo Aristoteles reprobauit meam sententiam.

3. Cautela sophistica est diuertere à parte opponentis ad partem respondentis, quod fit propter defectum argumentorum, induendo formam respondentium, vt respondentes faciant argumenta ad probandum. Ita Scotus 1. dist. 3. quæst. 7. X. & quol. 15. A a. quod sæpius repeto, quia sæpius in hoc peccatis. Ità vos nunc à parte opponentis transitis ad partem respon-

den-

dentis, quia deficitis in probando, & induitis personam respondentis, negando *non magis ipse hoc affirmare possit*, *quàm nos negare*. Mea conclusio est negatiua. *Nullibi reprobauit istam circulationem*. Vos subditis aliam negatiuam, *nullibi asseruit*: scilicet vultis, vt ego probem, quòd Aristoteles asseruerit.

Probate si quid habetis, cautelam sophisticam dimittite, nec enim me decipietis.

Offensio *Nec dicat hoc colligi ex 2. de generat. cap. vlt. vbi ponit in rebus generabilibus circulum in specifica identitate ad earum perennem conseruationem. In perpetuis verò ponit circulum in numerica identitate: & ideò quia corpora humana sunt corruptibilia, redeunt eadem specie tantùm. At quia rationales animæ sunt indesinentes, eadem numero secundum circulum reuertentur.*

Quod confirmat ex 4. de generat. animal. cap. vlt. vbi ait Aristoteles, animalium ortus circuitu cælesti gubernari, nempè sub cælestia cælestem circulationem imitentur.

31. Defensio. Textus istos non à vobis notatos, sed à me ostendo; nam Vestigat. 6. num. 143. scribo.

XL. *Circulus est ab Aristotele positus in rebus generabilibus vniuersaliter ad eorum perennem conseruationem, ex lib. 2. de generat. & corrupt. cap. vlt. specialiter in 4. de generat. animal. cap. vlt. asseuerauit animalium ortus circuitu cælesti gubernari*. Erit miraculum, si aliquem textu citetis ex vobis; sed non facietis tale miraculum, sat scio.

Scribitis, *ne dicat hoc colligi*. Vestram hanc imperatoriam maiestatem, qua mihi præscribitis, *non dicat*, *vel dicat*, non recognosco.

Dico igitur primò, per istos textus à me citatos non impugnari duas conclusiones suprapositas: concessis enim ambobus textibus, nego consequentiam hanc, ergo impugnauit circulationem de corpore humano in corpus humanum; quam consequētiam neq; nunc, neq; in posterum probabitis.

Secundò dico, vos adiungere ex illo textu ista, *in perpetuis ponit circulum in numerica identitate: & ideò quia corpora humana sunt corruptibilia, redeunt eadem specie tantùm*. Tunc argumentor sic: Quorum substantia est corruptibilis, illa in circulatione

reuertuntur eadem specie tantùm, non numero. Atqui corpus hominis, & homo sunt substantiæ corruptibiles, ergo in reditu non reuertitur idem corpus numero, vel idem homo numero. Vos tamen cap. 1. & 2. volebatis contra me, idest contra Aristotelem, quòd idem corpus numero, & idem homo numero naturaliter reuerterentur.

Sed certè nil minus cogitauit Aristoteles præfatis in locis, quàm asserere animarum rationalium circulationem. Nam primo loco per ingenerabilia eadem numero recurrentia in circuitu cælestes intelligit orbes, vt omnes exponunt, & præsertim Scotus 4. *dist.* 43. *quæst.* 1. *ad tertium princ. Et constat ex ipso contextu. Sic enim reuoluuntur in girum, vt eadem numero ad idem reuertantur punctum, quia eorum circulatio est per motum localem, non generationis, & corruptionis, anima autem si per circulum reuerteretur in corpora; sanè talis circulatio non fieret per solum motum localem, sed per veram generationem substantialem qualis est generatio.* Offensio

Transistis ad partem respondentis; non enim vultis arguere contra me. Satis ergo mea conclusio defensa est, quæ impugnata non est. 32. Defensio.

Ad quid debeo respondere? ad nihil?

Scribitis, *certè nil minus cogitauit ibi Aristoteles, quàm asserere animarũ rationalium circulationem.* Euasistis diuinatores, qui cogitationum secreta scrutari vultis. Nego igitur istam propositionem: primò quia temerè cogitationes cordis scrutatur, & petit principium: secundò quia non est contra conclusionem meã. Mea conclusio fuit. *Aristoteles non impugnauit circulationem animarum in corpora eiusdem speciei.* Hoc teneor defendere. Ad placitum vestrum, nec defendere, nec probare teneor. Sed consequentia vestra est, *non asseruit circulationem, ergo impugnauit circulationem*; simpliciter nego consequentiam. En similem. Aristoteles non asseruit, quòd stellatum moueatur ab occasu ad ortum: ergo impugnauit. Quale est istud argumentum? Peccat in forma. Antecedens est negatiuum, & conclusio affirmatiua: quod logicæ repugnat. XLI.

Vlterius ex meis dictis paulò ante relatis patet me fideliter citasse dicta de generabilibus vniuersaliter, de generabilibus ani-

malibus particulariter. At ex istis authoritatibus non collegi conclusionem istam, ergo in præfatis authoritatibus Aristoteles ponit circulationem animarum. Tale argumentum vos mihi imponitis, vt vestram imposturam soluatis. Solùm enim ex istis sequitur, quòd hominum generatio fit per circulum; nam etiam homo est vnum ex generabilibus, & vnum ex animalibus generabilibus.

8. impostura.

Ad hoc autem, vt generatio hominum circularis applicetur ad animam, aliquo colore probabilitatis, non sufficit vna propositio, sed alia est necessaria.

Primò quidem animaduerto ad numerum 127. vest. 6. isthæc. *Cui opinioni colorem aliquem probabilitatis sequentibus capitibus afferemus ex Aristotele.* Sciebam, quòd circulatio animarum est falsa; vnde non potest demonstratiuè probari: neque est simpliciter probabilis, sed tantum ex suppositione falsa æterni motus recipit quandam speciem probabilitatis. Aliquid autem est probabile, vel arguendo, vel respondendo. Volui dare colorem isti opinioni respondendo, vt patet in Vestig. 6. num. 126. & 143. vbi respondebam ad argumenta aduersariorum. Cum ergo Aristoteles argumentum ex æternitate motus ad animas rationales applicatum non soluerit; quilibet ex Peripateticis quærit colorare illum modum respondendi, quem, vel per se inuenit, vel ab alijs didicit; sic enim quærit defendere Aristotelem, quoad fieri potest probabiliter. Nunc autem ex erroribus, qui de anima rationali ponuntur propter æternitatem motus, *pessimus omnium est mortalitas animæ rationalis*, minor error est circulatio animarum Quid enim attulistis ex Aristotele ad eam impugnandam? Nihil. At contra mortalitatem, plurimas ego attuli authoritates in 6. Vestigat.

XLII. Cum igitur textus illos non attulerim ad arguendum, non concludo: nec mirum est, si respondens non arguat. Si in vestigatione 6. circulationem probare voluissem, & alia, & aliter scripsissem. In præsenti tamen scriptione duo argumenta feci ad probandam circulationem in Aristotele, alterum ad num. 40. ex 1. de anima 65. alterũ ad nu. 41. ex 1. de anima 53. Ex istis quoq; textibus præsertim ex 2. de gen. & cor. cap. vlt. formabo

inferius argumentum: quo formato patescet, vos non soluisse argumentum in illo textu contentum.

Neque tamen si ego non probauissem; propter hoc conclusio esse impugnata, vel falsa. Frequenter enim conclusio est vera, sed ratio pro illa non est efficax. Scotus quolib. 2. quatuor affert rationes aliorum Doctorum probantes, quòd in diuinis non possunt esse duæ generationes; sed rationes non iudicantur efficaces, cum conclusio sit verissima. In 4. dist. 1. quæst. 1. quatuor affert rationes aliorum probantes, quòd creatura non potest creare. Scotus conclusionem approbat, rationes illas reprobat. Dato igitur, & non concesso, quòd ego non benè probauerim circulationem animæ intellectiuæ in via Aristotelis: non sequitur propter hoc, quòd conclusio in Aristotele sit falsa; neque sequitur, quòd vos probaueritis eam esse falsam. Sed benè sequitur, quòd vos defecistis in probando: & quòd, cum nihil possetis proponere cõtra conclusionem arguendo, cautè respondetis ad meas responsiones.

Citatis contra me Scotum, & malè, primò, quia in hac materia Scotum non recipio, sed veluti Alexandreum reijcio. Secundò, quia non restringit axiomata ad orbes, vti vos contra textum fecistis: quod mox dicam ad num. 45.

Ad hæc expungo aliquid falsum in vestro dicto. In cælo XLIII. ponitis reuersionem eiusdem numero per motum localem, non per generationem, & corruptionem subiecti, ad quod reuertitur. Arist. in 4. phys. 45. tradit cælum non esse in loco, sicut neque anima est. *Alia verò in loco secundum accidens, vt anima, & cælum.*

Sicut ergo primum cælum non est in loco per se, sed mouetur de loco ad locum secundum accidens, quia secundum partem mouetur; neque tunc generatur, vel corrumpitur cælum; sed corpus subcæleste, à quo, vel ad quod cælum appropiat, generatur, vel corrumpitur. Ità dico de anima intellectiua: quando corrumpitur, vel generatur homo, anima intellectiua, quæ non est per se in loco, mutatur per accidens secundum locum, quia ex præsente huic loco corporis corrupti, fit ei non præsens: & ex non præsente loco corporis geniti fit ei præsens per acci-

dens: & ſicut cælum fit præſens corporis ſubcæleſti genito dē nouo, ſic anima fit. Quando Ariſtoteles in ſecundo de generatione cap. vlt. dicit, cælum reuerti per motum circularem, loquitur de ſubiecto ipſius motus: non de termino per motum aquiſito, vel producto. Sic & anima, quando de corpore in corpus migrat, eſt ſubiectum mutationis localis ſecundū accidens, ſed non eſt ſubiectum generationis, vel corruptionis, niſi fortaſsè loquamini de generatione materiæ proximæ, vel hominis, confundendo iſta. Ariſtoteles tamen in re perpetua conſiderat circulationem, vt in ſubiecto. Sed anima non eſt ſubiectum generationis, vel mutationis ſubſtantialis: ergo malè dicitis eam redire per mutationem ſubſtantialem. Si autem velitis loqui de generatione corporis ſubiecti, tunc etiam cælum reuertitur per generationem, vt reuertentibus ſtellis calidis, generatur ignis: reuertentibus frigidis, generatur terra.

Offenſio *Alio loco intendit ſolùm Ariſtoteles oſtendere circulationem in corruptibilibus, in ſpecifica identitate per generationem pendere à circulatione orbium cæleſtium, præſertim ſolis, & lunæ factam per motum localem in identitate locali, alioqui probaret quoque reditum, & circulationem animarum brutorum, cum de cuiuſcunque animalis ortu, & interitu ibi loquatur.*

XLIV. 33. Defenſio. Non eſt intentio Ariſtotelis oſtendere in illo textu, quòd identitas ſpecifica in ſubcæleſtibus ſit à circuitu cæli; ſed intentio eſt docere, quòd ex conuerſione cæleſti fiunt conuerſiones in ſubcæleſtibus ſecundum determinatas periodos temporum ſub cælo; ſicuti ſunt determinatæ conuerſiones temporum in cælo.

Conſequentiam verò quam facitis ad probandum, nulla eſt, quia nou ſequitur, tractat de omnibus animalibus, ergo animæ omnium animalium redirent in circulum. Nam reuerſio in circulum ſecundum identitatem numericam datur incorruptibilibus; at animæ brutorum non ſunt incorruptibiles; ergo non ſequitur, ſi omnia animalia generantur per circulum, animæ omnium, ſed ſolum animæ incorruptibiles redeunt per circulum.

Deinde plus accipitis in argumento, quàm in textu ſit. In tex. non eſt de reditu in identitate ſpecifica, vel numerica, neque

que de distinctione substantiæ corruptibilis, aut incorruptibilis. Accipitis ergo, quod placet, ad textum torquendum, quò placet. Equidem duos illos textus non citaui ad aliud, vt constat ex meis verbis paulò ante rescriptis, nisi ad ostendendum omnium subcælestium in generali, & animalium in speciali generationes perfici circulatione. Sed ad concludendum, quòd anima rationalis in corpore circulariter generato cum identitate specifica, reuertatur circulariter in identitate numerica, adiunxi. *Porrò quæ sunt perpetua, eadem numero redeunt: quæ sunt caduca, redeunt eadem specie. Ergo quia corpora humana sunt corruptibilia, redeunt eadem corpora specie, non numero: quia rationales animæ sunt indesinentes, eadem numero secundum circulum reuertuntur.* Hæc in Vestigatione. sed quia hoc vobis non videtur sufficere, consideremus textum.

Sub n. 40. Vest. 6. nu. 143.

XLV. Aristoteles loquens de cælo in particulari, non colligit axiomata de cælo, vel de corpore, Sed de substantia in communi. Substantia duplex est, corporea, vel incorporea: corruptibilis, vel incorruptibilis. Nec inconsideratè Aristoteles ab inferiore ascendit ad superius, relicto nomine cæli, vel orbium: ignis, vel aquæ. Ascendit ergo ad generalissimum dicens. *Quoruncunque incorruptibilis est substantia, quæ mouetur, manifestum, quod & numero eadem erunt, &c.* Substantiam dicit, non orbes. *Quorumcunque autem non, sed corruptibilis, necesse est specie, numero autem non reuerti.*

2. de gen. vlt.

Consideretur iam substantia incorruptibilis, est ne sola cælestis? Non vtique; nam & materia prima est substantia incorruptibilis 1. phys. 82. quæ mouetur motu communi, vt in 3. phys. 6. motu generationis, & corruptionis.

Quando igitur ex aere fit aqua, & rursus ex aqua aer, composita reuertuntur eadem specie, non numero. At materia prima, quò ad partes manentes in tota transmutatione, eadem numero, quæ fuit sub forma aeris, reuertitur ad formam aeris; id quod maximè fit, posito casu Scoti de materia seruata in vase chimico, quod vocant vrinale 4. dist. 43. quæst. 3. D.

Igitur illa prima propositio Aristotelis, *quorumcunque substantia est incorruptibilis, quæ mouetur, redeunt eadem numero:* est

vniuersalior corpore cælesti.

Hac propositione accepta tanquam maiore, per locum probabilem à toto vniuersali addo minorem. Sed anima rationalis est substantia incorruptibilis, & mouetur per accidens secundum

4. phys. 45 locum, quemadmodum & cælum 4. phys. 45. ergo etiam anima rationalis redit eadem numero.

XLVI. Rursus per locum à simili, sicut se habet vna substantia incorruptibilis ad motum localem, respectu corporis, cui fit præsens, sic se habet alia; patet propter similitudinem in ratione substantiæ incorruptibilis, in ratione præsentiæ ad corruptibile sibi proportionatum, & in motu locali, quo potest acquiri præsentia talis: atqui cælum est substantia incorruptibilis, & anima rationalis similiter: cælum per motum localem secundum accidens mouetur, & per talem motum fit præsens corpori corruptibili,

4. phys. 4. de calo vt forma materiei ex 4. phys. 49. & 4. de Cælo 23. & 35. anima rationalis quoque est subiectum motus localis secundum accidens, per quem motum fit præsens corpori corruptibili, vt forma materiei; igitur sicut cæli substantia per motum suum fit eadem numero præsens de nouo corpori corruptibili eidem secundum speciem saltem: ità quoque anima rationalis per motum suum eadem numero fit de nouo præsens corpori corruptibili eidem secundum speciem.

Scio adesse aliquam dissimilitudinem cum similitudine, nam

Top. hoc est in omni loco *à simili*, vt ex 1. Top. cap. vlt. Sed cum similitudo sit in subiecto incorruptibili, in medio motu, in termino, cui probabile est, vt substantia vtraque tanquam forma incorruptibilis redeat ad suam materiam corruptibilem.

XLVII. Sex defectus iam enitescunt in hac vestra impugnatione circulationis propositæ.

Primus, non arguisse contra meam conclusionem.

Secundus, responsionem loco argumenti attulisse.

Tertius, nullius textus Aristotelici vos recordatos esse, cum hoc promiseritis facere.

Quartus, rationem pro vestra responsione fallacem proposuisse.

Quintus, respondisse ad id, quòd non erat argumentum pro-

circulatione, quasi esset argumentum.

Sextus, argumentari ex negatiua ad affirmatiuam.

Addo septimum pro corollario, nõ considerauisse in textu Aristotelis discrimen inter orbes cælestes, & substantiam. Restringitis enim ad orbes, quod Aristoteles ad omnem substantiã incorruptibilem extendit.

CAPVT V.

Ratio ex Aristotele affertur ab Offensoribus, sed soluta fuera prius, & solutio defenditur.

DEinde Ferchianam hanc animarum circulationem directè impugnat ratio Aristotelis. Offensio

Veritate conuicti ostenditis, vos hucusque indirectè pugnasse respondendo, non arguendo. An directè pugnabitis, videbimus. 34. Defensio

Circulationem Aristotelicam appellatis Ferchianam. Non sum auidus laudis, nec timidus vituperij procedentis à vobis. Hæc opinio de circulatione animarum rationalium in corpora humana tantùm, supposita cum Aristotele æternitate motus, non fuit à me primo inuenta. Ferchij est, Ferchiana non est. Theophrasti, Themistij, Simplicij, Auerrois fuit. Et in Vestig. specialiter eam ascripsi Bessarioni, & Contareno Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, quorũ sententiam nunc ausi suspenditis, malitiosè tacito nomine eorum. Itaque laudem vestram alijs defero. Vestra vituperia facilè feram, & longè facilius ferrem, si aliquo cum fundamento Aristotelicę authoritatis procederent. Sed verba vestra sunt, Aristotelis non sunt. Experiamur singillatim sequentia. *Plures alios addidi superius nu. 17 & inferius nu. 88.*

Ferchianam animarum circulationem directè impugnat ratio Aristotelis 1. post. lo. cit. qua reijciebat circulationem Platonicam, ibi enim contra Platonem inferebat, quod nostrum scire esset quoddam reminisci eorum, quæ sciuimus in alio sæculo. Offensio

Erratis in Aristotelis intentione, in Aristotelis argumentatione. 35. Defensio

XLVIII Intentio Aristotelis in loco cit. primi post. cap 1. est inuenire modum acquirendi scientiam, non est impugnare circulationem. *Antequam autem inductum sit, aut acceptus fuerit syllogismus, modo quidem aliquo fortasse dicendum est scire, modo autem alio non, &c. Sed manifestum, quòd ita quidem scit, quoniam vniuersaliter scit, simpliciter autem non scit.* Ergo intentio Aristotelis est inuenire modum, quo scitur, & quo non scitur, conclusio antequam, vel postquam demonstratio facta est.

Argumentatio Aristotelis immediatè sequens ad uerba citata, hæc est. *Si verò non, quæ in Menone dubitatio continget, aut enim nihil addiscet, aut quæ nouit.* Non infert contra Platonem, quod nostrum scire esset reminisci, quoniam inferret tanquam inconueniens, quod Platoni non est inconueniens. Quarè & in textu, nec vocabulum circulationis, neq; reminiscentiæ, neque vocabulum æquiualens adest. Distinguite igitur in Dialogo Platonis, cui titulus est *Meno* dubitationem propositam à Menone, & solutionem datam à Platone in persona Socratis. Aristoteles commemorat dubitationem Menonis, & ex ipsa confirmat propriam solutionem, quòd conclusio antea scitur vniuersaliter, non scitur simpliciter. Si vero non ità dicatur, sequetur dubitatio in Menone proposita; nam si non scit vniuersaliter, nec simpliciter conclusionem, nihil addiscet. Si verò sciat, etiam simpliciter, tunc addiscet, quæ nouit. Solutionem Platonicam non refellit.

Offensio *Hæc ratio autem æquè conuincit, siue anima in idem numero corpus redire dicatur; siue in idem specie.*

1. *Habitus enim, & species intelligibiles in anima recipiuntur, & conseruantur, non in toto coniuncto.*

2. *Et cum nulla sit ratio cur in statu separationis illa adhuc non retineat, cum ab organis non dependeant & habeant esse permanenter ad differentiam actuum.*

3. *Nec nullum contrarium eis opponatur.*

4. *Consequenter quando rursus redibit ad informandum corpus; species suppeditabit ad recognoscenda obiecta antea nota; siuè in alio corpore, siuè in eodem.*

5. *Vnde ratio contra Platonem non procedit, quia poneret animam*

redi-

redire in idem corpus, sed absolutè, quia ponebat eam in corpus reuerti, siuè sit idem numero, siuè specie, & ideò circulationem animarum impugnat quocunque modo ponatur.

6. *Respondet Ferchius Aristotelem huic dubitationi satisfacere.*

Ex isto §. vltimo vestro patet, vos esse mendicos, vel fures argumentorum à me propositorum Vestigat. 6. De vestro nihil. 36. Defensio.

Sed in ista ratione, quam, vt Aristotelicam producitis multa sunt contra Aristotelem.

Prima particula debet esse de memoria, & remiuiscentia, de qua vultis, quòd Aristoteles disputet contra Platonem, & contra me. At obiecta memoriæ, & reminiscentiæ sunt phantasmata, & in phantasia; quarè sunt in toto coniuncto; & coniuncto destructo, destruuntur, quod est contra vos. II.

In lib. de memoria, & reminiscentia species memorabilium collocat in primo sensitiuo cap. 1. *Quarè manifestū est, quòd primo sensitiuo horum cognitio est, memoria autem ea, quæ est intelligibilium non sine phantasmate est. Quarè intellectiui secundum accidens vtiq; erit, pro se autem primi sensitiui. Vnde, & alijs quibusdam inest animalium, & non solum hominibus, & habentibus opinionem, aut prudentiam. Si autem intellectiuarum partium esset, non vtique inesset multis aliorum animalium: fortè autem nulli mortalium.* Pereunte autem per se subiecto specierum memorabiliū, & actuum memorandi, & habituum: perit etiam species, & habitus, qui sunt in subiecto per accidens; nec enim, quod est per accidens est prius ijs, quæ sunt per se, sed posterius: at prius potest esse sine posteriori 5. met. 16. & non è conuerso. Quarè, si qui sunt habitus, vel species memorabilium in intellectu; ipsi corrumpuntur, corrupto coniuncto, & speciebus per se memorabilibus in coniuncto existentibus. Et infra cap. 2. *Quid igitur est memoria, & meminisse, dictum est, quòd phantasmatis, vt imaginis, cuius phantasma est habitus: & cuius particulæ earum, quæ in nobis, quòd primi sensitiui, & quo tempus sentimus.* Arist. II. *met. sum.* 3. c. *vlt.* Piccolom. *in* 3. *anima tex.* 20. *consid.* 2. L.

Secundò, de reminiscentia in eodem lib. cap. vlt. *Quod autem, inquit, corporeum quiddam ipsa passio, & reminiscentia in tali phanasmate, signum est turbari quosdam cum non possunt reminisci.*

Constat, quòd reminiscentia, & memoria sunt partis sensitiuæ, sunt corporeæ, sunt totius coniuncti per se: per accidens

ſunt ipſius intellectiui. Ità cum Ariſtotele, cuius contrarium, vt Ariſtotelicum proponitis.

LI. Secunda particula primò continet cautelam ſophiſticam, deinde contra Ariſt. eſt. Dicitis, *Nulla eſt ratio cur anima in ſtatu ſeparationis non retineat ſpecies, & habitus*; hoc eſt non reddere rationem concluſionis, ſed quærere rationem ab alijs, quod fit propter defectum probationis. Nam ſi neq; ego, neq; vos ſciamus rationem, quarè anima ſpecies, & habitus in ſeparatione amittat, vel retineat; noſtra ignorantia non eſt medius terminus dicens *propter quid*, vel retineat, vel amittat. Arguo ſic. *Nulla ratio eſt à vobis ſcita contra concluſionē, ergo concluſio vera.* Profectò cōſequētia iſthæc eſt nulla; tale eſt argumentū veſtrū. Nunc tamē nō quærimus rationē ex parte rei, nā quærimus mentē Ariſt.

Secundò igitur contra Ariſtotelem eſt propoſitio, vt ego Veſtigatione ſexta numero 108. ſcripſi, vos legiſtis; ſed ſcientes, & volentes tacuiſtis, vt lectorem deciperetis, & me accuſaretis. Textus eſt in lib. de longitudine, & breuitate vitæ cap. 2. *Sunt enim & propriæ corruptiones multis entium, vt ſcientiæ ſanitati, & ægritudini; hæc enim corrumpuntur etiam non corruptis ſuſceptiuis, ſed ſaluatis: vt ignorantiæ quidem corruptio, reminiſcentia, & diſciplina: ſcientiæ autem obliuio, & deceptio. Secundum accidens autem conſecuntur naturalia aliorum corruptiones, corruptis enim animalibus corrumpuntur, & ſcientia, & ſanitas, quæ in animalibus.* Ariſtoteles dicit, quòd in corruptione animalis corrumpitur ſcientia, quæ erat in illo. Vos affirmatis, quòd non corrumpitur habitus ſcientiæ. Non obſtante veſtra ratione, quòd ſcientia non dependeat ab organis, quòd habeat eſſe permanenter ad differentiam actuum, Ariſtoteles aſſerit, deſtructo animali, deſtrui ſcientiam. At quilibet Peripateticus magis credet Ariſtoteli de propria ſententia, quàm vobis.

Hoc ex capite de quali poſito inter prædicamenta licèt colligere; nam loquens de habitu ſcientiæ, & virtutum ait. *Si quis vel mediocriter ſumat ſcientiam, niſi grandis permutatio facta ſit, vel ab ægritudine, vel ab aliquo huiuſmodi, &c. non videntur poſſe facilè moueri.* Sic Valerius Maximus narrat ictu lapidis Philoſophum quendam memoriam litterarum perdidiſſe; & Sabellicus

Florens. car. 587. Textor. par. 2 car 23.

ſicus ait, Meſſalæ Coruino oratori ob ægritudinem grauem, & ſeruorum memoriam, & proprijs nominis obliteratam fuiſſe. At nulla eſt permutatio in homine atrocior, 3. Nicom. cap. 9. quàm mors: vnde in tali permutatione omnes ſcientiæ, & virtutes aquiſitæ ſecundum Ariſtotelem pereunt. Hoc autem eſt, quia perit ſubiectum primum, ſine quo intellectus nihil intelligit, amat, odit, reminiſcitur, meminit geſtorum circa ſenſibilia.

Hoc idem, quod ego nunc dico, vos, vt vobis ipſis etiam ſitis contrarij, infrà dicetis: vt enim dicatis contra me, parati eſtis etiam dicere contra vos.

Tertia particula veſtra. Nullum contrarium opponitur habitibus, & ſpeciebus memorabilium, & reminiſcibilium. At Ariſtoteles longè aliter dixit in 2. cap. de longitudine, & breuitate vitæ citato & 1. poſt. 17. nam ſcientiæ ignorantiã prauam cõtrariã eſſe docuit. Immò aſſenſus vnius cõtradictorij cõtrarius eſt aſſenſui alterius contradictorij ex 4. metaph. 9. At ex contrarijs actibus, contrarij habitus generantur, ſi contraria ſunt cauſæ contrariorum. LII.

Falſa eſt igitur propoſitio veſtra, quæ dicit habitum non habere contrarium.

Bifariam verò deſtruuntur formæ, vel per cauſam poſitiuè deſtruentem, ſic ignorantia praua deſtruit ſcientiam, & è contra, ſic virtus vitium. Qualis mutatio de vitio in habitum contrarium ponitur ab Ariſt. poſt prædicamenta in cap. de oppoſitis. Vel 2. per ceſſationem cauſæ influentis, aut conſeruantis; ſic actus videndi, vel intelligendi deſinit eſſe ceſſante influxu actuali in cauſa. Sic ſpecies in ſenſu exteriori ceſſat abſente obiecto, vel ſtatim, vel paulò poſt. Ità quoque obliuio dicitur contraria ſcientiæ: ſicut nanq; ex actibus generatur, & conſeruatur habitus (Meditationes conſeruant memoriam reminiſcendo ex cap. 1. de memoria) ſic per non actum diuturno tempore, habitus amittitur, Sco. in prol. collater. 4. C. ſcientia poteſt obliuio deleri. Exemplum ſit in lumine, lumen recipitur in aere, vel ſpeculo, ſed remoto corpore lucido, ſtatim ſpecies illa, quæ eſt lumen perit. Verùm idem lumen in lapide Caſciarolo recipitur, & aliquanto tempore etiam in tenebris retinetur;

Offenſores coacti à veritate lib. de ge. car. 236. col. 2. & car. 277. col. 1. accidenſia quæ non habens cõtrarium corrumpĩ docent per ceſſationẽ influxus conſeruatiui.

sed tandem ex absentia causæ conseruantis tabescit. De qua re
Licetus. Licetus insigne opus composuit, de lapide Bononiensi. Præter has formarum destructiones alia est destructio earum per accidens, vt Aristoteles paulò ante relatus dixit. Siuè igitur species intentionales contrarium habeant, siuè non habeant, destruuntur, vel 1. destructione subiecti per accidens, vel 2. cessatione causæ conseruantis. Habitus verò destruuntur, & per se, & per accidens, & per positionem contrarij, & per negationem conseruantis. Et in argumento vestro est paralogismus consequentis ab insufficienti enumeratione causarum corruptionis, vel desitionis.

LIII. Quarta particula vestra simpliciter negàtur, tanquam consequens ad tres particulas antecedentes Aristoteli contrarias.

Quinta particula eiusdem est saporis. In primo post. cap. 1. affert Aristoteles ex dialogo Platonis dubitationem Menonis: sed resolutionem Platonis de regressu animarum, de reminiscentia, Aristoteles non refert, non refellit, non nominat sed
1. met. 48 hoc Philosophus præstat, vt superius dixi in 1. met. tex. 48. &
2. post. 101. 49. atque in 2. post. 101. & 102. Quibus docet nec reminiscentiam esse in nobis, nec habitus rerum præteritarum.

Colligo in circulatione Aristotelica intellectum in corpus aduenientem non deferre secum habitus rerum cognitarum, siuè dum esset separatus à corporæ, antequam extrinsecus adueniret corpus, siuè dum esset in corpore præcedente; sed omnino nudum innasci. Hinc patet, qualis fuit vestra argumentatio Aristotelica, contexta ex dictis contra Aristotelem.

Defensio *Respondet Ferchius huic dubitationi satisfacere Aristotelem 3. de anima 20. dum inquit. Non reminiscimur autem, quoniam intellectus passiuus corruptibilis est, & sinè hoc nihil intelligit. Hæc igitur est ratio, cur non reminiscimur eorum, quæ anima in alio corpore cognouit, quia reminiscentia, & memoria non sunt sine imaginatione: nec intellectus intelligit quidquam eorum, quæ pertinent ad reminiscentiam sine imaginatione: cum ergo imaginatio præcedentium hominum corrupta sit, non meminit eorum in nouo corpore assumpto ad informandum.*

LIV. 37. Defensio. Referentes ex vestigat. 6. num. 146. omittitis notationem in

3. de

3. de anima 20. Nota subiectum quæsiti, *nos*: nota prædicatum, *reminiscimur*. Ex parte subiecti Aristoteles loquitur de se & suis: hi erant viui, & intellectus coniunctus in eis. Vos explicatis subiectum *nos*, idest, *homines mortui*, vel *intellectus separatus*. Ex parte prædicati ibidem probo ex 1. de anima 66. reminisci non intellectui, sed toti coniuncto conuenire. Hoc omittitis, quia contradicit primæ particulæ offensionis præcedentis, & explicationi vestræ sequenti.

Sed nec Aristotelis textus adducitur ad rem, nec solutio in se satisfacit. Offensio

Duo facere proponitis, primum inuenio: secundum quæsiui, nec inueni. Ad primum ergo. 38. Defensio

§. 1. *Aristoteles enim ibi non mouet dubitationem, cur non reminiscimur eorum, quæ anima cognouit in alio corpore.* Offensio

§. 2. *Sed cur si intellectus est à corpore separabilis, non reminiscimur post mortem eorum, quæ nouit intellectus coniunctus. En inquit, non reminisci ob defectum imaginatiuæ, quæ ad reminiscentiam inseruit.*

In primo §. negatis opinionem meam, in secundo affirmatis opinionem vestram. Si proponere satis sit ad confutandam meam responsionem, vel ad comprobandam vestram assertionem: omnes scriptores omnia propria dogmata facilè construent, aliena destruent. At hoc est, vt mihi videtur, petere, non probare. 39. Defensio.

Explicatis verò tertij de anima textum 20. de homine mortuo, & de intellectu separato. Sed enim Excellentissimus Piccolomineus in illum textum, arguit. De intellectu coniuncto verum est, ipsum nihil intelligere sine intellectu passiuo corruptibili; de intellectu separato falsum est. At Aristoteles loquitur de illo intellectu incorruptibili, qui nihil intelligit sine intellectu passiuo corruptibili; ergo non loquitur de intellectu separato, sed coniuncto. Verùm intellectus separatus est hominis mortui, coniunctus viui; loquitur itaq; Aristoteles de hominibus viuis, non de mortuis, quando ait, *non reminiscimur*: quia intellectus immortalis nobis coniunctus nihil intelligit sine passiuo corruptibili, hoc est sine imaginatiua. LV.

Con-

Conceditis autem per intellectum passiuum signari *imaginatiuam*; non cum Scoto tamen, qui in 4. dist. 45. quæst. 1. l. *cogitatiuam* exposuit.

LVI. Interea prius textum afferamus, posterius expositionem vestram cum textu comparabimus.

Tertij de anima textus 20. Prior pars textus, quæ ad rem. *Separatus autem solùm est hoc, quod quidem est: & hoc solùm est immortale, & perpetuum.*

Posterior pars. *Non reminiscimur autem; quia hoc quidem impassibile est, passiuus verò intellectus corruptibilis est, & sine hoc nihil intelligit.*

In prima parte sermo est de intellectu separato, cui duæ conditiones tribuuntur, prima est *id, quod est*, nempè per se existens, quæ conditio competit ei solùm, postquã est separatus: secunda immortalitas, & æternitas quæ semper ei competit.

In secunda est de toto composito humano, atque adeò de intellectu corpori coniuncto. Conclusio quæsita primo proponitur, *Nos non reminiscimur. Nos* sumus compositum ex corpore humano, & intellectu æterno, nosque vt principium *quod* reminiscimur. Reminisci quoque est totius communis ex primo de anima 64. & 66. Causa quæsiti dicens propter quid, est quia ad actum intelligendi requiritur, vt principium quo totale, intellectus impassibilis in ratione potentiæ, & intellectus passiuus in ratione obiecti, vel offerentis obiectum, vti de phantasia traditum est in 3. de anima 30. 39. & ille intellectus impassibilis, atq; incorruptibilis sine hoc intellectu passiuo corruptibili nihil intelligit.

Minor est subiungenda, sed intellectum passiuum corruptibilem nos non habemus; quæ de intellectu passiuo præsentis corporis est falsa: de intellectu passiuo corrupti corporis, olim coniuncti intellectui impassibili, est vera. Quapropter intellectus impassibilis nihil intelligit illorum præteritorum, atque adeò neque nos reminiscimur illorum præteritorum.

Ad comparationem textus cum expositione vestra primo noLVII. to, quòd in textu est quæsitum, & causa quæsiti; quæsitum est in prima persona, & numero plurali, causa dicens propter quid

in

in tertia persona, & numero singulari.

Quæsitum est de toto composito, & corruptibili: causa per simplicem intellectum, & incorruptibilem, qui sine corruptibili intellectu nil intelligit.

Secundò, *Ex tertio* de anima 22. veritas in secunda operatione intellectus non solùm attenditur ex comparatione prædicati ad subiectum, sed etiam ex comparatione ad tempus, præteritum, præsens, futurum. At in quæsito. *Reminiscimur* consignificat tempus præsens: in causa quæsiti, *Intelligit* consignificat tempus præsens. Igitur Aristoteles loquens de se, & auditoribus suis, loquebatur de hominibus præsentibus, de actibus reminiscendi, & intelligendi pro tempore præsenti. Quòd autem Aristoteles, & auditores essent illo tempore mortui, falsum est ergo neque mortuus, neque cum mortuis, neque de morituris loquebatur.

Quia verò actus intelligendi est præteritorum, præsentium, futurorum obiectorum, etiam si sit actus præsenti tempore: actus reminiscendi etiam si tempore præsenti mensuretur, semper est præteritorum obiectorum ex libro de memoria, & reminiscentia. Pro tempore præsenti Aristotelis, & auditorum reminiscentia non potest excogitari, nisi de cognitis in triplici præterito tempore, vel in corpore præsenti: vel ante, dum intellectus æternus erat extra omne corpus: vel in præterito corpore.

De primo præteritorum genere, falsò dixisset Aristoteles, *non reminiscimur*; nam hodiè de præsenti *reminiscimur* præteritorum cognitorum heri, vel priori anno in corpore præsenti.

De secundò præteritis non est reminiscentia, quæ de solis sensatis per se est, & est totius compositi ex 1. de anima 64.

De tertio igitur genere præteritorum loquebatur Aristoteles: de quibus per experientiam constabat & Aristoteli, & auditoribus, de præsenti hoc dictum *non reminiscimur*.

Comparemus tandem primò. Vos facitis conditionalem *si intellectus est separabilis, cur non reminiscimur eorum, quæ coniunctus nouit?* Antecedens istius conditionalis non est in secunda parte textus: ideò autem istud antecedens iungitis, vt dicta de composito exponatis de intellectu separato, & simplici. LVIII.

Secun-

Secundò subiectum quæsiti est *Nos*. Nos post mortem non sumus nos, nisi æquiuocè, sicut homo mortuus est homo æquiuocè. Ergo in subiecto conclusionis scibilis æquiuocationem ponitis, & implicatis contradictionem, *nos non nos*.

Sco. q. 3. vniuers. Tertiò, De subiecto scibili præsupponitur *quod est*, & *quid est*. Vos supponitis de homine, *quod non est*, quia post mortem: & quòd non habet *quid* scilicet, formam partis, aut totius.

Quartò, Prædicatum quæsiti est. *Reminiscimur*, vitiatis cum addito vestro *Post mortem*.

Quintò, Prædicatum quæsiti *reminiscimur*, & causa quæsiti *intelligit* sunt de tempore præsenti in Aristotele, & auditoribus. Sed quod post mortem consideratur in eis, erat futurum: ergo scribendum fuit, *non reminiscetur, nihil intelliget*, quod est contra textum.

Sextò, Aristoteles in reddenda ratione propter quid, duas habet propositiones. Primam, *intellectus æternus est impassibilis, & intellectus passiuus est corruptibili*. Secundam. *Intellectus impassibilis nihil intelligit sine intellectu passiuo corruptibilis*. Vos reddendo rationem Aristotelis, cur *non reminiscimur*, neutram accipitis Aristotelis propositionem, quia scilicet hæ propositiones sunt de intellectu coniuncto, vos de separato exponitis.

Septimò, Distinctionem textus confunditis, nàm in prima particula est de intellectu separato à nobis. In secunda de toto composito, in quo intellectus est coniunctus: & omnes propositiones in textu sunt de coniuncto, nullum verbum de separato. Vos de separabili, & separato exponitis secundam partem.

Octauò, Reddendo causam, cur non reminiscimur, indicatiuũ conuertitis in modũ infinitiuum, *& inquit non reminisci*, &c. Videlicet quoniam in indicatiuo est certa persona prima, certus numerus pluralis: infinitiuus hæc non habet. Hoc facitis, vt pronomen *nos* conuertatis in separatum intellectum, qui post mortem *non reminiscitur eorum, quæ nouit coniunctus*. Sic prima persona in tertiam, multitudo in vnum, compositum in simplex, corruptibile transfertur in incorruptibile. Ignoscendum Auerroi, legenti *non reminiscitur*, & exponenti de intellectu separat. At vobis rectam translationem habentibus, non est idem permittendum.

Nonò

Nonò, In textu duo prædicata negantur: in conclusione *non reminiscimur*: in ratione *nihil intelligit*. Intelligere est obiectorum præteriti, præsentis, futuri; reminisci tantùm præteritorum. Arguit Aristoteles à negatione generis ad negationem speciei, vel quasi speciei. A negatione actus in principio *quo* ad negationem actus in principio *quod*; intelligere est ipsius intellectus, reminisci est totius hominis. Vos hanc rationem Aristotelis non considerastis. LIX.

10. Cum in causa quæsiti duo intellectus, impassibilis, & passiuus afferantur: passiuus supponitur abesse, vt potè corruptus: impassibilis non supponitur abesse, sed probatur non agere. A mortuo autem vterque intellectus abest, igitur de homine mortuo exponere dissonat.

11. Ex 2. Poster. 39. Prius cognoscitur quòd, deinde quæritur propter quid. Aristoteles, & auditores viui cognoscebant de se hanc *non reminiscimur* de præteritis cognitis ab intellectu æterno in nobis existente, & iustè quærebant propter quid. De cognoscendis post mortem suam, nullam experientiam habebant, ergo malè docebantur propter quid.

12. Postulo, an conclusionem *non reminiscimur* de homine mortuo, an de intellectu separato ab homine mortuo intelligatis.

Si de mortuo, ineptum quæsitum est; nemo enim nescit, quòd mortui non exercent opera vitæ; nemo ignorat, id, quod non est, non posse agere.

13. Item. In ratione Aristoteles petit principium, procedens ex ignotioribus. Notior est ista conclusio, *homo mortuus non reminiscitur*, quàm propositio ista *intellectus impassibilis nihil intelligit sine passiuo*. Et quàm illa, *in homine est intellectus impassibilis, & passiuus corruptibilis*.

Si de intellectu separato sit conclusio, falsificatis conclusionem, nam superius ad num. 49. contenditis, species, habitus, & actus intelligendi, ac reminiscendi esse in separato intellectu.

14. Falsificatis textum, si per vos intellectus separatus nihil intelligat sine passiuo: iam enim erit otiosus in æternum. Quod mortalitatis assertores volunt.

15. Insuper *nos* est subiectum quæsiti, si intellectus separatus intelligitur per *nos*, & intellectus per Aristotelem in textu est causa quæsiti; confunditis subiectum, & causam. Alia quoque incommoda considerabunt accurati Peripatetici. Hæc mihi se se offerunt.

Offensio *Quæ Aristotelis doctrina præsenti dubitationi applicari minimè potest.*

40. Defensio. Vestra expositio non potest applicari, sed cur Aristotelis textus non potest.

Offensio *Nam difficultas vrget de anima, non in statu separationis, sed nouo corpori coniuncta, cur non recordetur eorum, quæ nouit in alio corpore.*

LX. 41. Defensio. Propterea exposuistis textum de anima separata, ne applicaretur. Sed textus est de coniuncta. Quamuis vos malè ipsum recordari tribuatis animæ, cum sit compositi.

Itaque formo problema. Si intellectus æternus fuit in homine præterito, & nunc est in nobis; nos autem, vt constat, non reminiscimur præteritorũ in alio homine: quæritur propter quid non reminiscimur?

Respondetur, in homine est duplex intellectus, alter æternus, qui est impassibilis: alter passiuus, qui est corruptibilis. Eaque lex naturæ est, vt intellectus impassibilis existens in corpore, nihil intelligat sine intellectu passiuo corruptibili: hoc est sinè phantasia offerente obiecta ex 3. de anima 30. 39. Sed intellectus impassibilis, qui fuit in homine præterito, est etiam in in nobis: intellectus verò passiuus hominis præteriti corruptus est, nec est in nobis. Igitur intellectus impassibilis in nobis existens nihil præteriti hominis intelligit. Quando autem intellectus impassibilis præterita non intelligit, nos præteritorum nõ reminiscimur, ergo meritò non reminiscimur præteritorum in alio homine. En Aristotelis doctrinam applicatam.

LXI. Posset ratio vniuersalior formari. Si intellectus impassibilis in nobis intelligit præterita in alio homine: hoc est cum phantasia vel præteriti, vel præsentis hominis. Non præteriti, quia corrupta est. Non præsentis, quia per secundum de anima 161. & de somnijs cap. 1. phantasia est motus à sensu secundum a-

ctum

ctum facto. Sed actus sensuum exteriorum præteriti hominis, & motus phantasiæ præteritæ non sunt in phantasia præsenti, quia ista tunc non erat, ergo phantasia præsens non habet species obiecti proximi, & remoti, quæ erant in preterita phantasia: nec enim migrant de subiecto in subiectum, ergo non reminiscimur.

In quo statu scilicet in corpore nouo vtique ei imaginatio non deest, vt eius ministerio valeat vti speciebus iam pridem acquisitis in alio corpore. Offensio

Primò supponitis vnum falsum, nempe quòd intellectus in separatione à corpore conseruet in se species, & habitus memorabilium cognitorum ante separationem, quod quidem iam ante reprobatum est. Scotus quidem in 4. dist. 45. quæst. 1. B. asserit valdè irrationale esse, quòd species, & scientiæ maneant, ità vt eorum actus non possint haberi post mortem. Atqui secundum Aristotelem 1. de anima 65. & 66. intellectus separatus non meminit, non reminiscitur (quod & vos nunc dicitis, intellectum scilicet post mortem nòn reminisci, cuius oppositum superius dicebatis ad num. 49.) ergo dicendum est neque species, neque habitus sensilium prius cognitorum in separato intellectu manere. LXII 42. Defensio. Scot. 1. de anima 65.

Secundò, affirmatis in corpore nouo imaginationem non deesse intellectui, vt eius ministerio valeat vti speciebus prius acquisitis in alio corpore, qui est error manifestus. Siquidem imaginatio, vt potentia est non sufficit ad reminisci; sed requiritur phantasma, & consideratio actualis ipsius phantasmatis in imaginatione adhoc, vt intellectus valeat vti scientia acquisita. Sicue enim intellectus intelligat quantum, siuè non quantum semper in imaginatione ob oculos ponit quātū, ex cap. 1. de memor. quia sic intenditur species intelligibilis, & intellectio ex cooperatione phantasię. At phantasia noua nō habet species veteris. ad reminisci. ex 1. de memor. Scot. 4. d. 45. q. 1.

Deinde ad memoriam non est sufficiens vna species, immò requiritur in imaginatione duplex species memorialis, vna de obiecto proximo præterito, vt de actu videndi, vel audiendi; reliqua de obiecto remoto, vt albi, vel vocis: quæ species in corpore præcedente erant de cognitis sensu, & intellectu: sed de- LXIII.

 structo

structo subiecto *in quo*, accidens non potest esse sine eo: destructæ igitur sunt species memoriales obiecti proximi, & remoti vnde in corpore nouo non potest esse reminiscentia, vel memoria obiecti proximi, vel remoti cognitorum in corpore præcedenti. Atque vt video, hucusque, quæcunque ego dico, probo: Vos quæcunque dicitis, sine probatione proponitis.

Offensio *Dicere autem, quod ad hunc actum necessaria foret imaginatiua alterius corporis, & non sufficere imaginatiuam præsentis corporis, vt Ferchius innuit est, prorsus voluntariè dictum.*

LXIV. 43. Defensio. Si ego voluntariè sum locutus, & hoc vobis non placet: Vos ne loquamini voluntariè, sed rationem afferte, vt rationabiliter loquamini. At à me dictum de imaginatione præcedente requisita, vos voluntariè, & sine ratione reijcitis, ponendo sufficientiam imaginationis nouæ. Quanquam ego non voluntariè scripsi, sed vest. 6. num. 146. probaui ex Aristotele in 1. de anima 66. dicente, destructo coniuncto, intellectum non meminisse, aut reminisci, quoniam hæc erant ipsius communis. Hanc probationem voluntariè omisistis, vt diceretis, me loqui voluntariè. Si ergo ex 1. cap. de mem. & reminisc. necessaria est duplex species, *& actus præteriti*, vt quod vidit, & *obiecti cogniti* per actum præteritum, vt albi: suntque istæ species ipsius communis destructi, destructæ sunt species obiecti proximi, & remoti. Sunt ergo irreparabiles eædem numero per secundum de generat. cap. vlt. ergo impossibile est, vt intellectus æternus in corpore nouo meminerit, seu reminiscatur præcognitorum in corpore corrupto. Voluntariè sum locutus, sed ad voluntatem Aristotelis, non meam. Vos ad voluntatem vestram, non Aristotelis.

CAPVT VI.

Alius textus ex Ferchio sumptus, & ab Offensoribus obiectus soluitur: atque omnia ab eis obiecta tolluntur authoritate Aristotelis.

NAM inquit Aristoteles 1. *de anima* 65. *quòd si senex acciperet oculum iuuenis, videret vt iuuenis; ergo si ad operationem sensitiuæ, quæ vtique est magis organis alligata, quàm intellectiua, sufficeret aliud organum, dummodo esset ei coniunctum, tantò magis in proposito dicendum est de anima rationali, quod imaginatiua corporis, quod nouiter informat, sufficit ei ad exercendam quancunque operationem ab ea dependentem, quam in alio corpore poterat exercere, nec opus esse imaginatiua illius.* Offens.

Signandus albo lapillo esset hic locus, in quo textum Aristotelis aliquem contra me producitis; nisi illum emendicassetis à à Vestigat. 6. num. 66. Vnde accipere solutionem poteratis, qui accepistis inde oppositionem. Quia verò textus tres primi de anima, nempè 64. 65. 66. totam molem vestrarum impugnationum euertit, hunc in locum ipsos adscribo textus, vt ex illorum consideratione appareat Aristotelis mens, & vestra mens Aristoteli aduersa. LXV. 44. De senso.

Tex. 64. *Dicere autem irasci animam simile est, ac si quis dicat eam texere, vel ædificare: melius enim fortasis est non dicere animam misereri, aut addiscere, aut cogitare, sed hominem animas hoc autem non tanquam motu in illa existente, sed aliquando quidem vsque ad illam, aliquando quidem ab illa, vt sensus quidem ab his: reminiscentia verò ab illa ad motus, qui sunt in sensuum instrumentis, aut quietes.*

Tex. 65. *Intellectus autem videtur innasci, substantia quædam existens, & non corrumpi. Maximè enim corrumperetur vtique ab ea, quæ est in senio debilitate: nunc autem, quemadmodum in sensorijs accidit. Si enim acciperet senex oculum talem, & videret vtique sicut & iuuenis. Quapropter senium non est, quia sustinuit aliquid anima, sed id, in quo, sicut in ebrietatibus, & morbis.*

Tex 66. *Ipsum igitur intelligere, & ipsum speculari marcescit alio quodam interius corrupto, ipsum autem impassibile est. Cogitare autem, & amare, aut odisse non sunt illius passiones, sed huius habentis illud, secundum quod illud habet. Quarè & hoc corrupto neque meminit, neque amat; non enim illius erant, sed communis, quod quidem destructum est.*

LXVI. In his textibus Aristoteles ponit hanc assertionem de principio intellectiuo. Intellectus, seu intellectiuum est substantia quædam existens, & non nascitur, sed innascitur in corpore, quando scilicet ad corpus accedit; & item intellectiuum non corrumpitur, quando à corpore recedit; consequens est quod intellectiuum est substantia præexistens ante corpus, & post corpus existens, quæ nec nascitur cum corpore, sed inducitur in corpus: neque corrumpitur cum corpore, sed ex corpore incolumis educitur.

Corollarium contra vos. Aristoteles ponit principium intellectiuum esse æternum, incorruptibile, immortale. Vos autē Aristoteli oppositum attribuitis, & ad hoc dicitis, vos potiores habere authoritates.

Secundò, Aristoteles probans intellectum esse incorruptibilē, recurrit ad exemplum in sensitiua anima; nam si sensitiua oculo senis abiecto, oculum iuuenis acciperet, videret vtiq; vt iuuenis. Sic anima intellectiua, si abiecerit corpus senile, & migrauerit in corpus nouum iuuenile, intelliget vtiq;, vt in priori corpore iuuene. Et passio iuuentutis, senectutis, corruptionis, generationis erit in subiecto corpore *in quo*, non erit in ipso intellectiuo. Hoc dictum ex hypothesi est in parte sensitiua: absolutè assertum est in parte intellectiua, quoniam sensitiua corrumpitur per accidens ad corruptionem corporis, eò quòd non potest operari sine corpore, intellectiua est simpliciter separabilis, quia potest operari sine corpore, & ex consequenti potest esse sine corpore.

Corollarium contra vos. Aristoteles in hoc textu 65. ponit migrationem intellectiui de corpore priore, quod corrumpitur, in corpus nouum, quod generatur eiusdem speciei tamen; sicuti si migraret sensitiua de oculo humano in oculum humanū.

Vos

Vos dicebatis, hanc migrationem ab Aristotele positam in corpora eiusdem speciei esse fabulam Pythagoricam.

Tertiò. Aristoteles asserit sensitiuam posse videre in oculo iuuenis, sicut videbat in oculo præcedente senis, quando ille præcedens erat iuuenis. At non dicit in migratione sensitiuæ de oculo in oculum migrare easdem species prius manentes in oculo senis; erit ergo visio eiusdem rationis in oculo præcedente, & sequente, sed non erit per easdem species repræsentantes, vel obiecta visa, vel visiones oculi senescentis; quoniam vt habemus ante prædicamenta, accidens non potest esse sine eo, *in quo* est. Vos autem volebatis, quòd non solum eædem essent operationes, sed etiam eorumdem obiectorum, scilicet proximi, & remoti. At Aristoteles oppositum dicit, abiecto corpore habente, intellectum non reminisci, non meminisse. Quare phantasia præcedens est necessaria ad meminisse præteritorũ in corpore corrupto, & sequens non sufficit. LXVII *De somnijs cap. 2* *Ante prædicam.*

Ex istis textibus, breuiter percurrens obiectiones vestras, ostendo cuncta solui.

Primò proponebatis, non probabatis tamen, me, cogi admittere circulationem naturaliter ad eadem corpora. LXVIII

Respondeo, sensitiua migrat de oculo senis in alium oculum iuuenis secundum Aristotelem. Hoc est intellectiuum de corpore senescente, quod corrumpitur, migrat, non in idem, sed in aliud corpus, quod nascitur.

Secundò proponebatis contra circulationem in quoduis corpus, siuè eiusdem, siuè alterius speciei.

Respondeo; hoc est contra textum 65. in quo ponitur circulatio de oculo in oculum hominis, hoc est de corpore hominis in corpus hominis.

Tertiò, ex Augustino dicebatis tolli beatitudinem veram, vt si anima credit se non regressuram, fallitur, nec est beata; si credit se regressuram timet, & amissionem bonorum, quæ habet, & incursum malorum, quæ imminent, nec est beata. LXIX.

Respondeo Aristoteles ait, quòd intellectus, corrupto corpore, non meminit, non reminiscitur, non amat, non odit. Spes est amor futuri boni, timor est odium futuri mali. Sed ex A-

ristotele

ristotele ista non sunt in anima separata, & argumentum supponit falsum, quòd hæc possint esse in ea, dum separata est. Similiter quòd aliquod sensibile possit cognosci ab anima, dum est à sensu abiuncta, quod etiam est falsum apud Arist. Anima igitur separata proculdubio seipsam intelligit, fortè & superiora entia: inferiora minimè; sed naturali necessitate, recurrente suæ circulationis ordine, sine prænotione futuri status iungitur corpori: & huc Suessanus aspexit in 5. phys. ad tex. 38.

LXX. Proponebatis quartò, supposita æternitate mundi candidiores Philosophos defendere immortalitatem intellectus humani cum perpetua beatitudine de possibili, at circulatio id non defendit.

Respondeo, me neque candidiorem, neque candidum philosophum appellari. Nam si ità me nuncupem, quot quæso turbas commoueretis vsque ad cælos, vsque ad abyssos? qui propter ingentem apparatum duorum verborum *ignotam peregrinitatem*, quinque columnas consumpsistis? Itaque ego non candidus, dico, quòd Aristoteles non candidus dixit: nempè intellectum non corrumpi; sed de corpore senili in corpus iuuenile transire, sicut sensitiua si de oculo in oculum transiret.

Proponebatis quintò nil referre, quòd anima sit mortalis, & quod sit immortalis cum regressu.

Respondeo, nil vestra referre. Sed ad Aristotelis mentem multum referre, qui iudicat melius esse intellectum non corrumpi; sed ad corruptionem corporis *in quo* migrare, veluti de oculo in oculum.

LXXI. Sextò proponebatis hanc immortalitatem esse exilem, & seruilem, quia cum debito regrediendi.

Respondeo, me nec magnam, nec paruam dare immortalitatem: sed talem, ac tantam in Vestigationibus Peripateticis dare debuisse, qualem, & quantam Peripateticorum Princeps dedit, scilicet immortalitatem cum migratione de corpore, quod corrumpitur, in corpus nouum, quod generatur.

LXXII. Septimo proponebatis, me destruere alium animæ statum, in quo recipiat præmia, & pœnas.

Respondeo, vos, qui animam mortalem vultis, aufertis alium

statum.

ſtatum. Ego alium ſtatum do cum Ariſtotele, in quo ſtatu anima intellectiua non meminit, vel reminiſcitur, non amat, vel odit. Igitur non meminit meritorum, vel demeritorum: ſed anima iuſta, contemplatione Dei, vt primi intelligibilis, & amabilis: atque ſui, vt intelligentis, & amantis metaphyſicè felicitate ſpeculatiua fruitur. Neque conſiderat, vel conſiderare ſimul poteſt inferiores anguſtias, vel delicias ſenſibiles, ſeù præteritas, ſeù futuras, imò tota fertur in pulcherrimum animæ terminum. Abſoluta periodo ſua, corpori iungitur, deſinente ſtatu ſeparationis, incipiente ſtatu coniunctionis. Cæteras conditiones, vel affectiones felicitatis, aut miſeriæ, quoniam Ariſtoteles cum ratione naturaliter cognoſcibili non potuit dicere, cum ratione tacuit.

Octauo proponebatis, quòd immortalitas cum circulatione eſt fabuloſior, quàm mortalitas.

Reſpondeo Ariſtoteles ità fabulatur. Quid facerem: niſi dicere, quod Ariſtoteles dicit, dum Ariſtotelis mentem veſtigo?

Nono proponitis, vos habere plura teſtimonia pro mortalitate, quàm pro circulatione.

Reſpondeo, hic vnus locus, quem nunc tractamus, eſt & pro immortalitate, & pro circulatione. Alia loca ſuppetunt; ſed non eſt ad rem nunc illa proferre, partim allata ſunt ab Excellentiſſimo Cottunio loco ſuperius citato, partim in mea Veſtigatione. Vos plura promittitis pro mortalitate, ſed communiter promiſſa non impletis; vnde vobis non credo.

10. Proponebatis, nullibi Ariſtoteles circulationem approbauit. LXXIII

Reſpondeo hoc dictum eſt ab authoritate negatiuè, nempè eſt fallacia conſequentis. Sed tamen hic locus primi de anima approbat migrationem de oculo in oculum, hoc eſt de corpore in corpus.

11. Proponitis, ſequi reminiſcentiam præcognitorum in alio corpore.

Reſpondeo in loco propoſito primi de anima negari conſequentiam; nam memoria & reminiſcentia ſunt ipſius communis, quòd corruptum eſt. Ergo & ſpecies memoriales in eo exi-

tentes, vel per se, vel per accidens, corrumpuntur. Impossibile autem est corruptum reparari: quarè & impossibile est reminisci.

12. Proponebatis intellectum post separationem retinere species, & habitus rerum pertinentium ad memoriam, & reminiscentiam.

Respondeo, locus citatus primi de anima retundit omnes conatus vestros. Motus enim memoriæ, & reminiscentiæ textu 64. non sunt in illa; sed ab illa, vel ad illam.

Hæc hactenus. Ex quibus patet vos contra Aristotelem dicere, quod phantasia noua sufficeret intellectui ad memoriam, & reminiscentiam cognitorum ab eodem intellectu cum phantasia veteri corrupta: immò & patet, hunc textum à vobis productum (ex me tamen furtò sublatum) contra vos egregiè pugnare, & pro me stare.

CAPVT VII.

Offensores argumentum à Ferchio emendicant, & opponunt solutionibus, quorum oppositiones resoluuntur.

Offensio LXXIV. *INsuper vt ipse ibidem contra se vrget.*

45. Defensio. Duo proposuistis facere contra me. Primum erat ostendere, quòd *textus à me citatus non fuerit ad rem*. Hoc fecistis hucusq; proponendo propositiones, quæ in tex. allato non erant; quarè hoc fecistis non probando. Secundum erat ostendere, *quòd mea solutio in se non satisfacit*. Hoc secundum expectabo, vt alio aliquo in libro faciatis: nam in hoc non fecistis.

Offensio *Insuper vt ipse ibidem contra se vrget, quòd hæc ratio sufficiens sit pro obliuione gestorum in alio corpore; quarè in nouo corpore assumpto non recordamur gestorum saltem extra corpus in præterito statu separationis.*

46. Defensio. Refertis dubitationem meam, non vestram. Sic opulentos libros facitis ex aliorum inuentis, non ex vestris. Sed locus citatus primi de anima 66. soluit & hoc dubium. Quia reminisci, & meminisse sunt operationes, vel passiones compositi ha-

bentis intellectum: non sunt operationes, vel passiones ipsius intellectus. At intellectus separatus in præterito statu separationis non est ipsum compositum ex corpore, & anima intellectiua, ergo non habet operationes vllas, quæ sint reminisci, vel meminisse, neque vllæ species repræsentatrices actuum intellectus separati recipiuntur in phantasia compositi noui, vel in composito nouo. Igitur neque compositum potest reminisci, *vt quod*; neque intellectus, *vt quo* gestorum in statu separationis.

Respondet (Ferchius) *quoniam intellectus possibilis innascitur in corpore sicut tabula, in qua nihil est depictum* 3. *de anima* 14. Offensio

Tres ibidem rationes attuli confirmantes responsionem. Ne autem Lectoris memoria confundatur, singillatim referam opposita à vobis. Adversum omnes ita scribitis in communi, vt ad primam in particulari oppositum dirigatur. 47. Defensio.

At nec rursus textus facit ad rem, nec solutio vim difficultatis eneruat; sed potius confirmat. Nam Aristoteles ibi ideò dixit intellectum possibilem ideò innasci sicut tabula, in qua nihil est depictum, quia supponebat tunc primo innasci, & fieri: non autem, quod præcederet in alio statu; nam si hoc supposuisset, sanè non dixisset antecedere omni specie nudum. Offensio

Aristoteles de nuditate loquitur in tex. *Oportet autem sic, vt in tabula, in qua nihil est scriptum actu, quod quidem accidit in intellectu.* De nuditate ab omni specie inexistente in intellectu textum attuli: & textus hoc dicit. De innasci vel primò, vel secūdò, vel decimò, nihil in textu Aristotelis: componitis textus nouos, & putatis me decipere? LXXV. 48. Defensio.

Secundò, scribitis, *quia Aristoteles* supponebat tunc primò innasci, & fieri: Quomodo probatis hoc ab Aristotele ibi fuisse suppositum? Verba ne datis, an oracula funditis? Et audetis dicere textum non esse ad rem? Ad rem est de nuditate ab omni specie. Ad rem non est de vestris suppositionibus.

Tertiò, fieri intellectum tunc primò est simpliciter falsum in Aristotele, & à me notatum Vestigatione 6. à num. 146. & probatum ex 2. de generatione animalium cap. 3. quòd solus intellectus est ante corpus, & extrinsecus accedit. Sic in 1. de anima 65. *Intellectus innasci videtur substantia quadam existens, & non* *2. de gen. animal.* *1. anima 65.*

corrumpi; est ergo substantia quædam existens ante corpus: & non nascitur cum corpore, sed tantùm innascitur: & postea in corruptione corporis non corrumpitur.

Rursus in 1. de anima 82. de intellectu animastico. *Rationabilissimum enim esse hunc antiquissimum, & dominum secundum naturam.* Si antiquissimus, & elementis prior secundum naturam: qui fieri potest, vt fiat, quando innascitur in corpus nouum?

LXXVI. 12. met. 17. Item ex 12. metaph. 17. anima, quæ est intellectus post compositum permanet; sed ex Aristotele in primo de cælo, quod est incorruptibile à parte post, est ingenerabile à parte ante. Quam propositionem si negatis, delete eam ex Scoto in 4. dist. 43.

Scot. quæst. 2. H. scribente. *Præterea principium videtur apud eum (Aristotelem) quod incipit esse, desinit esse. Vnde in primo de cælo contra Platonem videtur habere pro incompossibili, quòd aliquid inceperit, & sit æternum.*

3. de anima 20. Et in tertio de anima 20. de intellectu scribitur *Separatus autem solùm est id, quod est, & hoc solum est immortale, & perpetuum.* Sed in græco, loco vocis *perpetuum* est vox *æternum*. Quæ vox absolutè prolata significat id, quod nec incipit à parte ante, nec desinit à parte post. Omninò igitur est contra Aristotelis sententiam (supposita æternitate motus) quòd intellectus tunc primò fiat, vel tunc primò innascatur. Neque hoc in vllo ex textibus à me citatis Aristoteles dixit, neque vos vllum textum citatis. Sed falsò supponitis esse in textu, quod in textu non est. Supponentes dicta vestra pro Aristotelicis, omnia probabitis ad votum, immò verius nulla.

Quartò, falsò additis Aristotelem non supponere, quòd intellectus præcederet in alio statu. Sed hoc quoque proponitis, non probatis. Agnosco tamen artificium vestrum. Sternitis vobis viam ad mortalitatem animorum; nam si ante corpus non fuit, ergo nec post corpus erit, accepta maiore Scoti, *quod incipit esse, desinit esse.*

LXXVII Quinto subdidistis. *Nam si hoc supposuisset, sanè non dixisset accedere omni specie nudum.* Hic vaticinia canitis: secreta mentis Aristotelicæ diuinatis; principium pro more petitis, nullo ex Aristotelis textu probantes; ergo estis maximi proponentes, minimi probantes.

Sed

Sed Aristotelis doctrina est vniuersalis,& scientifica. Quamobrem quotiescunque intellectus accedit ad aliquod corpus, accedit, veluti tabula, in qua nihil est scriptum: ergo quando innascitur in hoc corpore, quouis demonstrato, & si tunc primò non innascitur in corpore, adhuc est veluti tabula non scripta. Si autem contenditis, quòd si secundò, vel tertiò accedat ad corpus, tunc non sit veluti tabula nuda, id probare debetis. Fortasse probabitis aliàs.

Et iure ex proportione materiæ, materia quippè non recipit formam nouam, nisi veteribus abiectis, vt nuda accedat ad nudam. Ità intellectus accessurus ad corpus denudatur ab accidentibus oppositi status, scilicet separationis. Offensio.

In referendo hanc meam rationem detraxistis parenthesim (saltem in formis disparatis) non sine causa. 49. Defensio.

Nec ratio, quam adducit hic author ex proportione formæ ad materiam conuincit, materia enim denudari debet veteribus formis, vt nouam suscipiat, quia illæ opponebantur nouæ, & eius accessum impediebant. At non videtur, cur anima debeat pariter exuere species, vel habitus, quos in statu separationis habebat, quia hæc accidentia non impediunt eius coniunctionem cum corpore. Offensio.

Respondetis, non probatis. Formas veteres opponi nouæ formæ disparatæ rectè dicitur: sed in subordinatis falsò dicitur; propterea ego limitationem adiunxi, vos omisistis. Sed materia non solùm veteribus exuitur formis, vt nouas induat: sed etiã consequentibus accidentibus ad formas veteres exuitur, vt magnitudine, & figura, & alijs, licet in his accidentibus non sit oppositio. Quomodo autem formæ opponantur, aliàs excussum est. 50. Defensio.

In secunda parte meæ rationis, dixi accidentia oppositorum statuum esse illa, quæ sunt in statu separationis, & in statu coniunctionis. Si autem sunt opposita, se inuicem impediunt. Vos dicitis, quòd non impediunt coniunctionem animæ pridem separatæ, atq; ideò quòd non opponuntur hæc accidentia. Nonne petitis principiũ? Satis est si antecedentia, comitantia, vel cõsequentia impediant. Supponitis animã separatã habere habitus, & species: nonne & hoc est cõtra Aristotelem, vt supra diximus? LXXVIII

Opposi-

2 gener. 56. Oppoſitorum oppoſitæ ſunt cauſæ, & è contrà; ſed ſtatus ſeparationis, & ſtatus coniunctionis ſunt oppoſiti, vt patet ex terminis, ergo oppoſitos effectus gignunt in intellectu. Intellectus coniunctus eſt alligatus ſenſibus in recipiendis obiectis, & obiectorum cognitione, nec poteſt habere obiecta ſoluta à ſenſibus niſi fruſtrà, & incompoſſibilia. Separatus eſt ſolutus à ſenſibus, & ſenſilibus, & à ſenſibus nihil poteſt recipere.

Offenſio *Ratio quoque ſtatus coniunctionis* (ſubdit) *hoc exigit, ſcilicet propter ordinem potentiarum cognitiuarum in agendo, ſicut in eſſendo; in eſſendo materia eſt propter formam, corpus propter animam: in agendo actio corporis eſt propter actionem animæ, & actio formæ ſenſitiuæ propter actionem formæ intellectiuæ. Hæc cum ità ſint, neceſſarium eſt intellectiones, & habitus animæ ſeparatæ in iterata coniunctione deleri, ne anima occupata circa obiecta ſecum aduecta, naturalem famulatum reſpueret.*

51. Defenſio. Agnoſco hanc rationem meam tertiam eſſe. Quid ad hanc vel reſpondetis, vel obijcitis?

Offenſio *Alia tandem ratio ex ſtatu coniunctionis deducta, potius nobis fauet, ſi nanq; actio corporis eſt propter actionem animæ, & actio animæ ſenſitiuæ propter actionem animæ intellectiuæ. Quomodo hinc deducit, intellectiones, & habitus animæ ſeparatæ in iterata coniunctione deleri, ne anima occupata circa obiecta ſecum aduecta naturalem famulatum reſpuat?*

LXXIX 52. Defenſio. Dicitis, quòd hęc ratio mea vobis fauet; ſed non oſtenditis, in quo faueat.

An fortè, quia non poteſtis probare ex ratione mea quicquam ſequi pro vobis: à parte arguentis fugitis ad partem reſpondentis: poſtulantes, vt ego probem cõſequentiam à me propoſitam? Hic mos eſt vobis frequens, & in propoſito etiam obſeruatus. Nam interrogatio veſtra talis eſt de me, *quomodo hinc deducit intellectiones, & habitus animæ ſeparatæ in iterata intellectione deleri &c.* Interrogatis ergo probationem à me, nihil probatis.

1. Probationes dedi, & dabo clarius. Natura neque redundat in ſuperfluis, neque deficit in neceſſarijs. Si anima coniuncta intelligat obiecta, & habitus ſpectantes ad ſtatum ſeparationis, iam impedietur ab intellectione obiectorum pertinentium (3. anima 45.)

ad

ad statum coniunctionis: 2. Topic. loc. 33. non contingit simul plura cogitare. Ergo superfluum est secum aduehere obiecta separationis: nam hoc est aduehere impedimenta.

2. Rursus anima intellectiua in corpore nihil intelligit sine ministerio corporis, & sensuum, 3. de anima 30. 39. Ergo obiecta separationis non intelliget, cum illa sint intelligibilia, & non per sensum, ergo frustrà essent aduecta; nam vel ipsa non intelliguntur, quia non per sensum: vel si intelliguntur, sensuum famulatus excluditur in eorum intellectione.

Corollarium hinc est. Modus intelligendi separationis non potest esse per sensum; modus intelligendi in statu coniunctionis non potest esse, nisi per sensum ex primo cap. de memor, & reminisc. ergo modi isti intelligendi sunt incompossibiles, & per consequens obiecta vnius status frustrà ponentur cum suis habitibus in alio statu.

3. Præterea, quando circa idem passum sunt duo agentia, vnum potentius, alterum debilius: potentius vincit, & excludit actionem debilioris præsertim si passum sit magis dispositum ad actum potentioris agentis. At uerò circa intellectum possibilem si agat intellectus faciens intellectionem cum obiecto separationis, & cum habitu perficiente intellectum ad agendum: hoc agens est potentius, tùm ratione obiecti, quoniam entia separata sunt maximè intelligibilia, tùm ratione potentiæ, & passiuæ, & actiuæ; nam intellectus noster maximam scientiam maximè desiderat, 1. metaph. 1. tùm ratione habitus inclinantis intellectum factorem intellectionis. At obiectum sensile est minus intelligibile, quàm separata: intellectus vterq; & faciens, & possibilis minus inclinatus ad sensile, & idem intellectus faciens à principio est sinè habitu, igitur intellectus possibilis recipiet intellectionem separatorum, & intellectio sensilium produci non poterit.

Lxxx. 1. cæli. 32

4. Ex 12. metaph. 51. continuatio laboriosa est intellectui existenti in potentia; nimirum, quoniam interpellatur intellectio vnius obiecti ab altero obiecto. Esset igitur intellectus in corpore tanquam Ixion ex 2. de cælo in continuo labore continuandi intellectionem circa separata, & depellendi intellectio-

nem corporalium, & sensilium. Propter quod natura, quæ senem corporalium, & sensilium. Propter quod natura, quæ secreuit statum separationis à statu coniunctionis: secreuit modum oppositum, & oppositum pro istis statibus: prouiditq; , vt in vno statu non haberentur ea, quæ spectant ad alterum, neque species, neque habitus.

LXXXI. 5. Ad hæc in 3. de anima 61. probans Aristoteles in nullo corpore progressiuo reperiri intellectiuum sine sensitiuo. Probat, quia hoc neque esset melius animæ, neque corpori. Non melius ipsi animæ, quia non magis intelliget sine sensu; non melius corpori, quia sic corpus melius non habebit.

Declaro primũ: si anima intellectiua in corpore esset sine sensu, aut intelligeret obiecta separata sine ministerio sensuũ, aut intelligeret ipsa sensibilia sine eodẽ ministerio. Non secundũ, quoniã ex 3. de anima 30. & 39. Necesse est intelligentem phantasmata tanquam obiecta speculari: ergo ipsa sensibilia sine sensu omnino non intelliget: 1. post. 134. deficiente sensu, deficit scientia sensibilium illius sensus. Si separata intelligat, hoc etiam est contra experientiam ex cap. 1. de memoria, quia nunquam intelligit non quantum, nisi ponat ob oculos quantum; ergo frustrà prorsus erunt species, vel obiecta, vel habitus separatorum: quorum, experientia teste, nullam habemus intellectionem, nisi cum sensu. Incideremusque in positionem Platonis ponentis, quòd habitus meliores lateant. Quæ cum ità sint, anima circa obiecta secum aduecta: Aut nullatenus occupatur, & frustrà illa aduehit. Sed Deus, & natura nihil faciunt frustra 1. de cælo 32. Aut illa separata intelligit, sine sensu scilicet, & hoc non est melius ipsi animæ propter causas dictas.

de incessu animal. cap. 2.

Declaro secundum, scilicet, Non est melius ipsi corpori habere intellectum sine sensu: primò, quia perfectio animæ vegetalis, & sensualis ei adimitur. Secundò, quia intellectus non cognoscet corpus, & actiones corporis, neque per consequens eas diriget, & ordinabit in finem, siuè bonum, & corporis, & animę, & totius compositi. Quamobrem natura ad melius tùm animę, tùm corporis, tùm totius compositi constituit, vt intellectus in corpore existens nihil cognoscat, nisi famulatu corporis, & sensuum; quem famulatum non respiceret, si obi-

ecta

ecta meliora sinè hoc famulatu cognoscere posset, & in eorum cognitione felicitate potiri. Qui enim habet finem, non quærit media ad acquirendum finem.

Sic ego probo consequentiam, satis etiam sine probatione notam non claudentibus oculos intellectus. Omni enim agenti per cognitionem necessaria est determinata cognitio sui finis, & mediorum ad finem ordinatorum. Sed anima est in corpore tanquam finis, & agens, & forma 2. de anima 36. est autem agens per cognitionem, ergo debet cognoscere, & se, & corpus, & sensum, quæ sunt propter animam; vt ità per cognitionē ipsum esse corporis in actu primo, & secundo, sic & esse animæ, & esse totius hominis adipiscatur, conseruet, & ad optimum esse deducat. Non potest autem cognoscere simul, & separata, & coniuncta: atque si separata cognosceret sine sensu, impediretur in cognitione corporis, & sensus à separato, vt à potentiori agente: sed neque indigeret sensu, quia in separatis obiectis felicitate potiretur contemplatiua sine sensu. Quarè in deterius commutaretur, si ad sensibilia aduerteret, quod absurdum est 12. metaph. 51. Ideò natura sagax, vt intellectus ex necessitate corporis, & sensuum curam haberet, sanxit, ne felicitas speculatiua, aut actiua posset haberi ab intellectu coniuncto sine sensuum famulatu, Lxxxii.

Immò hæc consequentia supponit animam famulari corpori, non corpus animæ: quarè ex illo antecedenti oppositum sui consequentis potius deduci debet. Offensio

Facillima propositio; sed pessima probatio. Nego omnes, & singulas propositiones, quas nullatenus probatis. Non dico vos ignorantes, absit. Sed dico, quòd nascitur hæc vestra deductio ex ignorantia terminorum, quis sit liber, vel non liber, dominus, vel seruus. Liber est, qui est gratia sui, non alterius 1. metaph. c. 2. Dominus est, qui est gratia sui, & habet seruos, qui sint gratia ipsiusmet domini. Seruus autem & est, & operatur non in gratiam sui ipsius, sed in gratiam domini sui. Dominus tenetur curare de virtutibus serui, & tùm docendo, tùm operando ordinare seruum ad bonum ipsius domini, & totius domus, sic in 1, polit. cap. 4. & 6. & vlt. Sed animus natu- Lxxxiii. 53. Defensio.

raliter imperat corpori ex eodem libro; vnde ideò animus est dominus, quia & corpus, & sensus secundum naturam sunt propter animum; igitur in argumento meo, cum dicatur *corpus, & actiones eius sunt propter animam: sensus, & actiones eius sunt propter animam intellectiuam*: atque hæc sit minor. Accepta definitione terminorum *liber*, & *dominus*, & *non liber*, & *seruus* pro maiore; infertur ergo anima intellectiua est libera, & domina: corpus, & sensus sunt non liberi, sed serui animæ intellectiuæ; sic ego decenter argumentatus sum. Vobis tamen concedo licentiam indecenter arguendi, vt ille dicatur seruus, qui est gratia sui: ille dominus, qui est gratia alterius.

LXXXIV. An quia Dominus, vel Rex cogitat de senatoribus, militibus, de satellitibus, de remigibus, denique de omnibus Reipub. vel domesticæ membris: propterea erit seruus istorum, & non potius princeps, ac dominans? Sic intellectiua vtitur ministerio corporis, & sensus, at non in gratiam illorum vtitur, sed in gratiam sui, ac totius, ideò intellectiua regit, dominatur, ac libera est.

Denique sub numero 171. duo proponitis.

Primum *At nec rursus textus facit ad rem*. Quod vidimus, nempè textum facere ad nuditatem intellectus, quæ res erat à me proposita. Vestra additamenta non esse ad rem, quæ sunt de primitate innascendi in corpus, de suppositionibus vestris diuinatorijs, de fieri ipsius intellectus simul cum corpore, quæ omninò in textu non sunt.

Secundum. *Nec solutio vim difficultatis eneruat; sed potius confirmat*. Hoc proponere voluistis; sed prosecutionem in calamo retinuistis. Nihil quippè contra solutionem est dictum à vobis: sed rationes duas meas soluere tentastis. Tentatio tamen vana fuit.

CA-

CAPVT VIII.

Offensores afferunt rationem Scoti contra Ferchium, sed non esse contra Ferchium ostenditur.

lib. de gener. car. 324. col. 1 Offensio num. 172

TAndem vltima quoque ratio ex actibus, & habitibus voluntatis deducta, quam vrgebat Scotus contra Platonicam circulationem, contra quoque Ferchianam militat.

Neque de Platonica, neque de Ferchiana quicquam aufert Scoti ratio. Scotus arguit contra circulationem, quam aliqui impostores afferunt dicentes, statis temporibus omnia eadem numero reditura, quò ad actus, passiones, substantias, accidentia. Hanc vos Platonicis imponitis opinionem, quam nemo Platonicus tenuit omnino; sic Philosophis grauissimis falsas opiniones imponitis, vt in eis refellendis videamini sapientes. Tantum potest amor sui in quibusdam, vt viros celeberrimos obscurent, quò ipsi clarescant. In Ferchiana circulatione, verius dicite Aristotelicam, qua de corpore in corpus, vt de oculo in oculum migrat intellectus, nulla species, nullus habitus, nullus actus in præcedente corpore obtentus in nouum corpus affertur. Sed substantia intellectus sola de oculo sene in oculum iuuenem transit, constituens nouum compositum, & nouos actus eliciens. Lxxxv. 54. Defensio.

Multi nanque habitus in voluntate generati in statu coniunctionis permanebunt in ipsa in statu separationis, & tandiù conseruari poterunt, quousque recurrente vice sua iterum corpori vniatur. Et sic iste homo in eadem inclinabitur vitia, in quæ alter homo ex præcedenti corpore constitutus. Offensio

Superius furiosa contentione volebatis, quòd homo constitutus ex eodem intellectu cum præcedente corpore corrupto, & homo constitutus ex eodem intellectu cum corpore de nouo genito, esset idem homo numero. Nunc veritate conuicti dicitis, quòd esset alter, & alter homo. Quare estis in redargutione. Hoc secundum verum est, primum autem dictum vestrum est falsissimo falsius: imitor phrasim vestram. 55. Defensio. *Redarguunt se offensores*

Asseritis hoc argumentum vestrũ esse Scoticum · Reuera neq; cum Aristotele, neque cum Scoto est.

Non cum Aristotele, quoniam amare, & odisse non sunt operationes intellectus; sed compositi, quo destructo, intellectus amare, aut odisse non potest 1. de anima *66*. Non potest tristari, aut gaudere, irasci, vel timere 1. de anima *63*. non potest misereri, cogitare, addiscere, reminisci 1. de anima 64. Deniq; hæc dicere de anima intellectiua, est, ac si diceretis animam texere, vel ædificare.

Alio quoque fundamento hoc argumentum vestrum labascit. Status coniunctionis, & status separationis sunt status oppositi in anima rationali: oppositorũ oppositæ sunt cõditiones & affectiones quatenus huiusmodi. Quando igitur anima transit ab vno statu ad alium, omnia præteriti status accidentia deponit, & nuda procedit ad statum oppositum: vt alternatim fungatur operationibus congruis huic, vel illi statui. Nullus igitur habitus vel bonus, vel malus cum intellectiua recedente recedit de corpore; sed intereunte corpore interit, vt superius probatum est. Quare nullus habitus affertur in corpus nouum.

2. de gener. 56.

Deniq; ad incõueniens arguo: cũ .n. anima intellectiua in corpus innascitur, ex corpore multas prauas inclinationes concupiscẽtiæ, & iracundiæ subit propter pugnã sensualis appetitus cõtra rationem, & corporis contra animam. Non ergo à Deo esset anima in corpus infundenda vnquam, ne à corpore, & sensu inclinetur ad ista vitia. Id concludit vestrum argumentum; siue enim inclinetur ex habitu accidentali, siuè ex corpore, & sensu substantiali, nec non & ex accidentibus horum: vtroq; modo est inclinatio ad vitia. Si hæc ergo inclinatio prohibet iteratam vnionem, prohibet & primam vnionem animæ cum corpore. Hoc ex vestra doctrina sequitur.

LXXXVI. Non cum Scoto arguitis. Scotus enim disputat contra asserentes animam necessariò esse habituram eosdem actus numero. At circulatio Aristotelica actus, habitus, species in destructione hominis destructas, omninò irreparabiles ponit. Vnde non erunt ijdem actus numero, neque in intellectu, neque in voluntate.

Hæc

Offensio

Hæc igitur, & alia absurda, quæ facilè consideranti occurrent, sequuntur in vera philosophia, ac etiam Peripatetica ex animarum circulatione, quam Ferchius antiquatam, & obsoletam nuper suscitauit.

56. Defensio.

Aliud est vera philosophia, aliud philosophia Aristotelis. In vera philosophia nullum falsum, nullus error esse potest. In philosophia non ponitur motus æternitas, nec ponitur circulatio animæ intellectiuæ de corpore humano in corpus humanum. Aeternitas motus est vnus error, ex quo sequitur alter circulationis animorum. In philosophia Aristotelis nonnulli errores irrepserunt, non ex defectu philosophiæ, sed philosophi. Vos Offensores tenetis cum Aristotele mundum, motum, tempus esse æterna à parte ante, & post, qui sunt sex errores. Tenetis Deum necessariò agere ad extra; mancipatum esse causis secundis, animas intellectiuas esse mortales, intelligentias esse formaliter necessarias, æternas, actus puros, impeccabiles, naturaliter beatas, hoc est Deos multos, & alia quamplurima. Quæ tamen non omnia, pace vestra, si pacem non oderitis, Aristoteles tenet philosophicè; sed populariter tantùm quædam ex his tenet. In meis Vestigationibus Peripateticis philosophiam Aristotelis quæro, veram philosophiam non quæro. Extra propositum ergo loquimini, si de vera philosophia promatis absurda. Si de Peripatetica philosophia deduxeritis, ad propositum quidem erit sermo: sed vos hactenus pauca proposuistis, nulla probastis.

Hic iactatis alia esse absurda. Sed aliud est iactanter loqui, aliud rationabiliter loqui.

Offensio.

Et quidem absque necessitate; argumentum enim illud de infinitate animarum ex mundi æternitate, & animæ immortalitate deductum, quod ipsum in hanc fabulosam impulit opinionem, facillimè soluitur à Scoto 2. metaph. quæst. 6. §. Ad rationes. Et Tromb. tractatu de plurific. animarum contra Auerroem art. 2. parte 2. in sol. ad 6. quod multitudo animarum, quæ modo extarent, adhuc non foret infinita cathegorematicè sed syncathegorematicè tantùm, quia et fieri potest, immò quotidiè, fit additio, vt diximus disp. 10. phys. quæst. 3. Quomodo autem infinitas syncathegorematica, quæ potentialitatem sapit,

etiam

etiam in rebus actualibus possit reperiri, declaramus eadem disp. quæst. 1. art. 1. & disput. 9. quæst. 2. art. 6. ad 5.

LXXVII. 47. Defensio. Circulationem animarum Aristotelicam multis titulis ignominiosis vos pro vestra modestia vituperatis. Pythagoricam, fabulosam, antiquatam, obsoletam dicitis, absurdam. Quasi non liceat par pari referre, si vellem. Vestra opinio de animorum mortalitate Epicurea est, porcina est, exitialis, & absurdissima supra omnem absurditatem est, sentina vitiorum est, fundamentum Atheistarum est. Malim ego Pythagoram authorē cum suis fabulis antiquitati admirandis, quàm Epicurum cum suis placitis suillis. Sed temperabo me, ne vobis similis efficiar. Pro iure iniurias vos refertis, nolo ego maledictum pro maledicto referre. Indicaui tamen, quàm facile sit maledicere. Maledicentia in infinitum excresceret pro vtraq; parte. Dicamus alia.

Antiquatam affirmatis migrationem animarum. Apud vestrates antiquatam concedo, apud Aristotelicos nego. Duas proinde classes Peripateticorum facio in re nostra. Prima est eorum, qui animam informatricem hominis dicunt esse corruptibilem: sed intellectum vnum in omnibus hominibus ponunt, siuè ille sit Deus, siuè alius à Deo. In qua sententia sunt Theophrastus, Themistius, Auerroes, Aphrodiseus, & ex latinis Iandunus, Zabarella, Vicomercatus, Piccolomineus, Gianinius, & alij plurimi. Hi omnes illum vnum intellectum de homine moriente in hominem nascentem migrare docent. Hanc de migratione intellectus opinionem asserere obsoletam, & antiquatam est res manifestissimas negare, scilicet nimium frequentes, Aphrodisei, & Auerrois scholas.

Secunda eorum est, qui animā intellectiuam informantem ponunt, & intellectum astruunt esse partem, vel potentiam, vel differentiam animæ: ac proinde multiplicem intellectū in multis hominibus. Ita tamen, vt intellectus de corpore humano in corpus humanum statis temporibus migret. Simplicius, Theophilus Zimara, Cardinales sapientissimi Bessarion, & Contarenus, Augustinus Eugubinus, Iulius Cæsar Lagalla Viri doctissimi, Andreas Camutius theoricam ordinariam in gymnasio

Simpl. & Zimara citatis in 3. de anima ad tex. 20. car. 327.

Ticinensi primo loco profitens, ita tenent: atque Ioannes Cottunius primæ Sedis philosophus in vniuersitate Patauina pro hac sententia ex Aristotele plura congerit in lib. de trip. statu animę. Non igitur antiquatam, & obsoletam, sed celebrem, & frequentem opinionem de migratione animarum reperio: & re vera supposita mundi æternitate hanc solam cum secunda classe tenendam credo, vt verissimè Aristotelicam. Quòd si, vel solus hanc opinionem excuderem, dum tamen ex Aristotele, non puderet, aut pigeret eam excogitauisse. Nulla enim magis à falsitate recedit, magis ve ad veritatem accedit, quàm ista, non obstantibus iniustissimis vestris iniurijs.

Paulus Venetus apud sues. 5. phys. Bessar. 2. contra calumniat. Platonis cap. 7. Cõtaren. 2. de immortal. animæ. Phleto. li. de dissensu Arist. à Platone cap. 9. Lagal. de immortalitate animæ lib. 3. cap. 10.

Deinde responsionem vos facillimam profertis, quam ego recipere debuissem ex Scoto; quamuis neq; Scotus, neq; Tromb. cathegorematici, vel syncathegorematici meminerit locis per vos citatis. Vestigat. 6. Scotũ assertorẽ mortalitatis animæ reprobo. Nonne ridiculum est, vt illius recipiam dicta ex 2. metaph. quæst. 6. cuius dicta reijcio?

Immò & hæc ipsa responsio, quam obtruditis, refutaui (suppresso nomine aliorum) Vestigat. 6. num. 134. dum quæro in signato instanti, quot sunt animæ, exclusa omni comparatione ad ante, & post.

Lxxxix. Camutius de humano intel. lib. 4 cap. 25. Eugub. 9. de perenni philos. cap. 10. qui & simplicium affert. Cottun. de triplici statu animæ disput. 6. sect. 9. can. 200. & disp. 3. sect. 3.

Secundò. Sed neq; Scotus acquieuit huic suo responso. Nam in 2. dist. 1. quæst. 3. I. dum respondet philosophice, concedit cum Auicenna infinitatem actualem in accidentaliter ordinatis, vt in animabus (quam sententiam aliquando & Aquinas 2. cont. gen. cap. 81. tenuit.) & in 4. dist. 43. quæst. 2. consẽtit animæ mortalitatem dandam esse propter æternitatẽ motus præsuppositam. Certè nulla erat necessitas secundum vos, quia facillima solutione data, consequentiæ infirmissimæ essent. Cur id Scotus fecit? Quoniam hanc responsionem imbecillam deprehendit, & reiectam ex simili occasione in 1. dist. 2. quæst. 2. Z.

Placet interea Ioan. Basol. dictũ ex 4. dist. 43. quæst. 3. art. 3. referre de Aristotele circa immortalitatem animæ. *Nec puto,* inquit, *quòd Aristoteles habuerit eam pro certa, sed puto, quòd fuerit totus dubius de ipsa; vnde & de hoc dubitando pluries loquebatur, & aliquando proijciebat verba hinc, vel inde secundum exigen-*

tiam suæ materiæ, quam tractabat. Pro immortalitate enim videntur esse illæ authoritates adductæ, licèt aliquæ magis, quàm aliæ. Sed pro mortalitate videntur principia eius esse; nam planum est, quòd posuit mundum, & generationem hominum æternam esse 8. phys. & 1. de cælo. Similiter posuit animam intellectiuam esse formam hominis, & numerari numeratione corporum 2. de anima. Sed posuit vltrà, quòd impossibile est esse infinitum in actu, siue secundum magnitudinem, seu multitudinem 3. phys. Ex istis sequitur animam esse corruptibilem. Si enim ponatur incorruptibilis, cum in infiniti homines præcesserint, & fuerint corrupti à parte ante, sequitur, quòd maneant, & sint infinitæ animæ in actu contra tertium principium. Et infra. *Et ideò puto, quòd finaliter si deduxisset sua principia benè, posuisset animam esse corruptibilem, & corrumpi ad corruptionem totius. Sicut etiam dicit in 3. de anima, quod intelligere corrumpitur, quodam interiori corrupto.* Hæc ille. Cernunt Peripatetici quanta cum laude, mortalitatis assertores Aristotelem excipiant. Melius quippè Ioannes Basolius contulit Aristotelis principia, quàm Aristoteles: melius conclusiones deduxit. Aristoteles namque non benè deduxit, quoniam animam corruptibilem ex suis principijs deducere debuit, cuius oppositum deduxit, & asseruit.

XCI. Illud tamen ad rem est, quòd Basolius auditor Scoti, ac discipulorum amatissimus putat Aristotelem non potuisse se extricare ab infinita multitudine animarum in actu per distinctionem *cathegorematici*, & *syncathegorematici*. Ignorauit ne fortè Basolius hanc distinctionem? Non vtique; nam à Scoto didicerat. Sed non obstante hac distinctione, supposita æternitate mundi, & immortalitate, Basolius inquit, necessariò sequi infinitum in actu: Vos dicitis non sequi. Ego verò potius crederem dormienti Basolio, quàm vobis vigilantibus.

Quin, & Sanctus August. 12. de Ciuit. Dei cap. 20. iudicauit hoc argumentum insolubile. Si mundus sit æternus, & anima non reuersura in corpus; ergo dabitur infinitus numerus animarum. *Quantuslibet nanque finitus fuisset numerus animarum, infinitis retrò sæculis sufficere non valeret, vt ex illo fierent homines, quorum essent animæ, ab ista semper mortalitate liberandæ, num-*

quam

quam ad ea deinceps reditura. Nec vllo modo explicabitur, quomodo &c. Infinitus sit numerus animarum. Sed quid faciemus de Aristotele? Nonne dicemus fuisse infelicissimo ingenio, infelicissimo sęculo natum; quandoquidem facillimè vos soluitis argumentum, quod ille crassissimę mentis Aristoteles Stagirita soluere nesciuit, & propter quod secundum Scotũ, & Scotistas totus dubius mansit? Cur non est natus Aristoteles tempore Belluti, & Mastrij, vt ab eis facillimam solutionem disceret argumenti, quod fuit difficillimum Aristoteli, & Aristotelicis ferè omnibus; immò & Scoto, & Scoti discipulo; vt propter illud Aristotelem esse concesserint in animæ immortaltate ponenda totum dubium.

Interim quando mentem Aristotelis vestigo, in hac difficultate de animarum infinita multitudine, quæ ex æternitate motus sequitur, excusandus sum. Aristoteles facillimam solutionem ignorauit, ignoraui & ego, ignorarunt & quamplurimi Aristotelicæ scholæ proceres, nimirum cæci cæcum ducem sequentes. Tandem illuxerunt in vniuerso duo luminaria magna Bellutus, & Mastrius, qui doctissimos quosque Peripateticos sub difficultate argumenti palpantes in tenebris, nouo facillimæ solutionis splendore illustrent. Prosit vobis tantæ sapiẽtiæ vestræ tanta iactantia. XCI.

Et mirum est, quomodo hic author in Scoto, & Scotistis versatissimus hanc solutionem non viderit, cum tamen omnes modos soluendi hunc nodum hucusque excogitatos referre profiteatur cap. 11. Offensio

Ne miremini mirabiles admiratores. Ego sum versatissimus inter non videntes; nam inter istos me collocatis. Sed tamen video imposturam vestram, cum dicitis, me profiteri referre omnes modos soluendi hunc nodum hucusque excogitatos. Etenim in cap. 11. per vos citato ad finem numeri 136. scribo. *Hoc modo expendam vnam, vel alteram ex prædictis, aut alijs opinionibus.* Dixi ne, me referre omnes modos? Non vtiq; sed vos dixistis, at falsò dixistis. Modos verò istos respondendi legite apud S. Bon. 2. dist. 1. quæst. 2. Itẽ S. Tho. Aquinas 2. contra gentes cap. 81. ad 3. refert. Et 1. parte quæst. 46. art. 2. ad 8. Tolet. 8. phys. quæst. 2. Raguſ. disp. 21. cap. 12. & seq. 58. Defensio. *Impostura.*

Et quando hæc solutio non placeret (cui tamen intellectus quicunque benè affectus acquiescre debet) resolutè dicimus satius esse in Aristotelis sententia animæ mortalitatem tenere, quàm immortalitatem asserere, cum tam absurda appendice transmigrationis animarum. Hoc enim turpius putamus absurdum, vel saltem æquè turpe, & fidei nostræ perniciosius, quàm sit ipsa mortalitas.

59. Defensio. Intellectus benè, vel malè affectos vos noui medici intellectuum, ex vestro intellectu iudicatis. Medemini, quæso prius vestris mentibus, & calamis virulentis. Quod vobis placet, alijs placere debere creditis: sed vestræ solutioni Ferrara 2. contra gen. cap. 81. car. 197. col. 1. non acquiescit. Raguf. disp. 21. cap. 12. refutat solutionem, non acquiescit. Cottun. de triplici statu animæ disp. 6. sect. 9. car. 196. non acquiescit. Ponentes infinitum actu non acquiescunt, vt Auicenna Algazel, Pererius, Licetus. Ponentes vnum intellectum in omnibus non acquiescunt, vt Theophrastus, Aphrodiseus, Vicomercatus, Iandunus, Piccolomineus. Hi omnes malè affecti, vos ò fortunati, sani estis.

XCII. Vlterius scribitis, satius esse in Aristotelis sententia animæ mortalitatem tenere, quàm immortalitatem cum transmigratione animarum; quam sententiam oneratis iniurijs *tam absurdam, turpius absurdum, quàm mortalitas, & fidei nostræ perniciosius.* O vtinam hæc, quæ dicitis, probaretis! Nunc ergo vana sunt hæc, quòd sententia de migratione animarum in Aristotele sit tàm absurda, immò absurdior, turpis ac turpior, quàm sit mortalitas. Certè Aristoteles expressit intellectum humanum non corrumpi 1. de anima 65. impassibilem 66. separabilem, immixtum, impassibilem 3. de anima 19. separatum immortalem, & æternum tex. 20. immaterialem tex. 14. permanere post compositum 12. metaph. 17. & alia plurima, quæ in 6. Vestigat. allata sunt. Ostendite vos vicissim textus illos, in quibus migrationem impugnauit. Verba, verba datis, nullam Aristotelis authoritatem profertis. Liceat mihi dicere conformiter ad Scoti dicta in primo dist. 3. quæst. 7. K. Quomodo alij erant cæci, & vos soli videntes, vt tam multi Græci, Arabes, Latini concesserint in Aristotele migrationem; nec viderint contradi-

ctorium in Arist. quod vos videtis; vnde iudicatis quidem, sed sine ratione iudicatis.

Nec dicat Ferchius ex hypothesi tantùm asserere animarum circulationem, supposita nimirum æternitate mundi, quam absolutè negat in Aristotelis sententia, & qua negata, penitus labascit argumentum. Offensio

Non possum vobis obtemperare, quoniam in Vestig. 6. num. 136. dixi resolutè ab Aristotele philosophicè negatam mundi æternitatem; sed populariter ad ostentationem esse affirmatam. Conditionatè verò dixi, supposita mundi æternitate circulationem esse dandam intellectiuæ de corpore in corpus eiusdem speciei. Itaque non possum vobis auscultare. XCIII. 60. Defensio.

Nam in hoc quoque sensu nos contra ipsum argumentamur, admissa nimirum illa hypothesi, quam ad Aristotelis mentem verissimam demonstrauimus disput. 1. *de cælo quæst.* 1. Offensio

Argumentamur dicitis, sed in his verbis offensionis nullum argumentum profertis, quo ostendatis ex illa hypothesi non debere inferri circulationem animarum. 61. Defensio.

Vnde inter defensores immortalitatis animæ ad Aristotelis mentem fatemur hunc authorem præ alijs esse mirabilem. Offensio

Promisistis argumentum admissa hypothesi. *Argumentamur* dicitis. Verùm neque in his verbis adest argumentum contra conclusionem, sed inuectiua contra me, qui non sum conclusio. 62. Defensio.

Vult enim in prima responsione ad difficultatem illam, quòd Aristoteles neget, quod ex professo docuit 8. *phys. per totum, scilicet mundi æternitatem.* Offensio

Et rursus Doctores extra propositum. Dicitis *argumentamur admissa hypothesi.* Et nihil argnmentamini. Admitto hypothesim siuè sit vera, siuè falsa; & hypothesi data, dico esse tenendam in Aristotele circulationem animarum declaratam. Argumentamini tandem. 63. Defensio.

Et affirmat (Ferchius) quòd semper negauit, vel saltem nunquam asseruit, scilicet animarum circulationem. Offensio

Argumentum maximè prodigum, maximè auarum. Maximè prodigum in prima parte, quia totum Aristotelem contra cir- 64. Defensio.

culationem fundit, dicens, Aristoteles semper negauit circulationem animarum. Maximè auarum in secunda parte, quia totum Aristotelem rapit, dicens, Aristoteles nunquam asseruit circulationem animorum. Generalia idcircò facitis argumenta, quia speciales textus adducere non valetis.

XCIV. Duplex antecedens proponitis in argumento, primum, *Aristoteles semper negauit circulationem animarum.* Secundum, *Aristoteles nunquàm asseruit eam.* Si ex primo argumentamini, principium petitis, & facitis propositionem omninò incredibilem. Si semper Aristoteles negauit circulationem, ergo nunquam scripsit aliquid aliud, sed voluit saxum Sisyphi. In primo capite Ante prædicamenta de æquiuocis, vniuocis, denominatiuis agit; circulationem animarum non negat. Sic arguo. In primo, vel vltimo capite Logicæ non negauit circulationem animarum: in primo, vel vltimo physicæ non negauit: in primo, vel vltimo metaphysicæ non negauit: in primo, vel vltimo scientiæ moralis non negauit: ergo non semper negauit. Immò eandem prosequor inductionem, & adiungo nec in alijs intermedijs textibus negauit; quarè vestrum *semper* conuertitur in *nunquàm*. Mea inductio verificata est in octo capitibus citatis signatè, & vestra propositio est falsificata.

Si ex secundo antecedente argumentamini, sophisma consequentis est ab authoritate negatiuè. Probabitis interrogando, si asseruit, in quo textu asseruit? Respondeo, aliud est probare propositionem negatam, quod facere debetis: aliud est examinare respondentem, & cogere ad relinquendum officium respondentis, & recipiendum officium arguentis. Cautela sophistica iam vobis est deponenda.

Offensio *Profligatis itaq; circulatione, tùm Platonica, tùm Pythagorica, quomodocunq; ponatur, dicendum remanet, &c.*

65. Defensio. Hic est finis vestræ offensionis contra me. Multa verò in his paucis falsa continentur.

XCV. 1. Profligata est à vobis non opinio Platonis, vel Platonicorum: sed illa, quam non Scotus, sed vos ipsis falsò imposuistis.

2 Falsum est, vos quicquam dixisse contra migrationem Pythago-

thagoricam. Ad num. 168. proponitis. *Eiſdem ferè rationibus profligatur Pythagoreorum opinio de animarum circulatione.* Sed nihil prorſus cõtra Pythagoreos dicentes, illicò aduerſus circulationẽ Ariſtotelicã pugnare conamini vſque ad nu. 173. Quæ impugnatio, vt eſſet minus inuidioſa, per contemptum circulationem Ariſtotelicam appellatis Ferchianam. Nunc victoriam canitis de Pythagoreis, contra quos nullatenus pugnaſtis; tametſi multa falſa illis imponatis.

3. Falsò aſſeritis, rationes à Scoto allatas eſſe contra Pythagoreos. Nàm ratio maximi anni ex periodo ſtellati in 36. millibus annis, non eſt Pythagoreorũ, vel Platonicorum, ſed aſſertore Ficino, eſt aſtronomorum.

Addo rationem illam, qua negatis orbes omnes reuerti poſſe ad idem punctum, quia orbes ſunt incommenſurabiles, eſſe directè contra Ariſtotelem, qui videtur fuiſſe primus inuentor anni maximi. Cenſorinus quippè de die natali cap. de annis maioribus. *Præterea*, inquit, *annus, quem Ariſtoteles maximum potius quàm magnum appellat: quem ſolis, & lunæ, vagarumq; quinq; ſtellarum orbes conficiunt: cum ad idem ſignum, vbi quondam ſimul fuerunt, vnà referuntur. Cuius anni hiems ſumma eſt cataclyſmos quam noſtri diluuionem vocant. Aeſtas autem ecpyroſis, quod eſt mundi incendium. Nam in his alternis temporibus mundus, tùm exigneſcere, tùm exaqueſcere videtur. Hunc Ariſtarchus putauit eſſe annorum vertentium duorum millium CCCC.LXXX.IIII.*

Certè omnis proportio incommenſurabilis eſt irrationalis. XCVII.
In cælo autem Ariſtoteles nil irregulare, nil caſuale, nil irrationale conceſſit, vt videre eſt in 2. de cælo ſæpius. Denique ponere circulationem vniuerſalem ſine regreſſu ab eodem ad idem eſt ponere circulationem non eſſe circulationem. Contra Ariſtotelem igitur aſſertorem anni maximi pugnatis, non contra Pythagoreos.

4. Pythagoras narrat, ſe primum fuiſſe Heraclidem, deinde Euphorbum, mox Hermotimum, inde Pyrrhum, denique Pythagorã. Ex quo conſtat, migrationem ſecundum Pythagoram eſſe in corpora diuerſa numero, non in eadem numero, vt vos illi imponitis. Sic Lactantius lib. 7. cap. 23. *Nàm Pythagoras*

tranſire

transire animas in noua corpora disputauit. Ita Laertius, Philostratus lib. 3. Zimara 1. de anima 53. Toletus in prologomenis de anima. Gianin. de statu animæ post obitum cap. vltimo. Castro aduersus hæreses titulo *Anima*. Genethliaci quidam posuere easdem animas in eadem corpora reuersuras, apud Aug. 22. Ciuit. Dei cap. 28. non Platonici, non Pythagorei.

5. Ex eodem Laertio Euphorbus à Menelao vulneratus est tempore Troiani belli. Sed à bello Troiano vsque ad Pythagoram certissimum est, non interfuisse 36. mille annos. Ergo periodum vestram non tenent Pythagorei.

6. Quando anima migrabat in corpus bruti, vel plantæ, non necessariò erat reditio ad eandem materiam, neque ad eosdem actus, vt patet ex Laertio. At opinio, quam Scotus impugnat, tenet, necessariò reuerti ad eandem numero materiam, & eosdem actus. Ergo nil contra Pythagoreos.

7. Nec argumentum de reminiscentia militat aduersus Pythagoreos. Quia Pythagoras animam in regressu omnium obliuionem incurrere asseuerabat: sibi verò Mercurij dono memoriam migrationis relictam.

8. Nec ratio de libero arbitrio conficit. Migrantem etenim animam ex corpore humano in corpus plantæ non affirmabant liberè operari. Migrantem in aliud corpus humanum concedebant liberè operari, sed operationes diuersas ab ijs, quas in priori corpore. Nulla ergo ratio Scoti contra Pythagoræ opinionem valet. Itaque Platonicorum, vel Pythagoreorum opinio per vos non est profligata, sed falsis imposturis obscurata.

Hæc hactenus ad mei defensionem intra Peripateticos limites, exceptis digressionibus vestri causa factis. An vos rectè impugnaueritis, an ego satis defenderim, prudens lector diiudicet.

DI-

DISCEPTATIO CATHOLICA PRIMA.

APPARATVS.

OMNIBVS modis offendit, qui voluntatem habet offendendi. Scripsi ego Vestigationes Peripateticas intra limites Peripateticæ scholæ, & omnia ferè ex verbis Aristotelis enodare tentaui. Offensores noluerunt limitibus, vel Philosophiæ simpliciter, vel philosophiæ Aristotelicæ contineri; sed ad fidei catholicæ controuersiam transcendere; volentes me, vel sic, quoad possent, offendere. Non seruant ordinem, non methodum, non scientiarum distinctionem. Ordo est rerum parium, dispariumque vnicuiq; sua loca tribuens congrua dispositio; quemadmodum ordinem descripsit B. Augustinus 19. de Ciuitate Dei cap. 13. Locus rerum sacrarum est sacer. Non sunt miscenda sacra prophanis. Sacra dogmata in sacra Theologia sunt pertractanda non in philosophia Aristotelis, & Aristotelicorum, inter quos multi sunt hæretici, multi Turcæ, & Iudæi, multi infideles, qualis etiam Aristoteles fuit. Saluator noster, & Dominus Iesus Christus Matthæi 7. appositè præcepit. *Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas ante porcos: ne fortè conculcent ea pedibus suis, & conuersi dirumpant vos.* Aristotelici solis sensibus ducuntur, vt principijs philosophiæ suæ, & ex eis velut canes sagaces veritatem naturaliter cognoscibilem insequuntur. Alij voluptates sensuum sequentes, quæ

à Christo Domino supernaturaliter dictantur, vt sacramenta, & dogmata, conculcant, & fœdant. Quamobrem sacramenta Christi, & in primis sacramentum sacramentorum non est inter naturaliter inuenta ponendum. Methodus est, vt vnaquæque conclusio ex proprijs principijs probetur, defendatur, declaretur: nisi quatenus superiori licet vti ministerio inferioris. Philosophia ratione naturali, & naturali lumine directa procedit. *Quælibet alia (scientia à Theologia) in genere cognitionis naturalis habet resolutionem suam vltimò ad aliqua principia immediata naturaliter nota.* Christi doctrina supernaturali reuelatione, ac lumine collustratur. Quarè ex supernaturaliter dictatis naturales conclusiones probari nec debent, nec possunt. Scitè Scotus in prima Prologi annotauit in margine, ex supernaturaliter reuelatis non esse viam probandi aliquid contra Philosophum. Quod subtilis Doctoris documentum si Offensores attendissent, dum philosophiam naturalem scribunt, supernaturalia asserta non temerassent tam crebrò. Ego pro viribus laboraui philosophiam Aristotelis non miscere cum doctrina Christi. Aristoteles non est Christianus, neque Christianæ veritates, aut præcepta, aut sacramenta ex Aristotele, & sequacibus sunt postulanda. Proinde nunc separatim, quæ ad doctrinam fidei Christianæ spectant explorare constitui, vt aduersariorum dicta confusè, examinentur distinctè. Et quoniam quædam circa fidei sacræ doctrinam attulerunt, quæ ad totam Ecclesiam catholicam spectant. Quædam circa meam personam, qui singulari Dei gratia sum Ecclesiæ catholicæ membrum, visum est primo loco in re proposita quærere causam fidei publicam, secundo causam meam priuatam dicere. Sit igitur prima Disceptatio.

Ita Scot. prol. collat. 5 E.

I. d. 1. q. 1. B.

Vtrum mortalitas Animæ intellectiuæ magis pugnet cum fide catholica, quàm immortalitas eiusdem animæ cum regressu ad corpus humanum.

CAPVT I.

In quo referuntur placita Offendentium, & aperitur status Controuersiæ.

OFfensores tanquam Alexandrei animæ mortalitatem magis approbant, quàm animæ immortalitatem cum regressu in corpus humanum: vnde in sua offensione ità loquuntur.

Resolutè dicimus, satius esse in Aristotelis sententia Animæ mortalitatem tenere, quàm immortalitatem asserere, cum tàm absurda appendice transmigrationis animarum. 1. Offensio.

Hoc enim turpius absurdum putamus, vel saltem æquè turpe, & fidei nostræ perniciosius, quàm sit ipsa mortalitas.

Si rationem propter quam ità dicunt, & putant, attulissent, rationem illam, vel authoritatem referrem. Locuti sunt ad placitum suum. Reliquerunt mihi onus arguendi contra illorum sententiam, non onus respondendi ad argumenta ipsorum, quæ nulla faciunt. 1. Defensio.

Rursus ità scribunt contra me.

1. *Nec dicat Ferchius id sentire in sententia Aristotelis, supposita mundi æternitate: non autem secundum veritatem.* 2. Offensio.

2. *Nam candidiores Philosophi de mente Aristotelis immortalitatem animæ defendunt, vt in statu separationis beari possit. Sed hanc non assequitur, si ponatur immortalis, & separabilis cum debito regrediendi ad corpora semper.*

3. *Atque ideò nihil refert animam statuere immortalem, & separabilem hoc modo, vel absolutè mortalem.*

4. *Ad quid enim hæc immortalitas, quæ animam in statu meliori non ponit, quàm mortalitas ipsa?*

5. *Sanè minimè opus erat, vt tam prolixa disputatione Ferchius Alexandreos assertores mortalitatis animæ insectaretur, ac redargueret, si adeò exilem, & seruilem immortalitatem ei adscribere volebat.*

6. *Nam tandem dat eis manus ad destruendum alium animæ statum, in quo rectè gestorum præmia referat, malè verò pœnas luat.*

7. *Vnde satius fuisset, quòd cum eis in animæ mortalitatem consensis-*

sensisset, quàm cum Pythagoreis in eius regressum ad corpora.

8. *Fabulosior siquidem est animarum circulatio, etiam in sola corpora humana, quàm ipsa mortalitas.*

9. *Et vtique ex Philosophia potiores rationes habemus, & ex Aristotele plura, ac manifestiora loca pro animæ mortalitate, quàm eius circulatione.*

Hæc sunt Offensorum dicta, etiam alijs locis inculcata. In quibus consilium dant, vt potius teneam cum Alexandreis animam rationalem esse mortalem, quàm esse immortalem cum regressu in corpora humana; quoniam immortalitatem cum regressu magis perniciosam fidei catholicæ, quàm sit mortalitas putant. Concludunt nihil referre, si statuitur anima mortalis absolutè, aut immortalis cum regressu in sola humana corpora.

2. Defensio. *lib. 2. nu. 46.*

Deinde imponunt mihi, sed falsò, quòd manum dederim Alexandreis ad destruendum alium animæ statum; quòd locutus sim non ex supposita mundi æternitate, sed secundum veritatem. Sed hæc duo spectant ad meam priuatam personam. Ad causam fidei catholicæ tria sunt consideranda.

Primum est, quòd asserunt in verbis vltimò relatis. *Nos habemus ex Philosophia potiores rationes pro animæ mortalitate.*

Secundum *Nihil refert statuere animam absolutè mortalem, aut immortalem hoc modo, scilicet cum regressu. Hoc enim turpius absurdum, vel æque turpe putant.*

Tertium est *Perniciosior est immortalitas cum transmigratione animarum, quàm sit ipsa mortalitas respectu fidei catholicæ.*

Ad ista intelligenda aduerto, quòd philosophia præcisè, & simpliciter sumpta, & philosophia Aristotelis distinguuntur, & rectè ab istis Authoribus, tùm in loco nunc relato, tùm etiam inferius in eadem offensione dicentibus. *Hæc igitur, & alia absurda, quæ facilè consideranti occurrent, sequuntur in vera philosophia, ac etiam Peripatetica ex animarum circulatione.* Hactenus illi. Differunt itaque philosophia vera, quæ simpliciter est philosophia, & philosophia huius, & illius hominis, putà Platonis, vel Aristotelis. Quoniam philosophia dicta simpliciter, idest sine addito, solùm ea, quæ vera sunt, approbat: quæ falsa sunt,

repro

reprobat. Nihilque affirmat esse verum, quod fidei catholicæ repugnet. Quod namque fides catholica docet, sine dubio est verum: quod philosophia simpliciter item docet, est verum; at verum vero consonat, non repugnat: Quocirca nihil potest esse verum in philosophia, & falsum in theologia, vel è contra.

Hinc sequitur, quòd quæcunque conclusio in philosophia ex ratione naturali probatur esse vera, illa conclusio non potest esse contradictoria supernaturali theologiæ. Hæc rata sint.

Philosophia secundum quid siuè cum addito, huius, vel illius hominis potest approbare falsum, & reprobare verum ex errore hominis. Sic in philosophia Platonis, sic in philosophia Aristotelis plura sunt, quæ pugnant contra fidem catholicam. Qui errores non ex ratione philosophiæ incurrunt, sed ex errore humani ingenij, quod ex defectu suo quandoque approbat falsa pro veris, & reprobat vera pro falsis. Hoc apud omnes philosophos est confessum, dum vnus contendit, alterum errasse: vnde natum est adagium. Facilius conuenire horologia, quã Philosophos.

Hinc deducitur, quòd quæcunque conclusio est probata ratione in philosophia simpliciter, illa conclusio est vera: quæ autem est probata in philosophia alicuius hominis non semper est vera, neque ratio illius est vera; nam ratio sophistica est, quæ concludit falsum: sed ratio sophistica non est ratio, nisi æquiuocè, sicut homo mortuus est homo æquiuocè. Vnde restat, vt in vera philosophia, & simpliciter dicta omnis ratio, vel sit dialectica, vel demonstratiua. Dialectica est impotentior, demonstratiua est potior. Quando igitur Offensores mei dicunt se habere rationes potiores pro mortalitate animæ intellectiuæ, asserunt illam propositionem, *anima intellectiua est mortalis* esse veram, & probatam demonstratiuè. Hæc circa primum assertum illorum.

Quod attinet ad secundum, & tertium in Vestigatione mea 6. num. 136, scripsi. *Illud moneo, nos quædam disputare ex hypothesi, quædam resolutè. Resolutè sostineo in Aristotele, motum, ac mũdum non fuisse ab æterno: atq; adeo animas intellectrices cum corporibus incipere, cum corporibus tamen desinentibus non desinere, sed perpetuas fore.*

Hoc resolutè teneo; non quod Offensores mihi attribuunt per calumniam, quòd ego sustineam secundum veritatem animarũ circulationem.

Vestig. 6. num. 136 *Ex suppositione possumus quærere, si Aristoteles posuit ab æterno motum, & mundum: qua ratione ille commodissimè loqui potuerit iuxta sua principia; in quibus principijs, vel placitis certissimum est contineri istud assertum: Anima est immortalis.*

Quapropter non resolutè in Aristotele, nec resolutè secundũ veritatem, vt Aduersarij mihi imponunt, disputo; sed supposita mundi æternitate (pro vt multi putant ab Aristotele creditam) migrationem animarum de corpore humano in corpus humanũ Aristoteli tribuo, sicuti ante me Eminentissimi Cardinales, atq; doctissimi Bessarion, & Contarenus censuerunt, cum alijs pluribus. Vnde scribo ad numerum 145. *Etenim concessa motus æternitate, ineuitabile est non errare circa animam rationalem: quare aut neganda est æternitas motus cum Aristotele, aut ea data, minor error est Aristoteli adscribendus. Quatenus ergo Philosophus in 1. de anima 53. & 2. de anima 26. reprobat migrationem animarum, eam reprobo: quatenus non reprobat, sequar.* Hinc nascitur controuersia, Vtrum mortalitas animæ rationalis sit maior error in philosophia, sit perniciosior hæresis in theologia, quàm migratio animarum de corpore humano in corpus humanum. Offensores iudicant, magis perniciosam esse immortalitatem animæ cum migratione animarum, quàm mortalitatem absolutè, aut saltem æquè perniciosam, & æquè turpem immortalitatem cum migratione, & mortalitatem absolutè, sicut Alexandrei ponunt. Ego verò longè minorem errorem in philosophia, & longe minus perniciosam hæresim in theologia existimo immortalitatem cum migratione in corpora eiusdem speciei tantùm, quàm sit ipsa mortalitas. Sanè, vel ex ipso authore opinionum fugienda magis est mortalitas. Author scelestæ huius hæresis, & erroris fuit Alexander Aphrodiseus infidelis, & fidei Christianæ aduersarius. Authores meæ sententiæ sunt duo Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, vita, doctrina, dignitate spectatissimi, præter alios duos Augustinum Eugubinum, & Andream Camutium ardentes fidei Christiane Zelatores: quemadmodum ex eorum li-

bris patet. Declarato statu controuersiæ in tribus dictis, iam incipiamus susceptam disputationem.

CAPVT II.

Comparantur mortalitas Animæ, & immortalitas cum regressu adiuncto: & ostenditur deterior esse mortalitas ex Concil. Lateranensi.

AD cognoscendum, vtrum perniciosior sit fidei catholicæ mortalitas animæ intellectiuæ, an immortalitas cum regressu in humana corpora tantùm: fundanda est comparatio harum rerum in decreto Sacri Concilij Lateranensis sub Leone decimo sess. 8. vt habetur tomo 5. Conciliorum, cart. 106. Itaque ex illo Concilio verba integrè huc transfero, & sunt ista. *Cum itaque diebus nostris Zizaniæ seminator, antiquus humani generis hostis, nonnullos perniciosissimos errores à fidelibus semper explosos, in agro Domini superseminare, & augere sit ausus: de natura præsertim animæ rationalis, quòd videlicet mortalis sit, aut vnica in cunctis hominibus; & nonnulli temerè philosophantes, secundum saltem philosophiam verum id esse asseuerent, contra huiusmodi pestem opportuna remedia adhibere cupientes, hoc sacro probante concilio damnamus, & reprobamus omnes asserentes animam intellectiuam mortalem esse, aut vnicam in cunctis hominibus, & hæc in dubium vertentes: cum illa non solùm verè, per se, & essentialiter humani corporis forma existat, sicut in canone felicis recordationis Clementis Papæ quinti prædecessoris nostri in generali Viennensi Concilio edito continetur. Verùm & immortalis, & pro corporum, quibus infunditur, multitudine singulariter multiplicabilis, & multiplicata, & multiplicanda sit. Quod manifestè constat ex Euangelio, cum Dominus ait: Animam autem occidere non possunt. Et alibi. Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Et cum æterna præmia, & æterna supplicia pro merito vitæ iudicandis repromittit: aliàs Incarnatio, & alia Christi mysteria nobis minimè profuissent: nec resurrectio expectanda foret, ac sancti, & iusti miserabiliores essent (iuxta Apostolum) cunctis hominibus. Cumque ve-*

mortalitas animæ est error.
1. Perniciosissimus.
2. Semper explosus.
3. Pestis.
4. Damnatus.
5. Rebrobatus.

rum

6. *Damnatiss. hæresis.* *rum vero minimè contradicat. omnem assertionem veritati illuminatæ*
7. *Detestabilis.* *fidei contrariam omninò falsam esse definimus, & vt aliter dogmatizare non liceat, districtius inhibemus: omnesq; huiusmodi erroneis*
8. *Abhominabilis.* *assertionibus inherentes, veluti damnatissimas hæreses seminantes,*
9 *Hæreticalis.* *per omnia, vt detestabiles, & abhominabiles hæreticos, infideles, catholicam fidem labefactantes, vitandos, & puniendos, fore decernimus.* Hactenus Concilium.
10. *Infidelis.*

Tres errores summus Pontifex damnat cum Concilio.
11. *Fidē labefactans.*

Primus est, Anima rationalis est mortalis.

Secundus, Anima rationalis est vnica in cunctis hominibus.
12 *Vitandus.*

Tertius, Duæ prædictæ assertiones sunt veræ, saltèm in philosophia.
13. *Puniendus.*

Iam probo, vos Offensores esse in hoc tertio errore. Quod enim ex principijs philosophiæ, dictæ simpliciter probatur per rationes potiores, illud est verum, & per se verum, & necessarium, atque demonstratum. Sed vos de vobis ipsis affirmatis distinguendo philosophiam præcisè, & simpliciter à philosophia Aristotelis. *Habemus rationes potiores in philosophia pro mortalitate*, ergo mortalitas animæ rationalis secundum vos est vera in philosophia simpliciter. Est veritas demonstrata, necessaria, & per se vera. Quæ Conclusio tanquam hæreticalis est à Concilio damnata.

Amplius, quoniam mortalitatem animæ cum Alexandreis à me teneri optatis in Aristotele, & veluti salubrius consilium ad eam adhortamini: obseruo, Alexandrum Aphrodiseum in homine vltra materiam ponere duas substantias, vnam, quæ est forma informans, & mortalis, atque istam appellat animam intellectiuam propter intellectum possibilem: alteram substantiam ponit esse intellectum agentem, & hunc immortalem, & vnicum in cunctis hominibus, qui fuerunt, qui sunt, & qui erunt; quare & migrationem illius intellectus agentis de corpore hominis morientis in corpus hominis de nouo geniti docet. Quæ opinio in re non diffidet ab opinione Auerrois; nam & ipse ponit intellectum astantem esse vnum in omnibus hominibus, & de homine mortuo in recens genitum commigrantem: ponit & aliam formam hominis informatricem, & istam mortalem. Dif-

ferunt

ferunt autem aliquo modo, quoniam ille vnicus intellectus assistens toti speciei humanæ apud Alexandrum est Deus, apud Auerroē est aliud à Deo: Sed tamen conspirant in vnitate intellectus. Formam informantem Alexander appellat animam intellectiuam, Auerroes cogitatiuam: conueniunt tamen in mortalitate formæ constituentis hominem, quæ in rei veritate est anima intellectiua.

Quapropter in hac opinione vestra, Offensores mei, ambas hæreses à summo Pontifice, & à Concilio generali damnatas mihi offertis, quando ad mortalitatem cum Alexandreis tenendam adhortamini. Itaque tres istas hæreses damnatissimas incurritis, quarum tertia est propria vestra, dum rationes potiores reperiri pro mortalitate asseritis, pro qua reperiri non possunt, nisi sophismata. Duæ priores sunt Alexandreorum, quas mihi tenendas suadetis. At opinio de immortalitate animæ quā ego in Aristotele teneo, libera est à duabus damnatissimis hæresibus, teneo enim immortalitatem animæ, non mortalitatem, teneo multitudinem quàm maximam animarum, non vnicam animam: atq; circulationem, seù regressum in corpora eiusdem speciei, apertissimè dico esse errorem, & absurdum Vestigatione 6. num. 135., & num. 145. & secundum veritatem negandam, num. 131. Neq; dixi hoc posse probari rationibus, vel potentibus, vel potioribus in philosophia. Immò dixi resolutè loquendo, quòd nec in philosophia Aristotelis hunc errorem admitto, sed solùm conditionatè, si supponatur æternitas mundi: tunc enim danda est circulatio animarum in corpora humana tantùm.

Hinc elucescit nitida comparatio. Mortalitas animæ, vt à vobis ponitur, tres hæreses perniciosissimas, & damnatissimas continet: mea opinio, nullam istarum, ergo vestra opinio de mortalitate animæ est perniciosior fidei catholicæ. *Prima ratio probans mortalitatē animæ perniciosiore esse.*

Præterea titulos, quibus Conciliū Lateranense mortalitatem animæ rationalis notat, animaduerto, pro vt in margine adnotatum est.

Mortalitas animæ rationalis est error perniciosissimus.

Semper explosus à fidelibus.

Pestis.
Damnatus.
Reprobatus.
Damnatissima hæresis.
Detestabilis.
Abominabilis.
Hæreticalis.
Infidelis.
Fidem labefactans.
Vitandus.
Puniendus.

Ostendite mihi ex aliquo Concilio generali, vel ex aliquo Pontificio decreto, Immortalitatem animæ intellectiuæ cum regressu in corpora humana esse tot infamibus titulis notatam: tuncque concedam, quòd immortalitas cum regressu sit perniciosior contra fidem catholicam, quàm sit mortalitas. Vos onerastis opinionem meam titulis, quòd sit tàm absurda, & absurdior, quàm mortalitas, turpius absurdum, perniciosius fidei; sed vos non estis summus Pontifex, neque Concilium. Immò Concilium non modò perniciosiorem, sed perniciosissimam vocat mortalitatem animæ rationalis, & verè est pessima omnium opinionum, quæ de anima haberi possunt.

2. ratio. Secundò probo, mortalitatem esse deteriorem sic. Illa hæresis, quæ expresè damnata est à summo Pontifice, & à Concilio generali perniciosior est, & fidei, & fidelibus, quàm sit illa, quæ non est expresè damnata. Est enim prior assertio multò impudentior contra fidem, & caput fidelium. Mortalitas animæ rationalis, & vnitas intellectus in cunctis hominibus sunt duæ hæreses expresè damnatæ à summo Pontifice, & Cõcilio generali, vt iam relatum est. Regressus animarum rationalium in corpora humana tantùm, non reperitur expresè damnatus. Etenim Alphonsus de Castro aduersus hæreses titulo *Anima*, hæresi octaua proponit opinionem Pythagoræ transferentis animam rationalem in corpus alterius speciei etiam, vt bruti, vel plantæ: & contra illam hæresim nullum decretum Pontificium, nullum decretum Concilij affert. Ita quoque Cardinalis

nalis Toletus ad finem prolegomenorum in primum de anima memorat hanc hæresim de translatione animæ rationlis ex corpore in corpus cuiuscunque speciei, neque affert contra illam hæresim aliquod Concilium, vel decretum Pontificis. Sic neq; Prateolus in hæresi Albanensium. Qui si habuissent tale decretum Pontificis, aut Concilij, non erant omissuri illud in confutanda hæresi. Si ergo transmigratio in corpus cuiuscunque speciei non inuenitur expresse damnata: multò minus erit expressè damnatus error de regressu animæ immortalis in corpus eiusdem humanæ speciei solius. Non igitur æquè perniciosa est mortalitas animæ ex vna parte, & immortalitas cum regressu ex altera parte, sed longè perniciosior, & impudentior est mortalitas animæ rationalis.

Tertia ratio. Error expressè repugnans expresso consensui sanctorum Patrum est magis pugnans contra fidem, quàm error, contra quem non reperitur consensus Patrum. Contra mortalitatem animę consensus Patrum expressus est, & collectus est apud Iodocum Coccium in thesauro cath. tomo 2. lib. 1. de natura homins art. 2. toto ad cart. 15. vbi ostendit ab exordio Ecclesiæ vsque ad nostra tempora consensum Patrum, & græcæ, & latinæ Ecclesiæ pro immortalitate animorum contra mortalitatem. Sed & in Articulo primo eiusdem libri plures adsunt authoritates Patrum ad idem. At contra regressum animæ rationalis immortalis in corpora cuiusuis speciei Alphonsus, atque Toletus locis ante relatis vnum tantum citant, S. Athanasium. Iodocus verò lib. de natura hominis indicato art. 1. etiam affert S. Gregorium Nyssenum addo ego S. Epiphanium hæresi 5. Igitur multò magis, & Sanctæ Ecclesiæ, & Sanctis Ecclesiæ Patribus repugnat mortalitas quæ semper explosa est à fidelibus, teste Leone 10. quàm repugnet immortalitas cum regressu in corpus humanum; quę à nullo Patrum explosa est, dum sola ponitur, sed à duobus, vel tribus reijcitur, dum ponitur simul regressus in corpora humana, & bestiarum, & plantarum.

3. ratio.

CAPVT III.

Rationes Concilij Lateranensis contra mortalitatem animarum conferuntur cum regressu.

SAcrum Concilium Lateranense non solùm reprobauit damnatissimam illam animæ mortalitatem: verùm etiam probationes attulit, quibus appareat iustissima esse sententia Concilij.

Primo loco profert Concilium sacras scripturas contra mortalitatem animę intellectiuę. Ex quo loco catholico formo quartum argumentum demonstratiuum, quòd mortalitas animę sit perniciosior, quàm immortalitas cum regressu in corpora humana sola.

4. ratio. Ille error, qui in sacra scriptura immediatè, & expressè damnatur, atquè, vt aiunt, formaliter excluditur, longè deterior est, quàm error non immediatè, non expressè, non formaliter, sed virtualiter tantùm excludendus.

Sed mortalitas animę intellectiuę plurimis locis veteris, & noui testamenti reprobata est immediatè, & formaliter.

Probo ex Veteri.

GEnesi 37. *Descendam ad filium meum lugens in infernum.* Iob 21. *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.*

Eccles. 12. *Puluis reuertatur in terram suam, & spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum.*

Baruch 3. *Exaudi preces mortuorum Israel.*

2. Machabeorum 12. *Sancta ergo, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur.*

Sapient. 3. *Iustorum animæ in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis, & cæt.*

Sapient. 2. Inducuntur mortalitatis assertores dicentes. *Ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus, quasi non fuerimus.* Suppo-

sita mortalitate, cum Epicuro pariter concludunt. *Venite ergo fruamur bonis, quæ sunt, & vtamur creatura, tanquàm in iuuentute celeriter. Vino pretioso, &c.* Atqui Sapiens illos sanctissimè redarguit, inferens. *Hæc cogitauerunt, & errauerunt, neq; mercedem sperauerunt iustitiæ, nec iudicauerunt honorem animarum sanctarum. Quoniam Deus creauit hominem inexterminabilem, ad imaginem, &c.* Creauit inexterminabilem, scilicet, secundum animam; & pulchrè sapiens docet, mortalitatis assertores, nec sibi sperare mercedem iustam, neque animabus sanctorum cultum exhibere, cum eas, scilicet, non credant reperiri. Sed qui legerit attentè illud capitulum, inueniet, hunc errorem de mortalitate animæ potissimùm egisse radicem in illis, qui Christum Dominum Dei filium morti turpissimæ addixerunt: nam ex immanissima hæresi immanissima scelera profluunt, desperatio salutis propriæ, contemptus sanctorum, Christi Domini odium atrocissimum.

Ex nouo Testamento.

MAtthæi 10. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere.*

Lucæ 12. *Ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, & post hac non habent amplius, quid faciant. Ostendam autem vobis, quem timeatis; timete eum, qui postquam occiderit, potest mittere in gehennam.*

Ioannis 12. *Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.*

Apocal. 6. *Vidi sub altare animas interfectorum propter verbũ Dei.*

Philippenses 1. *Desiderium habens dissolui, & esse cum Christo.*

2. Cor. 5. *Dum sumus in corpore, peregrinamur à Domino: audemus autem, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & præsentes esse apud Deum.*

Hæc pauca ex plurimis, quæ possent afferri, satis reuincunt mortalitatem animæ immediatè, & formaliter refragari sacræ scripturæ.

Sed contra ponentes immortalitatem animæ cum regressu in corpus vel hominis, vel bestiæ, vel plantę, nullum scripturæ locum attulerunt Castrensis, vel Toletus, vel Iodocus. Sed solum rationes naturales qualescunque ergo multo magis est contra Christianam fidem, & fidelibus perniciosa magis est mortalitas animorum, quàm immortalitas cum regressu.

Deinde Concilium Lateranense arguit ex iustitia retributiua Dei, quoniam scriptura sacra repromittit æterna præmia, & pœnas æternas pro merito vitæ.

5. ratio. Ex quo loco quintum promo argumentum. Ille error est perniciosior contra fidem catholicam, qui omninò negat post hanc vitam pręsentem, præmium, & pœnam, & æternam, & temporalem: quàm qui omnia ista non negat. Mortalitas autem animæ rationalis secundum Alexandreos omninò negat post hanc vitam præmium, & pœnam, siuè hæc sint æterna, siuè tēporalia. Sed animæ immortalis regressus in corpus non negat essentiam præmij, & pœnæ; sed solùm durationem æternam: & in hac negatione est error natus propter mundi æternitatem. Igitur longè perniciosior est mortalitas animæ, quàm regressus.

Dices, quomodo distinguuntur hæc duo, retributio iusta, & duratio æterna?

Respondetur, facillimè cognoscitur distinctio; nam pœna iusta potest esse, sed temporalis; ergo aliud est iusta pœna, aliud æternitas pœnæ. Sic dico de præmio.

Præterea Scotus in 4. dist. 49. quæst. 6. N. quærit, vtrum duratio perpetua sit de substantia pręmij. Et respondet loquendo de stricta iustitia, *Deus nulli nostrûm propter quæcunq; merita est debitor perfectionis reddendæ tàm intensæ propter excessum illius perfectionis vltra illa merita. Sed esto, quòd ex liberalitate sua determinasset meritis conferre actum tàm perfectum, tanquàm præmium, tali quidem iustitia, qualis scilicet decet eum, scilicet supererogantem in præmijs. Tamen non sequetur ex hoc necessariò, quòd per illam iustitiam sit reddenda perfectio perennis, tanquàm præmium; immò abundans retributio fieret in beatitudine vnius momenti.* Et ibi statuit visionem, & fruitionem Dei ex iustitia dari; sed perpetuitatem superaddi ex liberalitate. Idem proportionaliter do-

cet de pœnis. Sanè beatitudo est permanens, cuius essentia in instanti tota est. Duratio autem est extrinseca tanquam accidens per accidens, siuè sit æuum, siuè tempus.

Tunc ad propositum. Si anima post mortem hominis corrumpitur, impossibile est, vt præmium temporale, aut æternum, pœnam temporalem, aut æternam subeat; quarè in mortalitate animæ quatuor negantur veritates catholicæ, esse substantiale animæ post mortem, duratio perpetua in esse substantiali, esse essentiale præmij, & pœnæ, atque duratio quæuis, vel pęnæ, vel præmij. Ex quibus D. Ioannes Chrysostomus homilia quarta de prouidentia, vt notat Melchior Canus lib. 12. de locis theologicis cap. 15. cart. 895. infert ex mortalitate negari Dei prouidentiam erga homines: & hęc est quinta hæresis adiuncta, vt mortalitas animorum, & honorem Deo essentialem, & animę ipsi essentiale, & accidentale auferat. Ast animę immortalitas non ponit primã hęresim, vel secundam, nàm post obitum hominis concedit esse substantiale ipsius animę, & perpetuam durationem ipsius esse. Non negat beatitudinem, vel miseriã animę separatę quò ad substantiam pręmij, vel pœnæ, neque in Vestig. 6 vnquam negaui hoc, immò num. 99. indicaui terminum pulcherrimum ipsius animę esse Deum. Quarè neque ex necessitate intuli vnquam, Deum non habere prouidentiam erga homines: solùm durationem pręmij, & pœnæ perpetuam ponere non potui propter æternitatem motus suppositam. Quocirca mortalitas animæ secum affert quinque hęreses narratas, immortalitas cum regressu, solum vnam ex istis. Deterius est totum, quàm vna pars sola in malis: ergo deterior est mortalitas, quàm regressus cum immortalitate.

Adde sextum argumentum. Si namq; Deus neque præmiũ, neque pœnam post hanc vitam potest ipsi animæ rationali retribuere, ergo neque in hac vita poterit anima meritum vel demeritum habere. Igitur mortalitas negat meritum, & demeritum, præmium, & pœnam: regressus in corpora eiusdem rationis hęc non necessariò negat. Immò si quodcunque meritum huius vitę, beatitudine vnius momenti potest compensari abundanter, quantò magis poterit beatitudine per multa sęcula con- 6. ratio.

tinuata

tinuata in statu separationis? Quinimò in regressu ad corpus nouum poterit cum Aristotele seruari iustitia Dei, vt animę iustę in corpus regredienti, detur corpus benè dispositum ad scientias, & virtutes: offerantur eidem animę probi amici, opes moderatę, honores ampli, quibus, si iustè vtatur, accumulet sibi maiora pręmia. Hoc in sanctorum votis esse D. August. sermone 44. de sanctis affirmat. *Si millies*, inquit, *posset mori, non putabat se hanc dignè posse aliqua ratione promereri*. Ea propter si in malis minus malum est habere partes, quàm totum: minus cum fide repugnat vna hęresis in accidente solo durationis, quàm sex hæreses, quarum illa vna est modica pars.

Sextò Concilium subdit tertiam rationem contra mortalitatē animorum his verbis. *Aliàs incarnatio, & alia Christi mysteria nobis minimè profuissent*.

3. ratio. Rationem ad propositum erigo. Illa assertio, quæ funditus tollit, & fidem catholicam, & Authorem fidei Christianę, perniciosior est, quàm quę non facit hoc; Atqui mortalitas ab Alexandreis accepta est huiusmodi, immortalitas cum regressu nequaquam. Mortalitas ergo est perniciosior, & simpliciter perniciosissima. Probatur minor. Qui firmiter crediderit, quòd anima rationalis est mortalis, quodque hęc assertio est probata potioribus rationibus in philosophia simpliciter dicta, is philosophus audiens Christū dicentem animam non posse occidi, statim iudicabit Christum esse mendacem, qui dicat non posse occidi animam, quæ in dies singulos occidit cum corpore, & cum interfectione corporis interit. Audiens item Christum promittentem præmia, vel comminantem pœnas post hanc vitam, mendacem, & seductorem affirmabit, qui spe falsorum bonorum suos credentes priuet veris, & solis bonis præsentis vitæ: timore falsorum malorum vera mala, quæ præsentia sunt, subire doceat: atque hoc insigni mendacio se, & suos infamissimæ, & atrocissimæ morti dedat. Si autem Christus est mendax, & mendacij conuictus, non ei credendum est, dum mentitur se esse Filium Dei, vel natum de Virgine, vanaque est fides catholica,

Vana, quòd sit crucifixus, & mortuus pro salute hominum.

Immò mortuus dicetur propter delictum grauissimum de immortalitate prædicata, quo magnam vniuersi partem seduxit.

Vana fides, quòd anima eius descenderit ad inferos, vel redierit in corpus proprium: vel quòd in anima, & corpore ascenderit ad cælos.

Vana, quòd ipse iam destructus, sit iudicaturus, quodq; mortui iam & anima, & corpore sint iudicandi: immò hoc est figmentum monstruosissimum contra veritatem demonstratam, quòd anima sit mortalis, quòd mortui non resurgant.

Vana fides de locis animarum post mortem, cum enim animæ non sint: nec possunt habere paradisum, nec purgatorium, nec limbum, nec infernum.

Denique vana est fides de remissione peccatorum in salutem animæ.

Vana sunt figmenta, quæ dicuntur sacramenta: hæc enim apponuntur corpori, vt prosint animæ ad salutem perpetuam, vti breuiter Tertullianus in lib. de Resurrectione carnis. *Caro abluitur, vt anima emaculetur. Caro vngitur, vt anima consecretur. Caro signatur, vt anima muniatur. Caro manus impositione adumbratur, vt anima spiritu illuminetur. Caro corpore Christi, & sanguine vescitur, vt anima de Deo saginetur.* Hæc omnia vana sunt, quæ animæ nihil prosunt.

Postremò Ecclesia non est conuocatio hominum sanctorum; sed hominum, qui seducti sunt, & seducunt se ipsos, atque alios, ac priuant se bonis præsentibus, & futuris. Exilia, tormenta, mortes, denique mala omnia, & miserias tolerant, vt rectè Apostolus dixerit, *si in hoc mundo tantùm sperantes sumus in Christo, miserabiliores sumus omnibus hominibus.* 1. cor. 15. Acutè Melchior Cano dixit, qui nõ credunt animæ immortalitatẽ, eos neq; Euangelio, neque scripturis credere. Ego verò existimo, eos neq; Deo credere, neque Deum: sed ex anima mortali proximum esse lapsum ad tyranidem contra homines, ad atheismum contrà Deum. Regressus autem animæ immortalis in corpora non aufert cognitionem substantiæ separatæ, qualis est Deus, immortalis, & inuisibilis: non aufert spem futuri boni, vel timorem futuri mali, immò disponit ad ista: non conuincit Christum, & Christianos

men-

mendacij, sed confirmat veracitatem, quòd anima non potest occidi, atque ideò disponit saltem remotè ad mysteria christiana recipienda.

7. Concilium Lateranense adiungit. *Nec resurrectio expectanda foret*. Vt autem hoc argumentum intelligatur, noto duobus modis poni posse mortalitatem animę.

Prima species huius hęresis est, quòd anima simul moriatur cum corpore, sed simul cum corpore sit resurrectura. Quæ fuit heresis Arabicorum ex Augustino de hęresibus cap. 86. Castren. tit. *Anima*, hæresi 7. Prateolo verbo *Arabici*.

Secunda species est, quòd anima moriatur simul cum corpore, & neutrum vnquam resurgat. Hæc hæresis in veteri testamento fuit Saduceorum Matth. 22. In nouo testamento fuit Hermanni RisuiK Holandrini, qui & propter hanc hæresim, & alias similes combustus est. Alexandrei, & vnuersaliter Aristotelici tenent, semel corruptum non posse idem numero reparari.

Castrens. tit. Anima.

Hanc speciem damnat Conciliũ Lateranense, nam ex Aristotelis gymnasio sunt, qui tenent mortalitatem animæ, & vnitatem intellectus: & hi resurrectionem vniuersaliter negant, tùm Christi resurrectionem vt capitis, tùm etiam aliorum hominum, qui sub Christo sunt. Mortalitas animæ rationalis propter hoc aufert etiam istos articulos fidei, & prorsus vanam facit fidem catholicam. Dicente Apostolo in 1. Cor. 15. *Si Christus non resurrexit, inanis est ergo prædicatio nostra, inanis est & fides vestra.*

Regressus verò, vel migratio animæ rationalis in corpus, tribus modis potest contingere.

Primus est, quòd intellectiua exiens de corpore humano reuertatur in corpus quoduis, vel eiusdem, vel alterius speciei, vt in corpus bestiæ, vel arboris. Quam opinionem Pythagoras ponebat. Et hæretici Albanenses eam tenuerunt ex Castro tit. Anima, hæresi 8. & ex Prateolo vocabulo Albanenses. Castro tribuit etiam hanc hęresim Albigensibus, sed in vocabulo *Albigenses* Prateolus discors videtur. Gnosticis, & Manichęis impingit eundem errorem Iodocus in thesauro catholico tom. 2.

cap.

cap. 1. S. Epiphan. hęresi 5. Stoicis ascribit.

Secundus modus est ponere animam intellectiuam migrare de vno corpore humano in aliud corpus humanum. Quæ sententia est error; sed apud collectores hæreticorum, vel hæresum non inuenio aliquem esse istius erroris insimulatum.

Tertius modus est, vt anima intellectiua migrans de corpore humano vno reuertatur in idem corpus numero, sicut anima Lazari Ioann. 11. redijt ad proprium corpus. Qui regressus est de fide catholica, & in Christo, & in omnibus per Christum 1. Corinth. 15. *Per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum: & sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur.*

Nunc duo sunt argumenta. Assertio destruens articulum de resurrectione Christi, & articulum de resurrectione carnis vniuersaliter, & consequenter destruens articulum de vita æterna, est perniciosior, quàm quæ non destruit; sed mortalitas animæ ab Alexandreis posita destruit hos tres articulos ex authoritate Concilij Lateranensis. Immortalitas animæ cum regressu in corpus non destruit hos tres articulos, immò accedit ad fidē de resurrectione; ita vt Offensores mei, vel decepti, vel decipientes dixerint, à me poni, quòd per regressum eiusdem animæ in corpus posuerim, posse reparari idem corpus numero, & eundem numero hominem, & hoc naturaliter. Quod certè non dixi; nam cum Aristotele loquens, debeo dicere, quod semel destructum est, posse redire idem specie naturaliter, non posse rediro idem numero. An autem supernaliter id fieri possit, Aristoteles dicere non potuit. Alexandrei verò nostri neque naturaliter, neque supernaturaliter id fieri posse, tenent. 8. ratio.

Verum est tamen, quòd ponens regressum in aliud corpus numero, facilè concedet regressum in idem corpus numero, & eiusdem rationis. Quoniam eiusdem formæ specie ad eandem materiam specie est eadem per se proportio, seù ratio. Ad hanc, vel illam materiā solo numero differentem, est per accidens determinatio ex D. Bonau. in 4. dist. 43. quæst. 5. & Ricardo dist. 43. art. 1. quæst. 3. At verò magis hoc Durandus asseret, qui nullam de materia rationem habet, immò si eadem numero for-

ma sit, putat quamcumq; materiam, vel materiæ portionem esse candem materiam numero, 4. dist.44. quæst. prima: quare opinio de regressu magnoperè disponit ad fidem de resurrectione: mortalitas animæ Alexandreorũ spem omnem resurrectionis excludit. Atrocior ergo, & pestilentior est mortalitas animæ.

Secundò, & erit octauum principale. Illa est assertio perniciosior in fidem catholicam, quæ & secundũ genus, & secundum omnes species fidei aduersatur, quàm, quæ neque secundũ genus, neque secundum omnes species opponitur fidei, sed secundum vnam speciem est hæretica, secundum aliam est catholica, secundum tertiam media est. Mortalitas animæ intellectiuæ in genere, & in omni specie hæretica est, damnata est, fidei destructiua est. Immortalitas cum regressu in corpus non est in genere damnata, neque in omni specie: sed in prima specie, vel modo superius dicto de regressu in corpus cuiuscunq; speciei, est hæretica: in tertia specie de regressu in idem corpus numero, est de fide catholica: in secunda specie de regressu in idem specie, non numero corpus, medio modo se habet. Quia de facto Deus non ponit animam vnam in plura corpora, nec simul, nec successiuè; simpliciter tamen potest ponere in plura corpora diuisim, ac successiuè.

8. principalis.

Quocirca multi Theologi, qui negant de facto fuisse Mundum ab æterno, sed asserunt de possibili, quòd potuit esse ab æterno; volentes declinare infinitam multitudinem actualem animarum, dicunt, Deum in tali casu instituturum fuisse diuersum ordinem rerum, vnde vel eadem anima in plura corpora poneretur successiuè: vel animæ successiuè annihilarentur, cum sint suaptè natura immortales, vel generatio hominum ab æterno non fuisse futura. Annihilatio animæ non placet mihi, sicut neque mortalitas. Supposito itaque quòd mundus fuisset factus ab æterno, Deum fuisse translaturum animam de vno corpore in alterum corpus, vti Plato dicebat, tenent.

Argentina 2. dist. 1. quæst. 2. art. 2. ad 11.
Ferrara contra gentes lib. 2. cap. 81.
Gregorius de Valentia tomo primo disp. 3. col. 828.
Herueus 2. dist. 1. quæst. 1. apud Toletum 8. phys. quæst. 2.

Hi Theologi, & alij cum eis agnoſcunt non pugnare cum ratione animæ intellectiuæ, aut cum ratione diuinæ iuſtitiæ regreſſum animarum in corpus eiuſdem ſpeciei, ſed numero diuerſum. Nec eſt mirandum, quoniam beatitudo duplex eſt, vel æterna, vel ad tempus; & beatitudo ad tempus tantæ eſt dignitatis, vt vel vnico momento data, ſit retributio nedum ſufficiens, ſed etiam abundans ſuper omnia merita humana. Igitur hi catholici theologi data ſuppoſitione, quòd mundus ſit æternus, putant eſſe probabilem opinionem, quòd animarum circulatio detur in corpora humana tantùm: ſed mortalitatem, nunquã in anima intellectiua probabilem eſſe dicunt, aut volunt.

CAPVT IV.

Alijs etiam rationibus probatur deterior eſſe mortalitas animæ immortalitate eiuſdem cum regreſſu.

NOno pricipaliter argumentor. Si anima intellectiua interiit ad interitum totius, ſicut cæteræ formę intereunt: ſimiliter anima intellectiua generabitur ex ſemine, & maſculo, ſicut cęteræ animæ, neque erit anima intellectiua facta de nihilo à Deo ſolo: prȩſertim apud Alexandreos negantes factionem ex nihilo. Etenim quod non eſt deſtructibile, niſi per annihilationem, non eſt producibile, niſi per creationem, vt ſcholaſtici volunt; atqui mortalitas animę intellectiuę ponit animam corrumpi, ſicut cętere fomę corrumpuntur, & non ponit annihilari animam, nàm & ſecundum veritatem à Deo non annihilatur, igitur mortalitas etiam errat in origine animæ, à quo errore longè abeſt immortalitas cum regreſſu. 9. ratio.

Decimò, Mortalitas Alexandreorum, præter corpus ponit in homine duas ſubſtantias ex parte actus, vnam informantẽ, quæ eſt corruptibilis, & non migrat de corpore in corpus: quę item multiplicatur ad multitudinem corporum. Alteram aſſiſtentem, quæ eſt immortalis, vnica in omnibus hominibus, & migrat de corpore in corpus. 10. ratio.

Quæro iam, an Offenſores præter animam informantem, &

mortalem, teneant cum Alexandreis, & alijs Peripateticis aliquid immortale in homine, an non? Si non ponunt aliquid immortale, tenent opinionē peiorē, quàm omnes alij Peripatetici, Quoniam omnes Peripatetici, quos legerim, vel audiuerim. conuicti authoritatibus Aristotelis aliquid immortale ponunt in homine. Hoc est signum manifestum, quòd Aristoteles posuit animam intellectiuam esse immortalem. Cum enim nunquã in Aristotele legamus, quòd homo constet, nisi ex anima, & corpore, scilicet, ex forma, & materia; posuit autem Aristoteles constanter in homine aliquid immortale, & æternum: illud immortale est anima intellectiua; nàm corpus manifestè est corruptibile, & mortale. Verùm Offensores mei ad Alexandreorum opinionem hortantur, dicentes, satius fuisse cum Alexandreis consentire in animę mortalitatem absolutè. Quarè cum Alexandreis tenent vnum intellectum in cunctis hominibus, & migrationem illius intellectus de corpore humano in corpus humanum.

Corollarium est. Offensores incidunt in regressum animorum, quem fugiunt; & ponunt immortalitatem intellectus cum regressu, qui est error ille, quem damnant: & magis perniciosum; quàm mortalitatem animæ iudicant: & prætereà ponunt mortalitatem animæ, ponunt vnitatem intellectus, ponunt duas substantias in homine ex parte animæ. Plures errores ponunt, 1. animæ mortalitatem 2. intellectus vnitatem, 3. dualitatem formarum vitalium, 4. migrationem intellectus. At verò immortalitas cum regressu, pro vt ponunt Bessarion, & Contarenus ex suppositione æternitatis mundi cum præcitatis authoribus, ponit solùm regressum, ergo pauciores errores contra fidem, immò vnum solum errorem ponunt ex tàm multis positis ab Alexandreis offensoribus.

11. ratio. Vndecimò, Ex intellectualitate, & libertate infertur in principio intelligendi, & volendi esse immortalitas. Ità quidem inferunt Apostoli in constit. Apostolicis lib. 6. cap. 11. cart. 113. in 1. tomo Conciliorũ. *Animam in nobis confitemur expertem corporis, & immortalitate præditam: neq; interitu deleri, vt corpora: sed immortalem esse, vt potè rationis participem, & sui compotem*

Simi-

Similiter, & in Deo, & in Angelis ex intellectualitate vt prædicato quidditatiuo concluditur immortalitas: quarè eodem modo in anima intellectiua concludetur. Sed ex negatione consequentis ad negationem antecedentis est bona consequentia: igitur ex negatione immortalitatis in anima humana sequitur, quòd anima hominis non sit rationis particeps, neque libera, vel sui compos. At istæ sunt duæ hæreses, vna Lutheri, & Caluini negantis liberum arbitrium in homine: altera bestialis, quæ negat homini intellectum contra scripturam dicentem Psalmo 31. *Nolite fieri, sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus.* Qui ergo æquiparat hominem bestijs in animę mortalitate, æquiparat etiam in irrationalitate, & constituit hominem vnam malam bestiam esse, vel potius ipse est mala bestia, qui hoc asserit. Perniciosior est igitur mortalitas, quàm immortalitas cum regressu, quę ponit animam esse rationalem, & à bestijs distinguit hominem.

Duodecimò, S. Augustinus tres rerum gradus ponit in 2. de libero arbitrio cap. 3. to. 1. & 83. quęst. quęst. 51. to. 4. Esse, Viuere, Intelligere: qui gradus distincti in creaturis, sunt idem in Deo ex eodem Augustustino tomo 3. lib. prętitulato quęstiunculę excerptę de Trinitate. Mortalitas animæ post hominis mortē rapit ipsi animæ intellectiuæ omnes hos gradus, rapit perpetuitatem istorum graduum: immortalitas cum regressu in corpus neminem aufert ex istis gradibus, immò concedit gradus omnes, & perpetuitatem in eis. Peior ergo est, & perniciosior, & contra philosophiam naturalem, & contra Theologiam supernaturalē mortalitas. 12. ratio.

Immò S. Augustinus in 3. de libero arbitrio cap. 5. ait *Quapropter non te moueat, vt quod tàm vituperentur animæ peccatrices, vt dicas in corde tuo, melius fuisse, si non essent.* Et ibi plura. Scotus dist. 50. quęst. 2. magis appetit esse in pœnis, quàm non esse. Igitur ex D. Augustino melius est, si anima sit, etiam si sit in peccato, & damnatione: quàm si non sit vllo modo. Quocirca immortalitas cum regressu, siuè ponat animam cum beatitudine, siuè cum miseria actualis culpæ, & pœnæ, siuè in neutro statu, sed in puris naturalibus, qualis est in infantia hominis,

minus malum ponit, quàm mortalitas.

13. ratio. Tertiodecimò, Hinc ex 3. Top. loco 8. arguere licet. *Quod simpliciter bonũ eo, quod alicui bonum, eligibilius.* Immortalitas verò est omnibus animabus rationalibus bona: immortalitas cũ felicitate perpetua non omnibus animabus, sed animabus iustis; eligibilior ergo est immortalitas, mortalitas fugibilior.

Quod inest per se secundo modo, est & magis necessarium, & melius eo, quod per accidens inest. Immortalitas ex sui natura, & saltem per se secundo modo, & necessariò competit ipsi animæ intellectiuæ; beatitudo est accidens per accidens, nam & secundum plures Theologos ad beatitudinem supernaturalem nõ est inclinatio naturalis. Beatitudo verò naturalis, quam solam cognouit Aristoteles in Deo, & Intelligentijs est perpetua, in homine est temporalis; quarè & in anima hominis: quod enim incipit esse, desinit esse 1. de cælo.

14. ratio. Quartodecimò, ex ablatione cõparemus. Mortalitas aufert animæ intellectiuæ, & substantiã, & accidentia omnia. Immortalitas cum regressu concedit illi substantiam perpetuam, concedit accidentia multa secundum status varios separationis, & coniunctionis, in quibus benè, vel malè esse posset.

Mortalitas aufert ab anima post hominis obitum, bonum tẽporale, & perpetuum: præsens, & futurum: naturale, & supernaturale; esse, & benè esse. Immortalitas cum regressu minimè.

Mortalitas omnem virtutem perimit, summũ bonum, & summum malum hominis in sola præsenti vita ponit. Igitur ab ipso bene esse totius compositi mensurat virtutem, & vitium, & cum Epicuro dicit. Ede, bibe, lude, post mortem nulla voluptas. Et S. August. 6. Confessionum cap. postremo, tomo 1. posita morte animæ, dat palmam Epicuro. Sed de virtutibus, & vitijs per hanc deterrimam sententiam de mortalitate peremptis, legatur Toletus Cardinalis 3. de anima quæst. 16. Immortalitas autem etiam cum regressu hæc non peragit mala, nec aufert bona opposita.

15. ratio. Quintodecimò. Ad extremum, minus pugnat cum ratione naturali, & supernaturali regressus in corpus, quàm mortalitas ani-

mæ intellectiuæ. Probo de naturali ratione. Nam præstantissimi quique philosophorum Ionicæ, & Italicæ philosophiæ, & AEgyptiæ immortalitatem animæ statuerunt, vt Mercurius Trimegistus, Pherecides Syrus, Thales, Anaxagoras, Socrates, Pythagoras, Plato, Aristoteles, Empedocles, vt ferè solus Epicurus oppositum dixerit: propter quod, & communiter contemptus fuit à sapientibus. Migrationē intellectiuę de corpore in corpus attulere Trimegistus, Pythagoras, Plato, Socrates, & vt mihi quidem videtur, etiam Aristoteles, restringens se ad solam migrationem de corpore in corpus eiusdem speciei, sicut sensitiua de oculo senis migrat in oculum iuuenis. Quam restrictionem etiam Trimegistus fecit in libro, cui titulus, Clauis, apud Gianniniū de statu animę post hominis obitū. cap. vlt.

S. Gregorius Nyssenus lib. 2. de anima cap. 7. *Ethnici omnes, qui animam immortalem dixerunt, animarum transmigrationem vnanimi consensu astruunt, circa formas animarum diuersi*, ex Paganin. Gaudentio de Pythagorica anim. transmigratione cap. 3.

Indorum sapientes Pythagoram sequuntur, vt Philostratus libro 3. de Apollonio Thianeo.

Profectò supposita mundi æternitate in via Aristotelis, hæc sola sententia est sustinenda, vt magis consona textibus Aristotelicis, vt minus noxia fidei Christianæ, vt minus dissona à ratione naturali.

Probo idem de lumine supernaturali; nam sapientes multi, planè addictissimi fidei catholicæ, Bessarion, & citati superius num. 88. in hanc sententiam propendent. Quin si mundus est, vel esset ab æterno, in animarum migrationem conueniunt, vt in opinionem probabilem supracitati Theologi Herueus, Ferrariensis, Argentina, Valentia. Ergo ex tot philosophorum, atque Theologorum authoritate magis, & naturali, & supernaturali lumini coaptatur animarum regressus, quàm mortalitas.

Nec propterea regressum, vt est ab Aristotele ponendus, omninò consentit cum fide catholica: quoniam neq; ęternitas mundi, quæ supponitur, cum fide consentit. Principio autem falso existente, necessariò, ac per se sequuntur falsæ conclusiones, licèt

per

per accidens aliquando verum colligatur. Falſa eſt igitur, & à fide exorbitans animarum circulatio cum Ariſtotele poſita tres ob cauſas.

Prima eſt, quia poſita mundi æternitate, ponit omnes animas ab æterno, atque adeò ante corpora. Quam ſententiam vt Ariſtotelicam defendit nuper Fortunius Licetus *Vir* doctiſſimus, & inter Peripateticos exercitatiſſimus in lib. de immortalitate animorum. Poſſet tamen euitari cauſa hæc, tenendo cum S. Thoma, & ſequacibus in ſententia Ariſtotelis, quòd anima incipiat cum corpore, ſed poſt corpus remaneat, vt probabiliter videtur colligi ex 12. met. 16. & 17. Oppoſitum tamen mihi videtur in Ariſtotele verius.

Secunda cauſa. Quia vna anima eſſet plurium hominum: non quidem anima vna omnium hominum, neque plurium hominum ſimul tempore, ſed ſucceſſiuè. In Concilio Lateranenſi quidem directè damnatur vnitas intellectus in cunctis hominibus; ſed obliquè indicatur hoc, quod verum eſt de fide ſecundum ordinem præfixum à diuina ſapientia in hoc mundo; nempè ſingulas animas ſingulis hominibus correſpondere. Quia verò oppoſitum eſt poſſibile ex natura rei, ſcilicet ab anima vna informari multa corpora humana, vel etiam omnia ſucceſſiuè; ideò rationi naturali non repugnat iſta migratio in corpora humana, ſed repugnat rationi ſupernaturali, non quidem de poſſibili; ſed de facto ex ſolo decreto diuinæ voluntatis.

Tertia, quia beatitudo, ac damnatio ſecundum iſtam poſitionem ponitur temporalis: quod item eſt contra decretum diuinæ voluntatis de danda beatitudine, & miſeria perpetua. Fortè, & alia deducentur incommoda; nam dato vno inconuenienti, multa ſequuntur: nunquam tamen tot, ac talia, quot, & qualia ex mortalitate animorum deducentur.

Denique iſta conditionalis. Si mundus fuiſſet ab æterno, Deus inſtituiſſet, vt anima intellectiua de corpore humano in corpus humanum migraret: eſt à pluribus Theologis catholicis recepta. Ergo mea opinio conditionalis non eſt contra fidem catholicam. Mortalitas animæ eſt omninò contra fidem catholicam: quę quidem mortalitas neque abſolutè, neque conditionatè

natè ponenda est. Si autem depuretur conditio supradictę cōditionalis meę, vt multi philosophi, ac Theologi credunt ab Aristotele fuisse depuratam conditionem, dum posuit mundũ æternum: tunc secundum Aristotelem ponenda est migratio animarum, qualem ego posui. Nec hoc est contra fidem catholicam, nisi quatenus conditio depurata non est.

CAPVT V.

Ad argumenta per Offensores allata responsio catholica datur.

AD obiectiones, quas Offensores attulerunt, pridem respōdi secundum Aristotelem: nunc respondendum est secundum fidem catholicam.

In primo loco dicunt, immortalitatem animæ cum regressu in corpora humana tantùm esse turpius absurdum, & perniciosius fidei nostræ, quàm sit mortalitas animæ intellectiuæ.

Respondetur hoc dictum est, non probatum. Quinimmo mortalitas animæ est in se multò turpius absurdum, & fidei nostræ catholicæ longè perniciosius, quemadmodum probatum est. 1. Defensio.

Secundò dicunt. *Candidiores Philosophi de mente Aristotelis immortalitatem animæ defendunt, vt in statu separationis beari possit. Sed hanc non assequitur si ponatur immortalis, & separabilis cum debito regrediendi ad corpora semper.*

Respondetur de beatitudine supernaturali negatur prima propositio: nam falsi sunt philosophi, qui de mente Aristotelis ponunt supernaturalem beatitudinem; de qua S. Paul. 1. Cor. 2. *Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus his, qui diligunt illum.* De naturali negatur secunda propositio, quoniam intellectus humanus siue coniunctus, siue separatus est immediatum subiectum felicitatis speculatiuæ, hoc est sui optimi status; sed cùm discriminæ ex 12. met. 38. & 51. assequitur enim intellectus humanus optimum statum 2. Defensio.

ad tempus: intellectus diuinus illum statum habet per totum æternum.

Deinde, si anima non potest beari propter regressum: poterit ne beari propter mortalitatem Alexandreorum? Non vtique; nam ex mortalitate animi aufertus actus, & potentia, ad beatitudinem vtranque, perpetuam, & temporalem: ex immortalitate cum regressu ponitur potentia, & actus ad felicitatem naturalem, & potentia ad supernaturalem beatitudinem, non æternam; sed ad tempus. At peius est destruere actum, & potentiam ad ambas, quàm actum in parte negare.

Aliter, distinguo beatitudinem supernaturalem quò ad essentiam, & quò ad circunstantiam perpetuitatis. Qui ponit animã immortalem cum regressu, non negat potentiam ad essentiam beatitudinis, negat potentiam, vel actum perpetuitatis. Potentia est, vel logica, quæ est ex rationibus formalibus terminorũ; vel realis proxima, vel remota. Potentia realis remota attenditur ex ratione potentiæ passiuę, & actiuæ ad beatitudinem essentialem eliciendam, vel recipiendam; & hoc in respectu ad potentiam Dei absolutam: potentia realis proxima attenditur in ijsdem potentijs actiua, & passiua in respectu ad potentiam Dei ordinatam secundum leges à diuina sapientia, vel voluntate præfixas.

v Scot. 2. d. 7. q. 1.

Theologi sustinentes illam conditionalem: si Deus fecisset mundum ab æterno, statuisset migrationem animarum rationalium de corpore in corpus humanum tantùm: consequenter debent concedere, quòd Deus statueret beatitudinem esse ad tẽpus, non perpetuam. Nam sicut in præsenti ordine rerum dantur præmia æterna, & temporalia, pœnæ æternæ, & temporales; ità simpliciter potuit Deus alium ordinem statuere, in quo sint omnia præmia, & omnes pœnæ ad tempus. Quo dato in anima separata esset non solùm potentia remota ad beatitudinẽ; sed etiam ad perpetuitatem beatitudinis: esset etiam potentia proxima ad beatitudinem supernaturalem temporariam; sed solùm negaretur potentia proxima ad perpetuitatem, non ex natura rei, sed ex mero decreto diuinæ voluntatis. At non est contra fidem catholicam dicere, Deum, qui statuit beatitudinem cũ

perpetuitate, posse statuere beatitudinem ad tempus; etenim perpetuitas nec ex ratione ipsius beatitudinis, nec ex ratione iustitiæ retributiuæ est debita meritis humanis: sed ex sola liberalitate Dei donatur secundum Scotum 4. dist. 49. quæst. 6. N. Quod autem Deus liberaliter donat, potest non donare. Itaq; immortalitas cum regressu nihil ponit contra fidem catholicam in tali suppositione mundi æterni iuxtà prædictos Theologos; sed mortalitas nimis multa fidei catholicæ repugnantia ingerit, dum negat potentiam proximam, & remotam, realem, & logicam ad essentiam, & circumstantiam beatitudinis supernaturalis, immò & naturalis.

Tertiò, Obijciunt. *Atque ideò nil refert animam statuere immortalem, & separabilem hoc modo, vel absolutè mortalem.* 3. Defensio.

Respondetur, nego nil referre. Vos dicitis, non probatis, probatio mea sit ex D. Augustino ponente, Esse Viuere, Intelligere, & hoc perpetuo tempore in anima. Ista quatuor ponuntur per immortalitatem cum regressu. Per mortalitatem absolutè tolluntur. Quatuor istæ negationes trium graduum, & durationis valdè differunt ab oppositis affirmationibus. Vita immortalis, & mortalis valdè differunt. Ex his immortalis vita mihi placet, vobis mors placeat.

Quartò probant dicentes. *At quid enim hæc immortalitas, quæ animam in statu meliori non ponit, quàm mortalitas ipsa?*

Respondetur; hæc interrogatio videtur hæreticalis: qua vtetur. Hermanus RysuiK. Immortalitas animæ in limbum, vel in infernum damnatæ, non ponit animam in statu meliori, sed in statu deteriori; ergo ad quid hæc immortalitas? Quarè non datur immortalitas talis.

Secundò, sensus istius interrogationis est. Immortalitas cum regressu non ponit animam in meliori statu, quàm mortalitas absolutè. Sed hæc propositio est contra S. Augustinum asserentem, quòd esse, viuere, intelligere, & hoc cum perpetuitate sint melior status, quàm oppposita. Pugnat etiam cum Scot. 4. dist. 50. quæst. 2. B. Verè tamen hæc propositio est petitio principij.

Tertiò, mortalitas animæ intellectiuæ perniciosissima est in

fidem catholicam; nam ponit animam in nullo statu, seù substantiali, seù accidentali, & Euangelio aduersatur omninò. Immortalitas cum regressu non est talis, quantum ad esse substantiale animæ, quantum ad naturales actiones, & passiones. Quantum ad liberationem à pugna spiritus cum carne, ab angustijs præsentis vitæ, quæ non est minima pars beatitudinis supernaturalis. Apocalypsis 21. *Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis sanctorum, & mors vltra non erit. &c.* Quò verò ad positionem boni, ponit hæc immortalitas possibilitatem, & capacitatem ad beatitudinem supernaturalem, idest visionem, & fruitionẽ Dei, vel saltem non negat, & ità non aduersatur, sicuti mortalitas, quę ponit impossibilitatem, & liberationis à malo, & receptionis boni.

Soluatur argumentum hoc vt lib. 1 defens. num. 59. & 60. Prima q. prol. fusius 4. d. 49. q. 8. F.

Quartò, Interrogatio *ad quid* ẽ præsupponit, quòd nullus sit finis, gratia cuius anima immortalis ponenda est, nisi beatitudo supernaturalis. Quod falsum est; nam beatitudo supernaturalis non est finis pro causa finali, sed est finis pro obiecto potentiæ, vel pro actu attingente obiectum, vt Scotus distinxit; licèt ergo anima non beatificetur, adhuc est aliqua causa finalis, propter quam immortalitas ei competit, vt constat de anima existente in limbo, & inferno; habent enim duas causas extrinsecas finem, & efficientem, nec beatitudinem habent.

Quintò, Obijciunt: *Sanè minimè opus erat, vt tam prolixa disputatione Ferchius Alexandreos assertores mortalitatis animæ insectaretur, & redargueret, si adeò exilem, & seruilem immortalitatem ei ascribere volebat.*

Respondetur: maximè opus erat, vt falsi Christiani sub mentito Aristotelis mantello non possent defendere propria infidelitatem de mortalitate animæ; vt Christiana iuuentus venerabili Aristotelis nomine delinita, non incideret in opinionem de mortalitate: atque vtinam in aliquos Religiosos non irrupisset hæc hæresis. Omnes, & singulę propositiones hæreticales, & fidei catholicæ repugnantes pro viribus sunt reijciendæ. Itaque immortalitas, etiam in minimo gradu perceptibili multò melior est, quàm mortalitas. Et esse substantiale animæ est simplicitur perfectius, quàm beatitudo, quæ est perfectio secunda, iuxta Scotum 4. d. 49. quæst. 2. C.

Exilem verò, & seruilem esse immortalitatem cum regressu ad corpus, est propositio suspecta de heresi: nam quòd anima separata sit cum debito regrediendi ad corpus, *est de fide tàm in beatis, quàm in miseris.* Hoc autem nec est seruile, nec exile: immò est præcellentissimum Christi beneficium, restituere omnibus hominibus esse substantiale totius compositi, perfectionem formalem corpori, atquè animæ perpetuam communicationem ipsius esse. Exile, & seruile hoc donum dicunt, qui Christi beneficia non cognoscunt. Apostolus id exaggerat in prima ad Corinth. 15. tanquàm vniuersalissimum Redemptoris beneficium, quod in omnes, etiam damnatos effunditur. *Per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur.* Regressus verò in idem corpus numero, vel aliud corpus numero, non est per se varians speciem in genere naturę, & tantũdem extenditur immortalitas, si ad idem corpus regressus fit, vt in Lazaro, quantum si ad aliud corpus numero; vndè vel sunt ęquè exiles, vel æquè eminentes. Sed seruata natura, potest aspirari ad donum gratię, quod facit immortalitas cum regressu, etiam ad aliud corpus: at mortalitas destruit naturam, & gratiam, & gloriam. Peior ergo est mortalitas.

Sextò, aiunt. *Nam tandem dat eis manus ad destruendum alium animæ statum, in quo rectè gestorum præmia referat, malè verò pœnas luat.*

Respondetur, Vos mortalitatis assertores, vel suasores certè destruitis alium animæ statum: me verò destruere; est per quàm falsum, cum in tota 6. vestigat. hoc stabiliam, duos esse status animę rationalis, alterum coniunctionis, alterum separationis. Do igitur alium statum.

De pręmijs, & pœnis, quòd ista negauerim in 6. vestigat. est merum mendacium vestrum, & grandis calumnia: liberè loquor; nàm S. Hieronymus in epistola ad Pamachium scribit. *Neminem volo in hæresi esse patientem.* Non patiar à vobis mihi attribui hæresim. Si attendatis, quod resolutè dixi de mundo æterno, & de anima immortali: illud est simpliciter consentiens cum fide catholica. Si quod conditionatè dixi, id cũ

mul-

multis doctoribus catholicis dixi.

Non tractaui de pœnis, & præmijs in 6. Vestig. quicquam, neque de ipsis meritis, & demeritis. Primo quoniam Alexandrei de istis nihil curant, aut loquuntur.

Secundò, quia nolui transcendere de genere in genus hoc est de scientia speculatiua, & metaphysica ad scientiam actiuam, & moralem.

Tertiò, quoniam 6. Vestigatio est prolixa, vt vos dicitis, & vobis magis videtur prolixa, quia contra vos est. Nolui prolixiorem facere ad extraneam disputationem transeundo.

Quartò, manebat me grauis disceptatio cum Giannino de statu animæ separatæ, quæ non poterat haberi, nisi stabilito statu separationis, quem ille verbis ostentat, re ipsa negat.

Quintò, naturalia tractabam; sed meritum, vel demeritum, præmium, & pœna naturaliter non cognoscuntur, si Scoto creditis in theorematibus dicenti. *Non potest probari animam rationalem esse immortalem; & per consequens non potest probari resurrectio, nec vita æterna bonorum, nec pœna æterna malorum.* Assentitur Mauritius in illum locum, & Zerbus in 12. metaph. quæst. 2. Si ego supernaturalia ibi tractauissem, eratis sine dubio reprehensuri, quòd supernaturalia naturali Philosopho ascripsissem. Quia tacui, dicitis me negauisse, & reprehenditis; siuè ergo affirmarem præmia, & pœnas, siuè negarem, vestras reprehensiones non potuissem effugere. Conquerebatur, & Dominus Lucæ 7. Quod manducans, & bibens non placeret Iudæis: non manducans, & non bibens per Ioannem, etiam non placeret. Iustificata est ergo sapientia ab omnibus filijs suis. Si affirmo, reprehenditis, si nego, reprehenditis. Nec affirmaui, nec negaui præmia, vel pœnas, & adhuc reprehenditis. Ineuitabilis est vestra reprehensio. Ergo faciam, vel dicam quod bonum est, Deo iuuante: quicquid vos dicatis, vel dicere conemini.

In 1. prol. cap. de meritis. Quolib. 14. de præmijs.

Septimò ingerunt; *Vnde satius fuisset, quòd cum eis in animæ mortalitatem consensisses, quam cum Pythagoreis in eius regressum ad corpora.*

Fabulosior si quidem est animarum circulatio, etiam in sola corpora

pora humana, quàm ipsa mortalitas.

Respondetur. Vestra propositio: Anima est mortalis, est hæretica, & simpliciter damnata in Concilio Lateranensi. Mea conditionalis, si mundus fuit ab æterno, animarum circulatio in sola corpora humana potest sustineri: est à pluribus Doctoribus catholicis tanquam catholica recepta. Et si dicatur hoc esse ab Aristotele assertum, est extranea à ratione catholici, vel hæretici. Si ergo satius est sustinere damnatissimam, & perniciosissimam hæresim de animæ mortalitate, quàm conditionalem propositionem catholicam, vel saltem non hæreticam, Censores fidei iudicent.

Disceptatio catholica præsens, qua comparauimus mortalitatem animæ à vobis Alexandreis propositam, & immortalitatem animæ cum regressu à me conditionatè posito in sola corpora humana, manifestè patefacit, quòd regressus non sit fabulosior, quàm mortalitas. Sed mea disceptatio est cum probatione, vestra hæc argumentatio sine probatione. Non enim probatis, quòd iste regressus sit fabulosior.

Malum deinde istud vestrum consilium est de tenenda mortalitate cum Alexandreis. Tenere mortalitatem cum eis est esse inimicum Crucis Christi, habere Deum pro ventre, terrena sapere resoluendo in terram corpus, & animam, gloriam in confusionem vertere, hominem, & iumentum æquare cum stulto illo dicente. *Vnus est interitus hominum, & iumentorum, & æqua vtriusque conditio. Quis scit si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, & spiritus iumentorum descendat deorsum?* Stultus ille in dubium vertebat animæ rationalis mortalitatem. Alexandrei stulto stultiores sine dubio mortalem asserunt: summum bonũ, & summum malum hominis in præsenti vita tantùm ponunt, omnem virtutẽ christianam perimunt, sacramenta Christi contemnunt, Euangelium, & scripturas subsannant, fœmina Atheismi serunt. Malum consilium Offensores mei mihi datis, quale ne stultus ille quidem dare ausus est. Consilium illud vobis retinete: immò omninò reijcite, si Christiani, si Aristotelici, si homines esse vultis.

DIS-

DISCEPTATIO CATHOLICA SECVNDA.

Vtrum Christiano liceat alicuius infidelis, vel hæretici opinionem quærere, & ostendere eam opinionem esse illius absque iniuria fidei catholicæ.

CAPVT I.

Licere, ex propria, & ex aliena sententia opinionem sustinere, & quomodo liceat.

DVOBVS modis conclusiones proponimus defendendas. Quandoque enim conclusionem, siue positionem ex nostra sententia proponimus: quandoque positionem alienam, & ex aliena opinione. In primo casu quid nobis videatur dicere debemus, & in disserendo probabilia sequi, improbabilia declinare. Quando autem positionem alienam sustinemus, tunc oportet sagaciter coniicere, quid secundũ positionem propositam sit concedendum, aut negandum: quidque secundum authorem positionis prædictæ. Sic Arist. de hoc secundo genere disputationis. 8. Top. loco 51. ait. *Si ponatur probabile, vel improbabile respondenti ad se ipsum: quod videtur, aut non videtur indicando ponendum, vel non ponendum. Si verò alterius opinionem tuetur respondens, manifestum, quòd ad illius intelligentiam aspiciendo ponere singula debet, & negare. Quare, & qui curant extraneas opiniones (vt bonum, & malum esse idem, vt Heraclitus inquit) non dant non adesse simul contraria: non quia non videantur eis hæc,*

sed

sed quia secundum Heraclitum sic dicendum. Ex qua monitione apparet, me in Vestigationibus Peripateticis non debuisse exponere quid sit verum, aut falsum simpliciter: neque quid sit verum, aut falsum secundum meã sententiam sed iuxtà titulum operis, & institutum officij mei fuerat inquirere, quid Aristoteles dixerit, affirmauerit, vel negauerit: & quid secundum Aristotelis positionem sit affirmandum, vel negandum. Qui autem exigunt, vt dicerem, quid Christus, vel Christiana ecclesia sentiant: quid Scotus & Scotistæ; iniustè postulant. Neq; enim Aristoteles est Christus, vel Scotus. In Christo veritas est indefectibilis. Aristoteles est homo defectibilis, sed paganus philosophus. Scotus defectibilis, & Christianus. Terminos propositos transgredi non licet, nisi grandi cum causa, & valdè rara.

Si autem in defendenda positione aliqua, concedatur aliquod absurdum: cauere debet respondens, ne propter sui defectum consequatur absurdum. Nam si absurdum sequatur propter positionem susceptam, & propter authorem positionis, tunc respondens id, quod ipse iudicat absurdum, debet concedere tanquam non absurdum: nec sui debet habere rationem, sed authoris, cuius positiones sustinet. Illustre dat exemplum Philosophus. Si quis cum Heraclito proponat istam positionem defendendam *Idem est bonum, & malum:* ipse consequenter tenetur concedere, quòd duo contraria possint simul esse in eodẽ subiecto. Hoc absurdum accidit quidem, at non ex proponente, sed ex positione proposita. Hoc mihi accidit in vestiganda mente Aristotelis Vestigat. 6. lib. 2. cap. 14. vbi dixi, supposita mundi æternitate ad aures Aristotelis, sequi plures errores iuxtà diuersos Aristotelis sequaces. Ex illis erroribus accepi vnum de regressu animarum circulari ex vno corpore in aliud corpus eiusdem speciei, scilicet in corpus humanum. Hoc absurdum accepi, non quia mihi id videatur verum: sed quia iuxtà positionem æternitatis motus, oportet concedere ex consequentibus illud, quod est minus improbabile. Ità enim monet Aristoteles 8. Top. loco 44. Debuerunt ergo mei Offensores ostendere inter illa absurda, quæ inferuntur circa animam ratio-

nalem ex ſuppoſita mundi æternitate inſententia Ariſtotelis circulationem animarum eſſe, vel minus probabilem, vel magis abſurdam. Voluerunt fortaſſe hoc facere, ſed non potuerunt. Illorum robur eſt in colligendis aliorum ſcriptis, non in excogitandis ijs, quæ ſcribenda ſunt. Debuerunt ergo expectare, vt exercitatus aliquis Peripateticus contra me ſcriberet ex Ariſtotele, & arguendo, & reſpondendo. Tunc enim valuiſſent plena manu argumenta, & reſponſa proferre. Properanter ſcribere voluerunt, ſed parum proſperè valuerunt ſcribere.

Deſperantes igitur in ſchola Peripatetica victoriam, ex philoſophia in theologiam, ex Ariſtotelica ſchola in Chriſtianam doctrinam litem mouerunt. Atque me tanquam allatorem pernicioſæ ſententiæ contra fidem noſtram in ius vocarunt. In præcedente diſputatione catholica de prætenſa mortalitate animæ ab Offenſoribus mihi oblata tanquam meliore opinione, quam mihi ſuadere cupiunt: & de mea ſententia pro immortalitate animæ rationalis, etiam cum regreſſu in corpus, copioſè dictum eſt. Satis igitur mea cauſa defenſa eſt, quod attinet ad fidem catholicam. Nunc ſupereſt etiam meam perſonam defendere. Chriſtianus enim ſum, in mea infantia baptizatus, in fide catholica enutritus, & Dei gratia, & pietate parentum. Deinde altus, & educatus in theologia ſeraphica D. Bonauenturæ Doctoris Eccleſiæ primarij: à quo conatus ſum fidei catholicæ normam inuiolabilem diſcere, probare, defendere. Si autem & Ariſtotelis opiniones veſtigare placuit, in hoc nihil aduerſus fidei catholicæ regulas commiſi, quicquid iſti Offenſores obliquè tentent accuſare. Sit igitur.

Concluſio. Chriſtiano homini licet hominis infidelis, vel hæretici ſententiam quærere, & eam talem eſſe oſtendere, idq; abſquè iniuria fidei catholicæ.

Probo hoc, quoniam S. Auguſtinus Vir catholicus, & ſacrorum Doctorum præcipuus frequenter hoc fecit, vt in lib. 6. de Ciuit. Dei à cap. 2. per multa capita Varronis pagani doctrinam exquirit, & proponit. Et lib. 8. Platonicorum doctrinam diligenter proſequitur, & inquirit. Nec enim poterat eorum erro-

res

res confutare, nisi prænosceret: neque prænoscere, nisi antea legeret, & attentè illorum sententias vestigaret. Nec item poterat à Gentilibus dicta benè, ac verè seligere, & in obsequium Christi pro se accipere, nisi libros illorum legeret, inuestigaret, iudicaret accuratè. Augustinus quidem in Platonicis sententijs colligendis maximè incubuit; quoniam suo tempore Platonici erant notiores, & ex philosophis quilibet titulum Platonici potius optabat, quàm Peripatetici, Stoici, vel Epicurei, ex 8. de Ciuit. Dei cap. 12.

Nostro tempore Aristoteles præualet, & pauci sunt, qui scientiæ rationali, naturali, morali dent operam, qui Peripatetici vocari non velint. Ideò consultissimum est Christiano Theologo Aristotelis sensa penitus cognoscere, vt quæ benè dicta sunt in Christi obsequium accipiantur: quæ malè dicta, & caueantur, & refutentur. Si ergo hoc licuit S. Augustino, non est illicitum Christiano idipsum facere.

2. Præterea S. Th. in libris contra gentes frequenter id facit, & signatè lib. 2. cap. 78. quærit, An secundum Aristotelem intellectus agens sit substantia separata, an aliquid animæ; & 2. contra gentes cap. 61. an secundum Aristotelem intellectus possibilis sit aliquid ipsius animæ informantis. Et in eo libro frequenter Platonis, Auerrois, Alexandri, Galeni, Auicennæ explicat opiniones. Neque in hoc aduersatur fidei, ipse fidelissimus catholicæ fidei propugnator. Quarè, & cuilibet Christiano doctori, & mihi quoque licitum fuit quærere, vtrum ex Aristotelis sententia anima intellectiua sit forma separabilis à corpore, vel inseparabilis. Et si est separabilis, an cum regressu in corpus, an non, siuè id absolutè, siuè conditionatè quæratur.

Deinde & Scotus ipse in 4. sent. dist. 43. quæst. 2. quæsiuit, vtrum secundum Aristotelem anima sit immortalis, vel mortalis. Ità in quolibet. 7. Vtrum Deus sit causa effectiua omnium ex Aristotele: quolibet 21. vtrum stante mundi æternitate, possit aliquis esse benè fortunatus, & quamplures disputationes fecit ex sententia Aristotelis, quas referre esset onerosum. Non igitur secundum Thomistas, vel Scotistas est illicitum quærere sen-

ſum Ariſtotelis in philoſophia: cum ipſi hoc faciant, vbi minus congruit, ſcilicet in theologia.

3. Vlterius hoc eſt neceſſarium ad defenſionem veritatis catholicæ aduerſus infideles, & hæreticos, eorum libros videlicet diligenter examinare: ne ſi falsò eis aſcribantur ſententiæ, quas non dicunt; iactent ſe iniuſtè oppugnari: nos ignaros, negligentes, falſarios, calumniatores vocent, atq; ità cauſa fidei, & hominis fidelis deterior fiat. Amplius ne & quãdoq; ipſæ rationes fruſtra contra aduerſarium ferantur in re, in quà non eſt aduerſarius.

4. Nec ſolùm hoc eſt neceſſarium ad veritatis defenſionem ſed etiam ad defenſionem hominis. Multoties quippè imponũtur alicui doctori opiniones, quas ille non poſuit, immò quandoq; quas oppugnauit. Ea propter in philoſophia, & theologia tàm multæ ſunt controuerſiæ de ſenſu authorum. Sic in 12. Confeſſionũ D. Auguſtinus cum quibuſdam diſputat de ſenſu Moyſis in illis verbis. *Deus fecit Cælum, & terram.* Sic inter Thomiſtas de ſenſu D. Thomę: inter Scotiſtas de placito Scoti: inter Peripateticos de Ariſtotelis ſententia maximè vigent controuerſiæ. Quamobrem & ego tanquam Ariſtotelicus duas veſtigationes inſtitui, vnam de factione ex nihilo, alteram de forma ſeparabili, vt in his vindicarem Ariſtotelẽ ab ijs, qui minus rectè oppoſitas ſententias illi attribuunt. Neque in hac parte, dum explico, has eſſe ſententias Ariſtotelis, aliquid contra fidem catholicam facio, quoniam Ariſtoteles extra fidem catholicam eſt: quem pleraq; dicere contra fidem catholicam, nemo eſt ferè ex Theologis, qui non conſentiat. Pręterea Aegidius Romanus Theologus, ac philoſophus celeberrimus errores ex Ariſtotele collegit; idem fecit author Directorij Inquiſitorum, nempè vt cogniti errores poſſint à Chriſti fidelibus euitari. Quod & ego feci in veſtigat. 4. quando ex Ariſtotele oſtendi, *Deos eſſe multos*; quod ipſũ naturalibus rationibus refutaui. Nã vt Scotus ad marginem primæ quæſtionis prologi notauit, & 1. diſt. 1. quæſt. 1: ex reuelatis non eſt via diſputandi contra Philoſophũ. Non eſt neceſſe autem, vt eodem lib. errores, & referantur, & refellantur: quemadmodum S. Auguſtinus in lib. de hæreſibus.

ad Quod vult Deum, & S. Ioannes Damascenus in lib. itidem de hæresibus multas hæreses, & hæresiarchas proferunt, neque tamen eisdem in libris confutant.

Veruntamen Offensores contra fas, & ius contendunt, me non secundum Aristotelem, sed secundum veritatem esse locutum. Atque adeò obduratè contendunt, vt neque permittant à me dici responsionem istam. Sic nanque imperant. *Nec dicat Ferchius id sentire in sententia Aristotelis, supposita mundi æternitate, non autem secundum veritatem.* Verùm huius imperatoriæ prohibitionis si rationem poscas aliquam, nullam reddunt: quarè responsione digni non sunt.

Sanè ex decursu mei libri lector sincerus, etiam me non dicente, cognoscet: me non ad placitum meum, sed ad placitum Aristotelis omnia ponere. Illud affero exemplum. Si quæratur, an mundus sit æternus: & aliquis probet, æternum esse ex Aristotele, vel afferendo textus immediatè, vel rationes super textibus fundatas: talis iurè censebitur secundum Aristotelem loqui, non secundum proprium sensum, non secundum veritatē. Si autem præter rationes Aristotelis, etiam proprias construat rationes ad probandam conclusionem illam. *Mundus est æternus*; iam non solùm Aristotelicam, sed etiam propriam opinionem prodit, & suspicionem probabilem ingerit, quòd ipse eam sentiat conclusionem, pro qua probanda, vel defendenda ex propria industria laborat: non sentiat illam, contra quam pugnat, & propugnat. Hoc annotato, conuertat lector oculos ad vestigationem 6. cap. 10. & 14. libri 2. atque examinet, vtrum aliquam meam rationem inueniat ad probandam istam conditionalem, *Si mundus secundum Aristotelem sit æternus, ergo circulatio animarum rationalium in corpora humana tantùm, est ponendi.* Non inueniet vtiquè, me ex meo ingenio vllam rationem erexisse ad probandam illam conditionalem; sed solùm dedisse viam ad respondendum, & eam ex Aristotele dedisse. Tunc apertissimè cognoscet, me secundm Aristotelem esse locutum, non secundum veritatem. Meum est solùm hoc iudiciũ, quòd circulatio in corpora eiusdem speciei humanæ sit minor error, quàm ponere animam esse mortalem, aut vnam in omnibus

nibus hominibus, aut negare eam esse informantem, aut deniquè ponere animas actu infinitas; nàm ista quatuor, & pugnāt cum Aristotelis doctrina, de qua tunc loquebar: & pugnant cum Christi doctrina (de qua nunc loquor) multò magis, quàm animarum circulatio prædeclarata. Atque ista sufficiant pro præsenti capite.

CAPVT II.

Positionem resolutè, & conditionatè posse sustineri absq; fidei catholicæ iniuria.

SEcundò, distingui debet quæstionis genus: duplex quippè genus enuntiationis in disputationem potest adduci, altera enim est enuntiatio resoluta, altera conditionata. Exemplum est in Theologia promptissimum, & superius indicatum ex 1. dist. 11. Si quæritur, vtrum Spiritus sanctus producatur à Filio: Theologi respondent resolutè, Spiritus sanctus producitur à Filio. Si quæratur conditionatè sic, si Spiritus sanctus non producatur à Filio, distinguetur ne realiter ab eo? In cōditionali hac scholastici sunt diuisi: S. Tho. & Bonauentura scholasticorum Theologorum principes, & primarij Ecclesiæ doctores respondent conditionatè, si Spiritus non producitur à Filio, non distinguitur realiter ab eo. Si quis ex hoc dicto assereret sanctos Bonauenturam, & Thomam non ex suppositione secundum Theodoritanos, sed secundum veritatem tenere, quòd spiritus sanctus non producitur à Filio, quodque non distinguitur realiter ab eo. Quis quæsò, Vir catholicus talem sustineret impostorem, calumniatorem, susurronem? Vtrunque disputare salua fide catholica licet; & in quæstione resoluta veritas sententiæ attenditur, in quæstione conditionata veritas connexionis, iuxta S. August. 2. de doctrina Christiana cap. 33. & sequentibus.

Ità quoque in 3. sent. quæritur, si Adam non peccasset, an Verbum incarnatum fuisset. Alij Theologorum aiunt, alij negant: nullus tamen asserit Adam non peccauisse, aut Verbum in

carnem

carnem non venisse. Ita S. Paulus Apost. 1. cor. 15. disputat
resolutè *Christus resurexit*. Conditionatè. *Si mortuorum re-
surrectio non est, neque Christus resurrexit. Si autem Christus
non resurrexit, inanis est ergo prædicatio nostra, inanis est, & fi-
des vestra*. Sic in re nostra catholici scholastici quærunt, v-
trum mundus fuerit ab æterno; & ad quæstionem resolutam re-
solutè respondent; non fuisse. Quærunt conditionatè, An
si Mundus fuisset ab æterno, sit concedenda circulatio ani-
marum rationalium de corpore humano in corpus huma-
num. Quam sententiam conditionalem vt probabilem po-
nunt prædicti Theologi Argentina, Ferrariensis, Valentia, Her-
ueus, Eugubinus, & alij; neque tamen fidei catholicæ se præ-
iudicare credunt. Quamuis enim iuxtà ordinem in hoc vniuer-
so statutum nō detur regressus animarum in corpus aliud nume-
ro; tamē si mundus fuisset ab æterno, fuisset institutus alius ordo
cum regressu tali, ne infinitas animarum exurgeret. Itaq; vtrūq;
genus quæstionis salua fide catholica potest agitari, & disputari.

Nūc iterū pono mea verba ex Vestig. 6. num. 136. *Illud moneo,
nos quedā disputare ex hypothesi, quedā resolutè. Quedā condisionatè
Resolutè sustineo in Aristotele, motum, ac Mundum non fuisse ab æ-
terno, atque adeò animas intellectrices cum corporibus incipere, cum
corporibus tamen desinentibus non desinere, sed perpetuas fore.*

*Ex suppositione possumus quærere, si Aristoteles posuit ab æterno
motum, & Mundum, qua ratione ille commodissimè loqui potuerit iux-
tà sua principia, in quibus principijs, vel placitis certissimum est con-
tineri istud assertum, Anima est immortalis.*

Postquam excussi aliquas sententias ad numerum 143. Dico
*In eam veni opinionem, vt Aristoteli concedenda fuerit circulatio ani-
marum in corpora humana tantùm, quemadmodum ad numerum 125.
& 126. superius indicaui.* Non potui clarius, aut breuius Aristo-
telis sententiam, & meam de Aristotele patefacere; tùm resolu-
tè, tùm conditionatè.

Resolutè cum Aristotele teneo mundum ab ęterno non fuisse.
Offensores mei dicunt se demonstrauisse, mundū ab æterno fuisse
in Aristotele. Si ego dicam aduersus eos. *Nec dicant Bellutus,
& Mastrius, se id sentire in sententia Aristotelis, non autem secun-*

dum

dum veritatem: meritò id facerem, ſicut ipſi contra me faciunt immeritò. Scio tamen poſſe hoc dici ſecundum Ariſtotelem, nec propterea eſſe dictum ſecundum veritatem.

Verùm in hoc ipſorum dicto tria mihi non probantur.

Primum, ſi de propoſitione hac *Mundus eſt æternus* aſſerant ſe demonſtrare: hæc aſſertio illorum ſapit hæreſim. Quod enim eſt per ſe demonſtratum, eſt per ſe verum, ergo per ſe vera erit hæreſis; quod repugnat Concilio Lateranenſi.

Secundum ſi de Ariſtotele dicant ſe demonſtrauiſſe, quòd putauerit mundum eſſe ab æterno: præter ſuperius dictum, quòd ſingulare contingens non eſt demonſtrabile; expendo prædicatum *Putauit mundum eſſe ab æterno*, hoc totum prædicatum non poteſt demonſtrari, niſi partes totius vniri ſit per ſe notum, vel demonſtratum eas vniri. Sed æternum eſſe non poteſt vniri cum mundo, nec vt per ſe notum, neque vt demonſtratum per aliud, immò neque eſt demonſtrabile, quia veritati catholicæ repugnat iuxta regulam Concilij Lateranenſis. Igitur illa propoſitio Offenſorum rurſus pugnat cum Concilio.

Tertium, quia ex æternitate mundi dixi neceſſariò ſequi aliquem errorem circa animam rationalem, pro vt teſtantur S.Th. 2. contra gentes cap. 81. S.Bonauentura 2. diſt. 1. quæſt. 2. Toletus Cardinalis 8. phyſ. quæſt. 2. Raguſeus diſp. 16. Perip. cap. 16. & alij multi. Offenſores autem cart. 324. col. 1. num. 172. nulla neceſſitate dicunt, me duci ad hanc opinionem de regreſſu animarum, nec vllum abſurdum ſequi concedunt. Profectò ex propoſitione falſa, & hæretica per ſe ſequitur falſum aliquid, & hæreticum, per accidens poteſt ſequi verum. Si igitur iſti Offenſores nullum falſum ſequi cõcedunt, ergo videntur tenere, quòd illa propoſitio, Mundus eſt ab æterno, non ſit falſa, nec hæretica.

Secundo reſolutè dixi cum Ariſtotele. Animam incipere eſſe cum corpore hominis, ſed cum homine deſinente non deſinere. Hoc dictum ſtatuit animam immortalem, & cum fide catholica ſentit, tùm in origine animæ à parte ante, tùm in immortalitate à parte poſt.

Qua in re animaduerto, quàm artificioſè Offenſores, & eorũ conſortes mortalitatem animæ ſuadeant mihi, & lectoribus. Nolunt

Noluit dicere absolutè *Anima est mortalis*, ne puniantur. Sed versutè hoc dicunt: quoniam omnes authoritates, & rationes pro immortalitate, idest pro veritate catholica factas diligentissimè soluunt; rationes, & authoritates, quas possunt contra veritatem catholicam aggerant. Pro mortalitate sedulò agunt, pro immortalitate nihil, sed veritatem exarmatam sine vlla ratione ad probandum, sine vlla ratione ad respondendum ponunt; ac si dicerent hæc opinio sine ratione proponitur, vt à vobis tanquã à bestijs irrationalibus credatur.

Nolunt affirmare mortalem animam sub propria persona, sed sub persona Aristotelis dubitantis. Si quæras: dubitat ne Aristoteles pro mortalitate cum ratione? Statim proferunt principia demonstratiua Aristotelis. Si quæras item, dubitat ne pro immortalitate cum ratione? Muti tacent. At non est credibile Aristotelem, qui omnium philosophorum maximè cum ratione processit, dubitasse sine ratione. Nequè credibile est rationes dubitandi pro immortalitate friuolas fuisse, quia friuolas rationes facilè soluisset logicorum omnium acutissimus: immò oportuit illas rationes fuisse valdè efficaces quæ æquè ponderarent principijs demonstratiuis, vel etiam præponderarent; siquidem ab Aristotele extorserunt, vt sæpè, & expressè scriberet intellectus immortalitatem, mortalitatem nunquam. Quã tamen mortalitatem sine vllo periculo exprimere poterat, sicuti expressit Epicurus. Dicant igitur nobis Offensores ex Aristotele non solùm rationes pro mortalitate, sed etiam pro immortalitate. At nullas pro immortalitate colligunt, ab alijs collectas destruunt. Quare, obsecro, tanta diligentia pro mortalitate animi, tanta negligentia pro immortalitate? Quare? Quia mortalitas in eorum animis dominatur, & creditur: ideò pro mortalitate tantopere laborant. Sub prætextu Aristotelis dubij mortalitatem indubiam faciunt, quam probant, quam defendunt, etiam sine Arist. Immortalitatem ab omnibus desertam indubitanter volunt, quemadmodum ipsi eam omnino deserunt. Hoc est artificium illorum, periculosius, an perniciosius, nescio.

S. Bonauen. quæst. 2. prolog. declarat periculum proponendi veritatem catholicam sine vllis rationibus. Nam rationes pro-

Ooo babiles

babiles valent ad confundendum aduersarios fidei, ad consolandum perfectos in fide: ad fouendum infirmos in fide. *Si enim viderent rationes ad fidei probabilitatem deficere, & ad oppositum abundare: nullus persisteret.* Sic iuuentus Christiana studijs dedita, sed vt plurimum in fide infirma propter adolescentiam, offenditur magnoperè, vt ferè nullus persistat: dũ tot pro mortalitate machinas, & ad probandum, & ad defendendum attẽdit: nullas pro immortalitate cernit. Vndè se magis credere dicerent Scoto, & Aristoteli, qui cum ratione probant, quàm scripturis sacris, quæ dicunt multa, & nihil probant.

Hanc ergo suasionẽ pro mortalitate mihi ab aduersarijs oblatã respuo; atq; in mea vestigatione 6. & authoritates, & rationes Aristotelis plures adductæ reuincunt, & in rei veritate, & in Aristotelis sententia, animam intellectiuam separabilem esse, & immortalem. Quicquid Offensores mei dicant.

Conditionatè verò supposita mundi æternitate, dixi circulationẽ animarum esse errorem, sed minorem, quàm sit mortalitas animæ ab Alexandreis posita. Non eram intentus, quando illa scribebam circa fidem catholicam, sed circa doctrinam Aristotelis. Nunc autem disponente Deo, factum intelligo, vt meę opinionis authores sint duo S. Romanæ Ecclesiæ Cardinales Eminentissimi dignitate, doctrina Peripatetica, & Christiana sapientissimi, immaculatæ vitæ splendore fulgentissimi: sub quorum infulis mea opinio tuta erit à calumnia in schola Aristotelis. quibus adde, tàm multos alios in schola Peripatetica celebres. Adde & Theologos conditionalem illam defendentes: solùm illa conditio depuratur secundum Aristotelem conditionatè, non autem absolutè.

Constat, me esse locutum, non resolutè, sed conditionatè, ex æternitate motus supposita.

Constat, me non esse locutum ex mea sententia, sed coniectando, quid Aristoteles esset dicturus: quod idem plures fideles, & catholici ante me fecerunt; ex quibus item constat, quàm sincerè in schola Aristotelis processerim, quamquè inoffensè erga fidem catholicam.

ADDITIO AD LIBRVM QVARTVM.

CAPVT I.

Authoritates contra mortalitatem animi ab Offensoribus adductæ considerantur.

LEgi ex lib. de anima Belluti,& Mastrij disputationis primę quæstionem decimam,quæ de animæ intellectiuæ immortalitate tractat.

Quæsiui potiores illas rationes pro mortalitate in philosophia, quas Offensores, promittitis, nec inueni. *lib. 4 defens. num. 34.*

Quæsiui potiores rationes, & authoritates pro mortalitate in Aristotele; quales inueni, tales referam, & resoluam; ne quis credat Aristotelem pro mortalitate scripsisse.

Obseruo primò, vos Offensores in tota quæstione ad probandam veritatem istam, *Anima intellectiua est immorta lis* nullam prorsus rationem fecisse: omnes tamen rationes, quas collegistis pro veritate, quantum in vobis est, destruxisse: vt videamini ad veritatem destruendam, & deserendam inermem, nati. Solùm attu listis authoritatem ad ostendendum, quòd illa enuntiatio est de fide. Sed quantum deferatis in Theologia, vel Philosophia authoritatibus, superius lib. 1. num. 126. apparuit. Quia tamen defensio præsens instituta est circa vestigationes Peripateticas, hoc est circa mentem Aristotelis exquirēdam, nolo extra lineas egredi.

Quid de Aristotelis dicatis sententia, rescribo ad num. 134. Quæ ad rem sunt. De Aristotele autem sic loquimini.

Magis tamen ad immortalitatem inclinauit, quia immortalitatem expressè pluries asseruit, licet non demonstrauerit. Offensio

Mortalitatem verò nunquàm, sed solùm ex quibusdam principijs & propositionibus deducitur.

Ex hac offesione tres elicio propositiones vestras.

1. Aristoteles magis ad immortalitatem inclinauit. In qua contra Scotum dicitis in 3. sent. dist. 27. G. scribentem de Aristotele. *Dubitat animam esse immortalem, & magis videtur declinare ad partem negatiuam*. Negat vestram conclusionem Scotus, quarè & vestram probationem ex sequenti propositione ve- 1. Defensio.

ſtra eſſet negaturus.

2. Immortalitatē Ariſt. expreſſè pluries aſſeruit, mortalitatē nunquam. Hoc mecum dicit is in veſtigatione 6. ſed partem ſecundam contra Scotum, qui in 4. diſt. 43. quæſt. 2. K. expreſſam authoritatem ex 1. de anima profert. *Tamen poneretur (intellectus) ſimpliciter corruptibilis, iuxta illud primi de anima. Intellectus corrumpitur in nobis, quodam interiori corrupto*. An autem citatio vera ſit, dictum eſt lib. 4. num. 36.

3. Mortalitas animæ intellectiuæ ſolùm deducitur ex quibusdam principijs, & propoſitionibus. Ita quidem ex principijs quibuſdam, ſed per fallaces conſequentias deducitur, vt monui veſtigatione 6. num. 96. Qua ratione ſi concludimus, Ariſtotelem eſſe dubium, etiam concludemus in nulla concluſione eſſe certum: quia nullus eſt in Ariſtotele locus, quin à doctis Peripateticis ex alio aliquo impugnetur. Exploremus tamen has potiores authoritates, & rationes, quas habetis, prout retuli ex vobis in hoc lib. 4. num. 34. pro mortalitate in Ariſtotele.

Has autem in lib. de anima dicta diſput. 1. quæſt. 10. num. 153. exaraſtis.

Offenſio *Vndecimò, inſtari poteſt oſtendendo, Ariſtotelem ex profeſſo mortalitatem ſuſtinuiſſe. Primò authoritatibus, quia ſæpè ait in phyſicis agere de formis corruptibilibus, vt primo phyſ. 83. & 2. phyſ. 17. ait, formam ſola ratione ſeparabilem.*

2. Falſò citatur 2. phyſ. textus 17. Citari debuit textus 12.

2. Defenſio. Reſpondetis tamen ad iſtas authoritates, ne ſint contra veſtram propoſitionem ſecundam. Et reſponſio eſt in veſtra quęſt. ad num. 154.

Reſp. ad 1. authoritates illas ſolùm dubietatem Ariſt. concludere, præſertim quia non tàm clarè loquuntur, quin explicari poſſint.

Ad primas enim duas, dicimus eſſe propoſitiones indefinitas, vel loqui de formis corruptibilibus, ideſt corruptibilium.

3. Defenſio. Ex his reſponſionibus prima eſt mea in veſtigatione 6. num. 28. *in 2. phyſ. 12. indicatur, quamuis in textu propoſitio ſit indefinita de forma, non vniuerſalis.*

Secunda eſt mea in veſtig. 6. num. 44. *De phyſicis tamen, &*

cor-

corruptibilium (sic lege ex Græco) formis posterius dicendum. Vaticinatus sum, dum lib. 4. defensionum componerem num. 36. vos multa ex mea vestigatione 6. furtim recepturos.

Sub num. 153. 8. *physic.* 92. *Quæ per accidens se mouent, esse corruptibilia.* Offensio

Respondetis sub num. 154. *Quomodo explicatur tertia,* vt scilicet hæc tertia authoritas soluatur, sicuti duæ priores.

Risi, quando vidi citationem 8. physicorum 94. cum in illo libro non sint, nisi 86. textus, in quo vos 92. reperistis. Hanc obiectionem à me non reperistis solutam, aut citatam. 4. Defensio.

Operosiorque est obiectio, quàm vt tribus verbulis vestris enodari queat. Sic autem in 8. physic. 52. est scriptum. *Non est autem idem moueri secundum accidens à seipso, & ab altero. Moueri enim ab alio & eorū, quæ sunt in cælo, quibusdā principijs inest, quæ secundū plures feruntur lationes: alterum autem corruptibi libus solū.*

In quo textu prædicatum, quod inest, est *Moueri per accidens à seipso*: Subiectum, cui inest, est *corruptibilia.* Tunc inquiro, an prædicatum sit magis commune, an æquale, an minus commune, quàm subiectum? Si dicamus esse magis commune, ergo & ipsis corruptibilibus, & alijs etiam incorruptibilibus inerit illud prædicatum, quod est contra textum, *solis corruptibilibus.* Si prædicatum sit ęquale, propositio erit conuertibilis: si prædicatum sit minus, propositio item conuersa erit vera vniuersaliter. Sit itaque ex textu talis maior excerpta. Omne, quod mouetur per accidens à seipso, est principium corruptibile. Sed anima rationalis mouetur per accidens à seipsa per primum de anima 61. Igitur est corruptibile principium.

Non itaque valet prima glossa vestra, quòd in textu sit propositio indefinita, immò quia propositio exclusiua infert vniuersalem de terminis transpositis; ista est ex textu propositio, *Sola principia corruptibilia mouentur per accidens à seipsis:* infertur itaque maior vniuersalis. Omne, quod mouetur per accidens à seipso, est principium corruptibile: vel quæcunque mouentur per accidens à se, sunt principia corruptibilia.

Non item valet secunda glossa, quòd in textu sit corruptibilium, immò in textu est *corruptibilibus solis inest,* etiam in Græ-

co. Nimis velociter textus soluitis, sed inuoluitis potius:

Respondeo, de principijs, quæ sint corpora, sermo est, sicuti sunt orbes cælestes, de quibus in textu; sicuti mouentia subcælestia, quæ mouentur à se per accidens, quia sunt in moto, vt nauta in naui, auriga in curru. Consule ad hoc textus 8. phys. 27. & 28. Qui plura volet super illo textu, legat generosos Aristotelis vindices, Licetum lib. 1. de immortalitate animorum, cap. 25. & Cottunium de triplici statu anim. disp. 5. sect. 10.

Offensio. Quartò contra immortalitatem obijcitis sub num. 153. Et 7. *met. in fine ait, partes, quæ manent in toto, esse elementares, & materiales.*

Respondetis ad num. 154. *Ad 4. dicimus, formam quoque esse elementum, idest principium.*

Vel quòd ibi solùm erat sermo de principio materiali.

5. Defensio. In hac responsione sunt tres defectus. Primus, quia in vestigatione 6. num. 97. notaui Scotum falsò citantem 7. met. vlt. posuisse in textu, quæ in textu non sunt. Hic pro Scoto defendendo tacuistis.

2. quia in textu expressè Aristoteles ponit formam non esse elementum, nequè ex elementis, quod Scotus in conclusionibus septimi met. conclusione 46. & 8. met. conclusione 8. notat.

3. quia textus vltimus septimi met. principaliter scribitur ad probandum, quòd in substantijs, præter elementa, & materiam, atque partes materiales, & elementares, detur forma substantialis, quæ est essentia, seù substantia rei. Textus exponitis, sed textus non legitis.

Offensio. Ad num. 153. pro mortalitate. *Et 12. met. 39. docet nostrā beatitudinem non esse perpetuam.*

Et 3. Etic. cap. 6. post mortem nihil boni, aut mali posse accidere.

Respondetis num. 154. *Ad 5. & 6. loqui de beatitudine totius coniuncti, non animæ.*

6. Defensio. Has obiectiones, longè accuratius simulque responsiones tractarunt Raguſ. disp. Peripatet. 21. cap. 5. & 11. Cottun. de triplici statu in disput. 5. sect. 1. argum. 4. & 12. ad quæ respondet eadem disput. sect. 9. cart. 139. & sect. 10. cart. 144. De

vestro

vestro igitur nihil boni est; mali autem est, quòd solutiones mutilas sine comprobatione tulistis. Legatur textus 3. Ethic. cap. 9. (citatis sextũ) *Nihilque amplius homini mortuo neque bonum, neque malum esse videatur*; de composito igitur, non de anima cum loquatur, argumentum potiorem non habet efficaciam.

Ex num. 153. *Item 2. de anima 26. animam, ait non posse sine corpore esse.* Offensio

Et 3. de anima 39. phantasmate indigere ad intelligendum.

Respondetis ad num. 154. *Anima non est sine corpore aptitudine; quia semper est pars.*

Nec intelligit, dum est coniuncta, sine phantasmate.

Argumentum primum, & responsio sunt in vestigatione 6. num. 112. & 113. Sed responsio est probata à me, non à vobis. 7. Defensio.

Ad alterum ex 3. de anima legatur vestigat. 6. num. 114. & conferatur cum inermi, ac præuaricante responsione vestra. Sic poterit cognosci, quantum distent æra lupinis.

Tandem sunt duæ authoritates clarissimæ; vna in primo de cælo 116. vbi negat id, quod incipit esse, posse perpetuari. Offensio

Respondetis ibidem. *Authoritas primi de cælo, nisi explicetur de eo, quod per se generatur, qualæ est compositum: vrget pro opposita parte, maximè quia videtur Aristoteles vniuersaliter locutus.*

In 6. vestigat. num. 42. ad argumentum Portij prædictum, data est vestra prior, hoc est, mea responsio. Eademque num. 98. & 99. ad Scoti argumentum repetita, atque defensa est. 8. Defensio.

Num. 153. *Altera* (authoritas) *in 3. de anima 20. vbi ponit intellectum possibilem corruptibilem.* Offensio

Resp. num. 154. *vltima explicatur de imaginatiua, quam intellectum vocat propter propinquitatem.*

Hæc declaratio de intellectu passiuo, idest imaginatiua est in vest. 6. cap. vlt. Retuli autem in lib. hoc 4. ad num. 34. hæc vestra. *Et vtique ex philosophia potiores rationes, & ex Aristotele plura, ac manifestiora loca pro animæ immortalitate, quàm eius circulatione habemus.* 9. Defensio.

Profectò existimabam vos abditissimas quasdam, & penitus reconditas Aristotelis authoritates, easq; potentissimas habere. Sed quantum cernere quisque potest ex octo locis Aristotelis

collatis, non applicatis: septem à libris acroamaticis produxi ego, vos à me scripsistis cum solutionibus: vnum ex Cottunio,& Liceto, sed à me prætermissum, quia non fuerat obiectum ab aduersarijs. Exotericos locos benè solutos à Gianninio, non attigi; quos tamen supra citati authores, Raguseus, Cottunius, Licetus explicare. Vos nihil de nouo, nihil de vestro: nihil potiorum virium: immò illas, quas retulistis authoritates, non applicando,& explicando impotentes reddidistis.

CAPVT II.

In quo rationes Offensorum pro mortalitate animi considerantur.

PRæter Aristotelis loca, rationes etiam duas affertis in vestra disput. 1. quæst. 10. de anima, num. 153.

Offensio *Tum 2. vulgatissima principia apud Aristotelem sunt mundi æternitas, & infiniti repugnantia; at supposita immortalitate, dicendum, vel quòd esset infinitum in actu, quia iam infinitæ generationes hominum præcessissent, quod repugnare etiam rebus spiritualibus ostendimus disput. 10. physica, &c. vel dicendum, quòd mundus non esset ab æterno contra ipsum Aristotelem 8. physic. & alibi.*

Resp. ad num. 154. *Ad secundum variæ sunt responsiones Doctorum. Ferchius citatus duas tradidit, prima est, in sententia Aristotelis, mundum non esse ab æterno.*

Secunda, supposita mundi æternitate, concedit transmigrationem animarum, non quidem in corpore cuiuscunque speciei, vt Pythagorici asserebant, sed eiusdem speciei, &c.

§. 1. Num. 155. *Sed quòd prima responsio sit falsa, de mente Aristotelis ostendimus disp. 1. de cælo num. 37.*

§. 2 *Et certè miramur, qua fronte Ferchius audeat negare mundi æternitatem esse assertum Aristotelicum, dum Aristoteles ipse ex professo tot rationibus comprobarit, immò & demonstrasse putauerit.*

1o. Defensio. Primò per fallaciam duas tantùm, responsiones à me datas commemoratis; nàm in vestig. 6. à num. 134. varias affero responsiones, & num. 137. vnam affero, neque reprobo: num. 138.

aliam

aliam, quam euertere nolo, sed solùm dubitationes circa illam, vt soluantur, propono: quod & Scotus non raro fecit, in magnis difficultatibus scribens, *solutionem quære*.

Secundò. Prętenditis vos ostendisse, falsam esse meam primā responsionem: at non est periculum, vt præter iactantiam probationis, etiam probationem attuleritis. Noui vos. Et ex decursu horum librorum defensionis idem poterit lector prudens deprehendere. Dicta tamen vestigatione 6 num. 136. satis respondent vobis. Donec vestigatio de certo mundi initio exeat in lucem, si Deus iuuerit. Iàm olim est exacta.

Tertiò miramini, qua fronte negem, mundi æternitatem esse assertum Aristotelicum. Si vos frontem haberetis, forsan in me frontem non quæreretis.

Dicam tamen, qua fronte. Nego id ea fronte, qua Gulielmus Vorilon, Scoticæ restaurator scholæ in 2. dist. 1. art. 2. scripsit. *Sed de opinione Aristotelis quid dicendum? Aliqui dicunt, & satis probabiliter, quòd argumenta, quæ facit in 8. phys. ad probandū mundi æternitatem, solùm fecit exercitij studio, non ex intentione. Vndè & in primo Topic. dicit, quòd problema est, an mundus sit æternus. Sed quicquid sit, ille iniquus Auerroes maculam posuit in gloriam philosophi, quia vult in suis commentis, quòd expressè posuerit æternitatem mundi, &c.*

Ea item fronte nego cum Aristotele mundi æternitatem, qua Scotus in 4. dist. 43. quæst. 2. contra expressa Aristotelis verba docet, Aristotelem non asseruisse, sed dubitasse de animæ intellectiuæ immortalitate: & hoc propter quædam principia, vel propositiones, vt vos quoque dicitis, ex quibus oppositum deducitur. Itidem & ego doceo, Aristotelem philosophicè tenere determinatum mundi initium, populariter æternitatem mundi, & cæli, vt potè Deorum; idque teneo propter quædam principia, & propositiones, ex quibus refutatur æternitas. Quas propositiones & vos inspicietis, si pacato animo, & æquo Aristotelis dicta expenderitis.

Cætera, quæ scribitis ad scommata pertinent.

Secunda responsio iàm fuit tanquam fabulosa refutata disput. 5. de gen. quæst. 7. art. 2. Negligamus igitur has responsiones tanquàm Offensio.

præ cæteris minus Peripateticas, & meritò, quia & ipse Ferchius num. 96. negligit inquirere sententiam Doctoris subtilis.

Defensio In lib. 3. defensionis ad num. 46. rescripta sunt vestra ex lib. de generat. quibus asseritis in lib. de anima vos esse examinaturos hanc circulationem animarum; sed in libro de anima, examen remittitis ad librum de gener. cui iàm pro facultate ab omniscio Deo concessa, defensio est opposita.

Quæ de meo neglectu in disquirenda Scoti sententia obijcitis, non est sine fallacia à secundum quid ad simpliciter. Sic nanq; vestig. 6. num. 96. *Sed quid Scotus senserit, in præsentia negligamus*. Non dixi, *negligamus* absolutè, sed *negligamus in præsentia* Quoniam magnam partem num. 95. & 96. consumpseram in aperienda Scoti mente: neque erat iustum amplius digredi à quærenda Aristotelis sententia ad quærendam Scoti sententiam. Propter hoc id, quod erat extra finem principalem, erat tunc negligendum, vt circa finem principalem diligentia adhiberetur.

Quæ in tertio argumento de creatione tractatis, ex dictis in vestigatione 1. & iterum ex libro 1. & 2. defensionis diluta sūt ex Aristotelis sententia: quam in vestigationibus Peripateticis deprehendere sum conatus: exactisque his defensionibus, quòd nihil ex Aristotele sit allatum contra me, sum vehementer exhilaratus. Gratias Deo pro immensis ipsius sapientia, & benignitate, quibus me à principio ad finem operis in omnibus, quæ verè dicta sunt, deduxit: nàm si quid secus elapsum est, id ex mea imbecillitate promanauit; in quo & auxilium, vt eruar, & veniam, ne infingar, imploro.

FINIS.

CATO

Alterius dictum, aut factum ne carpseris vnquam:
Exemplo simili ne te derideat alter.

Errata Correcta.

Fac.	Linea	Errata	Correcta
15	13	Scoto	Scotus.
18	5	ἐπόιησαν	ἐποίησε
26	1	dele	totam.
27	13	arrogaunt	arrogant.
29	7	36.	136.
35	20	arunt	erunt
40	2	maneat	manent.
42	16	proſe	prole.
47	21	mane	manet.
67	25	grados	gradus.
74	7	fit	fiat.
98	1	delſui	deriſui.
106	18	contigere	contingere.
105	25	102	12.
106	36	ſequerunt	ſecuerunt.
108	39	inſtrumenarijs	inſtrumentarijs.
117	28	vnum	vinum.
117	25	enter	inter
119	35	in	dele in:
121	33	deb.	dub.
120	31	adnotauit	adnotaui
123	9	ſacrifico	ſacrifitio.
125	29	virtute	virtute.
125	29	aq	aquæ.
125	33	vnionis	ad Armenos.
130	7	ferriamque	tertiamque
130	36	Pateres	Patres.
133	13	venerationoi	venerationi.
133	21	peniculaſisſimum	periculoſiſſimam.
136	9	verſus	verus.
168	16	reici	reieci.
170	10	fieris	fieri.
172	5	fallius	falſius.
172	30	tes	res.
177	8	Alia	Aliam
179	21	actu	potentia.
183	6	13	12
184	14	poſitum	poſitam.
191	5	illina	illinc.
198	5	ſcilicet	ſcilicet.

Errata Correcta.

Pag.	Linea	Errata	Correcta
199	25	ſtatim	ſtatuit:
202	16	im	iam.
210	13	ocutionis	loquutionis.
217	24	labore	labori.
219	35	Mayronem	Maiorem.
222	31	auert:	aufert.
225	7	citato	citatum.
228	13	naturali	naturalis.
251	8	aliqua	aliquo.
270	11	ſeparatè	ſeparata.
271	31	fallacet	fallaces.
293	8	diolſſuit	diſſoluit.
297	29	extrani	extrahi.
323	4	velij	velit.
329	33	moyo	modo:
335	16	maph.	metaph.
336	8	aſſignaior	aſſignatur.
350	2	quid	quidem.
350	12	congeritito	congerit.
369	1	quid	quia.
369	9	corporoſe	corpore.
369	4	inconnexa	inconnexas,
373	34	probabiti	probabitis.
373	35	eoim	enim.
379	2	ratione	rationes:
380	25	deditis	dediſti.
381	18	explicato	explicatu:
382	23	ſemeluelet	velſemel.
387	4	eſſe	eſſet.
388	1	corporis	corpori.
390	21	uum	ſuum.
391	11	fuerai	fuerat.
393	18	pro	per
395	2	proprijs	proprij.
396	24	corpus	in corpus.
397	16	En	Et
400	13	reminiſcetur	reminiſcemur:
400	17	corruptibili	corruptibilis.
400	18	corruptibilis	corruptibili.
400	35	ſeparatu	ſeparato.

5643721